

การออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

วิทยานิพนธ์

ของ

ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์
สิงหาคม 2561

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University

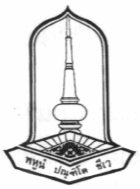
การออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

วิทยานิพนธ์
ของ
ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์
สิงหาคม 2561
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....	ประธานกรรมการ
(ผศ.ดร.โฆสิต แพงสร้อย)	(กรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ)
.....	กรรมการ
(ผศ.ดร.ชิสิกกา วรรณจันทร์)	(อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก)
.....	กรรมการ
(ผศ.ดร.ราชันย์ นิลวรรณาภา)	(อาจารย์บัณฑิตศึกษาประจำ)
.....	กรรมการ
(ผศ.ดร.สมชาติ มณีโชติ)	(ผู้ทรงคุณวุฒิ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....	.....
(ผศ.ดร.ชิสิกกา วรรณจันทร์)	(ผศ.ดร.กริสน์ ชัยมูล)
คณบดีคณะวัฒนธรรมศาสตร์	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
	วันที่ 31 เดือน ก.ค. พ.ศ. 2561

Mahasarakham University

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โฆสิต แพงสร้อย กรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิสิกกา วรรณจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราชันย์ นิลวรรณาภา อาจารย์บัณฑิตศึกษาประจำคณะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาติ มณีโชติ ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ในการวิจัยมาด้วยดีโดยตลอด นอกจากนั้นแล้ว ยังชี้แนะและให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้หลักผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้แนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัย ให้ที่พักในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ตลอดจนช่วยชี้แนะข้อถูกผิดแก่ผู้วิจัย

เหนือสิ่งใดนั้นผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พ่อแม่ ครู อาจารย์ ขอขอบคุณชาวบ้านชุมชน/วัด สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ เอกชน พ่อค้า ทั้ง 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ที่ผู้วิจัยไปเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งช่วยให้วิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี และทุกท่านที่ให้ความรัก ความห่วงใย ให้กำลังใจ และสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้จบการศึกษา

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณบิดา มารดา และบูรพาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ ความคิด อบรมสั่งสอนให้มีปัญญา และคุณธรรม ซึ่งเป็นเครื่องชี้นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์

Mahasarakham University

ชื่อเรื่อง การออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์
ผู้วิจัย นายณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิสิกกา วรรณจันทร์
ปริญญา ปร.ด. **สาขาวิชา** วัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม **ปีที่พิมพ์** 2561

บทคัดย่อ

กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ อันประกอบไปด้วย 4 จังหวัดนั้นก็คือ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยทั้ง4 จังหวัดนั้นล้วนมีประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ที่แบ่งชัดเจนที่สุด คือ เรื่องของภาษา การแต่งกาย รวมถึงโครงสร้างแต่ในด้านของประเพณี พิธีกรรม ส่วนใหญ่ยังคงมีความคล้ายคลึงกัน เพราะมีประเพณีวัฒนธรรมที่ถือสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต คือ ฮีตสิบสองคองสิบสี่ ซึ่งเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ฮีตสิบสอง มาจากคำสองคำได้แก่ ฮีต คือคำว่า จารีต ซึ่งหมายถึง ความประพฤติ ธรรมเนียม ประเพณี ความประพฤติที่ดีและสิบสอง หมายถึง สิบสองเดือน ดังนั้น ฮีตสิบสอง จึงหมายถึงประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่างๆทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี เป็นการผสมผสานพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องผีและพิธีกรรมทางการเกษตร เข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ก่อให้เกิดประเพณีอันสำคัญในเทศกาลต่างรวมไปถึงขบวนแห่อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในแต่ละประเพณี โดยเป็นประเพณีอันเป็นประเพณีประจำท้องถิ่นจนกลายมาเป็นประเพณีประจำจังหวัด ซึ่งได้เป็นการสืบทอดมาตั้งแต่โบราณในขบวนแห่ในแต่ละประเพณีนั้นผู้ร่วมขบวนต่างสวมใส่เสื้อผ้าที่มีในแต่ละท้องถิ่นยังไม่มีแบบแผนที่กำหนดตายตัวแน่นอน ในแต่ละครัวเรือนนั้นต่างมีอาชีพเสริมจากการเกษตรกรรมนั้นก็คืออาชีพทอผ้า เมื่อถึงในงานบุญประเพณีที่สำคัญก็จะนำผ้าที่ตนทอนั้นออกมาใส่เปรียบเสมือนการโชว์ฝีมือการทอผ้าของตน ในขณะเดียวกันแล้วนั้นผู้กำหนดในการออกแบบเพื่อสวมใส่เครื่องแต่งกายนั้นก็คือ ผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน โดยผู้นำชุมชนหรือปราชญ์เป็นตัวแปรสำคัญนั้นการกำหนดข้อตกลงในการสวมใส่เสื้อผ้าในขบวนแห่ ซึ่งรูปแบบในการสวมใส่นั้นก็แตกต่างก็ออกไปในแต่ละปี ซึ่งการแต่งกายนั้นจะมีการออกแบบให้เข้ากับสภาพสังคม วัฒนธรรม ปะเพณีและเศรษฐกิจในแต่ละปี

ทั้ง 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์นั้นได้มีความหลากหลายทางด้านเทศกาลและงานประเพณี ซึ่งผู้วิจัยนั้นได้จำแนกตามการลงพื้นที่ศึกษาดังนี้ 1) งานกาชาดหรืองานประจำปี 2) งานขบวนแห่ในประเพณี 3) งานขบวนแห่ทางด้านศาสนา 4) งานขบวนแห่เฉลิมฉลองประจำปี 5) งานขบวนแห่เกี่ยวกับความเชื่อ จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีการจัดประเพณีอันเป็นประเพณีประจำจังหวัดที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างชัดเจนตามแคมเปญ “อะเมซิ่ง ไทยแลนด์ (Amazing Thailand)” กลายเป็นนิยามง่ายๆ ที่อธิบายภาพลักษณ์ของสังคมไทยที่ตั้งอยู่บนความทับซ้อนทางความคิด ความเชื่อ และการแสดงออกต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม อันเป็นผลให้จังหวัดทั้ง 4 จังหวัดภายใต้ชื่อกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ มีประเพณีอันเป็นประเพณีประจังหวัดและมีชื่อเสียงโดยแต่ละประเพณีแต่ละจังหวัดได้จัดขึ้นนั้นล้วนประกอบไปด้วยขบวนแห่อันวิจิตรตระการตา

Mahasarakham University

ซึ่งในแต่ละจังหวัดนั้นได้มีบุญประเพณีประจำหวัดและในแต่แต่ละประเพณีนั้นได้มีริ้วขบวนแห่เป็นส่วนประกอบ โดยที่ผู้ร่วมขบวนนั้นได้สวมใส่เสื้อผ้าอันเป็นเอกลักษณ์แต่ละท้องที่โดยมีพัฒนาการในการแต่งกายนั้นตั้งแต่ยุคเริ่มต้นในการจัดงานจนพัฒนามาเรื่อย มีการปรับปรุง ประยุกต์ ปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความสวยงาม และเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดตน ซึ่งเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงวิถีชีวิตรวมไปถึงอาชีพและความเป็นอยู่ของชาวอีสานในแต่ละจังหวัด

โดยสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ในงานวิจัยเกี่ยวกับปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ การสร้างความหมายและเอกลักษณ์ผ้าทอพื้นบ้านของของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบไปด้วย ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ เป็นการสร้างความหมายในเชิง “สัญญะ” กับ การสร้าง “เอกลักษณ์” ของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของทั้ง 4 จังหวัด 1) จังหวัดร้อยเอ็ด ลายผ้าประจังหวัด คือ ผ้าลายสาเกต 2) จังหวัดขอนแก่น ลายผ้าประจังหวัด คือ ลายมัดหมี่สร้างสรรค์ 3) จังหวัดมหาสารคาม ลายผ้าประจังหวัด คือ ลายสร้อยดอกหมาก 4) จังหวัดกาฬสินธุ์ ลายผ้าประจังหวัด คือ ผ้าแพรวา (ลายเฉพาะ) ซึ่งทางจังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ได้ประกาศให้เป็นผ้าลายเอกลักษณ์ ซึ่งปี 2544 และส่งเสริมให้เป็นสินค้า OTOP ประจำจังหวัด ความหมายของ “สัญญะ” ของผ้าอันเป็นอัตลักษณ์ประจำจังหวัดทั้ง 4 จังหวัดนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายจากผ้าที่ใช้ในวิถีชีวิตกลายเป็นสินค้าผ้าทอพื้นบ้าน เมื่อเราได้ทราบถึงเอกลักษณ์ลายผ้าประจำจังหวัดของร้อยแก่นสารสินธุ์ ผู้วิจัยจึงได้แนวทางปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยยึดหลักการออกแบบและมีแรงบันดาลใจในการออกแบบโดยยึดหลักการ “ทำง่าย ขายถูก แพร่หลาย จำหน่ายได้เยอะ” คำนิ ยามนี้ในปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ นิยามนี้สามารถล้อกันในทั้งสี่ความหมายนั้นคือ หากเราทำง่ายเราก็สามารถขายได้ถูก เมื่อเราขายถูกแล้วนั้นก็ความนิยมกันอย่างแพร่หลาย เมื่อได้รับความนิยมกันอย่างแพร่แล้วนั้นเราก็สามารถจำหน่ายได้เยอะ จากแผนการคิดและออกแบบที่เป็นระบบทำให้การสิ่งเริ่มต้นของการปฏิบัติการการออกแบบชุดต้นแบบนั้นผู้วิจัยสามารถมองเห็นเป้าหมายได้ชัดเจน อีกทั้งยังเพิ่มประสิทธิภาพและสักภาพในการออกแบบและตัดเย็บที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและคนในจังหวัด จึงนำไปสู่การสร้างแรงบันดาลใจของการออกแบบชุดทั้ง 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

Mahasarakham University

TITLE Design of Traditional Clothing used in Roi-Kaen-Sara-Sin Community Parades and Festivals in Roi-Et, Khonkaen, Mahasarakham and Kalasin
AUTHOR Mr. Nattapakorn Apimatirat
ADVISOR Assoc. Prof. Dr.Sasikka Wannajun
DEGREE Ph.D. **MAJOR** Cultural Science
UNIVERSITY Mahasarakham University **DATE** 2018

ABSTRACT

Roi- Kaen-Sara-Sin community including Roi-Et, Khonkaen, Mahasarakham and Kalasin has traditionally shared North-Eastern Thai life style and values in a way that follows the 12 Customs and 14 Rules of North-Eastern Thai ideology (Heet 12 Khong 14). The 12 North-eastern Thai Customs have been related and referred to 12 social and religious practices per annum. Each practice has also included a unique festival including parades with traditionally dressed dancing people in full costume. Each community has their history and popular code of dress, clothing design and local unique textile patterns taking into consideration the weather, local economy, beliefs and lifestyle. The community leader is one of the most important factors who determines the dress code in the community.

The objective of this study is to develop a traditional clothing design and material to be used in Roi-Kaen-Sara-Sin Parades and Festivals and in Roi-Et, Khonkaen, Mahasarakham and Kalasin provinces. This study was carried taking into consideration the five categories according to annual traditional dance parades and the Thai tourism promoting campaign “Amazing Thailand ”; 1) Annaul fair or Red cross fair parades 2) Traditional parades 3) Religion related parades 4) Annual celebration parades and 5) Belief and cultural system related parades. Traditional dance parades and costumes used in traditional dance and parade have evolved and been developed from generation to generation.

This study focuses on development of 4 pattern designs which are originally selected to represent local authenticity andand products of Roi-Et, Khonkaen, Mahasarakham and Kalasin community (OTOP) in 2001. These 4 patterns are 1) Saket pattern from Roi-Et 2) Madmee pattern from Khonkaen 3) SoiDokMhak pattern from Mahasarakhamand 4) Preawa pattern from Kalasin. The development focuses on how to facilitate production, select what is easy to find locally and increase popularity in the market.

Mahasarakham University

สารบัญ

บทที่ **หน้า**

1 บทนำ 1
ภูมิหลัง 1
ความมุ่งหมายของการวิจัย 3
คำถามในการวิจัย 3
ความสำคัญของการวิจัย 4
นิยามศัพท์เฉพาะ 4
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย 5

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 7
เอกสารที่เกี่ยวกับการออกแบบชุดเครื่องแต่งกาย 7
เอกสารที่เกี่ยวกับขบวนแห่ว่าด้วยการจัดขบวนเนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ 30
บริบทพื้นที่ที่ทำการวิจัย 58
เอกสารที่เกี่ยวกับองค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง 62
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง 74
เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 76
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 84
งานวิจัยในประเทศ 84
งานวิจัยต่างประเทศ 92

3 วิธีดำเนินการวิจัย 97
ขอบเขตของการวิจัย 97
วิธีดำเนินการวิจัย 100

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 104
ศึกษาขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ 104
ศึกษาการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ 294
ศึกษาการปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ 349

Mahasarakham University

บทที่ **หน้า**

5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 423
ความมุ่งหมายของการวิจัย 423
สรุปผล 423
อภิปรายผล 428
ข้อเสนอแนะ 434

บรรณานุกรม 435

ภาคผนวก 446
ภาคผนวก ก รายนามผู้ให้สัมภาษณ์ 447
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์ 454
ภาคผนวก ค แบบสำรวจ 471

ประวัติย่อของผู้วิจัย 480

Mahasarakham University

บัญชีตาราง

ตาราง **หน้า**

1 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 40
2 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 41
3 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 42
4 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 43
5 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 44
6 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 45
7 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 46
8 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 47
9 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 48
10 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 49
11 ประเพณีและขบวนแห่ประจำหวัดร้อยเอ็ด 104
12 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนบุญผะเหวด 111
13 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอพนมไพร อำเภอปทุมรัตน์และอำเภอสุวรรณภูมิ 130
14 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนประเพณี แห่เทียนเข้าพรรษา 138
15 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงาน สมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีป 148
16 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนประเพณีบุญข้าวจี่ 161
17 ประเพณีและขบวนแห่ประจำหวัดขอนแก่น 167
18 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนเทศกาลไหม และประเพณีผูกเสี่ยว 169
19 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนประเพณี บุญกุ้มข้าวใหญ่ 178
20 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนเทศกาลไหว้ พระธาตุขามแก่น 184
21 รูปแบบการขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนเทศกาลดอกคูณเสียงแคน สงกรานต์ บนถนนข้าวเหนียว 189
22 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงาน งานศิวะราตรีปูชะนียาลัย 200

Mahasarakham University

ตาราง **หน้า**

23 ประเพณีและขบวนแห่ประจำหวัดมหาสารคาม 207
24 รูปแบบการขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนประเพณีบุญเบิกฟ้า 212
25 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนบุญข้าวคูณลาน
หุ่นฟางลิง ของดีโกสุม 220
26 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานนมัสการ
พระธาตุนาดูน 227
27 รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานออนซอนกลองยาว
ชาววาปีของดีพื้นบ้าน 236
28 รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานประเพณีบุญออกพรรษา
แข่งขันเรือยาว และไหลเรือไฟท่าขอนยาง 247
29 ประเพณีและขบวนแห่ประจำหวัดกาฬสินธุ์ 254
30 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานมหกรรมโปงลาง
แพรวากาฬสินธุ์ 256
31 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานบุญคูณคาน 264
32 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานนมัสการพระธาตุยาคู 270
33 รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานมหกรรมวิจิตรแพรวา
ราชินีแห่งไหม 277
34 รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานประเพณี
บุญบั้งไฟตะไลล้าน 286

.

Mahasarakham University

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ **หน้า**

1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย 6
2 ขนาด (Size) 14
3 รูปทรง (from) 15
4 สี (Color) 15
5 ผิวสัมผัส (Texture) 16
6 เส้นตรงแนวตั้งที่เกิดจากลวดลายผ้า 17
7 เส้นตรงแนวตั้งที่เกิดจากโครงสร้างของเนื้อผ้า 18
8 เส้นตรงแนวตั้งที่เกิดจากโครงสร้างของแบบเสื้อ 18
9 เส้นตรงแนวตั้งที่เกิดจากส่วนตกแต่งภายในตัวเสื้อ 19
10 เส้นตรงแนวนอนที่เกิดจากลวดลายผ้าภายในตัวเสื้อ 19
11 เส้นตรงแนวนอนที่เกิดจาก เส้นเอว เส้น yoke เส้นชายกระโปรง และส่วนตกแต่ง 20
12 เส้นตรงแนวเฉียงหรือทะแยงที่เกิดจากลวดลายผ้าภายในตัวเสื้อ 20
13 เส้นโค้งในตัวเสื้อ 21
14 เส้นกรอบนอกของเสื้อผ้า “ทรงตรง” 22
15 เส้นกรอบนอกของเสื้อผ้า “ทรงกระดิ่ง” 22
16 เส้นกรอบนอกของเสื้อผ้า “ทรงหางกระรอก” 22
17 การใช้สีคู่ประกอบ 23
18 การใช้สีข้างเคียง 24
19 การใช้สี 3 สี 24
20 การใช้สีเอกรงค์ 25
21 สีอ่อน - เข้มที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึก 25
22 ผ้าพื้น 26
23 ผ้าลายเรขาคณิต 27
24 ผ้าลายธรรมชาติ 27
25 ผ้าลายรวม 28
26 ผ้าลายจุด 28
27 เสด็จตรวจราชการมณฑลอีสาน มณฑลอุดร 38
28 สมเด็จฯกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ประทับระแทะคราวเสด็จตรวจราชการ 38
29 กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง 58
30 โครงข่ายการคมนาคม 60

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

31 แผนภูมิแสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่นสารสินธุ์” การเกษตรกรรม (ข้อมูลปี 2559) 61
32 โครงสร้างยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศ 63
33 วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ เป้าหมายและพันธกิจ 65
34 กรอบในการจัดทำยุทธศาสตร์ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย 66
35 ที่มาของผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย 73
36 ขบวนอันเชิญพระอุปคุตสู่บริเวณประกอบพิธี 116
37 ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดอัญเชิญพระอุปคุตสู่แทนประดิษฐาน 116
38 ขบวนส่งเสริมการท่องเที่ยวนำโดยสายการบินแอร์เอเชีย 117
39 ขบวนรถบุษบกนำประทีปพระราชทาน 117
40 ขบวนพระอุปคุต 118
41 ขบวนเครื่องสักการะองค์ประกอบสำคัญในประเพณีบุญผะเหวด 118
42 ขบวนเครื่องสักการะองค์ประกอบสำคัญในประเพณีบุญผะเหวด 119
43 นางรำนำขบวน 119
44 การแสดงเปิดงานนำโดยวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด 120
45 กัณฑ์ทศพร 120
46 กัณฑ์หิมพานต์ 121
47 กัณฑ์ทานกัณฑ์ 121
48 กัณฑ์วนปเวสน์ 122
49 กัณฑ์ชูชก 122
50 กัณฑ์จุลพน 123
51 กัณฑ์มหาพน 123
52 กัณฑ์กุมาร 124
53 กัณฑ์มัทรี 124
54 กัณฑ์สักกบรรพ 125
55 กัณฑ์มหาราช 125
56 กัณฑ์ฉกษัตริย์ 126
57 กัณฑ์นครกัณฑ์ 126
58 ประเพณีบุญบั้งไฟอำเภอพนมไพร 131
59 ประเพณีบุญบั้งไฟอำเภอสุวรรณภูมิ 131
60 นางป้ายนำขบวนและร่วมการประกวด 132
61 ขบวนนางรำ 1 132
62 ขบวนนางรำ 2 133
63 ขบวนนางรำ 3 133

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

64 ขบวนนางรำ 4 133
65 ขบวนนางรำแต่ละคุ้มแต่ละหมู่บ้าน 1 134
66 ขบวนนางรำแต่ละคุ้มแต่ละหมู่บ้าน 2 134
67 ขบวนนางรำแต่ละคุ้มแต่ละหมู่บ้าน 3 134
68 รถบั้งไฟ 135
69 รถบั้งไฟ 136
70 ขบวนวิถีชีวิต 136
71 ขบวนวิถีชีวิต 137
72 ป้ายขบวนนำประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาร้อยเอ็ด 140
73 ขบวนนางรำนำขบวน 141
74 นางสาวสุวรรณา พาลา ผู้อันเชิญเครื่องสาการะหน้าพระบรมฉายาลักษณ์
นำขบวนแห่เทียน 141
75 ขบวนพุทธประวัติ 142
76 ขบวนนางรำประกอบในแต่ละริ้วขบวน 142
77 ขบวนนางรำประกอบในแต่ละริ้วขบวน 143
78 ขบวนนางรำประกอบในแต่ละริ้วขบวน 143
79 รถต้นเทียน 144
80 นางเทียนนั่งหน้ารถต้นเทียนของแต่ละคุ้มวัด 144
81 รถต้นเทียน 144
82 ประกวดนางเทียนร้อยเอ็ด 145
83 นายกเทศมนตรีมอบรางวัลในการประกวดแต่ละประเภทของ
งานแห่เทียนพรรษา 145
84 เทียนพรรษาที่สามารถนำไปใช้ได้จริง 146
85 การหล่อเทียนพรรษา 146
86 กระทงประทีปพระราชทาน 150
87 ผู้ว่าราชการจังหวัดลอยกระทงประทีปพระราชทาน 150
88 ขบวนถวายความอาลัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 151
89 ป้ายขบวนนำงานสมมาน้ำ คืนเพ็ง เส็งประทีป 151
90 นางรำนำขบวนในชุดการแสดง ฟ้อนหางนกยูง 152
91 ขบวนมิสไทยแลนด์ยูนิเวิสลูกหลานชาวร้อยเอ็ด 152
92 ขบวนจำลองเมืองบาดาล 153
93 พระยานาค 153
94 ระบำนาคะบูชา 1 154
95 ระบำนาคะบูชา 2 154

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

96 ป้ายขบวนแห่ของหัวเมืองทั้ง 12 หัวเมือง 155
97 ขบวนแห่ของหัวเมืองทั้ง 12 หัวเมือง 155
98 พ่อเมือง 156
99 แม่เมือง 156
100 ขบวนร่ายรำประกอบของแต่ละหัวเมือง 157
101 ขบวนร่ายรำประกอบของแต่ละหัวเมือง 157
102 รำวงสมน้ำ 158
103 การประกวดธิดาสาเกตนคร 159
104 รูปแบบชุดธิดาสาเกตนคร 159
105 ป้ายขบวนนำประเพณีบุญข้าวจีของดีโพธิ์ชัย 162
106 สัญลักษณ์ของงาน ข้าวจี่ยักษ์ 163
107 นางรำแห่ในขบวน 163
108 สัญลักษณ์ของงาน ข้าวจี่ยักษ์ 1 164
109 สัญลักษณ์ของงาน ข้าวจี่ยักษ์ 2 164
110 ข้าวจี่ที่ชาวบ้านนำมาตักบาตร 165
111 การแสดงพิธีเปิด 165
112 การประกวดธิดาปุญณทาสี 166
113 นางปุญณะทาสีแต่งกายด้วยชุดอีสานสั้น 166
114 พิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญ 169
115 ป้ายขบวนนำเทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยว 171
116 ขบวนรถไหมนานาชาติตกแต่งด้วยผ้าไหม 171
117 ขบวนรถไหมนานาชาติตกแต่งด้วยผ้าไหม 172
118 การแต่งกายของผู้ร่วมขบวนที่โชว์ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม 172
119 พานบายศรีที่มีความประณีตงดงาม 173
120 ขบวนเครื่องสักการะ 173
121 ขบวนผูกเสี่ยว 173
122 แคน เครื่องดนตรีประจำจังหวัดขอนแก่น 174
123 ขบวนนางรำ 174
124 ขบวนวิถีชีวิต 175
125 อุปกรณ์ทอผ้า 175
126 การประกวดนางงามไหมขอนแก่น 176
127 พิธีเปิดงานบุญกุ้มข้าวใหญ่ 179
128 บริเวณปะรำพิธีงาน 180
129 ป้ายขบวนนำ 180

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

130 ขบวนรถปราสาทข้าว 1 181
131 ขบวนรถปราสาทข้าว 2 181
132 ขบวนรถวิถีชีวิต 182
133 ขบวนนางรำพิธีเปิดงานบุญกุ้มข้าวใหญ่ 182
134 ขบวนนางรำ 183
135 การประกวดธิดาบุญกุ้มข้าวใหญ่ 183
136 ผู้ว่าราชการจังหวัดเข้าสักการะพระธาตุขามแก่น 185
137 บริเวณรอบๆ งานเทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่น 186
138 พิธีกรรมภายในงานนมัสการพระธาตุขามแก่น 186
139 เครื่องสักการะในพิธี 187
140 นางรำบวงสรวง 187
141 การรำบรวงสรวงองค์พระธาตุขามแก่น 188
142 ผู้ว่าราชการกล่าวเปิดงานเทศกาลดอกคูณเสียงแคน
สงกรานต์บนถนนข้าวเหนียว 192
143 ผู้ว่าราชการกล่าวเปิดงาน 192
144 ขบวนนำและป้ายขบวนนำเทศกาลดอกคูณเสียงแคน
สงกรานต์บนถนนข้าวเหนียว 193
145 ขบวนถือพระบรมรูป 193
146 ขบวนเครื่องสักการะ 1 194
147 ขบวนเครื่องสักการะ 2 194
148 สัญลักษณ์ประจำจังหวัดขอนแก่น สินไซ 194
149 ขบวนรถบุปชาติประกอบริ้วขบวนอันยิ่งใหญ่ตระการตา 1 195
150 ขบวนรถบุปชาติประกอบริ้วขบวนอันยิ่งใหญ่ตระการตา 2 195
151 ขบวนรถบุปชาติประกอบริ้วขบวนอันยิ่งใหญ่ตระการตา 3 196
152 ขบวนแห่พระเพท่อให้ประชาชนได้สรงน้ำเป็นศิริมงคล 196
153 ขบวนนางรำในแต่ละริ้วขบวน 1 197
154 ขบวนนางรำแต่ละริ้วขบวน 2 197
155 ขบวนนางรำแต่ละริ้วขบวน 3 197
156 ขบวนวิถีชีวิต 198
157 ขบวนสาดน้ำของนักท่องเที่ยวสร้างสีสันภายในงาน 198
158 นางสงกรานต์ 199
159 บรรยากาศถนนข้าวเหนียว 199
160 พิธีเปิดงานศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปลือยน้อย 202
161 การแสดงแสงสีเสียงศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย 202

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

162 การแสดงแสงสีเสียง ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย 203
163 การแสดงแสงสีเสียง ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย 203
164 ขบวนแห่ของแต่ละหมู่บ้าน 1 204
165 ขบวนแห่ของแต่ละหมู่บ้าน 2 204
166 ขบวนแห่ของแต่ละหมู่บ้าน 3 205
167 การแต่งการของผู้ร่วมในขบวน 205
168 ขบวนฮีตสิบสองคองสิบสี่ 206
169 ขบวนนางรำ 206
170 ขบวนวิถีชีวิต 207
171 พิธีเปิดงานประเพณีบุญเบิกฟ้าโดยผู้ว่าราชการจังหวัด 213
172 ปะรำพิธี 213
173 เครื่องบูชา 214
174 รำสู่ขวัญข้าว 214
175 ป้ายขบวนนำงานบุญเบิกฟ้า 215
176 ขบวนคำขวัญจังหวัดมหาสารคาม 1 215
177 ขบวนคำขวัญจังหวัดมหาสารคาม 2 216
178 ขบวนวิถีชีวิตและของดีจังหวัดมหาสารคาม 1 216
179 ขบวนวิถีชีวิตและของดีจังหวัดมหาสารคาม 2 217
180 ขบวนนางรำ 1 217
181 ขบวนนางรำ 2 218
182 ขบวนนางรำ 3 218
183 ขบวนนางรำ 4 218
184 ขบวนกลองยาว 219
185 ป้ายขบวนนำประเพณีบุญคูณลาน 221
186 ขบวนเรื่องสักการะ 222
187 ขบวนนางรำ 1 222
188 ขบวนนางรำ 2 223
189 ขบวนฮีตสิบสองคองสิบสี่ 1 223
190 ขบวนฮีตสิบสองคองสิบสี่ 2 224
191 การแต่งกายของผู้ร่วมขบวนแห่ 224
192 ขบวนแห่มหกรรมข้าวคูณลานแข่งหุ่นฟางลิงและของดีอำเภอโกสุมพิสัย 225
193 การแสดงพิธีเปิด 225
194 กิจกรรมายในงาน 226
195 นายอำเอทำพิธีบรวงสรวง 229

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

196 ขบวนนำและป้ายขบวนนำ 229
197 ขบวนแสงสีเสียง งานนมัสการพระธาตุนาดูน 230
198 ขบวนกษัตริย์และข้าราชบริพาร 230
199 ขบวนพระธาตุนาดูนจำลอง 231
200 ขบวนนางระบำ 1 231
201 ขบวนนางระบำ 2 232
202 ขบวนประเพณี 12 เดือน 232
203 ขบวนแห่ผ้าคลุมพระธาตุ 233
204 ขบวนการแสดงแสงสีเสียง 233
205 รำบวงสรวง 1 234
206 รำบวงสรวง 2 234
207 รำบรวงสรวง 3 234
208 บรรยากาศงานยามค่ำคืน 235
209 บริเวณการจัดงาน 238
210 ขบวนแห่ของชาววาปีปทุมทั้ง 15 ตำบล 238
211 ขบวนเทิดพระเกียรติ 239
212 ขบวนของดีเมืองวาปีปทุม 239
213 นางป้าย และการประกวดนางป้าย 240
214 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 1 240
215 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 2 241
216 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 3 241
217 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 4 241
218 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 5 242
219 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 6 242
220 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 7 242
221 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 8 243
222 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 9 243
223 นางป้าย และการประกวดนางป้าย 1 244
224 นางป้าย และการประกวดนางป้าย 2 244
225 พิธีเปิดและการแสดงเปิดงาน 245
226 ถ้วยพระราชทานในการแข่งขันกลองยาว 245
227 พิธีเปิดและการแสดงเปิดงาน 245
228 การประกวดธิดากลองยาววาปี 246
229 ป้ายขบวนนำงานประเพณีไหลเรือไฟไทญ้อ 249

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

230 เรือไฟเฉลิมพระเกียรติ 249
231 ขบวนของดีท่าขอนยาง 250
232 เรือไฟเฉลิมพระเกียรติ 250
233 ขบวนของดีท่าขอนยาง 250
234 แถลงข่าวการจัดงาน 251
235 ขบวนนางรำ 251
236 การแต่งกายขบวนนางรำ 252
237 การแข่งเรือยาว 252
238 เรือไฟ 253
239 การปล่อยโคม 253
240 พิธีบวงสรวงมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 257
241 พิธีเปิดงานและนิทรรศการมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 1 258
242 พิธีเปิดงานและนิทรรศการมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 2 258
243 การแสดงพิธีเปิดมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 1 259
244 การแสดงพิธีเปิดมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 2 259
245 การแสดงพิธีเปิดมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 3 260
246 การแสดงพิธีเปิดมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 4 260
247 การแสดงพิธีเปิดมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 5 260
248 การแสดงพิธีเปิดมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 6 261
249 การประกวดวงโปงลาง 1 261
250 การประกวดวงโปงลาง 2 262
251 การประกวดนางสาวกาฬสินธุ์ 1 262
252 การประกวดนางสาวกาฬสินธุ์ 2 263
253 ป้ายขบวนนำงานประเพณีบุญคูณคาน 265
254 การสร้างปราสาทข้าวงานประเพณีบุญคูณคาน 265
255 บริเวณโดยรวบปราสาทข้าวงานประเพณีบุญคูณคาน 266
256 การสร้างปราสาทข้าวงานประเพณีบุญคูณคาน 266
257 พิธีกรรมสู่ขวัญข้าว 267
258 ขบวนแห่รอบปราสาทข้าว 1 267
259 ขบวนแห่รอบปราสาทข้าว 2 268
260 การแสดงพิธีเปิดงานประเพณีบุญคูณคาน 268
261 ป้ายขบวนนำและการก่อปราสาทข้าวงานประเพณีบุญคูณคาน 269
262 บริเวณการจัดงาน 1 271
263 บริเวณการจัดงาน 2 271

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

264 ใบเสมา 272
265 รำถวาย 272
266 การรำถวายพระธาตุยาคู 273
267 การแต่งกายในการรำบรวงสรวงพระธาคุยาคู 273
268 แสงสีเสียงย้อนรอยประวัติศาสตร์พระธาตุยาคู 1 274
269 แสงสีเสียงย้อนรอยประวัติศาสตร์พระธาตุยาคู 2 274
270 แสงสีเสียงย้อนรอยประวัติศาสตร์พระธาตุยาคู 3 274
271 แสงสีเสียงย้อนรอยประวัติศาสตร์พระธาตุยาคู 4 275
272 แสงสีเสียงย้อนรอยประวัติศาสตร์พระธาตุยาคู 5 275
273 แถลงข่าวงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม 278
274 ฟ้อนภูไทเทิดพระเกียตริและการจัดแสดงแฟชั่นโชว์ 279
275 พิธีเปิดงานงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม 279
276 การแสดงเปิดงานงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม 1 280
277 การแสดงเปิดงานงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม 2 280
278 การแสดงเปิดงานงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม 3 280
279 การจัดแสดงนิทรรศการผ้าแพรวา 1 281
280 การจัดแสดงนิทรรศการผ้าแพรวา 2 281
281 การจัดแสดงนิทรรศการผ้าแพรวา 3 282
282 การแสดงเปิดงานงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม 282
283 การจัดแฟชั่นโชว์ 1 283
284 การจัดแฟชั่นโชว์ 2 283
285 การจัดแฟชั่นโชว์ 3 284
286 การประกวดธิดาแพรวา 284
287 การประกวดธิดาแพรวา 285
288 ชุดเครื่องแต่งกายแบบประยุกต์ 288
289 ชุดภูไทบ้านกุดหว้า 288
290 ขบวนคำขวัญ 289
291 วิถีชีวิตการทอผ้าแพรวา 289
292 ขบวนวิถีชีวิต 290
293 ขบวนนางรำ 291
294 ขบวนรถบั้งไฟตะไลล้าน 292
295 พิธีเปิดงาน 293
296 ขบวนนางรำแงกายด้วยชุดภูไทบ้านกุดหว้า 293
297 วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวอีสานในอดีต 299

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

298 ผู้ว่าราชการเปิดงานพาแลง 300
299 ขบวนแห่นำประธานในพิธีเข้างาน 300
300 ขบวนนำงานบุญผะเหวด 301
301 การแต่งกายด้วยชุดผ้าไหมลายสาเกต 301
302 ขบวนบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดผู้ร่วมขบวนสวมใส่ชุดผ้าลายสาเกต 1 301
303 ขบวนบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดผู้ร่วมขบวนสวมใส่ชุดผ้าลายสาเกต 2 302
304 นางสาวไทยและธิดาสาเกตร่วมขบวนแห่งานสมมาน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป 302
305 ชุดในการประกวดธิดาสาเกต 303
306 ชุดที่นุ่งห่มโดยผ้าโบราณที่เก็บรักษาไว้จนถึงปัจจุบัน 304
307 ชุดสมัยนิยมที่ตัดเย็บด้วยผ้าลายสาเกต 304
308 ป้ายขบวนนำบุญบั้งไฟสุวรรณภูมิ 305
309 การแต่งกายของสตรีชาวร้อยเอ็ด 305
310 ขบวนฟ้อนรำในงานบุญข้าวจี่ 1 306
311 ขบวนฟ้อนรำในงานบุญข้าวจี่ 2 307
312 ผ้าบุญร้อยเอ็ด สวมใส่โดยนางสาวไทย ในงานข้าวหอมมะลิโลก 308
313 ขบวนแห่กัณฑ์หลอนของท่านผู้ว่าราชการังหวัดและคณะ 308
314 ภาพประวัติศาสตร์ขบวนแห่เทียนในอดีต 309
315 ขบวนนำแห่เทียนเข้าพรรษาร้อยเอ็ด 309
316 ขบวนนางรำที่แต่งกายด้วยชุดผ้าบุญ 310
317 สตรีชาวอีสานที่อพยพมาจากหลวงพระบางเข้ามาอาศัย
อยู่ในจังหวัดขอนแกน 311
318 รถตกแต่งในขบวนแห่งานไหมนานาชาติ 312
319 รถแสดงกรรมวิธีกรทอผ้า 312
320 ป้ายขบวนนำเทศกาลงานไหม 313
321 การบายศรีสู่ขวัญ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จเยือนมณฑลอุดร 214
322 ป้ายขบวนนำงานบุญกุ้มข้าวใหญ่ 215
323 ขบวนนางรำ 215
324 พิธีเปิดงาน 216
325 ชุดสมัยนิยมที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหมมักหมี่ลายสร้างสรรค์ 216
326 ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นร่วมพิธีเปิดงานเทศกาลดอกคูนเสียงแคน
และถนนข้าวเหนียว 217
327 ขบวนสรงน้ำพระจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น 217
328 ถนนที่เต็มไปด้วยดอกคูณ 218
329 ขบวนนางรำที่แต่งกายด้วยเสื้อสีเหลืองสัญลักษณ์จังหวัดขอนแก่น 218

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

330 การรำบวงสรวงพระธาตุขามแก่น 219
331 เครื่องสักการะ 219
332 การแสดงแสงสีเสียง ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย 320
333 ขบวนแห่ของแต่ละหมู่บ้าน 321
334 การแต่งการของผู้ร่วมในขบวน 321
335 สตรีอีสานที่อาศัยในจังหวัดมหาสารคาม 322
336 ป้ายขบวนนำงานบุญเบิกฟ้า 323
337 ขบวนนางรำ 324
338 การแต่งกายของผู้ร่วมขบวนแห่จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 324
339 การแต่งกายของผู้ร่วมขบวนห่ากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 325
340 การแต่งกายของผู้ร่วมขบวนห่ากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 325
341 ขบวนแห่มหกรรมข้าวคูณลานแข่งหุ่นฟางลิงและของดีอำเภอโกสุมพิสัย 326
342 การแต่งกายของผู้ร่วมขบวนแห่ 326
343 การแสดงพิธีเปิด 327
344 กิจกรรมายในงาน 327
345 ป้ายนำขบวนงานนมัสการพระธาตุนาดูน 328
346 ตัวละครตัวแทนกษัตรย์ 328
347 การแสดงชุดระบำจำปาศรี 329
348 การแต่งกายชุดรำบรวงสรวง 329
349 ชุดการแต่งกานธิดากลองยาววาปี 330
350 การแต่งกายของนางป้ายผู้ร่วมขบวน 330
351 การแต่งกายของนางรำในการประกวดกลองยาว 331
352 ป้ายขบวนนำงานประเพณีไหลเรือไฟไทญ้อ 332
353 มหาวิทยาลัยมหาสารคมเข้าร่วมกิจกรมในชุมชน 333
354 แถลงข่าวการจัดงาน 333
355 การแต่งกายขบวนนางรำ 334
356 สมเด็จพระราชินีทรงให้การสนับสนุนการทอผ้าแพรวา 335
357 การรูไทในพิธีเปิดงาน 336
358 การแสดงจากวิทยาลับนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ 336
359 นางสาวกาฬสินธุ์แต่งกายด้วยชุดราตรีผ้าไหมแพรวา 337
360 การเดินแบบชุดผ้าไหมแพรวา 337
361 ผู้ว่าราชการจังหวัดเปิดงาน 338
362 ผู้ว่าราชการเยี่ยมชมการจัดแสดงนิทรรศการ 339
363 การแสดงบนเวทีจากวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ 1 339

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

364 การแสดงบนเวทีจากวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ 2 340
365 การแสดงพิธีเปิด 340
366 การแต่งกายในการรำบวงสรวงพระธาตุยาคู 341
367 แสงสีเสียงย้อนรอยประวัติศาสตร์พระธาตุยาคู 1 342
368 แสงสีเสียงย้อนรอยประวัติศาสตร์พระธาตุยาคู 2 343
369 ชุดเครื่องแต่งกายแบบประยุกต์ 344
370 วิถีชีวิตการทอผ้าแพรวา 344
371 ขบวนนางรำแงกายด้วยชุดภูไทบ้านกุดหว้า 344
372 ชุดภูไทบ้านกุดหว้า 345
373 ป้ายขบวนนำบุญคูณลาน 346
374 ขบวนแห่รอบปราสาทข้าว 346
375 การแสดงพิธีเปิด 346
376 การแต่งกายชุดฟ้อนสู่ขวัญข้าว 347
377 ผ้าลายสาเกต 350
378 ผ้าลายมัดหมี่ 350
379 ผ้าลายสร้อยดอกหมาก 351
380 ผ้าแพรวา 351
381 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดประเพณีบุญผะเหวด 355
382 ประตูสาเกต 356
383 ลายสไบผ้าบุญ 356
384 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 357
385 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานประเพณีบุญบั้งไฟ
อำเภอพนมไพร อำเภอปทุมรัตน์ และอำเภอสุวรรณภูมิ 358
386 บั้งไฟกำลังทะยานขึ้นสู่ฟ้า 359
387 ผ้าบุญร้อยเอ็ด 359
388 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 360
389 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา 361
390 เทียนเข้าพรรษา 362
391 ผ้าบุญและผ้าถุงหมี่คั่น 362
392 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 363
393 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงาน
สมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีป 364
394 ชุดธิดาสาเกตนคร 365
395 ผ้าลายสาเกต 365

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

396 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 366
397 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดประเพณีบุญข้าวจี่ 367
398 ดอกอินทนิล 368
399 ผ้าสกรีนลายดอกอินทนิล 368
400 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 369
401 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานเทศกาลไหมและ
ประเพณีผูกเสี่ยวแรงบันดาลใจ 370
402 ชุดเพื่อสวมใส่ในงานเทศกาลประเพณีตัดเย็บโดยผ้าขาวม้า 371
403 ผ้าขาวม้า 371
405 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 372
406 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่ 373
407 บรรยากาศใจประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่ 374
408 ผ้าถุงมัดหมี่และผ้าขาวม้า 374
409 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 375
410 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานเทศกาล
ไหว้พระธาตุขามแก่น 376
411 พระธาตุขามแก่น 377
412 ซิ่นฝ้ายลายหมี่คั่น 378
413 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 379
414 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานเทศกาลดอกคูณเสียงแคน
เทศกาลสงกรานต์บนถนนข้าวเหนียว 380
415 บรรยากาศการรดน้ำดำหัวในเทศกาลดอกคูน เสียงแคน
และถนนข้าวเหนียว 381
416 ผ้าขาวม้า 381
417 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 382
418 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงาน
ศิวะราตรีปูชนียาลัยปราสาทเปือยน้อย 383
419 บรรยากาศโดยรอบปราสาทเปลือยน้อย 384
420 ผ้าฝ้ายมัดหมี่สร้างสรรค์ 384
421 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 386
422 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานประเพณีบุญเบิกฟ้า 387
423 บริเวณพิธีเสี่ยงทายงานประเพณีบุญเบิกฟ้า 388
424 ผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก 388
425 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 389

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

426 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดบุญข้าวคูณลาน
หุ่นฟางลิง ของดีโกสุม 390
427 งานมหกรรมข้าวคูณลานแข่งขันหุ่นฟางลิงของอำเภอโกสุมพิสัย 391
428 ซิ่นฝ้ายลายหมี่คั่น 392
429 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 393
430 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานนมัสการพระธาตุนาดูน 394
431 พระธาตุนาดูน 395
432 ผ้าสไบขิดมหาสารคาม 395
433 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 396
434 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานออนซอนกลองยาว
ชาววาปีของดีพื้นบ้าน 397
435 ตัวอย่างการสวมใส่จากการประกวดธิดากลองยาววาปี 398
436 ผ้าลายสร้อยดอกหมาก 399
437 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 400
438 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานประเพณีบุญออกพรรษา
แข่งขันเรือยาว และไหลเรือไฟท่าขอนยาง 401
439 ชุดจากผ้าย้อมครามหรือย้อมมะเกลือของชาวไทญ้อ 402
440 ผ้าฝ้ายย้อมคราม 402
441 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 403
442 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานมหกรรมโปงลาง
แพรวากาฬสินธุ์ 404
443 ชุดที่นางไหสวมใส่ 405
444 ผ้าแพรวา 406
445 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 407
446 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดบุญคูณคาน 408
447 ชาวนาผู้เปรียบเสมือกระดูกสันหลังของชาติ 409
448 ผ้าถุงหมัดหมี่ภูไท 410
449 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 411
450 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานนมัสการพระธาตุยาคู 412
451 พระธาตุยาคู 413
452 ผ้าตุ้ม 413
453 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 414
454 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงาน
มหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม 415

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

455 ฟ้อนแพรวากาฬสินธุ์ 416
456 ผ้าแพรวา 417
457 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 418
458 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุด
งานประเพณีบุญบั้งไฟตะไลล้าน 419
459 ชุดผ้าแพวาโดยการประยุกต์ให้ทันสมัยเข้าแฟชั่น 420
460 ผ้าแพรวา 421
461 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง 422

Mahasarakham University

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์แต่งกายด้วยเครื่องห่อหุ้มร่างกายที่ได้มาจากธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ใบหญ้า หนังสัตว์ ขนนก ดิน สี ฯลฯ มนุษย์บางเผ่าพันธุ์ใช้สีจากพืชนำมาเขียน มาสัก เพื่อเป็นเครื่องตกแต่งแทนการห่อหุ้มร่างกาย ระยะต่อมามนุษย์รู้จักวิธีดัดแปลงสิ่งที่มีตามธรรมชาติมาใช้ทำเป็นเครื่องห่อหุ้มร่างกายให้เหมาะสม เช่น การผูก มัด สาน ถัก ทอ ฯลฯ ตลอดจนถึงการใช้วิธีการตัดและเย็บในปัจจุบัน จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปความหมายของคำว่า “เครื่องแต่งกาย” หมายถึง สิ่งที่มนุษย์นำมาใช้เป็นเครื่องห่อหุ้มร่างกาย โดยที่มนุษย์มีความจำเป็นต้องแต่งกายด้วยเหตุผลที่สำคัญ คือ ใช้ปกปิดร่างกาย ให้ความอบอุ่น เพื่อป้องกันสัตว์ และแมลง สาเหตุที่มนุษย์มีการแต่งกายแตกต่างกัน เพราะผิวหนังมนุษย์จะบอบบางกว่าสัตว์อื่นๆ จึงมีความจำเป็นต้องมีสิ่งมาปกปิดร่างกายเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ (พวงผกา คุโรวาท. 2540 : 2) สิ่งนี้จึงเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญทำให้มนุษย์ขวนขวายที่จะแต่งกาย เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและสังคม

จากประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการแต่งกายของไทย เอเชีย และยุโรปพบว่า การแต่งกายของมนุษย์ไม่ว่าเป็นชาติไหนจะเริ่มตั้งแต่เมื่อมนุษย์รู้จักนำหนังสัตว์หรือใบไม้มาใช้เพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่ม (นฤมล ปราชญ์โยธิน. 2525 : เว็บไซต์) ต่อมาได้รู้จักดัดแปลงนำผ้ามานุ่ง มาห่ม ซึ่งการนุ่งการห่มก็จะแตกต่างกันออกไปของแต่ละประเทศ หรือไม่ก็เป็นการที่มนุษย์รู้จักนำผ้า มาผูกหรือขดแทนการพัน มีการห่ม มีการนำมาพับจีบให้เกิดความสวยงาม นำสิ่งของเช่น กระดุกมาทำเป็นกระดุม (พวงผกา คุโรวาท. 2535 : 541) รวมทั้งการรู้จักนำผ้ามาเย็บต่อกัน ให้สวมใส่ได้และพัฒนามาเป็นรูปทรงต่างๆ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสม กับสภาพแวดล้อม สภาพดินฟ้าอากาศภาวะทางเศรษฐกิจ การเมือง และเหมาะสมกับสภาพ การปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงไปของโลก เนื่องจากการพัฒนาทำให้ประเทศเจริญขึ้น และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกาย ประเทศต่างๆ สามารถรับวัฒนธรรมใหม่ๆ จากทั่วโลกได้รวดเร็วขึ้น มีการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามารู้จักดัดแปลงให้ เข้ากับสภาพวิถีชีวิตของตนเอง จนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะได้ อีกทั้งยังได้รับอิทธิพลจากผู้นำประเทศที่เป็นแบบอย่างของการแต่งกาย หรือคนชั้นสูงทำให้เกิดออกแบบ ดัดแปลง เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เพื่อให้เหมาะสมกับเป็นเครื่องแสดงลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ของประเทศนั้น โดยอาจจะเป็นการนำลักษณะเด่นของเครื่องแต่งกายของแต่ละยุคแต่ละสมัยมาปรับปรุง ดัดแปลง ผสมผสานกับสิ่งใหม่ เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและความนิยมตามสมัย หลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง สงบลงแล้ว บ้านเมืองมีความสงบขึ้น เศรษฐกิจทั่วโลกมีสภาพดีขึ้น คนเราเริ่มหันมาสนใจกับการแต่งกาย การออกแบบ จึงมีนักออกแบบเกิดขึ้นมากมายจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนักออกแบบเหล่านี้จะเป็นผู้กำเนิดและออกแบบการให้เสื้อผ้าให้ เหมาะสมกับโอกาสสถานที่ เพศ และวัยของผู้สวมใส่ และอันเนื่องมาจากของความจำเจ ความเบื่อหน่าย และความไม่เหมาะสมจึงเป็นเหตุทำให้ Fashion ของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ต้องมีการเปลี่ยนแปลงและหมดความนิยมไปแล้วระยะหนึ่งก็หมุนเวียนกลับมาใหม่เป็นวัฏจักรเช่นนี้เรื่อยไป

Mahasarakham University

ในการออกแบบเครื่องแต่งกายสมัยใหม่ การออกแบบส่วนหนึ่งนักออกแบบจะมีแรงบันดาลใจของตนเอง แรงบันดาลใจจากแบบเครื่องแต่งกายในอดีต ผสมผสานกันโดย อาศัยองค์ประกอบต่างๆ คือเส้นกรอบนอกของรูปทรง ลักษณะของเสื้อผ้าเช่น ผิวสัมผัส ลวดลายผ้า ประโยชน์ใช้สอย ความสะดวกสบาย และจุดเด่นหรือจุดเน้นของรูปแบบเสื้อผ้า ในการปฏิบัติงานของแต่ละอาชีพ ความต้องการเสื้อผ้าสวมใส่ในการทำงานจะมีลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละอาชีพ การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นหมู่ จึงจำเป็นต้องมีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจึงกลายมาเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนในการดำเนินชีวิตที่ดีงามที่ปฏิบัติต่อเนื่องกันมาในชุมชนและสังคม วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากสิ่งแวดล้อม เช่น สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ศาสนา และความเชื่อ ในแต่ละชุมชนจะมีวัฒนธรรม ประเพณี ที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของแต่ละชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี มีหลายลักษณะ วัฒนธรรมในแต่ละชุมชนทำให้คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น การแต่งกาย การดำเนินชีวิต อาหารการกิจ ประเพณีต่างๆ การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวในชุมชนของตน ทำให้เราได้เรียนรู้การดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชน รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาในชุมชน ทำให้เราเกิดความรัก ความาคภูมิใจ และร่วมกันรักษาสิ่งที่ดีงามในชุมชนของตนให้คงอยู่

ภูมิปัญญาด้านงานประเพณี พิธีกรรมทางศาสนาและการเคารพบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติ คนไทยนับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มักเคารพบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ผีสาง เทวดา จิตวิญญาณ ควบคู่ไปกับการประกอบพิธีกรรมในรูปของประเพณีและการปฏิบัติต่างๆ จึงมักมีการเคารพบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติอยู่เสมอ งานประเพณีที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาชาวบ้าน แยกได้เป็นงานประเพณีที่มุ่งเน้นทางศาสนา และงานประเพณีที่มุ่งเน้นทางด้านการเคารพบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติ กล่าวคือ งานประเพณี

ประเพณี เป็นระเบียบแบบแผนที่กำหนดพฤติกรรมของคนในสังคม ซึ่งยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม ประเพณีของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะมีลักษณะที่คนในกลุ่มนั้นประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งต่อเนื่องกันจนเป็นมรดกทางสังคมที่คนเหล่านั้นถือว่าถูกต้องและดีงาม ในแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทยมีประเพณีที่หลากหลายไปตามความเชื่อของผู้คนที่สังคมได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมาถึงแม้ว่าในปัจจุบันความเจริญทางด้านวิทยาการต่างๆ จะมีเพิ่มมากขึ้นแต่ประเพณีเหล่านั้นก็ยังคงมีผู้ปฏิบัติสืบสานกันมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ ฑิตฐิตา นาคเกษม (2548 : 1) กล่าวว่า ประเพณีเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติของกลุ่มคนในสังคมให้เกิดระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ประเพณีไทยก็จะชี้ให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ถ้าไม่มีประเพณีซึ่งเป็นกรอบของการดำเนินชีวิตแล้ว สังคมไทยก็คงไม่มีหลักในการยึดถือและปฏิบัติเพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน ดังนั้นคนไทยจึงควรภาคภูมิใจที่มีประเพณีไทยที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ซึ่งรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างมุ่งฟื้นฟูและส่งเสริมประเพณีไทยทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติในเกือบทุกจังหวัด เพื่อดึงดูดคนไทยและชาวต่างชาติให้มาเที่ยวเมืองไทยมากขึ้น โดยอาศัยประเพณีไทยที่งดงามและหาดูได้ยาก

แม้ว่ารัฐบาลจะให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูและส่งเสริมประเพณีไทย แต่เนื่องจากการพัฒนาประเทศไทยในหลายทศวรรษที่ผ่านมาเป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม อาศัยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก อันจะนำไปสู่ความทันสมัยและทัดเทียมอารยประเทศ ประกอบกับความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศ และภาคอุตสาหกรรมต่างๆ มีการ

Mahasarakham University

เจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น จนสามารถเรียกได้ว่าโลกไร้พรมแดน วัฒนธรรมต่างชาติได้หลั่งไหลเข้ามา และมีบทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นแนวคิด หรือวิถีชีวิตความเป็นอยู่ จนส่งผลต่อเยาวชนที่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เกิดการทำลายพื้นฐานทางปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ ทำให้ความเชื่อและการดำเนินวิถีชีวิตตามประเพณีแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปมาก นอกจากนี้ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การสื่อสารและการคมนาคมที่สะดวกสบายมากขึ้น ความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายที่หมุนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้เยาวชนรุ่นใหม่ลุ่มหลงในสิ่งที่ก้าวล้ำทันสมัยต่างๆ เริ่มไขว้เขว สับสน หลงลืม และเข้าใจผิดเกี่ยวกับประเพณีดั้งเดิมของตนเอง มีค่านิยมที่มุ่งเน้นบริโภคนิยม ทำให้การสืบสานประเพณีและภูมิปัญญาที่ดีงามของชุมชนผุกร่อน ดังนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงได้เล็งเห็นความสำคัญในงานประเพณีต่างจึงได้มีโครงการงานประเพณีและของดีประจำจังหวัดขึ้นในปีการท่องเที่ยว โดยมีการรณรงค์ในปีแคมเปญกินของไทย ใช้ของไทยร่วมใจประหยัด

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ประกอบไปด้วยสี่จังหวัด คือ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น สารคาม กาฬสินธุ์ โดยทั้งสี่จังหวัดนี้มีประเพณีประจำจังหวัดที่ได้จัดขึ้นเป็นประจำ และมีการจัดขบวนแห่ที่สวยงาม ซึ่งองค์ประกอบในแต่ละขบวนประกอบไปด้วยผู้ร่วมขบวนจำนวนมากและมีเอกลักษณ์ประจำจังหวัดในแต่ละจังหวัด โดยแต่ละจังหวัดนั้นก็ได้มีการนำเอาชุดเครื่องแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์อันโดนเด่นให้ผู้ร่วมขบวนได้สวมใส่เป็นประจำ เมื่อความต้องการที่จะต้องการใช้เครื่องแต่งกายมากขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญจึงได้มีการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม โดยคำนึงการใช้งาน ความเหมาะสม ความสวยงาม และเน้นการนำเอาวัตถุดิบในแต่ละพื้นถิ่นมาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดโดยคำนึงและให้คงอยู่บนพื้นฐานการรักษาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมอันดีงามของเอกลักษณ์กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ นำไปสู่พัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม สืบไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์
2. เพื่อศึกษาการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์
3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

คำถามในการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของขบวนแห่ในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์เป็นอย่างไร
2. ประวัติความเป็นมาการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์เป็นอย่างไร
3. วิธีปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์เป็นอย่างไร

Mahasarakham University

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการวิจัยทำให้ได้ชุดต้นแบบที่สามารถใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

2. ผลการวิจัยนี้เป็นการช่วยส่งเสริมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของอีสานสามารถนำมาใช้ในสร้างงาน สร้างอาชีพและสร้างรายได้เกี่ยวกับขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

3. ผลการวิจัยนี้สื่อให้เห็นถึงพัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

4. ผลการวิจัยนี้สามารถช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนอีสาน

5. ผลการวิจัยนี้เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าชุมชนทั่วไปในภาคอีสานรวมไปถึงภาคอื่นของประเทศไทย

6. ผลการวิจัยนี้ช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงานทางการศึกษา โดยเฉพาะด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอีสาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ชุดแต่งกาย หมายถึงสิ่งที่มนุษย์นำมาใช้เป็นเครื่องห่อหุ้มร่างกาย การแต่งกายของมนุษย์แต่ละเผ่าพันธุ์สามารถค้นคว้าได้จาก หลักฐานทางวรรณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อให้เป็นเครื่องช่วยชี้นำให้รู้และเข้าใจถึงแนวทางการแต่งกาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของการดำรงชีวิตของมนุษย์ในยุคสมัยนั้นๆ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของตนคือหญิง มักจะนุ่งผ้าซิ่นทอด้วยฝ้ายมีเชิงคลุมเลยเข่าไปเล็กน้อย สวมเสื้อแขนสั้น ผู้สูงอายุมักตัดผมสั้นไว้จอน ส่วนผู้ชายไม่ค่อยมีรูปแบบที่แน่นอนนัก แต่มักนุ่งกางเกงมีขาครึ่งน่องหรือนุ่งโสร่งผ้าไหม อย่างไรก็ตามเครื่องแต่งกายดังกล่าวจะพบน้อยลง ในปัจจุบันประชากร วัยหนุ่มสาวจะแต่งกายตามสมัยนิยมอย่างที่พบเห็นในที่อื่นๆ ของประเทศ แต่ก็สามารถหาชมการแต่งกายของชาวอีสานแบบดั้งเดิมได้ตามหมู่บ้านในชนบท ซึ่งประชากรส่วนใหญ่โดยเฉพาะคนเฒ่าคนแก่ยังคงแต่งกายแบบดั้งเดิม แต่ในปัจจุบันได้มีการสร้างแบบแผนในแต่ละพื้นที่ของภาคอีสานโดยนำเอาผ้าเอกลักษณ์แต่ละท้องถิ่นมาตัดเย็บเครื่องแต่งกายให้ออกมาในรูปแบบสวยงามเรียบง่ายตามวัฒนธรรม เรียกว่า ชุดผู้ดีอีสาน

2. ขบวนแห่ ขบวนที่ไปพร้อมกันด้วยวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง อาจมีการตกแต่งหรือมีดนตรีประกอบเป็นต้น โดยขบวนแห่ที่พบในแถบภาคอีสานเราจะพบเห็นขบวนแห่ในงานประเพณี ประเพณีพิธีกรรมทางศาสนา งานประจำปีรวมไปถึงงานกาชาด โดยในแต่ละจังหวัดในจะมีการงานประจำปีอันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัดโดยมีการจัดริ้วขบวนแห่เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองและแสดงออกถึงของความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน

3. ประเพณี พิธีกรรม ความประพฤติที่ชนกลุ่มหนึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่งถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกัน และสืบต่อกันมาช้านาน หรืองานบุญงานประเพณี 12 เดือนของชาวอีสานอันเป็นประเพณีอันพึงปฏิบัติที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ

Mahasarakham University

4. กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ กลุ่มจังหวัด “ร้อยเอ็ด-ขอนแก่น-มหาสารคาม-กาฬสินธุ์ กลุ่ม “ร้อยแก่นสารสินธุ์” เป็นกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีพื้นที่รวมกันประมาณ 31,423 ตารางกิโลเมตร (19,639,296 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 18.6 ของพื้นที่ทั้งหมดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ มีภูเขาเตี้ยสลับทางด้านทิศเหนือของร้อยเอ็ดและขอนแก่น และด้านทิศตะวันออกของจังหวัดกาฬสินธุ์มีเทือกเขาภูพาน

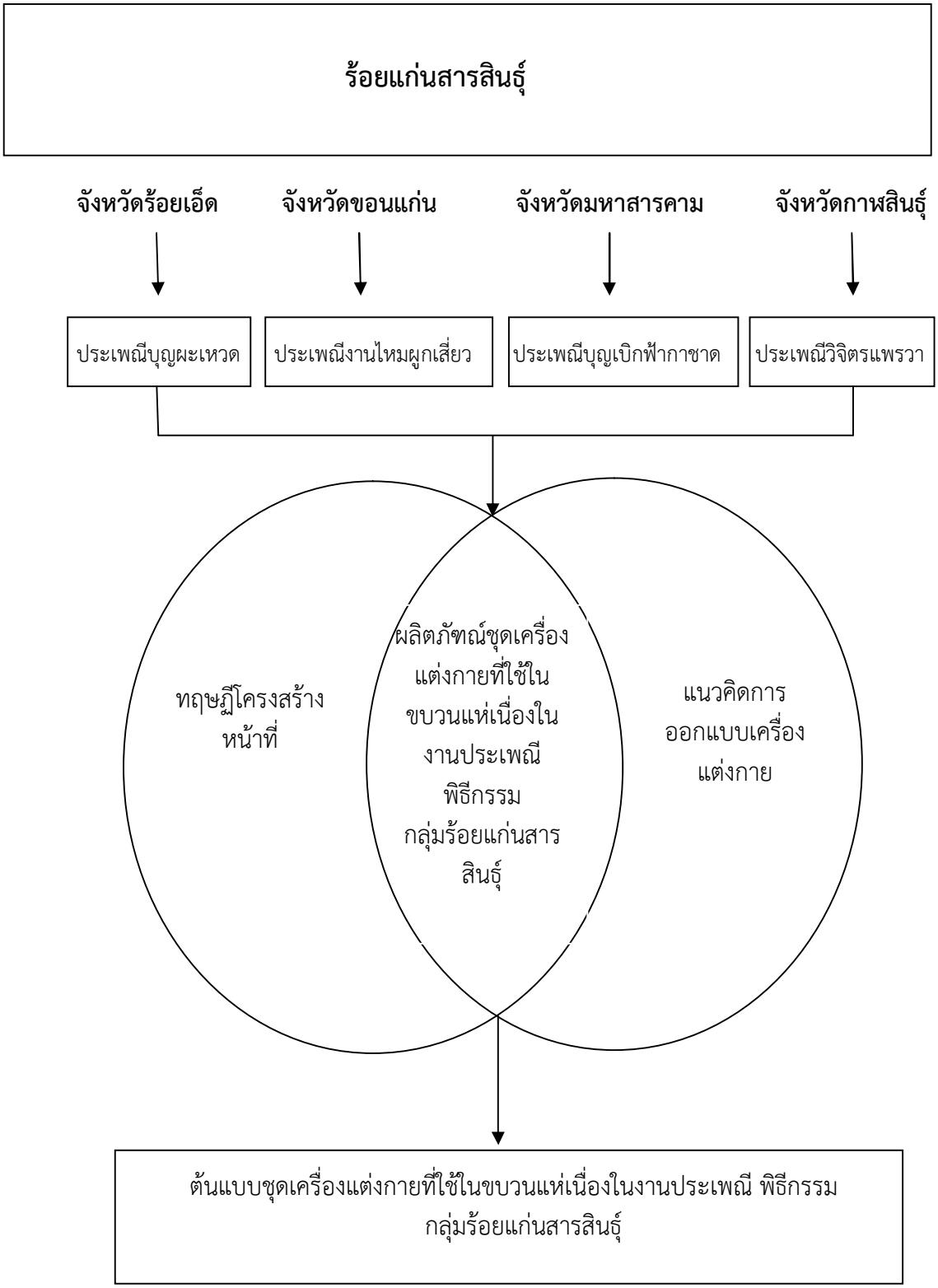
5. ปฏิบัติการออกแบบ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการออกแบบ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ออกแบบชุดเครื่องแต่งกายและนำเอาความคิดสร้างสรรค์ประกอบกับทักษะทักษะเลือกใช้ผ้าและวัสดุประกอบตกแต่งเสื้อผ้าสำหรับ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณีพิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

Mahasarakham University

กรอบแนวคิด

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

Mahasarakham University

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาพัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่จะศึกษาถึงความเป็นมาพัฒนาการชุดเครื่องแต่งกายเครื่องประดับในชุมชนอีสาน รวมไปถึงเรื่องการออกแบบตัดเย็บ คัดสรรวัสดุในการออกแบบเครื่องแต่งกาย จนกระทั่งรวมไปแต่งการแต่งหน้าและออกแบบทรงผม โดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับการออกแบบชุดเครื่องแต่งกาย
2. เอกสารที่เกี่ยวกับขบวนแห่ว่าด้วยการจัดขบวนเนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์
3. บริบทพื้นที่ที่ทำการวิจัย
4. เอกสารที่เกี่ยวกับองค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง
5. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
6. เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
   - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
   - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เอกสารที่เกี่ยวกับการออกแบบชุดเครื่องแต่งกาย

คำว่า “เครื่องแต่งกาย” หมายถึงสิ่งที่มนุษย์นำมาใช้เป็นเครื่องห่อหุ้มร่างกาย การแต่งกายของมนุษย์แต่ละเผ่าพันธุ์สามารถค้นคว้าได้จาก หลักฐานทางวรรณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อให้เป็นเครื่องช่วยชี้นำให้รู้และเข้าใจถึงแนวทางการแต่งกาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของการดำรงชีวิตของมนุษย์ในยุคสมัยนั้นๆ

ประวัติของเครื่องแต่งกาย ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ มนุษย์ใช้เครื่องห่อหุ้มร่างกายจากสิ่งที่ได้มาจากธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ใบหญ้า หนังสัตว์ ขนนก ดิน สีต่างๆ ฯลฯ มนุษย์บางเผ่าพันธุ์รู้จักการใช้สีที่ทำมาจากต้นพืช โดยนำมาเขียนหรือสักตามร่างกายเพื่อใช้เป็นเครื่องตกแต่งแทนการใช้เครื่องห่อหุ้มร่างกาย ต่อมามนุษย์มีการเรียนรู้ ถึงวิธีที่จะดัดแปลงการใช้เครื่องห่อหุ้มร่างกายจากธรรมชาติให้มีความเหมาะสมและสะดวกต่อการแต่งกาย เช่น มีการผูก มัด สาน ถัก ทอ อัด ฯลฯ และมีการวิวัฒนาการเรื่อยมา จนถึงการรู้จักใช้วิธีตัดและเย็บ จนในที่สุดได้กลายมาเป็นเทคโนโลยีจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

Mahasarakham University

ความแตกต่างในการแต่งกาย มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่อ่อนแอที่สุดในทางฟิสิกส์ เพราะผิวหนังของมนุษย์มีความบอบบาง จึงจำเป็นต้องมีสิ่งปกคลุมร่างกายเพื่อสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ จากความจำเป็นนี้จึงเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญในอันที่จะแต่งกาย เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์เอง โดยมีสังคมและสิ่งอื่นๆ ประกอบกัน และเครื่องแต่งกายก็มีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามสาเหตุนั้นๆ

1. สภาพภูมิอากาศประเทศที่อยู่ในภูมิอากาศแถบเส้นอาร์คติก ซึ่งมีอากาศที่หนาวเย็นมาก มนุษย์ในแถบภูมิภาคนี้จะสวมเสื้อผ้าซึ่งทำมาจากหนังหรือขนของสัตว์ เพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ส่วนในภูมิภาคที่มีอากาศร้อนอบอ้าว เสื้อผ้าที่สวมใส่จะทำจากเส้นใย ซึ่งทำจากฝ้ายแต่ในทวีปอัฟริกา เสื้อผ้าไม่ใช่สิ่งจำเป็นสำหรับใช้ในการป้องกันจากสภาพอากาศ แต่เขากลับนิยมใช้พวกเครื่องประดับต่างๆ ที่ทำจากหินหรือแก้วสีต่างๆ ซึ่งมีอยู่ในธรรมชาตินำมาตกแต่งร่างกาย เพื่อใช้เป็นเครื่องราง หรือเครื่องป้องกันภูติผีปีศาจอีกด้วย

2. ศัตรูทางธรรมชาติ ในภูมิภาคเขตร้อน มนุษย์จะได้รับความรำคาญจากพวกสัตว์ปีกประเภทแมลงต่างๆ จึงหาวิธีขจัดปัญหาโดยการใช้โคลนพอกร่างกายเพื่อป้องกันจากแมลง ชาวฮาวายเอี้ยน แถบทะเลแปซิฟิค สวมกระโปรงซึ่งทำด้วยหญ้า เพื่อใช้สำหรับป้องกันแมลง แต่ก็ได้กลายเป็นที่เก็บแมลงเสียมากกว่า ชาวพื้นเมืองโบราณของญี่ปุ่นรู้จักใช้กางเกงขายาว เพื่อป้องกันสัตว์และแมลง

3. สภาพของการงานและอาชีพ หนังสัตว์และใบไม้สามารถใช้เพื่อป้องกันอันตรายจากภายนอก เช่น การเดินป่าเพื่อหาอาหาร มนุษย์ก็ใช้หนังสัตว์และใบไม้เพื่อป้องกันการถูกหนามเกี่ยว หรือถูกสัตว์กัดต่อย ต่อมา สามารถนำเอาใยจากต้นแฟลกซ์ (Flax) มาทอเป็นผ้าที่เรียกกันว่า ? ผ้าลินิน ? เมื่อความเจริญทางด้านวิทยาการมีมากขึ้น ก็เริ่มมีสิ่งที่ผลิตเพิ่มขึ้นอีกมากมายหลายชนิด สมัยศตวรรษที่ 19 เสื้อผ้ามีการวิวัฒนาการเพิ่มมากขึ้น มีผู้คิดประดิษฐ์เสื้อผ้าพิเศษ เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้สวมใส่ โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานประเภทต่างๆ เช่น กลาสีเรือล่าปลาวาฬ คนงานเหมืองแร่ เกษตรกร คนงานอุตสาหกรรม ข้าราชการทหาร ตำรวจ พนักงานดับเพลิง เป็นต้น อันตรายต่างๆที่อาจเกิดขึ้นได้ในระหว่างปฏิบัติงาน ทำให้ความต้องการของมนุษย์ในด้านเสื้อผ้ามีมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งในปัจจุบันนี้เสื้อผ้าที่ผลิตขึ้นมานั้นได้มีการปรับปรุงและตกแต่งพิเศษเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับอาชีพต่างๆ เช่น ให้มีความคงทนต่อสารเคมี ทนต่อพิษ และ อุณหภูมิ นอกจากนี้ยังมีการตกแต่งพิเศษอื่นอีก อาทิ เช่น ทนต่อการซักและทำความสะอาด ไม่เป็นสื่อไฟฟ้า ไม่ดูดซึมน้ำ และไม่เป็นตัวนำความร้อน เป็นต้น

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและศาสนา เมื่อมนุษย์มีสติปัญญามากยิ่งขึ้นมีการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มชน และจากการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะนี้เอง จึงจำเป็นต้องมีระเบียบและกฎเกณฑ์ในอันที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยไม่มีการรุกรานซึ่งกันและกัน จากการปฏิบัติที่กระทำสืบต่อกันมานี้เอง ในที่สุดได้กลายมาเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมขึ้นในสมัยโบราณ เมื่อมีการเฉลิมฉลองประเพณีสำคัญต่างๆ เช่น การเกิด การตาย การเก็บเกี่ยวพืชผล หรือเริ่มมีการสังคมกับกลุ่มอื่นๆ ก็จะมีการประดับหรือตกแต่งร่างกาย ให้เกิดความสวยงามด้วยเครื่องประดับต่างๆ เช่น ขนนก หนังสัตว์

Mahasarakham University

หรือทาสีตามร่างกาย มีการสักหรือเจาะ บางครั้งก็วาดลวดลายตามส่วนต่างๆของร่างกาย เพื่อแสดงฐานะหรือตำแหน่ง ซึ่งในปัจจุบันก็ยังมีหลงเหลืออยู่ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นชาวพื้นเมืองของประเทศต่างๆ ศาสนาก็มีบทบาทสำคัญในการแต่งกายด้วยเหมือนกัน ในสมัยสงครามทางศาสนา เช่น สงครามครูเสด ซึ่งเป็นสงครามที่ยืดเยื้อนานกว่า 300 ปี การสงครามที่ยาวนานทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างข้าศึกเกิดขึ้น ทำให้ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดและวัฒนธรรมซึ่งกันและกันตามมา

5. ความต้องการดึงดูดความสนใจจากเพศตรงข้าม ธรรมชาติของมนุษย์เมื่อเจริญเติบโตขึ้น ย่อมมีความต้องการความสนใจจากเพศตรงกันข้าม โดยจะมีการแต่งกายเพื่อให้เกิดความสวยงาม มีการจับจ่ายใช้สอยในเรื่องเสื้อผ้ามากยิ่งขึ้น ผู้ที่ทำหน้าที่สนองความต้องการนี้ได้ดีที่สุดก็ คือ นักออกแบบเสื้อผ้า ซึ่งได้พยายามออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามระดับของสังคมและเศรษฐกิจของผู้สวมใส่

6. เศรษฐกิจและสภาพแวดล้อม สถานะภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของมนุษย์ แต่ละบุคคลย่อมไม่เหมือนกัน จึงทำให้เกิดการแต่งกายที่แตกต่างกันออกไป สังคมทั่วไปมีหลายระดับชนชั้น มีการแบ่งแยกกันตามฐานะทางเศรษฐกิจ เช่น ชนชั้นระดับเจ้านาย ชาวบ้าน และกรรมกร การแต่งกายสามารถบอกได้ถึงสถานภาพทางสังคมของผู้สวมใส่ได้อีกด้วย

การออกแบบ

การอออกแบบ หมายถึง การรู้จักวางแผนจัดตั้งขั้นตอน และรู้จักเลือกใช้วัสดุวิธีการเพื่อทำตามที่ต้องการนั้น โดยให้สอดคล้องกับลักษณะรูปแบบและคุณสมบัติของวัสดุแต่ละชนิดตามความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นมา เช่น เราจะทำเก้าอี้นั่งซักตัวจะต้องวางแผนไว้เป็นขั้นตอน โดยต้องเริ่มเลือกวัสดุที่จะใช้ทำเก้าอี้นั้นจะใช้วัสดุอะไรที่เหมาะสม วิธีการต่อยึดนั้นควรใช้กาว ตะปูนอต หรือใช้ข้อต่อแบบใด คำนวณสัดส่วนการใช้งานให้เหมาะสม ความแข็งแรงของเก้าอี้นั่งมากน้อยเพียงใด สีสันควรใช้สีอะไรจึงจะสวยงาม และทนทานกับการใช้งาน เป็นต้น

ความสำคัญของการออกแบบมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของเรา เช่น

1. การวางแผนการการทำงาน งานออกแบบจะช่วยให้การทำงานเป็นไปตาม ขั้นตอนอย่างเหมาะสม และประหยัดเวลา ดังนั้นอาจถือว่าการออกแบบ คือ การวาง แผนการทำงานที่ดี

2. การนำเสนอผลงาน ผลงานออกแบบจะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจ ตรงกันอย่างชัดเจน ดังนั้น ความสำคัญในด้านนี้ คือ เป็นสื่อความหมายเพื่อความเข้าใจ ระหว่างกัน

3. สามารถอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับงาน งานบางประเภท อาจมีรายละเอียดมากมาย ซับซ้อน ผลงานออกแบบ จะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้อง และผู้พบเห็นมีความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า ผลงานออกแบบ คือ ตัวแทนความคิดของผู้ออกแบบได้ทั้งหมด

4. แบบจะมีความสำคัญมาก ถ้าผู้ออกแบบกับผู้สร้างงานหรือผู้ผลิต เป็นคนละคนกัน เช่น สถาปนิกกับช่างก่อสร้าง นักออกแบบกับผู้ผลิตในโรงงาน หรือถ้าจะเปรียบไปแล้ว นักออกแบบก็เหมือนกับคนเขียนบทละครนั่นเอง

ประเภทของการออกแบบ

1. การออกแบบทางสถาปัตยกรรม (Architecture Design)
2. การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design)
3. การออกแบบทางวิศวกรรม (Engineering Design)

Mahasarakham University

4. การออกแบบตกแต่ง (Decorative Design)

5. การออกแบบสิ่งพิมพ์ (Graphic Design)

การออกแบบและตกแต่งเสื้อผ้า

การออกแบบเสื้อผ้า และเครื่องใช้ประเภทผ้า เป็นการกำหนดลักษณะของเสื้อผ้าหรือของชิ้นงานประเภทผ้าตามแนวความคิดหรือจินตนาการ ซึ่งผลงานที่ปรากฏจะสวยงามทีคุณค่านั้น จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการของการออกแบบ และรู้จักนำองค์ประกอบทางศิลปะมาใช้เพื่อให้การออกแบบที่ปรากฏออกมามีความสวยงาม เหมาะสม

องค์ประกอบทางศิลปะที่นำมาใช้ในการออกแบบงานตัดเย็บ

องค์ประกอบทางศิลปะที่นำมาใช้ในการออกแบบงานตัดเย็บ มีดังนี้

1. สัดส่วนเป็นขนาดของรูปร่างที่กำหนดเป็นแบบ โดยในแบบจะต้องมีสัดส่วนสัมพันธ์กัน เช่น กระเป๋าเสื้อ ปกเสื้อ กระดุม เป็นต้น โดยทั่วไปเสื่อผ้านิยมใช้สัดส่วนไม่เท่ากัน ที่นิยมคือ 5 ต่อ 8 ส่วน เช่น เสื้อสั้นกว่ากระโปรง การระบายเพื่อตกแต่งชั้นบนสั้นกว่าชั้นล่าง เป็นต้น เพราะว่าสวยงามกว่า 2 ส่วนเท่ากัน

2. รูปร่างหมายถึง เส้นรอบที่แสดงให้เห็นในลักษณะ 2 มิติ คือ ความสูงและความกว้าง เช่น ผอม สูง เตี้ย อ้วน สูงใหญ่ สันทัด เป็นต้น

3. รูปทรง**รู**ปทรงของเสื้อผ้า ที่มองเห็นจากภายนอก เช่น ความยาวกระโปรง ความคับหลวมของเสื้อผ้า ส่วนคอดของเอว เป็นต้น

4. จังหวะเป็นลีลาการจัดวางบนตัวเสื้อ เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวหรือเกิดความรู้สึกต่างๆ เช่น อ่อนหวาน หยาบกระด้าง จักแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

4.1 จังหวะคงที่ ได้แก่ การจัดรูปแบบช่องว่างในแต่ละจุดเท่ากัน เช่น ความห่างของกระดุม ความห่างของจีบกระโปรง เป็นต้น

4.2 จังหวะต่อเนื่อง คือ การจัดรูปแบบช่องว่างในแต่ละจุดไม่เท่ากัน เช่น กระโปรง หลายๆ ชั้น ความห่างของเสื้อคอถ่วง

4.3 จังหวะผสม คือ การจัดวางที่มีช่องว่างผสมผสานระหว่างแบบจังหวะคงที่และแบบจังหวะ ต่อเนื่อง

5. ความสมดุล เป็นน้ำหนักเท่ากันหรือไม่เท่ากันของเสื้อผ้าที่วัดด้วยสายตา

6. ช่องว่างในการออกแบบนั้นช่องว่างเป็นสิ่งสำคัญมากถ้า ในการตกแต่งมากจะทำให้คุณค่าของงานออกแบบลดลง ดังนั้น การตกแต่งในงานผ้า ควรเว้นช่องว่างของเสื้อผ้าเพื่อให้เกิดความสวยงามและน่าสนใจ

7. ความกลมกลืนเป็นจักองค์ประกอบต่างๆ ขอบเสื้อผ้าให้เกิดความสวยงาม เช่น ความกลมกลืนด้วยสี ความกลมกลืนด้วยเส้น ความกลมกลืนด้วยผิวสัมผัส

8. จุดเด่นหรือการเน้นจัดใดจุดหนึ่งที่ช่วยดึงดูดสายตาให้เป็นจุดสนใจ เช่น เน้นด้วยสี สดใน เน้นโดยใช้เส้นในแบบเสื้อผ้า เน้นโดยใช้เครื่องประดับเป็นต้น

9. การตัดกันการตัดกันเป็นลักษณะในแบบเสื้อที่ตรงข้ามกัน ซึ่งการตัดกันนั้นมีอยู่หลายรูปแบบ เช่น ตัดกันด้วยเส้น ตัดกันด้วยสี ตัดกันด้วยรูปร่าง ตัดกันด้วยทิศทาง เป็นต้น

Mahasarakham University

การออกแบบเสื้อผ้า และเครื่องแต่งกาย

ในการออกแบบเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย เพื่อให้เกิดความสวยงามเหมาะสมและคุ้มค่าสามารถนำไปใช้ได้ยาวนาน ผู้ออกแบบควรคำนึงถึงความสวยงามเหมาะสม เสื้อผ้าบางแบบอยู่ในสมัยนิยมแต่ไม่เหมาะกับบุคลิกของผู้สวมใส่บางคน ทั้งนี้ ผู้ออกแบบเสื้อผ้าจึงควรมีความรู้ความเข้าใจเพื่อนำหลักการไปใช้ในการออกแบบให้เหมาะสม ช่วยอำพรางส่วนที่พกพร่อง และช่วยเสริมจุดเด่นให้มีบุคลิกลักษณะที่ดียิ่งขึ้น สำหรับสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการออกแบบเสื้อผ้า มีดังนี้

1. วัยและเพศในการออกแบบเสื้อผ้าควรคำนึงถึงวัยและเพศ โดยทั่วไปผู้ที่อยู่ในวัยต่างกันจะสวมเสื้อผ้าต่างกัน เช่น วันเด็ก จะสวมเสื้อผ้าต่างกับวัยผู้ใหญ่ โดยที่เสื้อผ้าของวัยเด็กจะเน้นความสะดวกสบายในการทำกิจกรรมโดยเสื้อผ้าจะไม่ขัดต่อการพัฒนาการของเด็ก จะต้องมีความปลอดภัยต่อการสวมใส่ ไม่คับและหลวมเกินไป เป็นต้น นอกจากนี้โดยทั่วไปแล้ว ผู้หญิงและผู้ชายและผู้หญิงจะสวมเสื้อผ้าในลักษณะที่แตกต่างกัน

2. บุคลิกภาพของแต่ละคนล้วนแตกต่างกันเสื่อผ้าจัดเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ ผู้ออกแบบเพื่อส่งเสริมบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ ดังนี้

เรียบร้อยสุภาพ ถ้าเป็นผู้หญิง ควรเลือกผ้าลักษณะ จีบ รูด ติดโบว์ สีอ่อน ลวดลาย ควรเป็นลายเล็กๆ บุคลิกภาพกระฉับกระเฉง แข็งแรงแบบนักกีฬา ควรออกแบบให้เป็นแบบเรียบ ผ้าพื้นหรือผ้าลายควร สีเข้ม เช่นสีน้ำเงิน สีเทา ควรออกแบบเป็นเสื้อมีปก เช่น ปกเชิ้ต ปกโปโล เป็นต้น

บุคลิกภาพสุขุม ขรึมแบบผู้ใหญ่ ควรออกแบบเสื้อผ้าที่เน้นความสง่างาม เช่น การตีเกล็ด การปัก เป็นต้น สวมการต่อย้วย การระบายชายเสื้อและชายกระโปรงไม่เหมาะสมกับบุคลิกลักษณะ

บุคลิกภาพเก๋ เป็นผู้ที่มีความมั่นใจในตนเองมาก ควรออกแบบเสื้อผ้าในลักษณะสะดุดตาไม่ซ้ำแบบกับผู้อื่น สีสดใสและฉูดฉาดบุคลิกภาพว่องไว ปราดเปรียว ควรออกแบบเสื้อในลักษณะทะมัดทะแมง แบบเรียบควรเลือกใช้ผ้าสีเข้ม

3. รูปร่างในการออกแบบเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายควรคำนึงถึงว่ารูปร่างเสื้อผ้าแบบเดียวกันจะไม่เหมาะสมกับทุกคน และการออกแบบที่ดี ควรอำพรางส่วนที่บกพร่องและช่วยเสริมจุดเด่นของผู้สวมใส่ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.1 รูปร่างผอมสูง ควรออกแบบโดยใช้เส้นตามขวาง มีการตกแต่ง ที่คอปกควรมีระบายลายผ้าตามขวางเพื่อลดความสูง ตกแต่งบริเวณเอวสะโพก กระโปรงจีบรูด เป็นต้น และควรหลีกเลี่ยงเส้นตามยาวหรือเส้นแนวตั้ง เสื้อคอแหลม ไม่มีปก แขนสั้น ตัวยาว มีเส้นตกแต่งเสื้อและกระโปรงเป็นแนว ยาว คลอดจนควรหลีกเลี่ยง การออกแบบเสื้อตามขวาง เสื้อที่ปกใหญ่ เสื้อปกติคอ เสื้อแขนพอง เสื้อสีสด ดอกใหญ่

3.2 คนอกใหญ่ ควรออกแบบโดยใช้เส้นตั้งฉาก เสื้อคอแหลม เสื้อเอวต่ำบริเวณสะโพก กระโปรงปลายบาน หรือกระโปรงตกแต่งได้สัดส่วนกับหน้าอก ควรหลีกเลี่ยงเส้นขวางบริเวณอก เสื่อคอเหลี่ยมลึก เสื้อรัดรูป เสื้อจีบรูดตั้งแต่บริเวณช่วงไหล่ถึงเอว

4.คนสะโพกใหญ่ ใช้เส้นตกแต่งบริเวณอื่นที่ไม่ใช่สะโพก กระโปรงปลายบานควรหลีกเลี่ยงเส้นขวางในแนวกระโปรง หลีกเลี่ยงการตกแต่งบริเวณสะโพกชุดเข้ารูป กระโปรงปลายสอบ

3.3 โอกาสที่ใช้ในการอออกแบบควรให้มีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย

Mahasarakham University

หลักการออกแบบ

1. ความหมายของการออกแบบ

ได้มีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การออกแบบ” ไว้แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางการศึกษา ประสบการณ์ โลกทัศน์ และความสนใจของแต่ละบุคคล ซึ่งจากการศึกษาเอกสารวิชาการต่างๆ ความหมายของการออกแบบมีดังนี้

ศิริพรณ์ ปีเตอร์ (2550) ได้ให้ความหมายของคำว่า การออกแบบ หมายถึง การสร้างสรรค์สิ่งหนึ่งๆ อย่างมีวัตถุประสงค์

วัฒนะ จูฑะวิภาค (2527) ได้ให้ความหมายของคำๆ นี้ไว้ 2 ลักษณะ คือ การออกแบบ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานขึ้น โดยไม่ลอกเลียนของเดิมหรือความคิดเดิมที่มีมาก่อน เพื่อตอบสนองความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอย หรือความต้องการด้านอื่นๆ

การออกแบบ คือ การสร้างสรรค์ผลงานในรูป 2 มิติ และ 3 มิติ ให้เกิดความสวยงามและสามารานำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสมกับสภาพต่างๆ นอกจากนั้น รัตนะ อุทัยผล (2523) ยังได้อธิบายความหมายของการออกแบบไว้อีก คือการออกแบบ (Design) หมายถึง การเลือกสรร (Selecting) และการจัดสรร (Arranging) วัสดุต่างๆ ให้เหมาะสมเพื่อประโยชน์ 2 ประการ คือ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของการจัดโครงสร้างและเพื่อความสวยงาม (Beaut) ซึ่งย่อมจะแสดงให้เห็นลักษณะและความคิด (Idea) ของแต่ละบุคคล

จากความหมายของการออกแบบ จะเห็นว่า งานออกแบบเป็นสื่อกลางความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับวัตถุ หรือวัสดุต่างๆ งานการออกแบบมีมาตั้งแต่ในอดีต ตั้งแต่การออกแบบเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ จนถึงการออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เพื่อผลทางความงามหรือความพึงพอใจ จนถึงปัจจุบันงานออกแบบก็ยังคงเป็นสื่อกลางที่มีคุณค่าต่อมนุษย์เพิ่มมากขึ้น

2. ความหมายของการออกแบบเสื้อผ้า

ความหมายของการออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Fashion Design หรือ Costume Design ในวงการ การออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ได้มีการนำคำศัพท์เหล่านี้มาใช้เรียกทับศัพท์อยู่เสมอ ซึ่งความหมายคำศัพท์ที่นิยมนำมาใช้ ได้แก่ คำว่า Fashion, Costume, Design ดังนี้ (จารุพรรณ ทรัพย์ปรุง. 2543)

2.1 Fashion หมายถึง การวางรูป ทำแบบ รูปแบบของเสื้อผ้าหรือสิ่งอื่นๆ ที่ประชาชนส่วนใหญ่นิยมในห้วงเวลาหนึ่ง

2.2 Costume หมายถึง เครื่องแต่งกายซึ่งได้รับการออกแบบขึ้นมาโดยมีจุดมุ่งหมายเป็นการเฉพาะหรือเป็นพิเศษ สำหรับสถานที่หรือใช้ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

2.3 Design หมายถึง การออกแบบ แบบแผน ลวดลายเค้าโครง ซึ่งแสดงให้เห็นวิธีการหรือแนวทางในการท าบางสิ่งบางอย่าง แนวทางการท าบางสิ่งบางอย่าง เส้นและรูปร่างซึ่งเป็นที่มาของแบบหรือการตกแต่ง โดยมีจุดมุ่งหมายพิเศษเป็นการเฉพาะ

กล่าวโดยสรุปการออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย หมายถึง การใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย โดยมีแรงบันดาลใจจากสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น ธรรมชาติรูปทรงสิ่งแปลกใหม่ สื่อเทคโนโลยีต่างๆ ในปัจจุบัน หรือการนำแบบเสื้อผ้าในสมัยโบราณมาดัดแปลงให้เข้ากับ

Mahasarakham University

ยุคสมัย ทั้งนี้จะต้องมีประโยชน์ด้านการใช้สอยและความงามเป็นสำคัญตลอดจนการแสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าด้านวัฒนธรรม ประเพณี และความนิยมของคนในยุคนั้นๆ โดยใช้หลักการออกแบบทางศิลปะเข้าช่วย และคำนึงถึงความต้องการด้านต่างๆ ตลอดจน ค่านิยม ประโยชน์ใช้สอย ความเหมาะสม และความทันสมัย

3. ความสำคัญของการออกแบบเสื้อผ้า

เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งในชีวิตประจำวันการประกอบอาชีพ ตลอดจนการแสดงบทบาทและฐานะทางสังคม ตั้งแต่ในอดีตมนุษย์ได้คิดค้นโดยการนำวัสดุที่มีตามธรรมชาติ มาห่อหุ้มและปกปิดร่างกาย เพื่อวัตถุประสงค์ในการดำรงชีพ การปกป้องร่างกายจากสภาพภูมิอากาศและอันตรายจากพืช แมลง และสัตว์ ต่อมาได้มีพัฒนาการเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน นอกจากเสื้อผ้าจะให้ประโยชน์ในด้านกายภาพแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมการแต่งกายได้หลายแง่มุม ซึ่งสามาราจำแนกความสำคัญของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายได้ดังนี้ (มาลา ฤทธิ์นิ่ม. 2536)

3.1 เพื่อการปกป้องร่างกาย

3.2 เพื่อแสดงสถานภาพและชื่อเสียง

3.3 เพื่อแสดงบทบาทในสังคม

3.4 เพื่อการแสดงออกและบอกพฤติกรรมของบุคคล

3.5 เพื่อแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

3.6 เพื่อใช้แสดงประเพณีและวัฒนธรรม

3.7 เพื่อแสดงอิทธิพลของความเสมอภาคทางสังคม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายจัดเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างยิ่งด้วยความต้องการที่แตกต่างและเพิ่มมากขึ้น ทำให้การออกแบบเข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการ และด้วยความเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ประโยชน์ใช้สอย รวมถึงความต้องการดึงดูดเพศตรงข้ามแล้วนั้น อาจกล่าวได้ว่า การออกแบบมีบทบาทสำคัญต่อความสามารถในการตอบสนองความต้องการในด้านต่างๆ ของสังคมได้อย่างแท้จริง ในการออกแบบเสื้อผ้ายังสามารถเกิดจากมูลเหตุต่างๆได้ดังนี้ คือ

1. การเติบโตของสังคม เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น การออกแบบเสื้อผ้าจึงต้องมีการปรับปรุงและสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป

2. การศึกษาและความก้าวหน้าทางการศึกษา ทำให้กระบวนการออกแบบได้ถูกปรับปรุงและ ทดลอง เพื่อพัฒนาให้มีคุณค่าตรงตามความต้องการ

3. ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสิ่งประดิษฐ์ใหม่

4. สภาพสังคมปัจจุบันความต้องการของมนุษย์มุ่งเน้นที่ความต้องการของตนเอง

5. ทัศนคติของสังคมที่ต้องการรูปแบบที่เปลี่ยนไปจากเดิม นิยมความเรียบ สะดวก ประหยัด และชอบเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ตามเวลาและสถานที่ของการนำไปใช้

6. มนุษย์มีการคิดค้นวัสดุใหม่ๆ ทำให้รูปแบบและลักษณะการออกแบบเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้สอดคล้องกับคุณสมบัติของวัสดุนั้นๆ

Mahasarakham University

จากมูลเหตุของการออกแบบเสื้อผ้าส่งผลให้งานออกแบบเสื้อผ้ามีคุณค่าในด้านต่างๆ 3 ด้าน ดังนี้

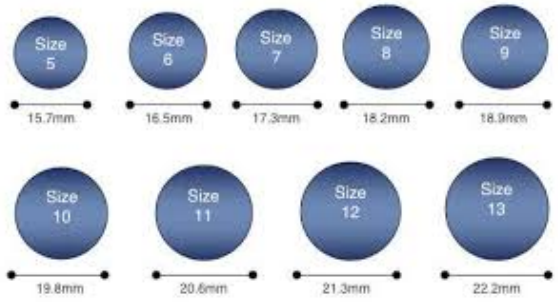
1. คุณค่าทางกาย คือ คุณค่าที่มีประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวันโดยตรง
2. คุณค่าทางอารมณ์ความรู้สึกคือคุณค่าที่เน้นความชื่นชอบ พึงพอใจ ความมั่นใจ
3. คุณค่าทางทัศนคติ คือ การออกแบบที่ส่งผลต่อทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้พบเห็น

องค์ประกอบในการออกแบบเสื้อผ้า

หลักการออกแบบเสื้อผ้าหลักในการออกแบบเสื้อผ้า แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การออกแบบโครงสร้าง (Structure Design)

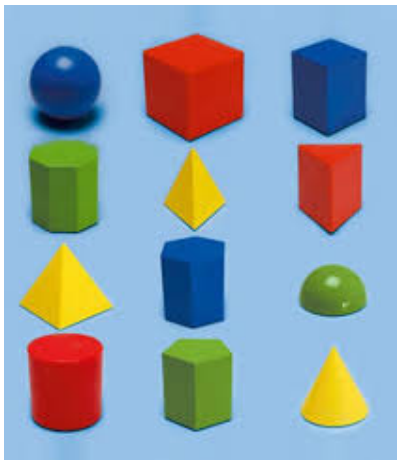
ในการออกแบบเสื้อผ้าส่วนใหญ่ จะต้องมีการออกแบบจากโครงสร้างเป็นพื้นฐาน หมายถึง การออกแบบที่ประกอบด้วย ขนาด (Size) รูปทรง (from) สี (Color) และผิวสัมผัส (Texture) ของเสื้อผ้า รวมถึงชนิดของตะเข็บ ปก แขน กระเป๋า และส่วนรายละเอียดปลีกย่อยอื่นๆ ซึ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับเสื้อผ้านั้นๆ จะขาดส่วนใดไปไม่ได้ อาจกล่าวได้ว่า การนำชิ้นส่วนอันเป็นโครงสร้างแต่ละชิ้นมาเย็บตะเข็บต่อกันจะสามาราเป็นเสื้อผ้าที่สมบูรณ์ได้ การออกแบบโครงสร้างในการออกแบบเสื้อผ้านั้นนับว่ามีความสำคัญอันดับแรก เพราะถ้าเสื้อผ้าที่ได้รับการออกแบบด้วยโครงสร้างที่ดี มักจะจัดเป็นเสื้อผ้าชั้นสูง และยังได้รับความนิยมเป็นเวลานาน

ที่มา: จิตติมา บุญรอด (2555)

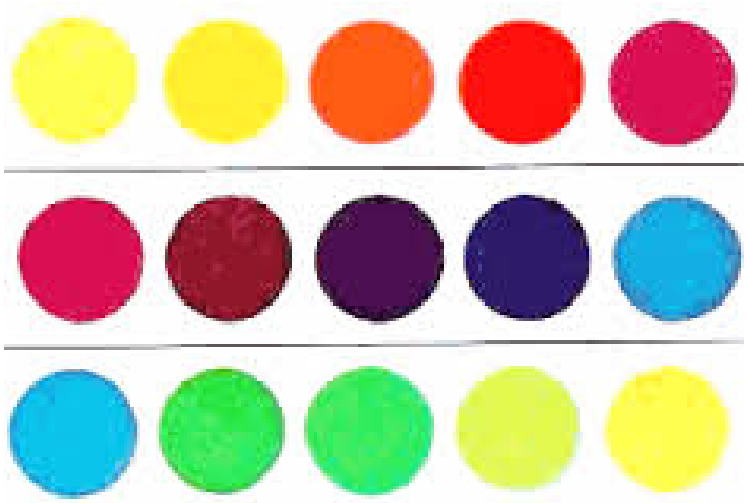
ภาพประกอบ 2 ขนาด (Size)

Mahasarakham University

ที่มา: จิตติมา บุญรอด (2555 : 180)

ภาพประกอบ 3 รูปทรง (from)

ภาพประกอบ 4 สี (Color)

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 5 ผิวสัมผัส (Texture)

การออกแบบโครงสร้างที่ดีนั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญแล้ว (Form Follows Function) ยังต้องคำนึงถึงด้านอื่นๆ ประกอบด้วย ดังนี้

1. มีความสวยงามและเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย
2. เป็นรูปแบบง่ายๆ เรียบๆ
3. มีสัดส่วนที่ดี
4. เหมาะสมกับวัสดุที่ใช้และกรรมวิธีในการผลิต

2. การออกแบบตกแต่ง (Decorative Design)

การออกแบบตกแต่ง เป็นการตกแต่งเพิ่มเติมจากแบบโครงสร้างเพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับเสื้อผ้า การปัก การติดระบาย การติดกระดุม การติดฝากระเป๋าไว้หลอกๆ โบ ผ้าพันคอตลอดจนเข็มขัด โดยไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย ซึ่งการออกแบบตกแต่งในลักษณะนี้มักใช้กับงานที่ไม่ต้องการฝีมือการตัดเย็บเท่าใดนัก เพราะสามาราปกปิดความบกพร่องของฝีมือตัดเย็บที่ไม่ชำนาญได้ สิ่งที่นำมาตกแต่งเพิ่มเติม สามาราเปลี่ยนย้ายไปใช้กับเสื้อผ้าตัวอื่นได้การออกแบบตกแต่งเพิ่มเติมจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

2.1. ส่วนตกแต่งจะต้องช่วยเสริมแบบเสื้อจากโครงสร้างเดิมให้เด่นขึ้น

2.2 ส่วนตกแต่งต้องสัมพันธ์กับเส้นบนโครงสร้างของแบบเสื้อ

2.3 ส่วนตกแต่งเพิ่มเติมจะต้องสัมพันธ์กับผิวสัมผัสของผ้าที่ใช้การตัดเย็บ

2.4 การใช้ส่วนตกแต่งควรใช้ไม่เกิน 1 หรือ 2 แห่ง ในแบบเสื้อ

2.5 สีของวัสดุตกแต่ง ควรเลือกใช้สีที่มีความผสมผสานกับสีและลวดลายของผ้าที่เป็นโครงสร้างของเสื้อ

2.6 ขนาดของวัสดุตกแต่ง ควรมีความสัมพันธ์กับขนาดพื้นที่ที่ต้องการออกแบบตกแต่ง

2.7 การตกแต่งต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของวัสดุและประโยชน์ใช้สอย

องค์ประกอบในการออกแบบเสื้อผ้าประกอบด้วย

1. เส้นและรูปโครง (lines, forms) เส้นและรูปโครงในการออกแบบจะต้องพิจารณาไปพร้อมๆ กัน เพราะเส้นเป็นสิ่งที่ใช้กำหนดบริเวณหนึ่งๆ ให้เกิดรูปร่างขึ้น ทั้งในรายละเอียดบนตัวเสื้อและเส้นกรอบนอกของเสื้อผ้า การเลือกใช้เส้นบนแบบเสื้ออย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมสามาราลวงตาได้

Mahasarakham University

เช่น สามาราทำให้ดูสูงขึ้นหรือเตี้ยลงได้ เป็นต้น นอกจากนั้นผลของการใช้เส้นต่างๆ บนแบบเสื้อยังสามาราทำหน้าที่เน้นสีของผ้า และผิวสัมผัสของผ้าได้ ตลอดจนความถี่ห่างของตำแหน่งที่ตั้งของเส้นเหล่านั้นได้ตามความต้องการว่าจะเน้นหรือไม่ต้องการเน้นให้สะดุดตา

การเลือกใช้เส้น อาจจะใช้ตามลักษณะรูปร่างของร่างกาย หรือเลือกเส้นที่ตรงกันข้ามกับลักษณะรูปร่างของร่างกาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่นำไปใช้และจุดประสงค์ในการออกแบบเส้นบนเสื้อผ้ามี 2 ชนิด คือ เส้นตรงและเส้นโค้ง

1.1 เส้นตรง

เส้นตรงมีทิศทางการใช้ อยู่ 3 ทิศทาง ได้แก่ ตรงแนวราบ ตรงแนวตั้งและตรงแนวเฉียงหรือทแยง ส่วนเส้นโค้งไม่สามาราจำกัดทิศทางของการใช้ได้แน่นอน แต่ไม่ว่าจะเป็นเส้นแนวตรงหรือแนวโค้งก็ตามย่อมสามาราทำให้เกิดความรู้สึกต่างๆ กันไป เส้นตรงเป็นเส้นที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับลักษณะเส้นของร่างกาย ให้ความรู้สึกที่แข็งแรงกระด้างซึ่งในบางครั้งถ้าต้องการลดความรู้สึกแข็งกระด้างลงอาจจะใช้วิธีเลี่ยงไปใช้กับผ้าเนื้ออ่อนนุ่ม เส้นตรงนั้นๆ จึงจะดูคล้อยตามส่วนเว้าส่วนโค้งของร่างกาย ผ้าที่มีเนื้อผ้าที่แข็งกระด้างจะมีความเป็นเส้นตรงในตัวเองเส้นตรงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโครงสร้างของแบบเสื้อ ได้แก่ แนวตะเข็บ แนวเกล็ด และแนวตำแหน่งรอยเปิดของเสื้อผ้า แต่ละทิศทางของเส้นตรงสามาราลวงตาให้เกิดความรู้สึกต่างๆ กันได้ ซึ่งในการเลือกใช้ควรคำนึงถึงรูปร่างของแต่ละคนที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป

1. เส้นตรงแนวตั้ง โดยปกติจะให้ความรู้สึกในทางเพิ่มความสูง เป็นเส้นที่นิยมกันมากในหมู่ผู้ที่ต้องการมีรูปร่างที่สูงโปร่ง เส้นตั้งในเสื้อผ้า ได้แก่ เส้นจากลวดลายผ้าเส้นภายในโครงสร้างของเนื้อผ้า เส้นในโครงสร้างของแบบเสื้อ เส้นที่เกิดจากส่วนตกแต่งภายในตัวเสื้อ

ภาพประกอบ 6 เส้นตรงแนวตั้งที่เกิดจากลวดลายผ้า

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 7 เส้นตรงแนวตั้งที่เกิดจากโครงสร้างของเนื้อผ้า

ภาพประกอบ 8 เส้นตรงแนวตั้งที่เกิดจากโครงสร้างของแบบเสื้อ

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 9 เส้นตรงแนวตั้งที่เกิดจากส่วนตกแต่งภายในตัวเสื้อ

2. เส้นตรงแนวนอน มักให้ความรู้สึกช่วยเพิ่มความกว้าง แต่ไม่จริงเสมอไป นักเพราะทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถี่ห่างหรือช่องไฟของเส้นเหล่านี้ด้วย เส้นตรงแนวนอน ในแบบเสื้อ ได้แก่ เส้นจากลวดลายผ้า เส้นเอว เส้น yoke เส้นชายกระโปรง และส่วนตกแต่งที่เป็นแนวราบกับร่างกาย เป็นต้น ดังนั้นเมื่อความเข้มของสีและขนาดของเส้นหรือช่องไฟมากเท่าไรก็จะทำให้เกิดความรู้สึกกว้างขึ้นตามไปด้วย

ภาพประกอบ 10 เส้นตรงแนวนอนที่เกิดจากลวดลายผ้าภายในตัวเสื้อ

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 11 เส้นตรงแนวนอนที่เกิดจาก เส้นเอว เส้น yoke เส้นชายกระโปรงและส่วนตกแต่ง

3. เส้นตรงแนวเฉียงหรือเส้นทแยง เป็นเส้นที่นิยมนำมาใช้กับเสื้อผ้ามากอีกเส้นหนึ่ง ซึ่งนอกจากจะให้ความรู้สึกสดชื่นกระปรี้กระเปร่ามีชีวิตชีวาแล้ว ยังช่วยอำพรางส่วนที่บกพร่องของรูปร่างได้อีกด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองศาของแนวเส้นเฉียงที่นำไปใช้ว่า อยู่ในองศาใดถ้าองศาของเส้นน้อยก็จะให้ความรู้สึกเช่นเดียวกับเส้นตรงแนวราบ แต่ถ้าองศาของเส้นมากขึ้นจนใกล้เคียงกับ 90 องศา เท่าไรก็จะให้ความรู้สึกเช่นเดียวกับเส้นตรงแนวตั้ง

เส้นซิกแซกจัดเป็นเส้นที่เกิดจากแนวเส้นทะแยง สามารถลวงตาไปตามทิศทางและองศาของเส้น เส้นเฉียงหรือเส้นทะแยง เส้นซิกแซกในเสื้อผ้าได้แก่ ลวดลายผ้าโครงสร้างการทอของผ้าแนวเส้นเหล่านี้ถ้านำไปใช้ในการออกแบบเสื้อผ้ามักจะให้ความรู้สึกเพิ่มขนาดขึ้น

ภาพประกอบ 12 เส้นตรงแนวเฉียงหรือทะแยงที่เกิดจากลวดลายผ้าภายในตัวเสื้อ

Mahasarakham University

1.2 เส้นโค้ง

จัดเป็นเส้นที่มีความคล้อยตามเส้นของรูปร่างมากที่สุด และเป็นเส้นที่ถูกนำไปใช้ในกรณีที่ต้องการให้เกิดความรู้สึกอ่อนหวาน นุ่มนวล นอกจากนั้นยังให้ความรู้สึกคล่องแคล่วมากขึ้นตามแนวเส้นโค้งที่ขยายกว้างเพิ่มขึ้นจนเป็นแนววงกลม เส้นโค้งในตัวเสื้อมีความสัมพันธ์กับส่วนโค้งของรูปร่าง ดังนั้นถ้ารูปร่างโค้งเว้ามากเท่าไรก็ทำให้เป็นการเน้นสัดส่วนให้เด่นชัดมากขึ้น

ภาพประกอบ 13 เส้นโค้งในตัวเสื้อ

การนำเส้นมาใช้ในการออกแบบโครงร่างของแบบเสื้อแล้ว ก็จะได้ เส้นกรอบนอก (Silhouettes) ของแบบเสื้อนั้นๆ ซึ่งเส้นกรอบนอกจะเป็นสิ่งแรกที่สร้างความประทับใจให้กับผู้พบเห็น ดังนั้นเส้นกรอบนอกของแบบเสื้อที่ดีก็จะส่งผลให้เสื้อผ้าและรูปทรงของส่วนประกอบในตัวเสื้อ เช่น แขนเสื้อ ปกเสื้อ กระโปรง ดูดีและสร้างความประทับใจต่อผู้พบเห็นมากยิ่งขึ้น

เส้นกรอบนอกของเสื้อผ้า ได้มีวิวัฒนาการจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีเพียง 3 แบบ เท่านั้นที่มีการนำไปใช้และดัดแปลงไปบ้างตามสมัยนิยม ได้แก่ ทรงตรง (Tubular) ทรงกระดิ่ง (Bouffant) ทรงหางกระรอก (Bustle) ในเสื้อผ้าชั้นสูงมักนิยมใช้เส้นกรอบนอกที่เป็นทรงตรง หรือทรงกระดิ่ง เช่น ชุดไทย ชุดราตรี เป็นต้น แต่ถ้าเสื้อผ้าที่ผลิตจำนวนมากๆ ก็จะใช้เส้นกรอบนอกรูปทรงระดับปานกลางที่อยู่ระหว่างรูปทรง 2 แบบ เช่น ทรงตรงกับทรงกระดิ่ง และจะเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยมในแต่ละปี

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 14 เส้นกรอบนอกของเสื้อผ้า “ทรงตรง”

ภาพประกอบ 15 เส้นกรอบนอกของเสื้อผ้า “ทรงกระดิ่ง”

ภาพประกอบ 16 เส้นกรอบนอกของเสื้อผ้า “ทรงหางกระรอก”

2. สี (Color)

สีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการออกแบบเสื้อผ้าเช่นเดียวกับเส้น นับว่าเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เราสามารามองเห็นสีต่างๆ ได้ในความรู้สึกที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากสภาพความเข้มของแสงที่ตกกระทบและสะท้อนกับสีที่มีความอ่อนแก่ที่แตกต่างกันเข้าสู่สายตา ไม่ว่าจะเป็นแสงที่เกิดจากธรรมชาติหรือแสงที่เกิดจากไฟฟ้าถ้าแสงมากก็ทำให้สีมีความสว่างและชัดเจนมาก แต่ถ้าแสงน้อยก็จะทำให้สีหม่นและลดความสดใสลงได้ และที่สำคัญสีเป็นสิ่งแรกที่สร้างความประทับใจให้กับผู้พบเห็นและสร้างอารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วกว่าองค์ประกอบอื่นๆ บนตัวเสื้อ

สีเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการออกแบบเสื้อผ้า เนื่องจากสีทำให้สะดุดตา และเป็นสิ่งแรกที่ผู้คนจะมองเห็นและจดจำเราได้ หากเลือกใช้สีให้ถูกต้องเหมาะสมกับบุคลิก กาลเทศะและสภาพแวดล้อม และจะช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองอีกด้วย ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการนำสีมาใช้ในการออกแบบเสื้อผ้าได้นั้น นอกจากจะต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับพื้นฐานของสีแล้วยังจะต้องรู้เกี่ยวกับหลักการนำสีไปใช้ในการออกแบบเสื้อผ้า ดังนี้ (จารุพรรณ ทรัพย์ปรุง. 2543)

2.1 หลักการนำสีมาใช้ร่วมกัน (Color Combination)

หลักการนำสีมาใช้ร่วมกัน มีอยู่ 4 วิธี คือ

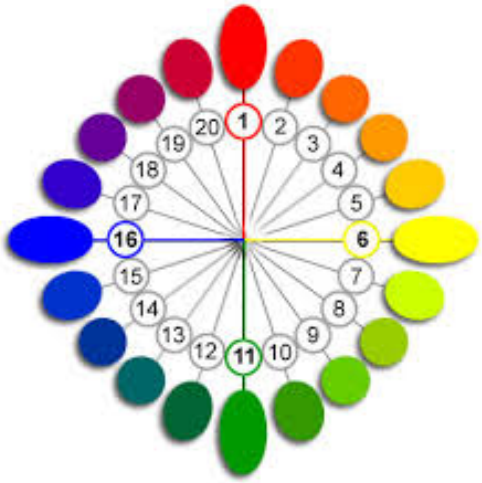
2.1.1 การใช้สีคู่ประกอบการนำสีคู่ประกอบซึ่งเป็นสีที่อยู่ตรงกันข้ามกันในวงจรสี เช่น สีเขียวกับสีแดง หรือสีน้ำเงินกับสีส้ม มาใช้ในการออกแบบเสื้อผ้า เราต้องทำความเข้าใจว่าสีเหล่านี้เป็นสีที่ตัดกันอย่างรุนแรง สามารถทำให้ประสาทสัมผัสเกิดการตื่นตัวอย่างฉับพลัน ในขณะเดียวกันก็ช่วยทำให้ดูมีชีวิตชีวา แต่ผู้ที่ใช้สีคู่ประกอบต้องมีความชำนาญในการใช้สี เพราะหากใช้สีได้ไม่ถูกวิธี จะลดคุณค่าของความสวยงามของแบบเสื้อผ้าทั้งหมด

ภาพประกอบ 17 การใช้สีคู่ประกอบ

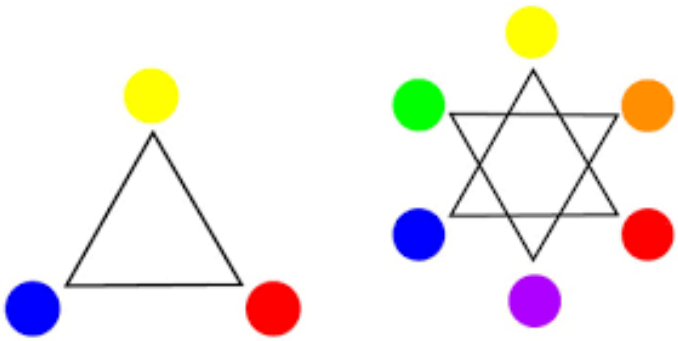
Mahasarakham University

2.1.2 การใช้สีข้างเคียงการนำสีข้างเคียงซึ่งเป็นสีที่อยู่ใกล้กันในวงจรสี เช่น สีเขียว สีน้ำเงินกับสีเขียวน้ำเงิน มาใช้ในการออกแบบเสื้อผ้าจะทำให้เกิดความรู้สึกกลมกลืนของสี

ภาพประกอบ 18 การใช้สีข้างเคียง

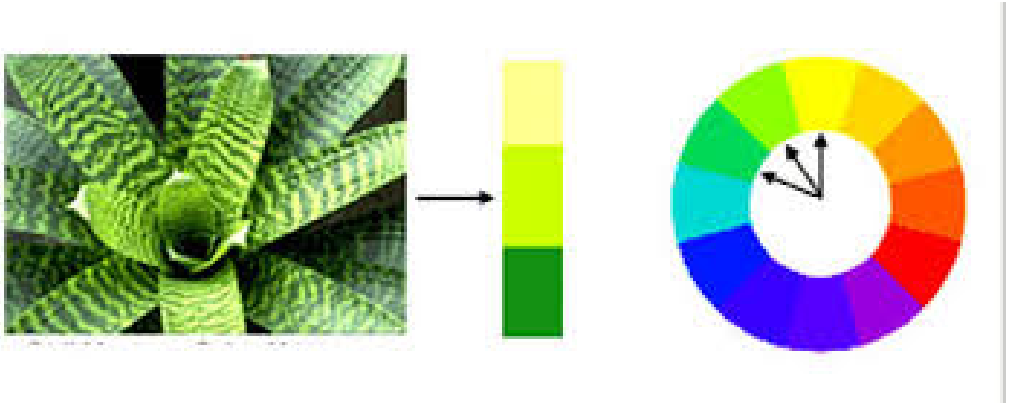
2.1.3 การใช้สี 3 สี (Triad Colors) การใช้สี 3 สี ที่อยู่ในกรอบสามเหลี่ยมของวงจรสี เช่น สีม่วง สีส้ม และสีเขียว มาใช้ร่วมกัน เมื่อดูครั้งแรกอาจจะดูไม่เข้ากัน แต่ในความจริงอย่างเข้ากันได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากนักออกแบบรู้จักเลือกใช้สีในสัดส่วนที่เหมาะสม

ภาพประกอบ 19 การใช้สี 3 สี

2.1.4 การใช้สีเอกรงค์ (Monochrome Color) เป็นการใช้สีแท้สีเดียวในการออกแบบเสื้อผ้า ซึ่งสามารถทำให้ดูน่าสนใจโดยการทำสีแท้สีเดียวนั้นให้มีความเข้มของสีที่หลากหลาย เช่น สีน้ำเงิน ก็ใช้ความอ่อนเข้มของสีในการออกแบบ เพื่อให้สีน้ำเงินที่ดูเรียบง่ายดูน่าสนใจขึ้นได้ถ้ารู้จักนำไปใช้ให้เหมาะสม

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 20 การใช้สีเอกรงค์

2.2 หลักการใช้สีเพื่ออำพรางรูปร่าง (Contrast Illusion)

โดยปกติ สีแต่ละสีจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของตนเองและผู้พบเห็นที่แตกต่างกันออกไป เช่น สีขาวหรือสีอ่อนมากๆ (Very light Value) จะทำให้เกิดความรู้สึกใกล้และมีขนาดใหญ่ขึ้นกว่าที่เป็นจริง ในขณะที่สีด าหรือสีเข้ม ให้ความรู้สึกไกลและมีขนาดเล็กลง ดังนั้นนักออกแบบควรเลือกใช้น้ำหนักของสี หรือค่าของสีกับเสื้อผ้า ให้เหมาะสม

ที่มา: จิตติมา บุญรอด (2555)

ภาพประกอบ 21 สีอ่อน - เข้มที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึก

Mahasarakham University

3. ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใย

นักออกแบบเสื้อผ้าจะต้องเป็นผู้กำหนดทั้งแบบ เนื้อผ้า วัสดุตกแต่งดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องมีความรู้ทางด้านผ้าและเส้นใยเพื่อให้สามาราเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม สิ่งที่นักออกแบบเสื้อผ้าจำเป็นต้องรู้มากไปกว่าชนิดของผ้า ก็คือความรู้ทางด้านเส้นใย

เส้นใยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ เส้นใยธรรมชาติ และเส้นใยสังเคราะห์ เส้นใยและผ้าแต่ละชนิดมีบทบาทต่อแฟชั่นเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายเป็นอย่างยิ่ง

ก่อนที่จะมีเส้นใยสังเคราะห์ใช้ มนุษย์รู้จักเพียงเส้นใยธรรมชาติเท่านั้นที่จะนำมาทำเป็นผ้าได้แก่ ขนสัตว์ ฝ้าย ลินิน ไหม ผ้าขนสัตว์จะใช้สำหรับเสื้อผ้าประเภท โค้ท (Coat) สูท (Suit) ผ้าฝ้ายจะใช้สำหรับเป็นเสื้อผ้าที่มีน้ำหนักเบา

คุณสมบัติของเส้นใย เส้นด้าย และผ้า ขึ้นอยู่กับกระบวนการผลิต ที่มีกรรมวิธีในการผลิตหลายวิธี เช่น การถัก การทอ การอัด ทำให้ได้โครงสร้างผ้าและผิวสัมผัสของผ้ามีความแตกต่างกันออกไป

4. การเลือกผ้าให้เหมาะกับแบบเสื้อ

การเลือกผ้าเป็นจุดเริ่มต้นของการออกแบบเสื้อผ้าถ้าเลือกได้เหมาะสมก็จะทำให้ผลงานที่ออกแบบมีความสมบูรณ์และได้รับการยอมรับโดยมีหลักในการพิจารณา 3 ประการ คือ

4.1 ความเหมาะสมกับโอกาสที่ใช้

นักออกแบบจะต้องพิจารณาว่าจะออกแบบเสื้อผ้าเพื่อใช้ในฤดูกาลใด ก็ต้องเลือกผ้าให้เหมาะสมถ้าฤดูหนาวก็ควรเลือกใช้ผ้าเนื้อหนา และถ้าฤดูร้อนก็ควรผ้าที่มีเนื้อบางเบาระบายอากาศได้ดี หรือผ้าที่เนื้อหนามีโครงสร้างการทอธรรมดาควรตัดเย็บเป็นชุดทำงาน หรือผ้าที่มีการตกแต่งพิเศษให้มีความหรูหราก็เหมาะกับแบบเสื้อที่ใช้ในโอกาสพิเศษ เป็นต้น

4.2 ลวดลายของผ้า

นักออกแบบเสื้อผ้าควรมีความพิถีพิถันต่อการเลือกลวดลายของผ้าให้มากเพื่อผลงานที่ออกมาจะได้เป็นที่ยอมรับและสวยงามเหมาะสม ลักษณะของลวดลายผ้า แบ่งได้ 5 ชนิดคือ

4.2.1 ผ้าพื้น (Plain Fabrics)

ภาพประกอบ 22 ผ้าพื้น

Mahasarakham University

4.2.2 ผ้าลายเรขาคณิต (Geometric Pattern)

ภาพประกอบ 23 ผ้าลายเรขาคณิต

4.2.3 ผ้าลายธรรมชาติ (Naturalistic Pattern)

ภาพประกอบ 24 ผ้าลายธรรมชาติ

4.2.4 ผ้าลายรวม (Conventional Pattern)

ภาพประกอบ 25 ผ้าลายรวม

4.2.5 ผ้าลายจุด (Dot or Spot Pattern)

ภาพประกอบ 26 ผ้าลายจุด

Mahasarakham University

4.3 ผิวสัมผัสของผ้า

ผิวสัมผัสของผ้าไม่สามาราสัมผัสได้จากการมองเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดจากการสัมผัสด้วยมือ ซึ่งแบ่งตามลักษณะของแต่ละผิวสัมผัส ได้ 2 ลักษณะ คือ

4.3.1 ความนุ่มและความกระด้าง ซึ่งแบ่งออกตามการใช้งานได้ 3 ชนิด ได้แก่

1) ชนิดปานกลาง เหมาะกับการออกแบบเสื้อผ้าที่มีเส้นกรอบนอกปกติ

2) ชนิดกระด้างมาก เหมาะกับแบบเสื้อผ้าที่มีเส้นกรอบนอกพิเศษ หรือการใช้งานเฉพาะ

3) ชนิดอ่อนนุ่มมาก เหมาะกับแบบเสื้อผ้าที่มีเส้นกรอบนอกพิเศษ เช่น พองฟูมากๆ

4.3.2 ความหนาและความบาง ผ้าแต่ละชนิดนอกจากมีความหนาความบางที่แตกต่างกันแล้ว ยังมีผิวสัมผัสที่แตกต่างกันอีกด้วยผิวสัมผัสของเนื้อผ้าบอกให้ทราบถึงโอกาสที่จะใช้ได้อย่างเหมาะสม ผิวสัมผัสมีทั้งขรุขระ เรียบเกลี้ยง มันหรือด้าน นุ่มหรือกระด้าง หยาบหรือละเอียด ผิวสัมผัสมีผลต่อเส้นกรอบนอกของเสื้อผ้า นักออกแบบที่ดีควรรู้จักเลือกผิวสัมผัสของผ้าให้มีความสัมพันธ์และเหมาะสมกับแบบเสื้อ สิ่งที่นักออกแบบจะต้องคำนึงถึงเพื่อยึดเป็นแนวทางในการออกแบบเสื้อผ้าประเภทต่างๆ คือ

1) ความสัมพันธ์ระหว่างวัยกับแบบ

2) ความสัมพันธ์ระหว่างวัสดุกับแบบ

3) ความสัมพันธ์ระหว่างโอกาสและเวลาที่ใช้กับแบบ

4) ความสัมพันธ์ระหว่างเส้นกรอบนอกกับแบบ

นอกจากทั้ง 4 ข้อข้างต้นแล้ว ยังมีสิ่งที่เกี่ยวข้อง และมีความสำคัญมากเช่นกันคือ เนื้อผ้า ลวดลาย สี ซึ่งนักออกแบบเสื้อผ้าจะต้องเลือกใช้ให้มีความสัมพันธ์กันด้วย

บทสรุป

พื้นฐานการออกแบบเสื้อผ้า ประกอบด้วยหลักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความหมายของการออกแบบและการออกแบบเสื้อผ้า ความสำคัญของการออกแบบเสื้อผ้า หลักการออกแบบเสื้อผ้าและองค์ประกอบของการออกแบบเสื้อผ้า เนื่องจากเนื้อหาดังกล่าวเป็นหลักการที่จำเป็นต่องานออกแบบเสื้อผ้าทุกประเภทและเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ออกแบบต้องนำไปใช้ประกอบในการออกแบบเสื้อผ้าเพื่อให้ผลงานการออกแบบมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นโดยหลักการเหล่านี้เรานำมาเป็นปัจจัยที่ใช้ในการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่โดยคำนึงถึงการปรับประยุกต์ใช้วัตถุดิบที่สามรถหาได้ง่ายในแต่ละท้องถิ่นเป็นเป็นวัตถุดิบที่คนในพื้นที่ได้ทำเป็นประจำอยู่แล้ว เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้และสร้างมูลค่าของสินค้าในพื้นที่นั้นๆ บนพื้นฐานของวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ

Mahasarakham University

เอกสารที่เกี่ยวกับขบวนแห่ว่าด้วยการจัดขบวนเนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

ประเพณี- พิธีกรรมในสังคมไทย

ในแต่ละชุมชนนั้นจะต้องมีความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม ที่ชุมชนได้สืบทอด ปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่อง โดยความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมนั้นมีส่วนสำคัญ ต่อการกำหนดพฤติกรรมของคนในชุมชน มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นหลักให้เกิดความรัก หวงแหน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

คำว่า ประเพณี (Tradition) กับคำว่าพิธีกรรม (Rite) มีความหมายใกล้เคียงกันมาก บางครั้งก็ใช้ในความหมายเดียวกัน แต่เท่าที่ผ่านมา คำแรก น่าจะมีความหมายกว้างกว่าคือ กินความไปถึงวิถีชีวิต (Way of life) ในขณะที่คำว่า พิธีกรรมมีความหมายไปในเชิงพิธีการ หรือกิจกรรมเฉพาะกิจมากกว่า พิธีกรรมที่พบในสังคมไทยอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ พิธีกรรมตามเทศกาล (Festival) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับวงจรชีวิต (Rite of Passage) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชุมชนหรือท้องถิ่น ซึ่งแต่ละพิธีกรรมที่แจกแจงแยกย่อยนี้ ก็ยังมีความเหลื่อมซ้อนกันด้วยโดยนักวิชาการได้กล่าวถึงความหมาย ของคำว่าประเพณี ดังนี้

อุทัย หิรัญโต (2526 : 264-265) ได้กล่าวว่า ประเพณี หมายถึงระเบียบปฏิบัติในโอกาสต่างๆ ที่มีพิธีการ ซึ่งเคยยึดถือกระทำกันมาแต่โบราณกาล เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอันเป็นแบบแผนของความประพฤติ หรือการปฏิบัติที่คนในสังคมเดียวกันยึดถือเป็นหลักปฏิบัติกิจการต่างๆ กลุ่มคนแต่ละชาติ แต่ละภาษา แต่ละศาสนา จะมีประเพณีประจำ กลุ่มของตนซึ่งแตกต่างกันไป แบ่งได้เป็น 3 ชนิด ได้แก่ ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต ประเพณีที่เกี่ยวกับสถาบันทางสังคม และประเพณีเบ็ดเตล็ด ประเพณีใดที่กฎหมายเข้ามาแทนที่วางเป็นกฎข้อบังคับ ประเพณีนั้นเป็นที่มาของกฎหมาย ประเพณีนิยม หมายถึง ทัศนคติหรือปรัชญาที่ยอมรับ หรือเทิดทูนสิ่งที่ปฏิบัติมาแล้ว ตั้งแต่อดีตว่าปฏิบัติถูกต้องแล้วหรือพึงปฏิบัติ โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลหรือความถูกต้อง

แปลก สนธิรักษ์ (2515 : 10) ได้กล่าวว่าประเพณี คือ ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม เรียกว่า เอกนิยม หรือพหุนิยม เช่น การแต่งงาน การเกิด การบุญ

วิชาภรณ์ แสงมณี และประเสริฐ ลีลานันท์ (2525 : 1) ได้กล่าวว่าประเพณีว่าหมายถึง ความประพฤติของคนในส่วนรวมที่ถือกัน เป็นระเบียบแบบแผนสืบต่อกันมาจนลงรูปเป็นพิมพ์หรือแบบเดียวกัน เป็นกฎบังคับอย่างหนึ่งของสังคม บางอย่างก็ถือเคร่งครัด บางอย่างก็ไม่ถือเคร่งครัด

ประเพณีเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเช่นเดียวกับสิ่งอื่นที่มนุษย์สร้างขึ้น กล่าวคือ มีทั้งเกิดใหม่ เจริญขึ้น เปลี่ยนแปลงและสูญหายไปตามกาลเวลาและสิ่งแวดล้อมทั้งทางภูมิศาสตร์และทางสังคม มีผู้ให้ทรรศนะว่าประเพณี คือ วัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมคือประเพณี เพราะเป็นสิ่งที่ไม่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นวิถีชีวิตของบุคคลในส่วนรวม และมีการถ่ายทอดปรับปรุงสืบต่อกันมาให้เป็นความก้าวหน้าโดยลำดับ ประเพณีโบราณบางประเพณีแม้จะหมดความสำคัญและความหมายเดิมไปแล้ว แต่ยังมีผู้ปฏิบัติตามอยู่เพราะความเคยชิน ถ้าเลิกเสียจะรู้สึกไม่สบายใจเกิดวิตกไปต่างๆ นาๆ และถ้าเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาขึ้นโดยไม่ทราบเหตุผลก็มักจะโทษว่าเป็นการฝ่าฝืนประเพณีเดิม (ภารดี มหาขันธ์. 2532 : 162-264)

Mahasarakham University

พิธีกรรม ความหมายของพิธีกรรม นักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายของพิธีกรรม ไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2524 : 314) พิธีกรรม หมายถึง แบบอย่างของพฤติกรรมที่กำหนดไว้ด้วยกฎเกณฑ์หรือธรรมเนียมประเพณีให้กระทำ และเพื่อให้มีความขลัง สังคมแบบดั้งเดิมจึงมักถือว่าพิธีกรรม ถ้าทำ อย่างถูกต้องเคร่งคัดจะเป็นที่พอใจของเทพเจ้า ถ้าทำ ผิดพลาดหรือไม่ทำ เบื้องบนจะลงโทษ พิธีกรรมในสังคมปัจจุบันมักถือเป็นเรื่องใหญ่ เมื่อเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนา หรือของสมาคมลับและโอกาสงานสังคมอย่างเป็นรูปแบบพิธีทั้งหลาย พิธีกรรมกระทำ ในเวลารับสมาชิกใหม่หรือแนะนำ สมาชิกหรือในเวลารับตำแหน่งและพิธีกรรมอาจปรากฏในรูปลักษณะของการเต้นรำ ทำเพลง การเลี้ยง การสังเวย ฯลฯ ส่วนประกอบของพิธีกรรมอาจมีทั้งการสวด การขับร้อง กิริยาท่าทางลุก นั่ง เดินเหิน การแห่แหนประโคมบรรเลงเพลงขับกล่อมพร้อมอุปกรณ์เครื่องยศและสัญลักษณ์ต่างๆ

สุเมธ เมธาวิทยานุกูล (2532 : 1-3) ได้ให้ความหมายของคำว่าพิธีกรรม คือ การกระทำที่คนเราสมมติขึ้น เป็นขั้นเป็นตอนมีระเบียบวิธี เพื่อให้เป็นสื่อหรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจ และมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป เช่น พิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ก็มีพุทธบริษัทเป็นผู้ร่วมประกอบพิธี โดยแฝงไว้เป็นหลักธรรมของพิธีกรรมนั้นด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้รู้หลักธรรมโดยไม่รู้ตัว ลักษณะของพิธีกรรมเป็นสื่อสัญลักษณ์แสดงถึงความเป็นจริง เช่น การกราบ การไหว้ เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเคารพ พิธีกรรมจึงเป็นเหมือนเครื่องหมายของกลุ่มชนกลุ่มหนึ่ง เป็นสัญลักษณ์ช่วยแผ่ขยายพฤติกรรมทางจิตใจ ทำให้เกิดความสบายใจ เกิดกำลังใจ แบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ พิธีกรรมตามปฏิทิน พิธีกรรมหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต และพิธีกรรมพิเศษ

1. พิธีกรรมตามเทศกาลในรอบปีหนึ่งๆ จะมีเทศกาลหรือวาระสำคัญมากมาย เช่น ในราชสำนักก็จะมีพระราชพิธีสิบสองเดือน หรือทางภาคอีสานก็จะมี ฮีตสิบสองเดือน เป็นต้น พิธีกรรมตามเทศกาลจึงมักเป็นพิธีกรรมชุมชนหรืออาจเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำมาหากินก็ได้ สามารถทราบกำหนดเวลาของงานได้ชัดเจน ในขณะที่เราอาจรู้กำหนดการจัดพิธีกรรมวงจรชีวิตได้ในบางพิธีเท่านั้น เช่นเรากำหนดวันบวช วันแต่งงานได้ แต่กำหนดวันถึงแก่กรรมไม่ได้ ยกเว้นบางรายแต่ก็เป็นส่วนน้อยมาก พิธีกรรมตามเทศกาลจึงต้องทำทุกปี ในขณะที่พิธีกรรมเกี่ยวกับวงจรชีวิตอาจไม่ทำทุกปีในครอบครัวเดียวกัน

พิธีกรรมตามเทศกาลเสมือนหนึ่งเป็นการวางแผนการดำเนินชีวิตในแต่ละปีด้วยเสมือนว่ามีแผนหลัก (Master Plan) ไว้ เช่น ในช่วงหน้าหนาวจะมีประเพณีถวายฟืนให้ทางวัดเพื่อคลายอากาศหนาว (ประเพณีไทยใหญ่ทาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น)

นอกจากนี้ พิธีกรรมตามเทศกาลเฉพาะที่ปรากฏในสังคมไทยซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น น่าสังเกตว่าในแต่ละปีจะมีเทศกาลถือศีลเป็นระยะเวลาต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลในเรื่องของการรักษาจิตใจให้สงบ ไม่โกรธ ไม่อิจฉาริษยา พร้อมกับการรักษาสุขภาพกายไปในตัว โดยเฉพาะการงดบริโภคอาหารบางจำพวก หรืองดเป็นช่วงเวลา เช่น ในกลุ่มพี่น้องชาวอิสลามจะมีพิธีถือศีลอด (ตลอดเดือน เรียกเดือนรอมฎอน) งดบริโภคอาหาร-น้ำก่อนตะวันตกดินไปจนถึงตะวันขึ้นของอีกวันหนึ่ง ในขณะที่พี่น้องชาวไทยเชื้อสายจีนจะมีเทศกาลกินเจ งดการบริโภคเนื้อสัตว์เป็นเวลาสิบวัน ส่วนพี่น้องชาวไทยนั้นมีเทศกาลเข้าพรรษาที่พุทธศาสนิกชนจะถืออุโบสถศีล (ศีลแปด ซึ่งมีข้อห้ามในการบริโภคอาหารยามวิกาล งดบริโภคเครื่องดองของเมา บทบัญญัติในศาสนาเหล่านี้ทำให้เกิดรูปแบบวัฒนธรรมที่ต้องการให้มนุษย์หยุดสำรวจตนเองทั้งกายและใจ อย่างน้อยก็อาจเป็นกุศโลบายให้ระบบ

Mahasarakham University

ย่อยอาหารในร่างกายได้มีโอกาสพักฟื้นการทำงานลงบ้าง เป็นที่น่าสังเกตว่า เทศกาลถืออุโบสถศีลนี้เริ่มจากเข้าพรรษาในช่วงกลางๆ ปี ไปจนถึงออกพรรษาในช่วงต้นๆ ของปลายปี ซึ่งจะซ้อนเหลื่อมหรือไล่เลี่ยกับเทศกาลกินเจกับเทศกาลถือศีลอดรอมฎอน อย่างไรก็ตามเทศกาลเหล่านี้ก็ควรได้รับการพิจารณาทบทวนว่าดำเนินไปอย่างที่ไม่กระทบกับการดำเนินชีวิตโดยปกติของคนส่วนใหญ่ หรือทำกันเป็นค่านิยมหรือตื่นตามกระแสสังคม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ เทศกาลกินเจตามคติจีนที่ภายหลังทำให้พืชผักมีราคาสูงกว่าปกติมาก และเครื่องประกอบอาหารเจบางชนิดก็เข้าสู่กระแสธุรกิจแบบทุนนิยมมากขึ้น จนเกิดการโฆษณาแข่งขันกันอย่างมาก สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการบิดผันเจตนารมณ์ของการกินเจไปเป็นเรื่องอื่นๆ ที่เกิดกลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์และเสียผลประโยชน์อันไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของกุศลจิตในเรื่องกินเจ

2. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับวงจรชีวิตในชั่วชีวิตของคนเราตั้งแต่เกิดไปจนกระทั่งตายย่อมจะต้องผ่านเหตุการณ์ที่ถือว่าเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของชีวิตหลายช่วงด้วยกัน ดังนั้น จึงต้องมีพิธีกรรมในแต่ละช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อหรือช่วงเปลี่ยนผ่านนี้เพื่อเสริมความมั่นใจ กล่าวคือ เมื่อแรกเกิดก็ต้องมีพิธีทำขวัญเด็กเพื่อให้แน่ใจว่าเด็กที่เกิดมานั้นจะมีชีวิตรอดได้ไม่ตายเสียใน 3 วัน 7 วัน เมื่อโตขึ้นย่างเข้าสู่วัยรุ่นก็มีพิธีโกนจุก เพื่อแสดงว่าเด็กนั้นกำลังก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ต้องมีภาระรับผิดชอบเพิ่มขึ้นจะได้เป็นคนที่มีกำลังใจมั่นคง และประพฤติแต่สิ่งที่ชอบที่ควร เฉพาะผู้ชายยังต้องเข้าพิธีบวชเรียนอีก 3 เดือนเมื่ออายุ 20-21 ปี จากนั้นก็ถึงระยะของการสร้างครอบครัว ต้องเข้าพิธีหมั้นและแต่งงาน เมื่อเจ็บไข้หรือประสบเคราะห์ก็ยังต้องประกอบพิธีเรียกขวัญหรือสะเดาะเคราะห์ เช่นภาคกลางมีพิธีสวดโพชฌงค์ต่ออายุ ส่วนทางภาคเหนือมีพิธีสืบชาตา และเมื่อตายไปก็ยังต้องทำพิธีเกี่ยวกับงานศพ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือการปลอบประโลมญาติมิตรที่ยังมีชีวิตอยู่นั่นเอง พิธีกรรมในวงจรชีวิตจะช่วยเสริมความเข้มแข็งสามัคคีในหมู่เครือญาติได้ดี

3. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการทำมาหากินในชนบทไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรมนั้น การทำมาหากินอันเกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ชาวไร่ชาวนาต้องพึ่งพาผลผลิตจากธรรมชาติ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติจึงเป็นวิถีชีวิตสำคัญของพวกเขา ดังนั้นจึงต้องประกอบพิธีกรรมเพื่อเอาอกเอาใจหรืออ้อนวอนสิ่งเหนือธรรมชาติเพื่อดลบันดาลให้มีน้ำเพียงพอแก่การเพาะปลูก และให้มีผลผลิตอุดมสมบูรณ์ จึงมีพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำนาและทำขวัญข้าวในช่วงเวลาต่างๆ ของการทำนา นอกจากนี้ในภาคเหนือที่มีภูเขามากมาย จึงมีความจำเป็นต้องควบคุมน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกไม่ให้มีมากหรือน้อยจนเกินไป ซึ่งเรียกว่าระบบเหมืองฝาย เขาจึงต้องทำพิธีเลี้ยงผีฝาย หรือในภาคอีสาน เมื่อมีความแห้งแล้งเกิดขึ้นในฤดูทำนาก็ต้องทำพิธีจุดบั้งไฟเพื่อขอฝนจากพญาแถน เพราะต้องอาศัยน้ำฝน ส่วนชาวประมงในลุ่มแม่น้ำโขงทางตอนเหนือเมื่อถึงฤดูกาลล่าปลาบึกก็ต้องประกอบพิธีกรรมเพื่อขจัดอุปสรรคในการจับปลา ในขณะที่คนทำนาเกลือแถบสมุทรสงครามสมุทรสาครยังมีศาลผีประจำนาเกลือ เป็นที่สักการะบูชา เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความมั่นใจในธรรมชาติที่อยู่เหนือการควบคุมของตนให้การทำมาหากินของตนสะดวกขึ้น ปลอดภัย และได้ผลผลิตมาก

4. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับท้องถิ่นหรือกลุ่มชนพิธีกรรมนี้มักจะเกี่ยวข้องกับเทวดา หรือผีที่ปกปักรักษาและคุ้มครองหมู่บ้าน เป็นพิธีกรรมที่ชาวบ้านทุกครัวเรือนในหมู่บ้านจะต้องมีส่วนร่วมเพื่อสวัสดิภาพ ความมั่นคง ความเจริญของหมู่คณะ อย่างเช่น การเลี้ยงผีเจ้าเมืองของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน การทำพิธีไหว้เสาอินทขิลของชาวเชียงใหม่ พิธีเลี้ยงศาลผีปู่ตาของชาวอีสาน

Mahasarakham University

พิธีไหว้พระจันทร์ของชาวจีน หรืองานทำบุญเดือนสิบของชาวปักษ์ใต้ ในแถบอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ก็พบว่ามีพิธีส่งเรือเสดาะห์เคราะห์ที่ชาวบ้านจะปั้นดินเหนียวเป็นรูปคนและสัตว์ (เช่น วัว ควาย หมู หมา) เท่าจำนวนชีวิตในแต่ละบ้าน ใส่เรือที่ทำจากวัตถุที่หาได้ในท้องถิ่น ขนาดลำไม่ใหญ่นัก พร้อมข้าวปลาอาหารตามสมควร นำมารวมกันในช่วงหลังสงกรานต์ แล้วทำพิธีเลี้ยงผีประจำถิ่นของตน จากนั้นก็จะลอยเรือนี้ไปตามสายน้ำเสมือนว่าได้ส่งสิ่งที่มีชีวิตทั้งหมดในบ้านให้ภูตผีแล้ว เชื่อว่าเป็นการสะเดาะเคราะห์ให้และจะทำเช่นนี้เพื่อหลอกผีเป็นปีๆ ไป

จะเห็นว่าพิธีกรรมทั้ง 4 ประเภทนี้อาจคาบเกี่ยวกันก็ได้ เช่น ประเพณีวิ่งควายเป็นทั้งประเพณีตามเทศกาล (เข้าพรรษา) และเป็นทั้งประเพณีในชุมชน (จังหวัดชลบุรี) หรือประเพณีกินเหนียว (แต่งงาน) เป็นทั้งประเพณีในวงจรชีวิต ในขณะเดียวกันก็เป็นประเพณีท้องถิ่นชาวไทยมุสลิม (ภาคใต้) หรือประเพณีแซยิดวันเกิดของชาวจีนที่เป็นการแสดงความยินดีในวาระที่ผู้ใหญ่มีอายุครบปีนักกษัตร เช่น 60 ปี 72 ปี ก็มีความคาบเกี่ยวระหว่างประเพณีวงจรชีวิตกับประเพณีในกลุ่มชนชาวจีนเป็นต้น

สำหรับพิธีกรรมหรือกิจกรรมในรอบปีนั้น มีข้อน่าสังเกตว่าระยะหลังยังมีการกำหนดวันสำคัญต่างๆ ขึ้นมาเพื่อเน้นย้ำถึงความสมานสามัคคีและความจงรักภักดีต่อชาติและพระมหากษัตริย์ เช่น วันฉัตรมงคล วันจักรี เป็นต้น ประเพณี - พิธีกรรม หรือกิจกรรมตามวันสำคัญต่างๆ เหล่านี้ มีบทบาทในการทำให้สมาชิกมีความรู้สึกร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเป็นโอกาสที่จะได้ร่วมทำบุญทำทาน กินเลี้ยง และรื่นเริงสนุกสนานร่วมกัน หนุ่มสาวก็มีโอกาสพบปะกัน อีกทั้งยังเป็นเหตุให้มีการรวมญาติรวมมิตรที่อาศัยอยู่ห่างไกลได้มาร่วมสังสรรค์กัน ทั้งหมดนี้คือ พิธีกรรมที่จะทำให้ทุกคนรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สังคมหรือประเทศชาติในที่สุด นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน หากใช้สิ่งเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ก็เท่ากับว่าเราไม่ตกเป็นทาสของพิธีกรรม แต่เป็นนายของพิธีกรรม แต่มีข้อน่าสังเกตว่าเทศกาลสงกรานต์ในระยะหลังมานี้ กลับกลายเป็นเทศกาลของการเดินทางไกล และทำให้เกิดอุบัติเหตุมากจนน่าทบทวนในสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งทางฝ่ายรัฐบาลและเอกชนตลอดจนประชาชนทั่วไป

ระบบความเชื่อ : ความเห็นเชิงลบและเชิงบวก ระบบความเชื่อประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน ที่จะแยกทำความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้นคือ ตำนาน สัญลักษณ์ และพิธีกรรม ตำนานหรือ (Myth) คือ เรื่องเล่าอันแสดงที่มาหรือต้นเค้าว่าทำไมจึงเกิดสัญลักษณ์นั้นๆ หรือพิธีกรรมนั้นๆ หรือความเชื่อเช่นนั้น เช่น ประเพณีกรวดน้ำหลังทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ มีที่มาแต่ครั้งก่อนพุทธกาลว่าเมื่อพระโพธิสัตว์ใกล้จะบรรลุพระโพธิญาณ ได้มีกองทัพพญามาร (เปรียบได้กับกิเลส) ยกมาขัดขวางมิให้ทรงตรัสรู้ พญามาราธิราชถามพระโพธิสัตว์ว่า ท่านเป็นใคร สั่งสมบุญมาแต่ชาติไหน จึงคิดว่าจะตรัสรู้เป็นมหาบุรุษได้ในโลก พระโพธิสัตว์หรือเจ้าชายสิทธัตถะในเพศบรรพชิตทรงตอบว่า พระองค์ได้สั่งสมบุญบารมีมาเป็นอเนกชาติ ยักษ์ก็ท้าทายต่อไปว่าให้หาพยานมา พระโพธิสัตว์จึงชี้นิ้วไปที่พื้นดิน ทันใดนั้นแม่พระธรณีก็ปรากฏขึ้นและบีบมวยผมให้น้ำออกมาท่วมกองทัพพญามารแตกพ่ายไปและพระองค์ก็บรรลุพระโพธิญาณในที่สุด

เหตุการณ์ในพุทธประวัติตอนนี้ทำให้เกิดรูปแบบวัฒนธรรมต่างๆ ตามมามากมาย เช่น พระพุทธรูปปางมารวิชัยในท่านั่งขัดสมาธิ พระหัตถ์ขวาวางบนพระเพลาขวา นิ้วพระดัชนีชี้ไปเบื้องต่ำคือดิน และเกิดภาพจิตรกรรมฝาผนังตอนมารผจญ (น. ณ ปากน้ำ. 2530 : 237) ซึ่ง จิตรกรมักเขียนไว้ที่ผนังตรงข้ามพระประธาน นอกจากนี้ก็เกิดประเพณีกรวดน้ำหลังทำบุญทุกครั้ง จากความเชื่อว่าเมื่อพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบุญบารมีครั้งใดก็จะหลั่งน้ำไปสะสมไว้ที่แม่พระธรณีทุกครั้ง และทำให้เกิด

Mahasarakham University

ประติมากรรมรูปแม่พระธรณีบีบมวยผมด้วย (ที่มีชื่อเสียงอยู่ที่มุมสนามหลวง ถนนราชดำเนินใน) การกรวดน้ำก็เท่ากับเป็นการตั้งสมาธิจิต ตั้งความปรารถนาดีต่อญาติพี่น้องผู้ล่วงลับ ต่อเจ้ากรรมนายเวร ซึ่งก็คือสรรพสัตว์ทั้งหลายในโลกให้ได้รับผลกุศลของเรา ซึ่งถ้าไม่สะดวกหรือลืม เราก็มักได้รับคำสอนจากผู้ใหญ่เสมอให้กรวดแห้งเอาก็ได้ หมายถึง ไม่ต้องใช้น้ำก็ได้ สิ่งสำคัญคือ ความตั้งใจแน่วแน่ต่อการอุทิศกุศล

ทุกสิ่งในโลก น่าจะมีทั้งคุณและโทษเปรียบเสมือนเหรียญสองด้าน ศาสนา คติความเชื่อที่สะท้อนผ่านวัฒนธรรมรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าศิลปกรรม ประเพณี พิธีกรรม หรือข้อห้าม ข้อปฏิบัติต่างๆ ก็ดี ล้วนมีคุณค่าในขณะเดียวกันก็อาจมีข้อเสียก็ได้ สุดแต่ผู้นำไปใช้จะมีดุลยพินิจเพียงใด ดังคำกล่าวที่ว่า เราจะตกเป็นทาสของประเพณีหรือเราจะนำประเพณีมาใช้ให้เป็นประโยชน์ นั่นคือ การปฏิบัติตามประเพณีโดยไม่รู้ความหมายที่แท้จริง โดยอ้างว่าทำตามกันมา เพราะสิ่งนี้จะเข้าข่ายของความงมงายได้

1. วัฒนธรรม-พิธีกรรม เป็นกลไกสร้างความเข้มแข็ง

การมีความคิด ความเชื่อในสิ่งเดียวกันย่อมหมายถึง ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความกลมเกลียวที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ไปด้วยกัน ซึ่งส่งผลถึงความเป็นปึกแผ่น ความเข้มแข็งของสังคมในที่สุด

ดังนั้น ความเชื่อในสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะเรื่องผี เรื่องวิญญาณ จึงเป็นสิ่งที่จะอยู่คู่มนุษย์ต่อไป เพราะเมื่อถึงจุดหนึ่งที่ความคิดทางวิทยาศาสตร์ไม่สามารถตอบข้อสงสัยของมนุษย์ได้เราก็จะไปที่ระบบ ความเชื่อ

ดังนั้น สังคมไทยในอดีตจึงจัดระบบความเชื่อเรื่องผีไว้อย่างสลับซับซ้อน มีเหตุมีผล ประกอบด้วยผีดีที่ให้คุณ และผีร้ายที่ให้โทษเมื่อทำผิดต่อกฎเกณฑ์ของสังคม ความเชื่อในเรื่องนี้จึงกลายเป็นกลไกควบคุมสังคมที่สำคัญ (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม. 2539 : 34) แต่สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันด้วยการเติบโตของระบบทุนนิยม รวมทั้งกฎหมายบ้านเมืองที่ลบล้างจารีตประเพณีดั้งเดิม ความเชื่อเรื่องผีที่เคยเป็นส่วนสำคัญในการควบคุมสังคมก็ลดบทบาทที่เป็นระบบลง (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม. 2539 : 34)

แต่ถ้าพิจารณาใคร่ครวญเรื่องของความเชื่อในความหมายที่ตรงกันข้ามแล้ว เราก็จะพบว่า ความเชื่อ พิธีกรรมก็อาจเกิดผลเชิงลบเช่นกัน หากผู้คนงมงายอย่างไร้เหตุผล เช่น การแจกน้ำมนตร์คาถานครฐานสูตรของกรุงเทพมหานคร เมื่อเดือนเมษายน 2545 ซึ่งเกิดทุจริตชนปลอมน้ำมนตร์มาเร่ขาย เพราะมีผู้คนแตกตื่นมาขอรับมากมายจนน้ำมนตร์ไม่พอแจก ทั้งยังเกิดภาวะระส่ำระสายจากฝูงชนที่แสดงความต้องการน้ำมนตร์อย่างแรงกล้า จึงปรากฏทุจริตชนที่ปลอมน้ำมนตร์ขายหาประโยชน์ให้ตนเอง

2. เป็นที่พึ่งทางใจ ขจัดความกังวล ความไม่มั่นใจ

มนุษย์มีสัญชาตญาณของความกลัว ยิ่งในยุคที่ยังไม่มีหลักวิทยาศาสตร์อธิบายปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติได้ มนุษย์ก็ยิ่งกลัว ฟ้าร้อง ฟ้าแลบ ฟ้าผ่า พายุ น้ำท่วม ฯลฯ มนุษย์จึงเชื่อว่ามีผีวิญญาณสิงอยู่ตามป่า เขา ทะเล ต้นไม้ แม้กระทั่งของใช้ในชีวิตประจำวัน การเซ่นสรวงไหว้พลีอ้อนวอน แม้กระทั่งติดสินบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ ทำให้มนุษย์หายหวาดกลัว สบายใจขึ้น มั่นใจขึ้น และเกิดเป็นรูปแบบวัฒนธรรมต่างๆ ขึ้น

Mahasarakham University

อย่างไรก็ตาม แม้วิทยาศาสตร์จะอธิบายสิ่งนอกเหนือธรรมชาติเหล่านี้ได้แต่บางครั้งก็ยังอธิบายไม่ได้ทั้งหมด เราจึงเห็นว่า คนในยุคปัจจุบันก็ยังนับถือภูติผีวิญญาณอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความตาย (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. 2542 : 38) เมื่อญาติพี่น้องคนใกล้ชิดถึงแก่ความตาย จึงมักมีพิธีกรรมเข้ามาช่วยลดความหวาดกลัวลงไป ต้องเอาข้าวเอาน้ำไปเซ่นไหว้ที่โลงศพให้มากินเครื่องเซ่น เพราะเกรงว่าวิญญาณจะหิวโหย ถึงเทศกาลที่เชื่อว่าโลกของผีจะเปิดประตูให้ลงมาเยี่ยมญาติในเมืองมนุษย์ก็จะมีพิธีทำบุญให้ และพิธีกรรมทำนองนี้จะพบว่ามีทุกภูมิภาค ทุกกลุ่มชนในสังคมไทย เช่น ภาคกลางมีพิธีทำบุญบังสุกุลอัฐิวันสงกรานต์ ภาคใต้มีประเพณีชิงเปรตหรือที่เรียกสารทเดือนสิบ คนจีนมีประเพณีไหว้เช็งเม้ง เป็นต้น พิธีกรรมดังกล่าวเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงโลกของคนเป็นกับโลกของคนตายให้มาอยู่ใกล้กัน ทำให้คนเป็นไม่รู้สึกว้าเหว่มากนัก เพราะได้มีกิจกรรมติดต่อกับญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้วเป็นครั้งเป็นคราว

นอกจากนี้หากทบทวนดีๆ เราจะพบว่าประเพณีเกี่ยวกับวงจรชีวิตยังสร้างความเชื่อมั่นต่อสภาวะที่เรียกว่าจุดเปลี่ยนผ่านของชีวิตให้ดูสนิทแนบเนียนขึ้น เช่น ประเพณีบวชก็จะมีพิธีทำขวัญนาค เสมือนหนึ่งการกล่อมเกลาจิตใจนาคให้ก้าวเข้าสู่สภาวะภิกขุผู้นุ่งห่มผ้าเหลืองและจะใช้ชีวิตเยี่ยงคนในธรรมะที่ตนไม่คุ้นเคย เพื่อก้าวเข้าสู่การบวชเรียนให้เป็นคนสุกตามคติคนไทยก่อนจะเป็นผู้ใหญ่ที่ได้รับการยอมรับนับถือในสังคม และเข้าพิธีแต่งงานมีครอบครัวเป็นหลักเป็นฐานสืบไป เราจึงมีคำพูดล้อเลียนกันมาว่า “อย่าเบียดก่อนบวช”

ในพิธีแต่งงานก็เช่นกัน การที่คนสองคนจะตกลงใจหรือได้รับการตกลงจากผู้ใหญ่ให้ใช้ชีวิตร่วมกันไปตลอดชีวิต อาจเป็นความไม่คุ้นหน้า (ในยุคที่สังคมยังให้ความสำคัญกับความบริสุทธิ์ของทั้งคู่บ่าว-สาว) ความแปลกหรือความไม่คุ้นเคยนี้ทำให้ต้องมีพิธีแต่งงานเข้ามาเกี่ยวข้อง พิธีกินดอง (กินเลี้ยงเพื่อดองความเป็นญาติกันทั้งสองฝ่าย) ของทางภาคอีสาน เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ่าวสาวตลอดจนญาติทั้งสองฝ่าย กล่าวคือมีการ “ผูกข้อต่อแขน” ให้ญาติที่จะมาเป็นเขยหรือสะใภ้กับฝ่ายตนด้วย เท่ากับว่า พิธีกรรมเปิดโอกาสให้สร้างความคุ้นเคย ความอบอุ่นในระหว่างญาติมิตรที่จะมาเกี่ยวดองกันด้วยอากัปกิริยาใกล้ชิดสนิทสนม จากสัมผัสและเส้นฝ้ายที่ใช้เท่ากับเป็นการสร้างความสบายใจ ความมั่นใจให้ทุกคนโดยเฉพาะบ่าว-สาว

3. ระบบความเชื่อ ช่วยรักษาสมดุลทางธรรมชาติ

เป็นที่ทราบกันดีในปัจจุบันว่า ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่วิปริตผิดผันไปจากกฎเกณฑ์ธรรมชาติเช่นปรากฏการณ์เอลลินโญ่ เกิดจากการที่มนุษย์ฝืนธรรมชาติ ไม่ว่าตัดไม้ทีละจำนวนมากๆ หรือใช้เชื้อเพลิงธรรมชาติ (น้ำมัน แก๊ส) หรือน้ำจำนวนมหาศาล เพื่อใช้กับระบบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ การฝ่าฝืนนี้ทำให้ธรรมชาติขาดความสมดุล มีผลให้เกิดน้ำท่วม แผ่นดินไหว พายุรุนแรง ถึงฤดูฝน ฝนไม่ตก ถึงหน้าแล้งฝนกลับตกแบบกระเซ็นกระสาย ซึ่งสิ่งนี้ย่อมส่งผลมาถึงความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินอันประมาณค่ามิได้ และเป็นผลกระทบในวงกว้างทุกภูมิภาคของโลก และน่าสังเกตว่าเกิดขึ้นบ่อยครั้งมากในช่วงหลังๆ มานี้

ทำไมจึงเป็นเช่นนี้ ในขณะที่สังคมแต่ก่อนซึ่งยังเชื่อว่าดิน น้ำ ลม ไฟ มีวิญญาณสถิตประจำ คือ แม่พระธรณี (ดิน) แม่พระคงคา (น้ำ) พระพายุ (ลม) ไฟ (พระอัคนี) สามารถดลบันดาลภัยพิบัติได้หากไปลบหลู่ท่าน หรือนำท่านมาใช้อย่างประมาท

Mahasarakham University

มีความเป็นไปได้ว่าการที่คนแต่ก่อนทำพิธีเซ่นสรวง พลีบูชาธรรมชาติเพราะเชื่อว่าธรรมชาติมีวิญญาณสิงสถิตอยู่ ทำให้มนุษย์ไม่กล้าฝ่าฝืน ไม่กล้าทำลายธรรมชาติ จะตัดต้นไม้แต่ละต้นก็ต้องมีพิธีเซ่นสรวงขออนุญาตเทพารักษ์ เพื่อให้เทพารักษ์รู้ตัวและไม่โกรธคนตัด คนแต่ก่อนจึงตัดไม้เท่าที่ตนเองจะนำไปใช้สอย ทำให้ต้นไม้มีโอกาสเติบโตทัน ในขณะที่ระบบอุตสาหกรรมไม่เกรงกลัวเทพารักษ์จึงตัดทีละมากๆ หรือทีละภูเขา การขาดรากไม้ขนาดใหญ่จำนวนมากๆ ยึดน้ำไว้กับดิน จึงทำให้เกิดอุทกภัย ซึ่งปรากฏการณ์นี้หากจะใช้คำพูดอย่างคนโบราณก็คงจะเป็นคำว่า “ถูกฟ้าดินลงโทษ” ซึ่งก็ไม่ผิดความจริงมากนัก

พวกกะเหรี่ยง สะกอ หรือปกากะญอมีพิธีเอากระบอกสายสะดือเด็กเกิดใหม่แขวนกับต้นไม้ใหญ่ในป่า แสดงว่าห้ามตัด ถ้ามีเด็กเกิดใหม่มากต้นไม้ที่ห้ามตัดก็มากขึ้นด้วย เป็นวิธีเก็บรักษาป่าแบบกะเหรี่ยง (อรศิริ ปาณินท์. 2545) ภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยงที่โยงความเชื่อกับการรักษาธรรมชาติด้วยวิธีนี้ เป็นแนวเดียวกับการที่คนไทยแต่ก่อนจะฝังรกไว้ที่ใต้ต้นไม้ หรือปลูกต้นไม้บนหลุมที่ฝังรกนี้ พร้อมกับบอกเล่าให้เด็กฟังเมื่อเด็กโตขึ้น เด็กก็จะรักษาต้นไม้นี้เสมือนเป็นต้นไม้คู่ชีพของเขา (เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2545 : 37)

สังคมไทยยังมีประเพณีที่เกี่ยวกับธรรมชาติอีกมาก เช่นทางภาคเหนือมีพิธีสืบชาตาแม่น้ำ พิธีสืบชาตาต้นไม้ สืบชาตาป่า ในส่วนของพิธีกรรมที่เกี่ยวกับน้ำนั้น ที่คนไทยทุกภูมิภาครู้จักกันดีคือ ประเพณีลอยกระทง ซึ่งวัตถุประสงค์ดั้งเดิมก็คือ การขอขมาแม่พระคงคา (วิญญาณที่เชื่อว่ารักษาแม่น้ำลำคลอง) ที่ตนได้ล่วงเกิน ถ่ายเทสิ่งปฏิกูลลงไป และขอบคุณแม่พระคงคาที่ให้มนุษย์ได้ใช้อุปโภคบริโภค น่าเสียดายที่ประเพณีลอยกระทงเกิดความผิดเพี้ยนจากวัตถุประสงค์เดิมไปมาสู่สาระเพียงแค่ความสนุกสนาน และเพื่อให้หนุ่มสาวได้อธิษฐานร่วมกันภายใต้แสงจันทร์วันเพ็ญ ก่อนที่ (อาจจะ) จะนำไปสู่โศกนาฏกรรมในคลินิกเถื่อนหากเกิดการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ หรือการที่หน่วยงานการท่องเที่ยวของรัฐบาลไทยหวังผลเพียงเพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวมากๆ ในช่วงเทศกาลลอยกระทงโดยไม่คำนึงถึงกระทงธรรมชาติหรือกระทงวัสดุสังเคราะห์ที่เป็นขยะในน้ำ (แม่พระคงคา) ว่าจะเพิ่มมากขึ้นจากปกติ

นอกจากนี้ ทางภาคใต้เราพบว่าบริเวณที่เป็นป่าช้านั้น จะเป็นแหล่งอาหารธรรมชาติอันยากที่ผู้ใดจะกล้าล่วงล้ำเข้าไปได้ในขณะที่ธรรมชาติบริเวณอื่นๆ ถูกมนุษย์รุกล้ำนำไปใช้จนเกิดสภาพเสื่อมโทรม แต่บริเวณป่าช้าจะไม่มีใครเข้ามารบกวน จึงยังคงความสมบูรณ์อยู่ และชาวบ้านเชื่อว่าถ้าเข้าไปขอเก็บผักหญ้าเล็กๆ น้อยๆ ก็จะไม่ถูกภูติผีลงโทษ นอกจากจะโลภนำออกไปทีละมากๆ เท่ากับธรรมชาติไม่มีโอกาสฟื้นตัว ปรากฏการณ์นี้ยังเกิดขึ้นในชนบททางภาคอีสานเช่นกัน คือบริเวณศาลผีปู่ตา ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน จะคงสภาพความสมบูรณ์ของธรรมชาติเช่นเดียวกับป่าช้าทางภาคใต้

ในสังคมไทย วัฒนธรรม คติความเชื่อ มีความเกี่ยวพันกับมนุษย์ทั้งในระดับปัจเจกและระดับชุมชนมาช้านาน ผู้ปกครองสมัยโบราณอาศัยความเชื่อทางศาสนาพุทธ พราหมณ์ผสานกับความเชื่อท้องถิ่นในระดับชาวบ้าน สร้างความเป็นปึกแผ่นให้สังคม แต่ทั้งนี้ผู้ปกครองก็จะต้องมีคุณธรรมด้วย นอกจากนี้ความเชื่อไม่ว่าจะเป็นทางคติพุทธ พราหมณ์ หรือผี จะให้คุณหรือโทษนั้นขึ้นอยู่กับมนุษย์ที่จะมีวิจารณญาณอย่างไร จะใช้ให้เป็นประโยชน์ก็ได้ หรือจะตกเป็นทาสด้วยความเชื่องมงาย ไร้เหตุผลก็ได้ เพราะแก่นพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์มีเหตุผล เดินสายกลาง และผลเกิดจากเหตุ การมี “สติ”

Mahasarakham University

อาจทำให้ไม่เสีย “สตังค์” ค่างมงาย เช่น เสดาะเคราะห์ด้วยราคา 999 หรือ 99 บาท ซึ่งนอกจากเสียเงินทองแล้ว บางครั้งยังอาจเสียตัวด้วย โดยเฉพาะสตรี และต้องไม่ลืมคำนึงถึงความต่างของ 2 คำนี้ คือ ไสยศาสตร์ (ไสยะ - ความหลับไหล งมงาย โง่เขลา มัวเมา)พุทธศาสตร์ (พุทธะ - ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน แจ่มใส)

จะเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจเรื่องของศาสนา-ความเชื่อ เพราะสิ่งนี้ก่อให้เกิดศิลปวัฒนธรรม ค่านิยมต่างๆ โดยเฉพาะในสังคมไทยซึ่งมีสถาบันหลักคือ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ตามยังมีวัฒนธรรมส่วนต่างๆ อีกมากมายในทุกภูมิภาคของไทยที่เกิดจากความเชื่อท้องถิ่นนั้นๆ และสิ่งนี้เป็นประโยชน์ที่ทำให้เกิดการรวมตัวของสังคม โดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ ที่เห็นเด่นชัดคือ ประเพณีหรือพิธีกรรมต่างๆ แต่จะต้องตระหนักว่า ในปัจจุบันมีการใช้ความเชื่อทางไสยศาสตร์มากมายเพื่อตอบสนองความไม่มั่นคงทางจิตใจของผู้คนที่ยังขาดความเชื่อมั่นในหลักธรรมทางศาสนา จึงเปิดโอกาสให้คนทุจริตอาศัยความงมงายเป็นช่องทางทำมาหากิน ดังนั้นจึงขอให้ใช้วิจารญาณในเรื่องนี้ให้ดีและถ้วนถี่ เพราะความเชื่อทางศาสนามิใช่แสดงออกทางวัตถุเครื่องลางของขลังติดตัวเท่านั้น แต่หมายรวมไปถึงแบบแผนวิถีชีวิตทุกเรื่อง ไม่ว่าการกิน การอยู่ การรักษาพยาบาล แม้การนุ่งห่มหรือข้อห้ามต่างๆ ที่เป็นจารีตหรือกลไกให้คนในสังคมได้ใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสันติสมานฉันท์จากวัฒนธรรมหลากมิติและประเพณีและความเชื่อเหล่านี้ได้กลายมาเป็นปัจจัยพื้นฐานบนชีวิตมนุษย์

ชุมชนชาวอีสานที่มีประวัติศาสตร์และมีหลักฐานการก่อสร้างบ้านเมืองมาเป็นเวลานานนับพันปีสภาพสังคมไทยอยู่กันเป็นปึกแผ่นมีความสามัคคีกลมเกลียวช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ที่มีคุณค่าต่อชีวิตและทำให้เกิดความผูกพันต่อท้องถิ่นบ้านเกิดซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเห็นได้ชัดเมื่อมีเทศกาลสำคัญๆ ของท้องถิ่นจะมีผู้คนเดินทางกลับภูมิลำเนาของตนเพื่อไปร่วมประกอบพิธีกรรมต่างๆ ร่วมบำเพ็ญบุญกุศลตามประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาพร้อมทั้งสนุกสนานเมื่อมีโอกาสพบปะเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องเพื่อนฝูงและสืบเนื่องจากบรรพชนไทยเป็นผู้ที่มีความสุนทรีย์ในการนึกคิดชอบและรักที่จะสร้างสรรค์งานศิลปะประเทศไทยจึงมีประเพณีที่หลากหลายสาขาไว้เป็นมรดกแก่ลูกหลาน

ประเพณีเป็นระเบียบแบบแผนที่กำหนดพฤติกรรมของคนในสังคมชาวอีสานซึ่งยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวมประเพณีของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะมีลักษณะที่คนในกลุ่มนั้นประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งต่อเนื่องกันจนเป็นมรดกทางสังคมที่คนเหล่านั้นถือว่าถูกต้องและดีงามภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นมีประเพณีที่หลากหลายไปตามความเชื่อของผู้คนที่สังคมได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมาถึงแม้ว่าในปัจจุบันความเจริญทางด้านวิทยาการต่างๆจะมีเพิ่มมากขึ้นแต่ประเพณีเหล่านั้นก็ยังคงมีผู้ปฏิบัติสืบสานกันมาอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับ ฑิตฐิตา นาคเกษม (2548 : 1) กล่าวว่าประเพณีเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติของกลุ่มคนในสังคมให้เกิดระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขประเพณีไทยก็จะชี้ให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยถ้าไม่มีประเพณีซึ่งเป็นกรอบของการดำเนินชีวิตแล้วสังคมไทยก็คงไม่มีหลักในการยึดถือและปฏิบัติเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันดังนั้นคนไทยจึงควรภาคภูมิใจที่มีประเพณีไทยที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองซึ่งรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างมุ่งฟื้นฟูและส่งเสริมประเพณีไทยทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติในเกือบทุกจังหวัดเพื่อดึงดูดคนไทยและชาวต่างชาติให้มาเที่ยวเมืองไทยมากขึ้นโดยอาศัยประเพณีไทยที่งดงามและหาดูได้ยาก

Mahasarakham University

ในทุกๆ ประเพณีนั้นมีขบวนแห่เป็นส่วนประกอบหลัก และริ้วขบวนนั้นจะประกอบไปด้วยบุคคลผู้ร่วมขบวนจำนวนมากมายไม่ว่าชายหรือหญิงล้วนแต่เป็นองค์ประกอบและเติมเต็มให้ริ้วขบวนนั้นมีความสมบูรณ์และสวยงามยิ่งขึ้น ผู้ร่วมขบวนทั้งชายหญิงนั้นล้วนแต่สวมใส่ชุดเครื่องแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น นำเอาผ้าไหมและผ้าฝ้ายลวดลายต่างๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่งละจังหวัดนำมาตัดเย็บด้วยรูปแบบที่ประณีตสวยงาม และเหมาะแก่การสวมใส่ในทุกๆ ช่วงเทศกาลอันเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความสมัคสมานและกลมเกลียวสามัคคีของผู้ร่วมขบวนแห่ของแต่ละชุมชน

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เรื่องเที่ยวที่ต่างๆ ภาค 4 ว่าด้วยมณฑลนครราชสีมา มณฑลอุดร และมณฑลร้อยเอ็ด เมื่อ ร.ศ. 125 (2449) มีความตอนหนึ่งกล่าวถึงการแห่ปราสาทผึ้งรอบองค์พระธาตุพนม ดังภาพประกอบ 27-28

ที่มา: จากคลังกระทู้เก่า สมุดภาพเมืองไทย โดย คุณปริยวาที

ภาพประกอบ 27 เสด็จตรวจราชการมณฑลอีสาน มณฑลอุดร

ที่มา: จากคลังกระทู้เก่า สมุดภาพเมืองไทย โดย คุณปริยวาที

ภาพประกอบ 28 สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ประทับระแทะคราวเสด็จตรวจราชการ

Mahasarakham University

นิทานนี้จะเล่าถึงเรื่องต่างๆ ซึ่งฉันได้รู้เห็นเมื่อครั้งไปตรวจราชการมณฑลอุดรและอีสานใน พ.ศ. 2449 ต่อนิทานเรื่องลานช้างอีกเรื่องหนึ่ง เริ่มด้วยพรรณนาถึงแม่น้ำโขง ซึ่งฉันได้ล่องมาทางเรือ 6 วัน ตั้งแต่เมืองหนองคายจนถึงเมืองมุกดาหาร แต่จะต้องบอกออกตัวไว้ก่อนสักหน่อยว่า ฉันได้ไปเห็นมากว่า 30 ปีแล้ว จะพรรณนาคลาดเคลื่อนเพราะหลงลืมไปบ้างก็เป็นได้ แม่น้ำโขงที่ฉันได้เห็นในครั้งนั้น ในแผนที่ฝรั่งเศสเขากำหนดว่าเป็นตอนที่ใช้เรือไฟล่องได้ตลอดปี ยังมีตอนอื่น เช่น ในระหว่างเมืองหลวงพระบางกับเมืองเวียงจันทน์เขาว่าใช้เรือไฟได้แต่ฤดูแล้งแต่บางตอน ยังมีบางตอน เช่น ที่แก่งลี่ผี ใกล้แผ่นดินต่ำแดนเมืองเขมรเป็นต้น ใช้เรือไฟไม่ได้ก็มี แม้ในตอนที่ว่าใช้เรือไฟได้ตลอดปี แม่น้ำโขงก็แปลกกับแม่น้ำอื่นในเมืองไทยหลายสถาน ดังจะพรรณนาให้เห็นว่าแปลกกันอย่างไรบ้าง

พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้กล่าวถึงสถานที่ต่างดังนี้ ลักษณะแม่น้ำโขงเดินดงเรื่องผีบุญคนต่างจำพวกของโบราณ

พระเจดีย์ธาตุพนม อยู่ริมแม่น้ำโขงในแขวงจังหวัดนครราชสีมา สร้างเป็นพระสถูปทางพระพุทธศาสนา จะสร้างตามคติมหายานหรือหินยานไม่มีที่สังเกตเหมือนอย่างที่เมืองพิมาย แต่ไม่มีเค้าศาสนาพราหมณ์เจือปน บรรดาเจดีย์สถานในพระพุทธศาสนาซึ่งสร้างในสมัยขอม ทั้งสร้างในเมืองเขมรและเมืองไทย ที่สร้างพระสถูปเป็นประธาน มีแต่พระธาตุพนมแห่งเดียว หามีที่อื่นไม่ ทั้งรูปสัณฐานแลลวดลายก็เป็นอย่างหนึ่งต่างหาก นอกจากแบบชาวขอมชวนให้เห็นว่าจะสร้างก่อนสมัยขอม คือสร้างแต่ในสมัยเมื่อมีประเทศอันหนึ่งซึ่งเรียกในจดหมายเหตุจีนว่า "ฟูนัน" คล้ายกับ "พนม" เป็นใหญ่อยู่ต่างหาก รูปทรงพระเจดีย์ธาตุพนมเป็น 4 เหลี่ยมเหมือนมณฑป มีซุ้มตันด้านละซุ้มซ้อนกัน 3 ชั้น เล็กเป็นหลั่นขึ้นไป แล้วถึงองค์พระสถูปอยู่เบื้องบนมณฑป 3 ชั้นนั้น ยอดพระสถูปหุ้มแผ่นทองคำ เช่นเดียวกับพระมหาธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ขนาดพระสถูปดูก็จะเท่าๆ กัน

จากหลักฐานที่ได้มีการบันทึกและได้ปรากฏในเล่มหนังสือในประวัติศาสตร์ทำให้เป็นที่แน่ชัดว่าขบวนแห่ในประเพณี พิธีกรรมของชาวอีสานนั้นได้มีการยืนยันในพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เรื่องเที่ยวที่ต่างๆ ภาค 4 ว่าด้วยมณฑลนครราชสีมา มณฑลอุดร และมณฑลร้อยเอ็ด เมื่อ ร.ศ. 125 (2449) มีความตอนหนึ่งกล่าวถึงการแห่ปราสาทผึ้งรอบองค์พระธาตุพนม ดังที่ปรากฏในพระนิพนธ์และภาพถ่ายอย่างชัดเจน เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ก่อกำเนิดประเพณีที่สำคัญต่างๆที่ได้มีการกำหนดเป็นประเพณีสำคัญประจำในแต่ละจังหวัดนั้น รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูและส่งเสริมประเพณีไทยโดยความร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศ ททท. ได้มีการนำเสนอของดีและเพณีประจำจังหวัดขึ้นเพื่อเป็นการรณรงค์ให้ธุรกิจด้านการท่องเที่ยวมีการเจริญเติบโต และในภาคอีสานนั้นในแต่ละจังหวัดได้มีการตื่นตัวโดยการรื้อฟื้นร่วมมือจากในภาครัฐและเอกชนเพื่อนำเสนอประเพณีประจังหวัดของตนเองผ่านเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัดบนพื้นฐานการดำเนินชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีความแตกต่างทั้งด้านวัฒนธรรมกันออกไปโดยในแต่ละเทศกาลในแต่ละจังหวัดในภาคอีสานนั้นงานประเพณีที่สำคัญจะประกอบไปด้วยริ้วขบวนแห่ที่มีการสวมใส่ชุดเครื่องแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัด โดยนำเสนอของดีอันแสดงถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาผ่านเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายที่ผู้ร่วมขบวนได้สวมใส่ประเพณีที่เราพบเห็นและมีชื่อเสียงเราสามารถพบเห็นได้ในประเพณีประจำจังหวัด ดังตาราง 1-10

Mahasarakham University

ตาราง 1 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 1

ประเพณีบุญผะเหวด	
จังหวัด	ร้อยเอ็ด
ช่วงเวลาการจัดงาน	เสาร์แรกของเดือนมีนาคมของทุกปี
ความเชื่อหลัก	ประเพณีบุญผะเหวด หรืองานบุญเดือนสี่ ภาพจำลองเรื่องราวมหาชาติชาดกครั้งที่พระเวสสันดรกลับเข้าเมืองที่ยิ่งใหญ่ตระการตาของขบวนแห่ทั้ง 13 กัณฑ์ ฟังเทศน์มหาชาติ แห่กัณฑ์จอบ กัณฑ์หลอน แห่ข้าวพันก้อน เทศน์สังกาด บุญใหญ่ที่สร้างความสุขสนุกสนานแก่พุทธศาสนิกชนโดยทั่วกัน” จังหวัดร้อยเอ็ด ได้เริ่มฟื้นฟูงานประเพณีบุญผะเหวดขึ้นมาในปีพ .ศ.2534 ซึ่งได้มีการกำหนดจัดงานในวันเสาร์และวันอาทิตย์แรกของเดือนมีนาคม ณ บึงผลาญชัย และสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์
การจัดขบวนแห่	เริ่มตันวันศุกร์ด้วยการแห่พระอุปคุต วันเสาร์ ขบวนแห่ 13 กัณฑ์ และวันอาทิตย์ฟังเทศน์มหาชาติและแห่กัณฑ์จอบ กัณฑ์หลอน ขบวนต่างๆ ล้วนเกิดจากความร่วมใจของชาวบ้านที่แสดงออกถึงจตุปัจจัยที่ร่วมกัน ถวายแด่พระที่กำลังเทศน์อยู่ในขณะนั้น และเจาะจงถวายแด่พระที่ศรัทธาซึ่งเทศน์ในวันนั้นเข้าสู่งานประเพณี ชาวร้อยเอ็ดจะอัญเชิญพระอุปคุตแห่รอบเมือง เพื่อปกป้องคุ้มครองมิให้เกิดภัยพิบัติและให้ทำมาค้าขึ้น จากนั้นเริ่มพิธี “มหามงคลพุทธมนต์ พระอุปคุตเสริมบารมี” เข้าสู่วันที่สอง ช่วงเช้าแจกสัตสดกมหาทาน บริจาคสิ่งของแด่ผู้ยากไร้ ตามด้วยไฮไลท์ของงานคือ ขบวนแห่ตำนานพระเวสสันดร 13 กัณฑ์ ภาพขบวนแห่พระเวสสันดรเข้าเมืองที่สมจริง งดงามด้วยสีสันและท่วงท่าการร่ายรำ พระเวสสันดรทรงช้างมาพร้อมด้วยพระนางมัทรี ห้อมล้อมด้วยเหล่าทหารที่ยิ่งใหญ่
สถานที่จัดงาน	ณ บึงผลาญชัย และสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์
ผู้แต่งกาย	ในขบวนนำนั้นจะสวมใส่ผ้าไหมลายสาเกตอันเป็นลายเอกลักษณ์และลายประจำจังหวัดร้อนเอ็ดโดยการนำของผู้ว่าราชการจังหวัดและตนในจังหวัดร้อยเอ็ด ในส่วนของขบวนแห่ผะเหวดทั้ง 13 กัณฑ์ แต่งกายตามเรื่องราวของเนื้อเรื่องของพระเวสสันดรชาดก

Mahasarakham University

ตาราง 2 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 2

ประเพณีแห่ผีตาโขน	
จังหวัด	จังหวัดเลย
ช่วงเวลาการจัดงาน	เดือนแปดข้างขึ้น
ความเชื่อหลัก	ไม่มีข้อมูลชัดแจ้งว่ามีมาตั้งแต่เมื่อใด แต่มีข้อสันนิษฐานว่าน่าจะมีตั้งแต่มี บุญหลวง คือบุญพระเวชสันดรและบุญบั้งไฟรวมกัน ซึ่งเป็นเวลานาน หลายร้อยปีมาแล้วเดิมผีตาโขน มีชื่อเรียกว่า ผีตามคน เป็นเทศกาลที่ได้รับอิทธิพลมาจากมหาเวชสันดร ชาดกในทางพระพุทธศาสนา ที่กล่าวถึง พระเวชสันดร และ พระนางมัทรี จะออกเดินทางจากป่าสู่เมืองหลวง เหล่าบรรดาสัตว์นานาชนิดป่ารวมไปถึงภูตผีปิศาจหลายตนที่อาศัยอยู่ในป่าแห่งนั้น จึงได้ออกมาส่งเสด็จโดยแห่แหนแฝงตัวตน มากับชาวบ้าน ด้วยความอาลัยรัก
การจัดขบวนแห่	การละเล่นผีตาโขนจะมีในเดือนแปดข้างขึ้น และนิยมทำ 3 วัน คือวันแรก เป็นวันที่ชาวบ้านจะร่วมกันสร้างหออุปคุตและทำกระทงเล็กไปวางตามทิศต่างๆ จำนวนสี่ทิศด้วยกัน บนหอหลวงจะมีร่มขนาดใหญ่กางกั้นไว้ ถือเป็นวันแรกของการทำพิธีวันที่สอง เป็นวันทำพิธีอัญเชิญพระอุปคุต โดยจะมีประชาชนจากตำบลหมู่บ้านต่างๆ มาร่วมงานส่วนมากจะนำบั้งไฟมาด้วยสำหรับการละเล่นต่างๆ ในวันนี้จะมีขบวนแห่ผีตาโขนและมีการบรรเลงเครื่องดนตรีพื้นเมืองอย่างครื้นเครงตลอดเส้นทาง ซึ่งจะทำพิธีแห่ไปยังวัดเพื่อทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ ระหว่างขบวนแห่ก็จะมีบรรดาผีตาโขนทั้งหลายออกมาร่ายรำ ทำท่าทางต่างๆ อย่างสนุกสนานวันที่สาม จะเป็นวันที่ชาวบ้านไปทำบุญตักบาตรที่วัด ร่วมกันฟังเทศน์มหาชาติ พระเวสสันดรชาดก และในวันนี้จะไม่มีการละเล่นผีตาโขน แต่จะมีพิธีกรรมทางศาสนาอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว รวมไปถึงสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัดหรือในพระธาตุ
สถานที่จัดงาน	อำเภอด่านซ้าย
ผู้แต่งกาย	ผู้เล่นจะทำรูปหน้ากาก ที่มีลักษณะหน้าเกลียดน่ากลัว มาสวมใส่ปกปิดใบหน้า รวมไปถึงเครื่องแต่งกายที่ต้องปกปิดมิดชิดเช่นกัน แล้วเข้าขบวนแห่แสดงท่าทางต่างๆ

Mahasarakham University

ตาราง 3 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 3

ประเพณีแห่เทียนพรรษา	
จังหวัด	จังหวัดอุบลราชธานี
ช่วงเวลาการจัดงาน	ช่วงเทศกาลเข้าพรรษา
ความเชื่อหลัก	การทำต้นเทียนได้พัฒนาขึ้น เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2480 คือเป็นการหล่อเทียนออกจากแม่พิมพ์ที่มีลวดลายง่ายๆ หลายแบบ เช่น ตาอ้อย บัวคว่ำ กระจังก้ามปู และอื่นๆ แล้วนำไปติดที่ต้นเทียน ต่อมาก็มีบุคคลนำวิธีการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ รวมไปถึงการประดับประดาต้นเทียนด้วยลวดลายต่างๆ จนถึงขั้นจัดการประกวดและมีรางวัลสำหรับผู้ชนะเลิศอีกด้วย ในช่วงปี พ.ศ. 2494 การทำเทียนและพิธีแห่เทียนพรรษาเริ่มได้ถูกเล็งเห็นความสำคัญและได้รับความสนใจจากประชาชนมากขึ้น ทางจังหวัดจึงได้สนับสนุนให้งานเข้าพรรษาเป็นงานประจำปี แต่ในสมัยนั้นต้นเทียนก็ยังเป็นเพียงการมัดเทียนรวมกัน แล้วติดกระดาษ และการพิมพ์ลายติดลำการจัดทำและการแห่เทียนพรรษาได้ถูกส่งเสริมพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาเรื่อยๆ จากหลายบุคคล หลายฝ่าย จนถึงปี พ.ศ. 2520 และนับจากนั้นเป็นต้นมาจังหวัดอุบลราชธานีได้จัดงานสัปดาห์แห่เทียนพรรษา ให้เป็นงานยิ่งใหญ่ มีการประกวดต่างๆ เช่น ขบวนแห่ นางฟ้า โดยมีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง เป็นเหตุให้มีผู้คนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเที่ยวชมงานเป็นจำนวนมาก
การจัดขบวนแห่	กิจกรรมแห่เทียนพรรษาจะจัดขึ้นในวันเข้าพรรษา ตั้งแต่เวลา 08.00 น. เป็นต้นไป โดยจะมีระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ในขบวนจะประกอบไปด้วย ขบวนเทียนหลวงพระราชทาน ขบวนต้นเทียนของวัดต่างๆ และการละเล่น การฟ้อนรำ การบรรเลงดนตรีพื้นเมือง และจะมีการจัดเตรียมที่นั่งชมไว้บริการ บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด
สถานที่จัดงาน	ทุ่งศรีเมือง
ผู้แต่งกาย	ในขบวนนำนั้นจะสวมใส่ผ้ากาบบัวเป็นลายเอกลักษณ์และลายประจำจังหวัดอุบลราชธานีโดยการนำของผู้ว่าราชการจังหวัดและคนในจังหวัดอุบลราชธานี ในส่วนของขบวนแห่ก็นิยมสวมใส่ผ้ากาบบัวสีต่างๆ และแต่งตัวตามเรื่องราวของประวัติการทำเทียนและพุทธประวัติในช่วงเข้าพรรษา

Mahasarakham University

ตาราง 4 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 4

ประเพณีประเพณีบุญเบิกฟ้า	
จังหวัด	จังหวัดมหาสารคาม
ช่วงเวลาการจัดงาน	วันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3
ความเชื่อหลัก	ประเพณีบุญเบิกฟ้า ช่วงวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 หลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต ชาวนาอีสานตอบแทนผืนแผ่นดินทำกิน โดยการใช้ปุ๋ยคอกทำจากมูลสัตว์กลับคืนสู่ผืนดินให้มีความอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง อีกทั้งสายฝนแรกของปีก็กำลังจะมา ฟ้ากำลังจะร้อง เมื่อมาทิศใดก็จะทำนายความอุดมสมบูรณ์ในปีนั้นๆ ไปตามความเชื่อดั้งเดิม”ชาวนาใช้ประโยชน์จากพื้นดินมายาวนานตลอดระยะเวลาการเพาะปลูก ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นดินได้สูญสลายไป เมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยว เมล็ดข้าวที่เติบโตจนได้สีทองล้วนเป็นสิ่งที่ธรรมชาติได้มอบให้ ซึ่งชาวนาต่างรู้และสำนึกในบุญคุณของผืนแผ่นดิน ด้วยการคืนธาตุ คืนอาหารเป็นการตอบแทน อาการที่ว่าก็คือปุ๋ยนั่นเอง เดือน ๓ เดือนมหัศจรรย์ของชาวอีสาน นอกจากเป็นเดือนที่อุดมสมบูรณ์แล้วยังเป็นเดือนเริ่มต้นฤดูฝนซึ่งจะมีเสียงฟ้าร้องและมีความเชื่อว่าในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 นี้ เมื่อมีฟ้าร้องมาจากทิศทางใดจะเป็นสัญญาณบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของฝนในปีนั้นๆ การทำนายดังกล่าวนับว่ามีความแม่นยำจนมีการจดบันทึกคำทำนายเป็นกลอนไว้เป็นหลักฐาน ชื่อว่า “โสลกฝน”
การจัดขบวนแห่	กิจกรรมขบวนแห่ประเพณีบุญเบิกฟ้านั้นจะเป็นความร่วมมือของทุกอำเภอในจังหวัดมหาสารคาม โดยการนำเสนอของดีของแต่ละอำเภอผ่านการจัดลองวิถีชีวิตและนำผลิตผลมาจัดโชว์บนรถอันตกแต่งออย่างสวยงาม
สถานที่จัดงาน	ที่ว่าการอำเภอมหาสารคาม
ผู้แต่งกาย	ในขบวนนำนั้นจะสวมใส่ผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากเป็นลายเอกลักษณ์และลายประจำจังหวัดมหาสารคามโดยนำมาตัดเย็บให้เหมาะแก่การสวมใส่ในทุกๆ เทศกาลและหลากหลายโอกาส โดยการนำของผู้ว่าราชการจังหวัดและประชาชนในจังหวัดมหาสารคามร่วมกันรณรงค์และเป็นแรงสนับสนุนให้หันมาใช้ผ้าพื้นเมืองโดยเฉพาะผ้าที่กลุ่มแม่บ้านในอำเภอต่างๆ เป็นคนทอและจำหน่าย

Mahasarakham University

ตาราง 5 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 5

ประเพณีบุญบั้งไฟ	
จังหวัด	จังหวัดยโสธร
ช่วงเวลาการจัดงาน	เดือน 6
ความเชื่อหลัก	ชาวบ้านเชื่อว่ามีโลกมนุษย์ โลกเทวดา และโลกเทวดา มนุษย์อยู่ใต้อิทธิพลของเทวดา การรำผีฟ้าเป็นตัวอย่างที่แสดงออกทางด้านการนับถือเทวดา และเรียกเทวดาว่า “แถน” เมื่อถือว่ามีแถนก็ถือว่า ฝน ฟ้า ลม เป็นอิทธิพลของแถน หากทำให้แถนโปรดปราน มนุษย์ก็จะมีความสุข ดังนั้นจึงมีพิธีบูชาแถน การจุดบั้งไฟก็อาจเป็นอีกวิธีหนึ่งที่แสดงความเคารพหรือส่งสัญญาณความภักดีไปยังแถน ชาวอีสานจำนวนมากเชื่อว่าการจุดบั้งไฟเป็นการขอฝนจากพญาแถน และมีนิทานปรัมปราเช่นนี้อยู่ทั่วไป แต่ความเชื่อนี้ยังไม่พบหลักฐานที่แน่นอน นอกจากนี้ในวรรณกรรมอีสานยังมีความเชื่ออย่างหนึ่งคือเรื่องพญาคันคาก หรือคางคก พญาคันคากได้รบกับพญาแถนจนชนะแล้วให้พญาแถนบันดาลฝนลงมาตกยังโลกมนุษย์
การจัดขบวนแห่	ก่อนการประกวดประชันบั้งไฟประเภทต่างๆ จะมีขบวนแห่บั้งไฟตกแต่งด้วยสีสันที่สวยงาม ตามมาด้วยเสียงดนตรีบรรเลงให้จังหวะในการเซิ้งบั้งไฟ เซิ้งกระติบ ฟ้อนขาลาย ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสาน และอีกหนึ่งสีสัน คือ ขบวนแห่การแต่งกายล้อเลียนบุคคล ผู้ชายบางคนสวมใส่ชุดหญิงสาวออกอากัปกิริยาอ่อนช้อย สร้างเสียงหัวเราะ และความสนุกสนานให้ผู้พบเห็น
สถานที่จัดงาน	สวนพระยาแถน
ผู้แต่งกาย	ในขบวนนำนั้นจะสวมใส่ผ้าพื้นเมือง โดยเฉพาะผ้าลายขิดอันเป็นเอกลักษณ์ของบ้านสีฐานซึ่งมีชื่อเสียงด้านการทอผ้าขิด และมีการพัฒนานำมาสร้างสินค้าโอทอประจำจังหวัด และนำมาตกแต่งเป็นเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายในรูปแบบต่างๆ

Mahasarakham University

ตาราง 6 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 6

ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง	
จังหวัด	จังหวัดสกลนคร
ช่วงเวลาการจัดงาน	ในช่วงออกพรรษา ระหว่างวันขึ้น 12-13 ค่ำ เดือน 11
ความเชื่อหลัก	ความเชื่อที่เนื่องในพุทธศาสนา ถือเป็นปรัชญานำมาสู่การสร้างปราสาทผึ้งนั้น มีที่มาจากเรื่องราวพุทธประวัติ ซึ่งมีปรากฏในเหตุการณ์ที่สำคัญคือ เหตุการณ์ตอนที่ พระพุทธเจ้าเสด็จไปจำพรรษาที่ป่าปาเลไลยก์ ได้พบช้างและลิงที่มาทำหน้าที่ เป็นอุปัฏฐาก โดยเฉพาะลิงนั้นได้นำรวงผึ้งมาถวายแด่พระพุทธองค์ เมื่อพระพุทธเจ้า รับรวงผึ้งนั้นไป ทำให้ลิงกระโดดด้วยความดีใจ จนพลาด ตกจากต้นลงมาตาย ด้วยอานิสงส์ที่ลิงได้ถวายรวงผึ้งแดพระพุทธ ทำให้ได้ไปเกิดบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และเหตุการณ์ ตอนที่พระพุทธองค์ทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ ขณะเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ภายหลังจากที่เสด็จไปจำพรรษาเทศนาโปรดพระพุทธมารดา และเหล่าเทวดา ด้วยการเปิดโลกทั้งสาม คือ สวรรคภูมิ มนุษยภูมิ และนรกภูมิ ได้เห็นซึ่งกันและกัน โดยตลอดซึ่งเรียกเหตุการณ์ตอนนี้ว่า เทโวโรหนปริวัตต์ ทำให้ผู้คนเห็น ความแตกต่าง ของความสะดวกสบายบนสวรรคภูมิ และความยากลำบากในนรกภูมิ ด้วยเหตุดังกล่าว ทำให้พุทธศาสนิกชน ได้คิดสร้างอาคารศาสนสถาน ถวายเป็น พุทธบูชาด้วยหวังให้เป็นอานิสงส์เพื่อที่จะได้ไปเกิดบนสวรรค์
การจัดขบวนแห่	การแห่ปราสาทผึ้งจะมีอยู่ 2 ส่วน คือในวันขึ้น 14 ค่ำเดือน 11 จะเป็นการนำปราสาทผึ้งไปชุมนุมกันเพื่อฉลองคบงัน 1 วัน 1 คืน ในวันรุ่งขึ้นเป็นวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11จะเป็นวันแห่ปราสาทผึ้งไปทอดถวาย ณ วัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร ซึ่งจะมีขบวนแห่อย่างสวยงาม ประกอบด้วยการแสดงพื้นบ้านต่างๆ ของสภาวัฒนธรรมอำเภอทุกอำเภอ เช่น
สถานที่จัดงาน	เทศบาลเมืองสกลนคร
ผู้แต่งกาย	การแต่งกาย 6 เผ่า โดยมีผ้าครามเป็นองค์ประกอบหลัง การรำมวยโบราณการฟ้อนถูไท (ผู้ไทย) การแสดงดนตรีพื้นเมืองการแสดงถึงวิถีชีวิตของคนสกลนครซึ่งเป็นประเพณีที่มีความสนุกสนานแต่ในขณะเดียวกันได้แสดงออกถึงความเชื่อในพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญและถือเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดสกลนคร

Mahasarakham University

ตาราง 7 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 7

เทศกาลไหม ประเพณีผูกเสี่ยวและงานกาชาด	
จังหวัด	ขอนแก่น
ช่วงเวลาการจัดงาน	กำหนดตั้งแต่วันที่ 29 พฤศจิกายน -10 ธันวาคม ของทุกปี
ความเชื่อหลัก	งานเทศกาลไหม ประเพณีผูกเสี่ยวและงานกาชาดจังหวัดขอนแก่น หรือที่นิยมเรียกกันว่า "งานไหม หรือ งานเทศกาลไหม" จัดขึ้นในครั้งแรกเมื่อปี 2522 สมัยนายชำนาญ พจนา เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด โดยมีการริเริ่มและผลักดันจนเป็นที่ยอมรับและได้รับความสนใจแพร่หลายจนทุกวันนี้การจัดงานครั้งแรกเมื่อพฤศจิกายน 2522 ใช้ชื่อว่า "งานเทศกาลไหมขอนแก่น" เนื่องจากยังไม่ได้รวมเอาประเพณีผูกเสี่ยวมาไว้ในงาน จนมาปี 2523 ได้นำประเพณีผูกเสี่ยวเข้ามาจัดร่วมกับงานเทศกาลไหม จากการริเริ่มของนายเลื่อน รัตนมงคล ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอเปือยน้อยในสมัยนั้น ซึ่งพิธีผูกเสี่ยวนี้ มีการจัดอย่างเป็นทางการที่กิ่งอำเภอเปือยน้อย และจังหวัดเล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งส่งผลดีต่อการเมือง การปกครอง จึงนำมาผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดงานประจำปีของจังหวัด และให้เป็นชื่อของงานด้วย ตั้งแต่ปี 2523 เป็นต้นมา คือ "เทศกาลไหมขอนแก่น และประเพณีผูกเสี่ยว ปี 2523"
การจัดขบวนแห่	ประการที่ 1 งานเทศกาลไหม จะแสดงเอกลักษณ์ความสวยสดงดงามของลายผ้าไหมของชาวขอนแก่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งรวมผ้าไหมที่มากและสวยที่สุดในประเทศไทย ประการที่ 2 ประเพณีผูกเสี่ยว ถือเป็นประเพณีพื้นบ้านสืบทอดกันมานาน จนเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น แสดงออกถึงความรัก ความผูกพันประดุจพี่น้อง ประการที่ 3 งานกาชาดจังหวัด เป็นองค์กรหลักสำคัญในการสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ เป็นองค์กรที่จะส่งเสริมโอกาสทางสังคมให้กับพี่น้องประชาชน
สถานที่จัดงาน	ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น
ผู้แต่งกาย	ผู้ร่วมในขบวนนั้นจะสวมใส่ผ้าไหมมัดหมี่อันมีหลายลวดลายโดนเน้นไปในโทนสีเหลืองและมีการใช้ดอกคูณประดับตกแต่งอันเป็นเอกลักษณ์และดอกไม้ประจำจังหวัดขอนแก่น

Mahasarakham University

ตาราง 8 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 8

งานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม	
จังหวัด	กาฬสินธุ์
ช่วงเวลาการจัดงาน	จัดขึ้นประมาณวันที่ 12 สิงหาคม ของทุกปี
ความเชื่อหลัก	วัตถุประสงค์ เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าไหมแพรวา ซึ่งเป็นผ้าทอมืออันเป็นเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทย ในจังหวัดกาฬสินธุ์ให้คงอยู่ และเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ในงานมีกิจกรรมที่น่าสนใจมากมาย ประกอบด้วย การแสดงนิทรรศการผ้าไหมแพรวา ผ้าไหมแพรวาที่ได้รับรางวัลประเภทต่างๆ การจัดจำหน่าย ผ้าไหมแพรวา และสินค้าพื้น เมือง พิธีจุดเทียนชัยถวายพระพร การเดินแบบผ้าไหมแพรวา การประกวดธิดาแพรวา การแสดงดนตรีและนาฏศิลป์พื้นเมือง และการแสดงมหกรรมลูกทุ่งไทย นอกจากนี้ท่าน ยังจะได้ตื่นตาตื่นใจกับการแต่งกายด้วยผ้าไหมแพรวา อันวิจิตรสวยงามของชาวเมืองกาฬสินธุ์ที่มีร่วมชมงานจำนวนนับหมื่นคน
การจัดขบวนแห่	ขบวนแห่ผ้าไหมแพรวา การประกวดผ้าไหมแพรวา การจัดแสดงการสาธิตและจำหน่ายหัตถกรรมผ้าไหมแพรวา การแสดงแฟชั่นโชว์ การแสดงโปงลางและศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง การประกวดรถสกายแล็ป งานเดินแบบชุดราตรีแพรวาเพื่อการกุศล การสาธิตและจำหน่ายสินค้า OTOP เทศกาลอาหารกาฬสินธุ์
สถานที่จัดงาน	ณ บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดกาฬสินธุ์ และอาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 ปี
ผู้แต่งกาย	ผู้รวมขบวนนั้นสตรีจะสวมใส่ชุดเอกลักษณ์ประจำเผ่าภูไทโดดยพาดสไบผ้าแพรวา ส่วนผู้ชายนั้นจะมีผ้าที่ใช้สวมใส่เรียกว่าผ้าแพรวาซึ่งเป็นเอกลักษณ์และลายประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ และได้ถูกขนานนามว่าเป็นราชินีแห่งไหม

Mahasarakham University

ตาราง 9 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 9

งานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง	
จังหวัด	บุรีรัมย์
ช่วงเวลาการจัดงาน	ตอนต้นเดือนเมษายน
ความเชื่อหลัก	พื้นที่ที่มีกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันถึง 4 กลุ่มชน จึงเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมมากอีกแห่งหนึ่ง และในความหลากหลายนี้ก็มีความผสม กลมกลืนกัน แต่มีประเพณีบางอย่างที่มีลักษณะตามความเชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ประเพณี หลักของชาวบุรีรัมย์ก็เช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไป คือ ยึดมั่นใน "ฮีตสิบสอง" คือ มีประเพณี ประจำสิบสองเดือนในรอบปี เช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไป ประเพณีเฉพาะกลุ่มชนที่ปฏิบัติตาม ความเชื่อที่มีความแตกต่างกันไป ประเพณีสำคัญที่ยังคงปฏิบัติสืบเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบันของ กลุ่มไทย เขมรและไทยลาว ที่สำคัญสัมผัสความมหัศจรรย์แห่งปราสาทพนมรุ้ง ดวงอาทิตย์ขึ้นตรง 15 ช่องบานประตู ในงาน "ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ประจำปีและชมปรากฏการณ์มหัศจรรย์ ดวงตะวันส่องแสงตรง 15 ช่อง ประตู ปราสาทหินพนมรุ้ง และนมัสการปิดทอง ไหว้พระพุทธพนมรุ้ง เพื่อศิริมงคล
การจัดขบวนแห่	ริ้วขบวนพระนางภูปตินทรลักษมีเทวี และขบวนเทพพาหนะ 10 ชนิด อย่างยิ่งใหญ่ และการแสดงแสง สี เสียง สุดตระการตา
สถานที่จัดงาน	ต.ตาเป็ก อ.เฉลิมพระเกียรติ ณ.อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์
ผู้แต่งกาย	ในขบวนนั้นจะสวมใส่ผ้าหัวแดงตีนแดงอันเอกลักษณ์และลายประจำจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเฉพาะตัวเองของงานคือพระนางภูปตินทรลักษมีเทวีจะสวมใส่ผ้าซิ่นหัวแดงตีนแดงผ่านการทออย่างวิจิตรงดงาม โดยการนำของผู้ว่าราชการจังหวัดและประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์

Mahasarakham University

ตาราง 10 ประเพณีที่สำคัญในภาคอีสาน 10

งานนมัสการพระธาตุพนม	
จังหวัด	นครพนม
ช่วงเวลาการจัดงาน	วันขึ้น 12 ค่ำ ถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี
ความเชื่อหลัก	พระธาตุพนม เป็นปูชนียสถานศักดิ์สิทธิ์ของภาคอีสาน ประดิษฐานบนเนินที่เรียกว่าภูกำพร้า ปัจจุบันเป็นบริเวณวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อยู่ห่างจากตัวเมืองนครพนมราว 52 กิโลเมตร พระธาตุพนมสร้างขึ้นแต่สมัยอาณาจักรศรีโคตรบูรณ์ ประมาณ พ.ศ. 8 โดยเจ้าเมือง5 องค์คือ พระยาสุวรรณภิงคารนะ พระยาคำแดง พระยาอินทปัตถะนคร พระยาจุลนีพรหมทัต และพระยานันทเสน เพื่อบรรจุพระอุรังคธาตุ (กระดูกส่วนหน้าอก) ของพระพุทธเจ้า ลักษณะพระเจดีย์เป็นเจดีย์ทรงบัวเหลี่ยมหรือทรงแจกัน ก่อด้วยอิฐมีลวดลายจำหลักลงไปในแผ่นอิฐ มีชุ้มคั่นด้านละชุ้ม ซ้อมกัน 3 ชั้น ลดหลั่นกันลงมาอย่างวิจิตร พระธาตุพนมได้รับการบูรณะเรื่อยมาตามกาลเวลา องค์พระธาตุพนมนอกจากจะเป็นศูนย์รวมจิตใจของชนชาวพุทธแล้ว รูปแบบการก่อสร้างขององค์พระธาตุพนมยังเป็นต้นแบบให้กับการก่อสร้างพุทธเจดีย์ในภาคอีสานและในลาวอีกมากมายหลายแห่งประเพณีนมัสการพระธาตุพนม เป็นประเพณีประจำปีสมโภชองค์พระธาตุพนมปูชนียสถานศักดิ์สิทธิ์ของประชาชนไทยลาวสองฟากฝั่งโขง
การจัดขบวนแห่	ในวันขึ้น 12 ค่ำ ต่อวันแรม 1 ค่ำ พุทธศาสนิกชนจะแต่งกายชุดขาวไปกราบไหว้นมัสการองค์พระธาตุพนม และถือศีลปฏิบัติธรรมที่วัดตลอด 5 วัน ในวันขึ้น 15 ค่ำ ซึ่งเป็นวันวิสาขะ ชาวบ้านจะเวียนเทียนรอบองค์พระกันอย่างคับคั่ง และในวันรุ่งขึ้นแรม 1 ค่ำ จะมีการรำบูชาองค์พระธาตุพนมจากชุมชนต่างๆ ในจังหวัดนครพนมถ้วนหน้า
สถานที่จัดงาน	บริเวณวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร
ผู้แต่งกาย	การรำบวงสรวงองค์พระธาตุพนม โดยกลุ่มชาวพื้นเมืองหลากหลายของจังหวัดนครพนม โดยเฉพาะชาวผู้ไทเรณูนครที่มีกระบวนฟ้อนเรณูที่สวยงามอย่างยิ่งที่จะมาอวดลีลาการร่ายรำอันยอดเยี่ยมชนิดหาชมที่ใดอีกไม่ได้ นอกจากนั้นกลุ่มชาวไทย้อ จากอำเภอท่าอุเทน ชาวบ้านธาตุ และชาวอำเภอเมืองก็จะจัดกระบวนรำมาประกวดประชันกันเป็นพิเศษ โดยสวมใส่ชุดประจำชุดเผ่าของตนเอง

Mahasarakham University

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องพัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมอีสานเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ถึงความเชื่อภูมิปัญญาและบ่อเกิดของการละเล่นต่างๆ แล้วมีนักวิชาการและนักการศึกษาที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมอีสานดังนี้

ปราณี วงษ์เทศ (2528 : 224-324) กล่าวว่าการละเล่นของคนไทยในอดีตมักมีความสัมพันธ์อยู่กับพิธีกรรมและการทำมาหากินโดยเห็นจากลักษณะต่างๆ เช่น ความเชื่อหรือที่มาของการละเล่นที่เชื่อว่ามีกำเนิดจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายโอกาสที่เล่นจะเป็นส่วนหนึ่งของงานพิธีกรรมในชุมชนเสมอเนื้อหาจะเป็นสัญลักษณ์เน้นความอุดมสมบูรณ์ความเชื่อทางศาสนาเป็นที่รับรู้รวมกันของชุมชนซึ่งมีความหมายอย่างยิ่งต่อเสถียรภาพของชุมชนนั้นๆ ดังนั้นการละเล่นคือการเข้าร่วมพิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์และความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน

เรณู โกศินานนท์ (2529 : 1) กล่าวว่าศิลปะการแสดงพื้นบ้านแต่ละภูมิภาคสามารถบ่งบอกถึงกลุ่มหรือชาติพันธุ์ได้เพราะแต่ละกลุ่มชนหรือแต่ละชาติพันธุ์ที่มีศิลปะการแสดงที่แตกต่างกันไปซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตกลั่นกรองมาจากสภาพความเป็นจริงด้านจิตใจซึ่งเกี่ยวโยงเป็นสายทางวัฒนธรรม

อุดม หนูทอง (2531 : ไม่มีเลขหน้า) กล่าวว่าการละเล่นพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ชาวบ้านสมัยก่อนสร้างสรรค์ขึ้นจากเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมแต่ละถิ่นเป็นมรดกที่ชาวบ้านสั่งสมสืบทอดปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยมาวิธีการสืบทอดเป็นอย่างชาวบ้านคืออาศัยการบอกเล่าจดจำทำตามครูรู้แบบซึมซับและรับความพอใจการละเล่นพื้นบ้านจึงเป็นส่วนหนึ่งของชาติ

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2531 : 32-37) กล่าวโดยสรุปได้ว่าวัฒนธรรมพื้นบ้านมีความมุ่งหมายส่งเสริมทั้งตัววัฒนธรรมและผู้สร้างงานวัฒนธรรมที่มีฝีมือหรือมีความชำนาญพิเศษการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อรองรับการท่องเที่ยวควรพัฒนาไปในรูปแบบที่เหมาะสมจึงจำเป็นต้องมีการประยุกต์การพัฒนารูปแบบและเนื้อหาเพื่อปลุกเร้าให้เกิดความสนใจและตระหนักในความสำคัญมากขึ้นโดยมีการวางแผนและประสานงานกันอย่างรอบคอบ

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2531 : 5) ได้อธิบายกระบวนการทางสังคมของอีสานว่าคือการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวเป็นหมู่บ้านเป็นเมืองและประเทศชาติชาวอีสานมีทัศนะในการใช้ชีวิตว่าอยู่เป็นหมู่ดีกว่าอยู่อย่างโดดเดี่ยวเพราะขีดจำกัดทางกายภาพและภูมิปัญญาการช่วยกันคิดช่วยกันทำการพึ่งตนเองและพึ่งกันเองน่าจะเป็นทางออกที่ดีที่สุดทำอย่างไรการอยู่ร่วมกันจึงจะเกิดประโยชน์สุขผู้ฉลาดจึงร่วมกันกำหนดฮีตบ้านคองเมืองอาทิเช่นฮีตสิบสองคองสิบสี่กฎหมายท้องถิ่นวรรณกรรมคำสอนนิทานบทเพลงและคติธรรมซึ่งชาวบ้านได้ยินได้ฟังจากปู่ย่าตายายพ่อแม่ผู้อาวุโสพระภิกษุเฒ่าจ้ำหมอธรรมและพราหมณ์ประกอบพิธีกรรมประจำหมู่บ้านกฎเกณฑ์การควบคุมสังคมทั้งโดยตรงโดยอ้อมเหล่านี้เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพชนความรู้บางส่วนอาจไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมจึงมีการเปลี่ยนแปลงแต่กระบวนการทางสังคมหลายส่วนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในสภาพปัจจุบัน

อภิศักดิ์ โสมอินทร์ (2537 : 75) อธิบายสภาพสังคมอีสานว่ายึดเกาะกันโดยมีฮีต-คองทำหน้าที่เป็นกฎระเบียบเพื่อเป็นบรรทัดฐาน (Social Norm) ให้สังคมประพฤติปฏิบัติตามอันจะนำไปสู่ความสงบสุขร่วมกันสังคมอีสานอบรมสั่งสอนและเน้นเรื่องฮีต-คองโดยสอนกันทุกเพศทุกวัยทุกชั้น

Mahasarakham University

วรรณะไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองหรือผู้ถูกปกครองแม้กระทั่งพระภิกษุสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่บริสุทธิ์เพราะพร้อมด้วยศีลวินัยก็ไม่ละเว้นฮีต-คองจึงเหมือนกฎหมายของสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม

ดนุพล ไชยสินธุ์ (2538 : 209) ได้อธิบายเรื่องคติเงื่อนไขเชิงซ้อนในสังคมอีสานว่าคนสมัยโบราณส่วนมากมีความไม่เข้าใจธรรมชาติเมื่อพบเห็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเช่นฝนตกฟ้าร้องน้ำท่วมไฟไหม้ฯลฯจึงเกิดความวิตกหวาดกลัวภัยกลัวจะเกิดโรคภัยไข้เจ็บทำให้ชีวิตวิบัติเดือดร้อนจากภัยธรรมชาติที่เกินความสามารถของคนธรรมดาจะแก้ไขได้มีความนึกคิดว่าเป็นอำนาจของสิ่งลี้ลับที่มีอำนาจเหนือมนุษย์จนเกิดความเชื่อถืออำนาจของเทพเจ้าภูตผีปีศาจวิญญาณสัตว์ป่าพระอาทิตย์พระจันทร์ดวงดาวตลอดจนดินน้ำลมไฟบันดาลให้เป็นไปต่างๆนานาฉะนั้นเพื่อป้องกันภัยพิบัติที่จะเกิดกับตนตนจึงเกิดความคิดความรู้สึกหรือยอมรับหรือบางครั้งก็พยายามขัดขืนสิ่งลี้ลับที่ไม่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้บ้างก็วิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจลึกลับโดยเชื่อว่าถ้าบุคคลดังกล่าวหรือทำให้อำนาจนั้นพอใจอาจช่วยให้ปลอดภัยเมื่อได้รับความปลอดภัยก็ยินดีแสดงความขอบคุณด้วยการเซ่นสรวงบูชาหรือประกอบพิธีกรรมต่างๆ จากความเชื่อเหล่านั้นได้กำหนดเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตโดยระเบียบวิธีปฏิบัติเพื่อให้คนในสังคมมีบทบาทหน้าที่ต่างๆ มุ่งก่อให้เกิดความสงบสุขกินดีอยู่ดีมีสุขภาพสวัสดิภาพที่ดีในกรณีที่มีการฝ่าฝืนกฎระเบียบข้อกำหนดของสังคมก็มักมีการลงโทษหรือทำให้ต้องได้รับผลจากการกระทำแตกต่างกันไปตามเงื่อนไขของสังคมแต่ละสังคมแต่ละชุมชนต่างก็มีความเชื่อหลากหลายประการเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2538 : 3) ได้อธิบายถึงภูมิปัญญาอีสานด้านประเพณีว่าชุมชนอีสานเป็นสังคมเกษตรกรรมที่เคร่งในประเพณีชีวิตชาวบ้านตลอดปีจะมีกิจกรรมตามความเชื่อทางศาสนาและตามค่านิยมของชุมชนซึ่งเรียกเป็นภาษาถิ่นว่าฮีตคองหรือฮีตบ้านคองเมืองประเพณีพื้นบ้านมีความสำคัญต่อชุมชนอย่างไรเมื่อพิจารณาตามแบบแผนการดำเนินชีวิตของชาวบ้านจะเห็นได้ว่าชีวิตประจำวันนอกจากจะต้องประกอบอาชีพเพื่อสร้างปัจจัยสำคัญคืออาหารเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัยยารักษาโรคแล้วชาวบ้านยังประกอบกิจประเพณีส่วนตัวและประเพณีส่วนรวมสืบต่อกันมาหลายรุ่นหลายสมัยประเพณีส่วนตัวนิยมทำในแต่ละช่วงสำคัญของชีวิตเช่นการเกิดการบวชการแต่งงานการตายจุดหมายเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตหลายด้านทั้งชีวิตในปัจจุบันและชีวิตในภพชาติที่ยังมาไม่ถึงนอกจากนั้นประเพณีส่วนตัวยังเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาชีวิตหรือป้องกันไม่ให้ชีวิตเกิดปัญหาเช่นประเพณีสู่ขวัญเด็กอ่อนพิธีสู่ขวัญแต่งงานนอกจากการกระทำเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแล้วยังเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้ประกอบรอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นภัยจากผีสัตว์ร้ายหรือมนุษย์ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองไม่ย่อท้อต่อการสร้างคนส่วนประเพณีส่วนรวมเป็นกิจที่ต้องทำร่วมกันทั้งชุมชนเพื่อให้ชุมชนมั่นคงมีสายสัมพันธ์ร้อยรัดให้เกิดความสามัคคีช่วยกันสร้างสิ่งที่เป็นหลักของชุมชนร่วมกันเช่นสร้างวัดสร้างโบสถ์หรือสร้างแบบแผนที่ดีงามให้เป็นบรรทัดฐานอย่างเดียวกันเช่นแบบแผนการผลิตหลักศีลธรรมหลักจริยธรรมที่เป็นแนวปฏิบัติให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุขแบบแผนที่ถือว่าเป็นประเพณีสำคัญของชาวอีสานคือฮีตสิบสองคองสิบสี่

กรมวิชาการ (2539 : 11) ได้อธิบายว่าพิธีกรรมและประเพณีมีบทบาทสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ประเพณีเหล่านี้เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่กำหนดไว้แล้วและในเวลาซึ่งคาดว่าการขัดจังหวะการทำงานของชุมชนน้อยที่สุดพิธีกรรมและประเพณีได้ให้หลายสิ่งหลายอย่างยิ่งกว่าโอกาสที่จะได้ทำบุญและสนุกสนานเท่านั้นในขณะเดียวกันยังให้ช่องทางที่ยอมรับเพื่อควบคุมความรู้สึกต่างๆและทำกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่ผิดธรรมเนียมในหมู่บ้าน

Mahasarakham University

หนุ่มสาวจึงมีโอกาสที่จะเกี้ยวพาราสีกันอย่างเปิดเผยการดื่มเหล้าการล้อเล่นและแม้ในกรณีเดียวกันการชกต่อยก็ยังได้รับการอภัยและรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปตามคาดหวัง

สมชาย นิลอาธิ (2543 : 19) ได้อธิบายและวิเคราะห์ถึงสภาพสังคมอีสานกับข้อสังเกตในจิตรกรรมสิมอีสานว่าอีสานเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนชาติต่างๆ หลากหลายเผ่าพันธุ์ประกอบกับเป็นดินแดนที่มีภูเขาพญาเย็น (เดิมเรียกดงพญาไฟ) ที่เต็มไปด้วยภัยอันตรายขวางกั้นอยู่คนที่อยู่ในถิ่นอีสานจึงตกอยู่ในฐานะเหมือนประชาชนชั้นสองที่ได้รับการดูถูกเหยียดหยามมาเกือบตลอดเวลาวิถีการดำเนินชีวิตจึงต้องช่วยตัวเองเท่าที่สติปัญญาและสภาพแวดล้อมในธรรมชาติจะเอื้ออำนวยให้และก็คงด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้อีสานมีเสน่ห์ด้วยเอกลักษณ์ของตัวเองที่ทรงคุณค่าในหลายสิ่งหลายอย่างมาจนทุกวันนี้ ดังจิตรกรรมฝาผนังของอีสานที่ไม่นิยมเขียนไว้ที่ผนังสิมด้านในแต่นิยมเขียนไว้ที่ผนังด้านหน้าส่วนเรื่องราวที่เขียนจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อสังคมวัฒนธรรมประเพณีนิทานตำนานพื้นบ้านตลอดจนเหตุการณ์ต่างๆและจินตนาการของช่างเขียนเองเช่นพุทธประวัติการละเล่นของเด็กพิธีกรรมความเชื่อคนอีสานมักจะไม่นิยมสร้างข้อกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆขึ้นมาเพื่อบีบบังคับความคิดและการแสดงออกของตนเองเสน่ห์ของคนอีสานจึงอยู่ที่ความเรียบง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อน

มุนี พันทวี (2543 : 88) ได้อธิบายถึงรูปแบบของศิลปะอีสานว่าเป็นผลงานของกลุ่มชนในแต่ละท้องถิ่นจะแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนให้ปรากฏคุณค่าเด่นชัดเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมขนบประเพณีของสังคมรูปแบบดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นรูปธรรมและนามธรรมจะเกิดขึ้นจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและสภาวะทางสังคมซึ่งมีความสัมพันธ์กับความเป็นอยู่ของคนในสังคมในด้านต่างๆตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษสืบทอดมาจนถึงสมัยปัจจุบันและรูปแบบอันนั้นก็ยังถูกดำเนินการต่อไปในอนาคตอย่างไม่หยุดยั้งโดยอาศัยการปรับปรุงและส่งเสริมจากพื้นฐานดั้งเดิมที่เราเรียกว่าศิลปะท้องถิ่น (Folk Art) หรือศิลปะพื้นเมืองหรือศิลปะพื้นบ้านส่วนมากศิลปะอีสานนี้จะจัดอยู่ในรูปของศิลปะประยุกต์ (Applied Art) เพราะมีความสัมพันธ์กับงานช่างหรือการฝีมือ (Craft) รวมทั้งความเชื่อที่สัมพันธ์กับความเป็นอยู่ของกลุ่มชนในท้องถิ่นอีสาน

นัดรบ มุลาลี (2546 : 76) ได้อธิบายถึงวัฒนธรรมด้านนาฏกรรมที่เกิดจากพิธีกรรมความเชื่อว่าในอดีตชุมชนอีสานมีคตินิยมและความเชื่อเรื่องอิทธิพลของธรรมชาติและอิทธิพลของสิ่งที่นอกเหนือจากธรรมชาติเพราะต้องเผชิญกับปรากฏการณ์ธรรมชาตินานัปการชุมชนชาวอีสานไม่มีความรู้หรือภูมิปัญญาที่จะเข้าใจหรือปกป้องภัยเหล่านั้นได้ก็เกิดความกลัวและเชื่อว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นอภินิหารจึงคิดที่จะป้องกันบรรเทาบำบัดหรือพยากรณ์เหตุการณ์นั้นๆ โดยการเซ่นสรวงสังเวยด้วยพืชพันธ์ธัญญาหารหรือแม้แต่ชีวิตมนุษย์ให้แก่ “ผี” หรือ “แถน” ซึ่งก็หมายถึงสิ่งที่ชุมชนกำหนดขึ้นมาการเซ่นบวงสรวงบูชาและการสังเวยพัฒนากันมาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นพิธีกรรมสุดแท้แต่ชุมชนใดจะมีความเชื่ออย่างไรและเพื่อให้พิธีกรรมมีความยิ่งใหญ่มีความน่าเชื่อถือและมีความขลังจึงได้สอดแทรกกิจกรรมด้านดนตรี-นาฏศิลป์เข้าไปในพิธีกรรมนั้นเช่นการฟ้อนผีฟ้าของชุมชนอีสานกลางการฟ้อนโซ่ทั่งบั้งของชุมชนอีสานเหนือการฟ้อนมะม็วดของชุมชนอีสานใต้เป็นต้น

สรุปได้ว่าลักษณะโครงสร้างทางสังคมอีสานเป็นการรวมตัวของชุมชนขนาดเล็กแล้วค่อยๆขยายตัวเป็นชุมชนเมืองสภาพสังคมยึดเกาะกันโดยฮีตคองทำหน้าที่เป็นกฎระเบียบเพื่อเป็นบรรทัดฐานให้สังคมประพฤติปฏิบัติอันจะนำไปสู่ความสงบสุขร่วมกันซึ่งกฎเกณฑ์การควบคุมสังคมโดยตรงโดยอ้อมเหล่านี้เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพชนที่ถ่ายทอดมาเป็นประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งมีความเชื่อเป็น

Mahasarakham University

เงื่อนไขในการปฏิบัติและก่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันจนพัฒนาเป็นการละเล่นเอกสารที่เกี่ยวกับการแสดงการศึกษาค้นคว้าเรื่องการพัฒนาการประดิษฐ์เครื่องประดับในการแสดงในชุมชนอีสานผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารเพื่อวิเคราะห์ถึงรายละเอียดในเรื่องการแสดงแล้วพบว่า

สุนันทา โสรัจจ์ (2516 : ไม่มีเลขหน้า) กล่าวว่าเมื่อมนุษย์แรกอุบัติขึ้นมาในโลกมนุษย์ก็มีความล่อนจ้อนเช่นเดียวกับสัตว์มนุษย์เผ่าพันธุ์แรกของโลกอาจจะมีวิธีดำเนินชีวิตไม่ต่างจากสัตว์มากนักที่อยู่อาศัยวิธีหาอาหารวิธีกินอาหารหรือแม้แต่การสืบพันธุ์ก็เป็นอย่างง่ายๆ ไม่มีวัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องผ่อนแรงพอที่จะช่วยทำงานให้สะดวกง่ายดังนั้นเวลาส่วนใหญ่จึงหมดไปกับการทำมาหาเลี้ยงชีพครั้นต่อๆ มาอีกมนุษย์พัฒนาตัวเองขึ้นมากมายจากการนุ่งห่มใบไม้ใบหญ้าก็เปลี่ยนมาเป็นหนังสัตว์ที่อบอุ่นและทนทานขึ้นรู้จักใช้อาวุธในการล่าสัตว์มาเป็นอาหารรู้จักปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มั่นคงยิ่งขึ้นเมื่อรู้จักใช้เครื่องผ่อนแรงช่วยมนุษย์ก็มีเวลาว่างมากขึ้นมากพอที่จะประดิษฐ์คิดค้นการละเล่นต่างๆเพื่อความบันเทิงใจให้สนุกสนานและลืมภารกิจอันแสนเหน็ดเหนื่อยมาตลอดวันขั้นแรกจะเป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายๆก่อนเช่นล้อมวงชุมนุมกันเล่านิทานต่อมาการเล่าเป็นคำพูดธรรมดาอาจจะจำยากจึงพยายามที่จะพูดให้คล้องจองเพื่อจำง่ายขึ้นกลายเป็นนิทานกลอนเพื่อให้สนุกและน่าฟังยิ่งขึ้นอาจจะเป็นการขับร้องหรือการขับเสภา

ในเวลาต่อมาจนกระทั่งมีผู้คิดกิริยาอาการประกอบการขับร้องนั้นกลายเป็นท่าทางการฟ้อนรำระบำรำเต้นอย่างใดอย่างหนึ่งจนในที่สุดเมื่อมีคนนิยมชมชอบมากขึ้นอยากดูการแสดงนานขึ้นจึงคิดประดิษฐ์ให้แสดงติดต่อกันเป็นเรื่องราวกลายเป็นโขนละครไปการละเล่นต่างๆ นี้แต่ละเผ่าพันธุ์แต่ละชาติก็ย่อมมีเป็นเอกลักษณ์ของตนไปแม้จะเลียนแบบกันบ้างในระหว่างชาติใกล้เคียงกันแต่ก็ได้ดัดแปลงเพิ่มเติมลักษณะของชาติตนเข้าไปจนสามารถเป็นของตนได้อย่างสบายอาทิเช่นต้นเค้าของนาฏศิลป์หรือแบบแผนของละครไทยได้มาจากอินเดียแต่ไทยก็สามารถดัดแปลงปรับปรุงและสอดแทรกความเป็นไทยเข้าไปจนเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยได้อย่างดีเยี่ยมจนบางครั้งดีกว่าต้นตำรับเสียอีก

นันท์ทยา ลำดวน (2531 : 4) อธิบายถึงความเป็นมาของการแสดงของไทยจะมีครั้งแรกเมื่อใดนั้นไม่ปรากฏหลักฐานศิลาจารึกเขาสุวรรณกูฏซึ่งสันนิษฐานว่าจารึกราว พ.ศ. 1915 (สมัยสุโขทัย) มีข้อความเกี่ยวกับการละเล่นว่า “ย่อมเรียงขันหมากขันพลูพิมลระบำรำเต้นเล่นทุกฉัน ...ด้วยเสียงอันสาธุการบูชาอีกด้วยดุริยางค์พิณฆ้องกลองเสียงดังสีพลังดินจักหล่นอันไส้”น่าจะสันนิษฐานได้ว่าสมัยนั้นมีการละเล่นแต่นอกจากระบำรำฟ้อนยังไม่มีละครเล่นมองซิเออเดอลาลูแบร์ราชฑูตฝรั่งเศสได้เข้ามาเมืองไทยในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้เขียนจดหมายเหตุไว้ตอนหนึ่งกล่าวว่าเขาได้ดูการเล่นของไทยทั้งโขนละครและระบำโขนละครผู้ชายเล่นข้อความในจดหมายเหตุนี้เป็นหลักฐานว่าในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีละครผู้ชายเล่นแล้วแต่น่าจะสันนิษฐานได้ว่าสมัยนั้นยังไม่มีละครผู้หญิงเล่นถ้ามีคงได้เล่นให้แขกบ้านแขกเมืองได้ชมเป็นแน่

ปริตรตา เฉลิมเผ่ากออนันตกุล (2534 : 7-11) อธิบายว่านาฏกรรมในที่นี้ใช้เพื่อหมายถึงการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างมีจังหวะทุกประเภทจึงครอบคลุมการเต้นฟ้อนรำซัดทั้งโบราณและของใหม่ของที่ถือเป็นของสูงและของสามัญชนทั้งที่จัดว่าเป็นและไม่เป็นศิลปะการที่ใช้คำนี้แทนคำว่านาฏศิลป์ซึ่งเป็นคำที่อาจจะคุ้นหูกว่านั้นก็เนื่องมาจากคำว่านาฏศิลป์มีความหมายค่อนข้างเฉพาะในวัฒนธรรมไทยเป็นคำที่คิดขึ้นเพื่อสื่อถึงการร่ายรำบางประเภทโดยเฉพาะได้แก่โขนและละครและในความรับรู้ทั่วไปเป็นคำที่สื่อถึงความประณีตวิจิตรความเป็นศิลปะซึ่งเน้นที่ความงดงามมากกว่าความสัมพันธ์กับชีวิตนอกจากนี้ยังสื่อถึงวินัยที่เคร่งครัดและการฝึกฝนเป็นเวลานานอันเป็นลีลาเฉพาะตัวคำนี้จึงอาจจะไม่

Mahasarakham University

เหมาะนักที่จะนำมาใช้ในความหมายที่กว้างกว่านั้นคำว่านาฏกรรมจึงอาจจะเทียบเคียงได้กับคำว่า Dance ในภาษาอังกฤษซึ่งจะสามารถครอบคลุมปรากฏการณ์ได้หลายชนิดแม้กระทั่งการกระโดดโลดเต้นของเด็กๆการเต้นดิสโก้ของหนุ่มสาวหรือการเต้นการรำของชนชาติอื่นๆ ซึ่งหากนำคำว่านาฏศิลป์มาใช้กับอาคารเหล่านี้ก็ดูจะไม่เข้ากัน

เรณู โกศินานนท์ (2535 : 14-15) อธิบายถึงความเกี่ยวข้องระหว่างนาฏศิลป์ศิลปะการแสดงดุริยางคสังคีตกับราชสำนักนั้นมีมาตั้งแต่สมัยโบราณซึ่งไม่เพียงแต่ประกาศใช้เท่านั้นแม้ประกาศอื่นๆ ที่มีแบบอย่างทางนาฏดุริยางคสังคีตของตนเองก็อยู่ในลักษณะที่มีความเกี่ยวข้องอย่างเดียวกันแบบอย่างที่ปรากฏในราชสำนักนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีความประณีตงดงามและจัดแสดงเฉพาะในงานใหญ่ๆ หรือพิธีอันสมควรเท่านั้นเพราะเป็นของกลมทั้งนี้เนื่องจากพราหมณ์กษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจเหนือคนทั้งปวงในแผ่นดินในอันที่จะปกครองและให้ราษฎรได้ฟังพระบารมีทรงเป็นผู้นำประเทศทรงไว้ซึ่งเกียรติยศอันยิ่งใหญ่เป็นสง่าราศีแก่ชาติบ้านเมืองซึ่งจำเป็นจะต้องเชิดชูด้วยสิ่งของสังคมที่จัดว่าเป็นยอดของแผ่นดินทั้งความประณีตความไพเราะเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ตามแบบของชาติอารยะทั้งหลายทำให้เกิดผลพวงจากการสร้างสรรค์แล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณซึ่งมีผู้กล่าวว่า “นาฏดุริยางคสังคีตคือชีวิตวิญญาณอันยั่งยืนของชาติบ้านเมือง” ดังนั้นในพระสถานภาพแห่งพระมหากษัตริย์อันเป็นผู้นำของประเทศความมั่นคงยั่งยืนแห่งวัฒนธรรมของชาติโดยทางอุปถัมภ์นาฏดุริยางค์สังคีตไว้ในราชสำนักอย่างใกล้ชิดลักษณะแห่งราชสำนักของไทยนั้นมีรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปตามกาลเวลาตามยุคสมัยดูตามเรื่องราวที่ปรากฏในประวัติศาสตร์วัฒนธรรมสังคมศาสนาและศิลปกรรมก็อาจทราบได้ว่าในรายแรกเป็นการปกครองแบบพ่อเมืองแต่ในระยะหลังเป็นการปกครองแบบทรราชจึงพลอยให้สิ่งแวดล้อมทั้งหลายทั้งปวงแตกต่างกันออกไปด้วย

สุรพล วิรุฬรักษ์ (2543 : 27) ได้อธิบายว่าที่มาของนาฏกรรมไทยมีกำเนิดมาพร้อมกับคนชาติไทยทีเป็นเช่นนี้เพราะนาฏกรรมไทยเป็นส่วนหนึ่งที่บ่งบอกวิถีความเป็นอยู่การแต่งกายและความเชื่อถือของคนไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันดังนั้นอาจจะสรุปที่มาของนาฏกรรมไทยดังนี้

จากการละเล่นของชาวบ้านในท้องถิ่นหลังจากเสร็จสิ้นภารกิจในแต่ละวันชาวบ้านก็หาเวลาว่างมาร่วมกันร้องรำทำเพลงโดยมีการนำเอาดนตรีมาประกอบด้วยทั้งนี้อาจเป็นกลอุบายอย่างหนึ่งเพื่อให้ลืมความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานในแต่ละวันนอกจากนี้ยังมีการร้องรำกันเป็นคู่ชายหญิงเดินเป็นวงหรือเป็นที่รู้จักกันว่ารำโทนจากนั้นก็มีการพัฒนาปรับปรุงขึ้นใหม่กลายเป็นการแสดงที่เรียกว่ารำวงมาตรฐานซึ่งปรากฏอยู่ในปัจจุบันจากการแสดงที่เป็นแบบแผนนาฏกรรมไทยที่เป็นมาตรฐาน

ภาคอีสาน หรือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่บนที่ราบสูงโคราช มีแม่น้ำโขงกั้นเขตทางตอนเหนือ และตะวันออกของภาค โดยทางด้านใต้จรดชายแดนกัมพูชา ทางตะวันตกมีเทือกเขาเพชรบูรณ์ และเทือกเขาดงพญาเย็นเป็นแนวกั้นแยกจากภาคเหนือ และภาคกลาง ซึ่งเทือกเขาที่สูงที่สุดในภาคอีสานคือ ยอดภูกระดึง ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสายสำคัญของชาวอีสาน เช่น ลำตะคอง แม่น้ำชี และแม่น้ำมูลอีสาน มีเนื้อที่ประมาณ 170,000 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเทียบได้กับหนึ่งในสามของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ กว่า 20 จังหวัด ดังนี้

จังหวัดนครราชสีมา
จังหวัดกาฬสินธุ์
จังหวัดขอนแก่น
จังหวัดชัยภูมิ

Mahasarakham University

จังหวัดนครพนม
จังหวัดบุรีรัมย์
จังหวัดบึงกาฬ
จังหวัดมหาสารคาม
จังหวัดมุกดาหาร
จังหวัดยโสธร
จังหวัดร้อยเอ็ด
จังหวัดเลย
จังหวัดสกลนคร
จังหวัดสุรินทร์
จังหวัดศรีสะเกษ
จังหวัดหนองคาย
จังหวัดหนองบัวลำภู
จังหวัดอุดรธานี
จังหวัดอุบลราชธานี
จังหวัดอำนาจเจริญ

ทั้งนี้ในเรื่องของภาษาที่ใช้ในภาคอีสานนั้น อาจแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ อาทิ ภาษาหลักที่ใช้คือ ภาษาอีสาน ซึ่งถือว่า เป็นภาษาลาวสำเนียงหนึ่ง แต่ในตัวเมืองใหญ่ๆ มักนิยมใช้ภาษากลาง ขณะที่บริเวณอีสานใต้นิยมใช้ภาษาเขมร และยังมีภาษาถิ่นอื่นๆ เช่น ภาษาผู้ไท ภาษาโส้ ภาษาไทยโคราช เป็นต้น

ประเพณีและความเชื่อของชาวอีสานนั้น นับว่ามีส่วนช่วยทำให้การดำรงชีวิตของสังคมมีความสงบร่มเย็น ความเชื่อในเรื่อง ภูตผี เทพาอารักษ์ ถูกกำหนดขึ้นด้วยจุดประสงค์แฝงเร้นให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรพื้นถิ่น สร้างแหล่งอาหาร พืชพันธุ์อันอุดมสมบูรณ์ และช่วยรักษาป่าไม้ให้กับชุมชนหลายๆ ประเพณีจึงมีขึ้นเพื่อรวมใจของคนในชุมชน สร้างขวัญกำลังใจในการประกอบสัมมาอาชีพ ล้วนแล้วแต่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นอันทรงคุณค่า เมื่อท่านไปเยือนถิ่นอีสาน นอกจากจะได้ชื่นชมกับขนบธรรมเนียมประเพณี การแสดงออกทางด้านศิลปวัฒนธรรมแล้ว สิ่งหนึ่งที่ขาดมิได้เลยคือ อาหารการกิน ที่รสแซบถูกปาก

ฮีต 12 ครอง 14

1. เดือนเจียง(เดือนอ้าย) บุญเข้ากรรม บุญเข้ากรรมเป็นกิจกรรมของสงฆ์ เรียกว่า เข้าปริวาสกรรม โดยให้พระภิกษุสงฆ์ที่ต้องอาบัติ (กระทำผิด) สังฆทิเสส ได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์เพื่อเป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความบกพร่องของตน แล้วปรับตัวประพฤติตนให้ถูกต้องตามพระวินัย พิธีเข้าปริวาสกรรมกำหนดไว้ 9 ราตรี กำหนดให้พักอยู่ในสถานที่สงบ ไม่มีคนพลุกพล่าน (อาจเป็นบริเวณวัดก็ได้) โดยมีกุฎิชั่วคราวเป็นหลังๆ พระภิกษุสงฆ์เข้าปริวาสกรรมคราวหนึ่งๆ จะมีจำนวนเท่าใดก็ตาม แต่ต้องบอกอดพระภิกษุสงฆ์จำนวน 4 รูปไว้ก่อนว่าตนเองจะเข้ากรรม และเมื่อถึงเวลาออกกรรมจะมีพระสงฆ์ 20 รูป มารับออกกรรม เรียกว่า สวดอัพภาณ แปลว่า รับกลับเข้าพวก พิธีทำบุญเข้ากรรมไม่ถือว่าเป็นการล้างบาป แต่เป็นการวารณาตนว่าจะไม่กระทำผิดอีก ส่วนกิจของชาวพุทธในบุญเข้ากรรมนี้คือการหาข้าวขงเครื่องอุปโภค บริโภคถวายพระ เชื่อว่าจะได้บุญมา d กว่าการทำบุญตักบาตรทั่วไป

Mahasarakham University

2. เดือนยี่ บุญคูณลาน การทำบุญคูณลาน จะทำเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ในพิธีนี้จะมีการทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระประพรมน้ำพระพุทธมนต์แก่ชาวบ้านลานข้าว ที่นาและตอข้าวบริเวรใกล้ลานข้าวถือว่าเป็นศิริมงคล ทำให้ข้าวในนาอุดมสมบูรณ์ เจ้าของนาจะอยู่เป็นสุข ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าจะงอกงามและได้ผลดีในปีต่อไป เมื่อเสร็จพิธีทำบุญคูณลานข้าวแล้วชาวบ้านจึงจะขนข้าวใส่ยุ้งและเชิญขวัญข้าวคือแม่โพสพไปยังยุ้งข้าวและทำพิธีสู่ขวัญกับสู่ข้าวเล้า (ยุ้ง) ข้าวเพื่อเป็นสิริมงคลต่อไป

3. เดือนสาม บุญข้าวจี่ เป็นการทำบุญในช่วงเทศกาลวันมาฆบูชา ชาวบ้านจะมาร่วมกันทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ตอนค่ำจะมีการเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ ชาวบ้านจัดเตรียมข้าวจี่แล้วนำไปถวายพระภิกษุสามเณรที่วัด เมื่อพระฉันเสร็จแล้วมีการฝังเทศน์ฉลองข้าวจี่และรับพร มูลเหตุที่มีการทำบุญข้าวจี่ ซึ่งเป็นอาหารที่คนยากจนกินเป็นประจำ ไปถวายพระพุทธเจ้า พลางคิดว่า ขนมแป้งข้าวจี่เป็นเพียงขนมของทาสที่ต่ำต้อยพระพุทธองค์คงไม่ฉัน ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงหยั่งรู้จิตใจของนางจึงทรงฉันแป้งข้าวจี่ต่อหน้านาทำให้เกิดความปีติดีใจ ครั้นตายไปก็จะได้ขึ้นสวรรค์ชาวอีสานจึงได้แบบอย่างในการทำแป้งข้าวจี่ ทำบุญข้าวจี่ ถวายพระมาโดยตลอดจวบจนปัจจุบัน

4. เดือนสี่ บุญพระเวส (บุญพระเวสสันดรหรือบุญมหาชาติ) คำนี้ออกเสียงว่า ผะเหวด เป็นสำเนียงของชาวอีสานที่มาจากคำว่า พระเวส ซึ่งหมายถึงพระเวสสันดร การทำบุญผะเหวด เป็นการทำบุญและฟังเทศน์เรื่องพระเวสสันดรชาดก หรือเทศน์มหาชาติ ซึ่งมีจำนวน 13 กัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระเวสสันดร ผู้ซึ่งบำเพ็ญบารมีอันยิ่งใหญ่ด้วยการให้ทานหรือทานบารมีในชาติสุดท้ายก่อนที่จะมาเสวยชาติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า บุญพระเวสเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวอีสาน นิยมทำกันทุกหมู่บ้าน ด้วยความเชื่อว่าหากได้ฝังเทศน์มหาชาติทั้ง 13 กัณฑ์จบภายในวันเดียว อานิสสงส์จะดลบันดาลให้ไปเกิดในศาสนาของพระศรีอาริยเมตไตรย ซึ่งเป็นยุคแห่งความสุข ความสมบูรณ์ตามพุทธคติที่มีมาแต่ครั้งพุทธกาล

5. เดือนห้า บุญสงกรานต์ (บุญสรงน้ำ) เป็นการทำบุญวันขึ้นปีใหม่ของไทยแต่โบราณ นิยมทำในเดือนห้าเริ่มตั้งแต่วันที่ 13 เมษายนถึงวันที่ 15 เมษายน คำว่า สงกรานต์ เป็นคำสันสกฤต แปลว่า ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไปในที่นี้หมายถึง พระอาทิตย์ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไปในจักรราศรีหนึ่งเป็นเดือนที่เริ่มต้นปีใหม่ การทำบุญสงกรานต์จะมีพิธีสรงน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ นอกจากนี้ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตรก่อพระเจดีย์ทรายและมีการละเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนานนานตลอดทั้ง 3 วัน

6. เดือนหก บุญบั้งไฟ บุญบั้งไฟเป็นงานสำคัญของชาวอีสานก่อนลงมือทำนา ด้วยความเชื่อว่าเป็นการขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าในนาอุดมสมบูรณ์ ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข ในงานจะมีการแห่บั้งไฟ และจุดบั้งไฟเพราะเชื่อว่าเป็นการส่งสัญญาณขึ้นไปบอกพญาแถน ให้ส่งน้ำฝนลงมา ระหว่างที่มีการจุดบั้งไฟชาวบ้านจะมีการเซิ้งอย่างสนุกสนาน การทำบุญบั้งไฟนับเป็นการชุมนุมที่สำคัญของคนในท้องถิ่นที่มาร่วมงานบุญกันอย่างสนุกสนานเต็มที่ มีการนำสัญลักษณ์ทางเพศมาล้อเลียนในขบวนแห่บั้งไฟ โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องหยาบคาย การทำบุญบั้งไฟนี้บางทีจะตรงกับประเพณีบุญวันวิสาขบูชาด้วย

7. เดือนเจ็ด บุญซำฮะ (บุญชำระ) เป็นการทำบุญเพื่อชำระล้างสิ่งที่ไม่ดีเป็นเสนียดจัญไรอันจะทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่บ้านเมือง เป็นการปัดเป่าความชั่วร้ายให้ออกจากหมู่บ้าน ชาวบ้านจะพากันเก็บกวาดบ้านเรือนให้เรียบร้อยเป็นการทำความสะอาดครั้งใหญ่ในรอบปี สิ่งที่ไม่

Mahasarakham University

ดีทั้งหลายให้ขจัดออกไป เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในหมู่บ้าน มูลเหตุที่มีการทำบุญซำฮะเนื่องมาจากสมัยพุทธกาลมีโรคห่า (อหิวาตกโรค) ระบาดมีผู้คนล้มตายกันเป็นจำนวนมากที่เมืองไพศาลี พระพุทธเจ้าจึงได้เสด็จมาโปรดทำให้เกิดฝนห่าใหญ่มาชำระบ้านเมือง มีการสวดปัดรังควานและประพรมน้ำมนต์ตามหมู่บ้าน และแก่ชาวบ้านเพื่อเป็นสิริมงคลนอกจากทำบุญซำฮะแล้วยังมีการทำพิธีบูชาผีบรรพบุรุษ ผีบ้าน ผีเมือง ผีปู่ตา ผีตาแฮก (ผีประจำไร่นา) และเซ่นสรวงหลักเมืองเพื่อเป็นการระลึกถึงผู้มีพระคุณเพื่อให้บ้านเมืองสงบสุข

8. เดือนแปด บุญเข้าพรรษา การเข้าพรรษเป็นกิจของภิกษุสามเณรที่จะต้องอยู่เป็นประจำในวัดใดวัดหนึ่งตลอด 3 เดือน กำหนดเอาตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ห้ามมิให้พระภิกษุสามเณรไปพักแรมคืนที่อื่น การทำบุญเข้าพรรษาเป็นประเพณีทางศาสนาโดยตรง จึงคล้ายกับภาคอื่นๆ ในประเทศไทย ในพิธีจะมีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณร มีการฟังธรรมเทศนา ชาวบ้านจะหล่อเทียนขนาดใหญ่ถวายวัดเป็นพุทธบูชาและเก็บไว้ตลอดพรรษา การทำเทียนถวายวัดในช่วงเทศกาลเข้าพรรา มีความเชื่อแต่โบราณว่า หากใครทำเทียนไปถวายวัด เมื่อเกิดชาติใหม่ ผู้นั้นจะได้เสวยสุข หากมิได้ขึ้นสวรรค์แต่เกิดบนโลกมนุษย์ผู้นั้นจะมีความเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาไหวพริบเป็นเลิศ ประดุจแสงเทียนอันสว่างไสว

9. เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อถึงวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ชาวบ้านจากันทำข้าวปลาอาหารคาวหวานพร้อมหมากพลูตั้งแต่เช้ามืดห่อใส่ใบตอง เรียกว่า ข้าวประดับดิน นำไปวางไว้ตามโคนต้นไม้ในบริเวณวัด เพื่อให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วนั้นมากิน เพราะเชื่อว่าในช่วงเดือนเก้าผู้ที่ล่วงลับแล้วจะได้รับการปลดปล่อยให้ออกมาท่องเที่ยวได้ ในพิธีบุญข้าวประดับดิน ชาวบ้านจะวางข้าวประดับดินไว้พร้อมจุดเทียนบอกกล่าวให้มารับเอาอาหารและส่วนบุญนี้ จากนั้นชาวบ้านจะเอาอาหารไปทำบุญตักบาตรถวายทานแด่พระภิกษุสามเณร สมาทานศีล ฟังเทศน์และกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

10. เดือนสิบ บุญข้าวสาก เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย โดยมีการทำสลากให้พระจับ เพื่อที่จะได้ถวายของตามสลากนั้น เป็นการทำบุญที่ต่อเนื่องจากพิธีในเดือนเก้าเพราะถือว่าเป็นการทำบุญส่งล่วงลับไปแล้วที่ได้ออกมาท่องเที่ยว ให้กลับสู่แดนของตน ในเดือนสิบนี้ชาวบ้านจะนำห่อข้าวสากไปวางไว้บริเวณวัดพร้อมจุดเทียนและบอกให้ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้วมารับอาหารและผลบุญที่อุทิศให้

11. เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา จัดทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เป็นการทำบุญที่สืบเนื่องมาจากบุญเข้าพรรษาในเดือนแปด ที่พระภิกษุสามเณรได้เข้าพรรษาเป็นเวลานานถึง 3 เดือน ดังนั้น ในวันที่ครบกำหนดพระภิกษุสามเณรเหล่านั้นจะมารวมกันทำพิธีออกวัสสาปวารณา วันนี้เป็นวันที่ภิกษุสามเณรมีโอกาสมาชุมนุมกันอย่างพร้อมเพรียงกันที่วัด ชาวบ้านถือว่าเป็นวันสำคัญและเป็นระยะที่ชาวบ้านหมดภาระในการทำนาไร่อากาศในช่วงนี้จะเย็นสบายจึงถือโอกาสมาร่วมกันทำบุญ มีการตักบาตรถวายภัตตาคารแด่พระภิกษุ สามเณร มีการกวนข้าวทิพย์ถวาย รับศีลสวดมนต์ฟังเทศน์และถวายผ้าจำนำพรรษา ตอนค่ำจะมีการจุดประทีปโคมไฟในบริเวณวัดและหน้าบ้าน บางท้องถิ่นอยู่ใกล้บริเวณแม่น้ำจะมีการไหลเรือไฟ (ล่องเฮือไฟ) เพื่อเป็นการบูชาคารวะแม่คงคา บางแห่งมีการแข่งเรือยาวเพื่อความสนุกสนานและสามัคคีร่วมกันในงานอีกด้วย

Mahasarakham University

12. เดือนสิบสอง บุญกฐิน เป็นการถวายผ้าจีวรแด่พระสงฆ์ที่จำพรรษาครบ 3 เดือน งานบุญนี้มีระยะเวลาทำตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 จนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 มูลเหตุที่มีการทำบุญกฐินนั้น มีเรื่องเล่าว่า มีพระภิกษุจำนวนหนึ่งได้เดินทางไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ระหว่างการเดินทางนั้นยังเป็นช่วงหน้าฝนและระยะทางไกลจึงนำให้ผ้าจีวรของพระภิกษุเหล่านั้นเปียกน้ำเปรอะเปื้อนโคลนไม่สามารถหาผ้าผลัดเปลี่ยนได้ พระพุทธเจ้าได้เห็นถึงความยากลำบากนั้น จึงมีพุทธบัญญัติให้ภิกษุแสวงหาผ้าและรับผ้ากฐินได้เป็นเวลาหนึ่งเดือนหลังออกพรรษาชาวบ้านจึงได้จัดผ้าจีวรนำมาถวายพระภิกษุในช่วงเวลาดังกล่าว จนกลายเป็นประเพณีทำบุญกฐินมาจวบจนปัจจุบัน ก่อนการทำกฐินเจ้าภาพจะต้องจองวัดและกำหนดวันทอดกฐินล่วงหน้า เตรียมผ้าไตรจีวรพร้อมอัฐบริขารและเครื่องไทยทาน มีการบอกบุญแก่ญาติมิตร ตอนเช้าในพิธีจะแห่ขบวนกฐินเพื่อนำไปทอดที่วัดและแห่กฐินเวียนประทักษิณรอบอุโบสถ 3 รอบ จึงทำพิธีถวายผ้ากฐินจากปุยฝ้ายจนสามารถนำไปทอดให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาเริ่มทำเชื่อว่าจะได้บุญมากกว่าอย่างอื่น

บริบทพื้นที่ที่ทำการวิจัย

ในภาคอีสานนั้นมีกลุ่มจังหวัดที่เรียกว่า กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีประเพณีและวัฒนธรรมอันโดดเด่นอย่างชัดเจน โครงสร้างกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง “ร้อยแก่นสารสินธุ์” ประกอบด้วย 1) จังหวัดร้อยเอ็ด 2) จังหวัดขอนแก่น 3) จังหวัดมหาสารคาม 4) จังหวัดกาฬสินธุ์

กลุ่มจังหวัด “ร้อยเอ็ด - ขอนแก่น - มหาสารคาม - กาฬสินธุ์ หรือกลุ่ม “ร้อยแก่นสารสินธุ์” เป็นกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีพื้นที่รวมกันประมาณ 31,423 ตารางกิโลเมตร (19,639,296 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 18.6 ของพื้นที่ทั้งหมดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ มีภูเขาเตี้ยสลับทางด้านทิศเหนือของร้อยเอ็ดและขอนแก่น และด้านทิศตะวันออกของจังหวัดกาฬสินธุ์มีเทือกเขาภูพาน

ภาพประกอบ 29 กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

Mahasarakham University

ด้านประชากร

ประชากรกลุ่มจังหวัดมีทั้งสิ้น (ปี 2549) 4,973,795 คน โดยแยกเป็น จังหวัดขอนแก่น 1,750,500 คน จังหวัดมหาสารคาม 937,686 คน จังหวัดร้อยเอ็ด 1,310,047 คน และจังหวัดกาฬสินธุ์ 975,562 คน

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ดิน : มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 12,735,673 ไร่ สภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย และดินเค็ม สภาพปัญหาของดิน คือ ดินขาดอินทรีย์วัตถุ ที่อยู่อาศัย 307,183 ไร่ ที่นา 9,132,147 ไร่ที่พืชไร่ 2,084,671 ไร่ ที่ไม้ผลและไม้ยืนต้น 483,659 ไร่ ที่สวนผักและไม้ดอก 24,522 ไร่ ที่ทุ่งหญ้า 138,953 ไร่ ที่รกร้าง 260,317 ไร

น้ำ : ลุ่มน้ำที่ไหลผ่าน 4 จังหวัด คือ ลุ่มน้ำชี ส่วนลุ่มน้ำพองและลุ่มน้ำมูลไหลผ่าน 3 จังหวัด คือ จังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม และร้อยเอ็ด สำหรับลำน้ำปาว ซึ่งมีแหล่งกำเนิดจากเทือกเขาภูพานไหลผ่านหลายอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ นอกจากนี้ยังมีเขื่อนอุบลรัตน์ ซึ่งสามารถเก็บกักน้ำได้ (ความจุ) 2,264 ล้านลูกบาศก์เมตร ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าขนาดกำลังผลิต 8,400 กิโลวัตต์ จำนวน 3 เครื่อง รวมกำลังการ ผลิตทั้งสิ้น 25,200 กิโลวัตต์ เป็นเขื่อนเอนกประสงค์ที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อประชาชนในด้านต่างๆ ประกอบด้วย ด้านผลิตไฟฟ้าสามารถผลิตไฟฟ้าได้ 55 ล้านกิโลวัตต์ต่อชั่วโมง ด้านชลประทานและการเกษตร มีพื้นที่ชลประทาน 300,000 ไร่ ในพื้นที่เกษตรกรรมของจังหวัดขอนแก่นและมหาสารคาม ด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการประมง ด้านการบรรเทาอุทกภัย ด้านคมนาคม นอกจากนั้น ยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจจากผู้มาเยี่ยมเยือนที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของกลุ่มจังหวัดและเขื่อนลำปาว สามารถเก็บกักน้ำได้ 1,430 ลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ชลประธานประมาณ 2,242,446 ไร่ พื้นที่แล้งซ้ำซากระดับรุนแรงมาก เป็นสภาวะที่ประสบความแห้งแล้ง 1-3 ปีต่อครั้ง ประสบกับพื้นที่ด้านการเกษตร จำนวน 6,499,760 ไร่

ป่าไม้ : พื้นที่ป่าไม้สมบูรณ์ในกลุ่มจังหวัดมีจำนวน 1,759,591 ไร่ โดยจังหวัดกาฬสินธุ์มีมากที่สุดจำนวน 518,994 ไร่ และจังหวัดมหาสารคามน้อยทีสุด คือ 138,612 ไร่ ส่วนพื้นที่ป่าชุมชนของกลุ่มจังหวัด มีจำนวน 36,771 ไร่ พื้นที่ป่าเศรษฐกิจ 2,367 ไร่

อุทยานแห่งชาติ : มีอุทยานแห่งชาติ จำนวน 5 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติน้ำพอง อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน อุทยานแห่งชาติภูเวียง ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น อุทยานแห่งชาติภูพาน มีพื้นที่อยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 57,500 ไร่

วนอุทยาน : จำนวน 6 แห่ง อยู่ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ 3 แห่ง คือ วนอุทยานภูผาวัว วนอุทยานภูแฝก และวนอุทยานภูพระ จังหวัดมหาสารคาม 2 แห่ง คือ วนอุทยานโกสัมพี และวนอุทยานชีหลง จังหวัดขอนแก่น 1 แห่ง คือ วนอุทยานน้ำตกบ่าหลวง

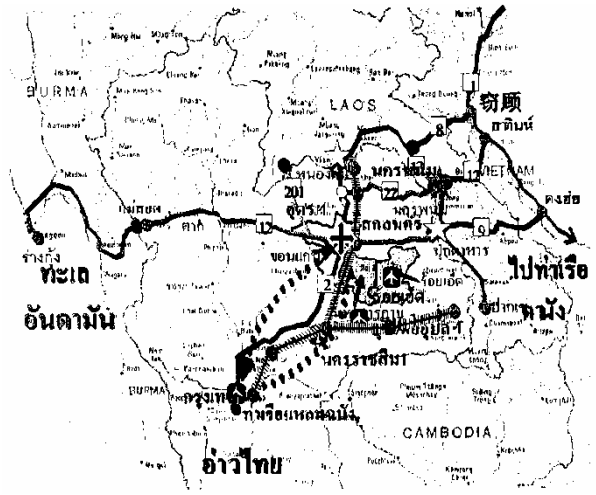
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ทางรถยนต์ : ที่ตั้งกลุ่มจังหวัดตั้งอยู่ระหว่างทางหลวงหมายเลข 2 ที่เชื่อมระหว่างทิศเหนือและทิศใต้ (Eastern Sea Board) ใช้เวลาเดินทาง จากจังหวัดขอนแก่นถึงกรุงเทพมหานครเพียง 5 ชั่วโมง และเชื่อมระหว่างตะวันออกกับตะวันตก (East - West Economic Corridor) สามารถเชื่อมโยงกับจังหวัดในและนอกภูมิภาคได้โดยสะดวก นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สามารถเชื่อมโยง ไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเวียดนามโดยใช้เส้นทางหมายเลข 9 และ 12 ผ่านจังหวัดหนองคายและมุกดาหาร

Mahasarakham University

ทางรถไฟ : มีรถไฟสายกรุงเทพฯ - หนองคาย ผ่านที่ตั้งกลุ่มจังหวัด

ทางอากาศ : กลุ่มจังหวัดมีสนามบิน 2 แห่ง คือ ท่าอากาศยานขอนแก่น และสนามบินร้อยเอ็ด

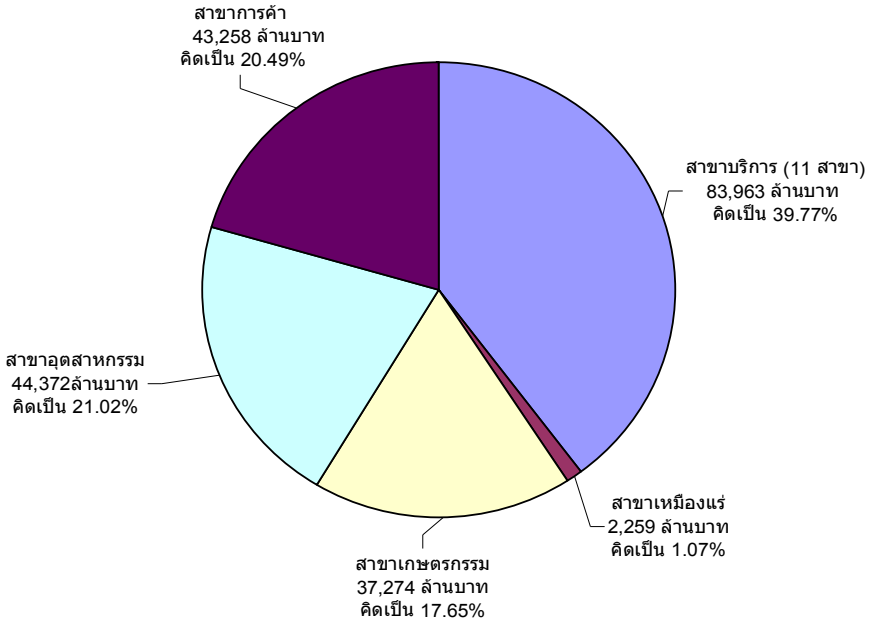
ภาพประกอบ 30 โครงข่ายการคมนาคม

สภาพทางด้านเศรษฐกิจ

โครงสร้างการผลิต : เศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางขึ้นอยู่กับการผลิต 4 สาขาหลัก ได้แก่ สาขาบริการ (11 สาขา) สาขาอุตสาหกรรม สาขาการค้า และสาขาเกษตรกรรม ในปี 2549 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง 211,126 ล้านบาท คิดเป็น 26.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยโครงสร้างการผลิตมาจากสาขาบริการ (รวม 11 สาขา) มากที่สุดรองลงมา คือ สาขาอุตสาหกรรม สาขาการค้า สาขาเกษตรกรรม และสาขาเหมืองแร่ตามลำดับ

Mahasarakham University

แผนภูมิแสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่นสารสินธุ์” ตามราคาประจำปี จำแนกตามสาขาการผลิต ปี 2559 (หน่วย : ล้านบาท)

ภาพประกอบ 31 แผนภูมิแสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่นสารสินธุ์” การเกษตรกรรม (ข้อมูลปี 2559)

1. ข้าวนาปี
   พื้นที่เพาะปลูก 8,081,589 ไร่
   พื้นที่เก็บเกี่ยว 7,434,668 ไร่
   ผลผลิต 2,577,858 ตัน
   ผลผลิตเฉลี่ย 352 กิโลกรัม/ไร่
2. อ้อย
   พื้นที่เพาะปลูก 705,553 ไร่
   ผลผลิตอ้อย 5,678,331 ตัน
   ผลผลิตเฉลี่ย 7,965 กิโลกรัม/ไร่
3. มันสำปะหลัง
   พื้นที่เพาะปลูก 761,890 ไร่
   พื้นที่เก็บเกี่ยว 724,632 ไร่
   ผลผลิต 2,414 พันตัน
4. โคเนื้อ 581,944 ตัว
5. กระบือ 314,117 ตัว

Mahasarakham University

6. สุกร 282,813 ตัว
7. โคนม 18,031 ตัว
8. ไก่เนื้อ 1,603,523 ตัว

การท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ได้แก่ มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่โดดเด่น เช่น พระธาตุขามแก่น ปราสาทเปือยน้อย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น (ขอนแก่น) พระธาตุนาดูน (มหาสารคาม) ปรางค์กู่ กู่กาสิงห์ พระมหาเจดีย์ชัยมงคล (ร้อยเอ็ด) พิพิธภัณฑ์ของดีเมืองกาฬสินธุ์ พระพุทธรูปสถานภูปอ พระธาตุยาคู (กาฬสินธุ์) ส่วนแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน อุทยานแห่งชาติภูเวียง เขื่อนอุบลรัตน์ บึงแก่นนคร (ขอนแก่น) วนอุทยานโกสัมพี ป่าดูนลำพัน (มหาสารคาม) บึงพลาญชัย วนอุทยานผาน้ำย้อย (ร้อยเอ็ด) พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ศูนย์สิริธร เขื่อนลำปาว แหลมโนนวิเศษ(กาฬสินธุ์)

จำนวนนักท่องเที่ยว ปี 2559

การท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด ในปี 2559 ขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยมีจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือนทั้งสิ้น 3,962,844 คน จำแนกเป็นนักท่องเที่ยว 2,772,765 คน จำนวนนักทัศนาจร 1,190,079 คน ในจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือนนี้ เป็นชาวไทยทั้งสิ้น 3,864,046 คน และเป็นชาวต่างประเทศจำนวน 98,798 คนโดยมีรายได้จากการท่องเที่ยวของผู้มาเยี่ยมเยือน 6,908.4 ล้านบาท แบ่งเป็นจากคนไทย 6,638.1 ล้านบาท และจากชาวต่างประเทศ จำนวน 270.3 ล้านบาท

วิสัยทัศน์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ร้อยเอ็ด - ขอนแก่น - มหาสารคาม - กาฬสินธุ์ “ร้อยแก่นสารสินธุ์” คือ “ศูนย์กลางการค้า การบริการ อุตสาหกรรมเกษตร และสังคมน่าอยู่”

พันธกิจกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ร้อยเอ็ด - ขอนแก่น - มหาสารคาม - กาฬสินธุ์ “ร้อยแก่นสารสินธุ์”

1. สร้างประโยชน์สุขของประชาชน
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

เอกสารที่เกี่ยวกับองค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 แต่ละแผนมีระยะเวลาประมาณ 5 ปี ปัจจุบันอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) โดยทั่วไปเนื้อหาสาระของแผนฯ บ่งบอกถึงทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

การจัดทำแผนฯ 11 มีหลักการที่ยึดวิสัยทัศน์ประเทศไทยปี พ.ศ. 2570 เป็นหลัก ควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามาร่วมกันพัฒนาประเทศ และเพื่อให้การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 นี้สามารถนำไปสู่ปฏิบัติได้จริง บรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์แผนฯ 11 ที่ตั้งไว้ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศ 6 ด้าน ดังนี้

Mahasarakham University

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความเป็นธรรมในสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความสมดุลและมั่นคงของอาหารและพลังงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้และการสร้างปัจจัยแวดล้อม (ดูแผนภาพ)

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศและความมั่นคงของประเทศในภูมิภาค

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

เพื่อให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ ธุรกิจเอกชน ท้องถิ่น ชุมชน สามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาระดับต่างๆ ทั้งที่เป็นแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการประจำปี เช่นแผนยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน แผนยุทธศาสตร์กระทรวง

ภาพประกอบ 32 โครงสร้างยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศ

Mahasarakham University

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในฐานะเลขานุการคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555–2559 ในเดือนเมษายน 2554 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวให้ขยายตัวและเกิดความยั่งยืน และเพื่อเร่งรัดและสร้างศักยภาพในการหารายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพการแข่งขัน และให้เกิดการสร้างรายได้และกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ดังนั้น แผนฉบับนี้จึงได้มุ่งเน้น การป้องกันแก้ไขผลกระทบด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งในและต่างประเทศ ตามแนวทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) และวิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี 2570 โดยน้อมนำแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มาใช้ในการจัดทำแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวมที่สร้างทั้งรายได้และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

เนื้อหาหลักของแผนฯ ประกอบด้วย การวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มด้านการท่องเที่ยวทั้งของโลกและประเทศไทย การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยและประเด็นสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทยเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ เป้าหมายและพันธกิจที่วางไว้ (ดูแผนภาพ) รวมทั้งการกำหนดกลไกการขับเคลื่อนประเด็นยุทธศาสตร์ในแผนไปสู่การปฏิบัติ

ทั้งนี้ แผนฯ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทยที่สำคัญไว้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว

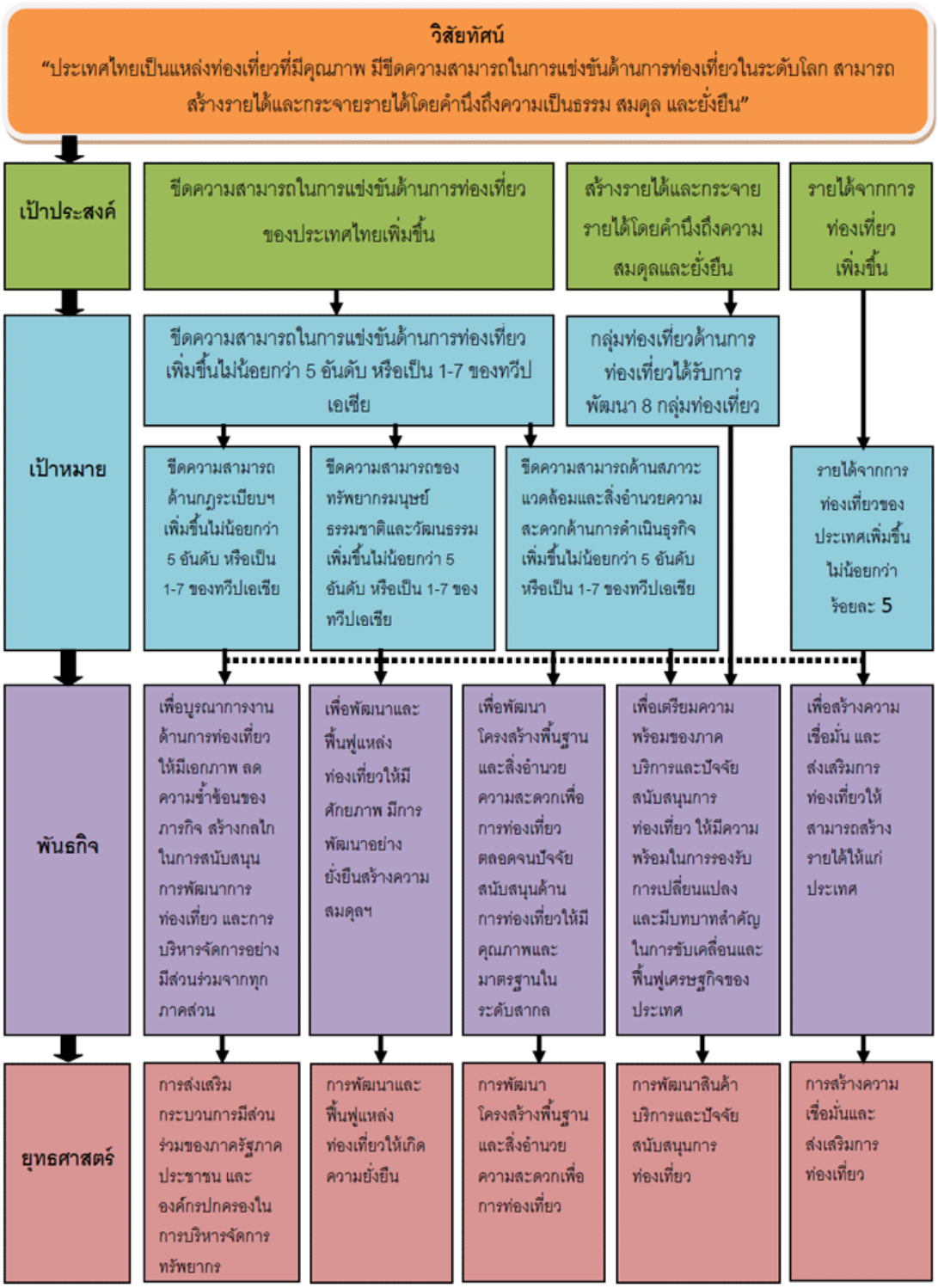
ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

โดยแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ได้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความสำคัญในงานวิจัยทั้ง 5 ยุทธศาสตร์ โดยใจความสำคัญส่วนใหญ่นั้นจะมุ่งเน้นไปที่การให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมและพัฒนาประเพณีอันสำคัญประจำจังหวัดรวมไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวอันมีชื่อเสียง นำไปสู่การเสริมสร้างรายได้ของคนในชุมชนอันนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนั้นๆ ก่อให้เกิดรายได้อันส่งผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นผลพลอยได้ทำให้จังหวัดมีรายได้เข้ามาหมุนเวียนพัฒนาส่วนต่างๆ ของจังหวัด และทำให้รายได้ด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

Mahasarakham University

แผนภาพแสดงความเชื่อมโยงระหว่างวิสัยทัศน์ เป้าระสงค์ เป้าหมาย พันธกิจ และยุทธศาสตร์

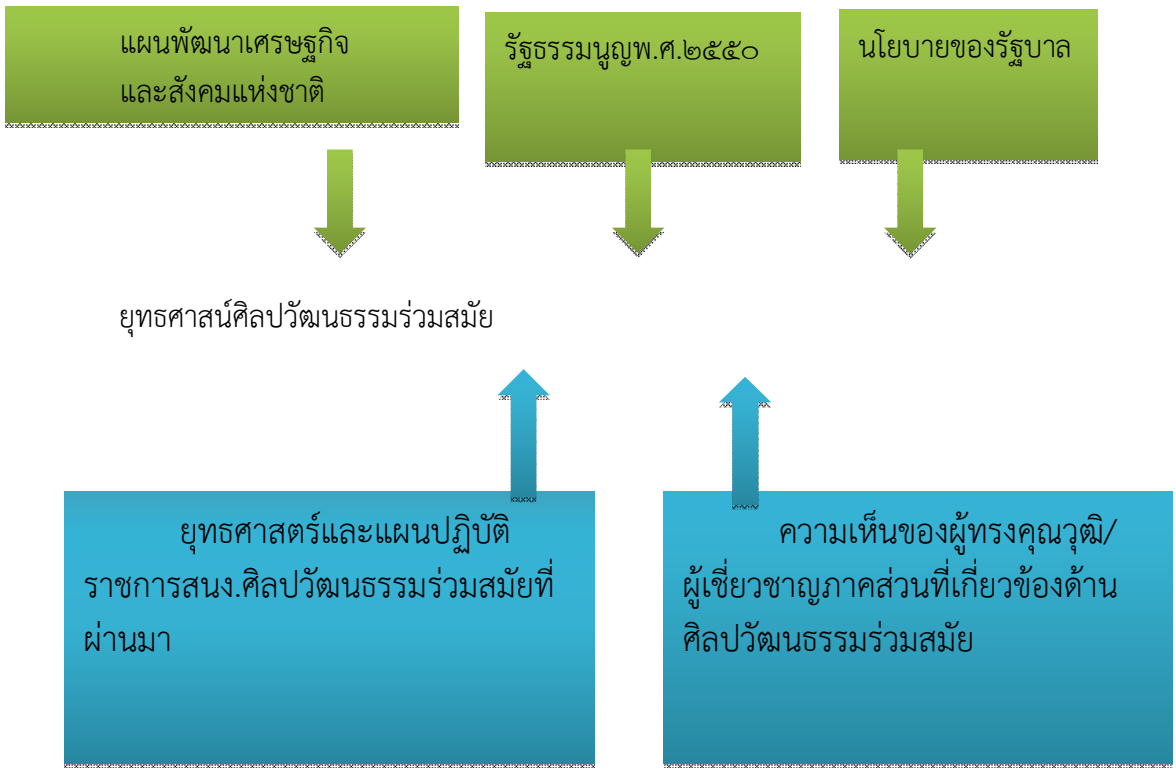
ภาพประกอบ 33 วิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ เป้าหมายและพันธกิจ

Mahasarakham University

แผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยปี 2555-2560 (ฉบับสมบูรณ์)

สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่กิจกรรมการสร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย เพื่อเพิ่มพูนภูมิปัญญา และประยุกต์ใช้ในสังคม โดยได้จำแนกงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเป็น 9 สาขา ประกอบด้วย 1) สาขาทัศนศิลป์ (Visual Arts) 2) สาขาศิลปะการแสดง (Performing Arts) 3) สาขาคีตศิลป์ (Music) 4) สาขาวรรณศิลป์ (Literature) 5) สาขาสถาปัตยกรรม (Architecture) 6) สาขามัณฑนศิลป์ (Interior Design) 7) สาขาเรขศิลป์ (Graphic Design) 8) สาขาภาพยนตร์ (Film) และ 9) สาขาออกแบบเครื่องแต่งกาย (Fashion) ซึ่งงานศิลปะร่วมสมัยในแต่ละสาขานั้น ล้วนเกิดจากจินตนาการ การต่อยอดภูมิปัญญา ผนวกด้วยความคิดสร้างสรรค์ หลอมรวมให้เกิดเป็นผลงานศิลปะร่วมสมัย อันทรงคุณค่าในรูปแบบต่างๆเป็นประโยชน์ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าทางจิตใจ อันได้แก่ สุนทรียะ และประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิตตามประเภทหรือคุณลักษณะของผลงานศิลปะนั้นๆ

กรอบในการจัดทำยุทธศาสตร์การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

ภาพประกอบ 34 กรอบในการจัดทำยุทธศาสตร์ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

Mahasarakham University

แนวทางการดำเนินการของสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยภายใต้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2559

นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศิลปะร่วมสมัย

การส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่กิจกรรมการสร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย เพื่อเพิ่มพูนภูมิปัญญาและประยุกต์ใช้ในสังคม

สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยพื้นฐาน เพื่อใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยทุกสาขา

สนับสนุนเครือข่ายการทำงานของหน่วยงานให้เข้มแข็ง มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทั้งในและต่างประเทศได้อย่างกว้างขวาง

ส่งเสริมศิลปินที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานให้สร้างสรรค์ผลงานที่มีประสิทธิภาพและสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศ

พัฒนาการทำงานแบบเป็นองค์รวมทั้งในเชิงโครงสร้างการทำงานและในเชิงเนื้อหาสาระ

การพัฒนาบุคลากรขององค์กรรวมถึง เครือข่ายสายวิชาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการทำงานให้มากขึ้น

ขอบข่ายศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย 9 สาขา

1. สาขาทัศนศิลป์ (Visual Arts) หมายถึง ศิลปะที่มองเห็นได้ด้วยตาทั้งศิลปะสองมิติและสามมิติ ที่เป็นทั้งวิจิตรศิลป์และประยุกต์ศิลป์ ลักษณะสำคัญของทัศนศิลป์ คือภาพและรูป ได้แก่

จิตรกรรม หมายถึง ภาพเขียนสีและภาพลายเส้น

ประติมากรรม หมายถึง งานปั้นและแกะสลัก

ภาพพิมพ์ หมายถึง ศิลปะการพิมพ์ด้วยกรรมวิธีต่างๆ เช่น การพิมพ์ด้วยแม่พิมพ์ไม้หรือโลหะ เป็นต้น

ภาพถ่าย หมายถึง ผลงานศิลปะภาพถ่ายที่เสนอด้วยสื่อและกรรมวิธีต่างๆ

สื่อประสม หมายถึง ผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นด้วยกรรมวิธีและเทคนิคต่างๆ อย่างอิสระ

2. สาขาศิลปะการแสดง (Performing Arts) หมายถึง ศิลปะการแสดงละคร การละเล่น และการแสดงพื้นบ้านประยุกต์

3. สาขาคีตศิลป์ (Music) หมายถึง ดนตรีและการขับร้องดนตรีในที่นี้ หมายถึง การเล่นดนตรีสากลและดนตรีไทยประยุกต์ ที่มีทั้งประเภทดีด สี ตี และเป่าขับร้อง ในที่นี้ หมายถึง การใช้เสียงที่เปล่งออกมาจากลำคออย่างมีศิลปะ ด้วยการตกแต่งเสียงทำนองเพลงให้เกิดความไพเราะ เช่น การร้องอิสระ การร้องประกอบดนตรี การร้องประกอบการฟ้อนรำ เป็นต้น

4. สาขาวรรณศิลป์ (Literature) หมายถึง ศิลปะในการแต่งหนังสือหรือศิลปะทางวรรณกรรมที่มีองค์ประกอบ ที่สำคัญในการแสดงความรู้สึกสะเทือนใจ จินตนาการ และการแสดงออกท่วงทีเฉพาะตัว มีวิธีการเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจทั้งกวีนิพนธ์ เรื่องสั้น นวนิยาย

5. สาขาสถาปัตยกรรม (Architecture) หมายถึง งานออกแบบหรือศิลปะที่เกี่ยวกับสิ่งก่อสร้างซึ่งสร้างขึ้นใหม่อย่างเป็นศิลปะ สวยงามเป็นสง่าและถูกต้องตามหลักวิชาการเหมาะสมกับ

Mahasarakham University

ประโยชน์ใช้สอย มีคุณค่าทางศิลปะ และมั่นคงแข็งแรง ได้แก่ วัดวาอาราม สถูปเจดีย์ปราสาทราชวัง บ้านเรือน เป็นต้น

6. สาขามัณฑนศิลป์ (Interior Design) หมายถึง ศิลปะการออกแบบการประดับและตกแต่งสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในอาคาร บ้านเรือน สถานที่ ทั้งในลักษณะที่สื่อถึงศิลปวัฒนธรรมที่เป็นสากล และศิลปวัฒนธรรมของชาติ

7. สาขาเรขศิลป์ (Graphic Design) หมายถึง การออกแบบศิลปะในการสื่อสารกับกลุ่มชนด้วยภาษาที่ตีความได้โดยการดูด้วยตาทั้งที่เป็น “ภาษาอักษร” (เขียนด้วยตัวอักษรและเครื่องหมายวรรคตอนต่างๆ) และ “ภาษาภาพ” (ภาพถ่าย ภาพวาด ลายเส้น สีสัน และอื่นๆ) โดยตอบสนองการสื่อสารเป็นสำคัญ งานเรขศิลป์มีรูปทั้งแบบงาน 2 มิติ เช่น งานสิ่งพิมพ์งานออกแบบตราสินค้า งานออกแบบบรรจุภัณฑ์ งานโฆษณารณรงค์ งานออกแบบเว็บไซด์ เป็นต้นและรูปแบบงาน 3 มิติ เช่น สื่อผสมโครงสร้างเพื่อจัดแสดงในงานต่างๆ ตราสัญลักษณ์ขององค์กรรูปประติมากรรมลอยตัว เป็นต้น

8. สาขาภาพยนตร์ (Film) หมายถึง งานศิลปวัฒนธรรมด้านสื่อภาพเคลื่อนไหว (Moving images) หรือโสตทัศน์ (Audiovisual) ทั้งที่ผลิตด้วยฟิล์มภาพยนตร์เทปวีดีทัศน์ และสื่อผสม มีขอบเขตกว้างขวางตั้งแต่ภาพยนตร์สมัครเล่น ภาพยนตร์ครอบครัวภาพยนตร์สั้น ภาพยนตร์ทดลอง ภาพยนตร์สารคดี ไปจนถึงภาพยนตร์ในอุตสาหกรรมบันเทิง

9. สาขาออกแบบเครื่องแต่งกาย (Fashion) หมายถึง การออกแบบเสื้อผ้าอาภรณ์เครื่องประดับร่างกาย และการแสดงแบบการนุ่งห่มแบบต่างๆ ที่มีรูปแบบและสีสันตามสมัยนิยมตามแบบหรือวิธีการที่นิยมกันทั่วไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ข้อสรุปประเด็นสำคัญจากการทบทวนศึกษาร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับประเด็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

1. สาขาทัศนศิลป์ (Visual Arts) -การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงและสร้างความเข้าใจในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมของชาติตลอดทั้งโอกาสที่จะได้ทำงานหรือผลิตผลงานหลังจบการศึกษา รวมถึงความเชื่อมโยงของแผนการศึกษาในแต่ละระดับ

การส่งเสริม การสนับสนุน การเปิดเวที เปิดพื้นที่การดำเนินงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยแบบครบวงจรจากบุคคล ทุกกลุ่ม ทั้งจากภาครัฐ ศิลปิน เครือข่าย ครู นักเรียน ผู้บริโภคหรือลูกค้าทางด้านศิลปะร่วมสมัย

การสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพของศิลปินผู้สร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัยให้มีผลงานเป็นที่ยอมรับของ นานาชาติ - การจัดตั้งสถาบันเพื่อการศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

การบูรณาการงานทัศนศิลป์กับศิลปะร่วมสมัยในสาขาต่างๆ

2. สาขาศิลปะการแสดง (Performing Arts) การส่งเสริมให้ศิลปินศิลปะการแสดงร่วมสมัย ได้มีโอกาสแสดงผลงานศิลปะการแสดงการจัดแบ่งประเภทงานศิลปะการแสดงร่วมสมัยให้ชัดเจนตามวัตถุประสงค์ เช่น การแสดงละครเพื่อชุมชน หรือ การแสดงทั่วไป ทั้งนี้เพื่อจะได้นำไปใช้ในการเผยแพร่ สื่อสารสู่ความเข้าใจในกลุ่มเป้าหมายของประชาชน แต่ละกลุ่มการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนางานศิลปะการแสดงของแต่ละกลุ่ม เช่น Processional Company /Commercial Company / หรือ Educational Company (กลุ่มละครเร่ ละครเพื่อชุมชน) การสนับสนุน ส่งเสริมงานศิลปิน

Mahasarakham University

ศิลปะการแสดง ให้พัฒนางานเพื่อก้าวขึ้นสู่ความเป็น Commercial Art การจัดระบบงานศิลปะการแสดง โดยแบ่งส่วนโครงการเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) โครงการเฉพาะ (ทำสิ้นสุดใน 1 ครั้ง ไม่มีต่อเนื่อง) 2) โครงการต่อเนื่อง และ 3) โครงการพิเศษ ข้อสรุปประเด็นสำคัญจากการทบทวน ศึกษา ร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับประเด็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

3. สาขาคีตศิลป์ (Music) -พัฒนาบุคลากรดนตรีร่วมสมัย ทั้งในด้านการผลิตนักดนตรีรุ่นใหม่รวมถึงการผลิตนักบริหารธุรกิจและธุรกรรม ดนตรี ให้มากขึ้นและมีมาตรฐานสูงขึ้นการพัฒนางานดนตรีร่วมสมัย ทั้งในด้านการพัฒนาคุณภาพดนตรีร่วมสมัยในด้านบทบาท สาระ และแนวทาง ด้านการพัฒนาระบบวิจารณ์ทั้งโดยนักวิจารณ์และโดยสาธารณชน และด้านการอำนวยการสร้างสรรค์งานดนตรี ร่วมสมัยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับดนตรีร่วมสมัยการพัฒนาแหล่งทุนทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรต่างประเทศ ฯลฯ

4. สาขาวรรณศิลป์ (Literature) -ส่งเสริมการสร้างสรรค์วรรณกรรมไทย การส่งเสริมการอ่าน การเขียน ให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป เช่น จัดรายการประกวด การแข่งขัน การอ่าน การจัดนิทรรศการหนังสือ การเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะ ฯลฯ -การสนับสนุนการเผยแพร่วรรณกรรมไทย สนับสนุนให้มีการแปลวรรณกรรมร่วมสมัยของไทยเป็น ภาษาต่างประเทศ ให้การสนับสนุนการพิมพ์ การจัดจาหน่าย การสนับสนุนให้มีการแปลรูปวรรณกรรมร่วมสมัย ของไทยเป็นศิลปะแขนงต่างๆ -เสริมสร้าง ดูแล และคุ้มครองผู้สร้างสรรค์วรรณกรรม ให้ความสนับสนุนกิจกรรมด้านวรรณกรรม การจัดทำ ทะเบียนนักเขียน การจัดสรรเงินทุน การประสานกับธนาคาร และสถาบันทางการเงินเพื่อแปลงทรัพยสิทธิ การผลักดันเรื่องกฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อให้ความเป็นธรรมแก่นักเขียนการให้ความร่วมมือกับองค์กรทางวรรณกรรมทั้งในและต่างประเทศ ให้การสนับสนุนกิจกรรม ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมทางวัฒนธรรมด้านวรรณกรรมของไทยกับต่างประเทศ เช่นการแปลวรรณกรรมไทย เป็นภาษาต่างประเทศ และต่างประเทศเป็นภาษาไทย การแลกเปลี่ยนนักประพันธ์หรือนักเขียนระหว่างประเทศ ให้เดินทางไปศึกษาเรียนรู้ สนับสนุนการจัดตั้งสหพันธ์นักเขียนการเชิดชู และยกย่องผู้สร้างสรรค์วรรณกรรม พิจารณามอบรางวัลแก่นักเขียนที่มีผลงานสร้างสรรค์วรรณกรรม ร่วมสมัย การจัดนิทรรศการ เสวนา อภิปราย และการให้ทุนด้านวรรณศิลป์ ข้อสรุปประเด็นสำคัญจากการทบทวน ศึกษา ร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับประเด็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

5. สาขาสถาปัตยกรรม (Architecture) -การสร้างความรู้ความเข้าใจ ในรูปแบบที่หลากหลาย การพัฒนาความรู้ และการเผยแพร่ เช่น สื่อนิทรรศการ เอกสารสิ่งพิมพ์ ที่รวบรวมผลงานสถาปัตยกรรมร่วมสมัยเผยแพร่ทั้งในและต่างประเทศการส่งเสริมที่เน้นเรื่องวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมท้องถิ่นการผลักดันให้มีการจัดทำโครงการเพื่อจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัยเพื่อประโยชน์และความรู้ความเข้าใจใน ท้องถิ่นตัวเอง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่นอย่าง ยั่งยืนอีกทางหนึ่งการศึกษาวิจัย พัฒนาต้นแบบ ให้มีมาตรฐานเป็นตัวอย่างหรือต้นแบบที่ดีของงานสถาปัตยกรรมร่วมสมัย

6. สาขามัณฑนศิลป์ (Interior Design) -การเก็บรวบรวมข้อมูลและผลงานการศึกษาวิจัยงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านมัณฑนศิลป์ เช่น งานพิพิธภัณฑ์ งานผ้า งานสถาปัตยกรรม งานศิลปะทัศนศิลป์ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการนำไปประกอบการผลิตผลงานด้าน มัณฑนศิลป์ให้

Mahasarakham University

ถูกต้องและเหมาะสมตามความต้องการของผู้ใช้บริการ -การสร้างแหล่งเรียนรู้ให้ศิลปินร่วมสมัยผู้ผลิตและผู้สร้างสรรค์ผลงานด้านมัณฑนศิลป์สามารถเข้าไปศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลให้มีความรู้ที่ชัดเจนในเรื่องเกี่ยวกับปรัชญา เอกลักษณ์ วัฒนธรรมของชาติไทยและของต่างประเทศในระดับ สากลในวงกว้าง เพื่อการสร้างสรรค์และแลกเปลี่ยนผลงานที่ทันสมัยและร่วมสมัยงานมัณฑนศิลป์มีความเกี่ยวข้องกับทุกสาขา ดังนั้นในกลุ่มของงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ข้อสรุปประเด็นสำคัญจากการทบทวนศึกษาร่วมกับผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับประเด็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

7. สาขาเรขศิลป์ (Graphic Design) -การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเกิดความรับรู้เกิดความเข้าใจ ความหมายของการออกแบบเรขศิลป์ ให้สังคม แยกแยะรูปแบบของงานออกแบบเรขศิลป์อย่างเป็นรูปธรรมได้จากงานออกแบบเรขศิลป์สาขาต่างๆ อาทิ ออกแบบ วารสาร (Editorial Design) ออกแบบหนังสือ (Book Design) ฯลฯ -การส่งเสริมทางด้านการศึกษา การผลักดันให้เกิดตารางที่มีมิติของงานออกแบบเรขศิลป์ได้ครบถ้วนด้วยตัวอย่าง งานเรขศิลป์ของไทยเองเป็นหลักเพื่อเป็นการวางรากฐานสู่การพัฒนางานเรขศิลป์ให้มีลักษณะเฉพาะของไทยการสร้างมาตรฐานวิชาชีพการจัดหลักสูตรอบรมวิชาชีพ พร้อมออกใบประกาศรับรองให้ผู้รับการอบรม เพื่อเพิ่ม มาตรฐานงานบริการด้านเรขศิลป์ รวมถึงการจัดสัมมนาแลกเลี่ยนความคิดเห็นระหว่างตัวแทนองค์กรที่ใช้บริการงานเรขศิลป์กับนักออกแบบเรขศิลป์

8. สาขาภาพยนตร์ (Film) การส่งเสริม สนับสนุนจากภาครัฐในการสร้างภาพยนตร์ไทยและกิจกรรมที่เกี่ยวกับภาพยนตร์ที่มีคุณภาพตาม หลักเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้ผู้สร้างได้ผลิตผลงานที่ดีมีคุณภาพออกสู่ตลาด หรืออาจซื้อผลงานที่ผลิตแล้วนำออก เผยแพร่การจัดสถานที่สำหรับพบปะชุมนุมของคนวงการภาพยนตร์ อาจจัดในพื้นที่หอศิลป์เพื่อให้คนในวงการมาพบปะกัน ร่วมกันฝึกอบรมบุคลากร วิจารณ์ผลงาน และแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดทั้ง ร่วมมือกันสร้างและพัฒนางานด้านภาพยนตร์ -การจัดให้มีพื้นที่การเผยแพร่แลกเปลี่ยนทางด้านภาพยนตร์ การจัดงานเทศกาลภาพยนตร์ในวาระสำคัญ โดยเลือก ภาพยนตร์ที่มีสาระสำคัญและสอดคล้องเกี่ยวข้องกับเทศกาลนั้นๆ แล้วรณรงค์สร้างกระแสการชมภาพยนตร์ไปสู่ ประชาชน -การสร้างแรงจูงใจ สร้างต้นแบบการรับรองคุณภาพ การส่งเสริมการให้รางวัลแก่ผู้สร้างสรรค์ผลงานภาพยนตร์และ ศิลปินดีเด่นประจำปี โดยภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งเสริมจากภาคเอกชนที่ทำอยู่แล้วทุกปี เพื่อสร้างมาตรฐานและสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคคลในวงการภาพยนตร์ และเพื่อจูงใจให้สร้างภาพยนตร์ที่มีคุณภาพสูงขึ้น ส่งเสริมความร่วมมือกับการแลกเปลี่ยนบุคลากร การฝึกอบรมร่วมทุนกับต่างประเทศด้านภาพยนตร์ร่วมกันโดยให้ผู้แทนของแต่ละประเทศมาเลือกเนื้อหาเรื่องที่ประชาชนในประเทศของตนชื่นชอบและประทับใจ แล้วร่วมกันสร้างและนำออกฉายทั่วภูมิภาคในประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติ ข้อสรุปประเด็นสำคัญจากการทบทวนศึกษาร่วมกับผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับประเด็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

9. สาขาออกแบบเครื่องแต่งกาย (Fashion) -การผลักดันให้เกิดองค์กร/สถาบันที่ขับเคลื่อนงานด้านแฟชั่นที่ใช้ภูมิปัญญา การสร้างสรรค์นวัตกรรมที่บ่งบอก ถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย การสร้างทิศทาง กระบวนการ และแบบฉบับที่ชัดเจนที่แสดงถึงการสร้างเอกลักษณ์ของการออกแบบในการ สร้างสรรค์งานแฟชั่นไทยการจัดหา สร้างพื้นที่การเรียนรู้ สร้างสรรค์การแสดงออกทางแฟชั่นร่วมสมัยการผลักดันให้มีมาตรการที่เอื้ออำนวยให้อุตสาหกรรมแฟชั่นไทยแข่งขันได้ในตลาดภายในและ

Mahasarakham University

ต่างประเทศการขับเคลื่อนงานออกแบบที่บูรณาการกับสาขาศิลปะการออกแบบอื่นๆ เช่น กำหนดหัวข้อหลักประจำปีในการ ผลักดันงานออกแบบร่วมกัน–การส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือด้านการออกแบบเครื่องแต่งกาย

ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย (Cultural Product of Thailand : CPOT)

ประเทศไทยนับเป็นประเทศหนึ่งในประชาคมโลกที่มีความเจริญรุ่งเรือง และมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างครบถ้วนในทุกสาขา ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด รสนิยม หรือที่เรียกกันว่าวัฒนธรรมจับต้องไม่ได้ (Intangible) วัฒนธรรมทางวัตถุที่จับต้องได้ (Tangible) ซึ่งเป็นผลผลิตที่บรรพชนผลิต สร้าง สรรค์ออกมาใช้งานทั้งทางด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ หรือหากจัดแบ่งวัฒนธรรมตามยุคสมัย คือ วัฒนธรรมในอดีต (Cultural Heritage) และวัฒนธรรมแห่งชีวิต (Cultural Life) ประเทศไทยก็มีความร่ำรวยวัฒนธรรมทั้งสองแบบดังกล่าว โดยเฉพาะในด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิต มรดกทางวัฒนธรรมจึงเป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติ ควบคู่ไปกับมรดกทางธรรมชาติ ด้วยวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาติที่แตกต่างจากชาติอื่น นอกจากนี้มรดกทางวัฒนธรรมยังช่วยในการพัฒนาประเทศเป็นทรัพยากรอันล้ำค่าที่มีศักยภาพในการเพิ่มรายได้และแก้ไขปัญหาความยากจน

รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) วันศุกร์ที่ 12 กันยายน 2557 ข้อ 4 การศึกษา และเรียนรู้การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม (ข้อ 4.8) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม ภาษาไทยและภาษาถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อการเรียนรู้ สร้างความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์และความเป็นไทย นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีในระดับประชาชน ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ ตลอดจนเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม (นายวีระ โรจน์พจนรัตน์) ได้มอบนโยบายแก่ผู้บริหารกระทรวงวัฒนธรรม เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2557 ในการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรม ประกอบด้วย 3 มิติ 8 จุดเน้น และ 3 วิธีการดำเนินงาน โดยมิติที่ 2 การสร้างการกินดีอยู่ดี และความมั่นคงของประเทศชาติ โดยนำมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มาสร้างมูลค่า ทางเศรษฐกิจ เพื่อขับเคลื่อนรายได้ให้แก่ประเทศชาติ จุดเน้นข้อที่ 4 การพัฒนาวัฒนธรรมเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สินค้าและบริการ รวมถึงส่งเสริม การพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดีทัศน์ ให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมงานวัฒนธรรม เผยแพร่ภาพลักษณ์ความเป็นไทย และรายได้เข้าประเทศ

กระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดยุทธศาสตร์ข้อ 3 การนำทุนทางวัฒนธรรม มาพัฒนาสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ถือเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศไทย การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จะประสบผลสำเร็จไม่ได้ ถ้าปราศจากการพัฒนาทุนวัฒนธรรม ทุนวัฒนธรรมเป็นสินทรัพย์ที่มีการฝังตัว และให้คุณค่าทางวัฒนธรรม นอกเหนือจาก มูลค่าทางเศรษฐกิจของสินทรัพย์ ทุนวัฒนธรรมอาจเป็นวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ หรือวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ เมื่อสินค้าและบริการมีการฝังตัวของวัฒนธรรม จะเรียกสินค้านั้นว่าสินค้าวัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรม เปรียบเสมือนต้นน้ำ ในห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ หรือนำเนื้อหาทางวัฒนธรรมไปเป็นส่วนหนึ่งในกลยุทธ์ทางธุรกิจ

Mahasarakham University

เพื่อให้การดำเนินงานของกระทรวงวัฒนธรรม บรรลุผล และสอดคล้อง ตามนโยบายของรัฐบาล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และยุทธศาสตร์ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมโดยกองกลาง กลุ่มส่งเสริม เครือข่ายและประสานราชการภูมิภาคได้รับมอบหมายให้ดำเนินการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ และธุรกิจบริการด้วยทุนทางวัฒนธรรม จึงได้ดำเนินการส่งเสริม การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีเนื้อหา ภูมิหลังทางวัฒนธรรมทั่วประเทศ เพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย (Cultural Product of Thailand : CPOT) สร้างรายได้ให้ชุมชนและประเทศชาติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย ให้สามารถสร้างมูลค่า เพิ่มทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน จังหวัด และประเทศ

2. เพื่อกระตุ้นให้ผู้ประกอบการเกิดแรงบันดาลใจในการนำมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทยเพิ่มทางเลือกในการประกอบการ

กรอบแนวคิดการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย

นำวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบประยุกต์ พัฒนาต่อยอด สร้างสรรค์ให้เป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย (Cultural Product of Thailand : CPOT) เพื่อสร้างคุณค่าทางสังคม และเพิ่มมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้ให้กับชุมชน และสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ

ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย (Cultural Product of Thailand : CPOT) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาต่อยอดมาจากวัฒนธรรมไทย มีคุณค่า ความหมาย เรื่องราว ด้านวัฒนธรรม อันเป็นรากเหง้าที่ได้รับการสืบสานสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ บ่งบอก อัตลักษณ์ และสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างเป็นสินค้าเชิงพาณิชย์

1. มรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ

2. วัฒนธรรมแห่งวิถีชีวิต

2.1 การดำรงชีวิต (การแสวงหา/การปรับปรุง/สร้างสรรค์ สิ่งจำเป็นสำหรับดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร เครื่องแต่งกาย ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย)

2.2 ความเชื่อ พิธีกรรม

2.3 ภาษา วรรณกรรม

3.4 สุนทรียศาสตร์ (งานทัศนศิลป์ ดุริยางศิลป์ การแสดง การละเล่น นันทนาการต่างๆ)

การแบ่งผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย แบ่งได้ 2 ประเภท

ประเภทอนุรักษ์

ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทยประเภทอนุรักษ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาหรือสร้างสรรค์จากหลักฐานทางวัฒนธรรมไทย โดยยังคงรักษารูปแบบเดิมไว้ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนสังคมและมีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

Mahasarakham University

ประเภทสร้างสรรค์

ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทยประเภทสร้างสรรค์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้น โดยนำรูปแบบ หลักฐานทางวัฒนธรรมมาออกแบบ ประยุกต์ พัฒนา ต่อยอด สร้างสรรค์ ให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ตามสมัยนิยม สอดคล้องกับความต้องการของคนในสังคม และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. อาหาร
2. ผ้า ผลิตภัณฑ์จากผ้า
3. เครื่องประดับ
4. ของใช้ ของตกแต่ง
5. ศิลปะการแสดง ศิลปะการต่อสู้ การละเล่น

ภาพประกอบ 35 ที่มาของผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย

Mahasarakham University

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการส่งเสริม การพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย โดยการสนับสนุนให้มีการนำวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้จัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรม เป้าหมายผู้เข้าอบรม ประกอบด้วย ผู้ประกอบการที่สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ และนักวิชาการวัฒนธรรมทุกจังหวัด นอกจากนั้น ยังได้ดำเนินการประเมิน และจัดระดับผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจากทุกจังหวัด มีผลิตภัณฑ์ผ่านเกณฑ์ จำนวน 93 รายการ ได้คะแนนระดับเหรียญทอง จำนวน 16 รายการ ระดับเหรียญเงิน จำนวน 34 รายการ และเหรียญทองแดง จำนวน 41 รายการ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ต่างๆ หลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อกำหนดระเบียบบังคับความประพฤติของบุคคลรวมทั้งองค์กรและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีฐานะสูงกว่าบทกฎหมายอื่นๆ โดยการตราพระราชบัญญัตินั้นจะทำได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา และเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว จึงมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

พ.ร.บ.ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อเป็นการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ และเพื่อสนับสนุนการประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ให้มีมาตรฐานสากลโดยมีสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นผู้ดำเนินการ เนื้อหาสำคัญใน พ.ร.บ. ที่เกี่ยวกับการเปิดเสรีบริการท่องเที่ยว ได้แก่

มาตรา 16 ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องมีสัญชาติไทย และมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย

มาตรา 17 ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวซึ่งเป็นนิติบุคคลต้อง

เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ถ้าเป็นห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย

ถ้าเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด ทุนของบริษัทไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ดต้องเป็นของบุคคลธรรมดาซึ่งมีสัญชาติไทย และกรรมการของบริษัทเกินกึ่งหนึ่งต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย

มาตรา 50 ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ต้องมีสัญชาติไทย และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าในสาขามัคคุเทศก์หรือสาขาการท่องเที่ยวที่มีวิชาเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ หรือสำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญาในสาขามัคคุเทศก์หรือสาขาการท่องเที่ยวที่มีวิชาเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ไม่น้อยกว่าที่คณะกรรมการกำหนด หรือได้รับวุฒิบัตรหรือหนังสือรับรองว่าได้ผ่านการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ตามหลักสูตรที่คณะกรรมการกำหนด

พ.ร.บ. โรงแรม พ.ศ. 2547 ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อปรับปรุงการกำหนดหลักเกณฑ์ในการประกอบธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย โดยมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ทั้งนี้ ได้มีการระบุคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจโรงแรมไว้หลายประการ

Mahasarakham University

คุณสมบัติประการหนึ่งคือ ต้องเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย แต่ไม่ได้ระบุว่าต้องมีสัญชาติไทย (มาตรา 16

พ.ร.บ. นโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551 พ.ร.บ. ฉบับนี้เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของประเทศให้เป็นไปอย่างมีระบบสอดรับและเชื่อมโยงกันทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวมีเอกภาพ และมีความต่อเนื่องตลอดจนเพื่อให้มีระบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างถูกต้องและเหมาะสม

พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 กำหนดสิทธิการเข้าเมืองของคนต่างด้าว ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กรณี (ได้แก่ กรณีทั่วไปและกรณีพิเศษเฉพาะราย)

มาตรา 12 ในพ.ร.บ.ฉบับนี้ กำหนดลักษณะหลายประการของคนต่างด้าวที่ถูกห้ามเข้ามาในราชอาณาจักร ข้อห้ามประการหนึ่ง ได้แก่ “เข้ามาเพื่อมีอาชีพเป็นกรรมการหรือเข้ามาเพื่อรับจ้างทำงานด้วยกำลังกาย โดยไม่ได้อาศัยวิชาความรู้หรือการฝึกทางวิชาการ หรือเข้ามาเพื่อทำงานอื่นอันเป็นการฝ่าฝืน กฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว

มาตรา 34-39 ได้กำหนดการเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ FTA และ MRA ดังนี้

ผู้ที่เข้ามาเพื่อ “การลงทุนที่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้อง” ให้อยู่ในราชอาณาจักรได้ “ไม่เกินสองปี”

ผู้ที่เข้ามาเพื่อ “การลงทุน หรือการอื่นที่เกี่ยวกับการลงทุนภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน” ให้อยู่ในราชอาณาจักรได้ “ตามกำหนด ระยะเวลาที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนพิจารณา เห็นสมควร”

ผู้ที่เข้ามาเพื่อ “การปฏิบัติงานด้านช่างฝีมือหรือผู้เชี่ยวชาญ” ให้อยู่ในราชอาณาจักรได้ “ไม่เกินหนึ่งปี”

พ.ร.บ. การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้กฎหมายมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 โดยกำหนดคุณสมบัติของคนต่างด้าวซึ่งได้รับใบอนุญาตทำงาน ตามมาตรา 9 มาตรา 11 มาตรา 12 มาตรา 13 (1) และ (2) และมาตรา 14 ให้ทำงานที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 15 (เป็นลูกจ้างที่ต้องส่งเงินเข้ากองทุนเพื่อเป็นประกันค่าใช้จ่ายในการส่งลูกจ้างกลับออกไปนอกราชอาณาจักร

เป็นกฎหมายที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นายจ้างหรือสถานประกอบกิจการภาคเอกชนที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คน ขึ้นไป มีส่วนในการพัฒนาฝีมือแรงงานโดยมีมาตรการจูงในด้านการยกเว้นภาษีอากรและได้รับสิทธิประโยชน์ในการฝึกอบรมฝีมือแรงงาน รวมถึงให้มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อสนับสนุนการพัฒนาฝีมือแรงงาน เนื้อหาของ พ.ร.บ. นี้ แบ่งออกเป็น 10 หมวดหลัก ได้แก่ การดำเนินการฝึกอบรมฝีมือแรงงาน มาตรฐานฝีมือแรงงาน กองทุนพัฒนาฝีมือแรงงาน สิทธิและประโยชน์ของผู้ดำเนินการฝึก คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ การเพิกถอนการเป็นผู้ดำเนินการฝึก การพักใช้และการเพิกถอนใบอนุญาต การอุทธรณ์ บทกำหนดโทษและบทเฉพาะกาล

Mahasarakham University

เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่

ทฤษฎีโครงสร้างเห็นว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นโครสร้างทางจิตของมนุษย์ โดยมีการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมเน้นศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมในสังคมที่ต่างกันวิธีการศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบวัฒนธรรมของทุกชนชาติแสดงให้เห็นขบวนการทางจิตขงมนุษยชาติในโลกซึ่งเป็นขบวนการทางจิตที่เป็นแบบเดียวกันสะท้อนให้เห็นโครงสร้างความคิดร่วมกันของมนุษยชาติลักษณะธรรมชาติของทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ได้มีข้อสมมติที่สำคัญกล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ดังนี้คือ

1.1 ทุกสังคมประกอบขึ้นด้วยการบูรณาการรวมหน่วย (Integration) ของหน่วยต่างๆ หรือส่วนประกอบหรือองค์ประกอบต่างๆ ทางสังคม

1.2 ทุกองค์ประกอบของสังคมแต่ละส่วนจะทำหน้าที่หรือทำประโยชน์ซึ่งกันและกันเพื่อคามสมบูรณ์และความอยู่รอดทางสังคม

1.3 ทุกสังคมมีแนวโน้มที่จะรักษาสมดุลภาพ

1.4 ทุกสังคมจะมีความมั่นคงเนื่องจากสมาชิกภายในสังคมมีความสอดคล้องและเข้าใจซึ่งกันและกันในเรื่องของสถานภาพค่านิยมเป็นทฤษฎีหน้าที่นิยมเป็นแนวความคิดที่พัฒนาและเผยแพร่วิทยาการด้านสังคมและพฤติกรรมศาสตร์เน้นความสำคัญในการศึกษาวัฒนธรรมด้านที่เป็นระบบบูรณาการแต่ละระบบองค์ประกอบวัฒนธรรมทำหน้าที่ช่วยเหลือกันสนับสนุนเชื่อมโยงระหว่างกันทั้งระบบแนวความคิดดังกล่าวไม่ใช่เป็นของใหม่เป็นแนวความคิดที่มีอยู่ก่อนแล้วเช่นปรัชญาสังคมวัฒนธรรมยุคคลาสสิกโดยนักคิดทางสังคมหลายคนในยุคนั้น Malinowski (สมศักดิ์ สันติสุข. 2544 : 113 ; อ้างอิงมาจาก Malinowski. 1995 : 194) ได้เสนอความคิดในทฤษฎีหน้าที่นิยมโดยมีความเห็นร่วมกันว่าสังคมต้องมีโครงสร้างที่ดีเพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีเอกภาพองค์ประกอบต่างๆในโครงสร้างต้องเอื้ออำนวยระหว่างกันตามวิถีที่ควรจะเป็นเพื่อรักษาดุลยภาพของระบบส่วนรวมดังนั้นขนบธรรมเนียมประเพณีและสถาบันต่างๆ ควรมีหน้าที่สนับสนุนระหว่างกันอย่างต่อเนื่องประการที่สำคัญคือระบบสังคมและวัฒนธรรมควรมีหน้าที่เป็นสื่อกลางให้สมาชิกในสังคมสามารถปรับตัวจนเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ควรทำหน้าที่เป็นสื่อกลางให้สมาชิกในสังคมสามารถปรับตัวจนเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ควรทำหน้าที่เป็นสื่อกลางให้สมาชิกในสังคมให้เข้ามาร่วมกันทำงานทำกิจกรรมทางสังคมอย่างมีเสถียรภาพอย่างไรก็ตามนักทฤษฎีหน้าที่นิยมก็ยอมรับว่ายังมีความไม่สมดุลและความขัดแย้งภายในสังคมอยู่บ้างอาจสรุปได้ว่าทฤษฎีหน้าที่นิยมมีคามเชื่อว่าสังคมมีแนวโน้มจะรักษาเสถียรภาพและพยายามสร้างความผูกพันภายในสังคมให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ Malinowski (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2544 : 68 ; อ้างอิงมาจาก Malinowski. 1995 : 110) ได้นำเสนอแนวคิดหลักของทฤษฎีหน้าที่นิยมวัฒนธรรมสนองความต้องการความจำเป็นของปัจเจกบุคคลวัฒนธรรมเติบโตมาจากความต้องการจำเป็น 3 ประเภทของมนุษย์คือ

1.4.1 ความจำเป็นต้องการพื้นฐาน (Basic Biological and Psychological Needs)เป็นความต้องการเบื้องต้นของมนุษย์ได้แก่ความจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการดิ้นรนเพื่อให้มีชีวิตอยู่เช่นต้องการอาหารที่อยู่อาศัยเครื่องนุ่งห่มยารักษาโรคการพักผ่อนการเจริญเติบโตการสืบพันธุ์เป็นต้น

Mahasarakham University

1.4.2 ความจำเป็นต้องการด้านสังคม (Instrumental Needs) จะเกี่ยวกับการร่วมมือกันทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานและทำให้ร่างกายได้รับการตอบสนองความต้องการจำเป็นเบื้องต้นได้เช่นการแบ่งงานกันทำการแจกจ่ายอาหารการป้องกันภัยการผลิตสินค้าการบริการและการควบคุมทางสังคม

1.4.3 ความต้องการทางด้านจิตใจ (Symbolic Needs) คือความต้องการจำเป็นของมนุษย์เพื่อความมั่นคงทางด้านจิตใจเช่นความต้องการสงบทางใจความกลมกลืนกันทางสังคมและเป้าหมายชีวิตระบบสังคมที่สนองความต้องการเหล่านี้ได้แก่ความรู้กฎหมายศาสนานิยามปรัมปราศิลปะและเวทมนต์คาถาโดยทั่วไปเวทมนต์คาถาทำหน้าที่ที่ทำให้คนรู้สึกอบอุ่นใจเพราะงานบางอย่างที่มนุษย์ค่อยข้างยากลำบากและมนุษย์สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดผลอย่างไรบ้างทำให้เกิดความไม่มั่นใจจึงต้องพึ่งเวทมนต์คาถาช่วยเพื่อทำให้เกิดความมั่นใจมากขึ้นส่วนนิยามปรัมปรามักให้อำนาจชนชั้นปกครองและให้ค่านิยมทางสังคม

Parson (1966 : 352) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันมีบทบาทสำคัญมากเกี่ยวกับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural and Functional Theory) ผลงานที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีดังกล่าวปรากฏในหนังสือ Essay in Sociological Theory (1949) กับ (The Social System) (1951) พาร์สัน (Parson) ได้ให้ข้อสมมติเกี่ยวกับสังคมว่าการที่มนุษย์เข้าไปอยู่ในสังคมและสังคมมีการจัดระเบียบขึ้นนั้นเนื่องจากสมาชิกในสังคมมีความสมัครใจที่จะเข้าไปทำกิจกรรมต่างๆในสังคมนั้นบุคคลในสังคมมีคติความสมัครใจ (Voluntarism) พาร์สัน (Parson)ได้เสนอแนวความคิดว่าการกระทำ (Action) มีความสำคัญอย่างมากในการอธิบายและศึกษาระบบสังคมการกระทำคือการกระทำระหว่างกัน (Interaction) ระหว่างผู้กระทำ (Action)สถานการณ์ (Situation) จุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ (Goals) วิธีการ (Means) และแนวคิดของผู้กระทำ (Actor’s Orientation) เมื่อขยายความให้กระจ่างผู้กระทำหมายถึงบุคคลที่ประสบสถานการณ์ต่างๆและรู้จักควบคุมสถานการณ์มีวิธีต่างๆเพื่อไปสู่จุดหมายต่างๆที่ตั้งไว้สถานการณ์ต่างๆ ไปสู่จุดมุ่งหมายนั้นๆ และแนวคิดของผู้กระทำหมายถึงค่านิยมบรรทัดฐานและความคิดอื่นๆ ที่ผู้กระทำได้รับอิทธิพลซึ่งเป็นแนวทางที่ผู้กระทำดำเนินการต่างๆ ไปสู่จุดมุ่งหมายภายใต้สถานการณ์นั้นข้อสมมติของทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่สำคัญคือสังคมต้องมีความมั่นคงไม่ต้องมีความสนใจในเรื่องของการเปลี่ยนแปรงเพราะเชื่อว่าส่วนประกอบใดของสังคมเปลี่ยนไปส่วนประกอบอื่นจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพราะเชื่อว่าถ้าส่วนประกอบใดของสังคมเปลี่ยนไปส่วนประกอบอื่นจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปด้วยเพื่อที่จะให้สังคมส่วนรวมมีความมั่นคงต่อไปและพาร์สัน (Parson) ได้กล่าวอีกว่ากระบวนการทั้งหมดเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงบางอย่างแต่อาจจะแตกต่างกับกระบวนการทั้งหมดเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงบางอย่างแต่อาจจะแตกต่างกับกระบวนการที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่มาจากโครงสร้างทางสังคมหมายความว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบของกระบวนการเฉพาะซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางสังคมแบบของกระบวนการต่างๆตามความคิดของพาร์สัน (Parson) มีอยู่ 4 แบบคือ

1. สมดุลยภาพ (Equilibrium) เกี่ยวข้องกับกระบวนการภายในระบบ

2. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานของระบบความแตกต่างทางโครงสร้าง (Structural Differentiation) เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในระบบแต่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงในระบบทั้งหมด

Mahasarakham University

3. วิวัฒนาการ (Evolution) เป็นกระบวนการที่บรรยายการพัฒนาแบบแผนของสังคมที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน

แนวความคิดการออกแบบเครื่องแต่งกาย

จากประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการแต่งกายของไทยเอเชียและยุโรปดังกล่าวจะพบว่าการแต่งกายของมนุษย์ไม่ว่าเป็นชาติไหนจะเริ่มตั้งแต่เมื่อมนุษย์รู้จักนำหนังสัตว์หรือใบไม้มาใช้เพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่ม (นฤมล ปราชญ์โยธิน. 2525 : เว็บไซต์) ต่อมารู้จักดัดแปลงนำผ้ามานุ่ง มาห่ม ซึงการนุ่งการห่มก็จะแตกต่างกันออกไปของแต่ละประเทศหรือไม่ก็เป็นการทีมนุษย์รู้จักนำผ้ามาผูกหรือขดแทนการพัน มีการห่ม มีการนำมาพับมาจีบให้เกิดความสวยงาม นำสิงของเช่น กระดูกมาทำเป็นกระดุม (พวงผกา คุโรวาท. 2535 : 541) รวมทั้งการรู้จักนำผ้ามาเย็บต่อกันให้สวมใส่ได้ และพัฒนามาเป็นรูปทรงต่างๆซึงมีการเปลี่ยนแปลง ดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสม กับสภาพแวดล้อม สภาพดินฟ้าอากาศ ภาวะทางเศรษฐกิจ การเมืองและเหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติหน้าที ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงไปของโลก เนืองจากการพัฒนาทำให้ประเทศเจริญขึ้นและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกาย ประเทศต่างๆ สามารถรับวัฒนธรรมใหม่ๆ จากทั่วโลกได้รวดเร็วขึ้น มีการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามารู้จักดัดแปลงให้ เข้ากับสภาพวิถีชีวิตของตนเองจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะได้ อีกทั้งยังได้รับอิทธิพลจากผู้นำประเทศทีเป็นแบบอย่างของการแต่งกายหรือคนชั้นสูง ทำให้เกิดออกแบบ ดัดแปลง เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เพื่อให้เหมาะสมกับเป็นเครื่องแสดงลักษณะเฉพาะหรือแอกลักษณ์ของ ประเทศนั้น โดยอาจจะเป็นการนำลักษณะเด่นของเครื่องแต่งกายของแต่ละยุคแต่ละสมัยมา ปรับปรุง ดัดแปลงผสมผสานกับสิงใหม่ เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและความนิยมตามสมัย

หลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง สงบลงแล้ว บ้านเมืองมีความสงบขึ้น เศรษฐกิจทั่ว โลกมีสภาพดีขึ้น คนเราเริมหันมาสนใจกับการแต่งกาย การออกแบบ จึงมีนักออกแบบเกิดขึ้น มากมายจนถึงปัจจุบัน ซึงนักออกแบบเหล่านี้จะเป็นผู้กำหนดและออกแบบการใช้เสื้อผ้าให้ เหมาะสมกับโอกาสสถานที เพศ และวัยของผู้สวมใส่ และอันเนืองมาจากของความจำเจ ความเบือหน่าย และความไม่เหมาะสมจึงเป็นเหตุทำให้ Fashion ของเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ต้องมีการเปลี่ยนแปลงและหมดความนิยมไป แล้วระยะหนึ่งก็หมุนเวียนกลับมาใหม่เป็นวัฏจักร เช่นนี้เรื่อยไป

ในการออกแบบเครื่องแต่งกายสมัยใหม่ การออกแบบส่วนหนึ่งนักออกแบบจะมีแรงบันดาลใจของตนเอง แรงบันดาลใจจากแบบเครื่องแต่งกายในอดีต ผสมผสานกันโดย อาศัยองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้คือ

1. เส้นกรอบนอกของรูปทรง
2. ลักษณะของผ้าเช่น ผิวสัมผัส ลวดลายผ้า
3. ประโยชน์ใช้สอย และความสะดวกสบาย
4. จุดเด่นหรือจุดเน้นของรูปแบบเสื้อผ้า

แนวโน้มการแต่งกายในอนาคต ในโลกของอนาคตนั้น กล่าวกันว่าเป็นยุคแห่งวิทยาศาสตร์ความเจริญในด้าน อุตสาหกรรม และเทคโนโลยีจะมีบทบาทมากดังนั้น แนวโน้มของการแต่งกายในอนาคต ควรมี การวิเคราะห์จากองค์ประกอบ ต่อไปนี้

Mahasarakham University

วิเคราะห์จากสภาพแวดล้อม โดยคำนึงถึง อาชีพ ฤดูกาล เพศ วัย บุคลิก นิสัย เศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยม เวลา ความสะดวกสบายในการสวมใส่ และการ พกพา กาลเทศะ โอกาส การดูแลรักษา คุณภาพ ราคา ความนิยม และระดับของผู้บริโภค จากการวิเคราะห์ของผู้ที่มีประสบการณ์ ได้วิเคราะห์ว่าระดับราคาสินค้ามี ผลต่อการเลือกใช้ของผู้บริโภค เช่น

สินค้าราคาสูงสุด ผู้บริโภคเป็นคนในสังคมชั้น สูง มีรายได้สูง เจ้านายใน ราชสำนัก ซึงเสื้อผ้าจะเป็นแบบไม่โลดโผน สีเรียบ สง่างาม ดูไม่ล้าสมัย วัสดุตกแต่งอย่างดี

สินค้าราคาสูง เป็นสินค้าเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมดังเดิมประจำท้องถิ่น ผู้บริโภคเป็นผู้มีรายได้สูง สังคมชั้นสูง พึงพอใจกับการอนุรักษ์ของครั้งเดิมเสื้อผ้าจะมีแบบที เน้นเอกลักษณ์เฉพาะ มีความประณีตด้วยฝีมือและสีสัน

สินค้าราคาปานกลาง ผู้บริโภคเป็นคนในสังคมชั้น กลาง เป็นข้าราชการมีรายได้พอตัว สินค้าประเภทนี้ แบบจำซ้ำกันมาก ทั้งวัสดุตกแต่ง ฝีมือไม่ด้อยมีความประณีต

สินค้าราคาถูก ผู้บริโภคมีรายได้จำกัด ส่วนใหญ่เป็นคนส่วนมากของ ประชากร เสื้อผ้ามีลักษณะคุณภาพพอใช้ทั้ง วัสดุตกแต่ง เนื้อผ้า และราคา รูปแบบไม่มีเฉพาะ บุคคล ไม่จำกัดขนาด ใช้ได้ทุกเพศ ทุกวัย มีให้เลือกใช้หลายโอกาส

รูปแบบขึ้น อยู่กับพฤติกรรมการแต่งกายของมนุษย์ ซึงมนุษย์มีพฤติกรรม การแต่งกายทีแตกต่างกัน หลากหลายตามสถานที โอกาส เวลา นักออกแบบจึงได้กำหนด แบบและประเภทของการใช้เสื้อผ้าในโอกาสต่างๆ ตามความเหมาะสม เช่น

ชุดกลางวัน มีชุดทำงาน ชุดตรวจการ ชุดเดินทาง
ชุดบ่ายถึงค่ำ แบบไม่หรูหรา ไม่เป็นพิธีการ
ชุดราตรี เป็นแบบพิธีการและไม่เป็นพิธีการ
ชุดสูท มีการใช้ตามสำนักงานทีมีเครื่องปรับอากาศ
ชุดกันหนาว
ชุดแต่งงาน แล้วแต่วัฒนธรรมของแต่ละชาติ
ชุดคลุมท้อง เลือกตามความเหมาะสมของผู้สวมและฐานะ
ชุดนอน ควรมีความสบายในการสวมใส่
ชุดกีฬา ให้มีความเหมาะสมกับประเภทของกีฬา
ชุดลำลอง สวมง่าย สบายๆ เหมาะสมกับสถานที่

สำหรับความคิดเห็นของผู้เรียบเรียงแล้ว ในการวิเคราะห์แนวโน้มการแต่งกายในอนาคตคาดว่ามีลักษณะ ดังนี้

1. รูปแบบของเสื้อผ้ามีความเหมาะสมกับรูปร่างและบุคลิกของผู้สวมใส่เพื่อสร้างความมัน ใจให้ผู้สวมใส่แสดงถึงความมีรสนิยมทีดีในการแต่งกาย

2. เสื้อผ้าควรมีสัดส่วน (Proportion) ทีเหมาะสมกับรูปร่างของผู้สวมใส่ซึงจะช่วยเสริมในส่วนทีเป็นข้อบกพร่องของรูปร่างผู้สวมใสได้

3. ลักษณะของรูปแบบเสื้อผ้าควรเรียบง่ายโดยเน้นทีเนื้อผ้า สี ดูแลรักษาง่ายและสวมใส่สบาย ไม่ควรตกแต่งมากไม่ล้าสมัยง่าย

4. ราคาไม่สูงมาก ถ้าราคาสูงควรเน้นทีคุณภาพของผ้าและรูปแบบมากกว่าการใช้วัสดุตกแต่งทีฟุ่มเฟือย

Mahasarakham University

5. รูปแบบของเสื้อผ้าไม่ควรเป็นแบบทีใช้ผ้าสิ้น เปลืองมาก

6. สามารถสวมใส่สลับเปลี่ยนกันได้หลายโอกาส เช่น เลือกใส่กับเสื้อ กระโปรง หรือกางเกงได้หลายตัว โดยให้มีความเหมาะสมกับโอกาสและสถานที่

สังคมในยุคโลกาภิวัฒน์ ทำให้คนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมีความ เจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ทีเน้นความเจริญทางด้านวัตถุ มีการติดต่อรับ ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว สังคมมีการแข่งขันกันมากขึ้น การปฏิบัติภารกิจทั้งในบ้านและนอก บ้านมีความจำเป็นต้องรวดเร็ว ผู้หญิงปัจจุบันนี้ต้องออกทำงานนอกบ้าน มีตำแหน่งการงานสูง ต้องเข้าสังคม ดังนั้น แนวโน้มการแต่งกายในอนาคตน่าจะเป็นลักษณะ แต่งอย่างไรให้ดูมี รสนิยม บุคลิกดี รวดเร็ว ดูแลรักษาง่าย สวมใส่สบาย พกพาสะดวก ถูกต้องตามกาลเทศะ จากตัวอย่างทีได้นำเสนอเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพราะมีอีก มากมายหลากหลายวิธี เพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปใช้

แนวคิด ทฤษฎีของ Mcintyre

Mcintyre ให้ทัศนะในหนังสือ Participatory Action Research ที่เป็นการรวบรวมแนวความคิดการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า ผู้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมใช้การวิจัยแบบนี้ในการทำวิจัยที่หลากหลายในบริบทที่แตกต่างกันออกไป โดยใช้การปฏิบัติการวิจัยที่ไปเกี่ยวข้องกับแนวความคิดการใช้อำนาจ (Political ideologies) อย่างกว้างขว้างและยังมีการใช้จรรยาบรรณ (Tenets) โดยเฉพาะการปฏิบัติการในภาคสนามของการวิชัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Mcintyre. 2008) โดยแสดงถึงคุณลักษณะหลักๆ ของการทำวิจัย ดังนี้

1. เป็นการรวบรวมความร่วมมือ (A Collective Commitment) ของการตรวจสอบปัญหาหรือประเด็นศึกษา

2. เป็นความต้องการ (A Aesire) ในการให้ความสนใจในตัวเอง (Clarify) ในประเด็นที่ศึกษาในการตรวจสอบ

3. เป็นการตัดสินใจร่วม (A joint decision) เพื่อให้ความสนใจในแต่ละบุคคลหรือชุดปฏิบัติการ นำไปสู่ผลสรุปที่มีประโยชน์ และให้ประโยชน์แก่ผู้ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง

4. เป็นการสร้างพันธะสัญญา (The Building of Alliance) ระหว่างผู้วิจัยกับผู้มีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และการขยายผลของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีจุดประสงค์ของการทำวิจัย คือ ทำให้เกิดความสำเร็จในการสำรวจค้นคว้าโดยผ่านกระบวนการหมุนรอบวง (Cyclical Process of Exploration) การก่อเกิดความรู้ (Knowledge Construction) และปฏิบัติการ (Action) ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันโดยผ่านกระบวนการวิจัย ดังนั้นเมื่อผู้มีส่วนร่วมมีความสนใจในการวิจัยอย่างครบถ้วน เช่น การตอบคำถามในการวิจัยว่า ใคร (Who) ได้ประโยชน์จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม อะไร (What) เป็นข้อมูลที่สำคัญ การตัดสินใจลงสู่การปฏิบัติจะทำอย่างไร (How) และเพื่อใคร (to whom) ข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะถูกขยายผลหรือไม่ เมื่อการทำวิจัยเข้าไปเกี่ยวข้อง คำถามต่างๆ จะถูกนำมาแสวงหาคำตอบโดยวีการสะท้อนกลับเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) และการวิภาษ (Dialogue) ระหว่างผู้ส่วนร่วมทุกคน การวิจัยนี้เกิดขึ้นโดยความกระตือรือร้นในการสนทนาเชิงวิพากษ์ (CriticalDialogue) และการสะท้อนคิดของกลุ่ม (Collective Reflection) ที่ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการแบบมีส่วนร่วมต้องตระหนัก

Mahasarakham University

เสมอว่าพวกเขามีส่วนได้เสียตลอดการวิจัย ดังนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการที่เป็นกระบวนการวิพากษ์สภาพที่เป็นอยู่ด้วยความเป็นตรรกะ (A Living Dialectical Process) ที่กำลังเปลี่ยนแปลงของผู้วิจัย (Researcher) ผู้ร่วมวิจัย (Participants) และสถานการณ์ที่ลงมือปฏิบัติการ Mclntyre (McTaggart. 1997 ; อ้างอิงมาจาก Mclntyre. 2008)

จากการศึกษาแนวคิดของ McIntyre สามารถสรุปได้ว่า แนวคิดในการปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในขั้นตอนของการเริ่มต้นการปฏิบัติการด้วยกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น การวาดภาพ กิจกรรมงานปั้น งานประดิษฐ์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้มีส่วนร่วม มีความคุ้นเคยกัน แล้วกระตุ้นให้เกิดคำถาม (Questoning) มากขึ้นทำให้มีโอกาสเกิดการสะท้อนผล (Refleoing) มากขึ้น เกิดการสืบค้นประเด็นปัญหา (lnvestigating) นำไปสู่การมีความคิดมากขึ้นในการพัฒนา (Develop) กลั่นกรอง (Refining) เพื่อมีแผนปฏิบัติ (lmplementinting) ที่เป็นประโยชน์กับผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีหลักการจัดลำดับของจุดประสงค์การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการดำเนินการวิจัยคือ 1) เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม 2) เพื่อเสนอแนะหน่วยงานของรัฐ 3)เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่เป็นทางการแก่ชุนชนในการดำรงชีวิต 4) เพื่อจัดการในสถานการณ์ของชุมชน และ 5) เพื่อทำให้เกิดความตระหนักเพิ่มขึ้นในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับชุมชน

หลักการแนวคิดทฤษฎีของ Creswell

Creswell แสดงทัศนะว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สังคม ระบบอุตสาหกรรม และองค์กรต่างๆ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะต้องมีการทำความเข้าใจที่ชัดเจนร่วมกับชุมชนและสังคมมีจุดเน้นของการวิจัยที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความเป็นอิสระหรือมีส่วนร่วมกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีรูปแบบที่แตกต่างกันและมีชื่อเรียกตางๆกันเช่นการวิจัยโดยมีชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Inquiry) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบร่วมมือ (Collaborative Action Research) การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิเคราะห์ (Critical Action Research) เป็นต้น คุณค่าของการวิจัยแบบนี้คือกระบวนการของความร่วมมือ (Stringer. 1999 ; Kemmis and McTaggan. 2000 : Mills. 2000 อ้างอิงมาจาก Creswel. 2008) ซึ่งในความหมายโดยรวมแล้วก็คือ “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” นั้นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ เพื่อการปรับปรุงคุณภาพของคนในองค์กร ชุมชนและชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว Creswell (Stringr. 1999 ; อ้างอิงมาจาก Creswell. 2008) มีจุดเน้นที่การปรับปรุงพัฒนางานให้ดีขึ้นและการสร้างพลังอำนาจให้กับบุคคลแต่ละคนนอกจากนั้นยังมีพื้นฐานความคิดที่เด่นชัดในการปรับแนวทางของกระบวนการสืบหาข้อเท็จจริงของผู้วิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวบรวมข้อมูลในวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้นกับการสืบหาข้อเท็จจริง

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมยังประกอบด้วยกระบวนการที่มีพื้นฐานบนความเสมอภาคและมีหลักของความเป็นประชาธิปไตย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพยายามเปิดรับฟังความคิดเห็นของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นที่กำลังศึกษา โดยร่วมกันตัดสินใจเสมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่งที่มีความเสมอภาคกันเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของทุกคนให้ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น ในการศึกษาผู้วิจัยจะต้องมีหน้าที่ในการติดต่อสื่อสารที่สำคัญ กำหนดกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้เสียกำหนดบุคคลให้

Mahasarakham University

ข้อมูลหลัง กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้วิจัย และการสร้างลักษณะเบื้องต้นที่เป็นบริบทในภาคสนามที่ทำการศึกษา (ธนู ศรีจันทร์พันธุ์. 2554 : 47 ; อ้างอิงมาจาก Stringer. 1999)

ลักษณะเด่นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ตามที่ Creswell ได้นำแนวความคิดของ Kemmis and Wilkinson (ธนู ศิริจันทพันธุ์. 2554 : 47 ; อ้างอิงมาจาก Kemmis and Wilkinson. 1998) มาสรุปลักษณะเด่นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้เป็น 6 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. เป็นการกระบวนการางสังคมที่นักวิจัยมีเจตนาขยายความสัมพันธ์ของบุคคลแต่ละคนกับบุคคลอื่นๆ เพื่อทำความเข้าใจว่าแต่ละบุคคลสร้างความสัมพันธ์หรือพฤติกรรมผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างไร

2. รูปแบบของการวิจัยเน้นการมีส่วนร่วม หมายความว่า แต่ละคนจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ตนทำ แล้วเสนอความรู้และความคิดเห็นสู่บุคคลอื่น รวมทั้งผลักดันให้เกิดการกระทำร่วมกันระหว่างกระบวนการศึกษานี้ ดำเนินการตรวจสอบความเข้าใจในตนเอง ทั้งด้านทักษะค่านิยม รวมถึงความรู้ของตนเองในปัจจุบันที่เป็นกรอบและข้อจำกัดของการปฏิบัติการ

3. รูปแบบการวิจัยเป็นการลงมือปฏิบัติและทำงานร่วมกัน เพราะว่าการงานที่ทำการศึกษาจะเสร็จได้จากความร่วมมือของผู้อื่น เป็นการลงมือปฏิบัติเนื่องจากว่าเป็นการสำรวมการกระทำของชุมชน ผลผลิตของความรู้ โครงสร้างขององค์กรทางสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ลดข้อผิดพลาด ลดการสูญเปล่า ลดความไม่ยุติธรรม หรือปฏิกิริยาที่ไม้พึงพอใจลง

4. การดำเนินงานแบบเสรี ทุกคนมีอิสระจากกฎเกณฑ์ที่ไม่มีเหตุผลและโครงสร้างที่ไม่ยุติธรรม ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาตนเอง

5. วัตถุประสงค์อย่างหนึ่งของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมคือ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลได้หลุดพันจากอุปสรรคที่พบ

6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถเกิดขึ้นซ้ำๆ กันได้อีก โดยการพิจารณาผลที่สะท้องกลับและเหตุผลที่เหมาะสม เพราะเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติ สิ่งนี้เกิดขึ้นในรูปแบบของการไตร่ตรองอย่างเป็นผลวัตกับการลงมือกระทำ เมื่อครูไตร่ตรองถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองควบคู่ไปกับการลงมือปฏิบัติซ้ำแล้วซ้ำอีกหลายๆ ครั้งพร้อมกับทบวนประเด็นปัญหาที่ตั้งไว้กับสิ่งที่ได้เรียนรู้และสิ่งที่กระสำเร็จจากผลของการปฏิบัตินั้นเป็นต้นดัง ภาพที่ 3

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการสามารถแสดงให้เห็นถึงวงจรที่เป็นพลวัตในการค้นหาการคิดและการระทำได้ดีที่สุด Stringer (ธนู ศิริจันทพันธุ์. 2554 : 48 ; อ้างอิงมาจาก Stringer. 1999) เราเรียนกระบวนการนี้ว่า พลวัตแห่งการกระทำร่วมกัน

ความสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการค้นหาการคิดและการกระทำเน้นถึงความสำคัญของการคันหาเพื่อนทำให้เกิดภาพที่จะทำให้ทุกฝ่ายที่มีวนเกี่ยวข้องเข้าใจในเหตุการณ์ที่พวกเขาได้ประสบอยู่ซึ่งแบ่งเป็น3ช่วงดังนี้

1. ช่วงการค้นหา (Look) ประกอบด้วยการรวบรวมข้อมูลโดย อาศัยการสัมภาษณ์ การสังเกตและการศึกษาเอกสารการบันทึกและการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารรวมถึงการสร้างและกา รายงานผลให้ผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายได้รับทาบ

Mahasarakham University

2. ช่วงการคิด Think) หมายถึงการดีความประเด็นปัญหาอย่างลึกซึ้งและกำหนดความสำคัญก่อนหลังของการกระทำ

3. ช่วงการกระทำ (Ac)เป็นการแก้ไขน้ำหาเชิงปฏิบัติต่อปัญหาที่ได้ระบุไว้ช่วงนี้รวมไปถึงการกำหนดแผนและทิศทางการดำเนินการตัวอย่างเช่นวัตถุประสงค์องแหล่งข้อมูลและยังรวมไปถึงการนำแผนการที่ได้กำหนดทั้งผู้รับผดชอบรวมไปถึงกำหนดไว้ไปปฏิบัติการให้กำลังใจกับผู้ร่วมงานและการประเมินผลประสิทธิภาพและความสำเร็จในกาปฏิบัตินั้นๆ

สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ Creswell ได้สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

1. มีจุดเน้นไปสู้การนำไปปฏิบัติ
2. การดำเนินการวิจัยมีการปฏิบัติร่วมกันระหว่างนักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. เป็นความร่วมมือกันระหว่างนักวิจัยและผู้เข้าร่วมการวิจัย
4. เป็นกระบวนการที่เป็นพลวัติ (Dynamic Process) ของเกลียวปฏิสัมพันธ์ที่มีกระบวนการย้อนกลับและนำไปสู่การพัฒนาขั้นต่อไป (Back and Forh) จากผลสะท้อนของสิงที่เป็นปัญหา การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติ
5. การพัฒนาแผนการดำเนินงานต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้
6. มีการน้ำเสนอผลการวิจัยต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียนในท้องถิ่น ชุมชนและบุคลากรทางการศึกษาเป็นตัน

เทคนิค A-I-C(Appreciation Influence control)

A-I-C เป็นเทคนิคที่พัฒนามาจากแนวคิดซองสถาบันเอกชนชื่อ organizatoก for Development: AN InternanionnalInsttute (ODII) ดั้งขึ้นโดย Turidsatoและ Dr. Wham E. Smith ซึ่งกระบวนการที่ได้นำมาทดลองและเผยแพร่ในประเทศไทยโดยสถาบัน ODDIร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA)

จากการศึกษาพบว่า เทคนิค A-I-C เป็นกระบวนการที่มีศักยภาพในการสร้างพลังและกระตุ้นการยอมรับของชาวบ้านให้ร่วมพัฒนาชุมชน และยังมีศักยภาพที่จะขยายผลได้ เทคนิค A-I-C ที่นำมาประยุกต์สำหรับการประชุมระดมความคิดในการพัฒนาหมู่บ้าน คือ เทคนิคการระดมหามคิดที่ให้ความสำคัญต่อความคิดและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบนพื้นฐานแห่งความเสมอภาคเป็นกระบวนการที่นำเอาคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา (อรพินธุ์ สพโชคชัย. 2537 : 13)

กระบวนการ A-I-C เป็นเทคนิคที่ง่ายและสามารถนำมาประยุกต์ให้เหมาะสำหรับการในพัฒนาหมู่บ้านและกำหนดแผนปฏิบัติ และยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการระดมความคิดเห็นและขั้นตอนที่จะรวบรวมความคิดเห็นและความต้องการไว้ในแผนได้เพราะในส่วนละเอียดของเทคนิค A-I-C มีเทคนิควิธีการประชุมระดมความคิดที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมระดมความคิดได้มีส่วนร่วมอย่างเป็นประชาธิปไตย มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งทำให้เข้าใจถึงสภาพปัญหาข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่ระดมความคิดทุกคน (ธนพรรณ ธานี. 2540 : 91)

เทคนิค A-I-C เป็นวิธีการที่รวมพลังปัญญา และพลังสร้างสรรค์ของแต่ละคนเข้ามาเป็นพลังในการพัฒนาซึ่งมีขั้นตอน 3 ขั้นตอนดังนี้ (อรพินท์ โชคชัย. 2537 : 13)

Mahasarakham University

ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation หรือ A)

เป็นขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เขาร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็น รับฟัง และหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย โดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็น แบ่งเป็น 2 ช่วงคือ

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านไปปัจจุบัน (A)

2. การกำหนดอนาคตของหมู่บ้านว่าต้องการให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางใด (A2)

ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence หรือ I)

คือ ขั้นตอนการหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านตามเป้าหมายที่ตั้งและเป็นช่วง (A2) การหามาตรการหรือวิธีการในพัฒนาและคันหาเหตุผลความสำคัญตามความเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมโดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ

1. การคิดโครงการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์

2. จัดลำดับความสำคัญของโครงการโดยแยกออกเป็น 3 ประเภทคือกิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านทำเองและขอความช่วยเหลือจากแหล่งทุนภายนอกกิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านทำเองบางส่วนและขอความช่วยเหลือจากแหล่งทุนภายนอกและกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถขอทนอุดหนุนจากรัฐโดยผ่านตำบล

ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control หรือ C)

คือการนำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆมาสู่การปฏิบัติและจัดกลุ่มโดยผู้ตำเนินงานจะรับผิดชอบต่อโครงการหรือกิจกรรมนี้แบ่งออกเป็น 2 ช่วงได้แก่ 1) การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ และ 2) การตกลงในรายละเอียด

สรุปแล้วเทคนิค A-I-C เป็นเทคนิคที่ระดมความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเพื่อช่วยกันวางแผนเพื่อการพัฒนาชุมชน เป็นเทคนิคที่มีศักยภาพในการสร้างพลังและกระตุ้นการยอมรับของชาวบ้านให้มีส่วนร่วมในการคิดการวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

เครือจิต ศรีบุญนาค (2534 : 105) ได้ศึกษาเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับของการรำเรือมอันเร พบว่า แต่เดิมไม่มีกฎเกณฑ์อะไรมากเพราะชาวบ้านไม่ได้พิถีพิถันในเรื่องการแต่งกายมากนัก เสื้อผ้าก็นุ่งห่มเท่าที่มีอยู่โดยเลือกชุดที่ดีที่สุดของชาวบ้านถ้าเป็นหญิงจะนุ่งผ้าไหมที่ทอเองเช่นผ้าถุงโอลหรือซัมป็อลโอลส่วนผู้ชายก็นุ่งโสร่งต่อมามีการพัฒนาเป็นแบบเดียวกันคือฝ่ายหญิงสวมเสื้อแขนกระบอกนุ่งผ้าถุงไหมห่มสไบเฉียงพาดไหล่ไปมัดรวมด้านข้างดอกไม้ทัดหูและใส่สร้อยตัวหรือสายสังวาลย์นอกจากนี้ยังมีเครื่องประดับอื่นๆเช่นตุ้มหูสร้อยคอเป็นต้นส่วนฝ่ายชายจะสวมเสื้อคอกลมแขนสั้น (นิยมใส่สีเดียวกันทั้งวง) นุ่งโจงกระเบนเป็นผ้าไหมพื้นเมืองที่เรียกว่าผ้าหางกระรอกมีผ้าขาวม้าไหมมาคาดเอวและพาดบ่าแล้วทิ้งชายผ้าไปข้างหลัง

จิราภรณ์ วุฒิพันธุ์ (2535 : 99) ได้ศึกษาเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับของการฟ้อนผู้ไทยว่านอกจากภาษาพูดวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อและการฟ้อนที่เป็นของตัวเองแล้วยังมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนคนอีสานทั่วไปอีกด้วยโดยเฉพาะการแต่งกายเวลามีการฟ้อนผู้ไทยเพราะ

Mahasarakham University

การแต่งกายของช่างฟ้อนจะประกอบด้วยเสื้อแขนยาวสีดำหรือสีน้ำเงินคอตั้งคอเสื้อใช้ผ้าขิดขลิบริมสาบเสื้อด้วยผ้าสีขาวคอเสื้อด้านบนใช้ลูกปัดเล็กๆ ร้อยประดับโดยรอบกระดุมใช้เหรียญเงินเก่าๆ เจาะรูแล้วเอากระดาษสีต่างๆ ร้อยทับเหรียญอีกทีหนึ่งเย็บเป็นแถวลงมาเกือบถึงชายเสื้อลูกปัดและกระดุมเงินถือเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความร่ำรวยและมีฐานะของชาวผู้ไทยสร้อยคอต่างหูก็ใช้เครื่องเงินเก่าที่จะหาได้

พรเทพ วีรพูล (2535 : 203) ได้ศึกษาการแสดงหางเครื่องหมอลำหมู่พบว่าการออกแบบเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับสำหรับการแสดงหางเครื่องนิยมใช้ผ้าที่มีสีฉูดฉาดและมองดูเด่นเมื่อประกอบกับไฟขณะแสดงเช่นสีเขียวอ่อน (ชนิดสะท้องแสง) สีฟ้าสีขาวสีเหลืองอ่อนสีแสด (ชนิดสะท้องแสง) สีม่วงสีชมพูอ่อน (สีบานเย็น) และสีแดงส่วนสีอื่นๆก็มีบ้างนิยมออกแบบให้วิจิตรมีการตกแต่งลวดลายประดับประดาด้วยวัสดุต่างๆ เช่นเลื่อมลูกปัดมุกกากเพชรเพื่อให้เกิดความสวยงาม เครื่องประดับมักจะเป็นหมวกหรือที่คาดศีรษะ (คล้ายที่คาดผม) ใช้ขนไก่และหางนกยูงที่ย้อมเป็นสีประดับเพื่อความสวยงาม

นันท์รวี ขันผง (2537 : 52) ได้ศึกษารูปแบบเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับของหมอลำซิ่งว่ามีส่วนช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพของหมอลำให้คนดูดูแล้วรู้สึกว่าหมอลำสวยหรือหล่อสวยในที่นี้หมายถึงสวยแล้วต้องเหมาะสมกับกิจกรรมที่จะทำต่อไปไม่ใช่สวยแต่เหมาะที่จะไปทำงานที่สำนักงาน ซึ่งในการแต่งกายของหมอลำจะรวมไปถึงหมอแคนนักดนตรีและหางเครื่องโดยเฉพาะการแต่งกายของหมอลำฝ่ายหญิงจะพิถีพิถันกว่าฝ่ายชายโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่หมอลำฝ่ายหญิงจะต้องแต่งคือ “เครื่องประดับ” จะประกอบไปด้วยดอกไม้ติดผมตุ้มหูสร้อยแหวนจะต้องแวววาววูบวาบรวมไปถึงชุดที่ใช้ใส่ก็จะต้องมีสีสันสดใสความยาวของชุดจะยาวเหนือเข่าเล็กน้อยสวมถุงน่องรองเท้าหุ้มส้นตามสมัยนิยมการแต่งกายของหมอลำฝ่ายหญิงกับหางเครื่องจะคล้ายกัน

พรทิพย์ ด่านสมบูรณ์ (2538 : 75-76) ได้ศึกษาการแต่งกายและเครื่องประดับสำหรับละครดึกดำบรรพ์ของเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกพบว่าการแต่งกายก็ยึดรูปแบบการแสดงของเดิมที่ใช้แสดงกันอยู่ในเวลานั้นคือแต่งทรงเครื่องอย่างละครและบางตัวก็ดัดแปลงให้เหมาะสมกับตัวแสดงตามท้องเรื่องคือตัวกินรีกินราไม่ได้แต่งรัดเครื่องอย่างโขนแต่ดัดแปลงตามลักษณะของตัวละครโดยสมเด็จเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกทรงออกแบบให้รับกับลักษณะดังนี้ตัวกินรีใส่เสื้อยืดสีเนื้อรัดแนบเนื้อแขนสั้นใส่กระเปาะนมนุ่งผ้าจีบหน้านางธรรมดาใส่เครื่องประดับนวมนางต้นแขนข้อมือข้อเท้าเข็มขัดจี้นางสังวาลเกล้าผมจุกใส่เกี้ยวและกระบังหน้ามีดอกไม้ทัดอุบะติดด้านซ้ายไม่สวมเล็บใส่ปีกหางการแต่งกายของเรื่องจันทกินรีในปัจจุบันส่วนใหญ่จะยึดรูปแบบเดิมที่นิยมแต่งกันมาเช่นการแต่งกายยืนเครื่องพระ-นางเช่นตัวเทวดาท้าวพรหมทัตนางกำนันเป็นต้นซึ่งสมเด็จฟ้าจุฑาธุชธราดิลกก็ทรงปฏิบัติเช่นเดียวนี้แต่ปรับปรุงดัดแปลงบ้างเป็นสรุปเรื่องการแต่งกายของจันทกินรีนี้จะพบว่ามิได้มีรูปแบบการแต่งกายที่สร้างขึ้นใหม่เฉพาะการแสดงในชุดนี้ที่เป็นแบบแผนแน่นอนคงใช้เครื่องแต่งกายที่มีอยู่เดิมอยู่แล้วมาดัดแปลงเป็นบางอย่างและสร้างขึ้นใหม่เพื่อคงลักษณะของตัวละครเช่นต้องมีปีกและหางเป็นต้นดังนั้นการแต่งกายจึงมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยที่แสดงและมีการเอื้ออำนวยของเครื่องแต่งกายที่มีอยู่แล้วมาประยุกต์ใช้

เนาวรัตน์ เทพศิริ (2539 : 155-156) ได้ศึกษาเครื่องแต่งตัวชุดพระและนางของละครรำแล้วพบว่าในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นการสร้างเครื่องประดับทุกอย่างทั้งเครื่องประดับศีรษะและเครื่องประดับกายส่วนใหญ่ทำด้วย “เครื่องขี้รักปิดทองประดับกระจกเกรียบ” แต่เมื่อถึงสมัย

Mahasarakham University

รัตนโกสินทร์ตอนกลางในราวสมัยรัชกาลที่ 4 จึงได้มีการทำเครื่องประดับลงยาราชาวดีและเครื่องประดับศีรษะทำด้วยทองคำต่อมาในรัชกาลที่ 5 ก็มีการทำเครื่องประดับศีรษะแบบเครื่องโลหะเงินและทองเหลืองประดับด้วยพลอยก้นแหลมต่อมาก็มีเครื่องประดับแบบ “เครื่องประดับเพชรก้นตัด” แล้วต่อมาจึงประยุกต์เป็นเครื่องประดับลูกผสม “เครื่องขี้รักกับเครื่องเงิน” และในสมัยรัชกาลที่ 6 การสร้างเครื่องประดับศีรษะบางชนิดได้รับอิทธิพลด้วยแบบ “อ๊าตเดโด่” ของประเทศแถบตะวันตก ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของการใช้ลวดลายจากลายไทยไปใช้ลวดลายแบบฝรั่งแทนระหว่างในอดีตกับปัจจุบันพบว่าระดับฝีมือของช่างผู้สร้างก็มีการเปลี่ยนแปลงกล่าวคือฝีมือของช่างในปัจจุบันอยู่ในระดับด้วยคุณภาพและขาดพัฒนาการในทางที่ดีด้วย

สุพัฒน์ นาคเสน (2539 : 47-56) ได้ศึกษาเครื่องประดับและวิธีการแต่งกายในการรำเฆี่ยนพราย-เหยียบลูกมะนาวของโนราไว้ว่าการแต่งกายของนายโรงโนราหรือโนราใหญ่ในการรำเฆี่ยนพรายเหยียบลูกมะนาวลักษณะโดยทั่วไปก็จะเหมือนกับการแต่งกายของนายโรงโนราหรือโนราใหญ่ที่เรียกว่าการแต่งกายแบบ “เครื่องต้น” ดังที่กล่าวมาแล้วแต่ที่พบว่าที่มีความแตกต่างออกไปและโนราจะถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติเช่นเดียวกันคือในการำเฆี่ยนพราย - เหยียบลูกมะนาวนายโรงโนราหรือโนราใหญ่จะไม่สวมเทริดแต่จะใช้เพียงผ้ายันต์โพกศีรษะไว้เท่านั้นซึ่งผ้ายันต์ดังกล่าวที่นำมาโพกศีรษะจะมีทั้งชนิดที่ลงยันต์แบบธรรมดาและที่เขียนเป็นรูปพระรูปเทวดารูปยักษ์รูปเสือรูปราชสีห์เป็นต้นผ้าที่นำมาทำผ้ายันต์จะนิยมผ้าขาวผ้าแดงและผ้าเหลืองมีทั้งลักษณะที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าและสี่เหลี่ยมจัตุรัสเขียนด้วยหมึกสีดำหรือดินสอดำเป็นพื้นจากลักษณะการแต่งกายดังกล่าวจึงเป็นที่น่าสนใจว่ามีสาเหตุหรือเหตุผลอย่างไรที่ผู้รำเฆี่ยนพราย-เหยียบลูกมะนาวไม่สวมเทริดขณะรำการที่นายโรงโนราไม่สวมเทริดในการรำเฆี่ยนพราย-เหยียบลูกมะนาวก็เพราะว่าในสมัยก่อนโนราแต่ละคณะมีเทริดเพียงยอดเดียวการใช้สวมจึงมีความจำเป็นต้องหมุนเวียนกันใช้ดังนั้นในขณะที่นายโรงโนราต้องแยกตัวไปแต่งตัวบนกุฏิพระหรือบนศาลาในขณะนั้นโนราคนอื่นๆก็กำลังรำและสวมเทริดอยู่ในโรงโนราจึงเป็นเหตุให้นายโรงโนราไม่ได้สวมเทริดอีกทั้งการรำเฆี่ยนพราย-เหยียบลูกมะนาวเป็นการรำเป็นการอาฆาตพยาบาทอิจฉาริษยาชิงดีชิงเด่นมุ่งหวังจะให้ผู้อื่นมีอันเป็นไปดังนั้นผู้รำจึงไม่สวมเทริดเพราะขณะนั้นผู้รำเฆี่ยนพราย-เหยียบลูกมะนาวเปรียบเสมือนหนุมานทหารเอกของนารายณ์อวตารซึ่งสามารถทำอะไรก็ได้ไม่ต้องคำนึงถึงบาปบุญคุณโทษแต่ถ้าหากว่าผู้รำนั้นสวมเทริดฐานะของผู้นั้นก็ต้องเปลี่ยนไป

สวรรณยา วัยวัฒน์ (2539 : 80-95) ได้ศึกษาเครื่องแต่งกายของละครเจ้าพระยานครศรีธรรมราชพบว่าผู้แสดงเป็นผู้หญิงล้วนแต่ยึ่นเครื่องแบบพระนางเครื่องแต่งกายที่ปรากฏเป็นเครื่องแต่งกายของละครผู้หญิงของเจ้าพระยานครศรีธรรมราชที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นและเป็นฝีมือของชาวช่างในวังเพราะมีฝีมือประณีตงดงามมากซึ่งเครื่องแต่งกายที่จัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดนครศรีธรรมราชมีผู้แบ่งประเภทของเครื่องละครไว้ตามลักษณะประเภทของกรรมวิธีและวัสดุที่ใช้ในการสร้างเครื่องละคร

สมพิศ สุขวิพัฒน์ (2539 : 72-95) ได้ศึกษาการแต่งกายและเครื่องประดับของละครพันทางไว้ดังนี้คือละครเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายจากเดิมท่าให้ผู้แสดงแต่งกายตามชาติตามภาษาของชาตินั้นๆ แต่การค้นคว้าเป็นไปได้ยากในสมัยนั้นท่านจึงไม่พิถีพิถันแต่พอให้รู้ว่าไม่ใช่ไทยเป็นมอญเป็นพม่าเป็นลาวส่วนจีนนั้นเครื่องงิ้วหายากท่านจึงใช้เครื่องงิ้วซึ่งแต่เดิมละครไทยนิยมแสดงละครนอกละครในมีการแต่งกายแบบยืนเครื่องคือเลียนแบบเครื่องต้นของพระมหากษัตริย์เมื่อเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงได้ปรับปรุงการละครขึ้นใหม่เป็นละครผสมสามัคคี

Mahasarakham University

การแสดงกล่าวถึงชนชาติต่างๆจึงมีการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายให้เป็นธรรมชาติและสมจริงยิ่งขึ้น โดยเลียนแบบเครื่องแต่งกายตามเชื้อชาติของตัวละครในเนื้อเรื่อง

วาสนา นันทุปา (2540 : 121) ได้ศึกษาเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับของการฟ้อนซวยมือว่าเป็นเครื่องประดับง่ายๆ ที่หาได้จากวัสดุธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตแบบชาวบ้านเช่นสร้อยสังวาลย์เดิมไม่มีใช้ต่อมาใช้บักกะตุดและปัจจุบันใช้ฝ้ายที่ทำเป็นรูปกลมๆ คล้อยกระดุมเงิน 2 สายสวมสะพายไหล่ไขว้ทับกันทั้งสองข้างส่วนกำไลมือกำไลเท้าทั้งบุรุษและสตรีชาวอีสานนิยมสวมใส่กำไลที่ทำด้วยเงินแท้เรียกว่าก้องแขนก้องขาใครมีมากเท่าไรก็จะนำมาสวมใส่ในงานบุญบั้งไฟถือว่าเป็นเครื่องแสดงสถานภาพทางสังคมใส่คนละมากๆ และถือเป็นหน้าที่ของหญิงสาวที่จะนำเครื่องประดับของตนมาเอ้ให้หนุ่มคนรักเพื่อประกาศความเป็นเจ้าของด้วยปัจจุบันนี้เครื่องประดับชุดนี้ไม่มีใครนำมาใช้ในการฟ้อนซวยมือ

สุขสันติ แวงวรรณ (2541 : 45-47) ได้ศึกษาหมอลำกกขาขาวพบว่าเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับของตัวนางประกอบด้วย 1) เข็มขัดตัดเย็บด้วยผ้าสีและชนิดเดียวกับกระโปรงประดับด้วยเลื่อมพลาสติก 2) สังวาลย์ตัดเย็บด้วยผ้าสีและชนิดเดียวกับกระโปรงประดับด้วยเพชรเทียมเป็นรูปดอกไม้มี 3) รัดแขนตัดเย็บด้วยผ้าสีและชนิดเดียวกับกระโปรง 4) สร้อยคอตัวสร้อยทำด้วยผ้าตัดทำเป็นเส้นกลมคล้ายเส้นเชือกฝังเพชรเทียมตุ้งติ้งทำด้วยผ้าตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนฝังเพชรเพียบ 5) ข้อมือและข้อแขนตัดเย็บด้วยผ้าประดับด้วยเพชรเทียมทั้งผืน 6) ตุ้มหูทำด้วยลูกปัดพลาสติกสีแดง ร้อยเป็นพู่สายสวรรค์ขยันยิ่ง (2543 : 134) ได้ศึกษาพระราชชายาเจ้าดารารัศมีกับนาฏยศิลป์ล้านนา พบว่าเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับของระบำซอจากหลักฐานคำบอกเล่าของเจ้าเครือแก้วณเชียงใหม่ผู้ใกล้ชิดพระราชชายาเจ้าดารารัศมีว่าพระองค์ทรงมีแรงบันดาลพระทัยจากการแต่งกายแฟนซีเป็นมูเซอในงานรับเสด็จเจ้านายจากกรุงเทพฯครั้งหนึ่งซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการที่ทรงโปรดให้ผู้แสดงระบำซอแต่งกายแบบสาวชาวกะเหรี่ยงจึงน่าจะเป็นไปเพื่อความสวยงามแปลกตาและอีกนัยหนึ่งก็อาจจะเป็นการแสดงให้เห็นศิลปวัฒนธรรมของชาวเชียงใหม่ว่ามีการปะปนกันอยู่หลายชนเผ่าหลายขนบธรรมเนียมประเพณีอีกทั้งในการเสด็จประพาสนครเชียงใหม่ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเองก็มีขบวนแห่แหนของชาวเผ่าต่างๆที่มาเฝ้ารับเสด็จอยู่ในคราวนั้นด้วย

วราพร แก้วใส (2544 : 84) ได้ศึกษาอุปกรณ์การแต่งกายและเครื่องประดับของตลกหมอลำหมู่แล้วพบว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการแสดงเพราะทำให้การแสดงดูสมจริงหรือเป็นจุดสนใจให้เกิดความขบขันได้ถ้าเป็นการแต่งกายที่ต้องการเปลี่ยนบุคลิกภาพของผู้แสดงเช่นชายเป็นหญิงหรือสาวเป็นแก่ก็จะใช้เครื่องแต่งกายเป็นธรรมชาติเช่นชุดที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้แก่ผ้าซิ่นผ้าขาวม้าเสื้อคอกระเช้าชุดนักเรียนชุดพยาบาลหรือแม้แต่การแต่งกายเป็นหลวงตาก็ใช้จีวรจริงมีการใช้อุปกรณ์ต่างๆ ช่วยเสริมให้ดูสมจริงเช่นวิกผมหน้าอกปลอมถ้าแต่งเป็นสาวสวยก็จะมีเครื่องประดับเช่นสร้อยคอเพชรต่างหูเพชรเป็นต้น

ประภาศรี ศรีประดิษฐ์ (2545 : 81-84) ได้ศึกษาเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับในละครเท่งตุ๊กไว้ว่าเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบการแสดงละครเท่งตุ๊กแต่เดิมนั้นนิยมนำวัสดุที่หาได้ง่ายมาสวมใส่อาทิผ้าถุงที่ใช้ในชีวิตประจำวันเศษผ้ามาตัดทำสไบสร้อยคอเครื่องประดับต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากเส้นทางที่ใช้เดินทางในสมัยอดีตไม่สะดวกเหมือนในสมัยปัจจุบันซึ่งในอดีตหากต้องการเดินทางเข้าตัวเมืองจันทบุรีต้องใช้เวลานานถึงหนึ่งวันกับอีกหนึ่งคืนและหากต้องการเดินทางเข้าในกรุงเทพมหานครแล้วต้องใช้เวลานานถึงหนึ่งสัปดาห์ด้วยกันดังนั้นจึงมีผลทำให้เครื่องแต่งกายในอดีตมีลักษณะเรียบง่าย

Mahasarakham University

ไม่วิจิตรงามเท่าใดนักต่อเมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้นหัวหน้าคณะละครเท่งตุ๊กจึงนิยมเดินทางไปซื้อเครื่องประดับและวัสดุที่ใช้ประกอบการตัดเย็บจากกรุงเทพมหานครเหตุนี้เองจึงส่งผลให้เครื่องแต่งกายมีการพัฒนาการและสวยงามมากขึ้นกว่าในสมัยอดีตแต่ถึงอย่างไรก็ไม่ได้พิถีพิถันในเรื่องของการปักการตัดเย็บและวิธีการแต่งกายมากนักเนื่องจากต้นทุนวัสดุและค่าตัดเย็บมีราคาแพงประกอบกับต้องการความสะดวกสบายในการสวมใส่เครื่องแต่งกายของละครเท่ง

ธิดาวรรณ ไพรพฤกษ์ (2545 : 53-54) ได้ศึกษาเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับของการแสดงลิเกกลองยาวบ้านสองห้องอำเภอร่องคำจังหวัดกาฬสินธุ์พบว่าเครื่องแต่งกายของลิเกกลองยาวในช่วงก่อกำเนิดเป็นการแต่งกายแบบพื้นบ้านที่ชาวบ้านใช้อยู่ในชีวิตประจำวันแต่อาจจะมีความงดงามมากกว่าเสื้อผ้าที่สวมใส่ไปทำงานในไร่นาสวมเครื่องประดับที่ทำด้วยลูกปัดที่ชาวบ้านเรียกว่า “หมากงั๊บแหงบ” นำมาประดิษฐ์เป็นสร้อยคอและรู้จักการประดิษฐ์กรองคอเหมือนละครไทยที่ชาวบ้านเรียกว่า “สังวาล” โดยมีลักษณะรูปทรงเป็นผ้าคลุมไหล่คอกลมมีชายผ้าเป็นรูปกลีบดอกไม้ทรงสามเหลี่ยมให้มุมสามเหลี่ยมห้อยลงมาตรงกลางระหว่างอกแล้วปักลูกปัดเป็นลวดลายตามต้องการมาสวมทับเสื้ออีกชั้นหนึ่งถือเป็นเครื่องประดับ

ปิยะวดี มากพา (2547 : 99-107) ได้ศึกษาเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับสำหรับการละครในไว้ว่าการแต่งกายของละครในเลียนแบบมาจากเครื่องทรงของพระมหากษัตริย์ซึ่งแต่เดิมมีพระราชกำหนดในสมัยรัชกาลที่ 1 ห้ามทำมงกุฎชฎาชายไหวชายแครงกรรเจียกจรดอกไม้ทัดนุ่งโจงไว้หางหงส์ต้องอย่างเครื่องต้นและรัดเกล้าตัวนางไม่ให้มีกรรเจียกจรดอกไม้ทัดและเครื่องแต่งกายเครื่องประดับประกอบการรำเชิดฉิ่งในละครในยังแตกต่างกันไป

สวภา เวชสุรักษ์ (2547 : 379-380) ได้ศึกษาหลักนาฏยประดิษฐ์ของหม่อมแผ้ว สนิทวงศ์เสนี แล้วพบว่าการออกแบบเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับของระบำโบราณคดีชุดสุโขทัยผู้ออกแบบคือนายสนิทดิษฐพันธ์โดยมีแนวคิดจากฐานข้อมูลพระพุทธรูปที่มียอกพระรัศมีเปลวบนเศียรและเทวรูปหล่อสำริดที่เรียกว่า “พระหริหระ” ลักษณะเทวรูปที่ผสมผสานระหว่างพระอิศวรและพระนารายณ์มาเป็นต้นแบบของเครื่องประดับศีรษะตัวเอกคือศีรษะยอดรัศมีมีกรอบหน้าและเกี้ยวแหลมกลางศีรษะส่วนเครื่องแต่งตัวระบำเลียนแบบชุดอาภรณ์ของเทวรูปพระหริหระผสมผสานกับชุดแต่งกายของภาพปูนปั้นนางอัปสรตามวัดต่างๆในสมัยสุโขทัยส่วนประกอบเครื่องแต่งกายได้แก่เครื่องประดับศีรษะซึ่งแบ่งเป็น 2 แบบคือเครื่องประดับศีรษะตัวเอกหรือตัวกลางประกอบด้วยกรอบหน้าคล้อยมงกุฎนางมีเกี้ยวแหลมกลางศีรษะตรงด้านข้างของเกี้ยวมีรัศมีแผ่ออกไปทั้งสองข้างรัศมีนี้ใช้วัสดุลวดดัดความหมายของรัศมีบนยอดนั้นกล่าวว่ารัศมีเปรียบเหมือนแสงสว่างแห่งองค์สัมมาสัมพุทธเจ้าส่วนเครื่องประดับศีรษะตัวรองเกล้าผมมวยศีรษะกลางศีรษะค่อนไปด้านหลังเล็กน้อยกรอบหน้าตั้งขึ้นพองามสวมศีรษะสีทองคล้ายเกี้ยวแต่เป็นวงกลมหลายชั้นและลดหลั่นขึ้นไปจนถึงยอดแหลมเมื่อครอบมวยผมแล้วจะแลเห็นมวยผมด้านในด้วย

เผ่าทอง ทองเจือ (2558 : 19) มรดกร่วมทางวัฒนธรรมนั้นคือมรดกร่วมในเรื่องผ้าในกลุ่มอาเซียน ตั้งแต่กรรมวิธีการทอผ้า หลายประเทศมีกรรมวิธีการทอที่เหมือนและใกล้เคียงกัน หลายประเทศมีลวดลายใกล้เคียงหรือซ้ำซ้อนกัน เช่น ลาวและไทยที่มีเทคนิคการทอจกเหมือนกัน ขณะที่กัมพูชากับอีสานบ้านเราก็มีกรรมวิธีทำผ้ามัดหมี่เหมือนกัน รวมถึงอินโดนีเซียที่มีการทำมัดหมี่ด้วย

Mahasarakham University

ส่วนมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ก็มีมรดกร่วมกันในการเขียนผ้า บาติก เขียนเทียน สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่อง ที่ควรสร้างความเข้าใจ เพราะการที่เราจะทำธุรกิจ เราจะมีความสัมพันธ์หรือร่วมกับประเทศอื่นๆ ต้อง รู้เขารู้เรา การรู้เขานั้นต้อง รู้จักในเรื่องรูปแบบเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และที่สำคัญคือความรู้ใน สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่เรื่องควรและไม่ควรซึ่งแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันออกไป ผ้าทอของไทยซึ่งเป็นที่รู้จักในวงกว้างคงหนีไม่พ้นผ้ามัดหมี่ ซึ่งประเทศอินโดนีเซียก็มีเหมือนกัน เวลานำผ้ามัดหมี่มาตัดเป็นชุดเสื้อผ้า ต่างชาติเห็นจะเข้าใจ และรู้ทันทีว่ามาจากเมืองไทย ส่วนผ้าไทยเองไม่ว่าจะเป็นผ้าแบบไหนก็ได้รับความนิยมในการเลือกซื้อ ทั้งเก็บไว้เป็นที่ระลึก สะสม บางคนนำไปตัดชุดเพื่อสวมใส่ การซื้อสะสมต้องไม่ใช่การซื้อผ้าใหม่ ต้องเป็นผ้าเก่า ผ้าที่ผ่านการใช้แล้ว ยิ่งเก่าเท่าไหร่ลวดลายจะยิ่งแปลกตากว่าปัจจุบัน อย่างไรก็ตามต้องยอมรับว่าปัจจุบันค่าแรงรายวันแพงขึ้นกว่าสมัยก่อน ในสมัยก่อนทุกคนทอผ้าด้วยจิตใจ แต่สมัยนี้ทุกคนทอผ้าเพื่อแลกกับเงิน เพราะฉะนั้นคุณภาพของงานมันลดต่ำลง คนจึงนิยมสะสมผ้าโบราณมากขึ้น เมื่อพูดถึงเรื่องสิ่งทออาเซียนไม่ได้เป็นการพูดถึงเรื่องเสื้อผ้าอย่างเดียวเท่านั้น เป็นการใช้เสื้อผ้าเป็นกุศโลบาย เป็นการนำคนดูให้เข้าใจกับอารยะธรรมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ เพราะเสื้อผ้าเป็นสิ่งที่ต้องใส่มาตั้งแต่เกิดจนตาย จึงเป็นตัวแทนของช่วงชีวิตต่างๆ ของคนในประเทศนั้นๆ

สุนัย ณ อุบล (2536 : 107) การจำแนกประเภทของภาอาจจำแนกได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับการที่ใช้จำแนกกล่าวคือหากจำแนกตามประเภทวัตถุดิบก็อาจจำแนกได้แก่ผ้าไหมกับผ้าฝ้ายจำแนกตามเทคนิคและวิธีการผลิตได้แก่ผ้าพื้นผ้าเหยียบผ้าขิดผ้ายกผ้ามัดหมี่จำแนกตามประเภทการใช้สอยได้แก่ผ้าที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันตั้งแต่เกิดจนตายผ้าที่ใช้ในพิธีกรรมและถ้าในพิธีทางพระพุทธศาสนา ภาพต่างๆเหล่านี้นอกจากจะใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำมาหากินในพิธีกรรมและในพิธีทางศาสนาแล้วในอดีตยังใช้เป็นเครื่องแลกเปลี่ยนสิ่งของและเป็นสวยในในการเกณฑ์แรงงานในระบบความสัมพันธ์กับรัฐบาลกลางด้วยแต่อย่างไรก็ตามการทอผ้าก็มีวัดผิดวัตถุประสงค์หลักที่จะใช้ในชีวิตดังนั้นการทอผ้าจึงกระทำด้วยความวิจิตรบรรจงโดยเฉพาะผ้าที่ใช้ในโอกาสสำคัญเป็นการแสดงถึงฝีมือความละเอียดความอดทนและจินตนาการของผู้ทอความเฉลียวฉลาดในการที่นำวัตถุจากธรรมชาติมาให้สีสันและลวดลายที่งดงามดังนั้นผลิตผลการทอ ผลิตผลการทอผ้าจึงเป็นเครื่องวัตถุคุณสมบัติของผู้หญิงในสังคมอีสานในอดีตถึงความพร้อมที่จะเป็นภรรยาที่ดีในอนาคตได้ด้วยเหตุนี้ผู้หญิงจึงได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการทอผ้าโดยผ่านระบบครอบครัวอย่างต่อเนื่องในขณะที่ฝ่ายชายเป็นแต่เพียงผู้ช่วยประกอบอุปกรณ์ในการทอผ้า

สมพงษ์ ทิมแจ่มใส (2543 : 54) ภูมิปัญญาผ้าไหมไทย ผ้าไหมไทยนับเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน มีความหลากหลายทั้งรูปแบบ ลวดลาย และสีสันแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ตามความเชื่อและประเพณีวัฒนธรรมในพื้นถิ่น โดยกรรมวิธีทำให้เกิดลวดลายในผ้าไหมไทยแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ลวดลายจากกรรมวิธีการทอ เช่น จก ยก ขิด ขัด ลวดลายจากกรรมวิธีการเตรียมลวดลายเส้นด้ายก่อนทอ เช่น การมัดหมี่ และลวดลายจากกรรมวิธีการทำลวดลายหลังจากเป็นผืนผ้า เช่น การย้อม การมัดย้อม อย่างไรก็ตามหากเราจำแนกผ้าไหมไทยตามกรรมวิธีเทคนิคการทอสามารถจำแนกได้โดยสังเขป ดังนี้ 1) การทอขัด 2) มัดหมี่ 3) จก 4) ขิด 5) ยก 6) การควบเส้น

Mahasarakham University

แพทรีเซีย ชีสแมน (2553 : 7) ภารกิจการสืบทอด และอนุรักษ์มรดก ทางวัฒนธรรมไทย พิพิธภัณฑ์ สำนักงานภาคเหนือ ยังถือเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เกี่ยวกับผ้าโบราณ ในเขตภาคเหนือ จึงได้มีการจัดกิจกรรมเผยแพร่ ความรู้เรื่องผ้าโบราณ โดยเฉพาะในอาณาจักร ล้านนาและใกล้เคียง ให้กับผู้สะสม ผู้จำหน่าย ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ตลอดจนสาธารณชนที่สนใจ ทั่วไปอย่างต่อเนื่อง ยังเป็นศิลปินช่างทอรุ่นใหม่ หลายรายสนใจนำรูปแบบและลวดลายผ้าที่ ตีพิมพ์ในหนังสือดังกล่าว มาเป็นต้นแบบในการ ผลิตผ้าทอที่มีลักษณะแบบและลวดลายคล้ายคลึงกับผ้าที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ซึ่ง ส่วนใหญ่เป็นผ้าที่มีคุณค่าและหายากมาก ในปัจจุบันหนังสือเล่มนี้จึงมีส่วนช่วยกระตุ้น ศิลปินช่างทอรุ่นใหม่ให้ผลิตผ้าทอรูปแบบโบราณ ออกจำหน่ายและเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวาง ในตลาดค้าผ้า สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับ ช่างทอรุ่นใหม่เป็นอันมาก

มหาวิทยาลัยศิลปากร (2542 : 190) การรื้อฟื้นเมืองลองผ่าน “ผ้าจกเมืองลอง” มรดกทุนทางวัฒนธรรม “เจ้า” ทุนวัฒนธรรมความเป็นเจ้าของเมืองลองที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นอันดับแรกคือ “ซิ่นตีนจกเมืองลอง” ที่เริ่มปรากฏนำมาผูกติดกับเศรษฐกิจเป็นสินค้ามาตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2480 แต่ซื้อขายระหว่างกันเฉพาะคนภายในอำเภอลองเท่านั้นและราคาไม่สูงมากเพียงผืนละ 1 บาทจนกระทั่งทศวรรษ 2520 จึงเริ่มแพร่หลายสู่ภายนอกด้วยการส่งเสริมของสมเด็จพระนางเจ้าบรมราชินีนาถ และค่อยตื่นตัวอย่างมากในช่วงทศวรรษ 2540 เมื่อมีหลายหน่วยงานต่างเข้ามาให้การผลักดันทั้งศูนย์ศิลปาชีพบางไทร มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงมีการโหยหาย้อนกลับไปอดีตรวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างเป็นสินค้าขึ้น “ซิ่นตีนจกเมืองลอง” เกิดจากการผสมผสานระหว่างตีนจกของท้องถิ่นเมืองลองกับตีนจก เมืองลำปาง และภายหลังผสมผสานกับตีนจกเมืองเชียงแสนมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 24 ดังชื่อลวดลายตีนจกเมืองลองปรากฏชื่อเมืองลำปางและเชียงแสน เช่น ลายขันละกอน ลายขันเชียงแสน ฯลฯ

เวียงคำ นันทะวงดวงสี (2559 : 85) ในสังคมของลาวลุ่ม ชนเผ่าลาวไตในแขวงหลวงพระบางจะประกอบหลายชนเผ่าเช่น ไทลื้อไทดำไตแดงลักษณะสังคมผู้หญิงจะมีบทบาทในการทอผ้า โดยจะใช้เวลาว่างทอผ้าหลังจากการทำอาชีพหลักที่เป็นงานเกษตรกรรมการทอผ้าของเผาลาวลุ่มจะใช้อุปกรณ์ที่เป็นกี่ตั้งพื้น การทอผาของชนเผ่าลาวไตเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาในสังคม การสืบทอดวัฒนธรรมผ้าทอผู้หญิงก่อนจะมีครอบครัวเป็นของตนเองในสังคมเครือญาติจะถ่ายทอดการทอผ้าให้ลูกหลานของตนเอาไว้เพื่อการดำรงชีวิต ในฐานะที่ผ้าทอเป็นปัจจัย 4 และเป็นเครื่องแสดงฐานะคุณค่าของความเป็นผู้หญิงและการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ทางศาสนา การทอผ้าที่ทุกครอบครัวของสังคมลาวจะมีอุปกรณ์ที่เป็นกี่และอุปกรณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการทอผ้าไว้ใต้ถุนบ้านหรือบนเรือนพักที่ มี พื้นที่ บางบ้านอาจจะมีที หลายจนครบตามจำนวนสมาชิกที่มีอยู่ในครอบครัวการเติบโตขึ้นมาของลูกผู้หญิง ในท่ามกลางวัฒนธรรมการทอผ้า จะเริ่มเรียนรู้จากพ่อแม่ การทอผ้าของชนเผ่าลาวไต จะทอผ้าด้วยกี่ตั้งหรือกี่มือใช้ฟืมหลายๆ ขนาดมีทั้งกว้างและแคบ วัตถุในการทอผ้ามีฝ้าย ไหม บางครั้งจะผสมเส้นไหมเงินไหมทองคำ เพื่อเสริมสร้างเป็นลวดลายสอดแทรกลงไป การสร้างลวดลายจะสร้างด้วยวิธีการมัดหมี่ ขิด จก ตามุก ยกเขา เหยียบเกาะ มีบางครั้งจะผสมผสานเรื่องเทคนิคคติต่างๆ เข้าด้วยกัน ชนเผาลาวลุ่มจะมีความสามารถในการย้อมสีจากธรรมชาติได้แก่ พันธุ์พืช แร่ธาตุต่างๆ สามารถสกัดสีมาใช้ได้เกือบทุกสี เช่น สีดำ แดง เหลือง แสด คราม ในหลวงพระบางมีชนเผ่าลาวลุ่มสะท้อนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ้าทอได้อย่างชัดเจนคือ ชนเผ่าไทลื้อบ้านผานม ที่มีความสามารถ

Mahasarakham University

ในการทอผ้าจนขึ้นชื่อมาตั้งแต่โบราณ และมีส่วนสำคัญอย่างมากในการรับใช้ในราชสำนักตั้งแต่สมัยอดีต นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในพิธีกรรมเกี่ยวกับการใช้เส้นไหมหรือผ้าไหมเมื่อมีงานคนตายของชนเผ่าไทดำ บรรดาพี่น้องญาติๆจะนำเอาเส้นไหมหรือผ้าไหมมารวมกันเพื่อนำทางคนตายไปสวรรค์ เมื่อเสร็จพิธีแล้วก็จะนำเอาเส้นไหมหรือฝ้ายมาสานให้ผู้ตายอยู่ที่ป่าช้า เพื่อต้องการให้ผู้ตายไว้สร้างสื่อสายสัมพันธ์ความเชื่อมโยงของคนตายที่เป็นบรรพบุรุษของตนให้สามารถสื่อสารกับลูกหลานญาติ พี่น้อง ความเชื่อความสำคัญของเส้นไหม ในงานของคนตาย เมื่อญาติพี่น้องนำไหมมางานศพได้มากๆ ก็เชื่อว่าอนาคตในภายหน้าของญาติลูกหลานพี่น้องจะมีความเจริญรุ่งเรือง อยู่ดีมีสุข

ประไพศรี สร้อยคำ (2536 : 7) ผ้าไหมเมืองอุบลมีรูปแบบและลวดลายทางตั้งตามหน้าฟืมคั่นด้วยลวดลายมัดหมี่ซึ่งเกิดจากความเชื่อและความคิดสร้างสรรค์ของช่างทอผ้า แต่ละลายที่ทอคั่นระหว่างลวดลายดังนั้นได้รับแรงบันดาลใจจากสิ่งต่างๆ เกี่ยวกับพุทธศาสนาและสิ่งแวดล้อมได้แก่ลายพืชลายสัตว์และลายสิ่งของเครื่องใช้ ผ้าซิ่นของคนชั้นสูงทอด้วยไหมและสอดด้วยดิ้นเงินดิ้นทอง จึงเรียกว่าซิ่นไหมเงินซิ่นไหมคำ ผ้าซิ่นของบ่าวไพรและสามัญชนทอด้วยผ้าฝ้าย โดยใช้กี่พื้นบ้านผ้าไหมที่มีรูปแบบและลวดลายอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวอุบลแท้ๆ นั้นทอที่กลางอำเภอเมืองในอำเภอพนา อำเภอม่วงสามสิบ และอำเภอตระการพืชผล ชนพื้นเมืองในพื้นที่เหล่านี้เป็นชาวไทย-ลาว และยังคงรักษาประเพณีการทอผ้าไหมไว้ได้จนถึงปัจจุบัน คติความเชื่อเกี่ยวกับการทอและการใช้ผ้าไหมของชาวอุบลเกิดจากอิทธิพลของความเชื่อในขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรม และข้อคะลำ (ข้อห้าม) ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ประกอบกับความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับโฉลกเคราะห์ เชื่อกันว่าการทอและการใช้ผ้าไหมที่ถูกต้องตามประเพณีและพิธีกรรมจะทำให้ผ้าทอและผู้ใช้ผ้าไหมมีขวัญและกำลังใจ รวมทั้งมีสิริมงคลในชีวิตของตน นอกจากการใช้ผ้าไหมเป็นเครื่องนุ่มห่มแล้ว ยังใช้ในพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งมีสองลักษณะคือในทางศาสนาใช้ผ้าไหมทำผ้าสบง ย่าม ธง ในทางพิธีกรรม ใช้ผ้าไหมเป็นผ้าปูรองเบาะทารกแรกเกิดผ้าตอบแทนผู้คลอด ผ้าขอขมาของคู่บ่าวสาว ผ้ารองพานบายศรี ตลอดจนผ้าคลุมศพ เป็นต้นนอกจากนี้ชาวอุบลยังเชื่อว่า ผู้ปฏิบัติตามประเพณี พิธีกรรม และข้อคะลำแล้วจะมีความสุขและความรุ่งเรืองในชีวิต

ทัศนีย์ บัวระภา (2560 : 26) จากแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดังกล่าวมี ความสอดคล้องกับโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ (OTOP)” ซึ่งเกิดขึ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจ ในช่วงปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลไทยได้หันมาเน้นการ ส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นธุรกิจรากฐานของ ประเทศ แต่อย่างไรก็ตามปัญหาการดำเนินงาน ตามโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)” ยังคงเป็นปัญหาตลอดมา จากการสังเคราะห์ งานวิจัยด้าน OTOP จะพบว่าสินค้า OTOP ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกายมีปัญหาด้าน การตลาดเนื่องจากขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขาดการพัฒนาด้านบรรจุภัณฑ์ขาดการพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์ขาดเอกลักษณ์ของสินค้าและมีช่องทางการจัดจำหน่ายจำกัด กลุ่มผลิตผ้าไหมมัดหมี่บ้านหินลาด (กลุ่ม ศิลาลาด) ตั้งอยู่บ้านหินลาด ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นกลุ่มผลิตผ้า ไหมมัดหมี่ เพื่อจำหน่ายส่วนใหญ่ผลิตเป็นผ้าไหม มัดหมี่เป็นผืน ลวดลายผ้าเป็นลวดลายที่ผลิตตาม ความเคยชินที่สืบทอดกันมา เช่น ลายนาคลายขอ โดยกลุ่มผลิตผ้าไหมนั้นมีความเชี่ยวชาญในการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ที่ เรียกว่า ผ้าซิ่นคั่น ด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์มี ทั้งขายปลีกโดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อใน หมู่บ้านและขายส่งโดยขายให้แก่กลุ่มหัตถกรรม บ้านหนองเขื่อนช้าง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ข้างเคียง กลุ่มผลิตผ้าไหมมัดหมี่บ้านหิน

Mahasarakham University

ลาดประสบปัญหา ในการทำตลาดในวงกว้าง เนื่องจากการผลิตผ้าเป็น ผืนยากที่ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อ เพราะการใช้สอยมีจำกัด จึงมีปัญหาเมื่อต้องการที่จะขยายตลาด ออกไป นอกจากนี้ชุมชนยังขาดการสร้างองค์ ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาและออกแบบ ผลิตภัณฑ์การสร้างเครือข่ายการส่งเสริมการค้าจากกลุ่มอื่นๆ และกลุ่มสินค้าใกล้เคียงที่เกี่ยวข้องที่จะทำให้การออกแบบและพัฒนาเกิดความยั่งยืน การที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนนั้นต้องคำนึงถึงหลักการออกแบบอย่างยั่งยืน (Sustainable Design) หมายถึง การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและการบริการที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์การใช้งานอย่างสูงสุด การลดปริมาณการใช้ทรัพยากร การนำกลับมาใช้ใหม่ การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด ช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อม สร้างสมดุลให้ เกิดขึ้น มุ่งเน้นการสร้างวิถีการดำรงชีวิต ที่ยั่งยืน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Crungao (1962 : 4) ได้ศึกษาการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมของสังคมเมืองจากกรุงเทพฯ ไปสู่หมู่บ้านผลการศึกษาพบว่าหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เมืองจะมีระดับการเปลี่ยนแปลงมากกว่าหมู่บ้านที่ไกลออกไปในกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวชาวบ้านได้รับเอาสิ่งใหม่มาทางวัตถุก่อนที่จะมีความรู้ความเข้าใจในสภาวะแวดล้อมของการมีชีวิตในสังคมเมืองการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นจะต้องมีรูปแบบเดียวกันเพราะว่าหมู่บ้านแต่ละแห่งจะมีตัวแปรที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นในด้านองค์ประกอบทางประชากรองค์กรทางสังคมและสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสังคมทำให้ผู้วิจัยใช้ประโยชน์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสาเหตุและปัจจัยสนับสนุนชุมชนให้อยู่ร่วมกับป่าและผักหวานป่าเข้าสู่เชิงธุรกิจอย่างไร

Mathews (1996 : 3-4) ประธานมูลนิธิเคตเตอริงได้ทำการศึกษาพบว่าองค์ประกอบของประชาสังคมที่เข้มแข็งประกอบด้วย 6 ประการคือ

1. โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางการสื่อสารในด้านความเป็นชุมชนที่เข้าแข็งจะเกิดจากการพบปะสมาคมกันในทุกระดับตั้งแต่กลุ่มบุคคลที่คุ้นเคยจนถึงบุคคลแปลกหน้าโดยมีการเปิดเวทีพูดคุยถึงปัญหาที่ทุกคนสนใจร่วมกันเช่นความเป็นอยู่ของชุมชนเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์จิตสำนึกสาธารณะและระดมสมองเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

2. กระบวนการสำคัญของชุมชนประกอบด้วยความสัมพันธ์ปฏิสัมพันธ์การแลกเปลี่ยนของคนในชุมชนการตัดสินใจของชุมชนเกิดจากความตั้งใจของชุมชนคนในชุมชนจะมีการตัดสินใจที่ดีได้ต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่มาจากการพบปะแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นนั่นเองและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนต้องมีการสร้างจิตสำนึกสาธารณะพร้อมๆ กันไปด้วยเพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน

3. ภาวการณ์นำและผู้นำชุมชนชุมชนที่มีความเข้มแข็งคือชุมชนที่มีผู้นำที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สามารถดึงคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนได้จำนวนมากมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับชุมชนและต้องการทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน

4. กรอบแนวคิดหรือหลักนำการปฏิบัติ (Guiding Principles) เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและคนในชุมชนเชื่อมั่นในอำนาจที่จะแก้ปัญหาของชุมชนได้โดยกรอบแนวคิดนี้เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนเองถือเป็นอำนาจในการที่จะพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง

Mahasarakham University

5. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบันชุมชนที่เข้มแข็งมีลักษณะความสัมพันธ์ในลักษณะแนวราบทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความไว้วางใจนับถือและซื่อสัตย์ต่อกันไม่ยึดระบบการพึ่งพาจากรัฐทำให้รัฐมีเวลาในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์พัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน

Chun (1999 : 3883-A) ได้ศึกษาหลักสูตรการเรียนการสอนการเต้นรำการเต้นพื้นเมืองได้เปลี่ยนไปโดยเฉพาะลักษณะเด่นของผู้เต้นเกิดจากบุคลิกภาพของผู้เต้นผู้ศึกษาต้องการรักษารูปแบบการเต้นพื้นเมืองและพัฒนายุทธศาสตร์การเต้นรำพื้นเมืองจึงศึกษาการเคลื่อนไหวของมนุษย์กับการเต้นรำแล้วได้นำไปทดลองใช้กับคณะวิชาเต้นรำในมหาวิทยาลัยเซยองการศึกษาปรากฏว่าการพัฒนาร่างกายมีส่วนต่อการเรียนเต้นรำ

Shahriari (2001 : 22) ได้ศึกษาดนตรีและการฟ้อนรำชาวล้านนา : ภาพลักษณ์อันโดดเด่นทางภาคเหนือของไทยสรุปได้ว่าวิทยานิพนธ์นี้ได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องของบทบาทของดนตรีและการฟ้อนรำเพลงพื้นบ้านเอกลักษณ์ของภาคเหนือของประเทศไทยจุดสำคัญของการศึกษาอยู่ที่วัฒนธรรมทางดนตรีของประชากรในที่ลุ่มแม่น้ำที่เรียกว่าคนเมืองบทแรกแนะนำเรื่องในหัวข้อบทความวิจารณ์เกี่ยวกับวรรณคดีที่สำคัญหลักการสำคัญของงานวิจัยและเค้าโครงของวิทยานิพนธ์ในบทที่สองกำหนดหัวเรื่องที่เจาะถึงประวัติศาสตร์ภาคเหนือของประเทศไทยในราวคริสต์ศักราชที่ 17 ซึ่งตรงกับปลายทศวรรษที่ 19 ของไทยบทที่สามจะเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์การตั้งรกรากของชาวล้านนาในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ในสมัยพระราชชายาเจ้าดารารัศมีแห่งนครเชียงใหม่ประเพณีขันโตกแสดงให้เห็นถึงสาระสำคัญของวิถีชีวิตประชากรบทที่สี่เสนอให้หัวข้อที่มีการบรรยายถึงรายละเอียดของเครื่องดนตรีและการละเล่น

Patricia (2004 : 7) ลวดลายคือ ลายนาคสี่แขน ลายนาคหกแขนลายนาคแปดแขน ลายนาคหัวชุมขยุมตีนหมาลายนาคก้นตี่ลายนาคไต่ราว ลายนาคหัวชูลายนาคน้อย ลายนาคใหญ่เป็นต้น ลวดลายผ้าทอที่สวยงามเหล่านี้ได้สืบทอดมาถึงช่างทอในยุคปัจจุบันความงดงามของลวดลายนาคในผืนผ้าที่สร้างสรรค์ขึ้นมาโดยช่างทอนิรนามมากมายในลุ่มแม่น้ำโขงนี้ช่วยให้เรามองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต ศิลปะงานแกะสลักไม้ศิลปะสิ่งทอ ความงดงามของจิตใจของช่างทอผ้า ที่สร้างสรรค์ผลงานลวดลายนาค ได้หลากหลายงดงามซับซ้อน จากจิตนาการ ถ่ายทอดสิ่งที่มองไม่เห็นให้เป็นภาพที่เราจับต้องได้เนื้อผ้าและเส้นใยที่พิเศษ บ่งบอกให้เราซาบซึ้งความรู้สึก ความศรัทธาการอุทิศตนของช่างทอเมื่อวันวานนักวิชาการชาวลาวได้สรุปความเชื่อเกี่ยวกับตำนานต้นกำเนิดของชนชาติจากงานวรรณกรรมโบราณว่ามีบรรพชนเป็นพญานาคที่คอยปกป้องคุ้มครองอาศัยอยู่ภายใต้แม่น้ำโขง ความเชื่อนี้ยังเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาค ที่เป็นลูกไฟปรากฏตัวขึ้นในกลางแม่น้ำโขงในช่วงคืนเดือนเพ็ญ ความเชื่อเมื่อวันวานเกี่ยวกับพญานาคยังมีปรากฏการณ์ท้าทายการพิสูจน์ของคนรุ่นใหม่ลวดลายผ้าทอลายนาคที่มีหลักฐานบนผืนผ้าของชนเผ่ามากมายในลุ่มแม่น้ำโขง ก็รอเราศึกษาและชื่นชม

Nguy Van Huy (2006 : 23) ด้านรูปแบบของผ้าและการย้อมคราม ใช้รูปแบบและหลักการเดียวกัน กล่าวคือ รูปแบบของผ้าย้อมครามของผู้ไทในเวียดนามใช้เส้นฝ้ายเข็นมือ ทอขัดสานเป็นผ้าขาวแล้วย้อม และสร้างลายด้วยการทอขัดสานสลับสีขาว-น้ำเงิน รูปแบบของผ้าย้อมครามของผู้ไทใน สปป.ลาว ย้อมเส้นฝ้ายเข็นมือก่อนจึงทอขัดสานให้เกิดลายจากการสลับสีและมัดหมี่เส้น พุ่ง

Mahasarakham University

ส่วนรูปแบบของผ้าย้อมครามของผู้ไทในประเทศไทยใช้เส้นใยเรยอนมัดหมี่เส้นพุ่ง นำเส้นใยไปย้อมก่อน แล้วจึงนำมาทอทั้งขัดสานและทอหลายตะกอ ด้านกระบวนการย้อมผ้าด้วยสีครามของผู้ไททั้ง 3 ประเทศ ใช้การเตรียมน้ำย้อมด้วยการหมักเนื้อครามในน้ำขี้เถ้าคล้ายกัน แตกต่างกันเฉพาะวัตถุดิบบางชนิด กล่าวคือ ผู้ไทในประเทศเวียดนาม ใช้เนื้อครามจากต้นครามฝักงอปนเนื้อครามจากห้อม ผสมน้ำขี้เถ้าฟืนจากเตาไฟ ส่วนผู้ไทใน สปป.ลาว และประเทศไทยใช้น้ำขี้เถ้าจากไม้เฉพาะชนิด แต่ผู้ไทใน สปป.ลาว ใช้เนื้อครามจากต้นครามฝักตรง ส่วนผู้ไทในไทยใช้เนื้อครามจากต้นครามฝักงอและผสมน้ำต้มใบไม้ ความแตกต่างนี้เกิดจากปัจจัยทางภูมิอากาศ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ อีกทั้งผู้ไทในเวียดนามทำผ้าย้อมครามไว้สำหรับวิถีชีวิตและประเพณีพิธีกรรม ส่วนผู้ไทใน สปป.ลาว และไทยทำผ้าย้อมครามเป็นสินค้าส่งออกและสินค้าชุมชนตามลำดับ

Vietnam Museum of Ethnology (2001 : 32) กลุ่มชาติพันธุ์ไทที่มีบทบาทและมีชื่อเสียงทางการเมืองของเวียดนาม คือ ชาวไทดำและไทขาว ปัจจุบัน เนื่องจากสงครามต่อสู้เพื่อเอกราชในปีค.ศ.1954 ณ สมรภูมิเดียนเบียนฟู เป็นการต่อสู้บนพื้นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว ส่งผลให้ชาวไทดำและไทขาวมีส่วนเข้ามาเป็นตัวแปรในการต่อสู้ (พิเชฐ สายพันธ์. 2553) โดยการที่ชาวไทดำเข้าร่วมกับกลุ่มเวียดมินห์เพื่อเรียกร้องเอกราชให้แก่เวียดนาม ขณะที่ชาวไทขาวเข้าร่วมกับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสเพื่อต่อสู้กับกลุ่มเวียดมินห์ ท้ายที่สุดเมื่อสงครามสิ้นสุดลงผลปรากฏว่ากลุ่มเวียดมินห์เป็นฝ่ายชนะ ดังนั้นจึงส่งผลต่อสถานภาพความเป็นอยู่ของชาวไทขาวที่เคยเป็นแนวร่วมของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส เช่น การถูกลดทอนและยกเลิกการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อที่สืบทอดมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ เนื่องจากตั้งแต่ภายหลังปี ค.ศ.1945 เวียดนามเข้าสู่ระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ พิธีกรรมตามแบบจารีตดั้งเดิมจึงถูกลดทอนกระทั่งห้ามปฏิบัติในบางพื้นที่ กระทั่งพิธีกรรมใหญ่ๆของชาวไทขาว เช่น พิธีเสนเมือง ถือเป็นพิธีกรรมสำคัญที่ไม่สามารถนำกลับมาปฏิบัติได้อีกจนกระทั่งปัจจุบัน แต่ยังคงมีพิธีเสนบ้าน ที่ทางการอนุญาตให้กระทำได้ และกระทำขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและนำเสนอภาพลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่มีอยู่ในเวียดนาม

Green (1974 : 36) ได้ให้ความหมายของความสำคัญของการศึกษาการออกแบบบ้า การศึกษาการออกแบบเป็นลักษณะการศึกษาที่จัดการศึกษาออกแบบให้กับผู้เรียนรู้เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาความเจริญด้านปัญญาอย่างมีสุนทรีก่อให้เกิดลักษณะนิสัยความงามและความคิดสร้างสรรค์เชิงแก้ปัญหามีความสามารถที่จะคิดจะสร้างงานได้ด้วยตนเอง (Construcktive Ability) เป็นแนวทางในการศึกษาศาสตร์ของการออกแบบ

Torrance (1962 : 78) ให้คำจำกัดความของความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการของความรู้สึกไวต่อปัญหาหรือสิ่งบกพร่องที่ขาดหายไปแล้วรวบรวมความคิดตั้งเป็นสมมุติฐานและทำการทดสอบสมมุติฐานแล้วรายงานผลที่ได้รับจากการค้นพบ

De Bono (2005 : 9) กล่าวถึงความสามารถของการสร้างสรรค์ว่าการสร้างสรรค์หมายถึงการทำให้เกิดบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนและการคิดเป็นวิธีการที่จะช่วยให้เรามีความสามารถที่จะเข้าใจและสื่อความเข้าใจในปัญหาและวิธีการแก้ปัญหานั้นนั้นได้อย่างสร้างสรรค์

Anderson (1970 : 11) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์นั้นเกี่ยวกับความคิดใหม่ใหม่ที่ตรงข้ามกับความคิดเดิมหรือมีปฏิกิริยาตอบสนองความถี่ของบุคคลอื่นการสร้างสรรค์เป็นการกระทำที่เลือกมาจากประสบการณ์ที่ผ่านมาทั้งหมดเพื่อสร้างรูปแบบ Pattern อย่างใหม่

Mahasarakham University

Kenya (2007 : 3) การออกแบบนั้นอ้างอิงมาจากความต้องการที่จะแสดงถึงความหมายและมีตัวตนของชีวิตมนุษย์ผ่านขบวนการสร้างสิ่งต่างๆ Design Refer to the will to Interpret the Meaning of Human life and Existence Through in the Process of Making Things พื้นฐานการออกแบบไม่ใช่การแสดงออกถึงตัวตนแท้จริงแล้วการออกแบบเกิดจากสภาวะสังคมรอบรอบตัว Design on the other Hand, is Basically Not Self-expiration Instead it Originate in Society

Ghodeswar (2008 : 11) ศึกษาเรื่อง เอกลักษณ์การสร้างตราสินค้าของการแข่งขัน ในตลาด วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบสำคัญของการสร้างตราสินค้าที่ประสบความสำเร็จในอินเดีย ซึ่งไดแก่ตราสินค้า Archies, Bololine และ Dabur Vatika ซึ่งได้ทำการค้นคว้าหาข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากการศึกษาพบว่า การสร้างเอกลักษณ์ของตราสินค้าประกอบไปด้วยชื่อ ตำแหน่งของตราสินค้าข้อความที่จะติดต่อสื่อสารของตราสินค้า ประสิทธิภาพการทา งานของตราสินค้า และคุณค่าตราสินค้าที่เป็นองค์ประกอบของการสร้างเอกลักษณ์ของตราสินค้า ในตลาด แข่งขันกรอบแนวคิดของการศึกษานั้น คือรูปแบบของ PCDL ในการสร้างตราสินค้าจากการศึกษา พบว่า ตำแหน่งของตราสินค้าจะต้องเกี่ยวข้องกับมุมมองของตราสินค้าที่อยู่ในใจผู้บริโภคและต้อง สร้างความแตกต่างจากคู่แข่งเพื่อทำ ให้ผู้ บริโภคต้องการและเป็นที่คาดหวังสำหรับการสื่อสารของตราสินค้าข้อความที่จะสื่อสารไปนั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริโภครับรู้ดังนั้นตราสินค้าที่แตกต่าง จะต้องมีข้อความที่ดึงดูดใจผู้บริโภคการโฆษณาถือเป็นสิ่งสร้างสรรค์ที่ทำให้ผู้บู้ริโภคสนใจและยังสร้างผลกระทบที่แข็งแกร่งในตลาดเป้าหมายในส่วนของประสิทธิภาพการทา งานของตราสินค้านั้นถือเป็นการจัดการตราสินค้าที่ต้องสู้กับคู่แข่ง ดังนั้นควรจะทำให้ตราสินค้าอยู่ในตลาดและสร้าง ตราสินค้าให้มีคุณค่าซึ่งสามารถสำรวจได้จากระดับการของการบริโภคการจากตราสินค้าได้ การนึกถึงตราสินค้าการโฆษณาและการตระหนักรู้เป็นต้น ตราสินค้านั้น มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด สาหรับตราสินค้าที่ประสบความสำเร็จในอินเดีย 1) Archies เป็นร้านโปสเตอร์ที่ได้ลิขสิทธิ์จาก Walt Disney ที่ได้ติบโตในอินเดียและตราสินค้านั้นได้ใช้กลยุทธ์ที่มุ่งเน้น ไปที่อารมณ์และความรู้สึก โดยทำการโฆษณาในประเด็นหลักคือวิธีพิเศษที่สุดที่จะบอกว่าคุณใส่ใจและได้ผสารผ่าน เว็บไซต์โทรทัศน์วิทยุที่แสดงถึงอารมณ์และความรู้สึกดีๆ 2) Boroline เป็นผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ที่มีผิวแห้งซึ่งได้มีการรณรงค์การรักษาตนเป็นภาพลักษณ์ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การดูแลช่วยเหลือ ผู้ป่วยสำหรับครอบครัวและเด็กที่ต้องผ่าตัดหัวใจสำหรับผลิตภัณฑ์ได้มีการเพิ่มผู้ใหญ่เป็น 33 กลุ่มวัยรุ่นจากกลุ่มเดิมเป็นกลุ่มผู้สูงอายที่เชื่อเรื่องคุณภาพของผลิตภัณฑ์โดยได้ออกผลิตภัณฑ์ใหม่ สำหรับวัยรุ่นและได้ทำการสื่อสารทางหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุเทศกาลสื่อภายนอกและได้ร่วมกับรายการฟุตบอล 3) Dabur Vatika เป็นตราสินค้าเกี่ยวกับความสวยซึ่งในสังคมอินเดียคือความสวย ต้องมีผิวสวยและเข้มและจะต้องมีผมเงายาวโดย Vatika มีภาพลักษณ์ที่ดีเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์น้ำมันใส่ผมและได้ขยายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับผู้บริโภคโดยทางการสื่อสาร เพื่อให้ผู้บริโภครับรู้โดยทา การส่งเสริมการขายการโฆษณา รวมทั้งเป็นผู้สนับสนุนรายการเพลงและโทรทัศน์ดังนั้นจากทั้งสามตราสินค้าที่ประสบความสำเร็จในประเทศอินเดียเกิดจากการมีภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ดีมีความน่าเชื่อถือ โดยที่ผู้บริหารจะต้องปรับตราสินค้าให้ตรงกับความคาดหวังของผู้บริโภคให้มีจุดยืนที่แตกต่างและต้องอยู่ในใจของผู้บริโภค

Kasemsan (1992 : 9) แนวนิยมในการแต่งกายโดยได้อิทธิพลจากตะวันตกยังคงต่อเนื่องมาจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปก เกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 แต่ผ้าซิ่นยาวเปลี่ยนเป็นสั้นคล้ายกระโปรง ตัดด้วยผ้าไหมไทยหรือแพร ส่วนเสื้อตัวยาวหลวม นั้นนิยมแพรต่วนหรือแพรฝรั่งชนิดอื่นๆ

Mahasarakham University

ผมดัดหยิกเป็นคลื่น ผู้หญิงทันสมัยในยุคนี้อาจหาความบันเทิงนอกบ้านด้วย การไปงานปาร์ตี้ ไปดูแข่งม้าหรือรวมกลุ่มกับเพื่อนฝูงและญาติพี่น้องไปเที่ยวด้วยกัน ทำนองเดียวกับหญิงสาวทันสมัย ชาวยุโรป

Tubthong (2001 : 30) เครื่องแต่งกายของสตรีไทยได้เปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน หลังจากการเสด็จประพาสยุโรปครั้งแรก โดยได้รับ อิทธิพลมาจากการแต่งกายแบบอังกฤษในปลายรัชสมัยสมเด็จพระบรมราชินีนาถวิกตอเรีย และประยุกต์ให้เหมาะสม การนำเครื่องแต่งกายสตรีไทยสมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 7 มาออกแบบให้เป็นงานลูกไม้เซรามิก กระบวนการออกแบบเซรามิกที่เป็นต้นแบบและสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ ผนวกกับกับภูมิอากาศและวิถีชีวิตแบบไทยโดยใช้ผ้าลูกไม้เป็นวัสดุตกแต่งที่สำคัญ ในช่วงแรกเสื้อผ้ามีการตกแต่งประดับประดา ด้วยการระบายผ้าลูกไม้อย่างหรูหราและนิยมแขนเสื้อซึ่งมีความพองฟูแบบแขนหมูแฮม ในช่วงที่สองปลายรัชกาล เสื้อผ้ามีเนื้อนิ่มและเบาขึ้น ลดความพองฟูลงแต่ยังคงความหรูหราของการระบายและตกแต่งด้วยผ้าลูกไม้อยู่ การแต่งกายของสตรีไทยสมัยรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2453-2468) ช่วงต้นรัชกาล การแต่งกายท่อนบน ใช้เนื้อผ้าที่บางเบาและทิ้งตัวมากขึ้น นิยมใช้แพรไหมหรือฝ้ายเนื้อบางที่มีลายเล็กๆ หรือปักเป็นลายในตัว ส่วนผ้าลูกไม้ที่ใช้ ประดับมีความโปร่งบาง ลดความฟู่ฟ่าหรือพองฟูและการตกแต่งด้วยริบบิ้นจำนวนมากตามตัวเสื้อ ในรัชกาลที่ 6 การแต่งกายก็ยังคงนุ่งโจงกระเบนอยู่ทั้งในราชสำนัก ตลอดจนข้าราชการและประชาชน แต่เจ้านายฝ่ายในและ สุภาพสตรีชั้นสูง ทรงเครื่องประดับและประดับอาภรณ์ต่างๆ มากขึ้น

McCormick และ Schmitz (2001 : 4) ได้เขียนงานวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าของงานในอุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป กล่าวว่าในการพัฒนาประเทศนั้น องค์กรต้องมีการพัฒนาข้อมูลของผู้ผลิตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งองค์กรมีรูปแบบการทำงานภายในโดยมุ่งไปที่งานของกระบวนการผลิตหรือการจัดการบริการของอุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป จุดที่สำคัญในการทำความเข้าใจทั้งหมด คือ การทำงานภายในและความรู้ที่สูญเสียไปขององค์กรตามระยะทางของแรงที่ขับเคลื่อน ซึ่งสามารถตัดสินใจได้ตามเงื่อนไข ยกตัวอย่างเช่น ในการรวมกันของฝ่ายขายในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษมีผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานขององค์กร นอกจากนั้นงานวิจัยนี้ยังได้นำเสนอในเรื่องของการเพิ่มมูลค่าของต้นทุน คุณภาพ ความยืดหยุ่น หรือความเร็ว เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับความสำเร็จของต่างประเทศ

Mahasarakham University

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม (Qualitative Research) ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม และการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มในสนามการวิจัย โดยกำหนดขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย
   - 1.1 เนื้อหาการวิจัย
   - 1.2 วิธีวิจัย
   - 1.3 ระยะเวลาการวิจัย
   - 1.4 พื้นที่ที่ทำการวิจัย
   - 1.5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. วิธีดำเนินการวิจัย
   - 2.1 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล
   - 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
   - 2.3 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
   - 2.4 การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์กำหนดขั้นตอนวิจัยออกเป็นดังนี้

1. เนื้อหาการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ซึ่งได้ศึกษาขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรมและการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่ นำไปสู่ปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ได้ใช้แนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกาย ในการศึกษาวิธีวิจัย กล่าวคือ

แนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกาย กล่าวถึงประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการแต่งกายของไทยเอเชียและยุโรปดังกล่าวจะพบว่า การแต่งกายของมนุษย์ไม่ว่าเป็นชาติไหนจะเริมตั้งแต่เมือมนุษย์รู้จักนำหนังสัตว์หรือใบไม้มาใช้เพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่ม ต่อมารู้จักดัดแปลงนำผ้ามานุ่ง มาห่ม ซึ่งการนุ่งการห่มก็จะแตกต่างกันออกไปของแต่ละประเทศหรือไม่ก็เป็นการทีมนุษย์รู้จักนำผ้ามาผูกหรือขดแทนการพัน มีการห่ม มีการนำมาพับมาจีบให้เกิดความสวยงาม นำสิงของ เช่น กระดูกมาทำเป็นกระดุม รวมทั้งการรู้จักนำผ้ามาเย็บต่อกันให้สวมใส่ได้ และพัฒนามาเป็นรูปทรงต่างๆ ซึงมีการเปลี่ยนแปลง ดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสม กับสภาพแวดล้อม สภาพดินฟ้าอากาศภาวะทางเศรษฐกิจ

Mahasarakham University

การเมืองและเหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติหน้าที ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงไปของโลก เนื่องจากการพัฒนาทำให้ประเทศเจริญขึ้นและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกาย ประเทศต่างๆ สามารถรับวัฒนธรรมใหม่ๆ จากทั่วโลกได้รวดเร็วขึ้น มีการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามารู้จักดัดแปลงให้เข้ากับสภาพวิถีชีวิตของตนเองจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะได้ อีกทั้งยังได้รับอิทธิพลจากผู้นำประเทศที่เป็นแบบอย่างของการแต่งกายหรือคนชั้นสูง ทำให้เกิดออกแบบ ดัดแปลง เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เพื่อให้เหมาะสมกับเป็นเครื่องแสดงลักษณะเฉพาะหรือแอกลักษณ์ของ ประเทศนั้น โดยอาจจะเป็นการนำลักษณะเด่นของเครื่องแต่งกายของแต่ละยุคแต่ละสมัยมา ปรับปรุง ดัดแปลงผสมผสานกับสิ่งใหม่ เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและความนิยมตามสมัย

แนวคิดดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เป็นกรอบแนวคิดแบ่งเนื้อหาสาระของการศึกษาดังนี้

1. เพื่อศึกษาขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์
2. เพื่อศึกษาการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์
3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

2. วิธีวิจัย

การวิจัยฉบับนี้ ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Document) และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่มและการนำข้อมูลมาทำการสังเคราะห์และวิเคราะห์ ให้ตรงตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยมีขบวนการวิจัยดังนี้

2.1 การกำหนดปัญหาของการวิจัย
2.2 การวางแผนออกแบบการวิจัย
2.3 การกำหนดกลุ่ม
2.4 การเก็บรวบรวม้อมูล
2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
2.6 การสรุปและรายงานผล
2.7 การตีความหมาย
2.8 การเขียนรายงานวิจัย

3. ระยะเวลาการวิจัย

ใช้ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยเริ่มตั้งแต่1 มีนาคม 2559 ถึง 1 สิงหาคม 2559

4. พื้นที่ที่ทำการวิจัย

การเลือกพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยในภาคอีสานนั้นมีกลุ่มจังหวัดที่เรียกว่า กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีประเพณีและวัฒนธรรมอันโดดเด่นอย่างชัด โครงสร้างกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง “ร้อยแก่นสารสินธุ์” ประกอบด้วย 1) จังหวัดร้อยเอ็ด 2) จังหวัดขอนแก่น 3) จังหวัดมหาสารคาม 4) จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากทั้งสี่จังหวัดนี้ได้มีการงานบุญประเพณีนี้เป็นงานประจำจังหวัดโดยแต่ละจังหวัดในกลุ่มร้อยแก่น

Mahasarakham University

สารสินธุ์เป็นผู้จัดขึ้นโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดแต่ละจังหวัดเป็นผู้สั่งการ โดยมอบให้เทศบาลจังหวัดเป็นผู้ดำเนินงานจัดงานโดยแบ่งความรับผิดชอบไปยังอำเภอต่างภายในจังหวัดนำขบวนแห่เข้ามาร่วมกับจังหวัด ซึ่งแต่ละอำเภอได้ร่วมกับทั้งภาครัฐ เอกชนและรัฐวิสาหกิจ ร่วมไปถึงพ่อค้า ประชาชน และคุ้มวัดต่างๆ นั้นได้เข้าร่วมงานประเพณีเป็นประจำทุกปี ประเพณีนั้นได้รับการฟื้นฟูให้เป็นประเพณีประจำจังหวัด

ซึ่งจากข้อมูลนั้นจะเห็นได้ว่าประเพณีในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ เป็นงานที่เกิดจากความร่วมมือของทั้งจังหวัด มิเพียงเป็นอำเภอใดอำเภอหนึ่งซึ่งได้มีการจัดขบวนเพื่อนำมาร่วมแห่ โดยในขบวนแห่ประกอบไปด้วยผู้ร่วมขบวนแห่จำนวนมากโดยแต่งกายให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีของของแต่ละจังหวัดอันเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงออกมาให้เห็นได้ชัดเจน นอกจากขบวนที่ส่วนอำเภอต่างๆ มีหน้าที่รับผิดชอบที่จะต้องนำเข้ามาแห่แล้วยังมีการจัดกองทุนเพื่อสานต่องานประเพณีนี้ในปีต่อๆ ไป เพื่อสานต่อขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามสืบต่อมา

5. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เทศบาลจังหวัดจังหวัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดวิทยาลัยนาฏศิลป์สถาบันอุดมศึกษา ครู อาจารย์โรงเรียนที่มีหน้าที่รับผิดชอบในงานประเพณีประจำจังหวัดทั้งสี่จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ กลุ่มรัฐวิสาหกิจที่ส่วนร่วมในงานบุญประเพณี พ่อค้า พระสงฆ์ ประชาชนร่วมไปถึงคุ้มวัดต่างๆ การคัดเลือก กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์คัดเลือก ดังนี้

5.1 เทศบาลจังหวัดจังหวัดร้อยเอ็ดเทศบาลจังหวัดขอนแก่นเทศบาลจังหวัดมหาสารคามเทศบาลจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่รับผิดชอบบุญประเพณี โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางโดยเป็นผู้จัดการประชุมวางแผนงาน และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยงานภายในจังหวัด

5.2 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดและวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์เป็นผู้ดูแลเรื่องความถูกต้องของแบบแผนการแต่งกายของแต่ละขบวนของประเพณี ซึ่งร่วมไปถึงการให้คำปรึกษาเพื่อให้ขบวนแห่นั้นออกมาในทิศทางเดียวกัน และเป็นผู้จัดรูปแบบขบวนนำ และส่วนประกอบภายในขบวนต่างเพื่อสร้างสิ่งดึงดูดความสนใจภายในขบวนแห่มากที่สุด

5.3 สถาบันอุดมศึกษาแต่ละจังหวัดในกลุ่มกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ เป็นผู้จัดทำแบบสอบถามเพื่อที่จะประเมินการจัดการของประเพณีเพื่อให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของการจัดงาน

5.4 คณะครู อาจารย์โรงเรียนภายในจังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์มีหน้าที่รับผิดชอบในงานบุญประเพณี กลุ่มรัฐวิสาหกิจที่ส่วนร่วมในงานบุญประเพณี พ่อค้า ประชาชนร่วมไปถึงคุ้มวัดต่างๆ

กลุ่มตัวอย่างด้านการเก็บข้อมูลจากสนามผู้วิจัยกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ประกอบด้วย

1.1 นายกเทศมนตรีร่วมไปถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องภายในเทศบาลจังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่นและกาฬสินธุ์

1.2 หัวหน้าประชาสัมพันธ์จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่นและกาฬสินธุ์

Mahasarakham University

1.3 หัวหน้าการท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่น และกาฬสินธุ์

1.4 ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่นและกาฬสินธุ์

1.5 พระสงฆ์วัดเขตพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่นและกาฬสินธุ์

2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants)

2.1 อาจารย์จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดและวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์

2.2 เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประเด็นวิจัย

2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนเทศบาลในเขตพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 จังหวัดคือ จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่นและกาฬสินธุ์

2.4 ประชาชนที่เข้าร่วมบวนแห่ในเขตพื้นที่ศึกษาทั้ง4 จังหวัดคือ จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่นและกาฬสินธุ์

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants)

3.1 ประชาชนผู้เข้าชมงานในเขตพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 จังหวัดคือ จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่นและกาฬสินธุ์

3.2 เจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจที่ส่วนร่วมในงานบุญประเพณีในเขตพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 จังหวัด คือ จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่น และกาฬสินธุ์

3.3 ประชาชนที่อาศัยในคุ้มวัดต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 จังหวัด คือ จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่น และกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยได้แบ่งขั้นตอนออกเป็นดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1.1 แบบสำรวจ (Basic Survey) ใช้สำรวจข้อมูลพื้นที่ คือ ภาคอีสาน

1.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview Guided) กลุ่มผู้รู้ แบ่งออกเป็นดังนี้

1.2.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์จะต้องถามตามคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในแบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) ผู้สัมภาษณ์ไม่สามารถจะดัดแปลงคำถามได้อย่างเสรีวิธีการสัมภาษณ์แบบนี้เป็นวิธีการที่ใช้เวลาน้อยและมีความเป็นปรนัยมากกว่าแบบไม่มีโครงสร้าง นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้รับยังนำมาแปลความหมายได้ง่ายกว่าแต่เนื่องจากการถามตอบอยู่ในกรอบจำกัดจึงไม่อาจทำให้ได้ข้อเท็จจริงทางสังคม เพราะจะไม่สามารถเข้าใจถึงความซับซ้อนของการกระทำของมนุษย์

1.2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) เป็นการสัมภาษณ์โดยที่ไม่ได้กำหนดข้อความไว้ละเอียดอาจมีเพียงแนวหัวข้อที่จะสัมภาษณ์เท่านั้น ดังนั้นผู้สัมภาษณ์จะต้องมีความรู้ในเรื่องที่จะสัมภาษณ์เป็นอย่างดี เป็นการสัมภาษณ์ที่ยืดหยุ่นได้มากแบบกว่าแรก แต่การสัมภาษณ์แบบนี้มีจุดอ่อนมากกว่าแบบแรก เช่น ผู้สัมภาษณ์มีอิสระมาก ดังนั้นจึงควบคุมความลำเอียงของผู้สัมภาษณ์ได้ยากข้อมูลที่ได้มักเป็นเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ทำการสัมภาษณ์คือ

Mahasarakham University

สัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเพณีปรำจังหวัดหวัดในกลุ้มร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดรูปแบบขบวนแห่รวมไปถึงชุดเครื่องแต่งกายของผู้ร่วมขบวนแห่ในงานประเพณีประจำจังหวัดอันมีผู้ร่วมขบวนเป็นผู้สวมใส่ ซึ่งชุดเครื่องแต่งกายที่นำมาสวมใส่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในแต่ละจังหวัดนั้นๆ อันนำไปสู่พัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

1.3 แบบสังเกต (Observation) ประกอบด้วย

1.3.1 แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ใช้สังเกตวิธีการ กระบวนการ ส่วนประกอบ และองค์ความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับพัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์โดยมีเกณฑ์ในการเลือกสังเกตดังนี้

1) ฉากและบุคคล (Setting) การสังเกตฉากหรือสภาพแวดล้อมและตัวบุคคลเป็นการสังเกตที่ง่าย โดยเลือกสังเกตจากการเริ่มต้นการเตรียมงานทั้งของส่วนกลางคือเทศบาลและหน่วยงานต่างๆ ที่ได้รับผิดชอบ เพราะมีข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่มาก ผู้ศึกษาวิจัยจึงสามารถเห็นได้ทันทีที่เริ่มสังเกต ฉาก หมายถึง ลักษณะทางกายภาพ และทางสังคมของเหตุการณ์ที่นักวิจัยเฝ้าดู ประกอบด้วยสถานที่ บุคคลสิ่งของ ฯลฯ ซึ่งช่วยให้ผู้ศึกษาวิจัย กำหนดข้อมูลทางสังคม คุณลักษณะต่างๆ ได้ง่ายขึ้นการสังเกต ฉาก ก็คือ การตอบคำถาม ใคร และที่ไหน

2) พฤติกรรม (Acts) คือ การกระทำที่ผู้สังเกตเห็นในเหตุการณ์ที่เฝ้าดูอยู่ในเหตุการณ์ที่มีคนหลายคน พฤติกรรมที่จะต้องสังเกตก็มีมากและหลากหลายไปด้วย อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาวิจัย พึงพิจารณาว่า เป็นการสังเกตพฤติกรรมสังคม มิใช่พฤติกรรมส่วนบุคคล พฤติกรรมที่สังเกตเป็นการกระทำระหว่างกัน เช่น การชี้แจงเรื่องต่างๆ ของแต่ละหน่วยงานที่มีการประชุมแบ่งหน้าที่ การยกมือถามข้อสงสัยเพื่อนำไปสู่การทำงานที่ถูกต้อง ฯลฯ ผู้ศึกษาวิจัยต้องเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นให้ครบถ้วน โดยไม่มีอคติต่อพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ไม่คาดหวังให้ตรงกับทฤษฎีที่ได้ศึกษามา เพราะสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น คือความเป็นจริงทางสังคมการสังเกตตัวพฤติกรรมทำให้ผู้ศึกษาวิจัยตอบคำถามว่าทำอะไรได้

3) แบบแผนพฤติกรรม (Activities) คือ การนำเอาพฤติกรรมที่เฝ้าดูมาเรียงลำดับด้วยเหตุผลบางประการเพื่อจะได้เรียงเรื่องราวเหล่านั้นให้เป็นเรื่องที่มีความสืบเนื่องกัน เพื่อให้รู้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

4) ความสัมพันธ์ (Relationship) คือการสังเกตถึงความสัมพันธ์ว่าใครกระทำกับใคร สังเกตถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน

5) การมีส่วนร่วม (Participation) ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านต่าง ๆ เป็นการสังเกตเพื่อเข้าใจในภาพรวมของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน

6) ความหมาย (Meaning) หมายถึง การให้ความสำคัญหรือการรับรู้เหตุการณ์หนึ่งๆ ของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ การค้นหาความหมายจึงเป็นการหาข้อมูลว่าบุคคลมองตนเองและบุคคลรอบข้างอย่างไร และทำไมจึงมีพฤติกรรมเป็นเช่นนี้

1.3.2 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ใช้สังเกตกิจกรรมต่างๆ ในการจัดงานประเพณีประจำจังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบด้วย

Mahasarakham University

1) จังหวัดร้อยเอ็ด 2) จังหวัดขอนแก่น 3) จังหวัดมหาสารคาม 4) จังหวัดกาฬสินธุ์ ในบริบทของผู้ชมงาน

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Guideline) ใช้เป็นแนวทางในการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานโดยสอบถามถึงการวางแผน การจักทำแผนงานและการกำหนดวาระการประชุมของผู้ที่รับผิดชอบในฝ่ายต่างๆ ของหน่วยงานในงานกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ เพื่อนำไปสู่พัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณีพิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีประกอบกัน ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) มีดังนี้

2.1 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีประจำจังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการออกแบบชุดเครื่องแต่งกาย นโยบายของรัฐ พื้นที่ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องงานวิจัยที่เกี่ยวข้องงานวิจัยในประเทศ งานวิจัยต่างประเทศ ทั้งในห้องสมุดและอินเตอร์เน็ต

2.2 การเก็บข้อมูลภาคสนามทำการเก็บระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

2.2.1 การสัมภาษณ์การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบในการสัมภาษณ์ 2 รูปแบบ ได้แก่

1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ คือ เทศบาลจังหวัด โดยที่เทศบาลนั้นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดงานบุญประเพณี นอกจากที่วัฒนธรรมจังหวัดก็เป็นหน่วยงานที่มีส่วนสำคัญเพราะเป็นหน่วยงานที่เก็บข้อมูลหลักทั้งหมดของการจัดการ กลุ่มบุคคลทั่วไป คือ บุคคลที่สังกัดในหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวของกับการจัดงานไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมไปถึงคุ้มวัดต่างด้วย

2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างโดยการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างตามประเด็นที่ขาดตก ในส่วนการบริการ หรืองานโดยทั่วไป ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่งานหรือบุคคลที่มาร่วมงาน

2.2.2 การสังเกตการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบในการสังเกต 2 รูปแบบ คือ

1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยได้ไปสังเกตจากการเตรียมของแต่ละหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยสังเกตการทำงานและแผนปฏิบัติงานจากหลายๆหน่วยงายเพื่อเก็บข้อมูล โดยเข้าไปโดยเป็นร่วมงานด้วยเป็นต้น เพื่อสังเกตเชิงลึก ละเอียดทุกแง่มุม

2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมผู้วิจัยจะทำการสังเกตโดยอาจผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้ร่วมสังเกต

3) การสนทนากลุ่มในพื้นที่ที่ทำการวิจัยเป็นรวบรวมประเด็นที่เกิดจากการแสดงความคิดเห็นของ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามกรอบที่กำหนดไว้ โดยเลือกสนทนาตามกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. กลุ่มผู้รู้ (Key Informants)
2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants)
3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants)

Mahasarakham University

3. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้ว เตรียมพร้อมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสร้างข้อสรุป แยกประเภทข้อมูล และจัดหมวดหมู่ข้อมูล เก็บข้อมูลเพิ่มเติม สังเคราะห์ให้เกิดความชัดเจน

4. การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากจากการรวบรวมภาคสนาม โดยจำแนกข้อมูลแยกออกประเด็นตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอเหมาะสม เตรียมพร้อมสำหรับการนำไปวิเคราะห์ สรุปผลความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ หากกรณีที่ข้อมูลที่ได้มามีความไม่สอดคล้องกันผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) และหากมีข้อมูลส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์ผู้วิจัยก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่องพัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ผลศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และอธิปรายผลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย แล้วนำเสนอข้อมูลที่ได้มาสรุป

Mahasarakham University

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่องพัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์
2. ศึกษาการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์
3. ศึกษาการปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

ศึกษาขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

ขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกประเพณีออกเป็น 4 จังหวัด 5 ประเภท คือ 1) จังหวัดร้อยเอ็ด มีประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องดังตาราง 11

ตาราง 11 ประเพณีและขบวนแห่ประจำหวัดร้อยเอ็ด

ประเพณีและขบวนแห่ประจำหวัดร้อยเอ็ด		
ชื่องาน	ชื่อประเพณี	ความเชื่อที่เกี่ยวข้อง
งานกาชาดหรืองานประจำปี	ประเพณีบุญผะเหวด	ประเพณีบุญผะเหวด หรืองานบุญเดือนสี่ จัดเป็นประจำทุกปีในช่วงอาทิตย์แรกของเดือนมีนาคม ภาพจำลองเรื่องราวมหาชาติชาดก ครั้งที่พระเวสสันดรกลับเข้าเมืองที่ยิ่งใหญ่ตระการตา ของขบวนแห่ทั้ง 13 กัณฑ์ ฟังเทศน์มหาชาติ แห่กัณฑ์จอบกัณฑ์หลอน แห่ข้าวพันก้อน เทศน์สังกาด
งานขบวนแห่ในประเพณี	งานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอพนมไพร อำเภอปทุมรัตน์ และอำเภอสุวรรณภูมิ	ในงานประกอบด้วยการกิจกรรมหลากหลาย อาทิ ขบวนแห่บั้งไฟ การประกวดบั้งไฟประเภทต่างๆ การแสดงศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

Mahasarakham University

ตาราง 11 (ต่อ)

ประเพณีและขบวนแห่ประจำหวัดร้อยเอ็ด		
งานกาชาดหรืองานประจำปี	ประเพณีบุญผะเหวด	ประเพณีบุญผะเหวด หรืองานบุญเดือนสี่ จัดเป็นประจำทุกปีในช่วงอาทิตย์แรกของเดือนมีนาคม ภาพจำลองเรื่องราวมหาชาติชาดก ครั้งที่พระเวสสันดรกลับเข้าเมืองที่ยิ่งใหญ่ตระการตาของขบวนแห่ทั้ง 13 กัณฑ์ ฟังเทศน์มหาชาติแห่กัณฑ์จอบ กัณฑ์หลอน แห่ข้าวพันก้อน เทศน์สังกาด
งานขบวนแห่เฉลิมฉลองประจำปี	งานสมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีป	งานประเพณีนี้เดิมเป็นงานประเพณีลอยกระทงที่ชาวจังหวัดร้อยเอ็ดจัดมาทุกปีจนเมื่อปี พ.ศ. 2542 จึงมีการเปลี่ยนชื่อเป็น งานประเพณีสมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีป ตามภาษาถิ่นมีความหมายถึงการขอขมาพระแม่คงคาในคืนวันเพ็ญเดือน 12 ซึ่งได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2542 จนถึงปัจจุบันเป็นครั้งที่ 9 และด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานประทีปส่วนพระองค์ จำนวน 6 ประทีป ลงลอยเพื่อความเป็นศิริมงคลแก่ชาวจังหวัดร้อยเอ็ด
งานขบวนแห่เกี่ยวกับความเชื่อ	ประเพณีบุญข้าวจี่	งานประเพณีบุญข้าวจี่ของดีเมืองโพธิ์ชัย เป็นงานประเพณีที่จัดขึ้นตามฮีตสิบสอง จารีตประเพณีโบราณของชาวอีสาน ซึ่งถือว่าการได้ทำบุญข้าวจี่แล้วจะได้บุญกุศลมากและเป็นกาละทานชนิดหนึ่ง ในงานได้จัดให้มีการประกวดธิดาปุณณทาสีและข้าวจี่ยักษ์

1. ประเพณีบุญผะเหวด

บุญผะเหวด หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า บุญมหาชาติ เป็นประเพณีบุญตามฮีตสิบสองของชาวอีสาน แต่ถ้าถือเป็นเรื่องทาน ก็เป็นประเพณีการบริจาคทานครั้งยิ่งใหญ่ ก็พอจะอนุมานได้ถึงสภาพทั่วไป ของชาวอีสานว่า ดอกจิก ดอกจาน บานราวต้นเดือน 3 พุทธศาสนิกชนจะเก็บดอกไม้เหล่านี้ มาร้อยเป็นมาลัยเพื่อตกแต่งศาลาการเปรียญสำหรับบุญมหาชาติและในงานนี้ก็จะมีการเทศน์มหาชาติ ซึ่งถือว่าเป็นงานอันศักดิ์สิทธิผู้ใดฟังเทศน์มหาชาติจบภายในวันเดียว และบำเพ็ญคุณงามความดี จะได้อานิสงส์ไปเกิดในภพหน้า

Mahasarakham University

พิธีกรรมชาวอีสาน จะจัดทำบุญผะเหวด ปีละ 1 ครั้ง ระหว่างเดือน 3 เดือน 4 ไป จนถึงกลางเดือน 5 จังหวัดร้อยเอ็ด จะจัดประเพณีบุญผะเหวดในช่วงสัปดาห์แรกของเดือนมีนาคมทุกปี โดยจะมีวันรวมตามภาษาอีสาน เรียกว่า วันโฮมบุญ พุทธศาสนิกชนมาช่วยกันจัดตกแต่งศาลาหรือสถานที่ที่จะทำบุญ จัดเตรียมเครื่องสักการะ ดอกไม้ ธูปเทียน ข้าวตอก อย่างละพันก้อน มีการตั้งธงใหญ่ไว้แปดทิศ และมีศาลเล็กๆ เป็นที่เก็บข้าวพันก้อน และเครื่องคาวหวาน สำหรับ ผี เปรต และมารรอบๆ ศาลาการเปรียญจะแขวนผ้าผะเหวด เป็นเรื่องราวของพระเวสสันดร ตั้งแต่กัณฑ์ที่ 1 ถึงกัณฑ์สุดท้าย การจัดงานบุญผะเหวด หรือ งานเทศน์มหาชาตินิยมที่อัญเชิญพระอุปคุต มาปกป้องคุ้มครองมิให้เกิดเหตุเภทภัยอันตรายทั้งปวง และให้โชค ลาภแก่พุทธศาสนิกชนในการทำบุญมหาชาติ จึงมีการแห่พระอุปคุต ซึ่งสมมุติว่า อัญเชิญมาจาก สะดือทะเล

ประวัติความเป็นมาพอสังเขป บุญพระเวส หรือ บุญมหาชาติ ซึ่งเป็นการทำบุญในเดือนสี่ บางครั้งก็เรียก “บุญเดือนสี่” ในบางท้องถิ่นจะทำบุญเดือนนี้ในเดือนสามรวมกับบุญข้าวจี่และบุญกุ้มข้าวใหญ่ ให้เป็นบุญเดียวกันส่วนเดือนสี่ก็เว้นไว้ บุญผะเหวดส่วนมากจะกระทำกันในเดือนสี่ แต่จะกำหนดเอาไว้วันใดนั้นแล้วแต่ความพร้อม เพราะว่าต้องมีการปรึกษาหารือและลงมติกันระหว่างผู้นำในหมู่บ้าน เช่น ผู้อาวุโส กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และพระสงฆ์ ตลอดผู้ทรงวุฒิต่างๆ ในหมู่บ้านการทำบุญผะเหวด เป็นการทำบุญเนื่องด้วยการรำลึกถึงอดีตชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้าที่ได้เกิดมาเป็นพระเวสสันดร และได้บำเพ็ญทานบารมีอย่างแก่กล้า บรรพบุรุษชาวอีสานได้นำมาประสมประสานกับการละเล่นพื้นบ้านให้เกิดความสนุกสนานรื่นเริง ตามนิสัยรักสนุกของชาวอีสานแต่กำเนิดนั้นเอง การกำหนดวันงาน มี 2 วัน คือ วันโฮม (วันรวม) และ วันฟังเทศน์ ในวันโฮมฝ่ายสตรีแม่บ้านทั้งหลายจะเป็นผู้จัดบ้านเรือนไว้รับแขกบ้านอื่นและสตรีทำข้าวปุ้น (ขนมจีน) ไว้ทุกบ้านเรือน เตรียมของหวาน หมากพลู บุหรี่ และที่นอนไว้คอยรับแขกด้วย เพราะอาจจะมีผู้มาพักค้างคืน ส่วนฝ่ายชายซึ่งเป็นพ่อบ้านจะพากันไปเตรียมไว้ที่วัด จัดสถานที่ ทำที่ฟังเทศน์ ประดับประดาธรรมาสน์ ปักธงทิวไว้รอบวัด และทำที่หออุปคุต รูปนก รูปสัตว์ แขวนไว้ที่ศาลาการเปรียญ สำหรับพระภิกษุ-สามเณร ก็เตรียมสถานที่ต้อนรับพระภิกษุสามเณร ที่มาจากบ้านอื่น ที่จะต้องมาพักแรมเพื่อร่วมเทศน์ในวันรุ่งขึ้นพิธีแห่อุปคุต ในตอนเย็นของวันรวม จะมีการอัญเชิญพระอุปคุตจากแหล่งน้ำมาสู่ศาลาวัด มีเรื่องราวกล่าวไว้ว่า ในอดีตพระอุปคุต ซึ่งเป็นพระเถระผู้ทรงฤทธิ์ นิรมิตกุฏิ อยู่กลางแม่น้ำใหญ่ สามารถปราบภูตผีปีศาจได้ ครั้งสมัย พระเจ้าอโศกมหาราช ได้รวบรวมพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจากที่ต่างๆ มาบรรจุไว้ในสถูปเจดีย์ที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นมาใหม่ เสร็จแล้วจะทำการฉลองจึงทรงปริวิตกถึงมารผู้เป็นศัตรูคู่เวรของพระพุทธเจ้าจึงทรงรับสั่งให้ไปนิมนต์พระอุปคุตมาในพิธีฉลองนั้น เมื่อมารรู้ว่าพระเจ้าอโศกมหาราชจะฉลองสถูปเจดีย์ก็มาแสดงฤทธิ์โต้ตอบกับพระอุปคุต ครั้งสุดท้ายพระอุปคุตได้เนรมิตหนังสุนัขเน่า ผูกแขวนคอมารไว้ มารไม่สามารถแก้ให้หลุดได้ในที่สุดมารก็ยอมแพ้ พระอุปคุตจึงแก้หนังสุนขออกจากคอมารและนำเอาตัวไปกักขังไว้บนยอดเขา การฉลองพระสถูปเจดีย์ ครั้งนั้นจึงปลอดภัยและสำเร็จลงด้วยดี ดังนั้น บุญผะเหวดจึงนำเรื่องราวของพระอุปคุตมาเกี่ยวข้อง โดยถือความเชื่อจากเรื่องราวดังกล่าวนั้น จัดเป็นหอเล็กๆ ข้างในบรรจุอัฐบริขารไว้ครบชุด เรียกว่า “หออุปคุต” ตั้งอยู่ทิศตะวันออกของศาลาการเปรียญ เพื่อให้งานบุญผะเหวดมีความสงบเรียบร้อยด้วยประการทั้งปวงการทำบุญผะเหวด มีกิจกรรมเป็นขั้นตอน ดังนี้ 1) การใส่หนังสือ เมื่อได้กำหนดวันงานแล้ว จะกำหนดการใส่หนังสือคือเอาหนังสือใบลานหรือ “ลำผะเหวด” มาแบ่งย่อยๆ ออกประมาณ 30-40 ผูกเป็นชุดแล้วนำเอาหนังสือที่แบ่งไว้นั้น ไปให้ตามวัดต่างๆ เพื่อพระสงฆ์จากวัดนั้นๆ จะนำไปเทศน์ตามวันที่กำหนดไว้

Mahasarakham University

โดยที่พระจะทราบเองว่าใบลานชุดของตัวเองได้มานี้อยู่กัณฑ์ไหน เมื่อถึงผูกของตนก็จะนำขึ้นไปเทศน์ และทั้งหมดนั้นจะเป็นอักษรตัวธรรม การกระทำเช่นนี้เรียกว่า “การใส่หนังสือ”2. การแห่ผะเหวด และการแห่ข้าวพันก้อน ในตอนเย็นของวันโฮมจะมีการไปรวมกันที่ใดที่หนึ่ง ซึ่งสมมติกันว่าเป็นป่า ตามเรื่องราวในพระเวสสันดรชาดกและพากันแห่ผ้าซึ่งเขียนภาพเป็นเรื่องราวพระเวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์ เข้าสู่หมู่บ้าน ตามระยะทางจะมีผู้ตั้งหม้อน้ำหอมไว้ สำหรับให้ผู้ที่แห่ผะเหวดไว้เอาดอกไม้จุ่มเป็นการบูชาพระเวสสันดร พอถึงบริเวณวัดก็จะนำผ้าไปขึงไว้บริเวณรอบศาลาการเปรียญหมู่บ้านบางแห่งจะแห่ข้าวพันก้อนไปด้วย แต่ส่วนใหญ่นิยมแห่ข้าวพันก้อนในตอนเช้ามืดของวันรุ่งขึ้น“ ข้าวพันก้อน ” หมายถึง ข้าวเหนียวทำเป็นก้อนเล็กๆ โดยการแบ่งคนละกัณฑ์ หรือ คุ้มละ 5 กัณฑ์ ก็ได้ แล้วไปจัดทำข้าวมาตามจำนวนพระคาถาในแต่ละกัณฑ์บ้านละเล็กบ้านละน้อยเข้ากันได้ 1000 ก้อน และนำมาถวายพุทธบูชา ในวันเทศน์มหาชาติ เป็นการบูชา “พระคาถา”และมีชื่อดังนี้

1. ทศพร 19 พระคาถา
2. หิมพานต์ 134 พระคาถา
3. ทานกัณฑ์ 209 พระคาถา
4. วนปเวส 57 พระคาถา
5. ชูชก 79 พระคาถา
6. จุลพน 35 พระคาถา
7. มหาพน 80 พระคาถา
8. กุมาร 101 พระคาถา
9. มัทรี 90 พระคาถา
10. สักกบรรพ 43 พระคาถา
11. มหาราช 69 พระคาถา
12. ฉกษัตริย์ (หกกษัตริย์) 36 พระคาถา
13. นครกัณฑ์ 46 พระคาถา

นอกจากนี้ยังมีธงทิวอีก 1000 ผืนซึ่งมีจุดประสงค์ให้ครบ 1000 คาถาเหมือนกับ ข้าวพันก้อน จะปักไว้หน้าพระ พุทธรูป หรือ ตามธรรมาสน์ หรือ วางไว้ตามต้นเสาธงทิว ธงทิว ทำเป็นรูปช้าง ม้า เจดีย์ และอื่นๆ ขึงให้ยาวประมาณ 10 เมตร ปักอยู่บนรอบบริเวณวัด

เรื่อง พระเวสสันดร มีคติสอนใจหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องทานบารมี ทำให้คนฟังมีความซาบซึ้งในเนื้อหาและสนุกสนานในทำนองเทศน์ไปด้วย การเทศน์ทำนองดังกล่าว เรียกว่า “ แหล่ผะเหวด ” ชาวบ้านจะไปนิมนต์พระเสียงดีมาเป็นพิเศษเรียกว่า “เทศน์เสียง” พระนักเทศน์เสียงเก่าๆ เป็นพระนักเทศน์อาชีพ มีผู้ฟังนิยมมากเหมือนกับ“ หมอลำ ”ที่ลำเก่งๆ ชาวอีสานถือคติว่าผู้ใดฟังเทศน์มหาชาติครบพันพระคาถาในวันเดียว ผู้นั้นจะมีบุญบารมีมากไม่ตกนรก และจะได้ไปเกิดในสมัยของพระพุทธเจ้าองค์สุดท้าย คือ พระศรีอริยเมตไตรยหรือที่ชาวอีสานเรียกว่า พระศรีอารย์ การเทศน์มหาชาตินั้นในอดีตจะเทศน์ให้จบทั้งพระพันคาถาในวันเดียว ตั้งแต่เวลาเช้ามืดจนถึงค่ำมืดเลยทีเดียว

1. การแห่พระอุปคุต จากแหล่งน้ำสู่หอพระอุปคุตบนศาลาที่จะมีการเทศน์มหาชาติ
2. การเทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์ โดยจะเริ่มตั้งแต่เช้า-เย็น

Mahasarakham University

3. การแห่กัณฑ์หลอน ในขณะที่พระภิกษุกำลังเทศน์มหาชาติอยู่นั้น ชาวบ้านจะแบ่งเป็นกลุ่มๆ หาดนตรีพื้นบ้าน แห่กันไปในหมู่บ้าน เพื่อเรี่ยไรทรัพย์สินเงินทองของชาวบ้านมาทำเป็นกัณฑ์เทศน์ เมื่อรวบรวมได้พอสมควรแล้ว ก็จะแห่เข้ามาในวัดโดยไม่บอกกล่าวไว้ล่วงหน้า กัณฑ์เทศน์ที่ลักลอบเข้ามาเช่นนี้ เรียกว่า “กัณฑ์หลอน” ส่วนมากกัณฑ์หลอนจะเข้ามาตอนบ่ายหรือตอนค่ำ ซึ่งมักจะไม่ตรงกับการเทศน์ กัณฑ์มัทรีกุมาร ชูชก มหาราช ถ้ากัณฑ์หลอนเข้ามาในช่วงพระรูปใดกำลังเทศน์อยู่พระรูปนั้นก็จะได้รับกัณฑ์หลอนนั้น บุญผะเหวดนี้นิยมกระทำกันในภาคอีสานจนถึงปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ส่งเสริมขึ้นมากเป็นพิเศษ ให้เป็นงานเทศกาลประจำปีของจังหวัดและมีโครงการของหน่วยงานราชการ และหน่วยงานเอกชนเข้าร่วมอีกมากมาย เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชมงานเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปี เป็นบุญประเพณีที่มีการเทศน์มหาชาติเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยเฉพาะจังหวัดได้กำหนดให้เป็นงานประเพณีประจำปีของจังหวัดและจัดได้ยิ่งใหญ่มากเป็นไปตามฮีต 12 คือหมายถึงเดือนสี่มีการทำบุญผะเหวดดังคำกล่าวไว้ในฮีตว่า

ฮีตหนึ่ง พอเถิงเดือนสี่ได้ให้เก็บดอกบุปผา หามาลา
ดวงหอมสู่ตนเก็บไว้
อย่าได้ไลคองนี้เสียศรีสูญเปล่า
หาเอาตากแดดไว้ได้ทำแท้สู่คน
อย่าได้ไลหนีเว้นแนวคองตั้งแต่เก่า
ไฟทั้งหลายสิแล่นเข้าเผาบ้านสิเสื่อมสูญเด้

มูลเหตุแห่งการทำ มีกล่าวไว้ในหนังสือมาลัยหมื่นมาลัยแสนว่า ครั้งหนึ่งพระมาลัยให้ไปไหว้พระธาตุเกษแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ได้พบและสนทนากับพระศรีอาริยเมตไตรยพระโพธิสัตว์ ผู้ซึ่งจะได้จุติกาลลงมาเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ทราบความประสงค์ของมนุษย์จากพระมาลัยแล้วจึงสั่งความกับพระมาลัยว่า "หากใครต้องการจะพบและเกิดในสมัยพระศรีอาริย์ ให้ทำแต่ความดี อย่าฆ่าพ่อตีแม่ สมณชี พราหมณ์ ครูอาจารย์ อย่าทำร้ายพระพุทธเจ้า อย่ายุยงสงฆ์ให้แตกกัน และต้องฟังเทศน์มหาชาติให้จบทุกกัณฑ์ในวันเดียว ท่านทั้งหลายจะได้เกิดร่วมและพบพระองค์" ด้วยเหตุนี้เอง ชาวร้อยเอ็ดจึงได้พากันทำบุญผะเหวดและไปฟังเทศน์มหาชาติทุกปี โดยกำหนดเอาวันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์แรกของเดือนมีนาคมเป็นวันจัดงาน (ศิริภรณ์ กวีสายสุนทร. 2559 : สัมภาษณ์)

ขั้นตอนพิธีทำ เมื่อกำหนดวันจัดงาน ชาวบ้านจะช่วยกันหาดอกไม้มาตากแห้งไว้ช่วยกันฝานดอกโน (ทำจากลำต้นหม่อน) งานนี้เป็นงานใหญ่ทำติดต่อกัน 3 วัน

วันแรกของงาน ตอนเย็น (บ่ายๆ) จะมีการแห่พระอุปคุตรอบบ้านให้ชาวบ้านได้สักการบูชา แล้วนำไปประดิษฐานไว้หออุปคุต ภายในบริเวณงานเพราะเชื่อว่าเป็นพระเถระ ผู้มีฤทธิ์นิรมิตกุฏิอยู่กลางแม่น้ำมหาสมุทร สามารถขจัดเภทภัยทั้งมวลได้

วันที่ 2 ของงานเป็นการแห่พระเวสสันดรเข้าเมือง แต่ละคุ้มวัดจะจัดขบวนแห่แต่ละกัณฑ์ทั้ง 13 กัณฑ์แห่รอบเมือง ตอนเย็นมีมหรสพสมโภช ในวันที่ 2 ที่ 3 ชาวร้อยเอ็ดจะมี โรงทานเลี้ยงข้าวปุ้นบุญผะเหวด ผู้คนที่มาในงานกินได้ตลอดเวลา (ฟรี) มีชาวบ้าน ร้านค้า และ หน่วยงานราชการมาตั้งโรงทานมากมาย

Mahasarakham University

วันที่ 3 ของงานเริ่มตั้งแต่เช้ามืด ประมาณตี 4 ชาวบ้านจะนำข้าวเหนียวมาปั้นเสียบไม้จำนวน 1,000 ก้อน เพื่อเอาบูชากัณฑ์เทศน์ คาถาพัน เรียกว่า"ข้าวพันก้อน" ชาวบ้าน จะพากันแห่ข้าวพันก้อนรอบศาลาวัด มีหัวหน้ากล่าวคำบูชา ดังนี้ "นะโม นะไม จอมไตรปิฎก ยกออกมาเทศนาธรรม ขันหมากเบ็งงานสะพาส ข้าวพันก้อนอาดบูชา ซาเฮาซา สามดวงยอดแก้ว ข้าไหว้แล้วถวายอาดบูชา สาธุ" ว่าดังนี้ไปเรื่อยๆ จนครบ 3 จบ แล้วนำขึ้นไปศาลาโรงธรรม แล้วญาติโยมพากันทำวัตรเช้าอาราธนาศีลอาราธนาเทศน์ โดยอาราธนาเทศน์พระเวสโดยเฉพาะ การอาราธนาเทศน์พระเวสนั้นถ้าไม่ต้องว่ายาวจะตัดบทสั้นๆ ก็ได้ ให้ขึ้นตรง "อาทิกัลยาณังฯ เปฯ อาราธนัง กโรม" เท่านี้ก็ได้แล้ว พระสงฆ์จะเริ่มเทศน์สังกาด เป็นการพรรณนาอายุกาลของพระพุทธศาสนาเริ่มแต่ต้นจนถึงอันตรธาน เมื่อเทศน์สังกาดจบแล้วจึงเริ่มเทศน์กัณฑ์ทศพรไปจนจบนครกัณฑ์ อันเป็นกัณฑ์ที่ 13 เทศน์แต่เช้ามืดไปจนค่ำ จบแล้วจัดขันขอขมาโทษพระสงฆ์ให้พรเป็นเสร็จพิธี ในวันที่ 3 นี้เอง ชาวบ้านชาวเมืองจะแห่กัณฑ์หลอนมาร่วมถวายกัณฑ์เทศน์ตลอดทั้งวัด กัณฑ์เทศน์จะมี 2 ลักษณะ

กัณฑ์หลอน เป็นการแห่กัณฑ์เทศน์มา ถึงบริเวณที่พระกำลังเทศน์ก็ถวายกัณฑ์เทศน์โดยไม่เจาะจงว่าจะเป็นพระสงฆ์รูปใด

กัณฑ์จอบ เป็นกัณฑ์เทศน์ที่กลุ่มผู้ถวายปรารถนาจะถวายเฉพาะภิกษุที่ตนชอบเคารพศรัทธา จึงมีการส่งคนไปสอดแนมว่าขึ้นเทศน์หรือยัง ภาษาอีสานเรียกว่า "จอบ" แอบดู จึงเรียกกัณฑ์เทศน์ประเภทนี้ว่า "กัณฑ์จอบ"

เนื้อหากัณฑ์เทศน์มหาชาติทั้ง 13 กัณฑ์โดยย่อมาเล่าแบบเบาๆ บ้านๆ มีดังนี้

1. กัณฑ์ทศพร ว่าด้วยเรื่องพระพุทธเจ้าหวนกลับบ้านเกิดเมืองนอนคือเมืองกบิลพัสดุ์ อยู่วัดต้นไทรย้อย ได้แสดงฤทธิ์แก่มวลญาติเกิดฝนตกลงมาห่าใหญ่ พระสาวกเห็นเป็นอัศจรรย์ได้ถามและพระองค์ก็เล่านิทานเมื่อครั้งเกิดเป็นพระเวสสันดร

2. กัณฑ์หิมพานต์ ว่าด้วยเรื่องเทพธิดาลงมาเกิดเป็นลูกกษัตริย์มัทราชได้ชื่อว่า ผุสดี พออายุ 16 ปีได้แต่งงานกับพระเจ้ากรุงสญชัยเมืองสีพี เกิดมีครรภ์พอครบ 10 เดือนพระนางผุสดีก็คลอดพระโพธิสัตว์นามว่าพระเวสสันดร มีช้างคู่บารมีชื่อปัจจัยนาเคน พออายุ 16 ปีก็แต่งงานกับพระนางมัทรี มีลูกน้อยชื่อชาลีและกัณหา ต่อมาเมืองกลิงคะเกิดข้าวยากหมากแพง ชาวเมืองมาขอช้างจากพระเวสสันดร พระองค์ให้ทานช้าง ทำให้ชาวเมืองไม่พอใจไปขอพระเจ้ากรุงสณชัยให้เนรเทศพระเวสสันดรไปเขาวงกต

3. กัณฑ์ทานกัณฑ์ ว่าด้วยเรื่องพระมารดาร้องขออภัยโทษพระเวสสันดรแต่ผิดหวัง พระเวสสันดรให้ทานใหญ่แล้วขออำลาไป

4. กัณฑ์วนปเวสน์ ว่าด้วยเรื่อง 4 กษัตริย์เดินดงไปเขาวงกต แคว้นเจตราชพระเจ้าเจตราชสั่งให้พรานเจตบุตรรักษาด่านไว้ไม่ให้ผู้ใดเข้าไปรบกวนพระเวสสันดร

5. กัณฑ์ชูชก ว่าด้วยเรื่องเฒ่าชูชกขอทานได้เอาไปฝากเพื่อน พอมาทวงคืนเพื่อนได้ใช้เงินหมดแล้วเลยยกลูกสาวชื่ออมิตตดา ต่อมานางให้ชูชกไปขอชาลีกัณหาเพื่อเอามาเป็นทาสรับใช้

6. กัณฑ์จุลพน ว่าด้วยเรื่องป่าน้อยชูชกไปเจอพรานเจตบุตรลวงให้เชื่อว่านำสารของพระเจ้ากรุงสณชัยมาส่งให้พระเวสสันดรเพื่อกลับคืนพระนครและพรานป่าก็เชื่อด้วยนะ

Mahasarakham University

7. กัณฑ์มหาพน ว่าด้วยเรื่องป่าใหญ่ ที่ชูชกไปพบพระอจุตฤาษีลวงว่าเป็นนักบวชจะมาคุยธรรมะกับพระเวสสันดร พระฤาษีก็หลงเชื่อให้ที่พักค้างคืนซ้ำบอกแนะนำเส้นทาง ไปเขาวงกตด้วย

8. กัณฑ์กุมาร ว่าด้วยเรื่อง ชูชกไปถึงที่อยู่พระเวสสันดรช่วงพระนางมัทรีไปป่าหาผลไม้ก็รีบไปขอสองลูกน้อย ทั้งชาลีและกัณหาได้ยินพากันหนีลงไปในสระบัวบังกายไว้ พระองค์ไปเรียกหาเอามายกให้ชูชก

9. กัณฑ์มัทรี ว่าด้วยเรื่อง พระอินทร์สั่งให้เทวดาแปลงกายมาเป็น 3 เสือขวางทางไม่ให้พระนางมัทรีกลับมาทันเหตุการณ์การยกลูกให้เป็นทาน เมื่อกลับมาถึงหาลูกน้อยไม่พบพระเวสสันดรก็ไม่ตอบ พระนางเป็นลมสลบเมื่อฟื้นขึ้นมาพระเวสสันดรเลยบอกความจริง

10. กัณฑ์สักกบรรพ ว่าด้วยเรื่องพระอินทร์แปลงกายเป็นพราหมณ์มาขอพระนางมัทรี เมื่อพระเวสสันดรยกให้แล้วก็ฝากไว้ให้รับใช้พระเวสสันดรตามเดิมแล้วปรากฏตนเป็นพระอินทร์

11. กัณฑ์มหาราช ว่าด้วยเรื่องชูชกพาชาลีกัณหาเดินดงหลงเข้าไปกรุงสีพีเพราะเทวดาดลใจ พระเจ้าปู่เจ้ายายไถ่เอาหลานไว้ พร้อมเลี้ยงดูชูชก แกกินมากจนท้องแตกตาย ฝ่ายพระเจ้ากรุงสญชัยได้จัดกองทัพไปอัญเชิญพระเวสสันดรกลับคืนวังและชาวเมืองกลิงคะก็คืนช้างคู่บารมีพอดี

12. กัณฑ์ฉกษัตริย์ ว่าด้วยเรื่อง 6 กษัตริย์มาพบกันเกิดสลบไปทั้งหมดร้อนถึงพระอินทร์รู้เหตุเลยบันดาลให้ฝนตกใหญ่ (ฝนโบกขรพรรษ) เมื่อทั้งหมดฟื้นคืนชีพแล้วได้ขออภัยต่อพระเวสสันดรและเชิญเข้าไปปกครองกรุงสีพี

13. กัณฑ์นครกัณฑ์ ว่าด้วยเรื่องผลแห่งทาน ผลแห่งศีล และผลแห่งพระบารมี 30 ทัศ ของพระเวสสันดรโพธิสัตว์ เมื่อกลับมาถึงกรุงสีพีแล้วบังเกิดฝนใหญ่ตกลงมาสร้างความชุ่มชื่นร่มเย็นแก่ชาวเมืองสีพีพระเวสสันดรครองนครสีพีจนอายุ 120 ปีจึงสวรรคต ไปเกิดเป็นเทพบุตรชื่อว่าสันตุสิต อยู่สวรรค์ชั้นดุสิตก่อนที่จะมาเกิดเป็นพระสิทธัตถะกุมารนั้นแลเทศน์มหาชาติ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด. 2559 : 6)

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์พระครูสาระพินิจ เจ้าอาวาสวัดศรีทองไพบูลย์ รวมไปถึงเทศบาลจังหวัดที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนบุญผะเหวดในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 12

Mahasarakham University

ตาราง 12 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนบุญผะเหวด

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนบุญผะเหวด

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. ขบวนผู้ว่าราชการจังหวัดแห่พระอุปคุต	ผู้ว่าราชการจังหวัดอัญเชิญพระอุปคุตจากวัดบึงมาประดิษฐาน ณ กลางบึงพลาญชัยเพื่อเป็นการส่งสัญญาณว่าเป็นการเริ่มต้นของประเพณีบุญผะเหวด	ผู้ว่าราชการจังหวัดหวัดแต่งกายด้วยชุดผ้าไหมพื้นเมือลายสาเกตและผูกเอวด้วยผ้าบุญร้อยเอ็ด เป็นรูปแบบชุดสมัยนิยม
2. ขบวนส่งเสริมการท่องเที่ยวของสายการบินต่างๆร่วมกับหอการค้าจังหวัด	แอร์เอเชียร่วมกับหอการค้าจังหวัดจัดทำการเชิญชวนท่องเที่ยวเมืองร้อยเอ็ดและส่งเสริมให้หันมาใช้สายการบินแอร์เอเชีย	เป็นขบวนนำเข้าสู่ประเพณีบุญผะเหวด โดยผู้ร่วมขบวนสวยใสผ้าสาเกตและห่มด้วยสไบผ้าบุญร้อยเอ็ดออกมาร่ายรำด้วยชุดการแสดง แก่งฟายเฟือนฟ้อนออนซอนเมืองร้อยเอ็ด
3. ป้ายขบวนนำ	เป็นป้ายแรกของขบวนบุญผะเหวด โดยความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	แต่งกายด้วยชุดอีสานยาวตัดเย็บด้วยผ้าไหมลายสาเกตในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน
3. ขบวนนำนางรำ	เป็นขบวนที่เป็นการแสดงนำเปิดนำหัวขบวนโดยมีอุปกรณ์ในการแสดงนั้นคือ โหวด เครื่องดนตรีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด	แต่งกายด้วยชุดผ้าบุญร้อยเอ็ดโดยนำผ้าสไบมาพันและห่อตัวเป็นการประยุกต์ให้มีความแปลกใหม่ในสายตาผู้ชมใส่กับผ้าซิ่นผ้าบุญเข้ากันอย่างลงตัว
4. ขบวนแห่เครื่องบูชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในงานประเพณีบุญผะเหวด	เป็นรถอันเชิญพระอุปคุต และตามด้วยขบวนด้วยเครื่องสการะที่ใช้ในบุญผะเหวด	ผู้ถือเครื่องสักการะแต่งกายด้วยผ้าไหมสาเกตอันเป็นผ้าประจำจังหวัดร้อยเอ็ดในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายและหญิง
5. ขบวนเวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์	เป็นขบวนที่ประกอบเนื้อหากัณฑ์เทศน์มหาชาติทั้ง 13 กัณฑ์ โดยเป็นคามรับผิดชอบของหน่วยงานาครัฐและเอกชนของจังหวัดร้อยเอ็ดทั้งจังหวัด	การแต่งกายของผู้รวมขบวนในแต่ละกัณฑ์นั้นแต่งกายตามเนื้อหาของแต่ละกัณฑ์ทั้ง 13 กัณฑ์

Mahasarakham University

กำหนดการจัดงาน “มหาทานบารมี ประเพณีบุญผะเหวดร้อยเอ็ด” ณ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด และเกาะกลางบึงพลาญชัย

วันที่ 11 มีนาคม

เวลา 18.00 น. การแสดง แสง สี เสียง (รอบสื่อมวลชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป)

วันที่ 12 มีนาคม

พิธีบวงสรวงและพิธีสงฆ์ (การแต่งกาย : ชุดผ้าไทย สีขาว)พิธีบวงสรวงอนุสาวรีย์ รัชกาลที่ 6 ณ อนุสาวรีย์รัชกาลที่ 6 บริเวณหน้าบึงพลาญชัย

เวลา 10.00 น. - ประธานเดินทางถึงบริเวณอนุสาวรีย์รัชกาลที่ 6

ประกอบพิธีถวายสักการะอนุสาวรีย์รัชกาลที่ 6 / พิธีสักการะศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ณ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง

เวลา 10.10 น. - ประธานเดินทางถึงบริเวณศาลเจ้าพ่อหลักเมือง/ประกอบพิธีสักการะศาลเจ้าพ่อหลักเมือง

พิธีทักษิณานุประทาน ณ บริเวณลานพระพุทโธดม (การแต่งกาย : ชุดผ้าไทย สีขาว) เวลา 10.30 น.

ประธานเดินทางถึงบริเวณพิธี ณ บริเวณลานพระพุทโธดม

ประธานประกอบพิธีทักษิณานุประทาน ทอดผ้าบังสุกุล จำนวน 9 ชุด

พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์

เทศน์มาลัยหมื่น มาลัยแสน

ถวายภัตตาหารเพลพระสงฆ์

กิจกรรม “อิ่มบุญ ทานข้าวปุ้นในสวน” และ ชมการแสดงศิลปินคืนถิ่นบ้านเฮา ณ บริเวณลานด้านหลังเวทีกลาง ในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด (ระหว่างเวลา 10.00- 16.00 น)

เวลา 10.00 น. - การสาธิตทำขนมจีน (ข้าวปุ้น) ข้าวโป่ง และข้าวต้มมัด จัดนิทรรศการข้าวปุ้นสะอาด รสชาติอร่อย

เริ่มบริการข้าวปุ้นฟรี

เวลา 12.00 น. - ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด หัวหน้าส่วนราชการและผู้มีเกียรติเข้าร่วม กิจกรรม “อิ่มบุญทานข้าวปุ้นในสวน”

ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด มอบเกียรติบัตรให้กับร้านข้าวปุ้นสะอาดรสชาติอร่อยพิธีแห่พระอุปคุตพระราชทาน (การแต่งกาย : - ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด และรองผู้ว่าราชการจังหวัดทุกท่าน แต่งกายชุดเจ้าเมืองโบราณ ผู้ร่วมขบวนแห่ ชุดปฏิบัติธรรมสีขาว)

เวลา 16.30 น. - ผู้ร่วมขบวนแห่ ข้าราชการ เหล่ากาชาดพ่อค้าประชาชนนักเรียน นักศึกษาพร้อมกัน ณ บริเวณท่าน้ำหน้าวัดบึงพระลานชัย

เวลา 17.00 น. - ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด ประธานในพิธี เดินทางถึงบริเวณพิธี\ประกอบพิธีอัญเชิญพระ

Mahasarakham University

อุปคุตพระราชทานขึ้นจาก มณฑลพิธีกลางน้ำขึ้นประดิษฐานบนรถบุษบก เดินร่วมขบวนแห่เคลื่อนขบวนแห่ไปตามถนนรอบบึงพลาญชัย ไปสิ้นสุด ณ บริเวณท่าน้ำหน้าบึงพลาญชัย (บริเวณต้นก้ามปูด้านข้างอนุสาวรีย์ รัชกาลที่ 6) ประธานในพิธี อัญเชิญพระอุปคุต พระราชทานลงจากรถบุษบก ขึ้นประดิษฐานบนเรือและนั่งบนเรือพร้อมกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เคลื่อนขบวนแห่ทางเรือไปสิ้นสุด ณ สะพานวรรณศิลป์ประธานในพิธี อัญเชิญพระอุปคุตพระราชทานขึ้นจากเรือ เดินข้ามสะพานวรรณศิลป์เข้าสู่บริเวณลานพระพุทโธดม ณ เกาะกลางบึงพลาญชัย ประกอบพิธีประดิษฐานพระอุปคุต พระราชทานขึ้นบนหอ เสร็จพิธี

เวลา 18.30 น. - ประธานในพิธีและผู้มีเกียรติ เข้าสู่เวทีเปิดงาน ณ บริเวณเวทีหน้าบึงพลาญชัย /พิธีเปิดงาน

เวลา 18.45 น. - ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด ประธานในพิธี ขึ้นบนเวทีเปิดงาน

รองผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด (นายธนวัฒน์ พลอยโสภณ) กล่าวรายงานต่อประธานในพิธี

ประธานในพิธี มอบโล่ผู้ให้การสนับสนุนการจัดงาน

ประธานในพิธี มอบสัญญายืมโค กระบือ จำนวน 5 ชุด

ประธานในพิธี มอบสัตสดกมหาทาน จำนวน 5 ชุด

ประธานในพิธี กล่าวเปิดงาน

ประธานในพิธี ลั่นฆ้องชัย เปิดงาน

ประธานในพิธี นั่ง ณ ที่รับรอง /ชมขบวนแห่พระเวสสันดรชาดก 13 กัณฑ์

เวลา 19.15 น. - ขบวนแห่พระเวสสันดรชาดก 13 กัณฑ์ พร้อมกัน ณ จุดที่กำหนด

เวลา 19.20 น. - ขบวนที่ 1 เคลื่อนผ่านหน้าเวทีเปิดงานตามด้วยต่างๆ

1. ขบวนมิ่งมงคลพระอุปคุต
2. ขบวนกัณฑ์กัณฑ์ทศพร
3. ขบวนกัณฑ์กัณฑ์หิมพาน
4. ขบวนกัณฑ์ทานกัณฑ์
5. ขบวนกัณฑ์วนประเวสน์
6. ขบวนกัณฑ์ชูชก
7. ขบวนกัณฑ์จุลพน
8. ขบวนกัณฑ์มหาพน
9. ขบวนกัณฑ์กุมาร
10. ขบวนกัณฑ์มัทรี
11. ขบวนกัณฑ์สักบรรพ
12. ขบวนกัณฑ์มหาราช
13. ขบวนกัณฑ์ฉกษัตริย์
14. ขบวนกัณฑ์นครกัณฑ์

Mahasarakham University

15. ขบวนมหาทานบารมี ประเพณีบุญผะเหวดร้อยเอ็ด/ชมการแสดงแสง สี เสียง

เวลา 20.25 น. - ขบวนแห่ทุกขบวนเตรียมพร้อม ณ จุดที่กำหนดเพื่อร่วมการแสดง แสง สี เสียง ร่วมกับ

บริษัทพีค - ไอเดีย จำกัด

เวลา 20.30 น. - เริ่มการแสดงแสง สี เสียง

องค์ที่ 1 ผญา... ก้องกังวานตำนานแห่งศรัทธา

องค์ที่ 2 มิ่งมงคล “พระอุปคุต”

องค์ที่ 3 ปรากฏคุณค่า “บุญผะเหวด”

องค์ที่ 4 มูลเหตุ... แห่งมหาทาน

องค์ที่ 5 ครรลอง... แห่งความเสียสละ

องค์ที่ 6 อนุโมทนา... ในมหาทาน

องค์ที่ 7 อัศจรรย์... ฝนโบกขพรรษ

องค์ที่ 8 เกริกอลังการ... มหาทานบารมี

องค์ที่ 9 หลอมศรัทธา... ประเพณี “บุญผะเหวด”

เวลา 21.30 น. - จบการแสดง แสง สี เสียง

วันอาทิตย์ที่ 13 มีนาคม 2559

พิธีแห่ข้าวพันก้อน และพิธีสงฆ์ (การแต่งกาย : ชุดผ้าไทย)

พิธีแห่ข้าวพันก้อน

เวลา 04.30 น. - พุทธศาสนิกชน ข้าราชการ พ่อค้าประชาชน สื่อมวลชนพร้อมกัน ณ บริเวณพิธีเทศน์มหาชาติ ลานพระพุทโธดม

เวลา 04.50 น. - ประธานในพิธี เดินทางถึงบริเวณพิธี

เวลา 05.00 น. - ประธานในพิธี ร่วมแห่ข้าวพันก้อนกับพุทธศาสนิกชน รอบลานพระพุทโธดม 3 รอบ

ประธานในพิธี กลับเข้านั่ง ณ ที่รับรองพิธีเทศน์สังกาด

เวลา 05.30 น. - นิมนต์พระสงฆ์ขึ้นบนธรรมาสน์เพื่อเทศน์สังกาดพิธีทำบุญตักบาตร

เวลา 06.20 น. - พุทธศาสนิกชน ข้าราชการ พ่อค้าประชาชน พร้อมกัน ณ บริเวณลานพระพุทโธดม เพื่อร่วมทำบุญตักบาตรพระสงฆ์

เวลา 06.30 น. - ประธานในพิธี ร่วมทำบุญตักบาตรกับพุทธศาสนิกชน ข้าราชการ พ่อค้าประชาชนพิธีเทศน์คาถาพัน และเทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์

ตั้งแต่เวลา 08.30- 18.00 น. ณ บริเวณพิธีเทศน์มหาชาติ ลานพระพุทโธดม เกาะกลางบึงพลาญชัย พิธีแห่กัณฑ์จอบกัณฑ์หลอน (การแต่งกาย : ชุดผ้าไทย/ชุดสุภาพ (สีดอกอินทนิล) (ระหว่างเวลา 09.00- 21.00 น.)

Mahasarakham University

เวลา 09.00 น. - ขบวนแห่กัณฑ์จอบกัณฑ์หลอนของผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดและคณะ (ขบวนแรก)

เคลื่อนออกจากจวนผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด ไปยังปะรำพิธีรับกัณฑ์จอบกัณฑ์หลอน ณ บริเวณเวทีหน้าบึงพลาญชัย

ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด และผู้ร่วมขบวนแห่ร่วมถวายกัณฑ์จอบ กัณฑ์หลอนพิธีมอบโค กระบือ และมอบสัตสดกมหาทาน

เวลา 09.39 น. - ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบพิธีมอบสัตสดกมหาทาน จำนวน 96 ชุด และมอบโค กระบือ ให้กับประชาชนผู้ยากไร้

พิธีอัญเชิญพระอุปคุตพระราชทานกลับ (การแต่งกาย : ชุดผ้าไทย/ชุดสุภาพ)

เวลา 17.30 น. - รถบุษบก ขบวนแห่ และผู้ร่วมขบวน พร้อมกัน ณ บริเวณพิธี เทศน์มหาชาติ ลานพระพุทโธดม เกาะกลางบึงพลาญชัย

เวลา 18.00 น. - ประธานในพิธี เดินทางถึงบริเวณพิธี

ประธานในพิธี ประกอบพิธีอัญเชิญพระอุปคุตพระราชทานลงจากหอขึ้นประดิษฐานบนรถบุษบก เคลื่อนขบวนออกจากเกาะกลางบึงพลาญชัย ไปตามถนนรอบบึงพลาญชัย ถึงบริเวณท่าน้ำหน้าวัดบึงพระลานชัย

ประธานในพิธี ประกอบพิธีอัญเชิญพระอุปคุตพระราชทานลงจากรถบุษบก ไปประดิษฐาน ณ มณฑลพิธีกลางน้ำ (สูจิบัตรงานบุญผะเหวด ประจำปี 2559. 2559 : 1)

ขบวนแห่พระอุปคุต ผู้ร่วมขบวนแห่ ข้าราชการ เหล่ากาชาดพ่อค้าประชาชน นักเรียน นักศึกษาพร้อมกัน ณ บริเวณท่าน้ำหน้าวัดบึงพระลานชัย ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด ประธานในพิธี ประกอบพิธีอัญเชิญพระอุปคุตพระราชทานขึ้นจาก มณฑลพิธีกลางน้ำขึ้นประดิษฐานบนรถบุษบก เดินร่วมขบวนแห่เคลื่อนขบวนแห่ไปตามถนนรอบบึงพลาญชัย ไปสิ้นสุด ณ บริเวณท่าน้ำหน้าบึงพลาญชัย (บริเวณต้นก้ามปูด้านข้างอนุสาวรีย์ รัชกาลที่ 6) ประธานในพิธี อัญเชิญพระอุปคุตพระราชทานลงจากรถบุษบก ขึ้นประดิษฐานบนเรือและนั่งบนเรือพร้อมกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เคลื่อนขบวนแห่ทางเรือไปสิ้นสุด ณ สะพานวรรณศิลป์ ประธานในพิธี อัญเชิญพระอุปคุตพระราชทานขึ้นจากเรือ เดินข้ามสะพานวรรณศิลป์เข้าสู่บริเวณลานพระพุทโธดมณ เกาะกลางบึงพลาญชัย ประกอบพิธีประดิษฐานพระอุปคุต พระราชทานขึ้นบนหอ ดังภาพประกอบ 36-37

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 36 ขบวนอันเชิญพระอุปคุตสู่บริเวณประกอบพิธี

ภาพประกอบ 37 ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดอัญเชิญพระอุปคุตสู่แทนประดิษฐาน

ขบวนส่งเสริมการท่องเที่ยวของสายการบินต่างๆ ร่วมกับหอการค้าจังหวัดร้อยเอ็ด แอร์เอเชียร่วมกับหอการค้าจังหวัดจัดทำขบวนเชิญชวนท่องเที่ยวเมืองร้อยเอ็ดและส่งเสริมให้หันมาใช้สายการบินแอร์เอเชีย เป็นขบวนแรกนำเข้าสู่ประเพณีบุญผะเหวด จากการสัมภาษณ์นายธนันท์ ดิษเจริญ ผู้คิดค้นลายผ้าบุญเมืองร้อยเอ็ด โดยให้ผู้ร่วมขบวนสวมใส่ผ้าสาเกตและห่มด้วยสไบผ้าบุญร้อยเอ็ดออกมาร่ายรำด้วยชุดการแสดง แก่งฟายเฟือนฟ้อนออนซอนเมืองร้อยเอ็ด (ธนันท์ ดิษเจริญ. 2559 : สัมภาษณ์) ดังภาพประกอบ 38

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 38 ขบวนส่งเสริมการท่องเที่ยวนำโดยสายการบินแอร์เอเชีย

ขบวนรถบุษบก ที่ประดิษฐานพระอุปคุต ถูกตกแต่งเป็นรถขบวนแห่อย่างวิจิตรตระการตาเคลื่อนเข้าสู่ ณ บริเวณพิธี เทศน์มหาชาติ ลานพระพุทโธดม เกาะกลางบึงพลาญชัย ดังภาพประกอบ 39-40

ภาพประกอบ 39 ขบวนรถบุษบกนำประทีปพระราชทาน

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 40 ขบวนพระอุปคุต

ขบวนแห่เครื่องบูชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในงานประเพณีบุญผะเหวด เป็นรถอันเชิญพระอุปคุต และตามด้วย "เครื่องฮ้อยเครื่องพัน" หรือ "เครื่องบูชาคาถาพัน" ประกอบด้วยธูปหนึ่งพันดอก เทียนหนึ่งพันเล่ม ดอกบัวโป้ง (บัวหลวง) ดอกบัวแบ้ (บัวผัน) ดอกบัวทอง (บัวสาย) ดอกผักตบ และดอกก้านของ (ดอกปีบ) อย่างละหนึ่งพันดอก เมี่ยง หมากอย่างละหนึ่งพันคำ มวนยาสูบหนึ่งพันมวน ข้าวตอกใส่กระทงหนึ่งพันกระทง ธงกระดาษ หนึ่งพันธง ผู้ถือเครื่องสักการะแต่งกายด้วยผ้าไหมสาเกตอันเป็นผ้าประจำจังหวัดร้อยเอ็ดในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายและหญิง (วนิดชา ตั้งใจ. 2559 : สัมภาษณ์) ดังภาพประกอบ 41-42

ภาพประกอบ 41 ขบวนเครื่องสักการะองค์ประกอบสำคัญในประเพณีบุญผะเหวด

ภาพประกอบ 42 ขบวนเครื่องสักการะองค์ประกอบสำคัญในประเพณีบุญผะเหวด

ขบวนนำนางรำ จากการสัมภาษณ์นายนรีชน สวนสำราญ ที่วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ดเป็นขบวนที่เป็นการแสดงนำเปิดนำหัวขบวนโดยมีอุปกรณ์ในการแสดงนั้นคือ โหวด โดยโหวตนั้นเครื่องดนตรีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด แต่งกายด้วยชุดผ้าบุญร้อยเอ็ดโดยนำผ้าสไบมาพันและห่อตัวเป็นการประยุกต์ให้มีความแปลกใหม่ในสายตาผู้ชมใส่กับผ้าซิ่นผ้าบุญเข้ากันอย่างลงตัวเป็นการแสดงที่สื่อถึงความสนุกนานรื่นเริงและสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวร้อยเอ็ดผ่านชุดการแสดง โดยการนำแสดงโดยนักเรียนนักศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด (นรีชน สวนสำราญ. 2559 : สัมภาษณ์) ดังภาพประกอบ 43-44

ภาพประกอบ 43 นางรำนำขบวน

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 44 การแสดงเปิดงานนำโดยวิทยาลับนากศิลป์ร้อยเอ็ด

ขบวนเวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์ เป็นขบวนที่ประกอบเนื้อหากัณฑ์เทศน์มหาชาติทั้ง 13 กัณฑ์ โดยเป็นคามรับผิดชอบของหน่วยงานาครัฐและเอกชนของจังหวัดร้อยเอ็ดทั้งจังหวัด การแต่งกายของผู้รวมขบวนในแต่ละกัณฑ์นั้นแต่งกายตามเนื้อหาของแต่ละกัณฑ์ทั้ง 13 กัณฑ์

1. กัณฑ์ทศพร ว่าด้วยเรื่องพระพุทธเจ้าหวนกลับบ้านเกิดเมืองนอนคือเมืองกบิลพัสดุ์ อยู่วัดต้นไทรย้อย ได้แสดงฤทธิ์แก่มวลญาติเกิดฝนตกลงมาห่าใหญ่ พระสาวกเห็นเป็นอัศจรรย์ได้ถามและพระองค์ก็เล่านิทานเมื่อครั้งเกิดเป็นพระเวสสันดร ดังภาพประกอบ 45

ภาพประกอบ 45 กัณฑ์ทศพร

Mahasarakham University

2. กัณฑ์หิมพานต์ ว่าด้วยเรื่องเทพธิดาลงมาเกิดเป็นลูกกษัตริย์มัทราชได้ชื่อว่า ผุสดี พออายุ 16 ปีได้แต่งงานกับพระเจ้ากรุงสญชัยเมืองสีพี เกิดมีครรภ์พอครบ 10 เดือนพระนางผุสดีก็คลอดพระโพธิสัตว์นามว่าพระเวสสันดร มีช้างคู่บารมีชื่อปัจจัยนาเคน พออายุ 16 ปีก็แต่งงานกับพระนางมัทรี มีลูกน้อยชื่อชาลีและกัณหา ต่อมาเมืองกลิงคะเกิดข้าวยากหมากแพง ชาวเมืองมาขอช้างจากพระเวสสันดร พระองค์ให้ทานช้าง ทำให้ชาวเมืองไม่พอใจไปขอพระเจ้ากรุงสณชัยให้เนรเทศพระเวสสันดรไปเขาวงกต ดังภาพประกอบ 46

ภาพประกอบ 46 กัณฑ์หิมพานต์

3. กัณฑ์ทานกัณฑ์ ว่าด้วยเรื่องพระมารดาร้องขออภัยโทษพระเวสสันดรแต่ผิดหวัง พระเวสสันดรให้ทานใหญ่แล้วขออำลาไป ดังภาพประกอบ 47

ภาพประกอบ 47 กัณฑ์ทานกัณฑ์

Mahasarakham University

4. กัณฑ์วนปเวสน์ ว่าด้วยเรื่อง 4 กษัตริย์เดินดงไปเขาวงกต แคว้นเจตราช พระเจ้าเจตราชสั่งให้พรานเจตบุตรรักษาด่านไว้ไม่ให้ผู้ใดเข้าไปรบกวนพระเวสสันดร ดังภาพประกอบ 48

ภาพประกอบ 48 กัณฑ์วนปเวสน์

5 . กัณฑ์ชูชก ว่าด้วยเรื่องเฒ่าชูชกขอทานได้เอาไปฝากเพื่อน พอมาทวงคืนเพื่อนได้ใช้เงินหมดแล้วเลยยกลูกสาวชื่ออมิตตดา ต่อมานางให้ชูชกไปขอชาลีกัณหาเพื่อเอามาเป็นทาสรับใช้ ดังภาพประกอบ 49

ภาพประกอบ 49 กัณฑ์ชูชก

Mahasarakham University

6 . กัณฑ์จุลพน ว่าด้วยเรื่องป่าน้อยชูชกไปเจอพรานเจตบุตรลวงให้เชื่อว่านำสารของพระเจ้ากรุงสณชัยมาส่งให้พระเวสสันดรเพื่อกลับคืนพระนครและพรานป่าก็เชื่อด้วยนะ ดังภาพประกอบ 50

ภาพประกอบ 50 กัณฑ์จุลพน

7 . กัณฑ์มหาพน ว่าด้วยเรื่องป่าใหญ่ ที่ชูชกไปพบพระอจุตฤาษีลวงว่าเป็นนักบวชจะมาคุยธรรมะกับพระเวสสันดร พระฤาษีก็หลงเชื่อให้ที่พักค้างคืนซ้ำบอกแนะนำเส้นทาง ไปเขาวงกตด้วย ดังภาพประกอบ 51

ภาพประกอบ 51 กัณฑ์มหาพน

Mahasarakham University

8 . กัณฑ์กุมาร ว่าด้วยเรื่อง ชูชกไปถึงที่อยู่พระเวสสันดรช่วงพระนางมัทรีไปป่าหาผลไม้ก็รีบไปขอสองลูกน้อย ทั้งชาลีและกัณหาได้ยินพากันหนีลงไปในสระบัวบังกายไว้ พระองค์ไปเรียกหาเอามายกให้ชูชก ดังภาพประกอบ 52

ภาพประกอบ 52 กัณฑ์กุมาร

9. กัณฑ์มัทรี ว่าด้วยเรื่อง พระอินทร์สั่งให้เทวดาแปลงกายมาเป็น 3 เสือขวางทางไม่ให้พระนางมัทรีกลับมาทันเหตุการณ์การยกลูกให้เป็นทาน เมื่อกลับมาถึงหาลูกน้อยไม่พบพระเวสสันดรก็ไม่ตอบ พระนางเป็นลมสลบเมื่อฟื้นขึ้นมาพระเวสสันดรเลยบอกความจริง ดังภาพประกอบ 53

ภาพประกอบ 53 กัณฑ์มัทรี

Mahasarakham University

10. กัณฑ์สักกบรรพ ว่าด้วยเรื่องพระอินทร์แปลงกายเป็นพราหมณ์มาขอพระนางมัทรี เมื่อพระเวสสันดรยกให้แล้วก็ฝากไว้ให้รับใช้พระเวสสันดรตามเดิมแล้วปรากฏตนเป็นพระอินทร์ ดังภาพประกอบ 54

ภาพประกอบ 54 กัณฑ์สักกบรรพ

11. กัณฑ์มหาราช ว่าด้วยเรื่องชูชกพาชาลีกัณหาเดินดงหลงเข้าไปกรุงสีพีเพราะเทวดาดลใจ พระเจ้าปู่เจ้ายายไถ่เอาหลานไว้ พร้อมเลี้ยงดูชูชก แกกินมากจนท้องแตกตาย ฝ่ายพระเจ้ากรุงสญชัยได้จัดกองทัพไปอัญเชิญพระเวสสันดรกลับคืนวังและชาวเมืองกลิงคะก็คืนช้างคู่บารมีพอดี ดังภาพประกอบ 55

ภาพประกอบ 55 กัณฑ์มหาราช

Mahasarakham University

12. กัณฑ์ฉกษัตริย์ ว่าด้วยเรื่อง 6 กษัตริย์มาพบกันเกิดสลบไปทั้งหมด ร้อนถึงพระอินทร์รู้เหตุเลยบันดาลให้ฝนตกใหญ่ (ฝนโบกขรพรรษ) เมื่อทั้งหมดฟื้นคืนชีพแล้วได้ขออภัยต่อพระเวสสันดรและเชิญเข้าไปปกครองกรุงสีพี ดังภาพประกอบ 56

ภาพประกอบ 56 กัณฑ์ฉกษัตริย์

13. กัณฑ์นครกัณฑ์ ว่าด้วยเรื่องผลแห่งทาน ผลแห่งศีล และผลแห่งพระบารมี 30 ทัศ ของพระเวสสันดรโพธิสัตว์ เมื่อกลับมาถึงกรุงสีพีแล้วบังเกิดฝนใหญ่ตกลงมาสร้างความชุ่มชื่นร่มเย็นแก่ชาวเมืองสีพีพระเวสสันดรครองนครสีพีจนอายุ 120 ปีจึงสวรรคต ไปเกิดเป็นเทพบุตรชื่อว่าสันตุสิต อยู่สวรรค์ชั้นดุสิตก่อนที่จะมาเกิดเป็นพระสิทธัตถะกุมารนั้นแลเทศน์มหาชาติ ดังภาพประกอบ 57

ภาพประกอบ 57 กัณฑ์นครกัณฑ์

Mahasarakham University

2. งานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอพนมไพร อำเภอปทุมรัตน์ และอำเภอสุวรรณภูมิ

ภูมิปัญญาเทคโนโลยีสุดล้ำยุคนี้เป็นของชนเผ่าไทยตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์บั้งไฟเป็นจรวดโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาเทคโนโลยีล้ำยุคของชนเผ่าไทที่คิดค้นขึ้นมาไม่ต่ำกว่า 5,000 ปี ก่อนจะแยกย้ายมาเป็นเผ่าต่างๆ จุดมุ่งหมายในการทำบั้งไฟนั้น เพื่อใช้ในประเพณีขอฝน ซึ่งปรากฏจากหลักฐานการจุดบั้งไฟ เพื่อใช้ในประเพณีขอฝนของชนเผ่าไท มีหลักฐานปรากฏการณ์จุดบั้งไฟขอฝนในเผ่าไทลื้อ ไท-ยวน ไทพวน ไทอีสาน ไทดำ ไทแดง ไทครั้ง และอื่นๆ อีกมากมาย

ประเพณีการจุดบั้งไฟของชาวไทลื้อแห่งอาณาจักรสิบสองปันนาว่า ชาวไทลื้อมีภูมิลำเนาดั้งเดิมอยู่ที่แคว้นสิบสองปันนามาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ โดยพบหลักฐานว่า ตั้งแต่สมัยราชวงศ์เจ้าไม่ต่ำกว่า 3,000 ปี ดังนั้น การจุดบั้งไฟจึงเป็นภูมิปัญญาก่อนประวัติศาสตร์ของชาวไทลื้อแห่งอาณาจักรสิบสองปันนา ในมณฑลยูนนาน ก่อนที่จะอพยพมาอยู่ในประเทศไทย

ชาวไทลื้อจะนิยมเรียกบั้งไฟว่า “บอกไฟขึ้น” วัตถุประสงค์ในการจุดบอกไฟขึ้น (ฟ้า) เพื่อบูชาพระอินทร์ หรือพระยาแถน ขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ซึ่งจะทำในช่วงเทศกาลสงกรานต์ นอกจากนั้น ชาวไทลื้อยังจุดบอกไฟดอก (ดอกไม้ไฟ) ในงานบุญ เช่น งานฉลองที่วัด งานเทศน์มหาชาติ งานผ้าป่า กฐิน จุลกฐิน ฯลฯ

ส่วนประเพณีการจุดบอกไฟของไท-ยวนแห่งอาณาจักรล้านนา อาจารย์อรไทเล่าว่า ชาวไท-ยวน เป็นชนเผ่าไทเมืองหรือไทมุง ที่อพยพมาจากอาณาจักรไทเดิม ในมณฑลยูนนานไม่ต่ำกว่า 2,000 ปีมาแล้ว ได้ก่อตั้งอาณาจักรโยนกนครขึ้นบริเวณลุ่มน้ำโขง ดังนั้น การจุดบอกไฟจึงเป็นประเพณีโบราณของชนเผ่าไท-ยวนมาตั้งแต่อาณาจักรไทเมืองไม่ต่ำกว่า 5,000 ปีมาแล้ว ก่อนที่จะอพยพมาตั้งอาณาจักรโยนกนคร เมื่อประมาณ 2,000 ปีก่อน ชาวไท-ยวนจะเรียกว่า บอกไฟขึ้น เช่นเดียวกับไทลื้อ และเมื่อทำบอกไฟแล้วจะนำไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธที่วัดเรียกว่า การประเคนบั้งไฟ อีกทั้งจะมีการแต่งเพลงที่ใช้เซิ้งบอกไฟ และมีการแห่เซิ้งบอกไฟไปที่ก้าง (ค้าง) บอกไฟ ที่ทำเป็นเสาสูงใช้ไม้ตีเป็นบันไดสูงขึ้นไป เพื่อติดตั้งบอกไฟให้สูงเวลาจุดจะได้ส่งให้บอกไฟขึ้นสูงยิ่งขึ้น ปัจจุบันชาวไท-ยวนที่อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ยังคงสืบทอดการจุดบอกไฟนี้ประเพณีเช่นเดิม

ส่วนประเพณีบุญบั้งไฟของชาวไทถิ่นอีสานแห่งอาณาจักรล้านช้างนี้ ชาวไทถิ่นอีสานเป็นชนเผ่าไทลาวมีประวัติความเป็นมาที่เก่าที่สุด "เตอร์เรียน เดอ ลาคูเปอรี" ศาสตราจารย์ชาวอังกฤษประจำมหาวิทยาลัยลอนดอน ผู้เชี่ยวชาญทางภาษาศาสตร์ของอินโดจีนระบุว่า ชนเผ่าไทมีภูมิลำเนาดั้งเดิมอยู่ตอนกลางของประเทศจีน ระหว่างแม่น้ำฮวงโหและแม่น้ำแยงซีเกียง บริเวณหุบเขาระหว่างแคว้นเสฉวนกับแคว้นเชนซี (เซียมไซ) โดยพบหลักฐานการกล่าวถึงอาณาจักรไทเมืองของชนชาติอ้ายลาว มาตั้งแต่ 4,200 ปีมาแล้ว ซึ่งชนชาติอ้ายลาวเป็นชาวพื้นเมืองดั้งเดิมของประเทศจีน ก่อนที่พวกจีนฮั่นจะอพยพมาจากทางเหนือ

ซึ่งประเพณีบุญบั้งไฟดั้งเดิมของชนเผ่าอ้ายลาว ก่อนที่จะอพยพลงมาตั้งอาณาจักรล้านช้างบนฝั่งแม่น้ำโขงนั้น ชาวอีสานมีตำนานความเชื่อเกี่ยวกับบุญบั้งไฟ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่เก่าแก่มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เช่น ตำนานพระยาคันคาก ตำนานท้าวผาแดง นางไอ่ เป็นต้น ประเพณีจุดบั้งไฟจะทำในเดือนหก ถ้าฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ชาวอีสานจะจุดบั้งไฟเพื่อบูชาและส่งสัญญาณเตือน

Mahasarakham University

พระยาแถนหรือวัสสการเทวดา (เทวดาแห่งฝน) ผู้ชอบการบูชาด้วยไฟ เพื่อดลบันดาลให้ฝนตกเพื่อมีน้ำฝนในการทำนาทำไร่

ในส่วนของชาวไทพวนแห่งอาณาจักรล้านช้างก็มีประเพณีจุดบั้งไฟเช่นเดียวกัน ซึ่งชาวไทพวนเป็นกลุ่มคนไทที่อพยพมาจากเมืองพวนทางตอนใต้ของหลวงพระบาง แขวงเชียงขวาง ประเทศลาว มาตั้งแต่ พ.ศ. 2370 ในสมัยรัชกาลที่ 3 มาตั้งถิ่นฐานอยู่หลายจังหวัด ที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์การจุดบั้งไฟ คือ ที่บ้านหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ชาวไทพวนจะจุดบั้งไฟในวันวิสาขบูชาของทุกปี เพื่อบูชาพระยาแถนขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล หรือเป็นการบอกพระภูมิที่นาว่าถึงเวลาทำนาทำไร่แล้ว

นอกจากนี้ชาวผู้ไทแห่งอาณาจักรสิบสองเจ้าไท ซึ่งเมื่อก่อนมีภูมิลำเนาก่อนประวัติศาสตร์อยู่ที่เมืองแถง (เมืองน้ำน้อยอ้อยหนู) แคว้นสิบสองเจ้าไท ภายหลังเมืองน้ำน้อยอ้อยหนูแห้งแล้ง จึงอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่เมืองวังในเขตเวียงจันทน์ จนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ ฝ่ายไทยปราบปรามได้ จึงได้กวาดต้อนชาวเวียงจันทน์รวมทั้งชาวผู้ไทยมาอยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง ในจังหวัดนครพนม มุกดาหาร สกลนคร อุดรธานี และกาฬสินธุ์

ประเพณีบุญบั้งไฟก่อนประวัติศาสตร์ของชาวผู้ไท มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่เมืองแถง แคว้นสิบสองเจ้าไท ซึ่งปรากฏหลักฐานในตำนานเรื่องท้าวผาแดง นางไอ่ มาตั้งแต่โบราณ จุดประสงค์ของประเพณีบุญบั้งไฟนั้นนอกจากจะเป็นพิธีกรรมบูชาพระยาแถนเพื่อขอฝนแล้ว ยังเป็นการบูชาพระธาตุเกศแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ซึ่งจะทำกันในเดือนหก เพื่อขอฝนให้ตกลงมาทันการเพาะปลูกข้าวกล้า

ขบวนบั้งไฟพนมไพร ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 วันแรกของการจัดงานบุญบั้งไฟ อำเภอพนมไพร ซึ่งจะมีการแห่ขบวนบั้งไฟ บริเวณสี่แยกสถานีตำรวจ กลางเมืองพนมไพร ขบวนบั้งไฟจากหลายหมู่บ้าน หลายองค์กรและหน่วยงาน ส่งขบวนแห่เข้าร่วมประกวดชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปีนี้มีขบวนแห่มาทั้งหมด 17 ขบวนด้วยกัน จอดชิดขอบถนนหันหน้าไปทางสถานีตำรวจภูธรพนมไพร ยาวเกือบ 2 กิโลเมตร ล้วนแต่เป็นขบวนที่สวยงามยิ่งใหญ่ตระการตา ใครผ่านมาก็ต้องแวะถ่ายรูปเป็นที่ระลึกกันตลอดเวลา สองข้างทางมีพ่อค้าแม่ค้ามาตั้งแผงขายของ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาชมงาน สร้างรายได้อย่างงามสำหรับชาวพนมไพร ลักษณะของขบวนแห่บั้งไฟจะสวยงามคล้ายกับงานใหญ่ที่ยโสธรอย่างแยกกันไม่ออก

ในพื้นที่ จังหวัดร้อยเอ็ด มีความโดดเด่น และเก่าแก่ มานาน มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวโดยเฉพาะ ที่ อำเภอสุวรรณภูมิ ที่มีการจัดงาน ในทุกวันเสาร์ อาทิตย์ ในสัปดาห์แรก ของเดือนมิถุนายนในทุกปี ซึ่งเป็นงานที่มี บั้งไฟเอ้สวยงามขนาดใหญ่ (ลายศรีภูมิ หรือ ลายกรรไกรตัด) รวมทั้งขบวนรำสวยงามมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ อำเภอพนมไพร ที่ มีการจัดงาน ในทุกวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 ของทุกปี ตามรูปแบบประเพณีดั้งเดิม ตาม ฮีตสองสอง คองสิบสี่ โดยมีการจุดบั้งไฟถวาย มากที่สุดในประเทศ โดยในแต่ละปี จะมีบั้งไฟหมื่น บั้งไฟแสน บั้งไฟล้าน รวมกันกว่า 1,000 บั้ง ทั้งนี้ จากข้อมูลในปัจจุบัน แหล่งที่มีช่างในการจัดทำ บั้งไฟเอ้ ตกแต่งสวยงามมากที่สุด คือ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเฉพาะอำเภอเสลภูมิ อำเภอธวัชบุรี อำเภออาจสามารถ อำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอจตุรพักตร์พิมาน เป็นต้น, ส่วนค่ายบั้งไฟ ที่มีการทำบั้งไฟจุด พบได้จำนวนมาก ในเขตอำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร และเขตจังหวัดอื่นๆ ทางอีสานเหนือ ได้แก่ อุดรธานี หนองคายเป็นต้น องค์ประกอบ บั้งไฟลายศรีภูมิ

Mahasarakham University

การตกแต่งและองค์ประกอบของบั้งไฟลายศรีภูมิ ที่นิยมและจัดเป็นงานเอกลักษณ์หนึ่งเดียวในประเทศไทย ที่อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด นั้นจะมีลักษณะที่แตกต่างเพิ่มเติม ออกไป โดยคุณลักษณะพิเศษของลายกรรไกรตัด นั้น พบว่า การตัดกระดาษนั้น เส้นลวดลาย ทุกเส้น จะไม่มีการขาดออกจากกัน สามารถลากเส้นบรรจุกันได้ทั้งหมด และการจัดกระดาษนั้น จะไม่มีการร่างลวดลายเอาไว้ก่อน ทั้งนี้ '"บั้งไฟลายศรีภูมิ"' มีองค์ประกอบหลัก 8 ประการ ได้แก่

ลายลูก ใช้ลายกรรไกร กระดาษจังโกสีแดง พื้นใช้กระดาษขัดมันสีเหลือง

ลายปลอก ใช้ลายประจำยามประดิษฐ์ พื้นใช้กระดาษขัดมันสีเหลือง มีการประดิษฐ์ลวดลายแข่วหมา (ฟันสุนัข) สลับสีดำ แดง เหลือง เป็นเส้นขนาดเล็ก ประดับกับลายประจำยามประดิษฐ์ลายแส้" หรือ แส้พระอินทร์ เป็นเส้นเล็กๆ พับด้วยกระดาษขัดมันสีดำ สลับเหลืองสอดอยู่ระหว่างลูกบั้งไฟ

อกนาค ใช้ไม้แกะสลักมีขนาดใหญ่เต็มหัวบั้งไฟ ลงสีสันเป็นเกล็ดนาค ด้วยสีเหลือง ส้ม แดง และดำ

หัวนาค ใช้ไม้แกะสลัก เป็น พญานาค ประกอบลายกนก สีเหลือง ส้ม แดง และดำ ปากนาค ขยับขึ้นลง พร้อมประดิษฐ์ให้สามารถพ่นน้ำได้

แผงนาค ใช้ไม้ลงสีสัน เป็นเกล็ดนาค ด้วยสีเหลือง ส้ม แดง และดำ

หางนาค เป็นลายกนก ลงสีสันสลับกันกับแผงนาค และหัวนาค อย่างลงตัว ประดิษฐ์ลายยาบ หรือ ยาบบั้งไฟ ด้วยการหนีบกระดาษเป็นลวดลายต่างๆ เช่น ลายกนก ลานประจำยาม ลายพู่ ลายเฟื่อง ลายแข่วหมา (ฟันสุนัข) ตัวลายใช้กระดาษจังโกสีแดง พื้นลายใช้กระดาษขัดมันสีเหลืองสลับกับลายเส้นแข่วหมา (ฟันสุนัข) ได้อย่างลงตัว

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ชัยนารท มาเพชร รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนบุญบั้งไฟจังหวัดในแต่ละปี โดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในอำเภอสุวรรณภูมิ โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญดังตารางต่อไปนี้ (ชัยนารท มาเพชร. 2559 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

ตาราง 13 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอพนมไพร อำเภอปทุมรัตน์ และอำเภอสุวรรณภูมิ

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอพนมไพร อำเภอปทุมรัตน์และอำเภอสุวรรณภูมิ		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. ป้ายขบวนนำ	เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากทุกหมู่บ้านในอำเภอสุวรรณภูมิ	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานเสื้อแขนกระบอกผ้าถุงป้าย จุดเด่นของอำเภอพนมไพรนั้นมีการประกวดนางป้าย สวมใส่ด้วยชุดอีสานสั้นตัดเย็บจากผ้าไหมพื้นเมืองประจำถิ่น
2. ป้ายคำขวัญ	เป็นป้ายคำขวัญประจำแต่ละอำเภอ	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน ผู้ชายใส่เสื้อที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหมทรงชุดไทยพระราชนิยมและผู้หญิงตัดเป็นเสื้อแขนกระบอกผ้าถุงป้าย
3. ขบวนนางรำและกลองยาว	ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละคุ้มในอำเภอโดยเป็นความร่วมมือร่วมใจของชาวคุ้มที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวโดยมีท่าฟ้อนสวยสดงดงามโดดเด่นและแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น	ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจแสดงออกให้เห็นถึงสีสันและความสุกสนานรื่นเริง
4. รถบั้งไฟ	การตกแต่งและองค์ประกอบของบั้งไฟลายศรีภูมิ ที่นิยมและจัดเป็นงานเอกลักษณ์หนึ่งเดียวในประเทศไทย ที่อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด นั้นจะมีลักษณะที่แตกต่างเพิ่มเติม	ผู้แต่งกายนั่งบนรถบั้งไฟนั้นแต่งกายเลียนแบบนางฟ้านางสวรรค์แล้วแต่จินตนาการส่วนมากจะเป็นเด็กทั้งชายและหญิงนั่งอยู่ในบุษบกบนรถบั้งไฟ
5. ขบวนโชว์ผลิตผลทางการเกษตร	เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอึดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหาร	ผู้ที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ

Mahasarakham University

ป้ายขบวนนำเป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากทุกหมู่บ้านในอำเภอสุวรรณภูมิเพราะงานบุญบั้งไฟนั้นเป็นงานประจำปีของอำเอสุวรรณภูมิโดยมีการจัดงานที่ยิ่งใหญ่ โดยการแต่งกายของป้านขบวนนำนั้นแต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน โดยในอำเภอพนมไพร อำเภอปทุมรัตน์ และอำเภอสุวรรณภูมิมีชื่อเสียงในด้านการทอผ้า การสวมใส่ชุดที่มีผ้าไหมเป็นวัตถุดิบจึงมีความโดเด่น จุดเด่นของอำเภอพนมไพรนั้นมีการประกวดนางป้าย สวมใส่ด้วยชดอีสานสั้นตัดเย็บจากผ้าไหมพื้นเมืองประจำถิ่น (นนท์วัฒน์ จันทร์หอม. 2559 : สัมาภาษณ์) ดังภาพประกอบ 58-60

ภาพประกอบ 58 ประเพณีบุญบั้งไฟอำเภอพนมไพร

ภาพประกอบ 59 ประเพณีบุญบั้งไฟอำเภอสุวรรณภูมิ

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 60 นางป้ายนำขบวนและร่วมการประกวด

ขบวนนางรำและกลองยาว ซึ่งขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละคุ้มใน อำเภอโดยเป็นความร่วมมือร่วมใจของชาวคุ้มที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงาม คณะกลองยาวในยุคปัจจุบัน ได้นำหลายๆ อย่างประยุกต์ เพื่อให้ดูทันสมัยขึ้น นั่นคือ นอกจากใช้การโชว์กลอง เป็นจุดขายแล้ว ยังขายความบันเทิงอื่นๆ ด้วย เช่น ใช้พิณ แคนบรรเลงประกอบ ใช้อีเล็กโทนบรรเลงประกอบ ใช้เครื่องขยายเสียง เพื่อให้เสียงพิณ หรืออีเล็กโทนดังไกล มีขบวนนางรำ ฟ้อนประกอบขบวนแห่ มีเครื่องแต่งกายเป็นเอกลักษณ์ และบางคณะ อาจมีการจัดรูปแบบขบวน ตกแต่งรถสำหรับขบวนแห่แบบต่างๆ เป็นต้น ซึ่งนี่คือตัวอย่างแห่งศิลปวัฒนธรรมที่ไม่หยุดนิ่ง ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายตู้พบเห็น ดังภาพประกอบ 61-67

ภาพประกอบ 61 ขบวนนางรำ 1

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 62 ขบวนนางรำ 2

ภาพประกอบ 63 ขบวนนางรำ 3

ภาพประกอบ 64 ขบวนนางรำ 4

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 65 ขบวนนางรำแต่ละคุ้มแต่ละหมู่บ้าน 1

ภาพประกอบ 66 ขบวนนางรำแต่ละคุ้มแต่ละหมู่บ้าน 2

ภาพประกอบ 67 ขบวนนางรำแต่ละคุ้มแต่ละหมู่บ้าน 3

Mahasarakham University

รถบั้งไฟ การตกแต่งและองค์ประกอบของบั้งไฟลายศรีภูมิ ที่นิยมและจัดเป็นงานเอกลักษณ์หนึ่งเดียวในประเทศไทย ที่อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด นั้นจะมีลักษณะที่แตกต่างโดยมีลายส่วนประกอบ ดังนี้

ลายบั้งไฟ : ใช้ลายศิลปไทย คือ ลายกนก อันเป็นลายพื้นฐานในการลับลายบั้งไฟ โดยช่างจะนิยมใช้กระดาษดังโกทองด้านเป็นพื้นและสีเม็ดมะขามเป็นตัวสับลาย เพื่อให้ลายเด่นชัดในการตกแต่งเพื่อให้ความสวยงาม

ตัวบั้งไฟ : มีลูกโอ้จะใช้ลายประจำยาม ลายหน้าเทพพนม ลายหน้ากาล ลูกเอ้ใช้ลายประจำยาม ก้ามปูเปลว และลายหน้ากระดาน ฯลฯ

กรวยเชิง : เป็นลวดลายไทยที่เขียนอยู่เชิงยาบที่ประดับพลิ้วลงมาจากช่วงตัวบั้งไฟ

ยาบ : เป็นผ้าประดับใต้เลาบั้งไฟ จะสับลายใดขึ้นอยู่กับช่างบั้งไฟนั้น เช่น ลายก้านขูด ลายก้านดอกใบเทศ

ตัวพระนาง : เป็นรูปลักษณ์สื่อถึงผาแดงนางไอ่ หรือตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ พระลักษณ์ พระราม เป็นต้น

กระรอกเผือก : ท้าวพังคี แปลงร่างมาเพื่อให้นางไอ่หลงใหล

ปล้องคาด : ลายรักร้อย ลายลูกพัดใบเทศ ลายลูกพัดขอสร้อย เป็นต้น

เกริน : เป็นส่วนที่ยื่นออกสองข้างของบุษบก เป็นรูปรอนเบ็ดลายกนก สำหรับตั้งฉัตรท้ายเกริน ราชรถประดับส่วนท้ายของหางบั้งไฟ

บุษบก : เป็นองค์ประกอบไว้บนราชรถ เพื่อสมมุติให้เป็นปราสาทผาแดงนางไอ่

ต้างบั้งไฟ : ลายกระจังปฏิญาณ ลายก้านขด ลายพุ่มข้าวบิณฑ์

ลายประกอบตกแต่งอื่นๆ : ลายกระจังตั้ง กระจังรวน กระจังตาอ้อย ลายน่องสิงห์ บัวร่วน กลีบขนุน นอกจากนี้ยังมีผู้แต่งกายนั่งบนรถบั้งไฟนั้นแต่งกายเลียนแบบนางฟ้านางสวรรค์ แล้วแต่จินตนาการส่วนมากจะเป็นเด็กทั้งชายและหญิง (กาญจนพงษ์ เพชรทองดี. 2559 : สัมภาษณ์) ดังภาพประกอบ 68-69

ภาพประกอบ 68 รถบั้งไฟ

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 69 รถบั้งไฟ

ขบวนโชว์ผลิตผลทางการเกษตร เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอึดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหาร ผู้ที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ มิเพียงเท่านี้ยังได้มีการนำวิถีชีวิตมาจำลองในขบวนแห่ไม่ว่าจะเป็นการเลียววัว เลี้ยงควาย การทอกแห การขี่ม้า หรือแม้กระทั้งการละเล่นมุขะปาทะต่างๆ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ดังภาพประกอบ 70-71

ภาพประกอบ 70 ขบวนวิถีชีวิต

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 71 ขบวนวิถีชีวิต

3. ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา

เมืองร้อยเอ็ดจัดงานแห่เทียนเข้าพรรษา ที่บริเวณสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด วัดจำนวน 13 วัดในชุมชนเมือง เข้าร่วมขบวนแห่เทียน บรรยากาศในบริเวณงาน ซึ่งมีประชาชนชาวจังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดข้างเคียงจำนวนมากเข้าร่วมกิจกรรม

วันเข้าพรรษา เป็นวันสำคัญในพุทธศาสนาวันหนึ่ง ที่พระสงฆ์ทุกรูป ตั้งจิตอธิษฐานว่า จะพักประจำอยู่ที่วัดใดวัดหนึ่งตลอดช่วงฤดูฝน เป็นเวลา 3 เดือน โดยไม่ไปค้างแรมที่อื่น อันเป็นพระธรรมวินัยที่บัญญัติไว้จากการศึกษา "เข้าพรรษา" แปลว่า "พักฝน" หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ต้องอยู่ประจำ ณ วัดใดวัดหนึ่งระหว่างฤดูฝน เริ่มตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี เรียกว่า "ปุริมพรรษา" ถ้าปีใดมีเดือน 8 สองหน ให้เลื่อนเป็นวันแรม 1 ค่ำ เดือนแปดหลัง ส่วนวันออกพรรษา จัดในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เรียกว่า "ปัจฉิมพรรษา" แต่ถ้ามีกิจธุระสำคัญ เมื่อเดินทางไปแล้วไม่สามารถเดินทางกลับได้ในวัน ก็ทรงอนุญาตให้ไปแรมคืนได้ คราวหนึ่งไม่เกิน 7 คืน เรียกว่า "สัตตาหะ" หากเกินกำหนดจะถือว่าพระสงฆ์รูปนั้น พรรษาขาด

ประเพณีการหล่อเทียนพรรษา (วันเข้าพรรษา) นัดว่าเป็นประเพณีที่ปฏิบัติทำกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล มูลเหตุที่ต้องมีการหล่อเทียนเข้าพรรษานั้นเนื่องมาจากในฤดูฝน หรือเรียกว่า “ฤดูการเข้าพรรษา” พระสงฆ์ต้องจำพรรษาสวดมนต์ทำวัตรทุกเช้าค่ำ ซึ่งมีความจำเป็นที่ต้องใช้เทียนไว้สำหรับ จุดบูชาให้ตลอดพรรษา พุทธศาสนิกชนจึงพร้อมใจกันหล่อพรรษา เพื่อนำไปถวายแก่พระสงฆ์ไว้จุดบูชา ทำกิจของสงฆ์ตลอด ๓ เดือน จึงเรียกเทียนที่หล่อขึ้นมานี้ว่า “เทียนพรรษา” หรือ “เทียนจำนำพรรษา”

วันอาสาฬหบูชา และเข้าพรรษา พิธีกรรมโดยทั่วไปคือ การทำบุญ ตักบาตร รักษาศีล ฟังพระธรรมเทศนา และ สวดมนต์ ในตอนค่ำ พุทธศาสนิกชนทั่วประเทศหรือทั่วโลก เดินเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ 3 รอบ น้อมระลึกถึงคุณพระศรีรัตนตรัย ช่วยให้ชำระจิตใจในกายให้ปลอดโปร่งผ่องใส พร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตอันยาวนานต่อไป

Mahasarakham University

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นงนุช อภิมติรัตน์ ผู้ที่มีส่วนในการวางแผนและลำดับกำเนิดการในการจัดขบวนแห่เทียนเข้าพรรษาของจังหวัดร้อยเอ็ด รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนแห่เทียนเข้าพรรษาในแต่ละปี โดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในจังหวัดร้อยเอ็ด (นงนุช อภิมติรัตน์. 2559 : สัมภาษณ์) โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 14

ตาราง 14 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1, ป้ายขบวนนำ	เป็นป้ายแรกที่นำขบวนแห่เทียนพรรษาเคลื่อนเข้าสู่หน้าประรำพิธีโดยความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	ผู้ถือป้ายขบวนนำนั้นแต่งกายด้วยชุดไทยสมัยนิยมอันบ่งบอกถือขนบธรรมเนียมประเพณีความเป็นไทยโดยสอดคล้องกับประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา
2. ขบวนนางรำนำขบวน	เป็นขบวนนางรำจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดโดยเป็นการแห่นำขบวนเคลื่อนเข้าสู่บริเวณงานแห่เทียนพรรษา	นางรำนั้นสวมใส่ชุดผ้าบุญร้อยเอ็ดโดยใส่เสื้อแขนกระบอกสีเหลืองอันสื่อถึงความศรัทธาแล้วเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ห่มสไบผ้าบุญและนุ่งซิ่นผ้าบุญซึ่งเข้ากันอย่างลงตัว
3. ขบวนมิสแกรนด์ร้อยเอ็ด	น้องกุ้ง นางสาวสุวรรณาพาลา ผู้อันเชิญเครื่องสาการะหน้าพระบรมฉายาลักษณ์นำขบวนแห่เทียนร้อยเอ็ด	แต่งกายด้วยชุดไทยจักรี หนึ่งในชุดไทยพระราชนิยม คาดด้วยสายสะพายมิสแกรนด์ร้อยเอ็ด หนึ่งในความภูมิใจของลูกหลานชาวร้อยเอ็ด
4. ขบวนพุทธประวัติในการถวายเทียนพรรษาจากทุกหน่วยงานในจังหวัด	เป็นรถขบวนจำลองพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า	เป็นการแต่งกายเลียนแบบตามพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าสอดคล้องในกิจกรรมแห่เทียนเข้าพรรษา
5. ขบวนนางรำประกอบขบวน	ในทุกขบวนของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นจะมีนางรำบักปอบขบวนในแต่ละขบวนซึ่งแต่ละขบวนนั้นก็จะมีการแสดงแตกต่างกันออกไป	การแต่งกายของนางรำประกอบขบวนนั้นจะแต่งกายตามชุดพื้นถิ่นหรือผ้าประจำจังหวัดซึ่งแต่งเป็นขบวนจำนวนมากแลดูสวยงามตระการตา

Mahasarakham University

ตาราง 14 (ต่อ)

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
6. รถต้นเทียนของแต่ละคุ้มวัดพร้อมนางเทียนนั่งบนรถหน้าต้นเทียน	จังหวัดร้อยเอ็ดนั้นมีต้นกำเนิดในการแกะสลักที่เรียนโดยแต่ละคุ้มวัดนั้นก็จะมีการหล่อเทียนและนำเทียนมาแกะสลักและตกแต่งด้วยรถบุปผชาติสวยงามตระการตา	บนรถต้นเทียนนั้นจะมีนางเทียนแต่งกายด้วยชุดไทยพระราชนิยมนั้นคือชุดไทยจักรีโดยมีรูปแบบแตกต่างกันออกไปของแต่ละคุ้มวัด

การจัด สืบสานตำนานเทียนพรรษาร้อยเอ็ด ด้วยเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนราชการสถานศึกษา พ่อค้า ประชาชน ภายในเทศบาลกำหนดจัดงานประเพณีสืบสานตำนานเทียนพรรษา 101 ประจำปี 2559 ในระหว่างวันที่ 18-19 กรกฎาคม 2559 ณ บริเวณสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด เพื่อรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด โดยกำหนดการจัดงาน 2 วัน ดังนี้

กำหนดการงานประเพณีสืบสานตำนานเทียนพรรษาร้อยเอ็ด ณ บริเวณสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด

วันจันทร์ที่ 18 กรกฎาคม 2559

คุ้มวัดต่างๆ ประดับตกแต่งซุ้มหล่อต้นเทียนพรรษา ณ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด

วันอังคารที่ 19 กรกฎาคม 2559

เวลา 09.00 น.- การสาธิตแกะสลักต้นเทียนพรรษา การจัดนิทรรศการตำนานเทียนพรรษา ณ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด

เวลา 06.00 น.- ขบวนแห่เทียนพรรษาตั้งขบวน ณ บริเวณหน้าธนาคารกสิกรไทย (ถนนสุริยเดชบำรุง)

เวลา 16.00 น. - ขบวนเริ่มเคลื่อนสู่บริเวณประตูสาเกตนคร

เวลา 17.00 น. - ประธานเดินทางมาถึงบริเวณงาน

ผู้ประกาศตนงดเหล้า/บุหรี่ สิ่งเสพติด กล่าวคำปฏิญาณตน

พิธีเปิดงานประเพณีสืบสานตำนานเทียนพรรษาร้อยเอ็ด

เคลื่อนขบวนแห่เทียนพรรษาทั้ง 13 คุ้มวัดเข้าสู่บริเวณงาน

ประธานนำคณะข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ร่วมหล่อเทียนพรรษาที่ซุ้มวัดต่างๆ ทั้ง 13 ซุ้ม

การแสดงศิลปะและวัฒนธรรม จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

Mahasarakham University

วันพุธที่ 20 กรกฎาคม 2559

เวลา 09.00 น.- พุทธศาสนิกชนนำเทียนพรรษาไปถวายวัดต่างๆ (สูจิบัตรสืบสานประเพณีเทียนพรรษา 101. 2559 : 1)

ป้ายขบวนนำ เป็นป้ายแรกที่นำขบวนแห่เทียนพรรษาเคลื่อนเข้าสู่หน้าประรำพิธี โดยความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผู้ถือป้ายขบวนนำนั้นแต่งกายด้วยชุดไทยสมัยนิยมอันบ่งบอกถือขนบธรรมเนียมวิถีชีวิตและประเพณีความเป็นไทยที่ถ่ายทอดออกมาผ่านเครื่องแต่งกาย ดังภาพประกอบ 72

ภาพประกอบ 72 ป้ายขบวนนำประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาร้อยเอ็ด

ขบวนนางรำนำขบวน เป็นขบวนนางรำจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดโดยเป็นการแห่นำขบวนเคลื่อนเข้าสู่บริเวณงานแห่เทียนพรรษา การแสดงเป็นผลงานการแสดงอนุรักษ์สร้างสรรค์ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ซึ่งได้มีการแสดงผลงาน ณ โรงละครแห่งชาติ เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2556 จึงได้นำการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งท่าแต่ละท่าในการร่ายรำนั้นได้เลียนแบบไม่ว่าจะเป็นท่าสัตว์ต่าง รวมไปถึงอากัปกริยาของมนุษย์ แสดงออกผ่านการร่ายรำที่สวยงามและลงตัว นางรำนั้นสวมใส่ชุดผ้าบุญร้อยเอ็ดโดยใส่เสื้อแขนกระบอกสีเหลืองอันสื่อถึงความศรัทธาแล้วเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ห่มสไบผ้าบุญ และนุ่งซิ่นผ้าบุญโดยเข้ากันอย่างลงตัว (ชัยนารท มาเพชร. 2559 : สัมภาษณ์) ดังภาพประกอบ 73

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 73 ขบวนนางรำนำขบวน

ขบวนมิสแกรนด์ร้อยเอ็ด น้องกุ้ง นางสาวสุวรรณา พาลา มิสแกรนร้อยเอ็ด ประจำปี พ.ศ. 2559 ผู้อันเชิญเครื่องสักการะหน้าพระบรมฉายาลักษณ์นำขบวนแห่เทียนร้อยเอ็ด แต่งกายด้วยชุดไทยจักรี หนึ่งในชุดไทยพระราชนิยม คาดด้วยสายสะพายมิสแกรนด์ร้อยเอ็ด หนึ่งในความภูมิใจของลูกหลานชาวร้อยเอ็ด ดังภาพประกอบ 74

ภาพประกอบ 74 นางสาวสุวรรณา พาลา ผู้อันเชิญเครื่องสาการะหน้าพระบรมฉายาลักษณ์นำขบวนแห่เทียน

Mahasarakham University

ขบวนพุทธประวัติในการถวายเทียนพรรษาจากทุกหน่วยงานในจังหวัดเป็นรถขบวนจำลองพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าซึ่งมีความสำคัญในวันวิสาขบูชา คือ พระพุทธเจ้าทรง ประสูติ-ตรัสรู้-ปรินิพพาน นอกจากนี้ในขบวนนั้นยังได้ให้ความสำคัญกับความเป็นมาและต้นกำเนิดของเทียนพรรษา โดยผู้ร่วมขบวนนั้นจะแต่งกายเลียนแบบตามพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าในกิจกรรมแห่เทียนเข้าพรรษา จากการให้สัมภาษณ์อาจารฯทัศนีย์ อาวรณ์ ครูชำนาญการโรงเรียนขัติยะวงษาได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายเอียดของขบวนแห่เทียนพรรษา (ทัศนีย์ อาวรณ์. 2559 : สัมภาษณ์) ดังภาพประกอบ 75

ภาพประกอบ 75 ขบวนพุทธประวัติ

ขบวนนางรำประกอบขบวน ในทุกขบวนของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นจะมีนางรำบักปอบขบวนในแต่ละขบวนซึ่งแต่ละขบวนนั้นก็จะมีการแสดงแตกต่างกันออกไป การแต่งกายของนางรำประกอบขบวนนั้นจะแต่งกายตามชุดพื้นถิ่นหรือผ้าประจำจังหวัด ซึ่งแต่งเป็นขบวนจำนวนมากแลดูสวยงามตระการตา ดังภาพประกอบ 76-78

ภาพประกอบ 76 ขบวนนางรำประกอบในแต่ละริ้วขบวน

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 77 ขบวนนางรำประกอบในแต่ละริ้วขบวน

ภาพประกอบ 78 ขบวนนางรำประกอบในแต่ละริ้วขบวน

รถต้นเทียนของแต่ละคุ้มวัดพร้อมนางเทียนนั่งบนรถหน้าต้นเทียน จังหวัดร้อยเอ็ดนั้นมีต้นกำเนิดในการแกะสลักที่เรียนโดยแต่ละคุ้มวัดนั้นก็จะมีการหล่อเทียนและนำเทียนมาแกะสลักและตกแต่งด้วยรถบุปผชาติสวยงามตระการตาบนรถต้นเทียนนั้นจะมีนางเทียนแต่งกายด้วยชุดไทยพระราชนิยมนั้นคือชุดไทยจักรีโดยมีรูปแบบแตกต่างกันออกไปของแต่ละคุ้มวัด ดังภาพประกอบ 79-82

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 79 รถต้นเทียน

ภาพประกอบ 80 นางเทียนนั่งหน้ารถต้นเทียนของแต่ละคุ้มวัด

ภาพประกอบ 81 รถต้นเทียน

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 82 ประกวดนางเทียนร้อยเอ็ด

นายบรรจง โฆษิตจีรนันท์ นายกเทศมนตรีเมืองร้อยเอ็ด กล่าวว่า ร้อยเอ็ดจัดงานแห่เทียนใหญ่เป็นจังหวัดต้นแบบในอีสาน จนทุกวันนี้ทุกจังหวัดล้วนแห่เทียนต้นใหญ่กันหมดแล้ว ปีนี้ได้เปลี่ยนรูปแบบใหม่ไม่แห่เทียนต้นใหญ่ แต่หันมาแห่เทียนเล็กที่ใช้ได้จริงนำไปถวายวัด รวมทั้งจัดให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมหล่อเทียนพรรษาโบราณเพื่อสืบสานตำนานการหล่อเทียนพรรษาแบบโบราณอันเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวจังหวัดร้อยเอ็ดให้คงอยู่สืบไปแทน ดังภาพประกอบ 83-85

ภาพประกอบ 83 นายกเทศมนตรีมอบรางวัลในการประกวดแต่ละประเภทของงานแห่เทียนพรรษา

ภาพประกอบ 84 เทียนพรรษาที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

ภาพประกอบ 85 การหล่อเทียนพรรษา

4. งานสมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีป

จังหวัดร้อยเอ็ดหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าเมืองสาเกตุนครในอดีตเป็นเมืองเก่าแก่มีประวัติความเป็นมายาวนานในอดีตเคยเป็นเมืองศูนย์กลางการปกครองในแถบภูมิภาคนี้ มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณโดยยึดถือประเพณีตาม ฮีตสิบสองคลองสิบสี่ หรือประเพณี 12 เดือน เช่น บุญผะเหวด บุญแห่เทียนเข้าพรรษา บุญกวนข้าวทิพย์ออกพรรษา บุญบั้งไฟ บุญสงกรานต์ บุญคูณลาน เป็นต้นโดยเฉพาะงานประเพณีที่เรียกกันจนคุ้นหูและมีชื่อเป็นทางการว่า งานสมมาน้ำ คืนเพ็ง เส็งประทีป หรืองานลอยกระทงที่จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ที่จังหวัดร้อยเอ็ด นายสมศักดิ์ ขำทวีพรหม ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด เผยว่า ประเพณีฮีตสิบสอง ครองสิบสี่หรือประเพรี สิบสองเดือนที่ชาวไทยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ปู่ย่าตายายที่สำคัญประเพณีหนึ่งคือประเพณีลอยกระทง นิยมจัดขึ้นในวันขึ้นสิบห้าค่ำ วันเพ็ญเดือนสิบสองซึ่งมีความเชื่อกันว่าเป็นการขอขมาพระแม่น้ำคงคา หรือแม่น้ำที่เราใช้อาบ ใช้ดื่มสร้างความสกปรกมาในรอบปี ให้เป็นศิริมงคลแก่ชีวิตและเป็นการบูชาพระอุปคุตอรหันต์หรือพระโมคัลลาบุตรมหาสาวก คืนเพ็ญเดือนสิบสองนี้ชาวไทยทั่วประเทศจะออกมาร่วมงานลอยกระทงของแต่ละท้องถิ่นที่มีการจัดขึ้นซึ่งบางแห่งมีชื่อเรียกเฉพาะ

Mahasarakham University

เช่น จังหวัดสุโขทัย เรียกประเพณีเผาเทียนเล่นไฟ จังหวัดเชียงใหม่ เรียกประเพณี ยี่เป็ง ลอยกระทงสายไหลประทีปพันดาว จังหวัดตากเป็นต้นสำหรับปีที่ผ่านมา การจัดงานนอกจากจะเป็นการสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแล้วยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว ของจังหวัดร้อยเอ็ด การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความงดงามของบึงพลาญชัย สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ คลองคูเมือง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติโดยมีรถรางวัฒนธรรมนำชมแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงวัดสำคัญต่างๆและเป็นการประชาสัมพันธ์ข้าวหอมมะลิจากทุ่งกุลาร้องไห้ให้มีชื่อเสียงเป็นการสร้างความสามัคคีของพี่น้องชาวจังหวัดร้อยเอ็ด คืนเพ็ญเดือนสิบสองนี้ชาวไทยทั่วประเทศจะออกมาร่วมงานลอยกระทงของแต่ละท้องถิ่นที่มีการจัดขึ้นซึ่งบางแห่งมีชื่อเรียกเฉพาะ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เรียกประเพณี ยี่เป็น เป็นต้น

กิจกรรมในการจัดงานที่สำคัญเช่นพิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมือง การประกวดกระทงประทีปใหญ่ชิงถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี พร้อมเงินรางวัล การประกวดกระทงอนุรักษ์ธรรมชาติ การประกวดธิดาสาเกตุนคร การจักนิทรรศการประเพณีลอยกระทง 4 ภาค

การสาธิตการทำกระทงแบบต่างๆ ชมขบวนแห่กระทงสาเกตุนคร หรือเมืองร้อยเอ็ดในปัจจุบันและเมืองบริวาร สิบเอ็ดหัวเมืองรวมสิบสองขบวนเป็นการจำลองเหตุการณ์ในอดีต ในสมัยทวาราวดีที่มีหัวเมืองต่างๆมาร่วมกันประกอบพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ สมมาน้ำร่วมกัน ณ บริเวณหน้าสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด (เมือสาเกตุนคร) มีขบวนอัญเชิญพระประทีปโคมไฟพระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ชมการแสดง แสง สี เสียง ในรูปแบบวัฒนธรรมอีสานของชาวคุ้ม สถานศึกษาต่างๆ การแสดงนาฏศิลป์จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด การแสดงดนตรีหมอลำ การแสดงคอนเสิร์ตจากศิลปิน ค่ายเพลงต่างๆที่มาร่วมงาน

การประดับประทีปโคมไฟทั่วบริเวณงาน การจุดพลุดอกไม้ไฟที่ยิ่งใหญ่สวยงามตระการตา การลอยกระทงขนาดใหญ่กว่า 60 กระทงรอบบริเวณบึงพลาญชัยรวมทั้งกระทงเล็กต่างๆอีกมากมายเหนือคณานับซึ่งหาชมได้ยาก จนงานดังกล่าวอาจเรียกได้ว่าเป็นการจัดงานประเพณีลอยกระทงที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในภาคอีสานก็ว่าได้ เพื่อเป็นการสืบสานประเพณีอันดีงามของไทย ให้คงอยู่สืบไป ให้อนุชนคนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและความเชื่อที่เกี่ยวกับการลอยพระทีป (กระทง)

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด ชมรมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนราชการ สถานศึกษา หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ อำเภอ พ่อค้าและประชาชนชาวจังหวัดร้อยเอ็ดจัดงานลอยกระทงที่ยิ่งใหญ่ขึ้น จากเดิมเป็นงานลอยกระทงประจำปีปกติต่อมาในปี 2542 จึงได้เปลี่ยนชื่อใหม่ เฉพาะว่า งานสมมาน้ำ คืนเพ็ง เส็งประทีป สืบทอดกันมาตราบเท่าปัจจุบัน ซึ่งมีความหมาย สมมาน้ำคือ การขอขมาน้ำ คืนเพ็ง คือคืนวันเพ็ญ เส็ง คือการประกวดแข่งขัน และประทีป คือกระทง

จัดให้มีการตกแต่งบริเวณเกาะบึงพลาญชัยให้เป็นอุทยานสวรรค์ ตกแต่งสวยงามมีมุมถ่ายภาพ ถ่ายทอดความประทับใจ นับว่ายิ่งใหญ่กว่าทุกปี โดยจัดให้มีขบวนกระทงอาเซียนสวยงาม มีการประกวดกระทงประทีปใหญ่ ชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี การประกวดกระทงอนุรักษ์ธรรมชาติ การประกวดขบวนแห่กระทงประทีป 12 หัวเมือง ตามตำนานเมืองร้อยเอ็ด การประกวดรำวงสมมาน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป และ การประกวดธิดาสาเกตุนคร

Mahasarakham University

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆที่ร่วมในขบวนสมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีป รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนสมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีปในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 15

ตาราง 15 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานสมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีป

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานสมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีป

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1, ขบวนประทีปพระราชทาน	ประทีปพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถประทานให้ชาวจังหวัดร้อยเอ็ดในงานสมมาน้ำคืนเพ็งสิ่งประทีป	ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดและข้าราชการชนชั้นสูงแต่งกายด้วยผ้าไหมสาเกตซึ่งเป็นผ้าประจำจังหวัดร้อยเอ็ดนำมาตัดเย็บตามรูปแบบสมัยนิยมเป็นตัวอย่างในการสวมใส่ผ้าประจำจังหวัดให้แก่ชาวร้อยเอ็ด
2. ขบวนตัวแทนในหลวงนารายณ์ทรงสุบรรณ	เป็นขบวนที่น้อมไว้อาลัยในหลวงโดยจำลองรถขบวนพระนารายณ์ทรงสุบรรณซึ่งเป็นตัวแทนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	ผู้ร่วมขบวนแต่งกายนั้นแต่งตัวเป็นพระนารายณ์และพญาครุฑตามรูปแบบของกรมศิลปากร
3. ป้ายขบวนนำและนางรำนำขวน	เป็นขบวนนางรำจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดโดยเป็นการรำนำขบวนเคลื่อนเข้าสู่ประตูสาเกตโดยเป็นการนำขบวนทั้ง 12 หัวเมืองเคลื่อนสู่หน้าปะรำพิธี	พูดแต่งกายนั้นแต่งกายด้วยผ้าไหมพื้นเมืองห่มสไบและนุ่งซิ่นยาวโดยใช้ชื่อชุดการแสดงฟ้อนหางนกยูงผู้แสดงจะถือหางนกยูงร่ายรำในขบวน
4. ขบวนมิสไทยแลนต์ยูนิเวิสลูกหลานชาวร้อยเอ็ด	“โจอี้” นางสาวอรวิภา กนกนทีสวัสดิ์ อายุ 26 ปี นางสาวไทยปี 2552 และ “จีน่า” นางสาวอัจฉราภรณ์ กนกนทีสวัสดิ์ อายุ 23 ปี นางสาวไทยปี 2556 นั่งบนเสลี่ยงนำขบวน	นางสาวไทยทั้งสองนั้นแต่งกายด้วยชุดธิดาสาเกตซึ่งเป็นชุดที่ออกแบบเป็นชุดต้นแบบในการประกวดธิดาสาเกตนคร

Mahasarakham University

ตาราง 15 (ต่อ)

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานสมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีป		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
5. ขบวนพระยานาคและระบำนาคะบูชา	พญานาคในความเชื่อทางพระพุทธศาสนาโดยผู้เป็นใหญ่แห่งเมืองบาดาล และมีการร่ายรำเพื่อบวงสรวงพญานาคผู้ยิ่งใหญ่	พญานาคผู้เป็นใหญ่นั้นได้มีแต่งกายเป็นพญานาคนั่งบนเสลี่ยงและการรำบวงสรวงพญานาคนั้นคือการรำนาคะบูชาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดโดยแต่งกายเลียนแบบให้สีเขียวคล้ายพญานาคในรูปแบบชุดไทยประยุกต์ตามจินตภาพ.ในแต่ละบริบท
6. ขบวนแห่ของหัวเมืองทั้ง 12 หัวเมือง	เป็นขบวนหัวเมืองกษัตริย์ทั้ง 12 หัวเมืองพร้อมข้าราชบริพาร	ผู้เป็นกษัตริย์นั้นแต่งกายเลียนแบบกษัตริย์แล้วแต่เครื่องแต่งกายนั้นแต่ละหัวเมืองตามแบบฉบับโบราณตามประเพณีของกษัตริย์ขอมโบราณ
7. ขบวนร่ายรำประกอบของแต่ละหัวเมืองเคลื่อนผ่านประตูสาเกต	เป็นขบวนรายรำอ้างอิงโบราณคดีโดยมีเนื้อหาอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ของแต่ละหัวเมือง	ผู้ร่ายรำนั้นแต่งกายเลียนแบบระบำโบราณคดีโดยเป็นการได้รำสื่อถึงชุดการแสดงความสำคัญของแต่ละหัวเมืองในเมืองร้อยเอ็ด
8. ขบวนรำวงสมมาน้ำ	รำวงสมมาน้ำนั้นทางจังหวัดได้มีการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นเพื่อให้เข้ากับเทศกาลสมมาน้ำคืนเพ็งสิ่งประทีปโดยให้มีการจัดประกวดในแต่ละชุมชนซึ่งมีการจัดประกวดกันเพื่อความสุกสนาน	รำวงสมมาน้ำนั้นจะรำเป็นคู่ชายหญิงโดยเครื่องแต่งกายของผู้นำนั้นจะสวมใส่ผ้าไหมลายสักเกตถูกออกแบบให้เหมาะแกการเคลื่นไหวในการร่ายรำโดยผู่ชายเสื้อแบนสั้นผ้ามัดเอว ผู้หญิงเกาะออกผ้าถงสไบตามความเหมาะสม
9. การประกวดธิดาสาเกตนคร	การประกวดธิดาสาเกตนครนั้นจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในงานสมนามขึ้นเซ็งเซ็งประทีปโดยการประกวดนั้นจะส่งในตัวแทนของในแต่ละชุมชน	การแต่งกายของธิดาสาเกตนครนั้นจะเป็นชุดที่ตัดเย็บด้วยผ้าใหม่ได้สักเกตโดยจัดใส่เป็นเกาะอกและผ้าถุงหน้านางมีหางไหลซึ่งเป็นแบบสำเร็จที่ทางจังหวัดได้ออกแบบไว้ในงานประกวดธิดาสาเกตนคร

Mahasarakham University

ขบวนประทีปพระราชทาน ประทีปพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนารถประทานให้ชาวจังหวัดร้อยเอ็ดในงานสมมาน้ำคืนเพ็ง สิ่งประทีป พระประทีปพระราชทาน ครั้งที่ 18 ในงานสมมาน้ำ คืนเพ็ง เส็งประทีป ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 พุทธศักราช 2559 เป็นปีสุดท้าย ที่จะมีพระประทีปพระราชทานคู่กันของ ในหลวง รัชกาลที่ 9 และพระบรมราชินีนาถ ลงลอยในบึงพลาญชัย วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 พุทธศักราช 2559 เป็นปีสุดท้าย ที่จะมีพระประทีปพระราชทานคู่กันของ ในหลวง รัชกาลที่ 9 และพระบรมราชินีนาถลงลอยในบึงพลาญชัย ในประเพณี สมมาน้ำ คืนเพ็ง เส็งประทีป จังหวัดร้อยเอ็ด ในปีนี้ หมอลำฉวีวรรณ ดำเนิน ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หมอลำ) ปี พ.ศ. 2536 และขบวน 12 หัวเมือง น้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณ แสดงความอาลัย ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดและข้าราชการชนชั้นสูงแต่งกายด้วยผ้าไหม สาเกต ซึ่งเป็นผ้าประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ดังภาพประกอบ 86-87

ภาพประกอบ 86 กระทงประทีปพระราชทาน

ภาพประกอบ 87 ผู้ว่าราชการจังหวัดลอยกระทงประทีปพระราชทาน

Mahasarakham University

ขบวนตัวแทนในหลวงนารายณ์ทรงสุบรรณ เป็นขบวนที่น้อมไว้อาลัยในหลวงโดยจำลองรถขบวนพระนารายณ์ทรงสุบรรณซึ่งเป็นตัวแทนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ร่วมขบวนแต่งกายนั้นแต่งตัวเป็นพระนารายณ์และพญาครุฑ โดยการนำของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดในการจัดทำขบวนน้อมไว้อาลัย ดังภาพประกอบ 88

ภาพประกอบ 88 ขบวนถวายความอาลัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

ป้ายขบวนนำและนางรำนำขวน เป็นขบวนนางรำจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดโดยเป็นการรำนำขบวนเคลื่อนเข้าสู่ประตูสาเกตโดยเป็นการนำขบวนทั้ง 12 หัวเมืองเคลื่อนสู่หน้าปะรำพิธี พูดแต่งกายนั้นแต่งกายด้วยผ้าไหมพื้นเมืองโดยใช้ชื่อชุดการแสดงฟ้อนหางนกยูงผู้แสดงจะถือหางนกยูงร่ายรำในขบวน ดังภาพประกอบ 89-90

ภาพประกอบ 89 ป้ายขบวนนำงานสมมาน้ำ คืนเพ็ง เส็งประทีป

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 90 นางรำนำขบวนในชุดการแสดง ฟ้อนหางนกยูง

ขบวนมิสไทยแลนต์ยูนิเวิส ลูกหลานชาวร้อยเอ็ด “โจอี้” นางสาวอรวิภา กนกนทีสวัสดิ์ อายุ 26 ปี นางสาวไทยปี 2552 และ “จีน่า” นางสาวอัจฉราภรณ์ กนกนทีสวัสดิ์ อายุ 23 ปี นางสาวไทยปี 2556 นั่งบนเสลี่ยงนำขบวน โดยนางสาวไทยทั้งสองคนนั้นเป็นลูกหลานของชาวจังวัดร้อยเอ็ดซึงนำความภาคภูมิใจกลับมาสู่ชาวร้อยเอ็ดและเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่จังหวัด นางสาวไทยทั้งสองนั้นแต่งกายด้วยชุดธิดาสาเกตซึ่งเป็นชุดที่ออกแบบสำเร็จในการประกวดธิดาสาเกตนคร ดังภาพประกอบ 91

ภาพประกอบ 91 ขบวนมิสไทยแลนด์ยูนิเวิสลูกหลานชาวร้อยเอ็ด

Mahasarakham University

ขบวนพระยานาคและระบำนาคะบูชา พญานาคในความเชื่อทางพระพุทธศาสนา โดยผู้เป็นใหญ่แห่งเมืองบาดาล และมีการร่ายรำเพื่อบวงสรวงพญานาคผู้ยิ่งใหญ่พญานาคผู้เป็นใหญ่นั้น ได้มีแต่งกายเป็นพญานาคนั่งบนเสลี่ยงและการรำบวงสรวงพญานาคนั้นคือการรำนาคะบูชาจาก วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ระบำนาคะบูชาเป็นนาฏศิลป์พื้นเมืองสร้างสรรค์ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้รังสรรค์ขึ้นมาใหม่โดยการนำท่ารำทางนาฏศิลป์ไทยนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน มาผสมผสานเข้ากับ นาฏศิลป์อินเดีย ได้อย่างกลมกลืน ระบำชุดนี้ถูกคิดค้นเพื่อใช้ในงาน สมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีป ในงาน ลอยกระทง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรูปแบบการแสดงสมมุติถึงมวลหมู่เหล่านาคี(พญานาคเพศเมีย)ออกมา ร่ายรำรื่นเริงในวันคืนพระจันทร์เต็มดวงเพื่อเป็นพุทธบูชาในพระพุทธศาสนาใช้ลายมโหรีอีสาน ประกอบการแสดงชุดนี้ โดยแต่งกายเลียนแบบให้สีเขียวคล้ายพญานาค ดังภาพประกอบ 92-95

ภาพประกอบ 92 ขบวนจำลองเมืองบาดาล

ภาพประกอบ 93 พระยานาค

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 94 ระบำนาคะบูชา 1

ภาพประกอบ 95 ระบำนาคะบูชา 2

Mahasarakham University

ขบวนแห่ของหัวเมืองทั้ง 12 หัวเมืองเป็นขบวนหัวเมืองกษัตริย์ทั้ง 12 หัวเมือง พร้อมข้าราชบริพารผู้เป็นกษัตริย์นั้นแต่งกายเลียนแบบกษัตริย์แล้วแต่เครื่องแต่งกายนั้นแต่ละหัวเมืองตามแบบฉบับ ดังภาพประกอบ 96-99

ภาพประกอบ 96 ป้ายขบวนแห่ของหัวเมืองทั้ง 12 หัวเมือง

ภาพประกอบ 97 ขบวนแห่ของหัวเมืองทั้ง 12 หัวเมือง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 98 พ่อเมือง

ภาพประกอบ 99 แม่เมือง

ขบวนร่ายรำประกอบของแต่ละหัวเมืองเคลื่อนผ่านประตูสาเกต เป็นขบวนร่ายรำอ้างอิงโบราณคดีโดยมีเนื้อหาอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ของแต่ละหัวเมือง ซึ่งการแสดงนั้นจะมีรายละเอียดที่สอดคล้องถึงหลักฐานที่ค้นพบทางประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานที่ขุดค้นพบ หรือหลักฐานที่ปรากฏบนภาพจำลักบนปราสาทหินอโรคยาศาลต่างๆ โดยนำมาประดิษฐ์เป็นท่ารำซึ่งผู้ร่ายรำนั้นแต่งกายเลียนแบบระบำโบราณคดีโดยเป็นการได้รำสื่อถึงชุดการแสดงความสำคัญของแต่ละหัวเมืองในเมืองร้อยเอ็ด ดังภาพประกอบ 100-101

ภาพประกอบ 100 ขบวนร่ายรำประกอบของแต่ละหัวเมือง

ภาพประกอบ 101 ขบวนร่ายรำประกอบของแต่ละหัวเมือง

Mahasarakham University

ขบวนรำวงสมมาน้ำ รำวงสมมาน้ำนั้นทางจังหวัดได้มีการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นเพื่อให้เข้ากับเทศกาลสมมาน้ำคืนเพ็งสิ่งประทีปโดยให้มีการจัดประกวดในแต่ละชุมชนซึ่งมีการจัดประกวดกันเพื่อความสุกสนาน รำวงสมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีป เป็นการแสดงเพื่อความสนุกสนานและออกกำลังกาย เป็นรำวงที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด และใช้ประกวดในงานประเพณีสมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีป (ลอยกระทง) ประดิษฐ์ท่ารำโดย วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด รำวงสมมาน้ำนั้นจะรำเป็นคู่ชายหญิงโดยเครื่องแต่งกายของผู้นำนั้นจะสวมใส่ผ้าไหมลายสักเกตอันเป็นภาพประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ดังภาพประกอบ 102

ภาพประกอบ 102 รำวงสมน้ำ

การประกวดธิดาสาเกตนคร การประกวดธิดาสาเกตนครนั้นจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในงานสมนามขึ้นเซ็งเซ็งประทีปโดยการประกวดนั้นจะส่งในตัวแทนของในแต่ละชุมชนการแต่งกายของธิดาสาเกตนครนั้นจะเป็นชุดที่ตัดเย็บด้วยผ้าใหม่ได้สักเกตโดยจัดใส่เป็นเกาะอกและผ้าถุงหน้านางมีหางไหลซึ่งเป็นแบบสำเร็จที่ทางจังหวัดได้ออกแบบไว้ในงานประกวดธิดาสาเกตนคร ได้ โดยบรรยากาศเป็นไปอย่างคึกคัก บรรดาส่วนราชการ ภาคเอกชน และประชาชนได้เดินทางมาร่วมเชียร์ ร่วมชมสาวงามที่ขึ้นเวทีประชันความงามกันถึง -30 คน จากการมาสมัครทั้งหมด จำนวน 50 คน ชมการแสดง” หอมดินกลิ่นอีสาน ” จากมหาวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด แล้วเปิดตัว 30 สาวงามที่เข้าร่วมการประกวด หลังจากนั้นผู้เข้าร่วมประกวด แนะนำตัวเอง ร่วมเดินอวดโฉมในชุดอีสานสั้นและอีสานยาว อย่างสวยงาม พร้อมชมมินิคอนเสิร์ตจากศิลปินนักร้อง ธัญญ่า อาร์สยาม, ดาว ชลิตา, เดียร์, เบส ธีระวัฒน์ ก่อนที่คณะกรรมการ การตัดสิน นำโดย นางชุติมา พลอยโสภณ รองนายกเหล่ากาชาดจังหวัดร้อยเอ็ด ประธานคณะกรรมการ ที่ปรึกษา จะประกาศผลผู้เข้ารอบ 10 คน สุ่มเลือกซองคำถามที่คณะกรรมการตั้งคำถามไว้ ก่อนที่คณะกรรมการการประกวดจะตัดสินผู้ชนะเลิศ และประกาศผลรางวัลขวัญใจสื่อมวลชน และขวัญใจประชาชน โดย น.ส.ติรณา อรุณปรีย์ หรือ “น้องมีน” ธิดาสาเกตุ ประจำปี 2558 ได้ขึ้นเวทีการประกวดเดินโชว์ตัว พร้อมกับการประกาศอำลาตำแหน่ง ก่อนที่คณะกรรมการการประกวดจะตัดสินผู้ชนะเลิศด้วย ดังภาพประกอบ 103-104

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 103 การประกวดธิดาสาเกตนคร

ภาพประกอบ 104 รูปแบบชุดธิดาสาเกตนคร

5. ประเพณีบุญข้าวจี

บุญข้าวจี่ ของดีเมืองโพธิ์ชัย งานประเพณีบุญข้าวจี่ของดีเมืองโพธิ์ชัย หรือบุญเดือนสาม เป็นงานประเพณีที่จัดขึ้นตามฮีตสิบสอง จารีตประเพณีโบราณของชาวอีสาน ซึ่งถือว่าการได้ทำบุญข้าวจี่แล้วจะได้บุญกุศลมากและเป็นกาละทานชนิดหนึ่ง ในงานได้จัดให้มีการประกวดธิดาปุณณทาสีและข้าวจี่ยักษ์อีกด้วย ณ ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

บุญข้าวจี่ เป็นงานบุญประเพณีของชาวอีสาน ที่กระทำกันในเดือนสาม จนเรียกว่าบุญเดือนสาม บุญข้าวจี่เป็นบุญประเพณีสำคัญที่มีกำหนดอยู่ในฮีตสิบสอง ดังรู้จักกันทั่วไปว่า เดือนสามคล้อยจั่วหัวปั้นข้าวจี่ เดือนสี่คล้อยจั่วน้อยเทศน์มะที (มัทรี)

Mahasarakham University

บุญข้าวจี่นิยมทำกันในราวกลางเดือนหรือปลายเดือนสาม คือ ภายหลังการทำบุญวันมาฆบูชา (เดือนสาม ขึ้น 14 ค่ำ) แล้ว ส่วนใหญ่จะกำหนดวันแรม 13 ค่ำ และ 14 ค่ำ เดือนสาม บุญข้าวจี่เป็นกิจกรรมร่วมของชุมชนหลายหมู่บ้าน นั่นคือ ชาวอีสานบางหมู่บ้านเรียกงานบุญนี้ว่า บุญคุ้ม จะทำกันเป็นคุ้ม ๆ หรือ บางหมู่บ้านก็จะทำกันที่วัดประจำหมู่บ้าน ล้วนแล้วแต่เป็น บุญข้าวจี่ หรือบุญเดือนสามนั่นเอง ชาวบ้านที่เป็นเจ้าภาพก็จะบอกบุญไปยังหมู่บ้านใกล้เคียงให้มาร่วมกันทำบุญ

ข้าวจี่ คือ ข้าวเหนียวนึ่งให้สุกแล้วนำมาปั้นเป็นก้อนทาเกลือเคล้าให้ทั่ว เอาไม้เสียบย่างไฟเหมือนไก่ย่าง เมื่อข้าวสุกเกรียมแล้วก็เอาไข่ซึ่งตีไว้แล้วทาแล้วย่างซ้ำอีกกลายเป็นไข่เคลือบข้าวเหนียว เสร็จแล้วถอดไม้ออกแล้วเอาน้ำอ้อยหรือน้ำตาลที่เป็นก้อนยัดใส่แทนกลายเป็นข้าวเหนียวยัดไส้ แล้วถวายพระเณรฉันตอนเช้า ส่วนมากชาวบ้านจะรีบทำแต่เช้ามืด พอสว่างก็ลงศาลาการเปรียญ (ชาวบ้านเรียกหัวแจก) นิมนต์พระเณรสวดแล้วฉัน เป็นทั้งงานบุญและงานรื่นเริงประจำแต่ละหมู่บ้าน เพราะได้ทำข้าวจี่ไปถวายพระหลังจากพระฉันแล้วก็เลี้ยงกันเองสนุกสนาน มีคำพังเพยอีสานว่า "เดือนสามค้อยเจ้าหัวคอยปั้นเข้าจี่ เข้าจี่บ่ใส่น้ำอ้อยจัวน้อยเช็ดน้ำตา เดือนนี้ชาวนาส่วนใหญ่ถือกันตั้งแต่โบราณมาว่าเป็นเดือนสู่ขวัญข้าว คือมีการถวายข้าวเปลือกพระและนิยมทำบุญบ้าน สวดมนต์เสร็จพิธีสงฆ์ แล้วก็สู่ขวัญข้าวตามธรรมเนียมพราหมณ์ บางบ้านก็ทำเล็กน้อยพอเป็นพิธี คือเอาข้าวไปถวายสงฆ์ แล้วทำพิธีตุ้มปากเล้าเล็กน้อยเป็นการบูชาคุณของข้าวในเล้าหรือยุ้ง "เถิงเมื่อเดือนสามได้จงพากันทำเข้าจี่ ไปถวายสงฆ์เจ้าเอาแท้หมู่บุญ"

ประวัติความเป็นมาประเพณีบุญข้าวจี่

มูลเหตุที่ทำบุญข้าวจี่ในเดือนสาม เนื่องจากเป็นเวลาที่ชาวนาได้มีการทำนาเสร็จสิ้น ชาวนาได้ข้าวขึ้นยุ้งใหม่จึงอยากร่วมกันทำบุญข้าวจี่ถวายแก่พระสงฆ์ สำหรับมูลเหตุดั้งเดิมที่มีการทำบุญข้าวจี่ มีเรื่องเล่ากันตามความเชื่อว่า ในสมัยพุทธกาล นางปุณณะทาสี ได้ทำขนมแป้งจี่ถวายแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอานนท์เถระ ครั้นถวายแล้วนางคิดว่าพระองค์คงไม่เสวยและอาจเอาทิ้งให้สุนัขหรือกากิน เพราะ อาหารที่นางถวายไม่ประณีตน่ารับประทาน

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบภาวะจิตของนางปุณณะทาสี จึงรับสั่งให้พระอานน์ปูลาดอาสนะแล้วทรงประทับนั่งฉันท์ ณ ที่นางถวายนั้น เป็นผลให้นางเกิดปีติยินดีเป็นอย่างยิ่งและเมื่อนางได้ฟังพระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงก็บรรลุโสดาบันปัตติผลด้วยอานิงสงฆ์ที่ถวายขนมแป้งจี่ ชาวอีสานจึงเชื่อในอานิสงส์ของการทานดังกล่าวจึงพากันทำข้าวจี่ถวายทานแด่พระสงฆ์สืบต่อมา บุญข้าวจี่ซึ่งมักจะเป็นวันเพ็ญเดือนสาม ทุกครัวเรือนในหมู่บ้านจัดเตรียมข้าวจี่ แล้วนิมนต์พระสงฆ์มารวมกันที่ศาลาโรงธรรมญาติโยมจะมาพร้อมกันแล้วอาราธนาศีล ว่าคำถวายข้าวจี่เสร็จแล้วเอาข้าวจี่ไปใส่บาตร พระสงฆ์สวดมนต์จบแล้ว

ญาติโยมยกอาหารคาวหวานไปถวายพระฉันเสร็จแล้วอนุมโทนาเป็นการเสร็จพิธีถวายข้าวจี่ ในปัจจุบันชาวบ้านนอกจากจะทำบุญข้าวจี่แล้วยังทำบุญมาฆบูชา เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอีกวันหนึ่ง วันมาฆบูชานี้ตรงกับวันเพ็ญเดือนสาม เพื่อระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญในพระพุทธศาสนา 4 ประการคือ

1. เป็นวันเพ็ญเดือนสาม ดวงจันทร์เสวยมาฆฤกษ์
2. พระสงฆ์ จำนวน 1,250 รูป มาประชุมกันที่เวฬุวันมหาวิหารโดยมิได้นัดหมายกันล่วงหน้า

Mahasarakham University

3. พระสงฆ์ที่มาประชุมครั้งนี้นล้วนเป็น เอหิภิกขุอุปสัมปทา (ภิกษุที่พระพุทธเจ้าบวชให้)

4. ท่านเหล่านั้นเป็นพระอรหันต์

บุญข้าวจี่เป็นการทำบุญในช่วงเทศกาลวันมาฆบูชา ชาวบ้านจะมาร่วมกันทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ตอนค่ำจะมีการเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ ซึ่งการทำบุญข้าวจี่นี้ชาวบ้านอาจจะไปรวมกันที่วัด หรือต่างคนต่างจัดเตรียมข้าวจี่ไปเองแล้วนำไปถวายพระภิกษุสามเณรที่วัด มีการไหว้พระรับศีลพระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์และตักบาตรด้วยข้าวจี่ แล้วยกไปถวายพร้อมภัตตาหารอื่นๆ เมื่อพระฉันเสร็จแล้วมีการฟังเทศน์ฉลองข้าวจี่และรับพร

“ข้าวจี่” คือข้าวเหนียวนึ่งแล้วปั้นให้ติดกันสนิทเป็นก้อนขนาดต่างๆ นำไปปิ้งไฟ ข้างนอกทาด้วยไข่และน้ำมันหมู ข้างในมีน้ำอ้อยก้อนถือเป็นข้าวจี่ที่ดีที่สุด วิธีการทำ ปั้นข้าวเหนียวเป็นก้อนโดยใส่น้ำอ้อยก้อนไว้ข้างในแล้วนำไปปิ้ง พอเกรียมเอาออกมาชุบทาด้วยไข่ที่ตีแล้ว นำไปปิ้งไฟอีกครั้งพอไข่สุกนำออกมาทาด้วยน้ำมันหมูแล้วไปปิ้งไฟอีกครั้ง ข้าวจี่จะมีกลิ่นหอมน่ารับประทาน

ข้าวจี่ เป็นอาหารชนิดหนึ่งของคนอีสาน อาจจะถือกำเนิดขึ้นโดยการที่ขณะที่นั่งผิงไฟในหน้าหนาว และเป็นช่วงที่เก็บเกี่ยวข้าวแล้วเสร็จใหม่ๆ โดยธรรมชาติของข้าวใหม่ก็มีกลิ่นหอมอยู่แล้ว

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆ ที่ร่วมในขบวนประเพณีบุญข้าวจี รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนประเพณีบุญข้าวจีในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในอำเภอโพธิ์ชัย โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 16

ตาราง 16 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนประเพณีบุญข้าวจี่

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนประเพณีบุญข้าวจี		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1, ป้ายขบวนนำ	เป็นป้ายแรกของงานด้วยความรับผิดชอบของเทศบาล	แต่งกายด้วยชุดพื้นถิ่นโดยใช้ผ้าไหมในแต่ละท้องถิ่นนั้นมาตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายทั้งชายและหญิง
2. ขบวนคำขวัญประจำอำเภอโพธิ์ชัย	เป็นป้ายคำขวัญประจำแต่ละอำเภอ	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายและหญิง

Mahasarakham University

ตาราง 16 (ต่อ)

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนประเพณีบุญข้าวจี		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
3. ขบวนนางรำ	ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละคุ้มในอำภเอโดยเป็นความร่วมมือร่วมใจของชาวคุ้มที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงาม	ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบโดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น
5. รถข้าวจี่ยักษ์ของแต่ละหมู่บ้านพร้อมนางปุณญทาสีนั่งบนรถ	เป็นการจำลองเข้าจี่ยักษ์สัญลักษณ์ของงานบุญข้าวจี่	นางปุญณะทาสีแต่งกายด้วยชุดอีสานสั้นตามแบบชุดผู้ดีอีสาน
6. การประกวดธิดาปุญณทาสี	โดยเป็นการประกวดสาวงาในแต่ลพหมู่บ้านมาประชันความงาม	ผู้เข้าประกวดแต่งกายด้วยชุดอีสานสั้นตามแบบชุดผู้ดีอีสาน

ป้ายขบวนนำ เป็นป้ายแรกของงานด้วยความรับผิดชอบของเทศบาลอำเภอโพธิ์ชัย แต่งกายด้วยชุดพื้นถิ่นโดยใช้ผ้าไหมในแต่ละท้องถิ่นนั้นมาตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายทั้งชายและหญิง ซึ่งชุดที่สวมใส่นั้นแสดงออกถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีผ่านเครื่องแต่งกายที่สวยงาม ดังภาพประกอบ 105

ภาพประกอบ 105 ป้ายขบวนนำประเพณีบุญข้าวจีของดีโพธิ์ชัย

Mahasarakham University

ขบวนคำขวัญประจำอำเภอโพธิ์ชัย ดินแดนกระติบข้าวใหญ่ ผ้าไหมล้ำค่า หมอนขิต ลือชา ผ้าขาวม้าเนื้อดี ข้าวจี่ปั้นโต แตงโมแสนหวาน เล่าขานหลวงปู่ใหญ่เป็นป้ายคำขวัญประจำแต่ละอำเภอ แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายและหญิง ดังภาพประกอบ 106

ภาพประกอบ 106 สัญลักษณ์ของงาน ข้าวจี่ยักษ์

ขบวนนางรำ ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละคุ้มในอำภเอโดยเป็นความร่วมมือร่วมใจของชาวคุ้มที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงามโดยได้รับความร่วมมือจากแต่หมู่บ้านซึ่งเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความสมัตสมานสามัคคีของคนในชุมชน ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น ดังภาพประกอบ 107

ภาพประกอบ 107 นางรำแห่ในขบวน

Mahasarakham University

รถข้าวจี่ยักษ์ของแต่ละหมู่บ้านพร้อมนางปุณญทาสีนั่งบนรถ เป็นการจำลองเข้าจี่ยักษ์สัญลักษณ์ของงานบุญข้าวจี่ของดีเมืองโพธิ์ชัย ส่วนนางปุญณะทาสีแต่งกายด้วยชุดอีสานสั้นตามแบบชุดผู้ดีอีสาน ดังภาพประกอบ 108-111

ภาพประกอบ 108 สัญลักษณ์ของงาน ข้าวจี่ยักษ์ 1

ภาพประกอบ 109 สัญลักษณ์ของงาน ข้าวจี่ยักษ์ 2

ภาพประกอบ 110 ข้าวจี่ที่ชาวบ้านนำมาตักบาตร

ภาพประกอบ 111 การแสดงพิธีเปิด

การประกวดธิดาปุญณทาสี โดยเป็นการประกวดสาวงามเป็นตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านมาประชันความงามซึ่งได้รับความมือทั้งในส่วนภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเข้าประกวด นอกจากนี้ยังมีผู้มาร่วมชมและร่วมเชียร์การประกวดอย่างมากมาย ผู้เข้าประกวดแต่งกายด้วยชุดอีสานสั้นตามแบบชุดผู้ดีอีสาน ดังภาพประกอบ 112-113

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 112 การประกวดธิดาปุญณทาสี

ภาพประกอบ 113 นางปุญณะทาสีแต่งกายด้วยชุดอีสานสั้น

2. ประเพณีประจำจังหวัดขอนแก่น

พัฒนาการขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกประเพณีออกเป็น 4 จังหวัด 5 ประเภท คือ จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่สองในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์มีประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังตาราง 17

ตาราง 17 ประเพณีและขบวนแห่ประจำหวัดขอนแก่น

ประเพณีและขบวนแห่ประจำหวัดขอนแก่น		
ชื่องาน	ชื่อประเพณี	ความเชื่อที่เกี่ยวข้อง
งานขบวนแห่ในประเพณี	งานประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่	จังหวัดขอนแก่นโดยอำเภอบ้านไผ่ ได้สืบสานประเพณีดังกล่าวโดยกำหนดจัดงานแห่ปราสาทข้าว หรือบุญกุ้มข้าวใหญ่ ในเดือนมกราคมของทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสานและอนุรักษ์เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี "ไทอีสาน" ตามฮีตสิบสองคองสิบสี่
งานขบวนแห่ทางด้านศาสนา	งานเทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่น	จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันเพ็ญเดือนหก (วันขึ้น15 ค่ำเดือน6) ณ วัดเจติยภูมิ เป็นงานเฉลิมฉลองพระธาตุเพื่อให้ประชาชนได้สักการะพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองในงานมีการแสดงศิลปะพื้นบ้านและการออกร้านจำหน่ายสินค้าต่างๆ
งานขบวนแห่เฉลิมฉลองประจำปี	งานเทศกาลดอกคูณเสียงแคน เทศกาลสงกรานต์บนถนนข้าวเหนียว	จัดขึ้นระหว่างวันที่ 13-15 เมษายนของทุกปีบริเวณบึงแก่นนครซึ่งเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และชุมนุมสังสรรค์ของชาวขอนแก่น กิจกรรมเริ่มด้วยการทำบุญตักบาตร การสรงน้ำพระ ภายในงานมีการจัดแสดงนาฏศิลปพื้นบ้าน ขบวนเกวียนบุปผชาติ การประกวดอาหารอีสาน การแข่งเรือในบึงแก่นนคร การประกวดกลองยาว การแสดงบนเวทีและการออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง

Mahasarakham University

ตาราง 17 (ต่อ)

ประเพณีและขบวนแห่ประจำหวัดขอนแก่น		
ชื่องาน	ชื่อประเพณี	ความเชื่อที่เกี่ยวข้อง
งานขบวนแห่เกี่ยวกับความเชื่อ	งานศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย	อำเภอเปือยน้อยมีโบราณสถานที่สำคัญ คือ ปราสาทเปือยน้อย ซึ่งเป็นปราสาทหินที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภาคอีสานตอนบน และทุกวันเพ็ญ เดือน 5 ของทุกปี กำหนดให้เป็นวันบวงสรวงปราสาท เพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ให้คงไว้สืบไป โดยจัดงาน" ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย" มีกิจกรรมสำคัญคือ พิธีทำบุญในภาคเช้า สำหรับภาคค่ำเป็นการแสดงแสงสีเสียงด้านศิลปวัฒนธรรม

2.1 งานเทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยว

งานเทศกาลไหมเป็นงานที่จังหวัดขอนแก่นได้จัดขึ้นทุกปีเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2522 จนถึงปัจจุบันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมอาชีพการทอผ้าไหมมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์และจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง (ผ้าไหม) และของที่ระลึกอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีการแสดงเพื่อฟื้นฟูและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นประเพณีผูกเสี่ยว ก็เป็นประเพณีสำคัญที่จัดขึ้นพร้อมกันกับงานเทศกาลไหม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้คนในท้องถิ่นและคนในชาติมีความรักใคร่กลมเกลียวสมัครสมานสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูลกันคำว่า "เสี่ยว" เป็นภาษาถิ่นอีสาน แปลว่า มิตรแท้ เพื่อนแท้ เพื่อนตาย มีความผูกพัน ซื่อสัตย์ และจริงใจต่อกัน

พิธีกรรมภายในงาน อุปกรณ์ที่สำคัญมีพานบายศรีอาจเป็นบายศรี 3 ชั้น 5 ชั้น หรือ 7 ชั้น และมีเครื่องประกอบอีกหลายอย่าง คือ สุรา 1 ขวด ไข่ไก่ต้ม 1 ฟอง ข้าวต้มมัด 4 ห่อ กล้วยสุก 4 ผล ข้าวเหนียวนึ่ง 1 ปั้น ใบพืชที่เป็นมงคล เช่น ใบคูน ใบเงิน ใบทอง ใบยอ ดอกรัก และที่ขาดไม่ได้ คือ ฝ้ายผูกแขนเชิญแขกมงคลมาร่วมพิธี คู่เสี่ยวนั่งล้อมพานบายศรี หมอพราหมณ์เริ่มพิธีด้วยการจุดเทียนที่พานบายศรี อัญเชิญเทวดาลงมาเป็นสักขีพยาน กล่าวถึงงานบายศรีสู่ขวัญเนื่องในโอกาสต่างๆ เช่น งานมงคลสมรส มีบุตรใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ การเลื่อนยศ การผูกเสี่ยว การบวชนาค ฯลฯ แล้วกล่าวคำอัญเชิญขวัญตามโอกาส เมื่อถึงบทเชิญขวัญผู้ร่วมพิธีจะตะโกนเรียกขวัญของผู้ร่วมพิธีให้มาอยู่กับเนื้อกับตัว จบแล้วหมอพราหมณ์และแขกจะนำด้วยมงคลผูกข้อมือของคู่ขวัญ พร้อมทั้งให้ศีลให้พร ให้รักใคร่สามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ต่อจากนั้นคู่ขวัญก็จะผูกข้อมือซึ่งกันและกัน เป็นอันเสร็จพิธี

ประเพณีนี้เป็นการเรียกขวัญเพื่อเป็นการเตือนสติให้รู้จักภาวะของตนเอง เช่น จะแต่งงาน บวช หรือเสี่ยว จะต้องปฏิบัติอย่างไร เชื่อกันว่า ขวัญสิงสถิตอยู่ในส่วนต่างๆ ของร่างกายและจิตใจ เมื่อทำพิธีเรียกขวัญแล้วก็จะเกิดพลังกายและพลังใจที่เข้มแข็งได้

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 114 พิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญ

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆที่ร่วมในขบวนเทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยว รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนเทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยวในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในจังหวัดขอนแก่น โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 18

ตาราง 18 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนเทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยว

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนเทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยว		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. ขบวนขบวนนำ	เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลนครขอนแก่น	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน เกาะอกผ้าถุงป้ายจุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด
2. ขบวนรถไหมนานชาติตกแต่งด้วยผ้าไหม	เป็นรถที่ตกแต่งด้วยผ้าไหมอันชื่อของจังหวัดขอนแก่นนั้นก็คือผ้าไหมมัดหมี่	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นนำมาห่อ คลุ่มเป็นเครื่องแต่งกายและนุ่งทั้งชายและหญิง จุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น

Mahasarakham University

ตาราง 18 (ต่อ)

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนเทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยว		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
3. ขบวนบายศรี	เป็นขบวนที่บ่งบอกถึงความสำคัญของชื่องานนั้นก็คือ ประเพณีผูกเสี่ยวโดยมีบายศรีเป็นส่วนประกอบในพิธีกรรม	ผู้แบกเสลี่ยงบายศรีนั้นสวมชุดผู้ดีอีสานเป็นเสื้อแขนยาว และโจงกระเบน อันแสดงถึงความแข็งแรงร่วมในขบวน
3. ขบวนนางรำ	ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละขบวนเป็นความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงาม	ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบโดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น
4. ขบวนวิถีชีวิต	เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอึดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหาร	ที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ
5. การประกวดนางงามไหมขอนแก่น	เป็นความร่วมมือของทุกภาคส่วนและทุกอำเภอในจังหวัดขอนแก่นที่ส่งตัวแทนหนึ่งสาวงามประจำอำเภอร่วมเข้าประกวด	ผู้เข้าประกวดนั้นสวมใส่ชุดราตรียาวตัดเย็บด้วยผ้าไหมมัดหมี่โดยเป็นชุดที่นำผ้าไหมมาตัดเย็บออกแบบและเพิ่มความสวยงามด้วยลูกไม้และรูปแบบในการตกแต่งประชันความสร้างสรรค์

ขบวนนำ เป็นป้ายแรกที่เดินนำขบวน โดยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลนครขอนแก่นและประชาชนภายในชุมชน แต่งกายด้วยชุดอีสานประยุกต์ โดยใช้ผ้าพื้นเมืองที่มีลวดลายเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน จุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ที่โดดเด่นในเรื่องของลวดลาย สีสันบนผ้าไหมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น ดังภาพประกอบ 115

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 115 ป้ายขบวนนำเทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยว

ขบวนรถไหมนานาชาติตกแต่งด้วยผ้าไหม เป็นรถที่ตกแต่งด้วยผ้าไหมอันขึ้นชื่อของจังหวัดขอนแก่น นั้นก็คือผ้าไหมมัดหมี่ที่มีลวดลายเอกลักษณ์เฉพาะที่ปรากฏบนผืนผ้า แต่งกายด้วยชุดอีสานประยุกต์ โดยใช้ผ้าไหมพื้นเมืองประจำท้องถิ่นนำมาห่อ คลุ่ม เป็นเครื่องแต่งกายและนุ่งทั้งชายและหญิง จุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ที่โดเด่นในเรื่องของลวดลาย สีสัน บนผืนผ้าไหม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น แล้วยังส่งเสริมในเรื่องของการอนุรักษ์วัฒนธรรมนี่มีอยู่ในชุมชนอีกด้วย ดังภาพประกอบ 116-118

ภาพประกอบ 116 ขบวนรถไหมนานาชาติตกแต่งด้วยผ้าไหม 1

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 117 ขบวนรถไหมนานาชาติตกแต่งด้วยผ้าไหม 2

ภาพประกอบ 118 การแต่งกายของผู้ร่วมขบวนที่โชว์ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม

ขบวนบายศรี เป็นขบวนที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์และความสำคัญของชื่องานนั้นก็คือประเพณีผูกเสี่ยวโดยมีบายศรีเป็นส่วนประกอบในพิธีกรรม ผู้แบกเสลี่ยงบายศรีนั้นสวมใส่ด้วยชุดผู้ดีอีสาน อันแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของการแต่งกายภายในท้องถิ่น และในขบวนก็จะประกอบไปด้วยป้ายต่างๆ รูปแบบขบวนก็จะแตกต่างกันออกไป ดังภาพประกอบ 119-121

ภาพประกอบ 119 พานบายศรีที่มีความปราณีตงดงาม

ภาพประกอบ 120 ขบวนเครื่องสักการะ

ภาพประกอบ 121 ขบวนผูกเสี่ยว

Mahasarakham University

ขบวนนางรำ ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของประชาชนภายในชุมชน และได้รับความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงามแล้วในขบวนก็จะตกแต่งด้วยหลากหลายแบบ ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นและยังได้ส่งเสริมให้ชุมชนต่างได้มีส่วนร่วม โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น ดังภาพประกอบ 122-123

ภาพประกอบ 122 แคน เครื่องดนตรีประจำจังหวัดขอนแก่น

ภาพประกอบ 123 ขบวนนางรำ

ขบวนวิถีชีวิต เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอุดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหารและการเกษตรที่บ่งบอกถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนอีสาน แต่ละขบวนก็จะแตกต่างกันออกไปที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ ดังภาพประกอบ 124-125

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 124 ขบวนวิถีชีวิต

ภาพประกอบ 125 อุปกรณ์ทอผ้า

การประกวดนางงามไหมขอนแก่น เป็นความร่วมมือของทุกภาคส่วนและทุกอำเภอในจังหวัดขอนแก่นที่ส่งตัวแทนหนึ่งสาวงามประจำอำเภอร่วมเข้าประกวด ผู้เข้าประกวดนั้นสวมใส่ชุดราตรียาวตัดเย็บด้วยผ้าไหมมัดหมี่โดยเป็นชุดที่นำผ้าไหมมาตัดเย็บออกแบบและเพิ่มความสวยงามด้วยลูกไม้และรูปแบบในการตกแต่งประชันความสร้างสรรค์โดยได้สนับสนุนทุกหน่วยงานเห็นถึงความสำคัญที่นำความสากลเข้ามาอยู่ในพื้นที่ได้อย่างลงตัว ดังภาพประกอบ 126

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 126 การประกวดนางงามไหมขอนแก่น

2.2 งานประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่

ประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่ (บูชาแม่พระโพสพ)และของดีอำเภอบ้านไผ่ ประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่ของชาวอำเภอบ้านไผ่ เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน โดยชาวอีสานมีความเชื่อว่าการเก็บเกี่ยวข้าวขึ้นสู่ยุ้งฉาง มีความผูกพันกันแบบวิถีชุมชนของ คนไทอีสาน เริ่มจากการลงแขกดำนา ลงแขกเกี่ยวข้าว จน กลายเป็นคำขวัญประจำของชาวอีสานซึ่งเป็นคำที่มีความหมายแสดงถึงความรักความ สามัคคี ควบคู่ นายชาญชัย โฆศิรินนท์ นายอำเภอบ้านไผ่ เปิดเผยว่า ทางอำเภอบ้านไผ่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับ ทางสภาวัฒนธรรมอำเภอบ้านไผ่ จะได้จัดงานบูชาแม่โพสพหรือพระแม่โพสพ โดยถือคติความเชื่อที่ว่าเมื่อนำข้าวในนาขึ้นสู่ยุ้งฉาง ควรจะมีการสรรเสริญบูชา และบวงสรวงคุณข้าวคุณน้ำ อันเป็นความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าหรือเทพาอารักษ์ เพราะข้าวมีคุณค่าอเนกอนันต์ต่อมวลมนุษย์ จนถือเป็นเทพเจ้าองค์หนึ่ง โดยเรียกเทพเจ้าองค์นี้ว่า“แม่โพสพเป็นเทวีแห่งข้าว”ชาวอีสานจะบูชาก่อนการลงมือทำนา หรือระหว่างการตกกล้าและตลอดจนถึงการเก็บเกี่ยว เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จก็จะทำพิธีบายศรีข้าวที่ลานนวดข้าวที่เรียกว่า “พิธีรับขวัญข้าว”ชาวอำเภอบ้านไผ่ในพื้นที่ 10 ตำบล ได้จัดงานประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่ ติดต่อกันมาจากปี พ.ศ. 2540 ถึงปัจจุบัน 11 ปี การจัดงานจะใช้พิธีพราหมณ์ผสมผสานพิธีสงฆ์หรือพุทธเป็นไปตามความเชื่อและประยุกต์นิยม ทั้งนี้ชาวบ้านไผ่เชื่อว่าการทำบุญด้วยข้าวจะได้บุญมหากุศลสูงสุด การ บริโภคข้าวให้ทำอย่างประหยัดได้ประโยชน์ เมื่อบริโภคอิ่มแล้วให้ยกมือไหว้หรือบูชาเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูรู้คุณ ข้าวที่เป็นอาหารหลักของมนุษย์นั่นเอง ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอบ้านไผ่ จึงได้ร่วมมือกันจัดงานประเพณี บูชาแม่พระโพสพ อันเป็นการจัดงานสืบสานประเพณีท้องถิ่น ใช้ชื่ออย่างเป็นทางการว่า ประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่และของดีอำเภอบ้านไผ่ ในงานนอกจากจะมีพิธีกรรมทางศาสนาพุทธและพิธีพราหมณ์ เช่น การบายศรีสู่ขวัญข้าว การบูชาข้าว การรำถวายเทวดาฟ้าดิน ยังมีการแสดงนาฏดนตรีอีสานพื้นบ้าน การประกวดตีกลองยาวหรือการเส็งกลอง การประกวดเป่าแคน การขับร้องสรภัญญะ การจัดแสดงสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน สินค้า OTOP การประกวดธิดากุ้มข้าวใหญ่ ประกวดการปรุงอาหารพื้นบ้าน ขนมจีนน้ำยา ตลอดจนถึงการถนอมอาหารพื้นบ้าน การประกวดผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรกรรม ประกวดพ่อพันธุ์แม่

Mahasarakham University

พันธุ์ไก่พื้นบ้าน พ่อพันธุ์โค - กระบือ และอื่นๆ อีกมากมายในบริเวณพื้นที่จัดงานสนามหน้าที่ว่าการอำเภอบ้านไผ่ ถึง 5 วัน 5 คืน โดยปัจจุบันได้มีการบรรจุในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและมีแห่งเดียวที่จัดได้ยิ่งใหญ่ มีนักท่องเที่ยวจากทุกทั่วสารทิศเดินทางมาเที่ยวชมมากมาย การจัดงานว่ามีเป้าหมาย คือ 1) เป็นการอนุรักษ์จารีตประเพณีที่ดีงามสืบทอดต่อจากบรรพบุรุษ 2) สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ประกอบอาชีพทำนา และการเกษตรกรรม 3) แสดงความรัก ความสามัคคี ประกอบการทำบุญประเพณี 4) เพื่อสนองนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลและโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

นายพิศาล อิฐรัตน์ ไวยาวัจกรวัดคุ้มจัดสรรกล่าวว่า จะมีการทำพิธีพราหมณ์บายศรีสู่ขวัญข้าวทุกปี เพราะชาวอีอีสานเชื่อว่า แม่พระโพสพ มีอำนาจที่สามารถดลบันดาลให้ข้าวเจริญงอกงาม นำความอุดมสมบูรณ์มาให้ชาวนาที่บูชาเทวีแห่งข้าวด้วยเหตุนี้ ชาวนาจึงมีพิธีบูชาแม่พระโพสพก่อนที่จะลงมือทำนา หรือระหว่างตกกล้า จนข้าวตั้งท้องออกรวง ไป จนถึงการเก็บเกี่ยวในที่สุด การทำพิธีบูชาแม่พระโพสพนั้นในสมัยต่อมานิยมทำกันเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ แล้วนำข้าวมากองไว้กลางลานนวดแล้วทำพิธีบายศรีข้าวหรือเมื่อนวดข้าวเสร็จจะได้ข้าวเปลือกกองใหญ่กลางลานนวด ชาวอีสานเรียกกองข้าวเปลือกใหญ่ว่า กุ้มข้าวใหญ่ และจะทำพิธีทางพราหมณ์ตาประเพณีปฏิบัติของบรรพชนเรียกว่า “พิธีรับขวัญข้าว เพราะ ถือคติความเชื่อว่าขณะที่เราทำนาเกี่ยวข้าวและนวดข้าว เราใช้เท้าเหยียบย่ำข้าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องร่วมทำพิธีบูชาแม่พระโพสพ เพื่อขอขมาจะได้เป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัวให้มีแต่ความผาสุก ทั้งนี้งานด้านวัฒนธรรมและประเพณีเป็นเรื่องของจิตใจที่มีความละเอียดอ่อน มากดังจะเห็นเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับ บุญกุ้มข้าวใหญ่ว่า การทำบุญด้วยข้าวจะได้บุญมหากุศลมาก เมื่อครั้งพุทธกาลมีเรื่องเล่าว่า มี พี่น้อง 2 คนเป็นชายช่วยกันทำนา เมื่อถึงช่วงข้าวเป็นน้ำนม น้องชายชวนพี่ทำข้าวมธุปายาสถวายพระภิกษุ แต่พี่ชายตอบปฏิเสธไม่ทำจึงแบ่งนากันคนละส่วน พอน้องได้ส่วนของตนมาจึงทำทานถวาย 9 ครั้งคือ ช่วงข้าวเป็นน้ำนมทำข้าวมธุปายาสคือยาคูถวาย ช่วงข้าวเม่าทำข้าวเม่าถวาย ช่วงเวลาเก็บเกี่ยว เวลาจักตอก มัด เวลามัดฟ่อนข้าว เวลากองในลาน เวลาทำลอมข้าว เวลาขึ้นยุ้งฉาง เวลา เก็บในยุ้งฉางแล้ว จนต่อมาผู้เป็นน้องได้เกิดในชาติตระกูลเป็นบุตรพราหมณ์มหาศาล มีนามว่า อัญญาโกณทัญญะและได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ก่อนสาวกทั้งปวงอีกทั้งยังได้เป็นปฐมสาวกที่ได้รับการยกย่องว่า รัตตัญญู คือ ผู้รู้ราตรีนาน ส่วนพี่ชายได้บังเกิดเป็นเพียง สุภัททปริพพาชก เท่านั้นเพราะทำทานน้อยกว่าน้องชาย ด้วยเหตุนี้ ชาวอีสานจึงนิยมทำทานด้วยการทานข้าวนั่นเอง

นายชาญชัย โฆศิรินนท์ นายอำเภอบ้านไผ่ ยังบอกอีกว่า ปีนี้ฝนดี ชาวอำเภอบ้านไผ่ทำนากันถ้วนหน้ามีน้ำในนาอุดมสมบูรณ์ไม่ว่าจะเป็นนาลุ่มนา ดอนได้ผลดีเกินคาด ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน องค์กรปกครองท้องถิ่น ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจอำเภอบ้านไผ่ หรือ กรอ.บ้านไผ่ และทางสภาวัฒนธรรมบ้านไผ่ได้ร่วมกันจัดงานติดต่อกันมาเป็นเวลา 11 ปี โดยบรรจุในแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว วันที่ 14-18 มกราคม ของทุกปีทั้งนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้การสนับสนุนประชาสัมพันธ์โดย จะมีนายปานชัย บวรรัตนปราณ ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นจะได้มาเป็นประธานพิธี ซึ่งนอกจากผู้ชมงานจะได้ชมขบวนแห่ปราสาทข้าวที่ใหญ่ที่สุดในภาคอีสานแล้ว ในงานจะได้ชมการแสดงแสงสีเสียง “กุ้มข้าวใหญ่ไอศวรรย์ มหัศจรรย์เมืองบ้านไผ่”และ การแสดงเรื่องราวของสังคมเมืองบ้านไผ่ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันในสิ่งที่ชุมชน คนท้องถิ่นดำเนินการอยู่จะเป็นการเกื้อหนุนคุณค่าและสร้างผลิตภัณฑ์เชิง ประเพณี โดยไม่ต้องลงทุนอะไรมากนักเพราะเป็นความชำนาญของท้องถิ่นอยู่แล้ว นอกจากจะมีงานประเพณีบุญกุ้มข้าว

Mahasarakham University

ใหญ่ บูชาแม่พระโพสพแล้ว ยังมีของดีของอำเภออีกมากมาย มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงโบราณวัตถุ โบราณสถาน พระธาตุเจดีย์ฟ้าระงึม พระเจ้าใหญ่ผือบัง พระเจ้าใหญ่มงคลหลวง พระพุทธหลวงปู่กุกุ ล้วนแต่มีอายุกว่า 800 ปี มีรอยพระพุทธบาท ภาพเขียนจิตรกรรมโบสถ์โบราณ และยังมีสถานท่องเที่ยวธรรมชาติ คือ อ่างเก็บน้ำนาโพธิ์ อ่างเก็บน้ำหนองนาวัว และแก่งละว้า พื้นที่กว่า 12,000 ไร่ มีผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่อันลือชื่อ และสินค้าท้องถิ่นอีกมากมาย จึงขอเชิญชวนชาวไทยและชาวต่างประเทศให้มาเที่ยวงานประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่ และของดีอำเภอบ้านไผ่

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆที่ร่วมในขบวนประเพณีขบวนบุญกุ้มข้าวใหญ่ รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนบุญกุ้มข้าวใหญ่ในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในอำเภอบ้านไผ่ โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 19

ตาราง 19 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. ป้ายขบวนนำ	เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลโดยแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมขบวน	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานหรืออาจจะประยุกต์ตามรูปแบบแต่ะท้องถิ่นจุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น
2. ขบวนรถปราสาทข้าว	รถขบวนที่นำข้าวมามัดต่อกันเป็นปาสารทสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ ก่อนนำมาเข้าพิธีสู่ขวัญข้าว	บนปราสาทนั้นมีแม่โพสพแต่งกายด้วยด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานสวมใส่เสื้อแขนกระบอกผ้าถุงป้าย นั่งอยู่หน้าปราสาทข้าว
3. ขบวนรถบายศรี	เป็นขบวนที่บ่งบอกถึงความสำคัญของชื่องานนั้นก็คือ การบายศรีข้าวโดยมีบายศรีเป็นส่วนประกอบในพิธีกรรม	ผู้แบกเสลี่ยงบายศรีนั้นสวมชุดผู้ดีอีสานตามสมัยนิยมในแต่ละท้องถิ่นอันแสดงถึงความแข็งแรงร่วมในขบวน

Mahasarakham University

ตาราง 19 (ต่อ)

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
3. ขบวนรถวิถีชีวิต	เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอึดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหาร	ที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ
4. ขบวนนางรำ	ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละขบวนเป็นความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาและแต่ละชุมชนโดยมีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงาม	ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น
5. การประกวดธิดาบุญกุ้มข้าวใหญ่	เป็นความร่วมมือของทุกภาคส่วนและทุกหมู่บ้านที่ส่งตัวแทนหนึ่งสาวงามประจำหมู่ร่วมเข้าประกวด	ผู้เข้าประกวดธิดากุ้มข้าวใหญ่สวมใส่ชุดชาวสวนโดยใส่เสื้อแขนกระบอกคอกลม สรกรมหรือดำและนุ่งป้าอีสานยาว

ภาพประกอบ 127 พิธีเปิดงานบุญกุ้มข้าวใหญ่

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 128 บริเวณปะรำพิธีงาน

ป้ายขบวนนำ เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลโดยแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมขบวนแต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน จุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น และในขบวนก็จะประกอบไปด้วยหลากหลายรูปแบบทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการเอาของดีแต่ละชุมชนจัดอยู่ในขบวนด้วย ดังภาพประกอบ 128

ภาพประกอบ 129 ป้ายขบวนนำ

ขบวนรถปราสาทข้าว รถขบวนที่นำข้าวมามัดต่อกันเป็นปาสารทสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ ก่อนนำมาเข้าพิธีสู่ขวัญข้าวบนปราสาท นั้นมีแม่โพสพแต่งกายด้วยด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน นั่งอยู่หน้าปราสาทข้าวแต่ละชุมชนหรือแต่ละหน่วยงานก็จะออกแบบริ้วขบวนที่แตกแต่งกันออกไปแต่ทุกชุมชนหรือหน่วยงานต้องเน้นไปที่ข้าวที่นำมาประดับให้เกิดความมหัศจรรย์ ดังภาพประกอบ 130-131

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 130 ขบวนรถปราสาทข้าว 1

ภาพประกอบ 131 ขบวนรถปราสาทข้าว 2

ขบวนรถวิถีชีวิต เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอุดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหารที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับพร้อมยังได้แสดงวิถีชีวิตสะท้อนให้คนรุ่นหลังได้เห็นถึงความเป็นอยู่แบบสมัยก่อน ดังภาพประกอบ 132

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 132 ขบวนรถวิถีชีวิต

ขบวนนางรำ ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละขบวนเป็นความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาและแต่ละชุมชน โดยมีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงาม ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น
ดังภาพประกอบ 133-134

ภาพประกอบ 133 ขบวนนางรำพิธีเปิดงานบุญกุ้มข้าวใหญ่

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 134 ขบวนนางรำ

การประกวดธิดาบุญกุ้มข้าวใหญ่ เป็นความร่วมมือของทุกภาคส่วนและทุกหมู่บ้าน ที่ส่งตัวแทนหนึ่งสาวงามประจำหมู่ร่วมเข้าประกวด ผู้เข้าประกวดธิดากุ้มข้าวใหญ่สวมใส่ชุดชาวสวน โดยชุดชาสวสวนนั้นมีการสวมใส่ใส่เสื้อแขนกระบอกคอกลม สีกรมท่าหรือดำ และนุ่งผ้าถุงอีสานยาว โดยมาการปฏิบัติตามกฎกติกาของกองประกวดเพื่อที่จะเคารพและใช้สิทธิในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ดังภาพประกอบ 135

ภาพประกอบ 135 การประกวดธิดาบุญกุ้มข้าวใหญ่

2.3 งานเทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่น

พระธาตุขามแก่นเป็นปูชนียสถานสำคัญคู่บ้านคู่เมืองขอนแก่น ลักษณะเป็นเจดีย์ยอดฉัตรทองคำสูง 19 เมตร พระธาตุขามแก่นมีตำนานเล่าขานกันว่า คณะอัญเชิญพระอังคารธาตุของพระพุทธเจ้า จากเมืองโมรีย์ (ประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน) นำโดยกษัตริย์เจ้านครโมรีย์ พร้อมด้วยพระอรหันต์ 9 องค์ ได้เดินทางเพื่อนำพระอังคารธาตุไปบรรจุในพระธาตุพนม ซึ่งระหว่างนั้นยังสร้างไม่แล้ว

Mahasarakham University

เสร็จ ระหว่างทางได้แวะพักในบริเวณดอนมะขาม อันที่ตั้งของพระธาตุขามแก่นในปัจจุบัน ซึ่งมีต้นมะขามใหญ่ที่ตายแล้วเหลือเพียงแก่นและได้นำพระอังคารธาตุไปวางพักไว้บนแก่นมะขามนั้น รุ่งเช้าจึงเดินทางมุ่งหน้าสู่สถานที่ก่อสร้างพระธาตุพนมต่อไป เมื่อไปถึงปรากฏว่า พระธาตุพนมได้สร้างเสร็จแล้ว จึงต้องนำพระอังคารธาตุ กลับตามเส้นทางเดิม โดยตั้งใจว่าจะนำกลับไปยังนครโมรีย์ของตนตามเดิม เมื่อกลับมาถึงดอนมะขามที่เคยพักแรม ได้เห็นมะขามต้นที่ตายเหลือแต่แก่น กับฟื้นคืนชีวิตแตกใบเขียวชะอุ่ม น่าอัศจรรย์ จึงพร้อมใจกันสร้างพระธาตุครอบต้นมะขามและบรรจุพระอังคารธาตุไว้และพระพุทธรูปบรรจุไว้ภายใน และให้นามว่า “พระธาตุขามแก่น” พร้อมทั้งสร้างวัดเป็นที่พำนักของพระอรหันต์ทั้ง 9 องค์ เคียงคู่องค์พระธาตุ พร้อมสร้างบ้านเรือน ปักถิ่นฐานในบริเวณใกล้เคียงอีกด้วย

การมาไหว้พระธาตุขามแก่นหรือมาแก้บน ควรมาในวันพุธ เพราะจะมี “เฒ่าจ้ำหรือ กระจ้ำ” ซึ่งเป็นเหมือนผู้นำด้านจิตวิญญาณ ทำหน้าที่ด้านพิธีกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน มาเป็นคนนำกล่าวคำนมัสการองค์พระธาตุขามแก่น และแนะนำพิธีการต่างๆ ตามแบบแผนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาอีกด้วย

ประเพณี งานฉลองและนมัสการพระธาตุขามแก่น ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 การสักการะ ใช้ธูป เทียน ดอกไม้ ขันแปดเก้า ในวันขึ้น 15 ค่ำ ของทุกเดือน พระธาตุขามแก่น พระธาตุขามแก่นเป็นปูชนียสถานสำคัญคู่เมืองขอนแก่นและเป็นที่เคารพสักการะของชาวจังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ในบริเวณวัดเจติภูมิ บ้านขาม หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 15 ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง อยู่ห่างจากจังหวัดขอนแก่นประมาณ 30 กิโลเมตร เดินทางไปตามถนนสายขอนแก่น -กาฬสินธุ์ เลี้ยวซ้ายที่หลักกิโลเมตรที่ 12 บ้านโคกสี เป็นถนนราดยางตลอด มีป้ายบอกทางไปพระธาตุ ขามแก่นเป็นระยะๆ อานิสงส์ที่ได้รับ : เรื่องร้ายกลายเป็นดี ดุจดังแก่นขามตายแล้วฟื้น รักยั่งยืน เรื่องร้ายกลายเป็นดี โรคภัยที่มีหลีกลี้ห่างหาย

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆที่ร่วมในขบวนเทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่น รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับเทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่น ในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในจังหวัด โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 20

ตาราง 20 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนเทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่น

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนเทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่น

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. ขบวนนำ	นำโดยผู้ว่าราชการจังหวัดเข้าสักการะพระธาตุขามแก่น	ผู้เข้าร่วมงานต่างแต่งกายด้วยผ้าไหมโดยตัดเย็บตามสมัยนิยม จุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น

Mahasarakham University

ตาราง 20 (ต่อ)

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนเทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่น		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
2. พิธีบรวงสรวง	เป็นการนำเครื่องบูชามาสักการระพระธาตุขามแก่น	ผู้ทำพิธีนั้นนุ่งขาวห่มขาว
3. การแสดงพื้นบ้าน	เป็นการแสดงในบริเวณงาน โดยเป็นกรต้อนรับผู้มาร่วมงานเป็นเพื่อสร้างความบันเทิง โดยการแสดงนั้นแสดงออกถึงวิถีชีวิตของชาวอีสาน	ผู้แสดงนั้นแต่งกายตามชุดการแสดงพื้นบ้านที่จะทำการแสดง เช่น ฟ้อนแหย่ไข่มดแดง เซิ้งกะโป๋ เป็นต้น
4. นางรำบรวงสรวง	เป็นการบรวงสรวงพระธาตุขามแก่นเพื่อเป็นศิริมงคลเพราะพระธาตุขามแก่นนั้นเป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองของชาวขอนแก่น	นางรำบรวงสรวงนั้นสี่นิยมส่วมใส่นั้นคือสีเหลืองไม่ว่าจะเป็นชายหรือโดยผู้หญิงห่มสไบผ้าขาวม้าผู้ชายก็จะมัดเอวด้วยผ้าขาวม้า อันเป็นชุดเครื่องแต่งกายเอกลักษณ์ขอชาวขอนแก่นในงานสำคัญต่างๆ

ขบวนนำ นำโดยผู้ว่าราชการจังหวัดเข้าสักการะพระธาตุขามแก่น ผู้เข้าร่วมงานแต่งกายด้วยผ้าไหม จุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น คนภายในจังหวัดนั้นจะนำผ้าไหมมัดหมี่นั้นมาตัดในรูปแบบในชุดลำลองรวมไปถึงชุดในพิธีการอันแสดงออกให้เห็นถึงการส่งเสริมอาชีพการทอผ้าและยังเป็นการนำสินค้าโอทอปของจังหวัดขอนแก่นสู่สากล ดังภาพประกอบ 136-137

ภาพประกอบ 136 ผู้ว่าราชการจังหวัดเข้าสักการะพระธาตุขามแก่น

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 137 บริเวณรอบๆ งานเทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่น

การแสดงพื้นบ้าน เป็นการแสดงในบริเวณงาน โดยเป็นกรต้อนรับผู้มาร่วมงานเป็นเพื่อสร้างความบันเทิง โดยการแสดงนั้นแสดงออกถึงวิถีชีวิตของชาวอีสาน ผู้แสดงนั้นแต่งกายตามชุดการแสดงพื้นบ้านที่จะทำการแสดง เช่น ฟ้อนแหย่ไข่มดแดง เซิ้งกะโป๋ เป็นต้น ดังภาพประกอบ 138

ภาพประกอบ 138 พิธีกรรมภายในงานนมัสการพระธาตุขามแก่น

พิธีบวงสรวง เป็นการนำเครื่องบูชาอันประกอบไปด้วยเครื่องเซ่นไหว้ตามรูปแบบที่ทางผู้ประกอบพิธีนั้นได้กำหนดและนำมาสักการะพระธาตุขามแก่น ผู้ทำพิธีนั้นนุ่งขาวห่มขาว ดังภาพประกอบ 139

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 139 เครื่องสักการะในพิธี

นางรำบวงสรวง เป็นการบรวงสรวงพระธาตุขามแก่นเพื่อเป็นศิริมงคลเพราะพระธาตุขามแก่นนั้นเป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองของชาวขอนแก่น นางรำบวงสรวงนั้นสี่นิยมสวมใส่นั้นคือสีเหลืองไม่ว่าจะเป็นชายหรือ โดยผู้หญิงห่มสไบผ้าขาวม้า ผู้ชายก็จะมัดเอวด้วยผ้าขาวม้า อันเป็นชุดเครื่องแต่งกายเอกลักษณ์ขอชาวขอนแก่นในงานสำคัญต่างๆ ดังภาพประกอบ 140-141

ภาพประกอบ 140 นางรำบวงสรวง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 141 การรำบรวงสรวงองค์พระธาตุขามแก่น

2.4 งานเทศกาลดอกคูณเสียงแคน เทศกาลสงกรานต์บนถนนข้าวเหนียว

วันสงกรานต์ ในแต่ละท้องถิ่นอาจไม่ตรงกัน แต่เป็นช่วงระหว่างวัน โดยการนับวันทางจันทรคติ และนอกจากประเทศไทยเราแล้ว ยังมีประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว พม่า กัมพูชา ก็มีประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีขึ้นปีใหม่ด้วยเช่นกัน

วันมหาสงกรานต์ 13 เมษายน เป็นวันมหาสงกรานต์ เป็นวันสิ้นปีเก่า และเป็นวันที่พระอาทิตย์เข้าสู่ราศีเมษ ต้องมีการยิงปืน หรือจุดประทัด ทำให้เกิดเสียงดัง เพื่อขับไล่สิ่งไม่ดีต่างๆ จะมีการปัดกวาดบ้านเรือน ซักเสื้อผ้า เพื่อทำความสะอาดและขับไล่สิ่งไม่ดีจากปีเก่าให้หมดไป

วันเนา 14 เมษายน เป็นวันเนา บางแห่งเรียกว่า วันเน่า เป็นวันที่ เชื่อต่อระหว่างปีเก่าและปีใหม่ มีความเชื่อว่า ห้ามกระทำสิ่งที่ไม่เป็นมงคล ห้ามด่ากัน ห้ามทะเลาะกัน ซึ่งโดยรวมแล้ววันเนานี้จะเป็นวันเตรียมงานทำบุญสงกรานต์ และมีการขนทรายเข้าวัดในตอนบ่าย

วันเถลิงศกขึ้นปีใหม่ 15 เมษายน เป็นวันเถลิงศก หรือวันพญาวัน เป็นวันที่มีการทำบุญทางศาสนา ทำบุญ ทำทานแก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว พร้อมทั้งยังมีการ รดน้ำดำหัว ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้อาวุโส เพื่อขอพร มีความเชื่อว่า จะสามารถช่วยให้ผู้ที่มีบาปหนัง พ้นทุกข์จากขุมนรกได้

สงกรานต์ภาคอีสาน นิยมจัดกันอย่างเรียบง่าย แต่ว่ามากไปด้วยความอบอุ่น โดยคนอีสานจะเรียกประเพณีสงกรานต์ว่า "บุญเดือนห้า" หรือ"ตรุษสงกรานต์" บางพื้นที่จะเรียกว่า “เนา” และจะถือฤกษ์ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 เวลาบ่าย 3 โมง เป็นเวลาเริ่มงานโดยพระสงฆ์จะตีกลองโฮมเปิดศักราช จากนั้นญาติโยมจะจัดเตรียมน้ำอบหาบไปรวมกันที่ศาลาวัดเพื่อสรงน้ำพระพุทธรูป แล้วต่อด้วยการรดน้ำดำหัว ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติผู้ใหญ่ เพื่อขอขมาลาโทษจากนั้นก็จะเป็นการเล่นสาดน้ำสงกรานต์กันอย่างสนุกสนานงานสุดยอดสงกรานต์อีสาน เทศกาลดอกคูน เสียงแคน และถนนข้าวเหนียว จะจัดขึ้นในวันที่ วันที่ 5 เมษายน - 15 เมษายน ณ บึงแก่นนคร และถนนศรีจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การประกวดเกวียนบุปผชาติ พิธีรดน้ำผู้สูงอายุ กิจกรรมสงกรานต์ถนนข้าวเหนียว (บริเวณถนนศรีจันทร์) การสาธิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP

Mahasarakham University

ถนนข้าวเหนียว เป็นที่รู้จักกันดีของคนไทยโดยเฉพาะชาวอีสานว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประเพณีที่มีชื่อเสียงในจังหวัดขอนแก่น ประเพณีดังกล่าวนี้ก็คือประเพณีการละเล่นน้ำสงกรานต์ ประเพณีสงกรานต์ หรือว่าวันปีใหม่ไทย สุดแล้วแต่จะเรียกกัน วันนี้เราจะมารีวิวและพรีวิวกันว่าถนนข้าวเหนียวโดยปกติแล้วก็คือถนนศรีจันทร์ใน จังหวัดขอนแก่น มีการเล่นน้ำสงกรานต์อย่างไรก่อนหน้านี้จัดกิจกรรมอะไรมาบ้างแล้ว และปีนี้เป็นที่น่าจับตามากน้อยเพียงใด

ถนนศรีจันทร์จังหวัดขอนแก่น เป็นถนนที่ทอดยาวตั้งแต่ประตูทางเข้าหน้าเมืองจังหวัดขอนแก่น ไปจนถึงถนนรอบเมือง หากต้องการไปที่ถนนศรีจันทร์นั่นหมายความว่าจะต้องเข้าประตูเมืองของจังหวัดขอนแก่นนั่นเอง หรือหากคุ้นชินกิบเส้นทางหรือศึกษาเส้นทางมาดีแล้วสามารถเข้าไปยังถนนเส้นนี้ได้หลายเส้นทาง

ปกติแล้วจังหวัดขอนแก่น มีการเล่นน้ำสงกรานต์ทั่วทุกพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ในเมืองมีการเล่นน้ำสงกรานต์อย่างหนาตา รับรองว่ารถติดไปไหนไม่ได้ สถานที่ต่างๆ มีการเล่นน้ำทาแป้งทั่วทุกพื้นที่ แต่ที่เป็นที่รู้จักมากที่สุดก็คือการจัดเทศกาลสงกรานต์ที่ถนนศรีจันทร์ ตั้งแต่หน้าประตูเมืองไปจนถึงถนนกลางเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นที่รู้จักกันในชื่อ ถนนข้าวเหนียว

ถนนข้าวเหนียว สุดยอดสงกรานต์อีสาน เทศกาลดอกคูนเสียงแคน และถนนข้าวเหนียว การเล่นสงกรานต์ที่ สนุก ปลอดภัย ไร้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ ไม่ลามกอนาจาร เป็นคำที่ถูกหยิบยกขึ้นมาในงานเทศกาลนี้ทุกๆ ปี การจัดกิจกรรมของถนนข้าวเหนียวได้แก่ การจัดกิจกรรมเล่นคลื่นมนุษย์ (Human Wave) ขบวนแห่เกวียนบุปผชาติ ขบวนแห่สงกรานต์ การแสดงและการประกวดด้านดนตรี

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆ ที่ร่วมในขบวนเทศกาลดอกคูณเสียงแคน สงกรานต์บนถนนข้าวเหนียว รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนเทศกาลดอกคูณเสียงแคน สงกรานต์บนถนนข้าวเหนียวในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในจังหวัดขอนแก่น โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 21

ตาราง 21 รูปแบบการขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนเทศกาลดอกคูณเสียงแคน สงกรานต์บนถนนข้าวเหนียว

รูปแบบการขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนเทศกาลดอกคูณเสียงแคน สงกรานต์บนถนนข้าวเหนียว

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. ขบวนผู้ว่าราชการจังหวัดในพิธีเปิดงาน	ผู้ว่าราชการกล่าวเปิดงาน	ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นและข้าราชการชนชั้นสูงแต่งกายด้วยชุดลำลองที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหมและผ้าฝ้ายสีเหลืองอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น

Mahasarakham University

ตาราง 21 (ต่อ)

รูปแบบการขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนเทศกาลดอกคูณเสียงแคน สงกรานต์บนถนนข้าวเหนียว

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
2. ขบวนนำและป้ายขบวนนำพิธีเปิด	เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลนครขอนแก่น	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน โดยสวมใส่เสื้อแขนกระผ้าถุงป้ายและห่มสไบจุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น
3. ขบวนรถบุปชาติ	เป็นรถที่ตกแต่งไปด้วยดอกนานาพรรณแสดงงอกถึงความอุดมสมบูรณ์และมองไปทางไหนก็มีแต่ดอกไม้รู้สึกสดชื่นแก่ผู้มาร่วมงาน	นางสงกรานต์นั่งบนรถบุปผชาตินั้นแต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน จุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น
4. ขบวนแห่พระ	เป็นการแห่สรงน้ำพระพุทธรูปประจำหมู่บ้านสื่อถึงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน จุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น
5. ขบวนเครื่องสักการะ	โดยผู้ร่วมขบวนเป็นเครื่องสักการะนำอบ น้ำหอม และดอกไม้ที่จะนำมาสรงน้ำพระ	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายและหญิงห่มและผูกเอวด้วยผ้าขาวม้า จุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ขอนแก่น
6. ขบวนนางรำ	ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละขบวนเป็นความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยงาม	ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบโดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น

Mahasarakham University

ตาราง 21 (ต่อ)

รูปแบบการขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนเทศกาลดอกคูณเสียงแคน สงกรานต์บนถนนข้าวเหนียว

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
7. ขบวนวิถีชีวิต	เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอุดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหาร	ที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ
8. ขบวนสาดน้ำ	ผู้ร่วมขบวนต่างสาดน้ำอย่างสนุกสนานแก่บนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ	แต่งกายด้วยเสื้อผ้าลายดอกสีสันสวยงามเหมาะกับเทศกาลและมีดอกไม้หอมคล้องคอ

ขบวนผู้ว่าราชการจังหวัดในพิธีเปิดงานนายธีรศักดิ์ ธีฆายุพันธ์ นายกเทศมนตรีนครขอนแก่น ในฐานะประธานคณะกรรมการจัดงานรายงานว่าเทศกาลดอกคูน - เสียงแคนและถนนข้าวเหนียว ประจำปี 2559 กำหนดจัดขึ้นระหว่างวันที่ 5-15 เมษายน 2559 บริเวณบึงแก่นนครวันที่ 5-12 เมษายนและบริเวณถนนข้าวเหนียวศาลหลักเมืองระหว่างวันที่ 13-15 เมษายน ซึ่งทั้งสองแห่งเป็นงานเทศกาลที่เน้นความสนุก ปลอดภัย ไร้แอลกอฮอล์ ทั้งนี้ได้คำนึงถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและการละเล่นพื้นเมืองที่สำคัญที่นิยมปฏิบัติสืบต่อกันมา แต่โบราณจนถึงปัจจุบัน เพื่อสร้างความยิ่งใหญ่ งดงามทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและสร้างความสนุกสนานประทับใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศจากความร่วมมือของชาวจังหวัดขอนแก่นทั้งภาครัฐและเอกชน บริษัท ห้างร้าน ชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมการท่องเที่ยว ส่งเสริมอาชีพชุมชนและอนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สุดยอดสงกรานต์ถนนข้าวเหนียวขอนแก่นได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากประชาชนชาวขอนแก่นและใกล้เคียงมีเวทีกิจกรรมที่น่าสนใจมากมาย จนได้รับการบรรจุให้เป็นหนึ่งในกิจกรรมสุดยอดประเพณีสงกรานต์ในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศที่ประชาชนให้ความสนใจมาเที่ยวเป็นจำนวนมาก และปีนี้จังหวัดขอนแก่นเน้นการเล่นน้ำสงกรานต์แบบ "ชิดแทนสาด ช่วยชาติประหยัด" ซึ่งคาดว่าจะได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ผู้ว่าราชการกล่าวเปิดงาน ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นและข้าราชการชนชั้นสูงแต่งกายด้วยชุดำลองที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหมและผ้าฝ้ายสีเหลืองอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น ดังภาพประกอบ 142-143

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 142 ผู้ว่าราชการกล่าวเปิดงานเทศกาลดอกคูณเสียงแคน สงกรานต์บนถนนข้าวเหนียว

ภาพประกอบ 143 ผู้ว่าราชการกล่าวเปิดงาน

ขบวนนำและป้ายขบวนนำ เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลนครขอนแก่นรวมไปถึงสถานศึกษาในทุกระดับชั้นและได้รับความร่วมมือจากนิสิตนักศึกษา โดยแต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน จุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น ดังภาพประกอบ 144-145

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 144 ขบวนนำและป้ายขบวนนำเทศกาลดอกคูณเสียงแคน สงกรานต์บนถนนข้าวเหนียว

ภาพประกอบ 145 ขบวนถือพระบรมรูป

ขบวนเครื่องสักการะ โดยผู้ร่วมขบวนเป็นเครื่องสักการะ นำอบ น้ำหอม และดอกไม้ที่จะนำมาสรงน้ำพระ แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายและหญิง ห่มและผูกเอวด้วยผ้าขาวม้า จุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ขอนแก่น ดังภาพประกอบ 146-148

ภาพประกอบ 146 ขบวนเครื่องสักการะ 1

ภาพประกอบ 147 ขบวนเครื่องสักการะ **2**

ภาพประกอบ 148 สัญลักษณ์ประจำจังหวัดขอนแก่น สินไซ

Mahasarakham University

ขบวนรถบุปชาติ เป็นรถที่ตกแต่งไปด้วยดอกนานาพรรณแสดงอกกถึงความอุดมสมบูรณ์และมองไปทางไหนก็มีแต่ดอกไม้รู้สึกสดชื่นแก่ผู้มาร่วมงาน นางสงกรานต์นั่งบนรถบุปผชาตินั้นแต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน โดยมีการสนับสนุนหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น ดังภาพประกอบ 149-151

ภาพประกอบ 149 ขบวนรถบุปชาติประกอบริ้วขบวนอันยิ่งใหญ่ตระการตา 1

ภาพประกอบ 150 ขบวนรถบุปชาติประกอบริ้วขบวนอันยิ่งใหญ่ตระการตา 2

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 151 ขบวนรถบุปชาติประกอบริ้วขบวนอันยิ่งใหญ่ตระการตา 3

ขบวนแห่พระ เป็นการแห่สรงน้ำพระพุทธรูปประจำหมู่บ้านสื่อถึงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน จุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น ดังภาพประกอบ 152

ภาพประกอบ 152 ขบวนแห่พระเพท่อให้ประชาชนได้สรงน้ำเป็นศิริมงคล

ขบวนนางรำ ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละขบวนเป็นความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงาม ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น ดังภาพประกอบ 153-155

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 153 ขบวนนางรำในแต่ละริ้วขบวน 1

ภาพประกอบ 154 ขบวนนางรำแต่ละริ้วขบวน 2

ภาพประกอบ 155 ขบวนนางรำแต่ละริ้วขบวน 3

Mahasarakham University

ขบวนวิถีชีวิต เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอุดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหารที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ ดังภาพประกอบ 156

ภาพประกอบ 156 ขบวนวิถีชีวิต

ขบวนสาดน้ำ ผู้ร่วมขบวนต่างสาดน้ำอย่างสนุกสนานทั้งนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ แต่งกายด้วยชุดลายดอกเหมาะกับเทศกาลและมีดอกไม่หอมคล้องคอ ดังภาพประกอบ 157-159

ภาพประกอบ 157 ขบวนสาดน้ำของนักท่องเที่ยวสร้างสีสันภายในงาน

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 158 นางสงกรานต์

ภาพประกอบ 159 บรรยากาศถนนข้าวเหนียว

2.5 งานศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย

เป็นวันบวงสรวงปราสาท เพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ให้คงไว้สืบไป โดยจัดงาน"ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย" มีกิจกรรมสำคัญคือ พิธีทำบุญในภาคเช้า สำหรับภาคค่ำเป็นการแสดงแสงสีเสียง ด้านศิลปวัฒนธรรม

เดือนพฤษภาคม ของทุกปี เป็นวันบวงสรวงปราสาท เพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ให้คงไว้สืบไป โดยจัดงาน"ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย" มีกิจกรรมสำคัญคือ พิธีทำบุญในภาคเช้า สำหรับภาคค่ำเป็นการแสดงแสงสีเสียง ด้านศิลปวัฒนธรรม อำเภอเปือยน้อยมีโบราณสถานที่สำคัญ คือ ปราสาทเปือยน้อย และทุกวันเพ็ญ เดือน 5 ของทุกปี ชาวอำเภอเปือยน้อยกำหนดให้เป็นวันบวงสรวงปราสาท เพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ให้คงไว้สืบไป โดยจัดงาน"ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย" มีกิจกรรมสำคัญคือ พิธีทำบุญในภาคเช้า สำหรับภาคค่ำเป็นการแสดงแสงสีเสียง ด้านศิลปวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ มีโบราณสถานสำคัญหลายแห่งอีกทั้งยังมีชื่อเสียงด้านการทอผ้าไหม ที่มีคุณภาพอีกแห่งหนึ่งในประเทศไทย การแต่งกายในงานประเพณีสำคัญส่วนใหญ่จะใช้ผ้าไหมที่มีลายที่เป็นเอกลักษณ์มานุ่งซึงเป็นที่นิยมมาถึงปัจจุบัน สมัยก่อนคนส่วนใหญ่จะมีผ้าไหมไม่มากนักจึงสามารถนำมาใช้แค่เป็นผ้าถุงสำหรับนุ่ง แต่ปัจจุบันได้มีการพัฒนานำผ้าไหมมาประยุกต์ใช้ในรูปแบบของขบวนแห่ในงานประเพณีของแต่ละท้องที่ในจังหวัดขอนแก่น โดยมีรูปแบบที่ทันสมัยนิยมแต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ไว้ได้อย่างครบถ้วน

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆ ที่ร่วมในขบวนประเพณีบุญข้าวจี รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนประเพณีบุญข้าวจีในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในอำเภอโพธิ์ชัย โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 22

ตาราง 22 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานงานศิวะราตรีปูชะนียาลัย

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานงานศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปลือยน้อย

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. ป้ายขบวนนำ	เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากแต่ละหมู่บ้าน	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานซึ่งการสวมใส่แล้วแต่ความนิยมในแต่ละพื้นที่นั้นๆ จุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น

Mahasarakham University

ตาราง 22 (ต่อ)

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานงานศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปลือยน้อย

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
2. ขบวนคำขวัญประจำอำเภอเปื่อยน้อย	เป็นป้ายคำขวัญประจำแต่ละอำเภอ	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายนั้นตัดเย็บในรูปแบบสมัยนิยมและหญิงตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกผ้าถุงป้าย
3. ขบวนฮีตสิบสองคองสิบสี่	เป็นขบวนที่สื่อถึงประเพณีอันสำคัญของชาวอีสานทั้งสิบสองประเพณี	แต่งกายเข้ากับในแต่ละประเพณีของแต่ละเดือนของชาวอีสาน ด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายและหญิง
5. ขบวนนางรำ	ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละคุ้มในอำเภอโดยเป็นความร่วมมือร่วมใจของชาวคุ้มที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงาม	ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบโดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น
6. ขบวนรถวิถีชีวิต	เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอึดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหาร	ผู้ที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ
7. การแสดงแสงสีเสียง ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย	เป็นการแสดงที่เล่าเรื่องราวของประวัติโบราณสถานแห่งที่ที่มีอย่างยาวนานโดยเป็นการร้อยเรื่องราวผ่ายจิตนาการสง สี และเสียง	ผู้แสดงนั้นแต่งกายตามบริบทและองค์ประกอบของเนื้อเรื่องและการแสดงโดยในการแดงนั้นจะอิตามหลักภาพจำลักโดยเน้นไปทางอารยะธรรมขอมในออดีตที่มีความเจริญรุ่งเรืองมายาวนาน

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 160 พิธีเปิดงานศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปลือยน้อย

การแสดงแสงสีเสียง ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปื่อยน้อย เป็นการแสดงที่เล่าเรื่องราวของประวัติโบราณสถานแห่งที่ที่มีอย่างยาวนานโดยเป็นการร้อยเรื่องราวผ่านจิตนาการแสง สี และเสียง โดยเรื่องราวนั้นเป็นการแสดงสิ่งแสดงออกและบ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ที่มีการร้อยเรื่องราวต่างมายาวนาน ผู้แสดงนั้นแต่งกายตามบริบทและองค์ประกอบของเนื้อเรื่องและการแสดง ดังภาพประกอบ 161-163

ภาพประกอบ 161 การแสดงแสงสีเสียงศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 162 การแสดงแสงสีเสียง ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย

ภาพประกอบ 163 การแสดงแสงสีเสียง ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย

ป้ายขบวนนำ เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากแต่ละหมู่บ้านในอำเภอเปือยน้อย ซึงแต่ละหมู่บ้านในอำเอนั้นชาวบ้านนั้นได้มีการลงแรงและร่วมมือกันจัดริ้วขบวน โดยแสดงให้เห็นถึงความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชน การแต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน จุดเด่นจังหวัดขอนแก่นนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น ดังภาพประกอบ 164-165

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 164 ขบวนแห่ของแต่ละหมู่บ้าน 1

ภาพประกอบ 165 ขบวนแห่ของแต่ละหมู่บ้าน 2

ขบวนคำขวัญประจำอำเภอเปื่อยน้อย เปือยน้อยเมืองปราสาทหิน ถิ่นกำเนิดผูกเสี่ยว เที่ยวงานบุญกู่ เชิดชูวัฒนธรรม เป็นป้ายคำขวัญประจำอำเภอเปื่อยน้อยการ แต่งกายของผู้ถือป้ายคำขวัญนั้นแต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายและหญิง ดังภาพประกอบ 166-167

ภาพประกอบ 166 ขบวนแห่ของแต่ละหมู่บ้าน 3

ภาพประกอบ 167 การแต่งการของผู้ร่วมในขบวน

ขบวนฮีตสิบสองคองสิบสี่ ฮีตสิบสอง คือประเพณี12เดือนของชาวอีสานที่ต่างจากประเพณี12เดือนของภาคอื่นหลายประเพณี คลองสิบสี่ คือแนววิถีที่ควรที่ต้องปฏิบัติ 14ประการเปรียบได้ว่าเป็นกฎหมายที่ต้องทำตามอย่างเข้มงวดซึ่งมีทั้งพิธีของเจ้าฟ้ามหากษัตริย์ พระภิกษุสงฆ์และประชาชนทั่วไป เป็นขบวนที่สื่อถึงประเพณีอันสำคัญของชาวอีสานทั้งสิบสองประเพณี แต่งกายเข้ากับในแต่ละประเพณีของแต่ละเดือนของชาวอีสาน ด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายและหญิง ดังภาพประกอบ 168

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 168 ขบวนฮีตสิบสองคองสิบสี่

ขบวนนางรำ ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละคุ้มในอำเภอโดยเป็นความร่วมมือร่วมใจของชาวอำเอเปื่อยน้อยที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงาม ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น ดังภาพประกอบ 169

ภาพประกอบ 169 ขบวนนางรำ

ขบวนรถวิถีชีวิต เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอึดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหารโดยจำนำของดีของอำเอเปื่อยน้อยมาจัด ประดับตกแต่งใยรถขบวน ผู้ที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ ดังภาพประกอบ 170

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 170 ขบวนวิถีชีวิต

3. งานประเพณีประจำจังหวัดมหาสารคาม

พัฒนาการขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกประเพณีออกเป็น 4 จังหวัด 5 ประเภท คือ จังหวัดมหาสารคาเป็นจังหวัดที่สามในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ มีประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังตาราง 23

ตาราง 23 ประเพณีและขบวนแห่ประจำหวัดมหาสารคาม

ประเพณีและขบวนแห่ประจำหวัดมหาสารคาม

ชื่องาน	ชื่อประเพณี	ความเชื่อที่เกี่ยวข้อง
งานขบวนแห่ในประเพณี	บุญข้าวคูณลาน หุ่นฟางลิง ของดีโกสุม	เพื่อรักษาประเพณีที่ดีงาม อีกทั้งเพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการรักษาประเพณีข้าวคูณลาน และร่วมสร้างบุญสร้างกุศลเสริมสร้างบารมีให้แก่ตน ด้วยการแสดงออกถึงความมีน้ำใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ส่งเสริมให้เกิดการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างความสุข และรอยยิ้มให้แก่ประชาชน

Mahasarakham University

ตาราง 23 (ต่อ)

ประเพณีและขบวนแห่ประจำหวัดมหาสารคาม		
ชื่องาน	ชื่อประเพณี	ความเชื่อที่เกี่ยวข้อง
งานขบวนแห่ทางด้านศาสนา	งานนมัสการพระธาตุนาดูน	จัดงานในช่วงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 หรือวันมาฆบูชาของทุกปี โดยจัดที่บริเวณพุทธมณฑลอีสาน พระธาตุนาดูนรวม 9 วัน 9 คืน มีการร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา และกิจกรรมในงานประกอบด้วยขบวนแห่ประเพณี 12 เดือน การทำบุญตักบาตร การเวียนเทียนวันมาฆบูชา การปฏิบัติธรรมวิปัสสนา การออกนิทรรศการของหน่วยงานต่างๆ การแสดงแสง สี เสียง ประวัติความเป็นมานครจำปาศรี และการจัดร้านสินค้าชุมชน
งานขบวนแห่เฉลิมฉลองประจำปี	งานออนซอนกลองยาวชาววาปีของดีพื้นบ้าน	วัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านให้คงอยู่คู่ลูกหลานสืบไป ส่งเสริมอาชีพของราษฎร รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนปีท่องเที่ยวไทย โดยมีกิจกรรมภายในงานเช่น การประกวดกลองยาวพื้นบ้านและกลองยาวประยุกต์ ชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี, การประกวดธิดากลองยาว, การออกร้านนิทรรศการของหน่วยงานราชการและร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของดีจาก 15 อบต.
งานขบวนแห่เกี่ยวกับความเชื่อ	งานประเพณีบุญออกพรรษา แข่งขันเรือยาว และไหลเรือไฟท่าขอนยาง	ชาวตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ร่วมกันจัดงานประเพณีไหลเรือไฟไทญ้อเนื่องในวันออกพรรษาที่บริเวณสนามกลางบ้านท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย จมหาสารคาม ชาวบ้านท่าขอนยางร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาสารคามจัดประเพณีไหลเรือไฟออกพรรษาชาวไทญ้อ ทั้ง 15 หมู่บ้าน เพื่อสืบสานประเพณีที่ดีงาม

3.1 งานประเพณีบุญเบิกฟ้า

ประเพณีบุญเบิกฟ้า เป็นประเพณีของชาวมหาสารคามที่ประกอบขึ้นตามความเชื่อว่าเมื่อถึงวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกๆ ปี ฟ้าจะเริ่มไขประตูฝน โดยจะมีเสียงฟ้าร้อง และทิศที่ฟ้าร้องเป็นสัญญาณบ่งบอกตัวกำหนดปริมาณน้ำฝนที่จะตกลงมาหล่อเลี้ยงการเกษตรในปีนั้นๆ ตำนานโบราณกล่าวถึงทิศที่ฟ้าร้องว่า

Mahasarakham University

3.1.1 ทิศบูรพา มีครุฑเป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นทิศประตูน้ำ ถ้าฟ้าร้องทิศนี้ฝนจะดี ข้าวกล้าในนาจะอุดมสมบูรณ์ คนทั้งปวงจะได้ทำบุญให้ทานอย่างเต็มทีศ

3.1.2 ทิศอาคเนย์ มีแมวเป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นทิศประตูลม ถ้าฟ้าร้องทางทิศนี้ ฝนจะน้อย นาแล้ง คนจะอดอยาก และเกิดโรคระบาด

3.1.3 ทิศทักษิณ มีราชสีห์เป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นทิศประตูทอง ถ้าฟ้าร้องทางทิศนี้ฝนจะมาก น้ำจะท่วมข้าวกล้าในนาเสียหายถึงสองในห้าส่วน นาลุ่มเสีย นาดอนดี มีปูปลาอุดมสมบูรณ์

3.1.4 ทิศหรดี มีเสือเป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นทิศประตูตะกั่วหรือประตูชิน ถ้าฟ้าร้องทางทิศนี้ฝนจะดี น้ำงามพอเหมาะ ผลหมากรากไม้อุดม ปูปลามีมาก ข้าวกล้าบริบูรณ์ ผู้คนมีความสุข

3.1.5 ทิศปัจจิม มีนาคเป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นทิศประตูเหล็ก ถ้าฟ้าร้องทางทิศนี้ ฝนจะแล้ง น้ำน้อย ข้าวกล้าในนาแห้งตาย เสียหายหนัก

3.1.6 ทิศพายัพ มีหนูเป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นทิศประตูหินถ้าฟ้าร้องทางทิศนี้ฝนจะตกปานกลาง ข้าวกล้าได้ผลกึ่งหนึ่ง เสียหายกึ่งหนึ่ง ปูปลามีน้อย คนจักป่วยไข้

3.1.7 ทิศอุดร มีช้างเป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นทิศประตูเงิน ถ้าฟ้าร้องทางทิศนี้ ฝนจะดี ข้าวกล้าในนางอกงามดี คนมีสุขทั่วหน้า

3.1.8 ทิศอีสาน มีงัวเป็นสัตว์ประจำทิศ เป็นทิศประตูดิน ถ้าฟ้าร้องทางทิศนี้ ฝนจะดีตลอดปี ข้าวกล้าในนาจะงอกงามสมบูรณ์ดี คนจะมีความสุขเกษมตลอดปีอย่างถ้วนหน้า

ด้วยความเชื่อตามตำนานดังกล่าว ชาวมหาสารคามจึงมีประเพณีบุญเบิกฟ้า (เดิมเรียกว่าบุญเบิกบ้าน) เพื่อขอพรจากแถน (เทพผู้เป็นใหญ่) ให้ไขประตูฟ้าทางทิศที่เป็นมงคล อนึ่งในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 จะมีปรากฏการณ์มหัศจรรย์เกิดขึ้น 3 อย่างคือ

1. กบไม่มีปาก คือจะมีแผ่นเยื่อเกิดขึ้นปิดรูกบเป็นอันว่าวันนั้นกบจำศีล ไม่ฆ่าสัตว์อื่น ๆ เป็นอาหาร

2. นากไม่มีรูทวาร คือมีแผ่นเยื่อเกิดขึ้นปิดทวารหนักของตัวนาก เป็นอันว่านากจะไม่ขับถ่ายในวันนั้น เพราะไม่ได้กินอาหาร

3. มะขามป้อมจะมีรสหวาน

พิธีกรรมบุญเบิกฟ้า มี 4 อย่างคือ

1. จัดพิธีสู่ขวัญข้าว ชาวอีสานเรียกว่าทำบุญตุ้มปากเล้า

2. หาบปุ๋ยคอก (ชาวอีสานเรียกว่าฝุ่น)ไปใส่ผืนนา

3. ทำบุญเฮือน (ทำร่วมกับทำบุญปากเล้า)

4. นำข้าวเปลือกเต็มกระบุงไปถวายวัด

มีลำดับขั้นตอนการทำพิธีต่างๆ ดังนี้

พิธีสู่ขวัญข้าว เพื่อแสดงความกตัญญูต่อพระแม่โพสพ เพื่อความสบายใจในการซื้อขายข้าว และเพื่อให้การแบ่งปันข้าวแก่ญาติมิตรผู้มาร่วมพิธี

เครื่องบูชาหรือเครื่องคายในพิธีสู่ขวัญข้า

1. ใบคูน 9 ใบ

2. ใบยอ 9 ใบ

Mahasarakham University

3. ขันหมากเบ็ง (พานบายศรี) ห้าชั้น 2 ขัน)

4. กระทงใหญ่เก้าห้อง ใส่เครื่องบัดพลีต่าง ๆ มีหมากพลู บุหรี่ ข้าวตอก ดอกสามปีบ่เหี่ยว (บานไม่รู้โรย) ดอกรัก ถั่วงา อาหารคาวหวาน หมากไม้ เหล้าไห ไก่ตัว ไข่ไก่ ข้าวต้มมัด เผือก มัน มันแข็ง มันอ่อน มันนก ข้าวต้มใส่น้ำอ้อย

5. ต้นกล้วย

6. ต้นอ้อย

7. ขัน 5 ขัน 8 (พานใส่ดอกไม้และเทียนจำนวนอย่างละ 5 คู่และ 8 คู่ ตามลำดับ)

8. เทียนกิ่ง

9. ธูป

10. ประทีป

11. แป้งหอม

12. น้ำหอม

13. พานใส่แหวน หวี กระจก

14. เครื่องนอน มีสาดอ่อน (เสื่อ) หมอนลาย หมอนพิง แป้งน้ำ

15. ฟักแฟง ฟักทอง กล้วยตานี กล้วยอีออง (กล้วยน้ำว้า)

16. เงินคาย 1 บาทกับ 1 เฟื้อง

พิธีกรรม

1. จัดเครื่องบูชาวางไว้บนกองข้าว ในยุ้งฉางข้าวมีผ้าขาวปูรองรับ โยงด้ายสายสิญจน์ จากเครื่องบูชานั้น โยงไปรอบยุ้งและไปยังเรือนเจ้าของยุ้ง

2. หมอสูตรหรือเจ้าพิธีจะนุ่งขาวห่มขาวแบบพราหมณ์ ถือหนังสือใบลานก้อมเรื่องคำสูตรขวัญข้าวขึ้นไปที่ยุ้ง นั่งลงตรงหน้าเครื่องบูชา หันหน้าไปทางทิศที่เป็นมงคลประจำวัน ไหว้พระรัตนตรัย ป่าวสัคเคชุมนุมเทวดาแล้วอ่านคำสูตรขวัญข้าวจากหนังสือก้อม

3. ในขณะที่หมอสูตรกำลังร่ายคำอยู่นั้น จะมีคน 2 คน ยืนระวังอยู่ 2 ข้างประตูยุ้งฉาง คอยส่งเสียงร้องเรียกขวัญข้าวเป็นระยะ ๆ สอดคล้องกับคำสูตรของหมอสูตร

4, เมื่อหมอสูตรว่าคำสูตรจบลงเป็นอันเสร็จพิธี แต่เครื่องบูชาทั้งหลายให้วางไว้ที่เดิมอีก 7 วัน เว้นแต่มีสิ่งใดที่เน่าบูดก็เก็บออกได้

5. ห้ามทำการตักข้าวออกจากยุ้งฉางก่อนจะครบ 7 วัน หลังจากทำพิธีสู่ขวัญข้าวแล้ว

6. พิธีหาบฝุ่น(ปุ๋ยคอก)ใส่ผืนนาเพื่อบำรุงดินพิธีการในตอนเช้ามืดของวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ชาวนาจะต้องหาบปุ๋ยคอกจากกองมูลวัว มูลควาย ซึ่งมักอยู่ใต้ถุนเรือนของตน ทยอยออกไปใส่ผืนนา จนกระทั่งถึงเที่ยงวัน จึงหยุด เป็นการเริ่มต้นเอาฝุ่น (ปุ๋ยคอก) ใส่นาในปีนั้น

7. พิธีทำบุญเฮือนเพื่อนำสิริมงคลจากพระรัตนตรัยมาสู่ที่อยู่อาศัยพิธีการตอนเย็นนิมนต์พระภิกษุจำนวน 5 หรือ 9 รูป มาสวดมนต์เย็นที่บ้าน ตอนเช้าของวันรุ่งขึ้นนิมนต์พระสงฆ์ชุดเดิมมาสวดมนต์เช้าที่บ้านแล้วทำบุญตักบาตรและถวายจังหันเช้า

Mahasarakham University

8. พิธีนำข้าวเปลือกเต็มกระบุงมาถวายวัดเพื่อแสดงความเคารพศรัทธาต่อพระสงฆ์ เนื่องจากคนอีสานโบราณนั้นมีศรัทธาแรงกล้าต่อพุทธศาสนา เมื่อได้สิ่งที่ดีๆ ต้องนำไปถวายพระก่อน สมัยก่อนในวัดทุกวัดจะมียุ้งฉางข้าว (เล้าข้าว) ปลูกไว้ด้วย เมื่อญาติโยมบริจาคข้าวเปลือกก็นำมาเก็บไว้ในยุ้งฉาง เอาไว้แจกทานต่อผู้ยากไร้ในโอกาสต่อไปพิธีการเมื่อถึงวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี จะตรงกับช่วงที่ชาวนานำข้าวเปลือกมาสู่เล้าหรือยุ้งฉางเสร็จใหม่ๆ ชาวอีสานมีข้อคะลำหรือขะลำ (ข้อควรระวังหรือข้อห้าม) เกี่ยวกับข้าวว่า

8.1 ถ้ายังไม่ทำพิธีสู่ขวัญข้าวห้ามตักข้าวออกจากยุ้งฉาง ถ้าจำเป็นต้องใช้บริโภคต้องกันจำนวนหนึ่งไว้ต่างหาก

8.2 ห้ามตักข้าวในยุ้งฉางในวันศีลน้อยใหญ่ (วัน 7-8 ค่ำ และวัน 14-15 ค่ำ ทั้งขึ้นและแรม)

8.3 ก่อนตักข้าวทุกครั้ง ต้องนั่งลงยกมือขึ้นพนมแล้วกล่าวคาถาว่า "บุญข้าว บุญน้ำเอย กินอย่าให้บก จกอย่าให้ลง" แล้วจึงตักได้ดังนั้น ในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี จึงมีพิธีสู่ขวัญข้าว พิธีต้มปากเล้า พิธีเอาบุญเฮือน และตอนบ่ายๆ ของวันนั้นจะนำข้าวเปลือกเต็มกระบุงไปถวายวัด แล้วจึงใช้ข้าวในยุ้งฉางเป็นประโยชน์ได้ตามอัธยาศัย

ประเพณีบุญเบิกฟ้า มีประโยชน์ต่อวิถีชีวิตและจิตใจของเกษตรกรคือ

1. เป็นการเตรียมพร้อมที่จะลงมือทำการเกษตรได้ทันฤดูกาล เพราะเมื่อถึงเทศกาลบุญเบิกฟ้า พวกเขาย่อมได้ทำบุญให้เกิดขวัญและกำลังใจ ได้หาบปุ๋ยคอกบำรุงดิน แล้วเตรียมกาย เตรียมใจและเครื่องมือให้พร้อมที่จะทำนา

2. เป็นผู้มีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อพุทธศาสนา เพราะได้ทำบุญเป็นประจำทุกปี ทำให้รู้จักเสียสละไม่ตระหนี่ถี่เหนียว

3. เป็นผู้มีความกตัญญูต่อผืนนา สิ่งแวดล้อม ดินฟ้าอากาศ ตลอดจนเทพต่างๆ ที่เชื่อว่าเป็นผู้บันดาลฝนและธัญญาหารเช่น พญาแถน และพระแม่โพสพ เป็นต้น

4. เป็นผู้รู้จักประหยัดเช่น รู้จักเก็บข้าวไว้ในยุ้งฉางอย่างมีระเบียบ แม้แต่จะตักออกก็ยังมีพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ช่วยเตือนสติไม่ให้ใช้ข้าวอย่างสุรุ่ยสุร่าย ดังคำสอนของสมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้าที่ว่า "นตฺถิ ธญฺญสม ธน" แปลว่า "ทรัพย์เสมอด้วยข้าวเปลือกไม่มี (สูจิบัตรงานบุญเบิกฟ้าและงานกาชาด. 2559 : 1)

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆ ที่ร่วมในขบวนประเพณีบุญเบิกฟ้า รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนประเพณีบุญเบิกฟ้าในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในอำเภอโพธิ์ชัย โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 24

Mahasarakham University

ตาราง 24 รูปแบบการขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนประเพณีบุญเบิกฟ้า

รูปแบบการขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนประเพณีบุญเบิกฟ้า		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. ขบวนนำและป้ายขบวนนำ	เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลเมืองมหาสารคาม	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน โดยตัดเย็บเป็นเกาะผ้าถุงป้าย จุดเด่นจังหวัดมหาสารคามนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมลายสร้อยดอกหมากซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมหาสารคาม
2. ขบวนคำขวัญจังหวัดมหาสารคา	เป็นป้ายคำขวัญประจังหวัดมหาสารคาม	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายและหญิงตามความนิยมในแต่ละท้องถิ่น
3. ขบวนวิถีชีวิตและของดีจังหวัดมหาสารคาม	เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอึดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหาร	ที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ
4. ขบวนนางรำและกลองยาว	ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละขบวนเป็นความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงาม โดยจังหวัดสารคามนั้นขึ้นชื่อเองกลองยาว	ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบโดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น
5. พิธีเปิดงานกาชาดและการแสดงพิธีเปิด	เปิดงานด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาเป็นพ่อเมืองนำกล่าวเปิดงาน	ผู้ว่าราชการจังหวัดหวัดแต่งกายด้วยชุดผ้าไหมพื้นเมืองลายสร้อยดอกหมากตัดเย็บเป็นเสื้อทรงสูทตามสมัยนิยม
6. พิธีกรรมเสี่ยงท้ายป่องฟ้าและพิธีสู่ขวัญข้าว	เสี่ยงท้ายจากพราหมณ์ผู้ทำพิธีเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดมาแต่โบราณ	การแสดงชุดสู่ขวัญข้าวแต่งกายด้วยชุดไทยสีเหลืองในลักษณะชุดไทยประยุกต์แทนสัญลักษณ์รวงข้าว

Mahasarakham University

พิธีเปิดงานกาชาดและการแสดงพิธีเปิด เปิดงานด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม เป็นพ่อเมืองนำกล่าวเปิดงานร่วมกับเหล่ากาชาดจังหวัดมหาสารคาม และบุคคลสำคัญจากทุกหน่วยงานภายในจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดหวัดแต่งกายด้วยชุดผ้าไหมพื้นเมืองลายสร้อยดอกหมากซึ่งเป็นลายผ้าประจำจังหวัดมหาสารคาม ดังภาพประกอบ 171

ภาพประกอบ 171 พิธีเปิดงานประเพณีบุญเบิกฟ้าโดยผู้ว่าราชการจังหวัด

พิธีกรรมเสี่ยงท้ายป่องฟ้าและพิธีสู่ขวัญข้าวประเพณีบุญเบิกฟ้าเป็นประเพณีที่ชาวมหาสารคามได้ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ ซึ่งได้ถูกจารึกไว้ในหนังสือใบลานที่วัดบ้านหนองหล่ม อำเภอเมืองมหาสารคาม และวัดบ้านดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ว่า เมื่อถึงวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุก ๆ ปี จะเป็นวันเทวาเปิดประตูน้ำให้ฝนตกลงสู่โลกมนุษย์ และจะเป็นวันที่มีเสียงฟ้าร้องเป็นครั้งแรกของปี จึงได้มีการจัดพิธีบวงสรวงแม่โพสพบุญเบิกฟ้า เพื่อแสดงความกตัญญูต่อพระแม่โพสพและทำนายทิศฟ้าร้อง โดยเสี่ยงท้ายจากพราหมณ์ผู้ทำพิธีเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดมาแต่โบราณ การแสดงชุดสู่ขวัญข้าวแต่งกายด้วยชุดไทยสีเหลืองแทนสัญลักษณ์รวงข้าว ดังภาพประกอบ 172-174

ภาพประกอบ 172 ปะรำพิธี

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 173 เครื่องบูชา

ภาพประกอบ 174 รำสู่ขวัญข้าว

ขบวนนำและป้ายขบวนนำ เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลเมืองมหาสารคามและสถานศึกษาจากทุกสถานศึกษาในจังหวัดมหาสารคามที่ได้มีส่วนในขบวนแห่งานบุญเบิกฟ้าและกาชาด โดยผู้ร่วมขบวนนั้นแต่งกายด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองที่เป็นผ้าลายประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน จุดเด่นจังหวัดมหาสารคามนั้นได้มีชื่อเสียงด้านผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมหาสารคาม ดังภาพประกอบ 175

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 175 ป้ายขบวนนำงานบุญเบิกฟ้า

ขบวนคำขวัญจังหวัดมหาสารคาม พุทธมณฑลอีสาน ถิ่นฐานอารยธรรม ผ้าไหมล้ำเลอค่า ตักศิลานคร เป็นป้ายคำขวัญประจังหวัดมหาสารคาม แต่งกายด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าไหมพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยสวมใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายและหญิง ดังภาพประกอบ 176-177

ภาพประกอบ 176 ขบวนคำขวัญจังหวัดมหาสารคาม 1

ภาพประกอบ 177 ขบวนคำขวัญจังหวัดมหาสารคาม 2

ขบวนวิถีชีวิตและของดีจังหวัดมหาสารคาม เป็นการนำผลิตภัณฑ์สินค้าโอท็อปและของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดตกแต่งบนรถให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอุดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหารที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามของแบบฉบับและเอกลักษณ์ของคนในพื้นที่ ดังภาพประกอบ 178-179

ภาพประกอบ 178 ขบวนวิถีชีวิตและของดีจังหวัดมหาสารคาม 1

ภาพประกอบ 179 ขบวนวิถีชีวิตและของดีจังหวัดมหาสารคาม 2

ขบวนนางรำและขบวนกลองยาว ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาและหน่วยงานในจังหวัดมหาสารคาม โดยแต่ละขบวนแห่นั้นก็จะประกอบไปด้วยขบวนฟ้อนรำซึ่งในทุกๆ ขบวนของแต่ละอำเภอในจังหวัดมหาสารคามนั้นก็จะมีส่วนร่วมในขบวนแห่ด้วย โดยเฉพาะอำเภอวาปีปทุมได้มีการนำแชมป์กลองยาวถ้วยพระราชทานมาโชว์เป็นประจำทุกๆ ปี พร้อมด้วยนางรำที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนรำสวยสดงดงาม โดยจังหวัดสารคามนั้นขึ้นชื่อในเรื่องกลองยาว ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่น่าประทับแก่สายผู้พบเห็น ดังภาพประกอบ 180-184

ภาพประกอบ 180 ขบวนนางรำ 1

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 181 ขบวนนางรำ 2

ภาพประกอบ 182 ขบวนนางรำ 3

ภาพประกอบ 183 ขบวนนางรำ 4

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 184 ขบวนกลองยาว

3.2 บุญข้าวคูณลาน หุ่นฟางลิง ของดีโกสุม

มหกรรมข้าวคูณลานแข่งหุ่นฟางลิงและของดีอำเภอโกสุมพิสัย ณ สนามหน้าที่ว่าการอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามา ได้ชื่อว่าเป็นจุดกึงกลางของภาคอิสานหลายคนจึงเรียกติดปากกันว่าสะดืออีสาน "ซึ่งจุดที่ถือว่าเป็นสะดืออีสานที่สำรวจโดยกรมแผนที่ทหาร เมื่อปี พ.ศ. 2534 ตั้งอยู่ที่บริเวณทิศตะวันออกของโรงเรียนบ้านเขวาเหลา โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้สร้างตัวอาคารครอบหลักสะดืออิสานเอาไว้ นักท่องเที่ยวที่กำลังผ่านมานิยมจะแวะถ่ายภาพเป็นที่ระลึกว่าครั้งหนึ่งเคยมาเที่ยวศูนย์กลางของภาคอิสาน

คำขวัญของอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม กล่าวไว้ว่า"เมืองสะดืออีสานถิ่นฐานคนดี วนอุทยานโกสมพีลือชื่อนามระบือหุ้นฟางลิง องค์พระมิ่งเมืองศักดิ์สิทธิ์ งามจับจิตบึงกุย" ซึ่งทั้งหมดนี้คือโกสุมพิสัยที่มีวัฒนธรรมที่ดีงามสืบทอดกันมาอย่างยาวนานอีกทั้งอำเภอโกสมพิสัย เป็นอำเภอที่เป็นเส้นทางผ่านไปยังอำเภอเมืองมหาสารคามและต่อไปยังจังหวัดแถบอีสานบนจึงต้องมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ต้องแวะพักถ่ายภาพหรือทำกิจกรรมต่างๆ ภายหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวในทกๆ เดือนของชาวอีสานจะมีประเพณีที่ชาวอีสานนับถือกันตามประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ คือฮีตบุญคุณลาน (เดือนยี่) เป็นการนำ ข้าวเปลือกมารวมกันเป็นกองให้สูงขึ้นให้พี่น้องได้ทำบุญรับสิริมงคล สร้างจุดแข็งให้ประชาชนอีกทั้งมีความเชื่อว่าข้าวที่จะปลูกในฤดูกาลต่อไปจะอุดมสมบูรณ์จึงได้พร้อมใจกันจัดลานข้าวเป็นที่ทำบุญจึงเรียกว่าบุญข้าว คูณลานอีกทั้งอยู่ในช่วงใกล้เทศกาลปีใหม่ที่ประชาชนจะออกมาร่วมเฉลิมฉลอง อำเภอโกสุมพิสัยจึงได้พร้อมใจกันจัดงานมหกรรมข้าวคูณลานแข่งขันหุ่นฟางลิงของอำเภอโกสุมพิสัย เพื่อเป็นการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามและให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันสืบสานประเพณีสร้างบุญสร้างกุศลเสริมสร้างบารมีให้กับตนเองด้วยการแสดงออก มีน้ำใจและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่พ่อแม่พี่น้องชาวโกสุมพิสัยและรำลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษที่ก่อตั้งเมืองโกสุมพิสัยขึ้นมา

Mahasarakham University

โดยภายในงานจะมีการประกอบพิธีกรรมอันศักดิสิทธิบวงสรวงพระสุนทรพิพิธเจ้าเมืองโกสุมพิสัยคนแรกการประกอบพิธีสู่ขวัญข้าวการแข่งขันหุ่นฟางลิงซึ่งทำจากฟางข้าววัสดุธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่นแข่งขัน ตำข้าวลีลา แข่งขันกีฬาพื้นบ้าน แข่งขันเซปักตระกร้อ ประกวดร้องเพลงลูกทุ่ง การแสดงดนตรี การแสดงโปงลาง และการประกวดธิดาคูณลาน นอกจากนี้ยังมีการจำหน่ายสินค้า OTOP ของดีอำเภอโกสุมพิสัยที่ขึ้นชื่อของอำเภออีกด้วย

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆ ที่ร่วมในขบวนบุญข้าวคูณลาน หุ่นฟางลิง ของดีโกสุม รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนขบวนบุญข้าวคูณลาน หุ่นฟางลิง ของดีโกสุมในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในอำเภอโกสุม โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 25

ตาราง 25 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนบุญข้าวคูณลาน หุ่นฟางลิง ของดีโกสุม

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนบุญข้าวคูณลาน หุ่นฟางลิง ของดีโกสุม

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. ขบวนนำและป้ายขบวนนำ	เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากทุกหมู่บ้านในอำเภอโกสุมพิสัย	ผู้ถือป้ายนั้นแต่งกายด้วยชุดไทยตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่น โดยในแต่ท้องถิ่นนั้นก็จะมีการแต่งกายในลักกษณะชุดไทยประยุกต์ตามความนิยม
2. ขบวนเครื่องสักการะ	เป็นขบวนเครื่องสักการะที่จะนำไปถวายอนุสาวรีย์เจ้าเมืองคนแรกของอำเอโกสุม	ผู้ถือเครื่องสักการะนั้นแต่งกายด้วยชุดไทยตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่นโดยในงานนี้ใส่ชุดไทยพระราชนิยม
3. ขบวนคำขวัญอำเภอโกสุ่ม	เป็นป้ายคำขวัญประจำอำเภอโกสุม	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายและหญิง ชายสวมเสื้อแขนระกบอกนุ่งโจงกระเบนผ้ามัดเอว ส่วนหญิงสวมเสื้อแขนกระบอกผ้าถุงป้ายห่มสไบตามความเหมาะสม
4. ขบวนนางรำและกลองยาว	ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละขบวนเป็นความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงาม โดยจังหวัดสารคามนั้นขึ้นชื่อเองกลองยาว	ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายตาผู้พบเห็น

Mahasarakham University

ตาราง 25 (ต่อ)

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนบุญข้าวคูณลาน หุ่นฟางลิง ของดีโกสุม		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
6. ขบวนอาเซี่ยน	เป็นขบวนแสดงออกให้เห็นถึงว่าประเทศได้ก้าวเข้าสู่อาเซี่ยน	แต่งกายตามประเทศอาเซี่ยนทั้ง 10 ประเทศ
7. ขบวนรถหุ่นฟางลิง	รถขบวนที่ได้นำเอาฟางข้าวมามัดเป็นลิง ซึ่งลิงแสมทองนั้นเป็นสัญลักษณ์ของอำเอโกสุม	มีเทพีนั่งบนรถแต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน
8. พิธีเปิดงานบุญข้าวคูณลาน หุ่นฟางลิง ของดีโกสุม	ทำพิธีเปิดงานโดยนายอำเภอโกสุม	มีการำเปิดงานโดยนางรำจากทุกหมู่บ้านร่วมกันแต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน
9. กิจกรรมการแสดงบนเวที	เป็นการแสดงของแต่ละโรงเรียนและหน่วยงานในอำเภอโกสุมพิสัยทุกหน่วยงาน	เป็นการแสดงถึงวิถีชีวิตชองชาวอีสานโดยแต่งกายให้เข้ากับชุดการแสดง

ขบวนนำและป้ายขบวนนำ เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากทุกหมู่บ้านในอำเภอโกสุมพิสัยงานนี้เป็นงานประจำปีที่ชาวอำเภอโกสุม ผู้ถือป้ายนั้นแต่งกายด้วยชุดไทยตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่นซึ่งในแต่ละท้องถิ่นก็จะมีรสนิยมแต่งต่างกันแต่ในขณะเดียวกันแล้วในชุดเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายนั้นก็จะนำเอกลักษณ์ของผ้าในแต่ละท้องถิ่นนั้นมาตัดเย็บและสร้างสรรค์ออกมาเป็นเครื่องแต่งกาย ดังภาพประกอบ 185

ภาพประกอบ 185 ป้ายขบวนนำประเพณีบุญคูณลาน

Mahasarakham University

ขบวนเครื่องสักการะเป็นขบวนเครื่องสักการะที่จะนำไปถวายอนุสาวรีย์เจ้าเมืองคนแรกของอำเภอโกสุม ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความจงรักภักดีของประชาชนชาวอำเภอโกสุมพิสัยที่มีต่อเจ้าเมืองคนแรกผู้ก่อตั้งอำเภอนี้ขึ้นมาผู้ถือเครื่องสักการะนั้นแต่งกายด้วยชุดไทยตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่น ดังภาพประกอบ 186

ภาพประกอบ 186 ขบวนเรื่องสักการะ

ขบวนนางรำและกลองยาว ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละขบวนเป็นความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในอำเภอโกสุมพิสัยที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีลีลาท่าฟ้อนสวยสดงดงาม โดยจังหวัดสารคามนั้นขึ้นชื่อเรื่องกลองยาว ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น ดังภาพประกอบ 187-188

ภาพประกอบ 187 ขบวนนางรำ 1

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 188 ขบวนนางรำ 2

ขบวนฮีตสิบสองคองสิบสี่ เป็นขบวนที่สื่อถึงประเพณีอันสำคัญของชาวอีสานทั้งสิบสองเดือน แต่งกายเข้ากับในแต่ละประเพณีของแต่ละเดือนของชาวอีสาน ด้วยชุดอิสานโดยการใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายและหญิง ดังภาพประกอบ 189-190

ภาพประกอบ 189 ขบวนฮีตสิบสองคองสิบสี่ 1

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 190 ขบวนฮีตสิบสองคองสิบสี่ 2

ขบวนอาเซี่ยน เป็นขบวนแสดงออกให้เห็นถึงวัฒนธรรมการแต่งกายของสมาชิกประชาคมอาเซี่ยน โดยประเทศไทยเรานั้นได้ก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจอาเซี่ยนอย่างเต็มรูปแบบ แต่งกายตามวัฒนธรรมของประเทศสมาชิกอาเซี่ยนทั้ง 10 ประเทศ ดังภาพประกอบ 191

ภาพประกอบ 191 การแต่งกายของผู้ร่วมขบวนแห่

ขบวนรถหุ่นฟางลิง รถขบวนที่ได้นำเอาฟางข้าวมามัดเป็นลิง ซึ่งลิงแสมทองนั้นเป็นสัญลักษณ์ของอำเอโกสุม มีเทพีนั่งบนรถแต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน ดังภาพประกอบ 192

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 192 ขบวนแห่มหกรรมข้าวคูณลานแข่งหุ่นฟางลิงและของดีอำเภอโกสุมพิสัย

พิธีเปิดงานบุญข้าวคูณลาน หุ่นฟางลิง ของดีโกสุม ทำพิธีเปิดงานโดยนายอำเภอโกสุม มีการรำแสดงพิธีเปิดงานโดยนางรำจากตัวแทนของทุกหมู่บ้านในอำเภอโกสุมรวมกัน แต่งกายด้วยชุดอีสาน โดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่น สวมใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอิสาน ดังภาพประกอบ 193

ภาพประกอบ 193 การแสดงพิธีเปิด

กิจกรรมการแสดงบนเวที เป็นการแสดงของแต่ละโรงเรียนและหน่วยต่างๆ ในอำเภอโกสุมพิสัยทุกเป็นการแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตชองชาวอีสานโดยแต่งกายให้เข้ากับแต่ละชุดการแสดง ดังภาพประกอบ 194

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 194 กิจกรรมายในงาน

3.3 งานนมัสการพระธาตุนาดูน

เมื่อปี พ.ศ. 2522 ที่บ้านนาดูน มีการขุดพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดีที่แสดงว่า บริเวณแห่งนี้เคยเป็นศูนย์กลางความเจริญรุ่งเรืองของนครจำปาศรี เมืองโบราณในอดีต โบราณวัตถุต่างๆ ที่ค้นพบ ได้นำไปแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดขอนแก่น และที่สำคัญยิ่งก็คือการพบสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุบรรจุในตลับทองคำ เงิน และสำริด สันนิษฐานว่ามีอายุอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 13-15 สมัยทวาราวดี นอกจากนี้ยังพบพระพุทธรูป พระพิมพ์ลายหลายแบบจำนวนมาก

สถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่ค้นพบทำด้วยทองสำริด แยกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ตัวสถูปหรือองค์ระฆัง แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตัวสถูปเป็นส่วนที่บรรจุ พระอังคาร (ขี้เถ้า) เทียนดอกไม้ และตอนคอสถูปเป็นส่วนที่บรรจุผอบพระบรมสารีริกธาตุ โดยผอบจะบรรจุพร้อมกัน 3 ชั้น คือ ผอบทองคำ จะซ้อนอยู่ในผอบเงิน ผอบเงินจะซ้อนอยู่ในผอบทองสำริด ทุกผอบมีฝาปิดมิดชิด ภายในผอบทองคำมีพระบรมสารีริกธาตุบรรจุ 1 องค์ มีลักษณะเป็นเกล็ดสีขาวขุ่นขนาดเท่าเมล็ดข้าวสารหักครึ่ง หล่อเลี้ยงไว้ด้วยน้ำมันจันทน์เมื่อเปิดออกมาจะมีกลิ่นหอมมาก

2. ส่วนยอดทำด้วยทองสำริดกลมตัน ทำเป็นปล้องไฉนลูกแก้วและปลียอด ตอนต้นทำเป็นเกลียวสามารถปิดประกอบกับส่วนตัวองค์สถูปได้พอดี ต่อมารัฐบาลอนุมัติให้ดำเนินการก่อสร้างพระธาตุนาดูนขึ้นในบริเวณที่ขุดพบสถูป เนื้อที่ 902 ไร่ โดยใช้สถูปที่ค้นพบมาเป็นแบบในการก่อสร้างพระธาตุนาดูน องค์พระธาตุมีความสูง 50.50 เมตร จำลองรูปทรงแบบสมัยทวารวดี ภายในประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่ขุดพบ ก่อสร้างเสร็จเมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2530 โดยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์มาประกอบพิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุขึ้นประดิษฐานไว้ในองค์พระธาตุนาดูน เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2530

พระธาตุนาดูน ตั้งอยู่ที่ตำบลนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นปูชนียสถานที่สร้างขึ้นเพื่อสิริมงคลแก่ภูมิภาค เป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงเรียกขานว่าเป็น "พุทธมณฑลแห่งอีสาน" รอบองค์พระธาตุมีบริเวณกว้างขวาง จัดแต่งเป็นสวนรุกชาติ ปลูกต้นไม้ในพุทธประวัติ นับเป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาคู่บ้านคู่เมืองของชาวมหาสารคาม

Mahasarakham University

นอกจากแหล่งโบราณสำคัญ รอบองค์พระธาตุนาดูน เป็นที่ตั้งของสถาบันวิจัยรุกขเวช ร่มรื่นด้วยพรรณไม้ ทั้งสวนสมุนไพร ลานไผ่ พิพิธภัณฑ์โรงเกวียนอีสาน และพิพิธภัณฑ์เรือนอีสาน จำลองบ้านผู้ไทย บ้านประมง บ้านดนตรี บ้านเครื่องมือดักสัตว์ บ้านผ้าทอ และบ้านหมอยา

เทศกาลและงานประจำปี งานนมัสการพระธาตุนาดูน ณ บริเวณพระธาตุนาดูน จัดงานในช่วงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 หรือวันมาฆบูชา ของทุกปี เพื่อส่งเสริมกิจกรรมเนื่องในวันมาฆบูชา วันสำคัญทางพุทธศาสนา อันเป็นการสืบทอดวิถีปฏิบัติอันดีงามของชาวพุทธให้คงอยู่สืบไปภายในงานได้จัดให้มีกิจกรรมประกอบด้วย การเวียนเทียนรอบองค์พระบรมธาตุ การบวงสรวงองค์พระบรมธาตุ การปฏิบัติธรรมวิปัสสนา การทำบุญตักบาตร การสวดมนต์ฟังธรรม ขบวนแห่ประเพณี 12 เดือน การแสดงแสง สี เสียง ประวัติความเป็นมานครจำปาศรี และการแสดงมหรสพสมโภชตลอดงาน

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆที่ร่วมในขบวน**งาน**นมัสการพระธาตุนาดูน รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนนมัสการพระธาตุนาดูนในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในอำเภอนาดูน โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 26

ตาราง 26 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานนมัสการพระธาตุนาดูน

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานนมัสการพระธาตุนาดูน

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. ขบวนนำและป้ายขบวนนำ	เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากทุกหมู่บ้านและสถานศึกษาในอำเภอนาดูน	ผู้ถือป้ายนั้นแต่งกายด้วยชุดไทยตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่น ส่วนใหญ่นั้นจะมีการออกแบบในลักษณะชุดไทยประยุกต์ตามบริบทของงาน
2. ขบวนกษัตริย์และข้าราชบริพาร	เป็นขบวนแห่กษัตริย์ทั้งนำข้าราชบริพารมาสักการะพระธาตุนาดูน	ผู้เป็นกษัตริย์นั้นแต่งกายเลียนแบบกษัตริย์แล้วแต่เครื่องแต่งกายนั้นแต่ละหัวเมืองตามแบบฉบับในลักษณะขอมโบราณตามภาพจำลักที่มีการค้นพบ
3. ขบวนพระธาตุนาดูนจำลอง	เป็นพระธาตุนาดูนจำลองอันเป็นสิ่งศูนย์รวมจิตใจของชาวจังหวัดมหาสารคาม	ผู้แบกเสลี่ยงพระธาตุนาดูนนั้นสวมชุดผู้ดีอีสานอันแสดงถึงความแข็งแรงร่วมในขบวน

Mahasarakham University

ตาราง 26 (ต่อ)

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานนมัสการพระธาตุนาดูน		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
4. ขบวนนางระบำ	เป็นขบวนร่ายรำอ้างอิงโบราณคดีโดยมีเนื้อหาอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ของอาณาจักรจำปาศรี	ผู้ร่ายรำนั้นแต่งกายเลียนแบบระบำโบราณคดีโดยเป็นการได้รำสื่อถึงชุดการแสดงความสำคัญของอาณาจักรจำปาศรี ในชุดรำบวงสรวง ระบำจำปาศรี
5. ขบวนประเพณี 12 เดือน	เป็นขบวนที่สื่อถึงประเพณีอันสำคัญของชาวอีสานทั้งสิบสองประเพณี	แต่งกายเข้ากับในแต่ละประเพณีของแต่ละเดือนของชาวอีสาน ด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายและหญิง
6. ขบวนแห่ผ้าคลุมพระธาตุ	เป็นขบวนที่พุทธศาสนิกชนนำผ้ามาเพื่อคลุมพระธาตุนาดูอันเป็นการบ่งบอกถึงความเลื่อมใสศรัทธาต่อองค์พระธาตุ	ใส่ชุดขาวห่มขาว
7. ขบวนการแสดงแสงสีเสียง	เป็นการแสดงที่เล่าเรื่องราวของประวัติโบราณสถานแห่งที่ที่มีอย่างยาวนานโดยเป็นการร้อยเรื่องราวผ่ายจิตนาการสง สีและเสียง	ผู้แสดงนั้นแต่งกายตามบริบทและองค์ประกอบของเนื้อเรื่องและการแสดง
8. รำบวงสรวง	เป็นนักแสดงจากโรงเรียนนาดูนประชาสรรค์โดยการนำของผู้อำนวยการ	ผู้ร่ายรำนั้นแต่งกายเลียนแบบระบำโบราณคดีโดยเป็นการได้รำสื่อถึงชุดการแสดงความสำคัญของอาณาจักรจำปาศรี ในชุดรำบวงสรวง ระบำจำปาศรี

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 195 นายอำเอทำพิธีบรวงสรวง

ขบวนนำและป้ายขบวนนำ เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากทุกชุมชนทุกหมู่บ้านและสถานศึกษาในอำเภอนาดูน ผู้ถือป้ายนั้นแต่งกายด้วยชุดไทยตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่น ดังภาพประกอบ 196

ภาพประกอบ 196 ขบวนนำและป้ายขบวนนำ

ขบวนกษัตริย์และข้าราชบริพาร เป็นขบวนแห่เหล่ากษัตริย์ทั้งนำข้าราชบริพารมาสักการะพระบรมธาตุนาดูน ผู้เป็นกษัตริย์นั้นแต่งกายเลียนแบบกษัตริย์โบราณ ส่วนกษัตริย์ของแต่ละหัวเมืองก็แต่งตามแบบฉบับโบรานราชประเพณี ดังภาพประกอบ 197-198

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 197 ขบวนแสงสีเสียง งานนมัสการพระธาตุนาดูน

ภาพประกอบ 198 ขบวนกษัตริย์และข้าราชบริพาร

ขบวนพระธาตุนาดูนจำลอง เป็นพระธาตุนาดูนองค์จำลองอันเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวและศูนย์รวมจิตใจของชาวจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดใกล้เคียง ผู้แบกเสลี่ยงพระธาตุนาดูนนั้นสวมชุดผู้ดีอีสานอันแสดงถึงความแข็งแรงในริ้วขบวน ดังภาพประกอบ 199

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 199 ขบวนพระธาตุนาดูนจำลอง

ขบวนนางระบำ เป็นขบวนของแสดงอ้างอิงโบราณคดีโดยมีเนื้อหาอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ของนครจำปาศรี ผู้แสดงนั้นแต่งกายเลียนแบบระบำโบราณคดีสมัยทวาราวดีโดยเป็นการแสดงที่สื่อสื่อถึงชุดการแสดงถึงความสำคัญของนครจำปาศรีในอดีต ในชุดรำบรวงสรวง ชื่อชุดการแสดงระบำจำปาศรี ดังภาพประกอบ 200-201

ภาพประกอบ 200 ขบวนนางระบำ 1

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 201 ขบวนนางระบำ 2

ขบวนประเพณี 12 เดือน เป็นขบวนที่สื่อถึงประเพณีอันสำคัญของชาวอีสานทั้งสิบสองเดือน การแต่งกายให้เข้ากับในแต่ละประเพณีของแต่ละเดือนของชาวอีสาน ด้วยชุดอีสานโบราณ โดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยสวมใส่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานทั้งชายและหญิง ดังภาพประกอบ 202

ภาพประกอบ 202 ขบวนประเพณี 12 เดือน

ขบวนแห่ผ้าคลุมพระธาตุ เป็นขบวนที่พุทธศาสนิกชนนำผ้ามาเพื่อคลุมพระธาตุ นาดูนอันเป็นการบ่งบอกถึงความเลื่อมใสศรัทธาต่อองค์พระธาตุ เป็นที่ประดิษฐ์พระบรมสารีริกธาตุ พุทธศาสนิกชนสวมใส่ชุดขาวนุ่งขาวห่มขาว ดังภาพประกอบ 203

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 203 ขบวนแห่ผ้าคลุมพระธาตุ

ขบวนการแสดงแสงสีเสียง เป็นการแสดงที่เล่าเรื่องราวของประวัติโบราณสถานแห่งที่ที่มีอย่างยาวนานโดยเป็นการร้อยเรื่องราวผ่ายจิตนาการสง สี และเสียง ผู้แสดงนั้นแต่งกายตามบริบทและองค์ประกอบของเนื้อเรื่องและการแสดง ดังภาพประกอบ 204

ภาพประกอบ 204 ขบวนการแสดงแสงสีเสียง

รำบวงสรวง เป็นนักแสดงจากโรงเรียนนาดูนประชาสรรค์โดยการนำของผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้แสดงนั้นแต่งกายเลียนแบบระบำโบราณคดีโดยเป็นการแสดงที่สื่อถึงความสำคัญของนครจำปาศรี ในชุดรำบรวงสรวง ระบำจำปาศรี ดังภาพประกอบ 205-208

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 205 รำบวงสรวง 1

ภาพประกอบ 206 รำบวงสรวง 2

ภาพประกอบ 207 รำบรวงสรวง 3

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 208 บรรยากาศงานยามค่ำคืน

3.4 งานออนซอนกลองยาวชาววาปีของดีพื้นบ้าน

ชาวอำเภอวาปีปทุมทั้ง 15 ตำบล 241 หมู่บ้าน ร่วมกันจัดงานออนซอนกลองยาวชาววาปีของดีพื้นบ้าน โดยมีการจัดแข่งประกวดกลองยาว การประกวดขบวนแห่กลองยาว ประกวดธิดากลองยาวจากทุกตำบล การออกร้านแสดงและจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์พื้นเมือง ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรจากทุกตำบลในพื้นที่อำเภอวาปีปทุม ทั้งนี้เพื่อเป็นการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม และการละเล่นพื้นบ้านของชาววาปีปทุม ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และยังเป็นการส่งเสริมสินค้าพื้นเมืองและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของประชาชนในพื้นที

งานออนซอนกลองยาวชาววาปี ของดีพื้นเมือง สืบสานตำนานเมืองมหาสารคาม ครบ 150 ปี โดยมีกิจกรรมการแข่งขันประกวดกลองยาวชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี การประกวดกลองยาวชิงถ้วยผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม การประกวดขบวนแห่กลองยาว ประกวดธิดากลองยาวจากทุกตำบล จัดนิทรรศการเศรษฐกิจพอเพียง และการออกร้านแสดงและจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์พื้นเมือง ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรจากทุกตำบลในเขตพื้นที่อำเภอวาปีปทุม โดยมีนายอำนวย ปะติเส รัฐมนตรีช่วยกระทรวงกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานเปิดงาน และมอบเกียรติบัตรแก่ผู้ให้การสนับสนุนงาน พร้อมมอบถ้วยรางวัล และสายสะพายให้กับธิดากลองยาวที่ได้รับรางวัล เพื่อเป็นการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม และการละเล่นพื้นบ้านของชาวอำเภอวาปีปทุม ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และยังเป็นการส่งเสริมสินค้าพื้นเมืองและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของประชาชนในพื้นที่ สำหรับการจัดงานออนซอนกลองยาว ชาววาปีของดีพื้นเมือง ได้กำหนดจัดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2539 โดยมีนายสุรศักดิ์ ชาญยุทธ นายอำเภอวาปีปุทมในขณะนั้น เป็นผู้ริเริ่มจัดงาน เพื่อเผยแพร่การละเล่นกลองยาวของชาววาปีปทุม ให้รู้จักกันอย่างแพร่หลายและจัดต่อเนื่องเรื่อยมา โดยการจัดงานครั้งนี้ เป็นครั้งที่ 20 กำหนดจัดขึ้นระหว่างวันที่ 19-21 ธันวาคม 2557 ณ สนามหน้าที่ว่าการอำเภอวาปีปทุม ตลอด 3 วันส่วนภาคค่ำจะมีการเปิดงานออนซอนกลองยาวชาววาปี โดยมี

Mahasarakham University

นายนพวัชร สิงห์ศักดา ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม มาเปิดพิธี มีการแสดงแสง สี เสียง และสื่อผสมเนื้อหาจะเกี่ยวกับประวัติการก่อตั้งอำเภอวาปีปทุม ตระการตาด้วยนางรำและนักแสดงนับร้อย

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆ ที่ร่วมในขบวน**งาน**ออนซอนกลองยาวชาววาปีของดีพื้นบ้าน รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนงานออนซอนกลองยาวชาววาปีของดีพื้นบ้านในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในอำเภอวาปีปทุม โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญดังตาราง 27

ตาราง 27 รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานออนซอนกลองยาวชาววาปีของดีพื้นบ้าน

รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานออนซอนกลองยาวชาววาปีของดีพื้นบ้าน

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. ขบวนนำและป้ายขบวนนำ	เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากทุกหมู่บ้านในอำเภอวาปีปทุม	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน จุดเด่นจังหวัดมหาสารคามนั้นขึ้นชื่อผ้าไหมมลายสร้อยดอกหมากซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมหาสารคาม
2. ขบวนแห่ของชาววาปีปทุมทั้ง 15 ตำบล	15 หมู่บ้านในอำเภอวาปีปทุมพร้อมใจกันเข้าร่วมขบวนประจำปี	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานสั้นโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานจุดเด่นงานออนซอนกลองยาวนั้นก็คือการนุ่งผ้าซิ่นสั้น
3. ขบวนเทิดพระเกียรติ	ขบวนอันเชิญพระบรมฉายาลักษณ์	ผู้อันเชิญนั้นสวมชุดผู้ดีอีสานอันแสดงถึงความแข็งแรงร่วมในขบวน
4. ขบวนนางรำและกลองยาว	ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละขบวนเป็นความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงาม โดยอำเภอวาปีปทุมนั้นนั้นขึ้นชื่อเองกลองยาว	ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้นห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น

Mahasarakham University

ตาราง 27 (ต่อ)

รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานออนซอนกลองยาวชาววาปี ของดีพื้นบ้าน

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
5. ขบวนของดีเมืองวาปีปทุม	เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอึดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหาร	ที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ
6. นางป้ายและการประกวดนางป้าย	15 หมู่บ้านในอำเภอวาปีปทุมพร้อมใจกันส่งนางป้ายเข้าร่วมประกวดในขบวน	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานสั้นโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานซึ่งจุดเด่นงานออนซอนกลองยาว
7. พิธีเปิดและการแสดงเปิดงาน	เปิดงานโดยนายอำเอวาปีปทุมโดยมีการตีกลองยาวจากท่านนายอำเอเป็นการเปิดงานและมอบรางวัลถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพแก่คณะกลองยาที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ	ผู้ว่าราชการจังหวัดหวัดแต่งกายด้วยชุดผ้าไหมพื้นเมืองลายสร้อยดอกหมาก
8. การประกวดธิดากลองยาววาปี	15 หมู่บ้านในอำเภอวาปีปทุมพร้อมใจกันส่งนางป้ายเข้าร่วมประกวด	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานสั้นโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานซึ่งจุดเด่นงานออนซอนกลองยาว

ขบวนนำและขบวนป้าย ป้ายแรกของขบวนแห่โดยได้รับความร่วมมือจากทุกหมู่บ้านในอำเภอวาปีปทุม แต่งกายด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน จุดเด่นจังหวัดมหาสารคามนั้นที่ขึ้นชื่อคือผ้าไหมมลายสร้อยดอกหมากซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมหาสารคาม ดังภาพประกอบ 209

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 209 บริเวณการจัดงาน

ขบวนแห่ของชาววาปีปทุมทั้ง 15 ตำบล 15 หมู่บ้านในเขตอำเภอวาปีปทุมพร้อมใจกันเข้าร่วมขบวนแห่ประจำปีแต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานสั้นโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน จุดเด่นงานออนซอนกลองยาวนั้นก็คือการนุ่งผ้าซิ่นสั้น เพราะจังหวะกลองยาวเป็นจังหวะเชิ้งจึงนิยมใส่สั้น ดังภาพประกอบ 210

ภาพประกอบ 210 ขบวนแห่ของชาววาปีปทุมทั้ง 15 ตำบล

ขบวนเทิดพระเกียรติ ในขบวนอันเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้อันเชิญนั้นสวมชุดผู้ดีอิสานอันแสดงให้เห็นถึงความแข็งแรงร่วมในขบวน ดังภาพประกอบ 211

ภาพประกอบ 211 ขบวนเทิดพระเกียรติ

ขบวนของดีเมืองวาปีปทุม เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอุดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหาร ที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับเอกลักษณ์เด่นของท้องถิ่น ดังภาพประกอบ 212

ภาพประกอบ 212 ขบวนของดีเมืองวาปีปทุม

Mahasarakham University

นางป้ายและการประกวดนางป้าย 15 หมู่บ้านในอำเภอวาปีปทุมพร้อมใจกันส่งนางป้ายเข้าร่วมประกวดในขบวนแห่ แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอิสานสั้นโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอิสานซึ่งจุดเด่นงานออนซอนกลองยาวชาววาปี ดังภาพประกอบ 213

ภาพประกอบ 213 นางป้าย และการประกวดนางป้าย

ขบวนนางรำและกลองยาว ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับคณะกลองยาวอันมีลีลาท่าฟ้อนสวยสดงดงาม โดยอำเภอวาปีปทุมนั้นนั้นขึ้นชื่อเรื่องกลองยาว ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น ดังภาพประกอบ 214-222

ภาพประกอบ 214 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 1

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 215 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 2

ภาพประกอบ 216 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 3

ภาพประกอบ 217 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 4

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 218 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 5

ภาพประกอบ 219 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 6

ภาพประกอบ 220 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 7

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 221 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 8

ภาพประกอบ 222 การแข่งขันกลองยาวและนางรำประกอบ 9

แต่ละขบวนแหนั้นจะต้องมีสาวงามผู้ถือป้ายนำขบวนนางรำและขบวนกลองยาว โดยเป็นลูกหลานชาววาปีปทุมและมีภูมิลำเนาในอำเภอวาปีปทุมโดยกำเนิด เป็นการประกวดสาวงามผู้ถือป้ายมีชื่อเรียกว่า ขวัญใจกลองยาว โดยการแต่งกายจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอกผ้าถุงสั้นห่มสไบ โดยตัดเย็บจากผ้าลายเอกลักษณ์ของจังหวัดมหาสารคามนั้นก็คือผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก ดังภาพประกอบ 223-224

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 223 นางป้าย และการประกวดนางป้าย 1

ภาพประกอบ 224 นางป้าย และการประกวดนางป้าย 2

พิธีเปิดและการแสดงเปิดงาน เปิดงานโดยนายอำเภอวาปีปทุมโดยมีการตีกลองยาวจากท่านนายอำเภอเป็นการเปิดงาน และมอบรางวัลถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพฯ แก่คณะกลองยาที่ได้รับรางวัลชนะเลิศผู้ว่าราชการจังหวัดหวัดแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก ดังภาพประกอบ 225-227

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 225 พิธีเปิดและการแสดงเปิดงาน

ภาพประกอบ 226 ถ้วยพระราชทานในการแข่งขันกลองยาว

ภาพประกอบ 227 พิธีเปิดและการแสดงเปิดงาน

Mahasarakham University

การประกวดธิดากลองยาววาปี 15 หมู่บ้านในอำเภอวาปีปทุมพร้อมใจกันส่งนางงามเข้าร่วมประกวดแต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอิสานสั้นโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานซึ่งจุดเด่นงานออนซอนกลองยาว ดังภาพประกอบ 228

ภาพประกอบ 228 การประกวดธิดากลองยาววาปี

3.5 งานประเพณีบุญออกพรรษา แข่งขันเรือยาว และไหลเรือไฟท่าขอนยาง

ประเพณีไหลเรือไฟเป็นประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งที่ชาวอีสานสืบทอดปฏิบัติใน เทศกาลออกพรรษา ทำกันในวันขึ้น 15 ค่ำถึงแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ตามแม่น้ำลำคลอง จังหวัดที่มีการไหลเรือไฟปัจจุบันคือ จังหวัดศรีสะเกษ สกลนคร นครพนม หนองคาย เลย มหาสารคาม และอุบลราชธานี โดยเฉพาะชาวนครพนมนั้นถือเป็นประเพณีสำคัญมาก เมื่อใกล้จะออกพรรษาชาวบ้านจะแบ่งกันเป็น “คุ้ม” โดยยึดถือเอกชื่อวัดใกล้บ้านเป็นหลักในการตั้งชื่อคุ้ม เช่น ถ้าอยู่ใกล้วัดกลางก็จะเรียกกันว่า “ชาวคุ้มวัดกลาง” ชาวคุ้มวัดต่างๆ ก็จะจัดให้มีการแข่งเรือ ส่วงเฮือ แห่ปราสาทผึ้ง และการไหลเรือไฟส่วนในจังหวัดมหาสารคามนั้นได้จัดขึ้นทุกปี เรียกว่า “งานประเพณีไหลเรือไฟไทญ้อ”

เรือไฟ หรือภาษาถิ่นเรียกกันว่า “เฮือไฟ” นี้เป็นเรือที่ทำด้วยต้นกล้วยท่อนกล้วยหรือไม้ไผ่ ต่อเป็นลำเรือยาวประมาณ 5 - 6 วา ข้างในบรรจุขนม ข้าวต้มผัดหรือสิ่งของที่ต้องการบริจาคทาน ข้างนอกเรือมีดอกไม้ ธูปเทียน ตะเกียง ขี้ไต้ สำหรับจุดให้สว่างไสวก่อนจะปล่อยเรือไฟ ซึ่งเรียกว่า การไหลเรือไฟ หรือปล่อยเฮือไฟ

มูลเหตุของการไหลเรือไฟ นั้นมีคตินิยมเช่นเดียวกับการลอยกระทง แต่เป็นการลอยกระทงก่อนที่อื่น 1 เดือน โดยมีความเชื่อกันหลายประเด็นคือ

ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชารอยพระพุทธบาทที่ประทับไว้ ณ หาดทรายริมฝั่งแม่น้ำนัมทามหานที

ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระรัตนตรัย

ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาคุณพระแม่คงคา

ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพญานาค

Mahasarakham University

ที่บริเวณสนามกลางบ้านท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ชาวบ้านท่าขอนยางร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาสารคามจัดประเพณีไหลเรือไฟ ออกพรรษาชาวไทญ้อทั้ง 15 หมู่บ้าน เพื่อสืบสานประเพณีที่ดีงาม สำหรับการจัดงานประเพณีไหลเรือไฟไทญ้อเนื่องในวันออกพรรษาในนั้นได้จัดสืบทอดกันมาเป็นประจำทุกปี สำหรับการไหลเรือไฟไทญ้อนั้นเนื่องจากชาวชุมชนท่าขอนยางเดิมที่เป็นชาวญ้อที่ย้ายถิ่นฐานมาตั้งบ้านพักอาศัยอยู่ที่บริเวณดังกล่าว โดยใช้ชื่อว่าบ้านท่าขอนยาง ปัจจุบันมีทั้งหมด 5 หมู่บ้าน

ก่อนถึงวันงานไหลเรือไฟ ชาวคุ้มวัดจะช่วยกันประดิษฐ์ตกแต่งเรือไฟด้วยต้นกล้วย ไม้ไผ่หรือวัสดุอย่างใดอย่างหนึ่งที่สามารถลอยน้ำได้ ให้มีรูปร่างลักษณะเหมือนเรือมีความยาวไม่น้อยกว่า 6 เมตร จะประดิษฐ์เป็นรูปเจดีย์ วิหาร หงส์ นาค ครุฑ หรือรูปอย่างใดก็ได้ที่คิดว่าสวยงาม มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้เพื่อความสวยงามและเพื่อให้การจุดประทีป โคมไฟอยู่ได้ทนทาน เมื่อถึงวันงาน ภาคกลางวันก็จะมีขบวนแห่ไหลเรือไฟบก ซึ่งนำขึ้นไปวางบนพาหนะล้อเลื่อนต่าง ๆ แล้วเข้าขบวนแห่แหนทุกคุ้มวัดพร้อมกัน โดยมีการแสดงพื้นบ้านประกอบขบวนอย่างสนุกสนานสวยงาม การแห่ขบวนตำนานงานประเพณีออกพรรษา การแสดงวิถีชาวญ้อที่อาศัยอยู่ในตำบลท่าขอนยาง และในขบวนแห่เรือไฟในภาคกลางคืน ก็จะมีการทำพิธีกรรมทางศาสนา เช่น กราบพระ รับศีล ฟังเทศน์ และการกล่าวบูชารอยพระพุทธบาท ต่อจากนั้นจึงนำเรือไฟไปลงน้ำ และเริ่มจุดประทีปโคมไฟแล้วปล่อยให้ล่องไปตามแม่น้ำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนา และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในบทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเผยแพร่ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้อย่างกว้างขวางต่อไป

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆที่ร่วมในขบวนประเพณีบุญออกพรรษา แข่งขันเรือยาว และไหลเรือไฟท่าขอนยาง รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนประเพณีบุญออกพรรษา แข่งขันเรือยาว และไหลเรือไฟท่าขอนยางในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในอำเภอกันทรวิชัย โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 28

ตาราง 28 รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานประเพณีบุญออกพรรษา แข่งขันเรือยาว และไหลเรือไฟท่าขอนยาง

รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานประเพณีบุญออกพรรษา แข่งขันเรือยาว และไหลเรือไฟท่าขอนยาง

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. ป้ายขบวนนำ	เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากทุกหมู่บ้านในตำบลท่าขอนยาง	แต่งกายด้วยชุดด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน จุดเด่นคือเป็นชุดประจำชนเผ้าไทญ้อจะเน้นสีครามหรือสีดำทั้งเสื้อและผ้าถุงห่มด้วยสไบผ้าขาวม้าสีขาวดำ

Mahasarakham University

ตาราง 28 (ต่อ)

รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานประเพณีบุญออกพรรษา แข่งขันเรือยาว และไหลเรือไฟท่าขอนยาง		
2. ขบวนเฉลิมพระเกียรติ	ขบวนอันเชิญพระบรมฉายาลักษณ์	ผู้อันเชิญนั้นสวมชุดผู้ดีอีสานอันแสดงถึงความแข็งแรงร่วมในขบวน
3. ขบวนวิถีชีวิตและสัญลักษณ์ของงาน	เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอึดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหาร	ที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ
4. ขบวนของดีท่าขอนยาง	สัญลักษณ์ของไทญ้อบ้านท่าขอนยางคือจระเข้ยักษ์จำลอง และรถปลาแม่น้ำชี	ที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ
5. ขบวนนางรำและกลองยาว	ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละขบวนเป็นความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงาม	ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น
6. กิจกรรมการไหลเรือไฟและปล่อยโคม	เป็นความร่วมมือของบ้านทางขอนยางกับมหาวิทยาลัยมหาสารคามร่วมกันทำเรือไฟเพื่อลอยถวายเป็นพุทธบูชาเนื่องในเทศกาลออกพรรษา	สวมใส่ชุดประจำชนเผ่าไทญ้อบ้านท่าขอนยาง
7. กิจกรรมการแข่งเรือ	บ้านท่าขอนยางนั้นอยู่ติดกับแม่น้ำชีจึงได้มีการจัดกิจกกรมแข่งเรือยาวขึ้นเป็นประจำทุกปี	สวมใส่ชุดประจำชนเผ่าไทญ้อบ้านท่าขอนยาง

ป้ายนำขบวน เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากทุกหมู่บ้านในตำบลท่าขอนยาง แต่งกายด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน จุดเด่นคือเป็นชุดประจำชนเผ่าไทญ้อจะเน้นสีครามหรือสีดำทั้งเสื้อและผ้าถุงห่มด้วยสไบผ้าขาวม้าสีขาวดำ ทำให้ชุดเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ดังภาพประกอบ 229

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 229 ป้ายขบวนนำงานประเพณีไหลเรือไฟไทญ้อ

ขบวนวิถีชีวิตและสัญลักษณ์ของงาน เป็นการนำสัญลักษณ์ประเพณีที่โดดเด่นและของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอึดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหาร ที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ ดังภาพประกอบ 230

ภาพประกอบ 230 เรือไฟเฉลิมพระเกียรติ

ขบวนของดีท่าขอนยาง สัญลักษณ์ของไทญ้อบ้านท่าขอนยางคือจระเข้ยักษ์จำลองและรถปลาแม่น้ำชีที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ ดังภาพประกอบ 231-234

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 231 ขบวนของดีท่าขอนยาง

ภาพประกอบ 232 เรือไฟเฉลิมพระเกียรติ

ภาพประกอบ 233 ขบวนของดีท่าขอนยาง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 234 แถลงข่าวการจัดงาน

ขบวนนางรำและกลองยาว ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละขบวนเป็นความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงาม ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงยาว ห่มสไบ เพราะชาวญ้อจะเป็นคนเรียบร้อย โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น ดังภาพประกอบ 235-236

ภาพประกอบ 235 ขบวนนางรำ

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 236 การแต่งกายขบวนนางรำ

กิจกรรมการแข่งเรือ บ้านท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามนั้นอยู่ติดกับแม่น้ำชีจึงได้มีการจัดกิจกรรมแข่งขันเรือยาวขึ้นเป็นประจำทุกปี สวมใส่ชุดประจำชนเผ่าไทญ้อบ้านท่าขอนยาง ดังภาพประกอบ 237

ภาพประกอบ 237 การแข่งเรือยาว

กิจกรรมการไหลเรือไฟและปล่อยโคมลอม เป็นความร่วมมือของชาวบ้านท่าขอนยางกับมหาวิทยาลัยมหาสารคามร่วมกันทำเรือไฟเพื่อลอยถวายเป็นพุทธบูชาเนื่องในเทศกาลออกพรรษาของทุกปี การแต่งกายสวมใส่ชุดประจำชนเผ่าไทญ้อบ้านท่าขอนยาง ดังภาพประกอบ 238-239

ภาพประกอบ 238 เรือไฟ

ภาพประกอบ 239 การปล่อยโคม

4. ประเพณีประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

พัฒนาการขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกประเพณีออกเป็น 4 จังหวัด 5 ประเภท คือ จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดที่สี่ในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ มีประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังตาราง 29

Mahasarakham University

ตาราง 29 ประเพณีและขบวนแห่ประจำหวัดกาฬสินธุ์

ประเพณีและขบวนแห่ประจำหวัดกาฬสินธุ์		
ชื่องาน	ชื่อประเพณี	ความเชื่อที่เกี่ยวข้อง
งานขบวนแห่ในประเพณี	บุญคูณคาน	ประเพณีบุณคูณลานเป็นวัฒนธรรม น้อมรำลึกถึงพระคุณของพระแม่โพสพ หรือบุญคุณของข้าวที่มีต่อมนุษย์ และเพื่อความเป็นสิริมงคลของเกษตรกร
งานขบวนแห่ทางด้านศาสนา	งานนมัสการพระธาตุยาคู	องค์พระธาตุพบใบเสมาแกะสลักภาพนูนต่ำเรื่องพุทธประวัติในเดือนพฤษภาคมของทุกปี ชาวบ้านจะจัดให้มีงานประเพณีบุญบั้งไฟเพื่อเป็นการขอฝนและนำความร่มเย็นมาสู่หมู่บ้าน
งานขบวนแห่เฉลิมฉลองประจำปี	งานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม	งานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม จัดขึ้นประมาณวันที่ 12 สิงหาคมของทุกปี ณ โรงแรมริมปาว เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้ทรงโปรดเกล้าฯ สนับสนุนส่งเสริมและรับงานการทอผ้าไหมแพรวาของชาวผู้ไทยเข้าไว้ในโครงการศิลปาชีพในพระบรมราชินูปถัมภ์ จนทำให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายทั่วไป ตลอดจนเป็นการเสริมสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชาวผู้ไทยอีกด้วย
งานขบวนแห่เกี่ยวกับความเชื่อ	งานประเพณีบุญบั้งไฟตะไลล้าน	เมื่อพูดถึง ภูไท หรือผู้ไทหลายคนมักจะนึกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติพันธุ์ที่มีภาษาพูด การแต่งกาย สาวงามภูไท และวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างออกไปจากคนอีสานที่มีเชื้อสายลาว เริ่มเป็นงานบุญบั้งไฟตะไลล้านในปี 2549 ในงานมีการจัดประกวดขบวนแห่งบั้งไฟตะไล แข่งขันจุดบั้งไฟตะไล การจุดบั้งไฟตะไลล้านบูชาแถน ซึ่งเป็นการสืบสานงานวัฒนธรรมผู้ไทย เสริมสร้างความสมานสามัคคี ความเข้มแข็งของชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

Mahasarakham University

4.1 งานมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์

โปงลาง ถือได้ว่าเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้เพราะโปงลางได้เปลี่ยนสภาพจากขอลอ หรือเกราะลอ มาเป็นเครื่องดนตรีธรรมชาติประเภทเครื่องตีไม้ โดยปราชญ์ชาวบ้านของจังหวัดกาฬสินธุ์คือ นายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้พัฒนาจนกลายมาเป็นเครื่องดนตรีชิ้นหนึ่ง บรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานชิ้นอื่นๆ จนเกิดเป็นวงดนตรีโปงลาง มีการคิดท่าฟ้อนประกอบลายโปงลางรวมทั้งการแสดงต่างๆ ที่ดัดแปลงมาจากวิถีชีวิตธรรมชาติของคนชนบทอีสาน จนเป็นที่รู้จักและยอมรับกันโดยทั่วไปเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทรงโปงลางที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ ทรงร่วมวงโปงลาง บรรเลงลายเต้ยโขงและลายลมพัดพร้าว ที่พลิ้วหวานจับใจ จังหวัดกาฬสินธุ์จึงถือเอาวันที่ 26 กุมภาพันธ์ ของทุกปีเป็นวันเริ่มงานมหกรรมโปงลาง แพรวาและกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์สืบต่อกันมาสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดในฐานะผู้รับผิดชอบงานด้านศิลปะและวัฒนธรรม กำหนดให้มีการประกวดวงดนตรีและการแสดงโปงลาง โดยแบ่งประเภทวงออกเป็น ๓ ระดับ คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับประชาชน โดยจัดให้มีการประกวดในช่วงเวลาของงานเทศกาลประจำปีที่ยิ่งใหญ่นี้คือ งานมหกรรมประกวดดนตรีโปงลาง งานเทศกาลผ้าไหมแพรวา ที่เป็นสุดยอดของดีเอกลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ อีกทั้งยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานถ้วยรางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรีโปงลางระดับประชาชน ถ้วยรางวัลชนะเลิศระดับมัธยมศึกษา พระราชทานจากสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์อัครราชกุมารี และถ้วยรางวัลชนะเลิศระดับประถมศึกษาจากเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จากปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา นับว่าเป็นปีทองของดนตรี

โปงลางของจังหวัดกาฬสินธุ์เพราะดนตรีโปงลางของจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้สร้างชื่อเสียงให้แก่จังหวัดและประเทศไทย โดยได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดดนตรีพื้นเมืองนานาชาติ ระดับมัธยมศึกษา ครั้งที่ 1 ณ ประเทศตุรกี จนเป็นผลให้การแสดงดนตรีโปงลางของจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

งานมหกรรมโปงลาง แพรวาและงานกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นงานประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดที่จัดเป็นประจำทุกปี เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ประชาชนและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยชาวต่างประเทศต่างให้ความสนใจกับงานเทศกาลนี้ โดยในแต่ละปีจะเดินทางมาเที่ยวชมและเลือกซื้อสินค้าพื้นเมืองเลื่องชื่อของจังหวัดไปปีละเป็นจำนวนมาก เป็นการส่งเสริมรายได้อุตสาหกรรมท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย วัตถุประสงค์หลักของงานนี้มุ่งเผยแพร่ ฟื้นฟู อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนเผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยีและผลงานของส่วนราชการทั้งภาครัฐและเอกชนของจังหวัด แก่ประชาชนผู้สนใจทั่วไป จุดเน้นสำคัญของงานคือขบวนแห่ในพิธีเปิดงานที่มโหฬารที่แสดงให้เห็นถึง ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สร้างขึ้นจากคำขวัญของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ว่า "โปงลางเลิศล้ำ วัฒนธรรม ผู้ไทย ผ้าไหมแพรวา ผาเสวยภูพาน มหาธารลำปาว ไดโนเสาร์สัตว์โลกล้านปี" ที่แสดงถึงความรักสามัคคี ความพร้อมเพรียง การรวมใจเป็นหนึ่งของผู้คนที่จะช่วยกันจรรโลง เชิดชูเกียรติ ชื่อเสียง และเอกลักษณ์ของเมืองกาฬสินธุ์ให้เป็นที่รู้จักสืบไป

Mahasarakham University

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆที่ร่วมในขบวนงานมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนงานมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 30

ตาราง 30 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. พิธีบรวงสรวง	มหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์เป็นงานที่จัดขึ้นประจำปีจึงต้องเอาฤกษ์ด้วยการบอกกล่าวเจ้าเมืองคนแรกของจังหวัดกาฬสินธุ์นั้นก็คือ พระยาชัยสุนทร	ผู้ว่าราชการจังหวัดหวัดและข้าราชการชั้นสูง แต่งกายด้วยชุดผ้าไหมพื้นเมืองอันเป็นลายประจำจังหวัดกาฬสินธุ์นั้นก็คือผ้าแพรวา
2. พิธีเปิดงานและนิทรรศการ	ภายในงานมีการจัดแสดงและผ้าไหมแพรวาของกลุ่มแม่บ้านในจังหวัดกาฬสินธุ์และรวมไปถึงกรรมวิธีในการทอผ้าแพรวา	ทุกคนในงานต่างสวมใส่ชุดภูไทกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นชุดเอกลักษณ์ของงานห่มและมัดเอวด้วยผ้าแพรวาหลากหลายลาย และนุ่งซิ่นมัดหมู่ไทที่ได้ออกแบบเป็นชุดที่เข้ากันได้อย่าลงตัว
3. การแสดงพิธีเปิด	เป็นการแสดงจากวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์โดยการแสดงเปิดงานนั้นเป็นกานแสดงที่เล่าเรื่องราวของประวัติผ้าแพรวารวมไปถึงกรรมวิธีกรทอผ้าและจบด้วยจุดการแสดงเทิดพระเกียตริสมเด็จพระราชินีผู้ทรงเมตตากับการทอผ้าแพรวา	ผู้แสดงนั้นแต่งกายตามชุดการแสดงของพิธีเปิด อาทิเช่น รำแพรวากาฬสินธุ์ ฟ้อนละครูไท ฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์และการแสดงเทิดพระเกียตริโดยห่มสไบแพรวาสีฟ้าอันเป็นสีประจำองค์พระราชินี
4. การประกวดวงโปงลาง	เป็นไฮไลท์ของงานนั้นคือการประกวดวงโปงลางชิงถ้วยสมเด็จพระเทพและเงินรางวัลหนึ่งแสนบาท โดยแยกการแข่งขันเป็นสองรุ่นนั้นคือ นักศึกษาและประชาชน	ผู้แสดงเข้าร่วมประกวดนั้นแต่งกายตามชุดการแสดงของพิธีเปิด อาทิเช่น รำแพรวากาฬสินธุ์ ฟ้อนละครูไท ฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์และการแสดงเทิดพระเกียตริโดยห่มสไบแพรวาสีฟ้าอันเป็นสีประจำองค์พระราชินี

Mahasarakham University

ตาราง 30 (ต่อ)

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
5. การประกวดนางสาวกาสินธุ์	การประกวดนางสาวกาฬสินธุ์นั้นได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในจังหวัดกาฬสินธุ์โดยส่งตัวแทนสาวงามเข้าร่วมประกวดนางสาวกาฬสินธุ์	ผู้เข้าประกวดนั้นสวมใส่ชุดราตรียาวตัดเย็บด้วยผ้าแพรวาเป็นชุดที่นำผ้าแพรวามาตัดเย็บออกแบบและเพิ่มความสวยงามด้วยลูกไม้และรูปแบบในการตกแต่งประชันความสร้างสรรค์โชว์ฝีมือการออกแบบและตัดเย็บบนเรือนร่างสาวงามผู้เข้าประกวด

พิธีบรวงสรวง มหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์เป็นงานที่จัดขึ้นประจำปีจึงต้องเอาฤกษ์ด้วยการบอกกล่าวเจ้าเมืองคนแรกของจังหวัดกาฬสินธุ์นั้นก็คือ พระยาชัยสุนทร ผู้ว่าราชการจังหวัดหวัดและข้าราชการชั้นสูง แล้วได้ส่งเสริมเยาวชนทั้งจังหวัดให้เห็นความสำคัญของผ้าไหมหรือของดีประจำจังหวัดคือผ้าแพรวา แต่งกายด้วยชุดผ้าไหมพื้นเมืองอันเป็นลายประจำจังหวัดกาฬสินธุ์นั้นก็คือชุดภูไทกาฬสินธุ์ สวมใส่ด้วยเสื้อแขนกระบอกสีดำแถบเสื้อสีแดง ผ้าถุงไหมมัดหมี่ห่มสไบแพรวาสีแดงแล้วก็ใส่เครื่องประดับตามความเหมาะสมกับชุด ส่วนมากจะใส่เครื่องประดับสีเงิน ดังภาพประกอบ 240

ภาพประกอบ 240 พิธีบวงสรวงมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์

Mahasarakham University

พิธีเปิดงานและนิทรรศการภายในงานมีการจัดแสดงและผ้าไหมแพรวาของกลุ่มแม่บ้านในจังหวัดกาฬสินธุ์และรวมไปถึงกรรมวิธีในการทอผ้าแพรวา ทุกคนที่มาร่วมงานต่างสวมใส่ชุดภูไทกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นชุดเอกลักษณ์ของงานนี้ ห่มและมัดเอวด้วยผ้าแพรวาหลากหลายลาย และนุ่งซิ่นไหมมัดหมี่ภูไทที่ได้ออกแบบเป็นชุดที่เข้ากันได้อย่างลงตัว ยังช่วยส่งเสริมของดีเมืองกาฬสินธุ์ส่งเสริมแม่บ้านเพื่อที่จะให้มีแรงบันดาลใจอีกด้วย ดังภาพประกอบ 241-242

ภาพประกอบ 241 พิธีเปิดงานและนิทรรศการมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 1

ภาพประกอบ 242 พิธีเปิดงานและนิทรรศการมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 2

การแสดงพิธีเปิด เป็นการเดี่ยวโปงลางซึ้งเป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัดกาฬสินธุ์จำนวน 223 ลางและการแสดงจากวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์โดยการแสดงเปิดงานนั้นเป็นการแสดงที่เล่าเรื่องราวของประวัติผ้าแพรวารวมไปถึงกรรมวิธีกรทอผ้าและจบด้วยจุดการแสดงเทิดพระเกียรติสมเด็จพระราชินีผู้ทรงเมตตากับการทอผ้าแพรวา แล้วยังแสดงให้เห็นความสำคัญของวิถีชีวิตของคน

Mahasarakham University

ภูไทและชีวิตความเป็นอยู่ของคนอีสานพร้อมถ่ายทอดกระบวนท่ารำผ่านการแสดงเหล่านี้ ผู้แสดงนั้นแต่งกายตามชุดการแสดงของพิธีเปิด อาทิเช่น รำแพรวากาฬสินธุ์ ฟ้อนละครูไท ฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์และการแสดงเทิดพระเกียรติโดยห่มสไบแพรวาสีฟ้าอันเป็นสีประจำองค์พระราชินี โดยส่วนใหญ่ถ้าแสดงเกี่ยวกับวิถีชีวิตจะเน้นแต่งกายด้วยเสื้อแขนกระบอกแล้วห่มสไบใส่ผ้าถุงตามความเป็นอยู่ของชาวกาฬสินธุ์ ดังภาพประกอบ 243-248

ภาพประกอบ 243 การแสดงพิธีเปิดมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 1

ภาพประกอบ 244 การแสดงพิธีเปิดมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 2

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 245 การแสดงพิธีเปิดมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 3

ภาพประกอบ 246 การแสดงพิธีเปิดมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 4

ภาพประกอบ 247 การแสดงพิธีเปิดมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 5

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 248 การแสดงพิธีเปิดมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์ 6

การประกวดวงโปงลาง เป็นไฮไลท์ของงานนั้นคือการประกวดวงโปงลางชิงถ้วยสมเด็จพระเทพฯ และเงินรางวัลหนึ่งแสนบาท โดยแยกการแข่งขันเป็นสองระดับคือ ระดับนักเรียนนักศึกษาและระดับประชาชนทั่วไป นักแสดงที่เข้าร่วมประกวดนั้นต้องแต่งกายตามชุดการแสดงของพิธีเปิดโดยส่วนใหญ่การแสดงก็จะมุ่งเน้นไปที่ผ้าประจำจังหวัดนั้นก็คือผ้าไหมแพรวา อาทิเช่น รำแพรวากาฬสินธุ์ ฟ้อนละครูไท ฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์และการแสดงเทิดพระเกียรติโดยห่มสไบแพรวาสีฟ้าอันเป็นสีประจำองค์พระราชินี การแต่งกายส่วยใหญ่จะมีผ้าไหมแพรวา แต่ละการแสดงก็จะแตกต่างกันออกไปบ้างการแสดงก็จะเป็นด้านความงานของหญิงสาว บางการแสดงก็จะสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอีสานวิถีชีวิตความเป็นอยู่แล้วนำมันจัดเป็นการแสดงให้เห็นบนเวทีอย่างงดงาม ดังภาพประกอบ 249-250

ภาพประกอบ 249 การประกวดวงโปงลาง 1

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 250 การประกวดวงโปงลาง 2

การประกวดนางสาวกาฬสินธุ์ การประกวดนางสาวกาฬสินธุ์นั้นได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในจังหวัดกาฬสินธุ์โดยส่งตัวแทนสาวงามเข้าร่วมประกวดนางสาวกาฬสินธุ์ ผู้เข้าประกวดได้ทำกิจกรรมกับหลายหน่วยงานพร้อมทั้งยังได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดกาฬสินธุ์ด้วย ผู้ประกวดยังต้องสวมใส่ชุดราตรียาวที่ตัดเย็บด้วยผ้าแพรวาจากการออกแบบและเพิ่มความสวยงามด้วยลูกไม้และรูปแบบในการตกแต่งเพื่อประชันความสร้างสรรค์โชว์ฝีมือการออกแบบและตัดเย็บบนเรือนร่างสาวงามผู้เข้าประกวด แล้วยังต้องแต่งกายด้วยชุดภูไทกาฬสินธุ์ที่มีผ้าไหมแพรวาเป็นส่วนประกอบหลัก การประกวดครั้งนี้ยังทำให้ผู้เข้าประกวดได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญต่างๆ ภายในจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังภาพประกอบ 251-252

ภาพประกอบ 251 การประกวดนางสาวกาฬสินธุ์ 1

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 252 การประกวดนางสาวกาฬสินธุ์ 2

4.2 งานประเพณีบุญคูณคาน

"ปราสาทข้าว" ถือเป็นศิลปะที่เกิดจากแรงศรัทธาของชาวบ้าน สร้างขึ้นเพื่อประเพณีบุญบายศรีสู่ขวัญข้าวคูณลาน หรือบุญคูณลาน ตามความเชื่อโบราณ ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ของชาวอีสาน โดยจะประกอบพิธีหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว เพื่อระลึกถึงบุญคุณของพระแม่โพสพและแสดงออกถึงความกตัญญูต่อแผ่นดินที่ให้ผลผลิตเพื่อการยังชีพ และเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและการเพาะปลูกตลอดจนเพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ในประเพณีบุญบายศรีสู่ขวัญข้าวคูณลาน มีจุดเริ่มต้นการสร้างในปี พ.ศ. 2537 โดยขณะนั้น เมื่อถึงช่วงเวลาประกอบพิธีบุญคูณลานชาวบ้านส่วนใหญ่ยังนวดข้าวไม่เสร็จ จึงนำมัดข้าวที่ยังไม่แยกเมล็ดข้าวออกจากฟางมาถวายวัดจนเกิดเป็นแนวคิดในการนำมัดรวงข้าวดังกล่าว มาสร้างเป็นปราสาทข้าว และพัฒนารูปแบบมาจนมีขนาดใหญ่และสวยงามอลังการเช่นปัจจุบัน

การเตรียมการสร้าง "ปราสาทข้าว" เพื่อใช้ในการประกอบพิธีบุญบายศรีสู่ขวัญคูนลานนั้น จะเป็นการอาศัยแรงศรัทธาและพลังความสามัคคีจากคนในชุมขนในการร่วมกิจกรรมในโครงการพร้อมทำการคัดและมัดรวงข้าวที่สมบูรณ์ ซึ่งได้จากศรัทธาของชาวบ้านที่นำมารวบรวมกันไว้ที่วัด จากนั้นนำมาประดับตกแต่งอย่างประณีตจนกลายเป็นปราสาทข้าวขนาดใหญ่ ซึ่งใช้ระยะเวลาการสร้างโดยประมาณ 2 เดือน นับจากวันเริ่มต้นสู่วันเสร็จสมบูรณ์ จึงถือได้ว่าการประกอบพิธีบุญบายศรีสู่ขวัญคูนลาน เป็นผลงานศิลปะชั้นเยี่ยมที่สะท้อนถึงพลังแห่งศรัทธาและความสามัคคีในชุมชนได้เป็นอย่างดี

อนึ่งคำว่า "ลาน" หมายถึง สถานที่สำหรับนวดข้าว "คูณ" คือการทำให้เพิ่มขึ้น คำนี้จึงมีความหมายว่าการนำข้าวที่นวดแล้วกองให้สูงขึ้น เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ เป็นเหมือนการทำขวัญข้าว เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ข้าวที่อยู่ภายในลาน ซึ่งโดยปกติแล้วการทำบุญคูณลานของชาวบ้านจะทำไม่พร้อมกัน แต่จะขึ้นอยู่กับการเก็บเกี่ยวข้าว หากมีการขนข้าวเข้ายุ้งข้าวเมื่อใดก็ถือเอาวันนั้นเป็นวันทำบุญคูณลาน เป็นกิจกรรมร่วมกันของครอบครัวและสมาชิกในชุมชน มีการนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ และการประกอบพิธีบายศรีสูตรขวัญให้แก่ข้าว

Mahasarakham University

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆที่ร่วมในขบวนงานบุญคูณคาน รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนประเพณีบุญคูณคาน ในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในอำเภอฆ้องชัย โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 31

ตาราง 31 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานบุญคูณคาน

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานบุญคูณคาน

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. ป้ายขบวนนำ	เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลอำเภอ	ผู้ถือป้ายนั้นแต่งกายด้วยชุดไทยตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่น
2. พิธีเปิดสู่ขวัญข้าว	รถขบวนที่นำข้าวมามัดต่อกันเป็นปาสารทสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ ก่อนนำมาเข้าพิธีสู่ขวัญข้าว	บนปราสาทนั้นมีแม่โพสพแต่งกายด้วยด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน นั่งอยู่หน้าปราสาทข้าว
3. ขบวนแห่รอบปราสาทข้าว	เป็นขบวนแห่เครื่องสักการะที่จะนำมาสู่ขวัญข้าวโดยเป็นความร่วมมือของทุกคนในชุมชน	ทุกคนในงานต่างสวมใส่ชุดภูไทกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นชุดเอกลักษณ์ของงานห่มและมัดเอวด้วยผ้าแพรวาหลากหลายลาย และนุ่งซิ่นมัดหมู่ไทที่ได้ออกแบบเป็นชุดที่เข้ากันได้อย่างลงตัว
4. การแสดงพิธีเปิด	เป็นการแสดงจากวิทยาลับนาฏศิลป์กาฬสินธุ์โดยหลังพิธีสู่ขวัญข้าวเสร็จนั้นก็จะเป็นการแสดงเล่าถึงพิธีกรรม ในชื่อชุดการแสดง กว่าจะมาเป็นข้าว	ผู้แสดงเข้าร่วมประกวดนั้นแต่งกายตามชุดการแสดงของพิธีเปิด อาทิ เช่น ฟ้อนสู่ขวัญข้าว ฟ้อนสาวคูณลาน เป็นต้น

ป้ายขบวนนำ เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลอำเภอ ผู้ถือป้ายนั้นแต่งกายด้วยชุดไทยตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่นโดยจะแต่งกายด้วยชุดไทยห่มสไบใส่ผ้าถุงหน้านางสวมใส่ชฎาพร้อมเครื่องประดับตามความเหมาะสม ดังภาพประกอบ 253

Mahasarakham University

ภาพประกอบที 253 ป้ายขบวนนำงานประเพณีบุญคูณคาน

พิธีเปิดสู่ขวัญข้าว รถขบวนที่นำข้าวมามัดต่อกันเป็นปาสารทสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ ก่อนนำมาเข้าพิธีสู่ขวัญข้าวบนปราสาทนั้นมีแม่โพสพแต่งกายด้วยด้วยชุดอีสานโดยใช้ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นโดยตัดเย็บในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน นั่งอยู่หน้าปราสาทข้าว ดังภาพประกอบ 254-257

ภาพประกอบ 254 การสร้างปราสาทข้าวงานประเพณีบุญคูณคาน

ภาพประกอบ 255 บริเวณโดยรวบปราสาทข้าวงานประเพณีบุญคูณคาน

ภาพประกอบ 256 การสร้างปราสาทข้าวงานประเพณีบุญคูณคาน

ภาพประกอบ 257 พิธีกรรมสู่ขวัญข้าว

ขบวนแห่รอบปราสาทข้าว เป็นขบวนแห่เครื่องสักการะที่จะนำมาสู่ขวัญข้าวโดยเป็นความร่วมมือของทุกคนในชุมชน ทุกคนในงานต่างสวมใส่ชุดภูไทกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นชุดเอกลักษณ์ของคนในพื้นที่หรือคนต่างอำเภอที่มาร่วมในงาน ห่มและมัดเอวด้วยผ้าแพรวาหลากหลายลาย และนุ่งซิ่นมัดหมี่ไหมที่ได้ออกแบบเป็นชุดที่เข้ากันได้อย่างลงตัว ดังภาพประกอบ 258-259

ภาพประกอบ 258 ขบวนแห่รอบปราสาทข้าว 1

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 259 ขบวนแห่รอบปราสาทข้าว 2

การแสดงพิธีเปิด เป็นการแสดงจากวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์โดยหลังพิธีสู่ขวัญข้าวเสร็จนั้นก็จะเป็นการแสดงเล่าถึงพิธีกรรม ในชื่อชุดการแสดง กว่าจะมาเป็นข้าวแต่ละเม็ดออกมา ชาวบ้านจึงเห็นความสำคัญเลยจัดพิธีบูชาข้าวขึ้น ผู้เข้าร่วมแสดงประกวดนั้นแต่งกายตามชุดตามการแสดงของพิธีเปิด อาทิเช่น ฟ้อนสู่ขวัญข้าว ฟ้อนสาวคูณลาน เป็นต้น แต่ละการแสดงก็จะแตกต่างกันออกไปบางการแสดงก็จะสื่อให้เห็นถึงความสำคัญของข้าวบางการแสดงก็จะแสดงถึงการเจริญเติบโตของข้าวหรือความสวยต่างๆ ดังภาพประกอบ 260-261

ภาพประกอบ 260 การแสดงพิธีเปิดงานประเพณีบุญคูณคาน

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 261 ป้ายขบวนนำและการก่อปราสาทข้าวงานประเพณีบุญคูณคาน

4.3 งานนมัสการพระธาตุยาคู

จากการตรวจสอบหลักฐานสันนิษฐานว่าสร้างในสมัยทวารวดี ต่อมาคงปรักหักพังไปตามกาลเวลาและเพราะขาดการดูแลเอาใจใส่ ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา คงสร้างเจดีย์ทรงแปดเหลี่ยมก่ออิฐถือปูนซ้อนทับฐานเดิมและในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์คงมีการสร้างต่อเติมส่วนยอดให้สูงขึ้นอีกจนกระทั่งถึง พ.ศ. 2510-2512 กรมศิลปากรได้ทำการขุดแต่งและบูรณะเจดีย์องค์นี้ รวมทั้งได้จดทะเบียนเป็นโบราณสถาน

พระธาตุยาคูนี้ชาวบ้านเชื่อกันว่า เป็นเจดีย์ที่บรรจุอัฐิของพระเถระชั้นผู้ใหญ่ที่ชาวเมืองเคารพนับถือ จึงจัดให้มีเทศกาลบูชาพระธาตุประจำปี ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม เพื่อขอฝนและความสงบร่มเย็นแก่หมู่บ้าน

ลักษณะทั่วไปเป็นพระธาตุเจดีย์ขนาดใหญ่ที่สุดในบริเวณเมืองฟ้าแดดสงยาง ก่อด้วยอิฐดินเป็นเจดีย์ทรง 8 เหลี่ยมย่อมุมไม้ 12 มีขนาดฐานกว้าง 10 เมตร ยาว 10 เมตร สร้างซ้อนกันในลักษณะเป็นจตุรมุข มีบันไดทางขึ้น 4 ทิศ ความสูงวัดจากฐานถึงยอดสูง 8 เมตรหลักฐานที่พบเจดีย์ทรง 8 เหลี่ยม ใบเสมาหินทรายเส้นทางเข้าสู่พระธาตุยาคูจากตัวจังหวัดกาฬสินธุ์ ไปตามเส้นทางหลวงสาย 214 (กาฬสินธุ์-ร้อยเอ็ด) ระยะทางประมาณ 19 กิโลเมตร หรือจากตัวอำเภอกมลาไสยไปตามถนนหน้าโรงเรียนกมลาไสยระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร ถึงแยกบ้านเสมา เลี้ยวขวาเข้าถนนลูกรัง 500 เมตร

เมืองโบราณ "ฟ้าแดดสงยาง" เมืองฟ้าแดดสงยาง เป็นเมืองโบราณมีการสร้างผังเมืองมีลักษณะคล้ายใบเสมาตั้งอยู่ในเขตบ้านเสนา ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย ที่นี่พบหลักฐานว่ากลุ่มชนดั้งเดิมคือกลุ่มชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ตั้งถิ่นฐานบนเนินดินขนาดเล็กชื่อว่า "โนนเมืองเก่า" ต่อมาเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 12-16 เริ่มนับถือพุทธศาสนาจำภาคกลางซึ่งส่งผ่านมาจากการติดต่อค้าขายกับต่างถิ่นอันเป็นช่วงความเจริญสูงสุดของเมือง จึงเกิดการขยายเมือง มีการสร้างกำแพงเมืองคูเมืองล้อมรอบเพื่อแสดงอาณาเขต เพื่อปกปักรักษาเมือง และเพื่อประโยชน์ในการคมนาคมและการอุปโภคบริโภค ตลอดจนถึงมีการก่อสร้างอาคารศาสนสถาน พระธาตุเจดีย์ทั้งในและนอกเมือง นิยมทำใบเสมา

Mahasarakham University

จำหลักภาพพุทธประวัติและชาดกที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีจำนวนมากมายหลายร้อยใบ จนได้ชื่อเรียกหมู่บ้านว่า "บ้านเสมา" (เดิมชื่อบ้านก้อม)

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆ ที่ร่วมในขบวนงานนมัสการพระธาตุยาคู รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนงานนมัสการพระธาตุยาคูในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในอำเภอกมลาไสย โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 32

ตาราง 32 รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานนมัสการพระธาตุยาคู

รูปแบบการจัดขบวนและการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานนมัสการพระธาตุยาคู

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. พิธีบรวงสรวง	เป็นการเริ่มงานโดยการบอกกล่าวสิ่งศักดิ์ที่อยู่ในมงคลสถานที่พระธาตุยาคูแห่งนี้พร้อมด้วยเครื่องสักการะทั้งหลายพร้อมสรรพโดยมีนายอำเอเป็นผู้นำพิธี	ผู้ว่าราชการจังหวัดหวัดและข้าราชการชั้นสูง แต่งกายด้วยชุดผ้าไหมพื้นเมืองอันเป็นลายประจำจังหวัดกาฬสินธุ์นั้นก็คือผ้าแพรวา
2. รำถวาย	เป็นความร่วมมือจากทั้งภาครัฐภาคเอกชนและสถานศึกษาในอำเอกมลาไสยพร้อมใจกันมารำถวายเพื่อเป็นพุทธบูชาอันแสดงออกถึงความสมรสมานสามัคคีและแรงศรัทธาของคนในชุมชน	ผู้แสดงร่วมรำถวายองค์พระธาตุยาคูนั้นแต่งกายโดยสวมใส่เสื้อแขนกระบอกสีเหลืองและห่มสไบผ้าแพรวาสีแดง นุ่งซิ่นมัดหมี่ภูไท โดยเป็นการออกแบบชดการแสดงเพื่องานนี้โดยเฉพาะ
3. การแสดงแสงสีเสียง	เป็นความร่วมมือจากจังหวัดกาฬสินธุ์และอำเภอกมลาไสยได้มรการจัดการแสดงแสงสีเสียงเพื่อเป็นการรำลึกถึงประวัติศาสตร์ของเมืองฟ้าแดด ร้อยเป็นเรื่องราวผ่านการแสดงเป็นจิตภาพประกอบการแสดงแสงสีเสียง	ผู้แสดงนั้นแต่งกายตามบริบทและองค์ประกอบของเนื้อเรื่องและการแสดง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 262 บริเวณการจัดงาน 1

ภาพประกอบ 263 บริเวณการจัดงาน 2

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 264 ใบเสมา

รำถวาย เป็นความร่วมมือจากทั้งภาครัฐภาคเอกชนและสถานศึกษาในอำเอกมลาไสย พร้อมใจกันมารำถวายเพื่อเป็นพุทธบูชาอันแสดงออกถึงความสมรสมานสามัคคีและแรงศรัทธาของคนในชุมชน ผู้แสดงร่วมรำถวายองค์พระธาตุยาคูนั้นแต่งกายโดยสวมใส่เสื้อแขนกระบอกสีเหลืองและห่มสไบผ้าแพรวาสีแดง นุ่งซิ่นมัดหมี่ภูไท โดยเป็นการออกแบบชุดการแสดงเพื่องานนี้โดยเฉพาะ ดังภาพประกอบ 265-266

ภาพประกอบ 265 รำถวาย

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 266 การรำถวายพระธาตุยาคู

พิธีบรวงสรวง เป็นการเริ่มงานโดยการบอกกล่าวสิ่งศักดิ์ที่อยู่ในมงคลสถานที่พระธาตุยาคูแห่งนี้พร้อมด้วยเครื่องสักการะทั้งหลายพร้อมสรรพโดยมีนายอำเภอเป็นผู้นำประกอบพิธี โดยผู้ว่าราชการจังหวัดหวัดและข้าราชการชั้นสูง แต่งกายด้วยชุดผ้าไหมพื้นเมืองอันเป็นลายประจำจังหวัดกาฬสินธุ์นั้นก็คือผ้าแพรวา ดังภาพประกอบ 267

ภาพประกอบ 267 การแต่งกายในการรำบรวงสรวงพระธาคุยาคู

การแสดงแสงสีเสียง เป็นความร่วมมือจากจังหวัดกาฬสินธุ์และอำเภอกมลาไสยได้มีการจัดการแสดงแสงสีเสียงเพื่อเป็นการรำลึกถึงประวัติศาสตร์ของเมืองฟ้าแดดร้อยเป็นเรื่องราวผ่านการแสดงเป็นจิตภาพประกอบการแสดงแสงสีเสียง ผู้แสดงนั้นแต่งกายตามบริบทและองค์ประกอบของเนื้อเรื่องและการแสดง คนในงานก็ยังได้ใส่ชุดผ้าไหมและผ้าแพรวาอีกด้วย ดังภาพประกอบ 268-272

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 268 แสงสีเสียงย้อนรอยประวัติศาสตร์พระธาตุยาคู 1

ภาพประกอบ 269 แสงสีเสียงย้อนรอยประวัติศาสตร์พระธาตุยาคู 2

ภาพประกอบ 270 แสงสีเสียงย้อยรอยประวัติศาสตร์พระธาตุยาคู 3

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 271 แสงสีเสียงย้อนรอยประวัติศาสตร์พระธาตุยาคู 4

ภาพประกอบ 272 แสงสีเสียงย้อยรอยประวัติศาสตร์พระธาตุยาคู 5

4.4 งานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม

จังหวัดกาฬสินธุ์ จัดงานวิจิตรแพรวา ราชินีแห่งไหม เป็นประจำทุกปี เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 12 สิงหาคม 2559 ที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณรับเอาผ้าไหมแพรวาไว้ในโครงการศิลปาชีพทีเวทีกลางสนามหน้าศาลากลางจังหวัดกาฬสินธุ์ นายวินัย วิทยานุกูล ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นประธานเปิดงานวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม ประจำปี 2559 ซึ่งจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับส่วนราชการ ภาคเอกชน เพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 12 สิงหาคม 2559 เพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดี และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของ

Mahasarakham University

พระองค์ที่ทรงรับเอากลุ่มทอผ้าแพรวาไว้ในโครงการศิลปาชีพ ทรงให้การสนับสนุนส่งเสริมจนเรา สามารถพัฒนาผ้าไหมแพรวา สร้างงาน สร้างรายได้ให้ชาวกาฬสินธุ์มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และผ้าไหมแพรวาเป็นราชินีแห่งไหม มีการจัดแสดงแสง สี เสียงอย่างยิ่งใหญ่ เริ่มต้นด้วยการแสดงรำผู้ไทยของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ การโชว์บรรเลงโปงลาง 100 ลาง การเปิดตัวผู้เข้าประกวดนางสาวกาฬสินธุ์ ที่ผ่านเข้ารอบ 30 คนสุดท้าย รวมทั้งจำหน่ายสินค้าโอทอป ผลิตภัณฑ์ชุมชน อาหาร และของดีที่หลากหลายจากทุกอำเภอของจังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดใกล้เคียง ภายในงานยังอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองกาฬสินธุ์ ทั้งพระพุทธไสยาสน์ภูปอจำลอง พระพุทธไสยาสน์ภูค่าวจำลอง หลวงพ่อองค์ดำจำลอง พระธาตุยาคูจำลอง และอนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทรจำลอง มาให้ประชาชนได้สักการบูชาเพื่อความเป็นสิริมงคล ซึ่งสร้างความตื่นตาตื่นใจและสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว และผู้ร่วมงานอย่างมาก

นายสุรพจน์ รัชชุศิริ รองผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ กล่าวว่า งานวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม ประจำปี 2559 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 8-14 สิงหาคม 2559 ที่สนามหน้าศาลากลางจังหวัดกาฬสินธุ์ ภายในงานมีกิจกรรมนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ การจำหน่ายสินค้า OTOP กลุ่มแม่บ้านจังหวัดกาฬสินธุ์ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การประกวดเดินแบบเฉลิมพระเกียรติฯ รายได้ส่วนหนึ่งจะนำไปเป็นทุนการศึกษาให้เด็กนักเรียนในจังหวัดกาฬสินธุ์ การประกวดร้องเพลงลูกทุ่งท้องถิ่น ท้องที่กิจกรรมอาหารปลอดภัย และวันที่ 12 สิงหาคม 2559 ซึ่งเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จังหวัดกาฬสินธุ์ กำหนดจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ ตั้งแต่เวลา 06.00 น. พิธีทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ 85 รูป, เวลา 08.30 น. พิธีถวายพระพรชัยมงคล ณ หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา , เวลา 18.00 น. พิธีจุดเทียนชัยถวายพระพรชัยมงคล จพร้อมด้วยส่วนราชการร่วมกันเปิดศาลาวิจิตรแพรวา ที่หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ซึ่งมีการจัดแสดงโชว์ทอผ้าไหม จำหน่ายผ้าไหมแพรวา และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โอทอป ซึ่งเป็นผลงานจากฝีมือภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าของชาวกาฬสินธุ์ และที่สำคัญได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงมีพระเมตตาต่อผ้าไหมแพรวา จนทำให้ผ้าไหมแพรวามีการสืบทอดถึงปัจจุบันและมีเชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งถือว่ามีหนึ่งเดียวในโลก

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆที่ร่วมในขบวนงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหมในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 33

Mahasarakham University

ตาราง 33 รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานมหกรรมวิจิตรแพรวา ราชินีแห่งไหม

รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานมหกรรมวิจิตรแพรวา ราชินีแห่งไหม		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. ป้ายขบวนนำ	เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลเมืองมหากาฬสินธุ์	สวมใส่ชุดภูไทกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นชุดเอกลักษณ์ของงาน ห่มและมัดเอวด้วยผ้าแพรวาหลากหลายลาย และนุ่งซิ่นมัดหมู่ไทที่ได้ออกแบบเป็นชุดที่เข้ากันได้อย่าลงตัว
2. ขบวนเฉลิมพระเกียรติฟ้อนภูไทเปิดงาน	เป็นความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและสถานศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์พร้อมใจกันมารำเพื่อเป็นกรเทิดพระเกียรติสมเด็จพระราชินีที่ได้มีน้ำพระทัยต่อการทอผ้า	ทุกคนในงานต่างสวมใส่ชุดภูไทกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นชุดเอกลักษณ์ของงาน ห่มและมัดเอวด้วยผ้าแพรวาหลากหลายลาย และนุ่งซิ่นมัดหมู่ไทที่ได้ออกแบบเป็นชุดที่เข้ากันได้อย่าลงตัว
3. พิธีเปิดงาน	ผู้ว่าราชการกล่าวเปิดงาน	ผู้ว่าราชการจังหวัดหวัดและข้าราชการชั้นสูง แต่งกายด้วยชุดผ้าไหมพื้นเมืองอันเป็นลายประจำจังหวัดกาฬสินธุ์นั้นก็คือผ้าแพรวา
4. การจัดแสดงนิทรรศการผ้าแพรวา	ภายในงานมีการจัดแสดงและผ้าไหมแพรวาของกลุ่มแม่บ้านในจังหวัดกาฬสินธุ์และรวมไปถึงกรรมวิธีในการทอผ้าแพรวา	ทุกคนในงานต่างสวมใส่ชุดภูไทกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นชุดเอกลักษณ์ของงาน ห่มและมัดเอวด้วยผ้าแพรวาหลากหลายลาย และนุ่งซิ่นมัดหมู่ไทที่ได้ออกแบบเป็นชุดที่เข้ากันได้อย่าลงตัว
5. การจัดแฟชั่นโชว์	เป็นการเดินแบบแฟชั่นโชว์จากท่านผู้ว่าราชการและบุคคลสำคัญในจังหวัด นอกจากนี้ยังได้รับเชิญจากดารานักแสดงมาร่วมเดินแบบมากมา	ผู้เข้าร่วมเดินแฟชั่นโชว์นั้นสวมใส่ชุดราตรียาวตัดเย็บด้วยผ้าแพรวาเป็นชุดที่นำผ้าแพรวามาตัดเย็บออกแบบและเพิ่มความสวยงามด้วยลูกไม้และรูปแบบในการตกแต่งประชันความสร้างสรรค์โชว์ฝีมือการออกแบบและตัดเย็บ

Mahasarakham University

ตาราง 33 (ต่อ)

รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม		
ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
6. การประกวดธิดาแพรวา	การประกวดธิดาแพรวากาฬสินธุ์นั้นได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในจังหวัดกาฬสินธุ์โดยส่งตัวแทนสาวงามเข้าร่วมประกวดธิดาแพรวากาฬสินธุ์	ผู้เข้าประกวดนั้นสวมใส่ชุดราตรียาวตัดเย็บด้วยผ้าแพรวาเป็นชุดที่นำผ้าแพรวามาตัดเย็บออกแบบและเพิ่มความสวยงามด้วยลูกไม้และรูปแบบในการตกแต่งประชันความสร้างสรรค์โชว์ฝีมือการออกแบบและตัดเย็บบนเรือนร่างสาวงามผู้เข้าประกวด

ภาพประกอบ 273 แถลงข่าวงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม

ขบวนเฉลิมพระเกียรติฟ้อนภูไทเปิดงาน เป็นความร่วมมือจากทั้งภาครัฐภาคเอกชนและสถานศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์พร้อมใจกันมารำเพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระราชินีที่ได้มีน้ำพระทัยต่อการทอผ้า ทุกคนในงานต่างสวมใส่ชุดภูไทกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นชุดเอกลักษณ์ของงาน ห่มและมัดเอวด้วยผ้าแพรวาหลากหลายลาย และนุ่งซิ่นมัดหมี่ไหมที่ได้ออกแบบเป็นชุดที่เข้ากันได้อย่างลงตัว ดังภาพประกอบ 274

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 274 ฟ้อนภูไทเทิดพระเกียรติและการจัดแสดงแฟชั่นโชว์

พิธีเปิดงาน ผู้ว่าราชการกล่าวเปิดงาน ผู้ว่าราชการจังหวัดหวัดและข้าราชการชั้นสูง แต่งกายด้วยชุดผ้าไหมพื้นเมืองอันเป็นลายประจำจังหวัดกาฬสินธุ์นั้นก็คือผ้าแพรวาที่ทำให้เป็นเอกลักษณ์ของคนอีสานที่ได้เผยแพร่ให้คนทั้งโลกได้รับรู้ ดังภาพประกอบ 275-278

ภาพประกอบ 275 พิธีเปิดงานงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม

ภาพประกอบ 276 การแสดงเปิดงานงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม 1

ภาพประกอบ 277 การแสดงเปิดงานงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม 2

ภาพประกอบ 278 การแสดงเปิดงานงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม 3

การจัดแสดงนิทรรศการผ้าแพรวา ภายในงานมีการจัดแสดงและผ้าไหมแพรวาของกลุ่มแม่บ้านในจังหวัดกาฬสินธุ์และรวมไปถึงกรรมวิธีในการทอผ้าแพรวาทุกคนในงานต่างสวมใส่ชุดภูไทกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นชุดเอกลักษณ์ของงาน ห่มและมัดเอวด้วยผ้าแพรวาหลากหลายลาย และนุ่งซิ่นมัดหมี่ภูไทที่ได้ออกแบบเป็นชุดที่เข้ากันได้อย่างลงตัว ดังภาพประกอบ 279-282

ภาพประกอบ 279 การจัดแสดงนิทรรศการผ้าแพรวา 1

ภาพประกอบ 280 การจัดแสดงนิทรรศการผ้าแพรวา 2

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 281 การจัดแสดงนิทรรศการผ้าแพรวา 3

ภาพประกอบ 282 การแสดงเปิดงานงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม

การจัดแฟชั่นโชว์ เป็นการเดินแบบแฟชั่นโชว์จากท่านผู้ว่าราชการและบุคคลสำคัญในจังหวัด นอกจากนี้ยังได้รับเชิญจากดารานักแสดงมาร่วมเดินแบบมากมา ผู้เข้าร่วมเดินแฟชั่นโชว์นั้นสวมใส่ชุดราตรียาวตัดเย็บด้วยผ้าแพรวาเป็นชุดที่นำผ้าแพรวามาตัดเย็บออกแบบและเพิ่มความสวยงามด้วยลูกไม้และรูปแบบในการตกแต่งประชันความสร้างสรรค์โชว์ฝีมือการออกแบบและตัดเย็บ ดังภาพประกอบ 283-285

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 283 การจัดแฟชั่นโชว์ 1

ภาพประกอบ 284 การจัดแฟชั่นโชว์ 2

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 285 การจัดแฟชั่นโชว์ 3

การประกวดธิดาแพรวา การประกวดธิดาแพรวากาฬสินธุ์นั้นได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในจังหวัดกาฬสินธุ์โดยส่งตัวแทนสาวงามเข้าร่วมประกวดธิดาแพรวากาฬสินธุ์ ผู้เข้าประกวดนั้นต้องสวมใส่ชุดราตรียาวที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหมแพรวาเป็นชุดที่นำผ้าไหมแพรวามาตัดเย็บออกแบบและเพิ่มความสวยงามด้วยลูกไม้และรูปแบบในการตกแต่งประชันความคิดสร้างสรรค์โชว์ฝีมือการออกแบบและตัดเย็บบนเรือนร่างของสาวงามผู้เข้าประกวด ดังภาพประกอบ 286-287

ภาพประกอบ 286 การประกวดธิดาแพรวา

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 287 การประกวดธิดาแพรวา

4.5 งานประเพณีบุญบั้งไฟตะไลล้าน

ชาวผู้ไท บ้านกุดหว้า ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะประเพณีวัฒนธรรมผู้ไทบุญบั้งไฟตะไลล้านที่ไม่เหมือนใครมีที่เดียวในโลก เป็นความภาคภูมิใจของชาวบ้านกุดหว้า เป็นภูมิปัญญาของชาวผู้ไทที่สืบทอดกันมาสู่ลูกหลาน แถมยังสร้างชื่อเสียงให้กับชาวกุดหว้ามาโดยตลอด ที่นี่ได้รับการยกย่องว่าเป็นงานบุญบั้งไฟปลอดเหล้าที่มีความปลอดภัยในระดับสูงที่สุดในประเทศไทย

ความพิเศษนี้คือ เน้นปลอดเหล้า ปลอดภัย ปลอดการพนัน และพร้อมรับอาเซียนที่ผ่านมา เทศบาลตำบลกุดหว้า ร่วมกับเครือข่ายงดเหล้า และ สสส. รณรงค์ให้งานประเพณีบุญบั้งไฟตะไลล้านปลอดเหล้าต่อเนื่องกว่า 10 ปี นับตั้งแต่ปี 2549 เพราะต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย ลดปัจจัยเสี่ยงให้ประชาชนทุกคนที่มาเที่ยวชมงานมีความสนุก ปลอดภัย ไร้แอลกอฮอล์ และเข้าถึงสาระสำคัญของจิตวิญญาณของงานบุญประเพณีที่งดงาม

สาริกา อุทรักษ์ นายกเทศมนตรีตำบลกุดหว้า กล่าวว่า ก่อนการจัดงานทางเทศบาลได้มีการจัดเวทีชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนทำความเข้าใจ ตลอดจนมีข้อตกลงร่วมกัน ทุกคนในชุมชนเกิดความเข้าใจ ไม่ว่าจะเป็นเยาวชน ผู้นำ ชาวบ้าน และผู้ประกอบการร้านค้าต่างเปิดใจรับรู้ถึงปัญหา พร้อมให้ความร่วมมือ โดยไม่ดื่ม ไม่ขายแอลกอฮอล์ในระหว่างงาน เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็ง คนภายนอกที่เข้ามาก็ต้องเรียนรู้และปฏิบัติตามในแบบอย่างของเรา สำหรับความปลอดภัย ทางเทศบาลจัดสถานที่จุดบั้งไฟเป็นพื้นที่โซนนิ่งเพื่อสร้างมาตรการความปลอดภัยบริเวณฐานจุดบั้งไฟและจุดเข้าชมของนักท่องเที่ยว ที่สำคัญคือ บั้งไฟตะไลล้านของชาวกุดหว้าทุกบั้งจะต้องมีร่มชูชีพเพื่อชะลอการตกลงสู่พื้นดินอีกด้วย

"ในปีนี้เทศบาลตำบลกุดหว้าได้รับเกียรติจากพิพิธภัณฑ์ริบลีส์ 'เชื่อหรือไม่' พัทยา (ประเทศไทย) โดยสมพร นาคสืบทอดบุญบั้งไฟตะไลล้าน ตำบลกุดหว้า Thaihealth ซื่อตรง รองประธานกรรมการบริหาร ได้มอบประกาศนียบัตรเป็นบั้งไฟตะไลล้านที่ใหญ่ที่สุดในโลก ความยาวรอบบั้งตะไล 18.86 เมตร ในการจัดงานบุญบั้งไฟตะไลล้านปลอดเหล้า ปลอดภัย ปลอดการพนัน สู่อาเซียน ปี 2558 เป็นสิ่งที่ชาวกุดหว้าภาคภูมิใจมาก สามารถทำประเพณีบุญพญามารให้กลายเป็นบุญบั้งไฟ

Mahasarakham University

ปลอดเหล้าปลอดภัยได้ การจัดงานบุญประเพณีให้ปลอดเหล้าเรามาถูกทางแล้ว ปีต่อไปต้องขอความร่วมมือประชาสัมพันธ์ให้ทราบทั่วกันว่า งานบุญบั้งไฟตะไลล้านกุดหว้า เป็นงานปลอดเหล้า ปลอดภัย ปลอดการพนัน" นายกเทศมนตรีย้ำความสำเร็จ

งานนี้ ขบวนรำฟ้อนบูชาพญาแถน ผู้แสดงเป็นหญิงสาวตำบลกุดหว้ากว่า 400 คน ที่เต็มไปด้วยจิตวิญญาณชุมชนร่วมฟ้อนรำ พร้อมการเคลื่อนขบวนรถแห่บั้งไฟของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งประดับตกแต่งบั้งตะไลจำลองในหลายรูปแบบ มีการประดิษฐ์ตกแต่งที่สื่อถึงความเป็นวิถีชุมชนและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มีขบวนนางรำที่แต่งตัวด้วยสีสันสวยงามออกมาวาดลวดลาย อีกทั้งมีขบวนรณรงค์ปลอดเหล้า บุหรี่ อุบัติเหตุ และปัจจัยเสี่ยง สร้างสรรค์ร่วมในขบวน กิจกรรมนี้ทั้งเด็กเล็ก เยาวชนคนหนุ่มสาว ตลอดจนผู้สูงอายุในชุมชนมีส่วนร่วม สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ

ในวันจุดบั้งไฟเริ่มจุดตั้งแต่เช้าในพื้นที่โซนนิ่ง ฐานจุดบั้งไฟอยู่ห่างจากการเข้าชมของนักท่องเที่ยวระยะทาง 500 เมตร แต่ละค่ายบั้งไฟแบกบั้งไฟตะไลเข้าสู่พื้นที่ที่จัดไว้ และนำไปวางบนฐานสำหรับการจุด มีการส่งสัญญาณเป็นธงเขียว ธงแดง เพื่อให้คณะกรรมการรู้ว่าพร้อมที่จะจุดแล้ว

นาทีระทึกใจมาถึงเมื่อคนจุดบั้งไฟจุดครบแล้วต้องวิ่งออกมาแบบไม่หันหลังกลับเพื่อเข้าไปหลบในบังเกอร์ ควันสีขาวปนเทาจะค่อยๆ ลอยออกมา รอคอยให้บั้งไฟตะไลที่กำลังหมุนลอยขึ้นสู่ท้องฟ้าอย่างรวดเร็วด้วยเสียงที่ดังทั่วทั้งพื้นที่ เมื่อบั้งไฟขึ้นจนสุดแล้วร่มชูชีพจะค่อยๆ กางออก ตะไลจะค่อยๆ ร่อนลงมาถึงพื้นดินอย่างช้าๆ ด้วยความปลอดภัย

จากการลงที่พื้นที่และสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จากหน่วยงานต่างๆ ที่ร่วมในขบวนประเพณีบุญบั้งไฟตะไลล้าน รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดลำดับขบวนประเพณีบุญบั้งไฟตะไลล้านในแต่ละปีโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกหน่วยงานในอำเภอกุดหว้า โดยมีลำดับขบวนและความสำคัญ ดังตาราง 34

ตาราง 34 รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานประเพณีบุญบั้งไฟตะไลล้าน

รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานประเพณีบุญบั้งไฟตะไลล้าน

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
1. ป้ายขบวนนำ	เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลอำเภอกุดหว้า	อำเภอกุดหว้านั้นมีชื่อชื่อเสียงด้านฟ้าแพรวา ผู้ถือป้ายนั้นได้สวมใส่ผ้าแพรวาโดยการนำผ้าแพรวามาประยุกต์โดยผ้าสไบมาพันและห่อตัวเป็นการประยุกต์ให้มีความแปลกใหม่ในสายตาผู้ชมใส่กับผ้าซิ่นมัดหมี่ภูไทเข้ากันอย่างลงตัว

Mahasarakham University

ตาราง 34 (ต่อ)

รูปแบบการจัดขบวนแห่และการแต่งกายของผู้ร่วมขบวนงานประเพณีบุญบั้งไฟตะไลล้าน

ลำดับขบวน	ความสำคัญของขบวน	การแต่งกายของผู้ร่วมขบวน
2. ขบวนคำขวัญ	เป็นป้ายคำขวัญประจำอำเอกุดหว้า	ทุกคนในงานต่างสวมใส่ชุดภูไทกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นชุดเอกลักษณ์ของงาน ห่มและมัดเอวด้วยผ้าแพรวาหลากหลายลาย และนุ่งซิ่นมัดหมู่ไทที่ได้ออกแบบเป็นชุดที่เข้ากันได้อย่างลงตัว
3. ขบวนวิถีชีวิต	เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอึดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหาร	ที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวเลียนแบบชาวสวนตามความสวยงามตามแบบฉบับ
4. ขบวนนางรำ	ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละขบวนเป็นความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงาม	ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอกผ้าถุงสั้น ห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น ด้วยความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชาวภูไทบ้านกดหว้าส่วนมากนางรำนั้นก็จะใส่ชุดูไทบ้านกดหว้า
5. ขบวนรถบั้งไฟตะไลล้าน	การตกแต่งและองค์ประกอบของบั้งไฟ ที่นิยมและจัดเป็นงานเอกลักษณ์หนึ่งเดียวในประเทศไทย	ผู้แต่งกายนั่งบนรถบั้งไฟนั้นแต่งกายเลียนแบบนางฟ้านางสวรรค์แล้วแต่จินตนาการส่วนมากจะเป็นเด็กทั้งชายและหญิง
6. พิธีเปิดงาน	เป็นความร่วมมือจากทั้งภาครัฐภาคเอกชนและสถานศึกษาในอำเภอกุดหว้าพร้อมใจกันมารำเพื่อเป็นกรเทิดพระเกียรติสมเด็จพระ	ทุกคนในงานต่างสวมใส่ชุดภูไทกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นชุดเอกลักษณ์ของงาน ห่มและมัดเอวด้วยผ้าแพรวาหลากหลายลาย และนุ่งซิ่นมัดหมู่ไทที่ได้ออกแบบเป็นชุดที่เข้ากันได้อย่างลงตัว

Mahasarakham University

	ราชินีที่ได้มีน้ำพระทัยต่อการทอผ้า	

ป้ายขบวนนำ เป็นป้ายแรกของขบวนโดยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลอำเภอกุดหว้า อำเภอกุดหว้านั้นมีชื่อชื่อเสียงด้านทอผ้าพื้นเมือง ผู้ถือป้ายนั้นได้สวมใส่ผ้าแพรวาโดยการนำผ้าแพรวามาประยุกต์โดยผ้าสไบมาพันและห่อตัวเป็นการประยุกต์ให้มีความแปลกใหม่ในสายตาผู้ชมใส่กับผ้าซิ่นมัดหมี่ภูไทเข้ากันอย่างลงตัว ดังภาพประกอบ 288-289

ภาพประกอบ 288 ชุดเครื่องแต่งกายแบบประยุกต์

ภาพประกอบ 289 ชุดภูไทบ้านกุดหว้า

ขบวนคำขวัญ เป็นป้ายคำขวัญประจำตำบลกุดหว้า ต่างคนต่างชุมชนให้การร่วมมือเป็นอย่างดีร่วมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทุกคนในงานต่างสวมใส่ชุดภูไทกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นชุดเอกลักษณ์

Mahasarakham University

ของงาน ห่มและมัดเอวด้วยผ้าแพรวาหลากหลายลาย และนุ่งซิ่นไหมมัดหมี่ภูไทที่ได้ออกแบบเป็นชุดที่เข้ากันได้อย่าลงตัว ดังภาพประกอบ 290

ภาพประกอบ 290 ขบวนคำขวัญ

ขบวนวิถีชีวิต เป็นการนำผลิตภัณฑ์และของดีประจำท้องถิ่นนั้นนำมาจัดบนรถตกแต่งให้สวยงามเพื่อแสดงออกถึงความอุดมสมบูรณ์ถึงพืชพรรณธัญญาหาร ที่นั่งบนรถโชว์ผลิตผลทางการเกษตรส่วนมากจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่แต่งตัวจำลองชุดทำมาหากินของชาวบ้าน โดยเฉพาะชุดภูไทโบราณที่สวยงามตามแบบฉบับชาวภูไทบ้านกุดหว้า ที่มีต้นตำรับเป็นเวลานับพันปีมาแล้ว ดังภาพประกอบ 291-292

ภาพประกอบ 291 วิถีชีวิตการทอผ้าแพรวา

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 292 ขบวนวิถีชีวิต

ขบวนนางรำ ขบวนนางรำนั้นเป็นความร่วมมือของแต่ละขบวนเป็นความร่วมมือร่วมใจของแต่ละสถานศึกษาที่มีการฝึกซ้อมร่วมกับกลองยาวอันมีท่าฟ้อนสวยสดงดงาม ส่วนใหญ่แล้วขบวนนางรำนั้นจะสวมใส่เสื้อแขนกระบอก ผ้าถุงสั้น ห่มสไบ โดยผ้าที่ใช้มาตัดเย็บนั้นเป็นผ้าที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นสีสันสดใจเป็นที่ประทับแก่สายผู้พบเห็น ด้วยความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชาวภูไทบ้านกดหว้าส่วนมากนางรำนั้นก็จะใส่ชุดูไทบ้านกดหว้า ดังภาพประกอบ 293

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 293 ขบวนนางรำ

Mahasarakham University

ขบวนรถบั้งไฟตะไลล้าน การตกแต่งและองค์ประกอบของบั้งไฟ ที่นิยมและจัดเป็นงานเอกลักษณ์หนึ่งเดียวในประเทศไทย ผู้แต่งกายนั่งบนรถบั้งไฟนั้นแต่งกายเลียนแบบนางฟ้านางสวรรค์ แล้วแต่จินตนาการส่วนมากจะเป็นเด็กทั้งชายและหญิงและมีนางสนมด้วย ส่วนการจัดมันรถในขบวนแห่ก็ยังทำออกมาในรูปแบบต่างๆ แต่ละหมู่บ้านก็จะแตกต่างกันเพราะแต่ละหมู่บ้านก็จะมีความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่เหมือนกัน ดังภาพประกอบ 294

ภาพประกอบ 294 ขบวนรถบั้งไฟตะไลล้าน

พิธีเปิดงาน เป็นความร่วมมือจากทั้งภาครัฐภาคเอกชนและสถานศึกษาในอำเภอกุดหว้าพร้อมใจกันมารำเพื่อเป็นกรเทิดพระเกียรติสมเด็จพระราชินีที่ได้มีน้ำพระทัยต่อการทอผ้าทุกคนในงานต่างสวมใส่ชุดภูไทกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นชุดเอกลักษณ์ของงาน ห่มและมัดเอวด้วยผ้าแพรวาหลากหลายลายและนุ่งซิ่นมัดหมู่ไทที่ได้ออกแบบเป็นชุดที่เข้ากันได้อย่างลงตัว ดังภาพประกอบ 295-296

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 295 พิธีเปิดงาน

ภาพประกอบ 296 ขบวนนางรำแงกายด้วยชุดภูไทบ้านกุดหว้า

ศึกษาการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบไปด้วย ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ "แหล่งเรียนรู้อู่อารยธรรมใจกลางภาคอีสาน" ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยว ที่มีสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และศาสนา โดยมีกลยุทธ์ที่จะพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง เพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว ประเพณี วัฒนธรรม สินค้าและบริการของกลุ่มจังหวัดให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากขึ้นทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ และเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางตลาดท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงและประชาคมอาเซียนในวัฒนธรรมอีสาน ศาสนาและความเชื่อ คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ศาสนาจัดว่า เป็นวัฒนธรรมทางนามธรรมที่เมีผลกบวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยผ่านความเชื่อ ความเกรงกลัว ต้องการความมันคงทางจิตใจ ศาสนาและความเชื่อจึงทำให้เกิดวัฒนธรรมในสังคม ศาสนาและความเชื่อที่มีอิทธิพลกับวัฒนธรรมไทย คือ ศาสนาพุทธและพราหมณ์ ซึ่งมีการผสมผสานกันอยู่ตั้งแต่อดีต จนกลายเป็นวัฒนธรรมทางศาสนาที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างการผสมผสาน เช่น ความเชื่อเรื่องผีและอำนาจลี้ลับ เช่น ผี เทวดา เทพต่างๆ ทางศาสนาพราหมณ์ ความเชื่อผีแถน ผีเจ้าป่า เจ้าปู่ตา ผีบรรพบุรุษ ผีเรือน ของชาวพุทธ เป็นต้น การเชื่อเรื่องผีเหล่านี้ทำให้เกิดวัฒนธรรมชุมชน เช่น การไหว้ปู่ ตา การไหว้ผีตาแฮกของชาวอีสาน ความเชื่อเรื่องผีมีทั้งผีดี และผีร้าย จึงมีการสร้างวัฒนธรรมโดยผ่านเรื่องของผีมากมาย วัฒนธรรมความเชื่อเหล่านี้ทำให้เกิดประเพณีพิธีกรรมการปฏิบัติสืบทอดกนมายาวนาน (ประจวบ จันทร์หมื่น. 2559 : สัมภาษณ์) การเกิดขึ้นของคำว่า ประเพณี เป็นการเกิดขึ้นหลังจากสังคมนั้นสร้างวัฒนธรรมที่เข้มแข็งจนมีอัตลักษณ์ประจำชุมชนสามารถสืบทอดกลายเป็นประเพณีที่ชุมชนยอมรับ ดังนั้น ประเพณี และวัฒนธรรมก็คือสิ่งเดียวกัน เช่น ประเพณีลอยกระทง เกิดขึ้นจากวัฒนธรรมความเชื่อวา มนุษย์ทุกคน มีความทุกข์ มีบาปที่เคยกระทำ การลอยกระทง' คือ การนำเอาความทุกข์ หรือบาปที่เคยทำ เอาใส่กระทง แล้วนำไปลอยนำ เชื่อวาเมื่อลอยกระทงแล้วชีวิตจะความสุข เมื่อมีความเชื่อเช่นนั้น และมีการปฏิบัติมาเรื่อยๆ จนเกิดการยอมรับในสังคม จึงกลายเป็นประเพณี และมีการสืบทอดมาจนปัจจุบัน ซึ่งมีหลากหลายนับไม่ถ้วนในวัฒนธรรมชุมชน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของอีสาน คือความหลากหลายของความเชื่อของกลุ่มคน ซึ่งทางสังคมศาสตร์ใช้คำวา'"ชาติพันธุ์" เพื่อแบ่งแยกความหลากหลายของวัฒนธรรมและกลุ่มคน โดยมีองค์ประกอบ เช่น ภาษา ความเชื่อ ศาสนา เครื่องมือ เครื่องใช้ เปรียบเทียบวัฒนธรรมเพื่อพิจารณาความแตกต่าง ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม และกลุ่มคนกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสานมีมากกวา 10 กลุ่ม กระจายอยู่ทั่วพื้นทีของภาคอีสาน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ลาว ในอีสานกลาง จังหวัด มหาสารคาม ขอนแก่น ร้อยเอ็ด กลุ่มชาติพันธุ์ ญ้อ ภูไท โซ่ บลู แสก ในเขตอีสานเหนือ จังหวัด กาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม มุกดาหาร กลุ่มชาติพันธุ์ กุย (เดิมเรียกส่วย) ในอีสานใต้ จังหวัดศรีษะเกษ กลุ่มชาติพันธุ์เขมร ในจังหวัดสุรินทร์ กลุ่มชาติพันธุ์ฮัญกรู (ชาวบน) ในจังหวัดชัยภูมิ ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นเกิดจากปัจจัยหลัก คือ มีระบบนิเวศต่างกนจึงเกิดความเชื่อวัฒนธรรมและประเพณีต่างกนดังกล่าว ชาวอีสานในแต่ละชาติพันธุ์ล้วนมีอัตตลักษณ์ของตนเอง ทีแบ่งชัดเจนที่สุดก็คือ ภาษา การแต่งกาย รวมถึงโครงสร้างร่างกาย แต่ในด้านของประเพณี พิธีกรรม คนอีสานยังคงมี

Mahasarakham University

ความคล้ายคลึงกัน เพราะมีประเพณีวัฒนธรรมที่มีความสุข เมื่อมีความเชื่อเช่นนั้น และมีการปฏิบัติมาเรื่อยๆ จนเกิดการยอมรับในสังคม จึงกลายเป็นประเพณี และมีการสืบทอดมาจนปัจจุบัน ซึ่งมีหลากหลายนับไม่ถ้วนในวัฒนธรรมชุมชน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของอีสาน คือความหลากหลายของความเชื่อของกลุ่มคน ซึ่งทางสังคมศาสตร์ใช้คำวา '"ชาติพันธุ์" เพื่อแบ่งแยกความหลากหลายของวัฒนธรรมและกลุ่มคน โดยมีองค์ประกอบ เช่น ภาษา ความเชื่อ ศาสนา เครื่องมือเครื่องใช้ เปรียบเทียบวัฒนธรรมเพื่อพิจารณาความแตกต่าง ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม และกลุ่มคนกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสานมีมากกวา 10 กลุ่ม กระจายอยู่ทั่วพื้นทีของภาคอีสาน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ลาว ในอีสานกลาง จังหวัด มหาสารคาม ขอนแก่น ร้อยเอ็ด กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ ภูไท โซ่ บลู แสก ในเขตอีสานเหนือ จังหวัด กาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม มุกดาหาร กลุ่มชาติพันธุ์กุย (เดิมเรียกส่วย) ในอีสานใต้ จังหวัดศรีษะเกษ กลุ่มชาติพันธุ์เขมร ในจังหวัดสุรินทร์ กลุ่มชาติพันธุ์ฮัญกรู (ชาวบน) ในจังหวัดชัยภูมิ ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นเกิดจากปัจจัยหลัก คือ มีระบบนิเวศต่างกนจึงเกิดความเชื่อวัฒนธรรมและประเพณีต่างกนดังกล่าว ชาวอีสานในแต่ละชาติพันธุ์ล้วนมีอัตตลักษณ์ของตนเอง ทีแบ่งชัดเจนที่สุดก็คือ ภาษา การแต่งกาย รวมถึงโครงสร้างร่างกาย แต่ในด้านของประเพณี พิธีกรรม คนอีสานยังคงมีความคล้ายคลึงกัน เพราะมีประเพณีวัฒนธรรมทีเหมือนกันประเพณีพิธีกรรม คือ กฎเกณฑ์หรือการควบคุมทางสังคม ที่ทำหน้าที่ชี้นำและควบคุมพฤติกรรมของผู้คนทีอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน มีรากเหง้าเดียวกัน ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีสัมพันธ์ภาพที่ดีและสมศักดิศรีความเป็นคน ศาสนาดั้งเดิมของชาวไทยคือความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ เมื่อศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์เข้ามาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ จึงผสมกลมกลืนเป็นศาสนา ชาวบ้านทีเมีความเชื่อถือทังผี พราหมณ์ พุทธ ชาวบ้านจะประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อที่ปฏิบัติสืบทอดกนมาโดย เรียกว่าประเพณีการทำบุญ

ประเพณีของชาวอีสานมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ที่แบ่งชัดเจนที่สุด คือ เรื่องของภาษา การแต่งกาย รวมถึงโครงสร้างร่างกาย แต่ในด้านของประเพณี พิธีกรรม คนอีสานยังคงมีความคล้ายคลึงกน เพราะมีประเพณีวัฒนธรรมที่ถือสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต คือ ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ซึ่งเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งของชาวอีสานฮีตสิบสอง มาจากคำสองคำได้แก่ฮีต คือคำว่า จารีต ซึ่งหมายถึง ความประพฤติ ธรรมเนียม ประเพณี ความประพฤติที่ดีและ สิบสอง หมายถึง สิบสองเดือน ดังนั้นฮีตสิบสองจึงหมายถึงประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่างๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี เป็นการผสมผสานพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องผีและพิธีกรรมทางการเกษตร เข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ประเพณีในฮีตสิบสองมีดังนี้ เดือนอ้าย (เดือน 1) บุญเข้ากรรม เลี้ยงพระเนื่องในพิธีที่พระสงฆ์ผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส มาขอแสดงอาบัติของตนแก่ที่ประชุมสงฆ์

เดือนยี่ (เดือน2) บุญคูนลาน เป็นบุญหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อความเป็นศิริมงคล โดยการประพรมน้ำพุทธมนต์ยุ้งฉางลานข้าว ทำขวัญข้าว เก็บฟืนไว้ใช้

เดือน 3 บุญข้าวจี่ ถวายอาหารพระที่วัด ฟังเทศน์ ฟังธรรมมีการนำข้าวจี่ไปถวายพระ

เดือน 4 บุญพระเวส เป็นการเลี้ยงพระและฟังเทศน์มหาชาติ มีกิจกรรมที่สำคัญ คือ แห่กัณฑ์หลอน แห่ข้าวพันก้อนเทศน์ มาลัยหมื่น มาลัยแสน อ่านสังกาศเทศน์มหาชาติ

เดือน 5 บุญสงกรานต์ ถือวาเป็นวันขึ้นปี ใหม่ ให้เอาดอกไม้ธูปเทียนไปวัด เลี้ยงภัตตาหารพระสงฆ์ ฟังเทศน์ มีบายศรีสู่ขวัญ เอาน้ำหอมผสมขมิ้นรดสรงแก่ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ที่เคารพนับถือ

Mahasarakham University

เดือน 6 บุญบั้งไฟ ทำพิธีส่งบั้งไฟไปขอฝนจากพญาแถน เป็นการทำบุญเลี้ยงพระก่อนหน้าการทำนา แห่บั้งไฟเป็นการรื่นเริงสนุกสนาน

เดือน 7 บุญซำฮะ เป็นการทำบุญเพื่อล้างสิ่งชั่วร้าย เช่น ผีบ้านเรือน หลักเมืองเพื่อความเป็นศิริมงคลของปี นิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์เย็นและตอนเช้ามีการเลี้ยงพระ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ ทำความสะอาดบ้าน เช่น ผีประจำหมู่บ้าน ผีปู่ ย่า ตายาย ผีไร่นา ผีหลักเมือง

เดือน 8 บุญเข้าพรรษา เอาข้าวตอกดอกไม้ ขี้ผึ้ง ธูปเทียนไปรวมกันที่วัด ฟังเทศน์หล่อเทียนพรรษาถวายวัด ถวายปัจจัย เช่น ข้าวสาร อาหารแห้งน้ำมันแก่พระเพื่อใช้ในพรรษา

เดือน 9 บุญข้าวประดับดิน เลี้ยงภัตตาหารสงฆ์ ทำบังสุกุลส่งบุญไปให้ผู้ตายฟังสวดพาหุงอาหารเซ่นผีไปวางตามพื้นดิน ตามป่าเพื่อผีไม่มีญาติจะได้กิน

เดือน 10 บุญข้าวสาก เป็นการถวายสลากภัตรแก่พระสงฆ์ พระเณรรูปใดจับสลากได้ของผู้ใด ผู้นั้นถวายสิ่งของแก่พระสงฆ์ และเอาอาหารสำหรับเปรตไปแขวนไว้ตามต้นไม้ ถวายผ้าอาบน้ำ

เดือน 11 บุญออกพรรษา ถวายภัตตาหารพระสงฆ์ มีพิธีถวายปราสาทผึ้ง ไหลเรือไฟ (คล้ายลอยกระทงของภาคกลาง)ตักบาตรเทโว เดือน 12 บุญกฐิน ถือวาเป็นบุญที่ให้กุศลแรง ถวายผ้ากฐินคองสิบสี่เป็นคำ และข้อปฏิบัติคู่กับฮีตสิบสอง มาจากคำสองคำ ได้แก่ คอง หรือ คลอง (ภาษาอีสานไม่ออกเสียงควบกล้ำ) คือคำว่า ครรลอง ซึ่งหมายถึง ธรรมเนียมประเพณี หรือแนวทาง และ สิบสี่ หมายถึง สิบสี่ข้อ ดังนั้นคลองสิบสี่จึงหมายถึงแนวทางที่ประชาชนทุกระดับ นับตั้งแต่พระมหากษัตริย์ ผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมือง พระสงฆ์ และคนธรรมดาสามัญพึงปฏิบัติสิบสี่ข้อ ซึ่งอาจจัดหมวดหมู่ได้ดังนี้

1. เป็นหลักปฏิบัติกล่าวถึงครอบครัวในสังคม ตลอดจนผู้ปกครองบ้านเมือง

2. เป็นหลักปฏิบัติของพระมหากษัตริย์ในการปกครองบ้านเมือง และหลักปฏิบัติของประชาชนพระมหากษัตริย์

3. เป็นหลักปฏิบัติที่เน้นให้ประชาชนปฏิบัติตามจารีตประเพณี และคนในครอบครัวที่ปฏิบัติต่อกัน

4. เป็นหลักปฏิบัติในการปกครองบ้านเมืองให้อยู่เป็นสุขตามจารีตประเพณี ‘คองสิบสี ในความหมายดังที่กล่าวมา เป็นความหมายของ “พระอริยานุวัตร” บางครั้งเรียกวา คลองเจ้าคลองขุน มีทั้งหมดสิบสี่คลอง ซึ่งชาวอีสานยึดถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติมาแต่โบราณ แต่คลองสิบสีในปัจจุบันชาวบ้านอีสานโดยส่วนใหญ่รู้จักกันในความหมายที่ว่า เป็นประเพณีของชาวบ้าน เป็นวัฒนธรรมและกฎกติกาของชุมชน หรือวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ เป็นการปฏิบัติให้ถูกต้องตามมารยาทในสังคม ซึ่งมีมากกวาสิบสี่ข้อ เช่น

5. เมื่อได้ข้าวใหม่หรือผลหมากรากไม้ ให้บริจาคทานแก่ผู้มีศีลแล้วตนจึงบริโภคและแจกจ่ายแบ่งญาติพี่น้องด้วย

6. อย่าโลภมาก อย่าจ่ายเงินแดงแปงเงินคว้าง และอยากล่าวคำหยาบช้ากล้าแข็ง

7. ให้ทำป้ายหรือกำแพงเอือนของตน แล้วปลูกหอบูชาเทวดาไว้ในสี่แจ (มุม) บ้านหรือแจเฮือน

8. ให้ล้างตีนก่อนขึ้นเฮือน

9. เมื่อถึงวันศีล 7-8 ค่ำ 14-15 ค่ำ ให้สมมา (ไหว้) ก้อนเส้า สมมาคีงไฟ สมมาขั้นบันได สมมาผักตู (ประตู) เฮือนที่ตนอาศัยอยู่

10. ให้ล้างตีนก่อนเข้านอนตอนกลางคืน

Mahasarakham University

11. ถึงวันศีล ให้เมียเอาดอกไม้ธูปเทียนมาสมมาสามี แล้วให้เอาดอกไม้ไปถวายสังฆ์เจ้า

12. ถึงวันศีลดับ ศีลเพ็ง ให้นิมนต์พระสงฆ์มาสูดมนต์เฮือน แล้วทำบุญตักบาตร

13. เมื่อภิกษุมาคลุมบาตร อย่าให้เพิ่นคอย เวลาใส่ บาตรอย่าซูน (แตะ) บาตรอย่าซูนภิกษุสามเณร

14. เมื่อภิกษุเข้าปริวาสกรรม ให้เอาขันข้าวตอกดอกไม้ธูปเทียน และเครื่องอัฐบริขารไปถวายเพิ่ม

15. เมื่อเห็นภิกษุ เดินผ่านมาให้นั่งลงยกมือไหว้แล้วจึงค่อยเจรจา

16. อย่าเหยียบเงาพระสงฆ์

17. อย่าเอาอาหารเงื่อน (อาหารที่เหลือจากการบริโภค) ทานแก่สังฆ์เจ้าและอย่าเอาอาหารเงื่อนให้สามีตัวเองกิน

18.อย่าเสพกามคุณในวันศีล วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันมหาสงกรานต์และวันเกิดของตน

อย่างไรก็ตาม ชาวอีสานยังมีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมความเชื่ออยู่ เช่นกัน ผ่านการละเล่น ผ่านการเล่านิทาน คติคำกลอน ผญา ซึ่งทำให้เห็นวัฒนธรรมชุมชนที่แตกต่างชัดเจนขึ้น ประเพณีล้วนได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่สังคมรับเอาแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิตประเพณีจึงเรียกได้ว่าเป็น วิถีแห่งการดำเนินชีวิตของสังคม โดยเฉพาะศาสนาซึ่งมีอิทธิพลต่อประเพณีไทยมากที่สุด ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีการจัดประเพณีอันเป็นประเพณีประจำจังหวัดที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างชัดเจนตามแคมเปญ “อะเมซิ่ง ไทยแลนด์ (Amazing Thailand)” กลายเป็นนิยามง่ายๆ ที่อธิบายภาพลักษณ์ของสังคมไทยที่ตั้งอยู่บนความทับซ้อนทางความคิด ความเชื่อ และการแสดงออกต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดตั้งแคมเปญนี้ขึ้นอย่างถูกที่ถูกเวลา เพราะไล่เรียงมาตั้งแต่วิกฤตเศรษฐกิจโลกตกต่ำในปี 2526 วิกฤตสงครามอ่าวเปอร์เซียที่ทำให้ราคาน้ำมันพุ่งทะยานในปี 2533 เหตุการณ์การเมืองพฤษภาทมิฬในปี 2535 ตามด้วยวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้งปี 2540 ที่ล้วนเป็นเหตุให้เศรษฐกิจไทยติดหล่ม สิ่งที่จะนำพาประเทศไทยหลุดพ้นนั้นคือภาคการท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งเป็นความหวังที่จะดึงเอาการจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวมาขยายและต่อลมหายใจเศรษฐกิจไทยให้หมุนเวียนไปได้

ในปี 2541-2542 แคมเปญ “อะเมซิ่ง ไทยแลนด์” จึงดำเนินไปด้วยเป้าหมายที่ชัดเจน คือการส่งเสริมให้ประเทศไทยอยู่ในแผนที่เดินทางของนักท่องเที่ยวทั่วโลก ด้วยสินค้าท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ ซึ่งเวลาเพียง 2 ปี แคมเปญนี้ก็ได้สร้างความอัศจรรย์ทางตัวเลขได้จริง เห็นได้จากตัวเลขนักท่องเที่ยวต่างชาติของไทยจำนวน 7.22 ล้านคน ที่สร้างรายได้ 220,755 ล้านบาทในปี 2540 อันเป็นผลให้จังหวัดทั้ง 4 จังหวัดภายใต้ชื่อกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ มีประเพณีอันเป็นประเพณีประจังหวัดและมีชื่อเสียงโดยแต่ละประเพณีแต่ละจังหวัดได้จัดขึ้นนั้นล้วนประกอบไปด้วยขบวนแห่อันวิจิตรตระการตา ซึ่งในแต่ละจังหวัดนั้นได้มีบุญประเพณีประจำหวัดและในแต่แต่ละประเพณีนั้นได้มีริ้วขบวนแห่เป็นส่วนประกอบ โดยที่ผู้ร่วมขบวนนั้นได้สวมใส่เสื้อผ้าอันเป็นเอกลักษณ์แต่ละท้องที่ ซึ่งเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงวิถีชีวิตรวมไปถึงอาชีพและความเป็นอยู่ของชาวอีสานในแต่ละจังหวัด ชาวอีสานส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีเวลาว่างจาก

Mahasarakham University

การทำนา ก็จะจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ไว้ใช้ในครอบครัว หรือใช้ในการประกอบอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ในการดำรงชีพของครอบครัว (มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2543 : 1-2)

ทุกพื้นที่ในภาคอีสานนั้นได้มีการทอผ้าอย่างแพร่หลายโดยเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ในภาคอีสานจนกลายมาเป็นอาชีพและเป็นหัตกรรมที่ควรค่าแก่การส่งเสริม ทำให้ทุกพื้นที่ได้มีการกำหนดลายผ้าเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัดเกิดขึ้น โดยลายผ้าที่ในแต่ละจังหวัดได้เลือกมาเป็นลายผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัดนั้นเป็นลายผ้าที่ที่ในแต่ละจังหวัดนั้นได้มีการทออย่างแพร่หลายและมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยการศึกษาค้นคว้าจากหลักฐานของการนุ่งห่มของคนในสมัยโบราณโดยปรากฏหลักฐานที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นในพิพิธภัณฑ์และรวมไปถึงรูปถ่ายและการบอกเล่าสืบต่อกันมา นอกจากจะมีการศึกษาค้นคว้าจากประวัติศาสตร์แล้วนั้นสิ่งที่เราได้พบเห็นได้อย่างชัดเจนคือในวิถีชีวิตของประชากรในแต่ละจังหวัดที่ได้มีการสวมใส่ในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงในขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ นั้นหมายถึงเครื่องนุ่งห่มที่ปรากฏในงานประเพณีอันสำคัญในแต่ละทิ้งที่แต่ละจังหวัด โดยในพื้นที่ศึกษานั้นเราได้กำหนดพื้นที่กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบไปด้วย ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ โดยทั้ง 4 จังหวัดนี้มีเอกลักษณ์ลายผ้าประจำจังหวัดอย่างชัดเจน

เครื่องแต่งกายของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด

ร้อยเอ็ดเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการทอผ้าที่สวยงามและมีคุณภาพดียิ่งอันเป็นการผลิตสิ่งทอที่สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวร้อยเอ็ดที่สั่งสมจากบรรพบุรุษนานนับศตวรรษจากผ้าทอนั้นนำมาเป็นเครื่องนุ่งห่มและเครื่องแต่งกาย ชีวิตประจำวันของชาวบ้านในจังหวัดร้อยเอ็ด การแต่งกายส่วนใหญ่ใช้ผ้าทอมือ ซึ่งทำจากเส้นใยธรรมชาติ เช่น ผ้าฝ้าย และผ้าไหม ผ้าพื้นเมืองอีสาน ชาวอีสานถือว่าการทอผ้าเป็นกิจกรรมยามว่างหลังจากฤดูการทำนาหรือว่างจากงานประจำอื่นๆ ใต้ถุนบ้านแต่ละบ้านจะกางหูกทอผ้ากันแทบทุกครัวเรือน โดยผู้หญิง ในวัยต่างๆ จะสืบทอดกันมาผ่านการจดจำและปฏิบัติจากวัยเด็ก ทั้งลวดลายสีสัน การย้อมและการทอ ผ้าที่ทอด้วยมือจะนำไปใช้ตัดเย็บทำเป็นเครื่องนุ่งห่ม หมอน ที่นอน ผ้าห่ม และการทอผ้ายังเป็นการเตรียมผ้าสำหรับการออกเรือนสำหรับหญิงวัยสาว ทั้งการเตรียมสำหรับตนเองและเจ้าบ่าว ทั้งยังเป็นการวัดถึงความเป็นกุลสตรี เป็นแม่เหย้าแม่เรือนของหญิงชาวอีสานอีกด้วย ผ้าที่ทอขึ้นจำแนกออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. ผ้าทอสำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน จะเป็นผ้าพื้นไม่มีลวดลาย เพราะต้องการความทนทานจึงทอด้วยฝ้ายย้อมสีตามต้องการ

2. ผ้าทอสำหรับโอกาสพิเศษ เช่น ใช้ในงานบุญประเพณีต่างๆ งานแต่งงาน งานฟ้อนรำ ผ้าที่ทอจึงมักมีลวดลายที่สวยงามวิจิตรพิสดาร มีหลากหลายสีสัน

ประเพณีที่คู่กันมากับการทอผ้าคือการลงข่วง โดยบรรดาสาวๆ ในหมู่บ้านจะพากันมารวมกลุ่มก่อกองไฟ บ้างก็สาวไหม บ้างก็ปั่นฝ้าย กรอฝ้าย ฝ่ายชายก็ถือโอกาสมาเกี้ยวพาราสีและนั่งคุยเป็นเพื่อน บางครั้งก็มีการนำดนตรีพื้นบ้านอย่างพิณ แคน โหวต มาบรรเลงจ่ายผญาโต้ตอบกัน เนื่องจากจังหวัดร้อยเอ็ดมีชนอยู่หลายกลุ่มวัฒนธรรม การผลิตผ้าพื้นเมืองจึงแตกต่างกันไปตามกลุ่มวัฒนธรรม ลวดลายผ้าพื้นเมืองอีสานทั้งสองกลุ่มนิยมใช้ลายขนานกับตัว ซึ่งต่างจากผ้าซิ่นล้านนาที่นิยมลายขวางตัวและนุ่งยาวกรอมเท้า ในขณะที่ชาวไทยลาวนิยมนุ่งผ้าซิ่นสูงระดับเข่าแต่ไม่สั้นเหมือนผู้หญิงเวียงจันทร์และหลวงพระบาง การต่อหัวซิ่นและตีนซิ่นจะต่อด้วยผ้าชนิดเดียวกัน ส่วนหัวซิ่นนิยมด้วยผ้าไหมชิ้นเดียวทอเก็บขิดเป็นลายโบคว่ำและโบหงายมีสีแดงเป็นพื้น ส่วนการต่อตะเข็บและลักษณะการนุ่งจะมีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากภาคอื่นคือ การนุ่งซิ่นจะนุ่งป้ายหน้าเก็บซ่อนตะเข็บ

Mahasarakham University

การใช้ผ้าสำหรับสตรีชาวอีสาน ผ้าซิ่นสำหรับใช้เป็นผ้านุ่งของชาวอีสานนั้นจะมีลักษณะการใช้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ผ้าซิ่นสำหรับผู้หญิงที่มีสามีแล้ว (ธนภัทร ชินอ่อน. 2559 : สัมภาษณ์) จะใช้ผ้าสามชิ้นมาต่อกันโดยแบ่งเป็นผ้าหัวซิ่น ผ้าตัวซิ่น และผ้าตีนซิ่น ผ้าแต่ละชิ้นมีขนาดและลวดลายต่างกันผ้าหัวซิ่น จะมีขนาดกว้างประมาณ 20 ซม. ยาวเท่ากับผ้าซิ่น มีลวดลายเฉพาะตัว คือ ทอเป็นลายขวางสลับเส้นไหมแทรกเล็กๆ สลับสีสวยงามส่วนตัวซิ่น คือส่วนกลางของผ้าซิ่นมีความกว้างมากกว่าส่วนอื่น ซึ่งส่วนใหญ่มีขนาดเท่าฟืมที่ใช้ทอ ซึ่งนิยมทอเป็นลายมัดหมี่ ส่วนตีนซิ่น คือส่วนล่างของผ้าซิ่นจะมีความกว้างเพียง 10 ซม. และยาวเท่ากับความยาวของผ้าซิ่น เมื่อต่อเข้ากับตัวซิ่นแล้วลายจะเป็นตรงกันข้ามกับผ้าหัวซิ่น ความงามอยู่ที่การสลับสีส่วนใหญ่จะเลียนแบบจากลวดลายของสัตว์ เช่น ลายงูทำเป็นลายปล้องสีเหลืองและดำ

ผ้าซิ่นสำหรับหญิงสาว (ธนภัทร ชินอ่อน. 2559 : สัมภาษณ์) จะเป็นผ้าซิ่นมัดหมี่เหมือนกันแต่เป็นผืนเดียวกันตลอด ใช้วิธีการมัดหมี่เป็นดอกและลวดลายติดต่อแล้วทอเป็นผืนเดียวกันตลอด ในผืนซิ่นจะมีลายที่ริมขอบด้านล่างในลักษณะเชิงซิ่นลวดลายส่วนใหญ่ทั้งตัวซิ่นและเชิงนิยมใช้ลายรูปสัตว์ เช่น ไก่ฟ้า หงส์ทอง

ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี (2532)

ภาพประกอบ 297 วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวอีสานในอดีต

การแต่งกายในขบวนแห่จังหวัดร้อยเอ็ด

จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงในเรื่องผ้าไหมลายสาเกต และยังมีประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นประจำจังหวัด คือ ประเพณีบุญผะเหวด และอีกประเพณีหนึ่งที่มีความสำคัญนั้นก็คือ งานสมมาน้ำคืน เพ็งเส็งประทีป ซึ่งเป็นประเพณีประจังหวัดและได้มีการจัดงานที่ยิ่งใหญ่ตระการตา โดยผู้ร่วมขบวนนั้นมีการสวมใส่และแต่งกายด้วยผ้าไหมลายสาเกตอันเป็นลายผ้าประจำจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีการนำของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดได้มีการสนับสนุนและวางนโยบายให้มีการให้คนในจังหวัดร่วมกันแต่งกายด้วยผ้าไหมสาเกต โดยการรณรงค์โดยที่ในทุกๆ หน่วยงานในวันศุกร์นั้นมีการสวมใส่

Mahasarakham University

ผ้าไทย ทำให้ผ้าลายสาเกตนั้นได้รับวามนิยมอย่างแพร่ ว่าจะเป็นเนื้อฝ้ายหรือเนื้อไหมคนก็นิยมนำไปตัดชุดลำลองไว้ใส่ทำงาน หือแม้กระทั่งชุดใส่ไปงานสำคัญภายในจังหวัดก็ยังนำผ้าลายสาเกตไปปรับประยุกต์ให้เข้ากับแต่ละโอกาส และความร่วมมือร่วมใจของคนในจังหวัดร้อยเอ็ดจึงทำให้ผ้าสาเกตเป็นที่รู้กันดีและได้มีการสวมใส่กันอย่างแพร่หลาย

ภาพประกอบ 298 ผู้ว่าราชการเปิดงานพาแลง

ภาพประกอบ 299 ขบวนแห่นำประธานในพิธีเข้างาน

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 300 ขบวนนำงานบุญผะเหวด

ภาพประกอบ 301 การแต่งกายด้วยชุดผ้าไหมลายสาเกต

ภาพประกอบ 302 ขบวนบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดผู้ร่วมขบวนสวมใส่ชุดผ้าลายสาเกต 1

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 303 ขบวนบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดผู้ร่วมขบวนสวมใส่ชุดผ้าลายสาเกต 2

ภาพประกอบ 304 นางสาวไทยและธิดาสาเกตร่วมขบวนแห่งานสมมาน้ำคืนเพ็งเส็งประทีป

ภาพประกอบ 305 ชุดในการประกวดธิดาสาเกต

“ผ้าไหมลายสาเกต” ที่ประชุมมีมติว่าจะต้องเป็นผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งลวดลายบนผืนผ้าได้นำมาจากผ้าซิ่นหมี่คั่นโบราณของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด ที่พบเห็นได้แทบทุกท้องที่ในจังหวัด ผืนที่มีลวดลายสวยงามในที่ประชุมวันนั้น คือ ผ้าของคุณยายน้อย สตารัตน์ ผู้มีประสบการณ์ทอผ้าไหมมาตลอดชีวิต และผ้าซิ่นหมี่คั่นของคุณแม่ลาย เกษมทรัพย์ ผู้เป็นคหบดีที่เริ่มทำการค้าขายผ้าไหมในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยในอดีตนั้นการทอผ้าซิ่นหมี่คั่นของชาวจังหวัดร้อยเอ็ดจะไม่นิยมทอแทรกด้วยเทคนิคขิด จะใช้เพียงแค่เทคนิคมัดหมี่อย่างเดียวแล้วค่อยคั่นด้วยมับไมหรือมัดหมี่ลายเล็กๆ ต่อมาเมื่อมีการติดต่อค้าขายกับคนพื้นที่ต่างถิ่น ก็ได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน จึงได้เริ่มมีการทอผ้าซิ่นคั่นสลับกับเทคนิคขิด ส่วนประกอบลายผ้าสาเกตนั้นเกิดจากการนำเอาลายหมี่คั่น หมี่ขอ หมี่ตา มารวมกันโดยเกิดจากภูมิปัญญาของผู้คิดประดิษฐ์ก่อให้เกิดผ้าลายสาเกตอันเป็นลายประจำจังหวัดร้อยเอ็ด (สุวัฒน์ ลีขจร. 2559 : สัมภาษณ์) ไม่ว่าเป็นงานประเพณีที่สำคัญเราก็จะพบเห็นผู้ร่วมงานหรือผู้ร่วมในขบวนนั้นแต่งกายด้วยผ้าไหมสาเกต ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมการแต่งกายแบบโบราณหรือการแต่งกายแบบสมัยนิยม

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 306 ชุดที่นุ่งห่มโดยผ้าโบราณที่เก็บรักษาไว้จนถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบ 307 ชุดสมัยนิยมที่ตัดเย็บด้วยผ้าลายสาเกต

นอกจากนี้ยังมีประเพณีบุญบั้งไฟที่ยิ่งใหญ่ไม่แพ้ที่อื่นคืองานบุญบั้งไฟอำเอสุวรรณภูมิ เพราะในอดีตพื้นที่ในจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นอาณาจักรใหญ่คืออาณาจักรสุวรรณภูมิ ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ของอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จึงทำให้เกิดประเพณีและวัฒนธรรมการทอผ้าแบบโบราณมาตั้งแต่อดีต วัฒนธรรมการแต่งกายส่วนใหญ่ในอดีตจะเน้นแบบเรียบง่าย เพราะคนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมมีการปลูกข้าวหอมมะลิส่งออกเป็นอันดับ1 ของประเทศ ปัจจุบันได้มีการพัฒนาเครื่อง

Mahasarakham University

แต่งกายในประเพณีต่างๆ โดยยึดการใช้ผ้าไหมลายสาเกตุ ซึ่งเป็นผ้าไหมลายโบราณที่ทรงคุณค่าอย่างมากของชาวร้อยเอ็ด การแต่งกายที่แสดงออกในแต่ละพื้นที่นั้นล้วนมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเพณีซึ่งสิ่งที่แสดงออกที่สื่อถึงความเป็นมาของวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นนั้นก็คือสีของชุดการแต่งกาย

ภาพประกอบ 308 ป้ายขบวนนำบุญบั้งไฟสุวรรณภูมิ

ภาพประกอบ 309 การแต่งกายของสตรีชาวร้อยเอ็ด

Mahasarakham University

การแต่งกายของผู้หญิงในจังหวัดร้อยเอ็ดจะนุ่งซิ่นมัดหมี่ มีทั้งที่เป็นซิ่นมัดหมี่ไหม และมัดหมี่ฝ้าย ศูนย์ทอผ้าจะอยู่ที่บ้านหวายหลึม (คำ พิชัย. 2559 : สัมภาษณ์) ทราบว่า เดิมมีการทอผ้าซิ่นคั่นทำด้วยฝ้าย และต่อตีนซิ่น เวลาย้อมใช้ย้อมสีที่ได้จากวัสดุธรรมชาติ ผ้าซิ่นที่หลากหลายซึ่งมีชื่อเสียงต่างๆ เช่น ซิ่นหมี่ธรรมชาติ ผ้าซิ่นมีหลากหลายซึ่งมีชื่อเรียกต่างๆ เช่น ซิ่นหมี่คั่น ซิ่นหมี่ค่า ซึ่งเป็นลายทางๆ หมี่เอี้ย หมี่ก่วย ซึ่งเป็นซิ่นลายทางตามยาวสีดำสลับสีแดง เกิดจากการใช้เส้นยืนสีดสีแดงและเส้นพุ่งสีดำ ลายสัตว์ เช่น ลายนาคกระโจม ลายนกน้อย ลายกาหลงรัง ลายขอปลาหมึก ลายเอี้ย (ลายฟันปลา) ลายอื่นๆ มี หมี่ขอ ลายโคมเจ็ด ลายขอหาบใหญ่ ลายขอซาวเอ็ด (21) ลายซองพลู ลายหมี่ขอหลง ลายหมี่ขอน้อย ลายหมี่ข้อ ลายขันหมาก เป็นต้น (สมร ศรีสนอง. 2559 : สัมภาษณ์) โดยลายผ้าเหล่านี้มีการทออย่างแพร่หลายในทั่วทุกอำเภอในจังหวัดร้อยเอ็ด นอกจากนี้ให้การสีในการย้อมและการนำมาทำเป็นเครื่องแต่งกายนั้นก็มีส่วนประกอบจาก

วัสดุในพื้นที่ถิ่นที่ใช้ย้อมผ้าที่ก่อนจะนำมาตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกาย นอกจากนี้ความเชื่อในพระพุทธศาสนาก็มีส่วนสำคัญในการที่จะเลือกสีเสื้อผ้าให้ถูกกาลเทศะ ดังเช่นในงานบุญข้าวจี่อำเภอโพธิ์ชัย บุญข้าวจี่นิยมทากันในราวกลางเดือนหรือปลายเดือนสาม คือ ภายหลังการทาบุญวันมาฆบูชา ข้าวจี่ คือ ข้าวเหนียวนึ่งให้สุกแล้วนามาปั้นเป็นก้อนทาเกลือเคล้าให้ทั่วและนวดให้เหนียวแล้วเสียบไม้ย่างไฟ มูลเหตุที่ทาบุญข้าวจี่ในเดือนสาม เนื่องจากเป็นเวลาที่ชาวนาได้มีการทานาเสร็จสิ้น ชาวนาได้ข้าวขึ้นยุ้งใหม่จึงอยากร่วมกันทาบุญข้าวจี่ถวายแก่พระสงฆ์ เสื้อผ้าที่ใช้ในขบวนแห่นั้นส่วนมากะเน้นไปในโทรสีเหลืองทอง หรือสีน้ำตาล ซึ่งเป็นสีที่สื่อถึงความเจริญงอกงามของผลผลิต อีกนัยยะหนึ่งนั้นคือความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาจึงได้ตกแต่งแกมาเป็นเครื่องกายที่ใช้ในขบวนฟ้อนรำในงานบุญข้าวจี่

ภาพประกอบ 310 ขบวนฟ้อนรำในงานบุญข้าวจี่ 1

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 311 ขบวนฟ้อนรำในงานบุญข้าวจี่ 2

สมาคมหอการค้าท่านประธานหอการค้า คุณบัณจง ธนะแพสย์ (ปัจจุบันอุปนายกสโมสรโรตารี่ร้อยเอ็ด) ได้แลกเปลี่ยนความคิดกับคุณสุวัฒน์ ลีขจร บรรณาธิการหนังสือพิมพ์พิราบข่าว ว่าอยากเห็นชาวร้อยเอ็ดเบี่ยงผ้าสไบเหมือนสตรีสมัยก่อน ส่วนผู้ชายก็ใช้เป็นผ้าผูกเอว จึงเกิดเป็นจุดเริ่มต้นของผ้าเบี่ยงบุญร้อยเอ็ด (การเบี่ยงหรือตุ้มผ้าในสมัยก่อน สตรีจะใช้เพื่อปกปิดเพื่อให้ดูสุภาพเมื่อเข้าวัดและใช้เป็นผ้าปูรองกราบพระจึงได้นัดหารือกับโดยได้นำผ้าที่อยู่ในการสะสมของนายธนันท์ ดิษเจริญ รองเลขาธิการหอการค้า

จังหวัดร้อยเอ็ด และค้นลายผ้าขิดจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดร้อยเอ็ด มาเป็นแบบอย่างในการเริ่มวางลวดลาย ผ้าบุญร้อยเอ็ดเป็นผ้าทอเทคนิคขิด ขนาดกว้าง 36 เซนติเมตร ยาว 210 เซนติเมตร สีของผ้าเป็นสีม่วงดอกอินทนิลบก ซึ่งเป็นสีของดอกไม้ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ฟืมที่ใช้ทอคือฟืมขนาด 11 หลบ (1 หลบมี 40 ซี่ฟืม) หรือ ฟืม 10+1=101 ก็คือจังหวัดร้อยเอ็ด ลายขา เป็นเส้นตรงแนวตั้งพร้อมลูกตุ้ม เปรียบเสมือนความมั่นคง ยั่งยืนของชาวร้อยเอ็ด ลายค้ำเภา เปรียบเสมือนสิ่งที่ค้ำชูให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในจังหวัดร้อยเอ็ด ลายประตูสาเกต แสดงให้เห็นถึงสัญลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ดโดยจำลองแบบมาจาก ประตูสาเกตนครที่บึงพลาญชัย ลาย 101 ร้อยเอ็ด เราเป็นจังหวัดเดียวในโลกที่เขียนเป็นตัวเลขได้ ลายลูกแก้ว เหนือประตูสาเกตนคร เปรียบเสมือนฝนแก้วเจ็ดประการ อันเป็นฝนแห่งความสุข ความร่มเย็นที่ตกลงสู่เมืองร้อยเอ็ด (จากพระเวสสันดรชาดกนครกัณฑ์ ซึ่งเป็นประเพณีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด) ลายเต่าน้อย เต่าเป็นสัญลักษณ์แห่งอายุยืนยาวโดยทางสมาคมหอการค้านั้นได้ออกแบบเป็นชุดผ้าบุญโดนมีส่วนประกอบ เสื้อ สไบ ผ้าถุง โดยมความลงตัวทางด้านลวดลายและสีชุด โดยการนำเอาสีของดอกอินทนิลโดยเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดมาเป็นสีชุดและสีผ้าสไบ โดยมีการสวมใส่และประชามสัมพันธ์โดยนางสาวไทยปี 2557 และ 2558 (บัณจง ธนะแพสย์. 2559 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 312 ผ้าบุญร้อยเอ็ด สวมใส่โดยนางสาวไทย ในงานข้าวหอมมะลิโลก

ภาพประกอบ 313 ขบวนแห่กัณฑ์หลอนของท่านผู้ว่าราชการังหวัดและคณะ

จากภาพประวัติศาสตร์จังหวัดร้อยเอ็ดนั้นมีการจัดงานแห่เทียนพรรษามาแต่โบราณ สังเกตจากช่างแกะเทียนที่มีชื่อเสียงในจังหวัดร้อยเอ็ด จากหลักฐานที่ปรากฏแสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่ได้มีขบวนแห่เทียนเพื่อนนำเทียนไปถวายพระสงฆ์ในช่วงจำพรรษา

Mahasarakham University

ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี (2532)

ภาพประกอบ 314 ภาพประวัติศาสตร์ขบวนแห่เทียนในอดีต

ร้อยเอ็ดเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้มีการจัดงานแห่เทียนเข้าพรรษา ที่บริเวณสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด วัดจำนวน 13 วัดในชุมชนเมือง เข้าร่วมขบวนแห่เทียน บรรยากาศในบริเวณงานซึ่งมีประชาชนชาวจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดข้างเคียงจำนวนมากเข้าร่วมกิจกรรม หลังจากได้มีการนำผ้าบุญร้อยเอ็ดนั้นได้มีการนำไปใช้จนกลายเป็นเครื่องแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด และได้มีการนำมาแต่งกายอย่างแพร่หลายแล้วนั้น ในงานแห่เทียนพรรษาทางจังหวัดได้มีการแห่ขบวนนำโดยให้นางแสดงจำนวน 101 คน เพื่อเป็นการแห่ขบวนต้นเทียนเพื่อนเป็นพุทธบูชาเนื่องในเทศกาลเข้าพรรษา (ธนันท์ ดิษเจริญ. 2559 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 315 ขบวนนำแห่เทียนเข้าพรรษาร้อยเอ็ด

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 316 ขบวนนางรำที่แต่งกายด้วยชุดผ้าบุญ

จังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่น เป็นจังหวัดขนาดใหญ่ ที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นอีกจังหวัดหนึ่งของภูมิภาค นอกจาก จะมีทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ในบริเวณศูนย์กลางของภาคอีสานแล้ว ยังเป็นจังหวัดศูนย์กลางทางการศึกษาและเทคโนโลยีของภูมิภาค เนื่องจากเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยขอนแก่น และมีระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในอำเภอเมืองครบครัน ทั้งที่พักหลายระดับและบริการต่างๆ จำนวนมาก มีทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และด้านอื่นๆ หลากหลายรูปแบบ และที่สำคัญคือเป็นที่ตั้งของสนามบิน ทั้งหมดนั้น ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมศักยภาพทางการท่องเที่ยว ของจังหวัดได้เป็นอย่างดี จึงทำให้ขอนแก่นในปัจจุบัน เป็นเมืองที่มีความสำคัญ ในฐานะเมืองท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย

ด้วยความเป็นเมืองที่ไม่เคยหยุดนิ่งและเต็มไปด้วยชีวิตชีวา ทั้งทางด้านศิลปะและหัตถกรรมพื้นเมืองสืบสานจากบรรพบุรุษ สู่เยาวชนรุ่นใหม่ นำมาซึ่งรูปแบบอันเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนใครเห็นได้จาก "ผ้าไหมมัดหมี่" อันลือชื่อจากอำเภอชนบท หมู่บ้านเล็กๆ ในขอนแก่น ถิ่นกำเนิดของผ้าไหมที่มีรูปแบบการถักทอเฉพาะตัวจนได้เนื้อผ้าและลายผ้าแบบโบราณแท้ๆ ที่งดงามไม่เหมือนใคร อำเภอชนบทตั้งเป็นเมืองเมื่อปี พ.ศ. 2326 มีกวนเมืองแสน หรือพระจันตะประเทศเป็นเจ้าเมืองคนแรก ตามหลักฐานเดิมมีชื่อว่า“ชลบท” ซึ่งแปลว่าทางน้ำหรือเมืองที่มีน้ำล้อมรอบ บรรพบุรุษชาวชนบทมีชาติพันธุ์ไท-ลาวอพยพมาจากจากแคว้น (แขวง) จำปาสัก เมืองสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นแคว้นที่มีชื่อเสียงที่สุดในเรื่องการทอผ้าไหมประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำให้ศิลปะการทอผ้าไหมได้เผยแพร่ อนุรักษ์ และวิวัฒนาการเป็นมรดกตกทอดมาสู่รุ่นหลัง ปัจจุบันนี้อำเภอชนบทจัดว่าเป็นศูนย์รวมการทอผ้าที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดขอนแก่น ทุกอำเภอที่พบการทอผ้าจะได้รับการถ่ายทอดทางด้านลวดลายต่างๆ มาจากอำเภอชนบททั้งสิ้น ผ้าไหมมีหลายประเภท แต่ที่ขึ้นชื่อของอำเภอชนบทคือ ผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งมีการการเล่นสีอย่างจัดจ้านเพื่อผูกมัดย้อมจนพร้อมที่จะมาทอ โดยเฉพาะผ้ามัดหมี่ที่เรียกกันติดปากว่า “หมี่กะเทย” จะมีลายที่สวยงามและประณีตมากและเป็นที่ต้องการของตลาด ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่โบราณที่เป็นลายต้นแบบ อาทิ ลายหมี่กง ลายขันหมากเบ็ง (เรียกอีกชื่อว่า “ลายเชิงเทียน” หรือ “ลายขอพระเทพ”) เป็นลายไหมที่มีชื่อเสียงโดดเด่น ใช้สีที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมคือ สีม่วง สีแดง

Mahasarakham University

สีเขียว สีเม็ดมะขาม ความประณีตของลาย และการทอผ้าแบบ 3 ตะกอ ทำให้ผ้ามีลักษณะหนา เนื้อผ้าแน่น ผ้าสองด้านมีโทนสีต่างกัน เป็นเอกลักษณ์พิเศษอย่างหนึ่งของผ้าไหมเมืองขอนแก่น (วรศักดิ์ วรยศ. 2559 : สัมภาษณ์)

จากภาพประวัติศาสตร์ที่ได้มีการบันทึกเรื่องราวถึงการแต่งกายของชาวขอนแก่นในขบวนแห่หรือแม้กระทั่งในงานพิธีสำคัญต่างแล้วนั้นสิ่งที่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนนั้นก็คือ ผ้ามัดหมี่ เป็นการทอผ้าอย่างหนึ่งที่มีการสร้างลวดลายก่อนที่จะทำการย้อมสี การทำลายผ้ามัดหมี่เป็นการเอาเชือกมามัดด้ายหรือมัดเส้นไหมตามลวดลายที่ได้ออกแบบไว้ การมัดและย้อมลายจะมีการทำทั้งเส้นทางแนวยืนและแนวนอนหรือที่เรียกว่าแนวพุ่ง มีการสันนิษฐานว่าการมัดลายในแนวยืนน่าจะมีมาก่อนในแนวพุ่ง และจากการสืบค้นมีข้อสันนิษฐานว่าน่าจะได้รับแบบอย่างมาจากประเทศอินเดีย โดยในสมัยโบราณที่มีการค้าขายกันและติดมากับสินค้าอื่น ผ้าที่ทอด้วยมือที่มีชื่อเสียงที่สุดของอำเภอชนบท ได้แก่ “ผ้าไหมมัดหมี่” โดยมีขั้นตอนเริ่มจากการคัดเลือกเส้นไหม การออกแบบลายหมี่ การให้สี การทอเป็นผืนผ้า ซึ่งเป็นงานที่ละเอียดอ่อน ผ้าไหมชนบทมีจุดเด่นคือ มีความสวยงาม ลวดลายละเอียดแตกต่างจากที่อื่น

ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี (2532)

ภาพประกอบ 317 สตรีชาวอีสานที่อพยพมาจากหลวงพระบางเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดขอนแกน

พัฒนาการการแต่งกายในขบวนจังหวัดขอนแก่น

เมื่อนึกถึงจังหวัดขอนแก่นนั้นสิ่งแรกที่ทุกคนจะนึกถึงนั้นก็คืองานเทศกาลไหมเป็นงานที่จังหวัดขอนแก่นได้จัดขึ้นทุกปีเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2522 จนถึงปัจจุบันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมอาชีพการทอผ้าไหมมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์และจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง (ผ้าไหม) และของที่ระลึกอื่นๆ นอกจากนี้ ณ ปัจจุบัน เทศกาลงานไหมนี้โด่งดังต้องจัดเป็นเทศกาลไหมนานาชาติโดยมีขบวนแห่อันวิจิตรตระการตา ไม่ว่าจะการประดับรถและขบวนด้วยผ้าอันเป็นผลิตผลที่ชาวขอนแก่นภูมิใจที่จะนำเสนอผ่านลวดลายบนผืนผ้า นอกจากนี้ภายในขบวนนั้นผู้ร่วมขบวนนั้นต่างแต่งกายด้วยผ้าไหมมัดหมี่หลากสีหลายลวดลาย โดยอำเภอชนบทเป็นอำเภอที่มีชื่อเสียงด้านการทอผ้าไหมมัดหมี่ (ทิพาวรรณ ธิพา. 2559 : สัมภาษณ์) จากการให้ข้อมูลของผู้ที่ประกอบอาชีพทอผ้านั้น การทอสร้างรายได้รองลงมาจากการทำเกษตรกรรม

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 318 รถตกแต่งในขบวนแห่งานไหมนานาชาติ

ในปัจจุบันนั้นความล้ำหน้าทางด้านการออกแบบดีไซน์นั้นมีวิวัฒนาการเพิ่มมากขึ้น ทำให้รูปแบบในการตัดเย็บชุดเครื่องแต่งกายนั้นได้มีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น จากที่มีการสวมใส่แบบถือและห่มได้มีการพัฒนาตัดเย็บเป็นชุดสำเร็จโดยมีความสวยงามเข้ารูปตามแบบฉบับผู้ดีอีสาน โดยใช้ผ้าไหมท้องถิ่นในการตัดเย็บชุดของผู้ร่วมขบวน

ภาพประกอบ 319 รถแสดงกรรมวิธีกรทอผ้า

โดยชุดที่ผู้ร่วมขบวนสวมใส่นั้นในอดีตอาจจะสวมใส่โดยการใส่ตามจารีตประเพณีของสตรีชาวอีสาน โดยมีการใส่ซิ่นที่มีกานต่อตีนและมีหัวซิ่นตามธรรมเนียม และมีการพาดสไบเพื่อความสวยงามเรียบร้อย โดยผ้าที่นำมาสวมใส่นั้นเป็นผ้าที่แต่ละครัวเรือนมีการทอ เมื่อมีงานประเพณีที่สำคัญก็ได้ถือโอกาสเอาฝีมือการทอของแต่ละมาโอดโฉม

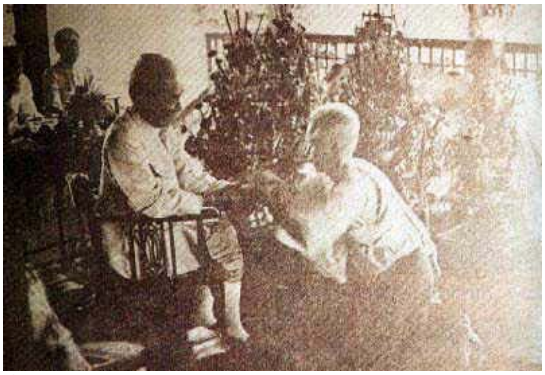
Mahasarakham University

ภาพประกอบ 320 ป้ายขบวนนำเทศกาลงานไหม

นอกจากนี้ยังมีการแสดงเพื่อฟื้นฟูและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นประเพณีผูกเสี่ยว ก็เป็นประเพณีสำคัญที่จัดขึ้นพร้อมกันกับงานเทศกาลไหม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้คนในท้องถิ่นและคนในชาติมีความรักใคร่กลมเกลียว สมัครสมานสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูลกันคำว่า "เสี่ยว" เป็นภาษาถิ่นอีสาน แปลว่า มิตรแท้ เพื่อนแท้ เพื่อนตาย มีความผูกพัน ซื่อสัตย์ และจริงใจต่อกัน พิธีกรรมภายในงาน อุปกรณ์ที่สำคัญมีพานบายศรีอาจเป็นบายศรี 3 ชั้น 5 ชั้น หรือ 7 ชั้น และมีเครื่องประกอบอีกหลายอย่าง คือ สุรา 1 ขวด ไข่ไก่ต้ม 1 ฟอง ข้าวต้มมัด 4 ห่อ กล้วยสุก 4 ผล ข้าวเหนียวนึ่ง 1 ปั้น ใบพืชที่เป็นมงคล เช่น ใบคูน ใบเงิน ใบทอง ใบยอ ดอกรัก และที่ขาดไม่ได้คือ ฝ้ายผูกแขนเชิญแขกมงคลมาร่วมพิธี คู่เสี่ยวนั่งล้อมพานบายศรี หมอพราหมณ์เริ่มพิธีด้วยการจุดเทียนที่พานบายศรี อัญเชิญเทวดาลงมาเป็นสักขีพยาน กล่าวถึงงานบายศรีสู่ขวัญเนื่องในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานมงคลสมรส มีบุตรใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ การเลื่อนยศ การผูกเสี่ยว การบวชนาค ฯลฯ แล้วกล่าวคำอัญเชิญขวัญตามโอกาส เมื่อถึงบทเชิญขวัญผู้ร่วมพิธีจะตะโกนเรียกขวัญของผู้ร่วมพิธีให้มาอยู่กับเนื้อกับตัว จบแล้วหมอพราหมณ์และแขกจะนำด้วยมงคลผูกข้อมือของคู่ขวัญ พร้อมทั้งให้ศีลให้พร ให้รักใคร่สามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ต่อจากนั้นคู่ขวัญก็จะผูกข้อมือซึ่งกันและกัน ดังภาพประวัติศาสตร์การบายศรีสู่ขวัญ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จเยือนมณฑลอุดร (วิญญู ผิวรัตน์. 2559 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี (2532)

ภาพประกอบ 321 การบายศรีสู่ขวัญ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จเยือนมณฑลอุดร

เอกลักษณ์ของผ้าไหมชนบท คือ “ลาย”และ “เทคนิคการทอผ้า” ลายเก่าแก่ที่สืบทอดกันมาและถือว่าเป็นลายต้นแบบและเป็นลายเก่าแก่ของผ้าเมืองขอนแก่น คือ ลายหมี่กง ลายขันหมากเบ็ง ลายขอพระเทพหรือลายเชิงเทียน โดยส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดจะเป็นการทอผ้าแบบ 3 ตะกอ ทำให้เนื้อผ้าแน่น สม่ำเสมอ มีลักษณะสีและลวดลายของผ้าด้านหนึ่งสีทึบกว่าอีกด้าน สีที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมคือ สีม่วง สีแดง สีเขียว สีเม็ดมะขาม เราสามารถพบเห็นได้อย่างชัดเจนในงานประเพณีสำคัญ ชาวบ้านจะนำผ้าตนทอมาสวมใส่เพื่อร่วมในงานประเพณีที่สำคัญซึ่งการแต่งกายนั้นจะเห็นเอกลักษณ์สำคัญของผ้าที่สวมใส่นั้นก็คือความชัดเจนของสีสันและลายผ้าในการมัดหมี่ นอกจากนี้ในงานประจำปีที่สำคัญอาธิเช่น งานบุญกุ้มข้าวใหญ่ อำเอบ้านไผ่นั้น ได้มีการจัดประกวดการทอผ้าไหมโดยเป็นการสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาของผ้าทอที่คนในอำเภอบ้านไผ่ได้มีการทออย่างแพร่หลายเพื่อนำไปสู้การพัฒนาและมากด้วยคุณภาพ เห็นจากการมัดหมี่นอกจากจะมัดหมี่ลายโบราณแล้ว ปัจจุบันมีการพัฒนาเกิดเป็นมัดหมี่ลายสร้างสรรค์ซึ่งได้รับความนิยมการอย่างแพร่หลายโดยนำมาสู่การพัฒนาเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่โดยนำผ้าไหมมัดหมี่ทีมีชื่อเสียงนั้นมาตัดเย็บเป็นชุดในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานที่มีความสวยงามและทรงคุณค่า ทั้งชุดบุรุษและสตรี โดยพบเห็นในขบวนแห่ในขบวนขบวนบุญกุ้มข้าวใหญ่ที่มีการสืบสานประเพณีดังกล่าวโดยกำหนดจัดงานแห่ปราสาทข้าว หรือบุญกุ้มข้าวใหญ่ในเดือนมกราคมของทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสานและอนุรักษ์เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี “ไทอีสาน” ตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ เผยแพร่กิจกรรมตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง และโครงการสินค้าชุมชน เสริมสร้างความสมานฉันท์ของประชาชน และกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 322 ป้ายขบวนนำงานบุญกุ้มข้าวใหญ่

ภาพประกอบ 323 ขบวนนางรำ

ภาพประกอบ 324 พิธีเปิดงาน

ภาพประกอบ 325 ชุดสมัยนิยมที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหมมักหมี่ลายสร้างสรรค์

สงกรานต์ภาคอีสาน นิยมจัดกันอย่างเรียบง่าย แต่ว่ามากไปด้วยความอบอุ่น โดยคนอีสานจะเรียกประเพณีสงกรานต์ว่า "บุญเดือนห้า" หรือ"ตรุษสงกรานต์" บางพื้นที่จะเรียกว่า “เนา” และจะถือฤกษ์ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 เวลาบ่าย 3 โมง เป็นเวลาเริ่มงานโดยพระสงฆ์จะตีกลองโฮมเปิดศักราช จากนั้นญาติโยมจะจัดเตรียมน้ำอบหาบไปรวมกันที่ศาลาวัดเพื่อสรงน้ำพระพุทธรูป แล้วต่อด้วยการรดน้ำดำหัว ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติผู้ใหญ่ เพื่อขอขมาลาโทษจากนั้นก็จะเป็นการเล่นสาดน้ำสงกรานต์กันอย่างสนุกสนานงานสุดยอดสงกรานต์อีสาน เทศกาลดอกคูน เสียงแคน และถนนข้าวเหนียว จะจัดขึ้นในวันที่ วันที่ 5 เมษายน - 15 เมษายน ณ บึงแก่นนคร และถนนศรีจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การประกวดเกวียนบุปผชาติ

Mahasarakham University

พิธีรดน้ำผู้สูงอายุ กิจกรรมสงกรานต์ถนนข้าวเหนียว (บริเวณถนนศรีจันทร์) การสาธิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP มิเพียงเท่านี้ในขบวนแห่สงกรานต์นั้นประกอบไปด้วยขบวนรถบุปผชาติและขบวนฟ้อนรำสวนงามตระการตา โดยผู้ร่วมขบวนส่วนใหญ่นั้นสวมใส่เสื้อพื้นเมืองสีเหลืองตัดเย็บโดยผ้าพื้นเมืองไม่ว่าจะเป็นผ้าไหมจากผ้าฝ้ายก็ได้รับความนิยมจากประชาชนชาวขอนแก่น เพราะสีเหลืองนั้นเป็นสีที่เป็นตัวแทน ดอกคูณ หรือ ชัยพฤกษ์ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดขอนแก่น การแต่งกายสตรีนิยมใส่เสื้อแขนกระบอกสีเหลือง ผ้าถุงมัดหมี่และสไบผ้าขาวม้า และผู้ชายก็จะใส่เสื้อคอกลมมีเหลือง มัดเอวด้วยผ้าขาวม้าและนุ่งโสร่ง มองไปทางไหนในงานเราก็จะพบเห็นคนสวมใส่เสื้อสีเหลืองสไบผ้าชาวม้าซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงความสามัคคี

ภาพประกอบ 326 ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นร่วมพิธีเปิดงานเทศกาลดอกคูนเสียงแคนและถนนข้าวเหนียว

ภาพประกอบ 327 ขบวนสรงน้ำพระจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 328 ถนนที่เต็มไปด้วยดอกคูณ

ภาพประกอบ 329 ขบวนนางรำที่แต่งกายด้วยเสื้อสีเหลืองสัญลักษณ์จังหวัดขอนแก่น

Mahasarakham University

เสร็จสิ้นเทศกาลสงกรานต์ประเพณีที่สำคัญของชาวขอนแก่นก็คือ งานฉลองและนมัสการพระธาตุขามแก่น ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 การสักการะ ใช้ธูป เทียน ดอกไม้ ขันแปดเก้า ในวันขึ้น 15 ค่ำ ของทุกเดือน พระธาตุขามแก่น พระธาตุขามแก่นเป็นปูชนียสถานสำคัญคู่เมืองขอนแก่นและเป็นที่เคารพสักการะของชาวจังหวัดขอนแก่น การมาไหว้พระธาตุขามแก่นหรือมาแก้บน ควรมาในวันพุธ เพราะจะมี “เฒ่าจ้ำ หรือ กระจ้ำ” ซึ่งเป็นเหมือนผู้นำด้านจิตวิญญาณ ทำหน้าที่ด้านพิธีกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน มาเป็นคนนำกล่าวคำนมัสการองค์พระธาตุขามแก่น และแนะนำพิธีการต่างๆ ตามแบบแผนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาอีกด้วยนอกจากการมานมัสการพระธาตุแล้วนั้นผู้เลื่อมใสศรัทธานั้นนำการฟ้อนรำมารำบวงสรวงเพื่อเป็นพุทธบูชาและแสดงความเคารพแก่พระธาตุขามแก่นอันเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวขอนแก่น ผู้ที่มารำบวงสรวงนั้นส่วนใหญ่สวมใส่เสื้อพื้นเมืองสีเหลืองตัดเย็บโดยผ้าพื้นเมืองไม่ว่าจะเป็นผ้าไหมจากผ้าฝ้ายก็ได้รับความนิยมจากประชาชนชาวขอนแก่น เพราะสีเหลืองนั้นเป็นสีที่เป็นตัวแทน ดอกคูณ หรือ ชัยพฤกษ์ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดขอนแก่น การแต่งกายสตรีนิยมใส่เสื้อแขนกระบอกสีเหลือง ผ้าถุงมัดหมี่และสไบผ้าขาวม้า และผู้ชายก็จะใส่เสื้อคอกลมมีเหลือง มัดเอวด้วยผ้าขาวม้าและนุ่งโสร่ง

ภาพประกอบ 330 การรำบวงสรวงพระธาตุขามแก่น

ภาพประกอบ 331 เครื่องสักการะ

Mahasarakham University

เดือนพฤษภาคม ของทุกปี เป็นวันบวงสรวงปราสาท เพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ให้คงไว้สืบไป โดยจัดงาน"ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย" มีกิจกรรมสำคัญคือ พิธีทำบุญในภาคเช้า สำหรับภาคค่ำเป็นการแสดงแสงสีเสียง ด้านศิลปวัฒนธรรม อำเภอเปือยน้อยมีโบราณสถานที่สำคัญ คือ ปราสาทเปือยน้อย ทุกวันเพ็ญ เดือน 5 ของทุกปี ชาวอำเภอเปือยน้อยกำหนดให้เป็นวันบวงสรวงปราสาท เพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ให้คงไว้สืบไป โดยจัดงาน" ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย" มีกิจกรรมสำคัญ คือ พิธีทำบุญในภาคเช้า สำหรับภาคค่ำเป็นการแสดงแสงสีเสียง ด้านศิลปวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ มีโบรานสถานสำคัญหลายแห่งอีกทั้งยังมีชื่อเสียงด้านการทอผ้าไหม ที่มีคุณภาพอีกแห่งหนึ่งในประเทศไทย การแต่งกายในงานประเพณีสำคัญส่วนใหญ่จะใช้ผ้าไหมที่มีลายที่เป็นเอกลักษณ์มานุ่งซึงเป็นที่นิยมมาถึงปัจจุบัน สมัยก่อนคนส่วนใหญ่จะมีผ้าไหมไม่มากนักจึงสามารถนำมาใช้แค่เป็นผ้าถุงสำหรับนุ่ง แต่ปัจจุบันได้มีการพัฒนานำผ้าไหมมาประยุกต์ใช้ในรูปแบบของขบวนแห่ในงานประเพณีของแต่ละท้องที่ในจังหวัดขอนแก่น โดยมีรูปแบบที่ทันสมัยนิยมแต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ไว้ได้อย่างครบถ้วน

ภาพประกอบ 332 การแสดงแสงสีเสียง ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 333 ขบวนแห่ของแต่ละหมู่บ้าน

ภาพประกอบ 334 การแต่งการของผู้ร่วมในขบวน

ปัจจุบันผ้ามัดหมี่มีการทำกันอย่างแพร่หลาย สามารถทำได้ดีทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหม โดยเฉพาะผ้าไหมจะมีความสวยงามมาก นอกจากตัวผ้าไหมเองแล้ว ลวดลายและสีสันยังเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างความสวยงามให้มากยิ่งขึ้น การอนุรักษ์ลวดลายโบราณ และนำมาประยุกต์ใช้ จึงเป็นสิ่งที่น่าจะได้รับการส่งเสริมพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น การเก็บรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตผ้าไหมมัดหมี่สีธรรมชาติเพื่อการถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไปจึงเป็นเรื่องที่ดีและควรให้การสนับสนุนสำหรับลวดลายต่างๆ ที่มีการสร้างสรรค์มาแต่โบราณ จึงเป็นงานศิลป์ที่ควรแก่คุณค่าให้เป็นสินทรัพย์ของแผ่นดินไทยตลอดไป

Mahasarakham University

จังหวัดมหาสารคาม

การสร้างความหมายและเอกลักษณ์ผ้าทอพื้นบ้านของจังหวัดมหาสารคาม เป็นการสร้าง “เอกลักษณ์”ของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดมหาสารคามผ้าไหมมัดหมี่ลายสร้อยดอกหมาก ของกลุ่มทอผ้าบ้านกุดรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งทางจังหวัดได้ประกาศให้เป็นผ้าลายเอกลักษณ์ ประจาจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งได้รับรางวัลในการประกวดผ้าไหมจากงานบุญเบิกฟ้าและงานกาชาด จังหวัดมหาสารคาม ประจาปี 2544 และส่งเสริมให้เป็นสินค้า OTOP ประจำจังหวัด ผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากมีการเปลี่ยนแปลงจากผ้าที่ใช้ในวิถีชีวิตกลายเป็นสินค้าผ้าทอพื้นบ้าน อันมีเอกลักษณ์ที่สวยงามของลวดลายผ้าทอพื้นเมืองและถูกยกระดับเป็นลายประจำจังหวัดมหาสารคาม

จังหวัดมหาสารคามในความหมายดั้งเดิมนั้นลวดลายผ้ามีความหมายเป็นสุนทรียะ ความงาม และมีคุณค่าในกระบวนการสร้างสรรค์ที่เกิดจากการสังเกตบวกกับจินตนาการของช่างทอผ้า ลวดลายผ้าเกิดขึ้นจากระบบความคิดของมนุษย์ที่มีระเบียบแบบแผน ซึ่งถูกผูกโยงเข้ากับกฎเกณฑ์ในการจัดระเบียบทางสังคมแบบดั้งเดิมที่มีการแบ่งแยกหน้าที่ของผู้คนอย่างชัดเจน กระบวนการใช้ผ้าทอมีความสัมพันธ์กับชีวิตของคนในสังคมซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม ผู้ทอจึงสร้างสรรค์ลวดลายตามสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว เช่นลวดลายจากสัตว์ จากดอกไม้หรือพันธ์พืช จากคติความเชื่อทางศาสนาเป็นต้นเพื่อสื่อความหมายผ่านลวดลายที่คิดประดิษฐ์ขึ้นและลวดลายที่ถูกทอจะเก็บไว้เป็นมรดกซึ่งได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นสายสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคมจากรุ่นสู่รุ่น

ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี (2532)

ภาพประกอบ 335 สตรีอีสานที่อาศัยในจังหวัดมหาสารคาม

Mahasarakham University

พัฒนาการการแต่งกายในขบวนจังหวัดมหาสารคาม

จังหวัดมหาสารคามนั้นเป็นเมืองแห่งการศึกษามีสถานศึกษาหลายแห่งที่ให้ความสำคัญกับผ้าลายประจำจังหวัดมหาสารคาม สร้อยดอกหมาก เป็นชื่อเรียกของผ้าไหมมัดหมี่อันเป็น “ลายผ้า” เอกลักษณ์ (ประจำ) จังหวัดมหาสารคาม โดยกลุ่มแม่บ้านที่สร้างงานศิลปะอันเป็นภูมิปัญญาที่โดดเด่นที่สุดก็คือกลุ่มแม่บ้านจากอำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม ผ้าไหมมัดหมี่ลายสร้อยดอกหมากนั้นได้ประยุกต์ปรับแต่งมาจากลาย “ปลากิว” ของชาวอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยผู้ที่ศึกษาและคิดค้น หรือแม้แต่ปรับแต่งจนเป็นลายสร้อยดอกหมากนี้ก็คือ อาจารย์ดุสิต โพธิ์จันทร์ ซึ่งทำงานที่อุตสาหกรรมภาค 5 จากนั้นก็นำมาสอนให้ชาวอำเภอกุดรังได้ฝึกทอและสร้างสรรค์กันอย่างจริงจัง กระทั่งปี 2544 ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม นางศิริเลิศ เมฆไพบูลย์ จึงได้จัดประกวดผ้าไหมในบุญเบิกฟ้า (งานกาชาด) ขึ้นและคัดเลือกให้ผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากเป็นลายผ้าเอกลักษณ์ของจังหวัดสืบมาจนปัจจุบัน โดยงานบุญเบิกฟ้านั้นเป็นงานประจังหวัดมหาสารคามที่มีชื่อเสียงทีการจัดงานแบบดั่งเดิมและยังคงความสมบูรณ์ของพิธีกรรม ซึ่งเป็นทราบกันดีอยู่แล้วว่างานบุญเบิกฟ้านั้นเป็นงานที่แสดงผลิตผลทางการเกษตร โดยผู้ร่วมขบวนนั้นเป็นนักศึกษาจากสถานศึกษาทั้งหวัดมหาสารคาม โดยผู้ร่วมขบวนนั้นสวมใส่ชุดผู้ดีอีสานที่ตัดเย็บด้วยผาไหมลายสร้อยดอกหมาก อันเป็นลายประจำจังหวัดมหาสารคาม มิเพียงแต่ผู้ร่วมขบวน พ่อเมืองนั้นก็คือผู้ว่าราชการและแขกผู้มีเกียรติในงานนั้นต่างสวมใส่เสื้อผ้าที่ตัดเย็บจากผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก อันแสดงถึงความสมัครสมานสามัคคีของคนภายในจังหวัด นอกจากนี้ขบวนนางรำทั้งขบวนนั้นก็ยังใส่ผ้าถุงลายสร้อยดอกหมากล้วนสวยงามและมากด้วยคุณค่าทางจิตใจ

ภาพประกอบ 336 ป้ายขบวนนำงานบุญเบิกฟ้า

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 337 ขบวนนางรำ

ภาพประกอบ 338 การแต่งกายของผู้ร่วมขบวนแห่จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 339 การแต่งกายของผู้ร่วมขบวนห่ากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาพประกอบ 340 การแต่งกายของผู้ร่วมขบวนห่ากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เมื่อผ่านพ้นเทศกาลที่แสดงถึงผลิตผลทางกรเก็บเกี่ยวผลผลิต อีกหนึ่งประเพณี คือ มหกรรมข้าวคูณลานแข่งหุ่นฟางลิงและของดีอำเภอโกสุมพิสัย ได้ชื่อว่าเป็นจุดกึงกลางของภาคอีสาน หลายคนจึงเรียกติดปากกันว่าสะดืออีสาน คำขวัญของอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม กล่าวไว้ว่า "เมืองสะดืออีสานถิ่นฐานคนดี วนอุทยานโกสมพีลือชื่อนามระบือหุ้นฟางลิง องค์พระมิ่งเมืองศักดิ์สิทธิ์ งามจับจิตบึงกุย" ซึ่งทั้งหมดนี้คือโกสุมพิสัยที่มีวัฒนธรรมที่ดีงามสืบทอดกันมาอย่างยาวนานอีกทั้ง อำเภอโกสมพิสัย เป็นอำเภอที่เป็นเส้นทางผ่านไปยังอำเภอเมืองมหาสารคามและต่อไปยังจังหวัดแถบอีสานบนจึงต้องมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ต้องแวะพักถ่ายภาพหรือทำกิจกรรมต่างๆ ภายหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวในทกๆ เดือนของชาวอีสานจะมีประเพณีที่ชาวอีสานนับถือกันตามประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ คือฮีตบุญคุณลาน (เดือนยี่) โดยภายในงานจะมีการประกอบพิธีกรรมอันศักดิสิทธิบวงสรวงพระสุนทรพิพิธเจ้าเมืองโกสุมพิสัยคนแรกการประกอบพิธีสู่ขวัญข้าวการแข่งขันหุ่นฟางลิงซึ่งทำจากฟางข้าววัสดุธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่นแข่งขันตำข้าวลีลา แข่งขันกีฬา

Mahasarakham University

พื้นบ้าน แข่งขันเซปักตระกร้อ ประกวดร้องเพลงลูกทุ่ง การแสดงดนตรี การแสดงโปงลาง และการประกวดธิดาคูณลาน นอกจากนี้ยังมีการจำหน่ายสินค้า OTOP ของดีอำเภอโกสุมพิสัยที่ขึ้นชื่อของอำเภออีกด้วย

ผู้ร่วมขบวนนั้นส่วยใหญ่เป็นนักเรียน กลุ่มพ่อค้า ประชาชน และรัฐวิสาหกิจโดยเป็นความร่วมมือของทุกภาคส่วนในอำเอโกสุมโดยร่วมกันแต่งกายที่แสดงออกถึงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของการชู้มิปัญญาของชาวอีสานผ่านเครื่องแต่งกายที่บ่งบอกถึงกรรมวิธีการทำนา ทำให้ชุดทีสวมใส่เป็นสีเข้มโดยเป็นชุดทีใส่ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ประเทศไทยเข้าสู่อาเซี่ยน ทำให้ผู้ร่วมขบวนนั้นแต่งกายด้วยชุดอาเซี่ยน

ภาพประกอบ 341 ขบวนแห่มหกรรมข้าวคูณลานแข่งหุ่นฟางลิงและของดีอำเภอโกสุมพิสัย

ภาพประกอบ 342 การแต่งกายของผู้ร่วมขบวนแห่

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 343 การแสดงพิธีเปิด

ภาพประกอบ 344 กิจกรรมายในงาน

พระธาตุนาดูน ตั้งอยู่ที่ตำบลนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นปูชนียสถานที่สร้างขึ้นเพื่อสิริมงคลแก่ภูมิภาค เป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงเรียกขานว่าเป็น "พุทธมณฑลแห่งอีสาน" รอบองค์พระธาตุมีบริเวณกว้างขวาง จัดแต่งเป็นสวนรุกชาติ ปลูกต้นไม้ในพุทธประวัติ นับเป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาคู่บ้านคู่เมืองของชาวมหาสารคาม เทศกาลและงานประจำปี งานนมัสการพระธาตุนาดูน ณ บริเวณพระธาตุนาดูน จัดงานในช่วงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 หรือวันมาฆบูชา ของทุกปี เพื่อส่งเสริมกิจกรรมเนื่องในวันมาฆบูชา วันสำคัญทางพุทธศาสนา อันเป็นการสืบทอดวิถีปฏิบัติอันดีงามของชาวพุทธให้คงอยู่สืบไปภายในงานได้จัดให้มีกิจกรรมประกอบด้วย การเวียนเทียนรอบองค์พระบรมธาตุ การบวงสรวงองค์พระบรมธาตุ การปฏิบัติธรรมวิปัสสนา การทำบุญตักบาตร การสวดมนต์ฟังธรรม ขบวนแห่ประเพณี 12 เดือน การแสดงแสง สี เสียง ประวัติความเป็นมานครจำปาศรี และการแสดงมหรสพสมโภชตลอดงาน

Mahasarakham University

การแต่งกายกานของผู้ร่วมขบวนแห่งานนมัสการพระธาตุนาดูนนั้น ส่วนมากจะเป็นการเป็นการแต่งกานที่เลียนแบบกษัตริย์ผู้ครองนครจำปาศรี ซึ่งในตำนานนั้นกษัตริย์ผ้ปกครองนครจำปาศรีนั้น พร้อมด้วยข้าราชบริพารต่างนำขบวนแห่พร้อมด้วยเรื่องสักการะ เพื่อนำมาสักการะเพื่อความเป็นศิริมงคลแก่ตัวเองและไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน นอกจากนี้ยังมีการรำถวายโดยมีชื่อชุดการแสดงระบำจำปาศรี โดยเป็นการแต่งกายอ้างอิงระบำโบราณคดีและประดิษฐ์ท่ารำจากภาพจำลักจากโบราณสถานบริเวณนั้น นอกจากนี้ยังนี้ขบวนรำบวงสรวงโดยนางรำทั้งขบวนนั้นก็ยังใส่ผ้าถุงลายสร้อยดอกหมาก ล้วนสวยงาม และมากด้วยคุณค่าทางจิตใจ

ภาพประกอบ 345 ป้ายนำขบวนงานนมัสการพระธาตุนาดูน

ภาพประกอบ 346 ตัวละครตัวแทนกษัตรย์

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 347 การแสดงชุดระบำจำปาศรี

ภาพประกอบ 348 การแต่งกายชุดรำบรวงสรวง

งานออนซอนกลองยาวชาววาปี ของดีพื้นเมือง สืบสานตำนานเมืองมหาสารคาม ครบ 150 ปี โดยมีกิจกรรมการแข่งขันประกวดกลองยาวชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี การประกวดกลองยาวชิงถ้วยผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม การประกวดขบวนแห่กลองยาว ประกวดธิดากลองยาวจากทุกตำบล จัดนิทรรศการเศรษฐกิจพอเพียง และการออกร้านแสดงและจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์พื้นเมือง ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรจากทุกตำบลในเขตพื้นที่อำเภอวาปีปทุม และเพื่อเป็นการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม และการละเล่นพื้นบ้านของชาวอำเภอวาปีปทุม ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และยังเป็นการส่งเสริมสินค้าพื้นเมืองและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของประชาชนในพื้นที่ สำหรับการจัดงานออนซอนกลองยาว ชาววาปีของดีพื้นเมือง ได้กำหนดจัดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2539 โดยมีนายสุรศักดิ์ ชาญยุทธ นายอำเภอวาปีปุทมในขณะนั้น เป็นผู้ริเริ่มจัดงาน เพื่อเผยแพร่การละเล่นกลองยาวของชาววาปีปทุม ให้รู้จักกันอย่างแพร่หลายและจัดต่อเนื่องเรื่อยมา ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม มาเปิดพิธี มีการแสดงแสง สี เสียง และสื่อผสม

Mahasarakham University

เนื้อหาจะเกี่ยวกับประวัติการก่อตั้งอำเภอวาปีปทุม ตระการตาด้วยนางรำและนักแสดงนับร้อย เอกลักษณ์สำคัญของงานนี้เลยก็คือไม่ว่าจะเป็นผู้เข้าประกวดหรือผู้ร่วมขบวน หรือนางรำร่วมขบวน ต่างใส่ชุดอีสานสั้น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของงานออกซอนกลองยาวของดีชาววาปี ผู้เข้าประกวดทุกคนจะสวมเสื้อแขนกระบอกผ้าถุงสั้นพาดผ้าสไบ โดยเป็นกฎตายตัวรวมไปถึงการประกวดนางป้ายในขบวนต่างก็ใส่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผ้าที่ใช้ตัดเย็บจากผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก อันแสดงถึงความสมัครสมานสามัคคีของคนภายในจังหวัด นอกจากนี้ขบวนนางรำทั้งขบวนนั้นก็ยังใส่ผ้าถุงลายสร้อยดอกหมากล้วนสวยงามและมากด้วยคุณค่าทางจิตใจ

ภาพประกอบ 349 ชุดการแต่งกานธิดากลองยาววาปี

ภาพประกอบ 350 การแต่งกายของนางป้ายผู้ร่วมขบวน

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 351 การแต่งกายของนางรำในการประกวดกลองยาว

Mahasarakham University

การแต่งกายของนางรำในการประกวดกลองยาวนั้นได้ถูกกำหนดให้มีการยึดต้นแบบวามเป็นโบราณ โดยใช้เสื้อผ้าที่เป็นสีธรรมชาติ เช่น สีดำจามะเกลือ สีคราม จากคราม รวมไปถึงลวดลายของสไบและผ้าซิ่นที่สวมใส่ล้วนบ่งบอกถึงการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของชาววาปีปทุม มิเพียงเท่านี้เสื้อผ้าที่นางรำทุกนได้ใส่มาอวดโฉมต้องต้องคัดเลือก คัดสรร และระดมกำลังแรงกายเพื่อสอดสายใยทอร่วมกันเพื่อนให้เพียงพอกับจำนวนนางรำในกานประกวดกลองยาวแต่ละขบวน และนี้คือสิ่งทีแสดงออกให้เห็นถึงความสมัครสมานสามัคคีของคนชาววาปีที่ร่วมกันสืบสานงานประเพณีนี้ให้คงอยู่คู่กับชาววาปีปทุมสืบไป

ในเขตรั้วมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประเพณีที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ได้ร่วมมือกับชาวบ้านท่าขอนยางนั้นก็คือ ประเพณีไหลเรือไฟ ส่วนในจังหวัดมหาสารคามนั้นได้จัดขึ้นทุกปี เรียกว่า “งานประเพณีไหลเรือไฟไทญ้อ” ชุมชนชาวไทญ้อนั้นมีประวัติความเป็นมาอันยาวนานคู่กับเทืองมหาสารคาม การแห่ขบวนตำนานงานประเพณีออกพรรษา การแสดงวิถีชาวญ้อที่อาศัยอยู่ในตำบลท่าขอนยาง และในขบวนแห่เรือไฟในภาคกลางคืน ก็จะมีการทำพิธีกรรมทางศาสนา เช่น กราบพระ รับศีลฟังเทศน์ และการกล่าวบูชารอยพระพุทธบาท ต่อจากนั้นจึงนำเรือไฟไปลงน้ำ และเริ่มจุดประทีปโคมไฟแล้วปล่อยให้ล่องไปตามแม่น้ำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนา และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในบทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และเผยแพร่ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้อย่างกว้างขวางต่อไป

ภาพประกอบ 352 ป้ายขบวนนำงานประเพณีไหลเรือไฟไทญ้อ

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 353 มหาวิทยาลัยมหาสารคมเข้าร่วมกิจกรมในชุมชน

ภาพประกอบ 354 แถลงข่าวการจัดงาน

ภาพประกอบ 355 การแต่งกายขบวนนางรำ

การแต่งกายของผู้ร่วมขบวนแห่งานประเพณีไหลเรือไฟไทญ้อล้วนแต่งกายโดยผ้าทอพื้นเมืองของชาวไทญ้อ โดยการสวมใส่ผ้าฝ้ายย้อมครามทั้งชายและหญิง ผ้าถุงที่ชาวไทญ้อสวมใส่นั้นเป็นผ้าฝ้ายมัดหมี่เป็นลายที่พบเห็นได้ทั่วไป และสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้เลยนั้นคือผ้าขาวม้าสีขาวดำ และนี้เป็นการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของนเผ่าไทญ้อบ้านท่าขอนยางที่ยังคงสามารถพบเห็นอยู่เป็นประจำมิเพียงเท่านี้ มหาวิทยาลัยมหาสารคามเองนั้นก็ได้ร่วมสืบสานประเพณีและได้แต่งกายร่วมขบวนแบบต้นฉบับชนเผ่าไทญ้อเพื่อดำรงคงความเป็นเอกลักษณ์ของบุญประเพณีนี้ตราบนานเท่านาน

จังหวัดกาฬสินธุ์

เมื่อกล่าวถึงจังหวัดกาฬสินธุ์ สิ่งแรกที่ทุกคนต้องนึกถึงนั้นก็คือ ผ้าแพรวา โดยผ้าแพรวานั้นเป็นผ้าทอมืออันเป็นเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทยหรือภูไท (คำสอน สระทอง. 2559 : สัมภาษณ์) การทอผ้าแพรวามีมาพร้อมกับวัฒนธรรมของชาวภูไท ซึ่งเป็นชนกลุ่มหนึ่ง มีถิ่นกำเนิดในบริเวณแคว้นสิบสองจุไทย (ดินแดนส่วนเหนือของลาว และ เวียดนาม ซึ่งติดต่อกับดินแดนภาคใต้ของจีน) อพยพเคลื่อนย้ายผ่านเวียดนาม ลาว แล้วข้ามฝั่งแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่แถบเทือกเขาภูพานทางภาคอีสานของไทย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ นครพนม มุกดาหาร สกลนคร โดยยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ การแต่งกาย และการทอผ้าไหมที่มีภูมิปัญญาในการทอด้วยการเก็บลายจากการเก็บขิด และการจก ที่มีลวดลายโดดเด่น ที่มีภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจาก บรรพบุรุษ และพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ผ้าแพรวาจึงเปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชนที่สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มภูไท

Mahasarakham University

ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ (2559)

ภาพประกอบ 356 สมเด็จพระราชินีทรงให้การสนับสนุนการทอผ้าแพรวา

พัฒนาการการแต่งกายในขบวนจังหวัดกาฬสินธุ์

ด้วยน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงมีต่อกลุ่มทอผ้าไหมแพรวาบ้านโพน จึงได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้อยู่ในโครงการศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน จนทำให้ผ้าไหมแพรวากลายเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก นับเป็นความภาคภูมิใจของชาวผู้ไทยที่ได้สืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ จนได้รับการยกย่องให้เป็น ราชินีแห่งไหม มาจนถึงวันนี้เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณจังหวัดกาฬสินธุ์จึงได้มีการจัดงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม มีการจัดแสดงแสง สี เสียง อย่างยิ่งใหญ่ เริ่มต้นด้วยการแสดงรำผู้ไทย ของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ การโชว์บรรเลงโปงลาง 100 ลาง การเปิดตัวผู้เข้าประกวดนางสาวกาฬสินธุ์ ที่ผ่านเข้ารอบ 30 คน สุดท้าย รวมทั้งจำหน่ายสินค้าโอทอป ผลิตภัณฑ์ชุมชน อาหาร และของดีที่หลากหลายจากทุกอำเภอของจังหวัดกาฬสินธุ์

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 357 การรูไทในพิธีเปิดงาน

ภาพประกอบ 358 การแสดงจากวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์

ภาพประกอบ 359 นางสาวกาฬสินธุ์แต่งกายด้วยชุดราตรีผ้าไหมแพรวา

ภาพประกอบ 360 การเดินแบบชุดผ้าไหมแพรวา

การแต่งกายของผู้ร่วมงานนั้นเป็นที่ทราบและพบเห็นกันอยู่ได้คุ้นชินตานั้นก็คือส่วนใหญ่คนในงานนั้นนั้นจะสวมใส่ชุดภูไทกาฬสินธุ์ (คำใหม่ โยฆะสิงห์. 2559 : สัมภาษณ์) อันประกอบไปด้วยเสื้อแขนกระบอกที่ได้มีการขลิบริมชายเสื้อด้วยแถบเสื้อภูไท ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงนั้นก็สวมใส่อยู่เสมอ ผ้าถุงนั้นเป็นผ้าถุงมัดหมู่ไทซึ้งเป็นผ้าถุงมัดหมี่ลายเอกลักษณ์ของชาวบ้านโพน และสิ่งที่ชาดไม่ได้นั้นก็คือ ผ้าสไบ ซึ่งเป็นผ้าแพรวาที่เป็นผ้าปรำจังหวัดกาฬสินธุ์โดยมีการทออย่างแพร่หลายและทุกครัวเรือน มิเพียงชุดภูไทกาฬสินธุ์แต่ผ้าแพรวนั้นได้รับความนิยมได้การนำมาตัดเย็บทั้งเป็นชุดลำลองทั้งบุรุษและสตรีสวมใส่ทำงาน และสิ่งที่น่าประทับใจนั้นก็คือการประกวดนางสาวกาฬสินธุ์โดยผู้ประกวดต้องสวมใส่ชุดราตรีที่ตัดเย็บจากผ้าแพรวา ซึ่งเป็นการนำผ้าแพรวามาออกแบบชุดโดยผ่านเรือนร่างของผู้เข้าประกวด เพื่อเป็นการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ผ้าแพรวานั้นไดถูกออกแบบบนเรือนร่างที่ถูกจัดวางได้อย่าลงตัวของนางสาวกาฬสินธุ์

Mahasarakham University

เมื่อกล่าวถึงจังหวัดกาฬสินธุ์ อีกอย่างที่ขาดไม่ได้เลยนั้นก็คือ โปงลาง ถือได้ว่าเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้เพราะโปงลางได้เปลี่ยนสภาพจากขอลอ หรือเกราะลอ มาเป็นเครื่องดนตรีธรรมชาติประเภทเครื่องตีไม้ โดยปราชญ์ชาวบ้านของจังหวัดกาฬสินธุ์คือ นายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้พัฒนาจนกลายมาเป็นเครื่องดนตรีชิ้นหนึ่ง บรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานชิ้นอื่นๆ จนเกิดเป็นวงดนตรีโปงลาง มีการคิดท่าฟ้อนประกอบลายโปงลาง รวมทั้งการแสดงต่างๆ ที่ดัดแปลงมาจากวิถีชีวิตธรรมชาติของคนชนบทอีสาน จนเป็นที่รู้จักและยอมรับกันโดยทั่วไป เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทรงโปงลางที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ ทรงร่วมวงโปงลาง บรรเลงลายเต้ยโขงและลายลมพัดพร้าว ที่พลิ้วหวานจับใจ จังหวัดกาฬสินธุ์จึงถือเอาวันที่ 26 กุมภาพันธ์ ของทุกปีเป็นวันเริ่มงานมหกรรมโปงลาง แพรวาและกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์สืบต่อกันมา

ภาพประกอบ 361 ผู้ว่าราชการจังหวัดเปิดงาน

สิ่งที่แสดงออกถึงจุดเริ่มต้นของการจัดงานนั้นก็คือ พ่อเมืองหรือผ่าราชการจังหวัดที่ไม่ว่าจำไปงานหรือไปราชการที่ไหนสิ่งที่สวมใส่อยู่เสมอนั้นก็คือชุดลำลองที่ตัดเย็บจากผ้าแพรวา ในการเปิดงานผู้ว่าราชการจังหวัดนั้นได้กล่าวชมเชยและให้กำลังใจกลุ่มสตรีแม่บ้านที่ได้นำกรรมวิธีและวิถีชีวิตในการทอผ้าแพรวมาจัดแสดงโชว์ภายในงาน เป็นการสร้างขวัญและกำลังให้กลุ่มสตรีทุกกลุ่มทุกอำเภอที่สวมใส่ชุดภูไทอันสวยสดงดงามที่ได้นำผ้าแพรวามาจัดแสดงและจัดจำหน่าย นอกจากภายในงานนั้นได้มีกาจัดแสดงที่พิธีเปิดที่ยิ่งใหญ่ตระการตาโดยมีการแต่งกายที่ใช้ผ้าแพรวาไม่ว่าจะเป็นผ้าแพรวาฝ้ายหรือผ้าแพรวาไหมเป็นองค์ประกอบหลังของเครื่องแต่งกาย มิเพียงเท่านี้วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์จะได้นำชุดกรแสดงที่เป็นต้นกำเนิดของผ้าแพรวามาทำการแสดงเพื่อเป็นกรเผยแพร่และจรรโลงใจแก่ผู้มาร่วมงานและเป็นการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เห็นคุณและหวงแหนสิ่งที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดบนลวดลายของผ้าแพรวาตราบนานเท่านาน (กีรวิชญ์ มีสวัสดิ์. 2559 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 362 ผู้ว่าราชการเยี่ยมชมการจัดแสดงนิทรรศการ

ภาพประกอบ 363 การแสดงบนเวทีจากวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ 1

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 364 การแสดงบนเวทีจากวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ 2

ภาพประกอบ 365 การแสดงพิธีเปิด

เมื่อเราเดินทางมาจังหวัดกาฬสินธุ์เราจะเห็นเจดีย์อันเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และเป็นโบราณสถานที่ควรค่าต่อการเคารพของชาวกาฬสินธุ์ จากการตรวจสอบหลักฐานสันนิษฐานว่าสร้างในสมัยทวารวดี ต่อมาคงปรักหักพังไปตามกาลเวลาและเพราะขาดการดูแลเอาใจใส่ ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา คงสร้างเจดีย์ทรงแปดเหลี่ยม ก่ออิฐถือปูนซ้อนทับฐานเดิมและในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์คงมีการสร้างต่อเติมส่วนยอดให้สูงขึ้นอีก จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2510-2512 กรมศิลปากรได้ทำการขุดแต่งและบูรณะเจดีย์องค์นี้ รวมทั้งได้จดทะเบียนเป็นโบราณสถานพระธาตุยาคู นี้ชาวบ้านเชื่อกันว่า เป็นเจดีย์ที่บรรจุอัฐิของพระเถระชั้นผู้ใหญ่ ที่ชาวเมืองเคารพนับถือ จึงจัดให้มีเทศกาลบูชาพระธาตุประจำปี ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม เพื่อขอฝนและความสงบร่มเย็นแก่หมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์นางสาวสุภาพร คำยุทา ผู้จัดการบริษัทบุปผาคลีเอชั่นได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ

Mahasarakham University

การจัดงานบรวงสรวงพระธาตุยาคู เพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและสืบสานเผยแผ่ไว้ให้บุคคลรุ่นหลังได้รู้จักรักษาศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป (สุภาพร คำยุทา. 2559 : สัมภาษณ์)

ประเพณีที่มีความศักดิ์และชาวกาฬสินธุ์ให้ความสำคัญที่ทุกคนต่างมีจุดประสงค์เดียวกันที่มาสักการะพระธาตุยาคู และร่วมกันรำบวงสรวงสิ่งศักดิ์อันเป็นศูนย์รวมจิตและสร้างแรงศรัทธาของผู้มาร่วมงาน โดยสวมใสเสื้อแขนกระบอกสีเหลือง นุ่งผ้าซิ่นมัดหมี่ภูไทยและห่มสไบแพรวาสีแดงอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ สิ่งนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแรงพลังศรัทธาต่อพระธาตุยาคู มิเพียงการรำบวงสรวงแล้วนั้นภายในงานยังได้มีการจัดแสดงแสง สี เสียง เพื่อย้อนรอยรำลึกถึงประวัติความเป็นมาและด้นกำเนิดของพระธาตุยาคู ผู้ร่วมแสดงก็สวมใส่ผ้าแพรวาเป็นองค์ประกอบในการเพื่อสร้างความปลาบปลื้มและสร้างความภาคภูมิใจแก่ผู้ที่มาชมการแสดง

ภาพประกอบ 366 การแต่งกายในการรำบวงสรวงพระธาตุยาคู

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 367 แสงสีเสียงย้อนรอยประวัติศาสตร์พระธาตุยาคู 1

ภาพประกอบ 368 แสงสีเสียงย้อนรอยประวัติศาสตร์พระธาตุยาคู 2

อีกหนึ่งงานประเพณีที่จัดในช่วงระยะเวลาเดียวกันนั้นก็คือ ประเพณีบั้งไฟตะไลล้าน จะมีราวประมาณกลางเดือนพฤษภาคมหรือต้นเดือน 6 ที่บ้านกุดหว้า อำเภอกุจฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จะมีประเพณีบุญบั้งไฟเหมือนจังหวัดอื่นๆ ในภาคอีสาน ซึ่งเป็นประเพณีที่สืบต่อกันมา แต่สำหรับที่นี่จะมีความแตกต่างออกจากที่อื่นก็คือ เป็นงานเพณีบุญบั้งไฟตะไลล้าน ซึ่งก็คืองานบุญบั้งไฟที่มีลักษณะเฉพาะตัวของบั้งไฟเป็นเอกลักษณ์แห่งเดียวของภาคอีสาน บุญบั้งไฟตะไล ถือเป็นความภาคภูมิใจของคนกุดหว้า ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาภูไทสืบทอดต่อให้ลูกหลาน แต่เดิมบุญบั้งไฟของตำบลก็จัดงานโดยจุดบั้งไฟหางเหมือนเช่นในพื้นที่อื่น ต่อมานายพิศดา จำพล (ปัจจุบันอายุ 70 ปี) ช่างทำบั้งไฟในหมู่บ้าน ได้คิดค้นวิธีทำบั้งไฟเพื่อให้แตกต่างจากพื้นที่อื่นจนกลายเป็นการทำบั้งไฟตะไลแสน และได้มีการจุดบั้งไฟตะไลบั้งแรกในงานบุญบั้งไฟปี 2521 และตำบลกุดหว้าก็ได้สืบสานเปลี่ยนเป็นการจัดงานบุญบั้งไฟตะไลเรื่อยมา (พิศดา จำพล. 2559 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 369 ชุดเครื่องแต่งกายแบบประยุกต์

ภาพประกอบ 370 วิถีชีวิตการทอผ้าแพรวา

ภาพประกอบ 371 ขบวนนางรำแงกายด้วยชุดภูไทบ้านกุดหว้า

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 372 ชุดภูไทบ้านกุดหว้า

สิ่งที่สังเกตของผู้ร่วมขบวนแห่และแต่งกายด้วยชุดภูไทบ้านกุดหว้านั้นเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันเข้มแข็งของคนในชุม โดนสวมใส่เสื้อผ้าฝ้ายย้อมคราม หรือย้อมมะเกลือ ใสซิ่นมัดหมี่ของพื้นถิ่นโดยเฉพาะโดยแตกต่างจากคำม่วงหรือบ้านโพน และผ้าสไบเป็นผ้าสไบขิดที่มีการทองอย่างวิจิตรบรรจงและสามารถรับรู้ถึงความตั้งใจของผู้ทอ ผ่านการสวมใส่ของคนร่วมขบวนแห่ในงาน นอกจากนี้ยังมีการประยุกต์โดยการนำผ้าแพรวามาหอพันร่างกายโดยผ่านจิตการของผู้สวมใส่โดยไม่มีการตัดผ้าที่เป็นผืนแต่สามารถปรับประยุกต์ใช้และสวมใส่ได้อย่างงดงามและลงตัว

เมื่อเรากล่าวถึงของดีของจังหวัดกาฬสินธุ์ไปแล้ว เราย้อนมาดูพิธีกรรมอันสำคัญที่ขาดไม่ได้สำหรับชาวกาฬสินธุ์อีกหนึ่งพิธีกรรมอนึ่งคำว่า "ลาน" หมายถึงสถานที่สำหรับนวดข้าว "คูณ" คือการทำให้เพิ่มขึ้น คำนี้จึงมีความหมายว่าการนำข้าวที่นวดแล้วกองให้สูงขึ้น เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ เป็นเหมือนการทำขวัญข้าว เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ข้าวที่อยู่ภายในลาน ซึ่งโดยปกติแล้วการทำบุญคูณลานของชาวบ้านจะทำไม่พร้อมกัน แต่จะขึ้นอยู่กับการเก็บเกี่ยวข้าว หากมีการขนข้าวเข้ายุ้งข้าวเมื่อใดก็ถือเอาวันนั้นเป็นวันทำบุญคูณลาน เป็นกิจกรรมร่วมกันของครอบครัวและสมาชิกในชุมชน มีการนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ และการประกอบพิธีบายศรีสูตรขวัญให้แก่ข้าว

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 373 ป้ายขบวนนำบุญคูณลาน

ภาพประกอบ 374 ขบวนแห่รอบปราสาทข้าว

ภาพประกอบ 375 การแสดงพิธีเปิด

ภาพประกอบ 376 การแต่งกายชุดฟ้อนสู่ขวัญข้าว

หนึ่งผลผลิตที่ชาวกาฬสินธุ์ได้ลงแรงทั้งแรงกายและแรงใจจนได้ข้าว ซึ่งเป็นอาหารหลักของชาวอีสาน ผ่านพิธีกรรมบุญคูณลานอันเป็นพิธีที่สร้างขวัญและกำลังใจในการปะกอบอาชีพของเกษตรกรและเพื่อความเป็นศิริมงคลแก่ผลผลิตของต้น ภายใยงานพิธีนั้นผู้ร่วมงานต่างสวมใส่ผ้าแพรวาหลากสี ซึ่งเป็นความก้าวหน้าของการทอของคนในพื้นถิ่นที่มีพัฒนาการในการริเริ่มทอสีต่างๆ ออกมาเพื่อความเหมาะสมและกาละเทศในการสวมใส โดยผู้ร่วมงานพิธีมีการแต่งกายด้วยการห่มสไบผ้าแพรวาและนุ่งซิ่นมัดหมู่ภูไทมาร่วมพิธี และนอกจากนี้ยังมีการฟ้อนสู้ขวัญข้าว โดยผู้ร่วมแสดงนั้นสวมใส่เสื้อผ้าที่แสดงออกสีถึงความเจริญงอกงามของข้าว โดยเน้นไปโทนสีเหลือทอง อันสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์

การสร้างความหมายและเอกลักษณ์ผ้าทอพื้นบ้านของของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบไปด้วย ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ เป็นการสร้างความหมายในเชิง “สัญญะ” กับ การสร้าง“เอกลักษณ์”ของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของทั้ง 4 จังหวัด 1) จังหวัดร้อยเอ็ด ลายผ้าประจังหวัด คือ ผ้าลายสาเกต 2) จังหวัดขอนแก่น ลายผ้าประจังหวัด คือ ลายมัดหมี่สร้างสรรค์ 3) จังหวัดมหาสารคาม ลายผ้าประจังหวัด คือ ลายสร้อยดอกหมาก 4) จังหวัดกาฬสินธุ์ ลายผ้าประจังหวัด คือ ผ้าแพรวา(ลายเฉพาะ)ซึ่งทางจังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ได้ประกาศให้เป็นผ้าลายเอกลักษณ์ซึ่งปี 2544 และส่งเสริมให้เป็นสินค้า OTOP ประจำจังหวัด ความหมายของ “สัญญะ”ของผ้าอันเป็นอัตลักษณ์ประจำจังหวัดทั้ง 4 จังหวัดนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายจากผ้าที่ใช้ในวิถีชีวิตกลายเป็นสินค้าผ้าทอพื้นบ้าน และสัญญะอันนี้ทำงานอย่างไรในกลุ่มผู้ทอผ้าพื้นเมืองและผู้บริโภคสินค้าดังกล่าว พบว่าสัญญะของลวดลายผ้าทอพื้นเมืองของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ในความหมายดั้งเดิมนั้นลวดลายผ้ามีความหมายเป็นสุนทรียะ ความงามและมีคุณค่าในกระบวนการสร้างสรรค์ที่เกิดจากการสังเกตบวกกับจินตนาการของช่างทอผ้า ลวดลายผ้าเกิดขึ้นจากระบบความคิดของมนุษย์ที่มีระเบียบแบบแผน ซึ่งถูกผูกโยงเข้ากับกฎเกณฑ์ในการจัดระเบียบทางสังคมแบบดั้งเดิมที่มีการแบ่งแยกหน้าที่ของผู้คนอย่างชัดเจน กระบวนการใช้ผ้าทอมีความสัมพันธ์กับชีวิตของคนในสังคมซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม ผู้ทอจึงสร้างสรรค์ลวดลายตามสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว เช่นลวดลายจากสัตว์

Mahasarakham University

จากดอกไม้หรือพันธุ์พืช จากคติความเชื่อทางศาสนาเป็นต้น เพื่อสื่อสัญญะของความหมายผ่านลวดลายที่คิดประดิษฐ์ขึ้นและลวดลายที่ถูกทอจะเก็บไว้เป็นมรดกชิ้งได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นสายสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคมจากรุ่นสู่รุ่น (กิติยา ทาธิสาร. 2559 : สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตามโลกของเรามีระบบคุณค่าถูกสร้างขึ้นใหม่ตลอดเวลา ในสมัยปัจจุบันความหมายของผ้าทอพื้นบ้านของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ กลายเป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมที่หลายคนรู้จักในนามสินค้า OTOP ดังนั้นเพื่อจะให้สินค้าผ้าทอพื้นเมืองของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ มีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกับผ้าทอของท้องถิ่นอื่นจึงต้องมีเอกลักษณ์ของตราสินค้าที่มีความแตกต่าง และสร้างความหมายให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น พื้นที่ของผ้าทอพื้นบ้านจึงถูกจำกัดพื้นที่อยู่ตรงเป็นสินค้าพื้นเมืองที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ผู้ทอสร้างลวดลายตามความต้องการของผู้บริโภค ผ้าทอพื้นบ้านจึงมีพื้นที่ของการเป็นปัจจัย 4 น้อยลง กลายเป็นสินค้าสำหรับผู้บริโภคที่นิยมสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นบางกลุ่ม ในสังคมบริโภคนิยมหรือทุนนิยมปัจจุบันปัจเจกชนก็ต้องการปรุงแต่งความหมายหรือ “เอกลักษณ์” เฉพาะของตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการทางจิตใจ ผ่านชุดความหมายต่างๆ ที่ผู้ผลิตสินค้าตระเตรียมไว้เช่นกัน ดังนั้นกระแสการบริโภคสินค้าแฟชั่นจึงทาให้ผ้าทอพื้นบ้านไม่ได้มีบทบาทและหน้าที่เพียงปัจจัย 4 เท่านั้น ผ้าทอพื้นบ้านมีบทบาทในเชิงสัญญะของผู้ที่ต้องการบริโภคอดีต

ทุกพื้นที่ในภาคอีสานนั้นได้มีการทอผ้าอย่างแพร่หลายโดยเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ในภาคอีสานจนกลายมาเป็นอาชีพและเป็นหัตกรรมที่ควรค่าแก่การส่งเสริม ทำให้ทุกพื้นที่ได้มีการกำหนดลายผ้าเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัดเกิดขึ้น โดยลายผ้าที่ในแต่ละจังหวัดได้เลือกมาเป็นลายผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัดนั้นเป็นลายผ้าที่ที่ในแต่ละจังหวัดนั้นได้มีการทออย่างแพร่หลายและมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยการศึกษาค้นคว้าจากหลักฐานของการนุ่งห่มของคนในสมัยโบราณโดยปรากฏหลักฐานที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นในพิพิธภัณฑ์และรวมไปถึงรูปถ่ายและการบอกเล่าสืบต่อกันมา นอกจากจะมีการศึกษาค้นคว้าจากประวัติศาสตร์แล้วนั้นสิ่งที่เราได้พบเห็นได้อย่างชัดเจนคือในวิถีชีวิตของประชากรในแต่ละจังหวัดที่ได้มีการสวมใส่ในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงในขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ นั้นหมายถึงเครื่องนุ่งห่มที่ปรากฏในงานประเพณีอันสำคัญในแต่ละทิ้งที่แต่ละจังหวัด โดยในพื้นที่ศึกษานั้นเราได้กำหนดพื้นที่กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบไปด้วย ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ โดยทั้ง 4 จังหวัดนี้มีเอกลักษณ์ลายผ้าประจำจังหวัดอย่างชัดเจน และทั้ง 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์นั้นนอกจากจะมีเอกลักษณ์ลายผ้าประจำจังหวัดแล้วนั้นยังมีงานประเพณีที่มีการจัดอย่างเป็นประจำและถือเป็นประเพณีประจำจังหวัดที่ได้รับการส่งเสริมจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศ โดยในงานประเพณีนั้นประกอบไปด้วยขบวนแห่ที่มีผู้ร่วมขบวนแห่สวมใส่ผ้าทออันเป็นลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัด อันสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของงานประเพณีกับชุดเครื่องแต่งกายของผู้ร่วมในขบวน ซึ่งแสดงออกให้เห็นถึงความนิยมของผู้สวมใส่ในแต่ละขบวนโดยแตกต่างกันออกไปในแต่ละท้องถิ่น เป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นว่าสิ่งที่ผู้ร่วมขบวนแห่ที่ได้สวมใสนั้นเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงพัฒนาการของชุดเครื่องแต่งในแต่ละยุคสมัย

ผู้ที่ต้องการสร้างความมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ทำให้ผ้าทอมีบทบาทถูกจำกัดอยู่เพียงกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น ทั้ง 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ จึงมีการรณรงค์การสวมใส่ผ้าไทยในวันศุกร์เกิดขึ้น โดยเป็นการกำหนดจากทางหน่วยงานราชการ โรงเรียน สถานศึกษา รวมไปถึงกลุ่มรัฐวิสาหกิจ ให้มีการสวมใส่ผ้าไทยโยเป็นผ้าเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น โดยการเริ่มต้นจากหัวหน้าจังหวัดนั้นก็คือ ผู้ว่าราชการของแต่ละจังหวัด ซึ่งเป็นการประกาศให้ประชาชนในจังหวัดนั้นได้ทราบโดยทั่วกัน

Mahasarakham University

แล้วว่า สิ่งที่แสดงออกให้เห็นอันเป็นเอกลักษณ์ประจำหวัดภายใต้ปัจจัย 4 นั้นคือ เครื่องนุ่งห่ม (การแต่งกาย) ซึ่งเป็นการดำรงไว้ซึ่งสิ่งที่บรรพบุรุษได้สั่งสมสืบทอดผ่านลายผ้าอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรแก่การดำรงรักษาสืบไป

ศึกษาการปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

จากการลงพื้นที่ศึกษาทั้งสี่จังหวัดในกลุ่ม “ร้อยแก่นสารสินธุ์” ประกอบไปด้วย ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ "แหล่งเรียนรู้อู่อารยธรรมใจกลางภาคอีสาน" ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวและประเพณีวันธรรมที่ดีงาม ผู้วิจัยได้พบวัฒนธรรมการแต่งกายของทั้งสี่จังหวัด ภายในขบวนแห่ในบุญประเพณีต่างที่ทั้งสี่จังหวัดได้จัดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ลงพื้นที่หาข้องมูล สัมภาษณ์ สอบภาม ซึ่งนำมาสู่ปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีการจัดประเพณีอันเป็นประเพณีประจำจังหวัดที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างชัดเจนตามแคมเปญ “อะเมซิ่ง ไทยแลนด์ (Amazing Thailand)” กลายเป็นนิยามง่ายๆ ที่อธิบายภาพลักษณ์ของสังคมไทยที่ตั้งอยู่บนความทับซ้อนทางความคิด ความเชื่อ และการแสดงออกต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดตั้งแคมเปญนี้ขึ้นอย่างถูกที่และถูกเวลา อันเป็นผลให้จังหวัดทั้ง 4 จังหวัดภายใต้ชื่อกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ มีประเพณีอันเป็นประเพณีประจังหวัดและมีชื่อเสียงโดยแต่ละประเพณีแต่ละจังหวัดได้จัดขึ้นนั้นล้วนประกอบไปด้วยขบวนแห่อันวิจิตรตระการตา ซึ่งในแต่ละจังหวัดนั้นได้มีบุญประเพณีประจำหวัดและในแต่แต่ละประเพณีนั้นได้มีริ้วขบวนแห่เป็นส่วนประกอบ โดยที่ผู้ร่วมขบวนนั้นได้สวมใส่เสื้อผ้าอันเป็นเอกลักษณ์แต่ละท้องที่ ซึ่งเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงวิถีชีวิตรวมไปถึงอาชีพและความเป็นอยู่ของชาวอีสานในแต่ละจังหวัด ชาวอีสานส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีเวลาว่างจากการทำนา ก็จะจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ไว้ใช้ในครอบครัว หรือใช้ในการประกอบอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ในการดำรงชีพของครอบครัว และสิ่งที่ขาดไม่ได้ของคนอีสานหลังการว่างจากฤดูเก็บเกี่ยวนั้นก็คือ การทอผ้า ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่หรือจังหวัดไหนๆ ยามว่างจากการทำนาก็ล้วนแต่ทอผ้าทั้งนำมาสวมใส่เองและผลิตเพื่อจำหน่ายในทุกครัวเรือน

ทุกพื้นที่ในภาคอีสานนั้นได้มีการทอผ้าอย่างแพร่หลายโดยเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ในภาคอีสานจนกลายมาเป็นอาชีพและเป็นหัตกรรมที่ควรค่าแก่การส่งเสริม ทำให้ทุกพื้นที่ได้มีการกำหนดลายผ้าเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัดเกิดขึ้น โดยลายผ้าที่ในแต่ละจังหวัดได้เลือกมาเป็นลายผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัดนั้นเป็นลายผ้าที่ที่ในแต่ละจังหวัดนั้นได้มีการทออย่างแพร่หลายและมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน จากการลงพื้นที่ศึกษาค้นคว้าเราได้พบเห็นได้อย่างชัดเจนคือในวิถีชีวิตของประชากรในแต่ละจังหวัดที่ได้มีการสวมใส่ในชีวิตประจำวันรวมไปถึงในขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ นั้นหมายถึงเครื่องนุ่งห่มที่ปรากฏในงานประเพณีอันสำคัญในแต่ละทิ้งที่แต่ละจังหวัด โดยในพื้นที่ศึกษานั้นเราได้กำหนดพื้นที่กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบไปด้วย ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ โดยทั้ง 4 จังหวัดนี้มีเอกลักษณ์ลายผ้าประจำจังหวัดอย่างชัดเจน

Mahasarakham University

การสร้างความหมายและเอกลักษณ์ผ้าทอพื้นบ้านของของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบไปด้วย ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ เป็นการสร้างความหมายในเชิง “สัญญะ” กับการสร้าง“เอกลักษณ์”ของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของทั้ง 4 จังหวัด 1) จังหวัดร้อยเอ็ด ลายผ้าประจังหวัด คือ ผ้าลายสาเกต 2) จังหวัดขอนแก่น ลายผ้าประจังหวัด คือ ลายมัดหมี่สร้างสรรค์ 3) จังหวัดมหาสารคาม ลายผ้าประจังหวัด คือ ลายสร้อยดอกหมาก 4) จังหวัดกาฬสินธุ์ ลายผ้าประจังหวัด คือ ผ้าแพรวา (ลายเฉพาะ)

ซึ่งทางจังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ได้ประกาศให้เป็นผ้าลายเอกลักษณ์ซึ่งปี 2544 และส่งเสริมให้เป็นสินค้า OTOP ประจำจังหวัด ความหมายของ “สัญญะ”ของผ้าอันเป็นอัตลักษณ์ประจำจังหวัดทั้ง 4 จังหวัดนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายจากผ้าที่ใช้ในวิถีชีวิตกลายเป็นสินค้าผ้าทอพื้นบ้าน

1. จังหวัดร้อยเอ็ด ลายผ้าประจังหวัด คือ ผ้าลายสาเกต

ภาพประกอบ 377 ผ้าลายสาเกต

2. จังหวัดขอนแก่น ลายผ้าประจังหวัด คือ ลายมัดหมี่

ภาพประกอบ 378 ผ้าลายมัดหมี่

Mahasarakham University

3. จังหวัดมหาสารคาม ลายผ้าประจังหวัด คือ ลายสร้อยดอกหมาก

ภาพประกอบ 379 ผ้าลายสร้อยดอกหมาก

4. จังหวัดกาฬสินธุ์ ลายผ้าประจังหวัด คือ ผ้าแพรวา (ลายเฉพาะ)

ภาพประกอบ 380 ผ้าแพรวา

สัญลักษณ์ของลวดลายผ้าทอพื้นเมืองของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ในความหมายดั้งเดิมนั้น ลวดลายผ้ามีความหมายเป็นสุนทรียะ ความงามและมีคุณค่าในกระบวนการสร้างสรรค์ที่เกิดจากการสังเกตบวกกับจินตนาการของช่างทอผ้า ลวดลายผ้าเกิดขึ้นจากระบบความคิดของมนุษย์ที่มีระเบียบแบบแผน ซึ่งถูกผูกโยงเข้ากับกฎเกณฑ์ในการจัดระเบียบทางสังคมแบบดั้งเดิมที่มีการแบ่งแยกหน้าที่ของผู้คนอย่างชัดเจน กระบวนการใช้ผ้าทอมีความสัมพันธ์กับชีวิตของคนในสังคมซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม ผู้ทอจึงสร้างสรรค์ลวดลายตามสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว เช่นลวดลายจากสัตว์ จากดอกไม้หรือพันธุ์พืช จากคติความเชื่อทางศาสนาเป็นต้น เพื่อสื่อของความหมายผ่านลวดลายที่คิดประดิษฐ์ขึ้นและลวดลายที่ถูกทอจะเก็บไว้เป็นมรดกซึ่งได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นสายสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคมจากรุ่นสู่รุ่น

Mahasarakham University

เมื่อเราได้ทราบถึงเอกลักษณ์ลายผ้าประจำจังหวัดของร้อยแก่นสารสินธุ์” ประกอบไปด้วย ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ แล้วนั้น มิเพียงเท่านี้เรายังได้ทราบถึงโอกาสในการนุ่มห่มหรือสวมใส่ผ้าเอกลักษณ์ในแต่ละจังหวัด โดยผู้วิจัยได้ทราบจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในแต่ละประเพณีที่เป็นประเพณีประจำจังหวัดโดยผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 5 ปะเภทนั้นก็คือ 1) งานกาชาดหรืองานประจำปี 2) งานขบวนแห่ในประเพณี 3) งานขบวนแห่ทางด้านศาสนา 4) งานขบวนแห่เฉลิมฉลองประจำปี 5) งานขบวนแห่เกี่ยวกับความเชื่อ

ผู้วิจัยจึงได้แนวทางปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยยึดหลักการออกแบบและมีแรงบันดาลใจในการออกแบบโดยยึดหลักการ ข้อ ดังนี้

1. ทำง่าย นิยามของคำว่า ทำง่ายในปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ คือ ในการออกแบบชุดนั้นผู้วิจัยเลือกใช้วัสดุในการตัดเย็บชุดทีมีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นซึ่งในแต่ละท้องถิ่นนั้นจะมีการทอผ้าอันเป็นเอกลักษณ์แตดต่างกันอกไป โดยที่ผู้วิจัยเองนั้นจะคำนึงถึงต้นทุนในการผลิต ผู้วิจัยจึงได้วัสดุทนแทนในการตัดเย็บ เช่น หากต้นแบบเคยใช้วัสดุเป็นผ้าไหมในการตัดเย็บ ผู้วิจัยก็เลือกใช้ผ้าฝ้ายทดแทนเพื่อลดต้นทุนในการผลิต และในปัจจุบันนั้นวิวัฒนาการของอุตสาหกรรมการผลิตผ้าทอมีการพัฒนามากขึ้น จากการที่ผ้าพื้นเมืองเคยใช้กี่ทอผ้าในการผลิต ปัจจุบันนั้นก็มีการใช้เครื่องจักรในการผลิต ทำให้สามารถผลิตออกมาได้จำนวนมากและทำให้ต้นทุนในการผลิตลดลง มิเพียงเท่านี้พัฒนาการการทำผ้าพิมพ์ลายนั้นก็มามีบทบาทในการออกแบบชุดมากเพราะความต้องการใช้ผ้าลายเอกลักษณ์ของในแต่ละจังหวัดมีมากขึ้น เนื่องจากในทุกหน่วยงานทั้งในส่วนภาครัฐภาคเอกชนมีโครงการในการสวมใส่ชุดผ้าไทยในทุกวันศุกร์ ทำให้ความต้องการใช้ผ้าท้องถิ่นมาตัดชุดทั่งเป็นชุดไพรเวทและชุดยูนิฟอร์มจำนวนมากจึงเป็นโอกาสอันดีที่ผู้วิจัยนั้นได้นำผ้าพิมพ์ลายประจำจังหวัดดังกล่าวมาใช้ในการออกแบบชุด มิเพียงการใช้วัสดุทนแทนในการผลิตชุดต้นแบบแล้วนั้น การเลือดใช้ผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่นในการตัดเย็บชุดต้นแบบยังเป็นการช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมการทอผ้าในท้องถิ่นนั้นอีกด้วย

2. ขายถูก นิยามของคำว่า ขายถูก ในปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ นิยามนี้สามารถล้อกันกับนิยามข้างต้นได้นั้นคือ หากเราทำง่ายเราสามสามารถขายได้ถูก เพราะการทำงานั้นเราสมารถเลือกใช้วัสดุทดแทนได้ในทุกการตัดเย็บของชุดต้นแบบแล้วนั้นเราก็สามารถที่จำหน่ายหรือผลิตชุดต้นแบบได้ในราคาที่เราสามารถกำหนดได้ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถจับต้องได้ในราคาที่ย่อมเยา อีกทั้งเรายังสามารถเพิ่มจำนวนในการผลิตนำไปสู้อุตสาหกรรมการผลิต

3. แพร่หลาย นิยามของคำว่า แพร่หลาย ในปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ นิยามนี้สามารถล้อกันกับนิยามข้างต้นได้นั้นคือ หากเราทำง่ายเราสามสามารถขายได้ถูก เมื่อเราขายถูกแล้วนั้นก็ความนิยมกันอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการเลือกใช้วัสดุทดแทนในการออกแบบและตัดเย็บชุดต้นแบบนั้นโดยการคำนึง ความสะดวกสบายในการสวมใส่ มิเพียงเท่านี้ราคาที่บริโภคชุดนั้นยังราคาย่อมเยาเพราะเกิดจากที่ผู้วิจัยนั้นได้ลดต้นทุนของการผิตชุดต้นแบบแล้ว เป็นที่แน่นอนว่าเป้าหมายของความต้องการชุดต้นแบบนั้นต้องเป็นที่นิยมและ

Mahasarakham University

4. จำหน่ายได้เยอะ นิยามของคำว่า จำหน่ายได้เยอะ ในปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ นิยามนี้สามารถล้อกันกับนิยามข้างต้นได้นั้นคือ หากเราทำง่ายเราสามสามารถขายได้ถูก เมื่อเราขายถูกแล้วนั้นก็ความนิยมกันอย่างแพร่หลาย เมื่อได้รับความนิยมกันอย่างแพร่แล้วนั้นเราก็สามารถจำหน่ายได้เยอะ จากแผนการคิดและออกแบบที่เป็นระบบทำให้การสิ่งเริ่มต้นของการปฏิบัติการการออกแบบชุดต้นแบบนั้น ผู้วิจัยสามารถมองเห็นเป้าหมายได้ชัดเจน อีกทั้งยังเพิ่มประสิทธิภาพและสักภาพในการออกแบบและตัดเย็บที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและคนในจังหวัด จึงนำไปสู่การแสงแรงบันดาลใจของการออกแบบชุดทั้ง 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ต่อไปนี้

ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย การออกแบบส่วนหนึ่งผู้วิจัยนั้นออกแบบจะต้องมีแรงบันดาลใจของตนเอง แรงบันดาลใจจากแบบเครื่องแต่งกายในอดีต ผสมผสานกันโดย อาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. เส้นกรอบนอกของรูปทรง
2. ลักษณะของผ้าเช่น ผิวสัมผัส ลวดลายผ้า
3. ประโยชน์ใช้สอย และความสะดวกสบาย
4. จุดเด่นหรือจุดเน้นของรูปแบบเสื้อผ้า

ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นล้วนแต่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการออกแบบ และในอนาคตแนวโน้มการแต่งกายในอนาคตนั้นกล่าวกันว่าเป็นยุคแห่งวิทยาศาสตร์ความเจริญในด้าน อุตสาหกรรม และเทคโนโลยีจะมีบทบาทมากดังนั้น แนวโน้มของการแต่งกายในอนาคต ควรมี การวิเคราะห์จากองค์ประกอบ ต่อไปนี้วิเคราะห์จากสภาพแวดล้อม โดยคำนึงถึง อาชีพ ฤดูกาล เพศ วัย บุคลิก นิสัย เศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยม เวลา ความสะดวกสบายในการสวมใส่ และการ พกพา กาลเทศะ โอกาส การดูแลรักษา คุณภาพ ราคา ความนิยม และระดับของผู้บริโภค จากการวิเคราะห์ของผู้ที่มีประสบการณ์ ได้วิเคราะห์ว่าระดับราคาสินค้ามี ผลต่อการเลือกใช้ของผู้บริโภค เช่น

สินค้าราคาสูงสุด ผู้บริโภคเป็นคนในสังคมชั้น สูง มีรายได้สูง เจ้านายใน ราชสำนัก ซึงเสื้อผ้าจะเป็นแบบไม่โลดโผน สีเรียบ สง่างาม ดูไม่ล้าสมัย วัสดุตกแต่งอย่างดี

สินค้าราคาสูง เป็นสินค้าเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมดังเดิมประจำท้องถิ่น ผู้บริโภคเป็นผู้มีรายได้สูง สังคมชั้นสูง พึงพอใจกับการอนุรักษ์ของครั้งเดิมเสือ้ผ้าจะมีแบบที เน้นเอกลักษณ์เฉพาะมีความประณีตด้วยฝีมือและสีสัน

สินค้าราคาปานกลาง ผู้บริโภคเป็นคนในสังคมชั้น กลาง เป็นข้าราชการมี รายได้พอตัว สินค้าประเภทนี้ แบบจำซ้ำกันมาก ทั้งวัสดุตกแต่ง ฝีมือไม่ด้อยมีความประณีต

สินค้าราคาถูก ผู้บริโภคมีรายได้จำกัด ส่วนใหญ่เป็นคนส่วนมากของ ประชากร เสื้อผ้ามีลักษณะคุณภาพพอใช้ทั้ง วัสดุตกแต่ง เนื้อผ้า และราคา รูปแบบไม่มีเฉพาะ บุคคล ไม่จำกัดขนาด ใช้ได้ทุกเพศ ทุกวัย มีให้เลือกใช้หลายโอกาส

รูปแบบขึ้น อยู่กับพฤติกรรมการแต่งกายของมนุษย์ ซึงมนุษย์มีพฤติกรรม การแต่งกายที่แตกต่างกัน หลากหลายตามสถานที โอกาส เวลา นักออกแบบจึงได้กำหนด แบบและประเภทของการใช้เสื้อผ้าในโอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสม สำหรับความคิดเห็นของผู้วิจัยแล้ว ในการวิเคราะห์แนวโน้มการแต่งกาย ในอนาคตคาดว่ามีลักษณะ ดังนี้

Mahasarakham University

1. รูปแบบของเสื้อผ้ามีความเหมาะสมกับรูปร่างและบุคลิกของผู้สวมใส่เพื่อ สร้างความมัน ใจให้ผู้สวมใส่แสดงถึงความมีรสนิยมทีดีในการแต่งกาย

2. เสื้อผ้าควรมีสัดส่วน (Proportion) ทีเหมาะสมกับรูปร่างของผู้สวมใส่ซึงจะช่วยเสริมในส่วนทีเป็นข้อบกพร่องของรูปร่างผู้สวมใสได้

3. ลักษณะของรูปแบบเสื้อผ้าควรเรียบง่ายโดยเน้นทีเนื้อผ้า สี ดูแลรักษา ง่าย และสวมใส่สบาย ไม่ควรตกแต่งมากไม่ล้าสมัยง่าย

4. ราคาไม่สูงมาก ถ้าราคาสูงควรเน้นทีคุณภาพของผ้าและรูปแบบมากกว่า การใช้วัสดุตกแต่งทีฟุ่มเฟือย

5. รูปแบบของเสื้อผ้าไม่ควรเป็นแบบทีใช้ผ้าสิ้น เปลืองมาก

6. สามารถสวมใส่สลับเปลี่ยนกันได้หลายโอกาส เช่น เลือกใส่กับเสื้อ กระโปรง หรือกางเกงได้หลายตัว โดยให้มีความเหมาะสมกับโอกาสและสถานที่

สังคมในยุคโลกาภิวัฒน์ ทำให้คนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมีความ เจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ทีเน้นความเจริญทางด้านวัตถุ มีการติดต่อรับ ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว สังคมมีการแข่งขันกันมากขึ้น การปฏิบัติภารกิจทั้งในบ้านและนอก บ้านมีความจำเป็นต้องรวดเร็ว ผู้หญิงปัจจุบันนี้ต้องออกทำงานนอกบ้าน มีตำแหน่งการงานสูง ต้องเข้าสังคม ดังนั้น แนวโน้มการแต่งกายในอนาคตน่าจะเป็นลักษณะ แต่งอย่างไรให้ดูมี รสนิยม บุคลิกดี รวดเร็ว ดูแลรักษาง่าย สวมใส่สบาย พกพาสะดวก ถูกต้องตาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำหลักการในการออกแบบดังกล่าวผนวกกับการศึกษาวัฒนธรรมการแต่งกายในแต่ละจังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ผ่านปฏิบัติการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ เพื่อนำไปสู่ชุดต้นแบบที่สามารถนำไปใช้งานได้จริงในแต่ละประเพณีที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาบนพื้นฐานวัฒนธรรมอันดีงามสืบไป

Mahasarakham University

ปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกาย ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

งานกาชาดหรืองานประจำปี : ประเพณีบุญผะเหวด

ภาพประกอบ 381 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดประเพณีบุญผะเหวด

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ เนื่องจากประเพณีบุญผะเหวดเป็นประเพณีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด เวลาแห่พระเวสสันดรเข้าเมืองในต้องแห่ผ่านประตูสาเกต ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดโดยมีเอกลักษณ์คือประตูสาเกตอันเป็นเอกลักษณ์ เพื่อใช้ในงานกาชาดหรืองานประจำปี

ภาพประกอบ 382 ประตูสาเกต

ส่วนประกอบที่สำคัญของชุด คือ ผ้าถุงผ้าบุญ เสื้อลูกไม้ ผ้าฝ้ายสีขาวสำหรับตัดตัวเสื้อ และที่สำคัญที่สุด คือ สไบผ้าบุญ เป็นผ้าทอเทคนิคขิด ขนาดกว้าง 36 เซนติเมตร ยาว 210 เซนติเมตร สีของผ้าเป็นสีม่วงดอกอินทนิลบก ซึ่งเป็นสีของดอกไม้ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดลวดลายบนผืนผ้าเกิดจาก

ลายค้ำเภา มาจาก 1 ใน 5 ลายของผ้าไหมสาเกต

ลายเต่าน้อย มาจากผ้าของพ่อล้อม ปราสาท, ผ้าในพิพิธภัณฑ์จังหวัดร้อยเอ็ด,ผ้าขิดของบ้านหนองดู่ อำเภอธวัชบุรี

ลายขาและลายลูกตุ้ม มาจากผ้าขิดไหมจากบ้านหนองดู่ อำเภอธวัชบุรี

ลายประตูสาเกตและลาย 101

ภาพประกอบ 383 ลายสไบผ้าบุญ

Mahasarakham University

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อใช้ผ้าลูกไม้ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยตัดเย็บในรูปทรงเสื้อแขนย้วย โดยต่อแขนด้วยผ้าชีฟองให้มีความพลิ้วไหว ซึ่งรูปแบบเสื้อตัดได้ถูกตัดเย็บและออกแบบเพื่อนความสวยงาม

2. สไบเป็นผ้าสไบที่มีลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นก็คือ ผ้าบุญร้อยเอ็ด ซึ่งมีความนิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีการทอออกมาหลายสีมากขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการสวมใส่

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าฝ้ายชุดผ้าบุญทอด้วยลายที่ถูกออกแบบให้เข้าชุดกันกับสไบผ้าบุญร้อยเอ็ด โดยสีที่ทอนั้นเป็นสีชมพูอมม่วงอันเป็นสีของของดอกอินทนิล ดอกไม้ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัด ดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม รวบมวยข้าง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าฝ้ายสีขาวครีมทีมีการทออยู่ในท้องถิ่นมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงอย่างน้อยเพื่อให้เข้ากับสมัยนิยม

2. ผ้าคาดเอวเป็นผ้าสไบที่มีลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นก็คือ ผ้าบุญร้อยเอ็ด สีชมพูอมม่วงอันเป็นสีของของดอกอินทนิล ดอกไม้ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีความนิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีการทอออกมาหลายสีมากขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการสวมใส

3. ผ้านุ่งผ้าโสร่งเป็นผ้าฝ้ายโทเรสวมใส่สะดวกระบายอากาศได้ดี ง่ายต่อการซักรีด

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยปะเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

ภาพประกอบ 384 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

งานขบวนแห่ในประเพณี : งานประเพณีบุญบั้งไฟ อำเภอพนมไพร อำเภอปทุมรัตน์ และอำเภอสุวรรณภูมิ

ภาพประกอบ 385 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานประเพณีบุญบั้งไฟ อำเภอพนมไพร อำเภอปทุมรัตน์ และอำเภอสุวรรณภูมิ

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ ประเพณีบุญบั้งไฟเป็นประเพณีนี้ที่คู่กับชาวอีสานมาแต่โบราณ ในจังหวัดร้อยเอ็ดสามารถพบเห็นได้ในอำเภอพนมไพร อำเภอปทุมรัตน์ และอำเภอสุวรรณภูมิ ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดจากบั้งไฟกำลังทะยานขึ้นสู่ฟ้า จึงสร้างสรรค์ชุดให้เข้ากับบุญประเพณีโดยเน้นไปในโทนสีฟ้า เพื่อใช้ในงานขบวนแห่ในประเพณี

ภาพประกอบ 386 บั้งไฟกำลังทะยานขึ้นสู่ฟ้า

ส่วนประกอบที่สำคัญของชุด คือ ผ้าซิ่นหมี่ขั่น เสื้อผ้าฝ้ายสีขาว เสื้อแขนกระบอกลายดอกสีเทา และส่วนที่สำคัญที่สุด คือ สไบผ้าบุญและผ้าถุงชุดผ้าบุญ เป็นผ้าทอเทคนิคขิด ขนาดกว้าง 36 เซนติเมตร ยาว 210 เซนติเมตร ลวดลายบนผืนผ้าเกิดจาก

ลายค้ำเภา มาจาก 1 ใน 5 ลายของผ้าไหมสาเกต

ลายเต่าน้อย มาจากผ้าของพ่อล้อม ปราสาท, ผ้าในพิพิธภัณฑ์จังหวัดร้อยเอ็ด, ผ้าขิดของบ้านหนองดู่ อำเภอธวัชบุรี

ลายขาและลายลูกตุ้ม มาจากผ้าขิดไหมจากบ้านหนองดู่ อำเภอธวัชบุรี

ลายประตูสาเกตและลาย 101

ภาพประกอบ 387 ผ้าบุญร้อยเอ็ด

Mahasarakham University

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อใช้ผ้าลายดอกอันสื่อให้เห็นถึงความสดใสและความมีสีสันในงานเทศกาล ตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีนกระดุมผ่าหน้า การเลือกผ้าที่นำมาตัดเย็บนั้นควรเลือกผ้าราคาถูกและเหมาะกับสภาพอากาศ

2. สไบเป็นผ้าสไบที่มีลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นก็คือ ผ้าบุญร้อยเอ็ด ซึ่งมีความนิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีการทอออกมาหลายสีมากขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการสวมใส่

3. ผ้านุ่ง เป็นผ้าฝ้ายทอด้วยลายหมี่ขั้น ซึ่งเป็นลายที่ทอทั่วไปในทุกอำเอของจังหวัดร้อยเอ็ดนำมาต่อตีนซิ่นเพื่อเพิ่มความสวยงามให้แก่ผู้สวมใส

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัดดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าฝ้ายสีขาวครีมทีมีการทออยู่ในท้องถิ่นมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงอย่างน้อยเพื่อให้เข้ากับสมัยนิยม

2. ผ้าคาดเอวเป็นผ้าสไบที่มีลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นก็คือ ผ้าบุญร้อยเอ็ด
ซึ่งมีความนิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีการทอออกมาหลายสีมากขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการสวมใส่

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าควบหางกระรอกเนื้อฝ้าย ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยปะเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

ภาพประกอบ 388 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 389 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นเป็นจังหวัดแรกๆ ที่ที่เริ่มต้นประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาโดยภายในงานนั้นได้มีการทำเทียนโดยการหล่อและการติดพิมพ์ ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดโดยใช้สีออกโทนสีส้มแดงเปรียบเสมือต้นเทียนที่ได้ทำเป็นพุทธบูชาเพื่อใช้ในงานขบวนแห่ทางด้านศาสนา

ภาพประกอบ 390 เทียนเข้าพรรษา

ส่วนประกอบที่สำคัญของชุด ผ้าถุงหมี่คั่น เสื้อผ้าฝ้ายสีเขียว เสื้อแขนกระบอกลายดอกสีส้มอิฐ และที่สำคัญที่สุด คือ สไบผ้าบุญและผ้าถุงชุดผ้าบุญ เป็นผ้าทอเทคนิคขิด ขนาดกว้าง 36 เซนติเมตร ยาว 210 เซนติเมตร ลวดลายบนผืนผ้าเกิดจาก- ลายค้ำเภา มาจาก 1 ใน 5 ลายของผ้าไหมสาเกต

ลายเต่าน้อย มาจากผ้าของพ่อล้อม ปราสาท, ผ้าในพิพิธภัณฑ์จังหวัดร้อยเอ็ด, ผ้าขิดของบ้านหนองดู่ อำเภอธวัชบุรี

ลายขาและลายลูกตุ้ม มาจากผ้าขิดไหมจากบ้านหนองดู่ อำเภอธวัชบุรี

ลายประตูสาเกตและลาย 101

ภาพประกอบ 391 ผ้าบุญและผ้าถุงหมี่คั่น

Mahasarakham University

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อใช้ผ้าลายดอกอันสื่อให้เห็นถึงความสดใสและความมีสีสันในงานเทศกาล ตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีนกระดุมผ่าหน้า

2. สไบเป็นผ้าสไบที่มีลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นก็คือ ผ้าบุญร้อยเอ็ด ซึ่งมีความนิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีการทอออกมาหลายสีมากขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการสวมใส่

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าฝ้ายทอด้วยลายหมี่คั่น ซึ่งเป็นลายที่ทอทั่วไปในทุกอำเภอของจังหวัดร้อยเอ็ดนำมาต่อตีนซิ่นเพื่อเพิ่มความสวยงามให้แก่ผู้สวมใส่

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัด ดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าฝ้ายสีเขียวเหลือนำตาลทีมีการทออยู่ในท้องถิ่นมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงอย่างน้อยเพื่อให้เข้ากับสมัยนิยม

2. ผ้าคาดเอวเป็นผ้าสไบที่มีลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นก็คือ ผ้าบุญร้อยเอ็ด ซึ่งมีความนิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีการทอออกมาหลายสีมากขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการสวมใส่

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าควบหางกระรอกเนื้อฝ้าย ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยปะเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

ภาพประกอบ 392 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 393 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานสมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีป

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ เดิมทีนั้นเป็นงานลอยกระทงแต่ทางจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นได้เปลี่ยนชื่อเป็นงานสมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีปเป็นการขอขมาน้ำซึ่งหล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์ ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดจากชุดธิดาสาเกตนคร มาสร้างสรรค์ชุดในโทนสีน้ำเงิน เพื่อใช้ในงานขบวนแห่เฉลิมฉลองประจำปี

ภาพประกอบ 394 ชุดธิดาสาเกตนคร

ส่วนประกอบที่ของชุด เสื้อผ้าฝ้ายแขนต่อสีน้ำเงิน ผ้าถุงลายสาเกต และส่วนที่สำคัญที่สุดของชุดนั้นคือตัวชุดที่ตัดเย็บมาจากผ้าลายสาเกต ลวดลายที่เป็นมงคล 5 ลายได้แก่ หมี่คองเอี้ย หมี่นาคน้อย หมี่โคมเจ็ด หมี่หมากจับ และขิดค้ำเภา ประกอบด้วย 2เทคนิค คือ เทคนิคการมัดหมี่และเทคนิคการขิด การวางลายของมัดหมี่ ต้องวางหมี่นาคน้อยไว้ตรงกลางระหว่าง หมี่คองเอี้ยและโคมเจ็ดเสมอ หมี่ลายนาคน้อยแต่ละแถวต้องมีนาคน้อยจำนวน 12 ตัว หรือให้มีจำนวนเป็นเลขคู่เสมอ (ในอดีตจะมี 12-24 ตัว)

ภาพประกอบ 395 ผ้าลายสาเกต

Mahasarakham University

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. ตัวเสื้อเกาะอก .ใช้ผ้าฝ้ายโทเรหรือผ้าไหมอิตาลีสีน้ำเงินในการตัดเย็บสาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมอิตาลีนั้นง่ายต่อการดูแลรักษา โดยเน้นให้เข้ารูปและพอดีตัวกับผู้สวมใส่

2. สไบเป็นผ้าฝ้ายลายสาเกตซึ่งเป็นลายผ้าประจำจังหวัดร้อยเอ็ด โดยเราจะเลือกใช้ผ้าฝ้ายเนื่องจากเนื้อผ้าโปร่งและง่ายต่อการซักรีด โดยออกแบบให้ผ้านุ่งและสไบที่ใช้พันอกเป็นสีและลวดลายเดียวกัน

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าลายสาเกตซึ่งเป็นลายผ้าประจำจังหวัดร้อยเอ็ด โดยเราจะเลือกใช้ผ้าฝ้ายเนื่องจากเนื้อผ้าโปร่งและง่ายต่อการซักรีด โดยตัดเย็บในรูปแบบผ้าถุงสำเร็จมีหน้านาง โดยตกแต่งในลักษณะเป็นหางไหล โดยชุดนี้เป็นชุดที่ถูกออกแบบเป็นชุดของผู้เข้าประกวดธิดาสาเกต

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัดดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าฝ้ายสีน้ำเงินทีมีการทออยู่ในท้องถิ่นมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงอย่างน้อยโดยนำมาผ้าลายสาเกตซึ่งเป็นลายผ้าประจำจังหวัดร้อยเอ็ดมาแต่งช่วงปลายแขน เพื่อให้เข้ากับสมัยนิยม

2. ผ้าคาดเอวเป็นผ้าสไบที่มีลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นก็คือ ผ้าบุญร้อยเอ็ด ซึ่งมีความนิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีการทอออกมาหลายสีมากขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการสวมใส่

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าควบหางกระรอกเนื้อฝ้าย ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยปะเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

ภาพประกอบ 396 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 397 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดประเพณีบุญข้าวจี่

Mahasarakham University

บุญข้าวจี่ ของดีเมืองโพธิ์ชัย งานประเพณีบุญข้าวจี่ของดีเมืองโพธิ์ชัย หรือบุญเดือนสาม เป็นงานประเพณีที่จัดขึ้นตามฮีตสิบสอง จารีตประเพณีโบราณของชาวอีสาน ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดจากดอกอินทนิลซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อใช้ในงานขบวนแห่เกี่ยวกับความเชื่อ

ภาพประกอบ 398 ดอกอินทนิล

ส่วนประกอบที่สำคัญของชุดนั้นผู้วิจัยได้นำผ้าสกรีนลายดอกอินทนิลมาตัดเย็บทั้งชุดผู้หญิงและผู้ชายได้ทำตามแบบ การชุดประกวดธิดาปุณณทาสี ณ ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ถูกตัดเย็บออกมาให้มีความสมกันทั้งชุดและการสวมใส่

ภาพประกอบ 399 ผ้าสกรีนลายดอกอินทนิล

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อเกาะอก ใช้ผ้าฝ้ายโทเรหรือผ้าไหมอิตาลีสีน้ำเงินในการตัดเย็บ โดยเน้นให้เข้ารูปและพอดีตัวกับผู้สวมใส่

Mahasarakham University

2. สไบเป็นผ้าสไบที่มีการสกรีนลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นก็คือ ดอกอินทนิล ประตูสาเกต และโหวดซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด โดยออกแบบให้ผ้านุ่งและสไบที่ใช้เป็นสีและลวดลายเดียวกัน

3. ผ้านุ่งมีการสกรีนลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นก็คือ ดอกอินทนิล ประตูสาเกต และโหวดซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด โดยตัดเย็บเป็นทรงผ้าถุงสั้นออกแบบให้ผ้านุ่งและสไบที่ใช้พันอกเป็นสีและลวดลายเดียวกันนำมาต่อตีนด้วยผ้าลายสาเกตเพื่อเพิ่มความสวยงามให้แก่ผู้สวมใส

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัดดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อเป็นผ้าสไบที่มีการสกรีนลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นก็คือ ดอกอินทนิล ประตูสาเกต และโหวดซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด มาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงคอจีนแขนกระบอกเพื่อให้เข้ากับสมัยนิยม

2. ผ้าคาดเอวเป็นผ้าสไบที่มีลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ดนั้นก็คือ ผ้าบุญร้อยเอ็ด ซึ่งมีความนิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีการทอออกมาหลายสีมากขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการสวมใส

3. ผ้านุ่งผ้าโสร่งเป็นผ้าฝ้ายโทเรสวมใส่สะดวกง่ายต่อการซักรีด

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยปะเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

ภาพประกอบ 400 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกาย ประจำจังหวัดข่อนแก่น

งานกาชาดหรืองานประจำปี : งานเทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยว

ภาพประกอบ 401 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานเทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยวแรงบันดาลใจ

Mahasarakham University

เนื่องจากงานเทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยวประจำจังหวัดขอนแก่น และสิ่งที่เราได้พบเห็นบ่อยครั้งภายในงานนั้นก็คือ เวลาเปิดงานสิ่งที่นำมาเป็นของกำนัลแก่พ่อเมืองแม่เมืองนั้นก็คือ ผ้าขาวม้า ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดโดยมีเอกลักษณ์โดยการนำผ้าขาวม้ามาตัดเย็บเป็นชุดเพื่อสวมใส่ในงานเทศกาลประเพณี

ภาพประกอบ 402 ชุดเพื่อสวมใส่ในงานเทศกาลประเพณีตัดเย็บโดยผ้าขาวม้า

ส่วนประกอบสำคัญของชุด ผ้าขาวม้าขอนแก่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีความวิจิตรพิสดารตระการตาผสมผสานความคิดสร้างสรรค์เป็นรายเฉพาะของผ้าขาวม้าจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นลายมีกงอันเป็นต้นแบบและเป็นลายเก่าแก่ของผ้าเมืองขอนแก่นและทำการทอลักษณะแบบสามตะกอจึงทำให้ผ้าหนาเนื้อแน่น

ภาพประกอบ 403 ผ้าขาวม้า

Mahasarakham University

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อใช้ผ้าขาวม้าเนื้อฝ้ายสีฟ้า อันสื่อให้เห็นถึงความสดใสและความมีสีสันและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในงานเทศกาล นำมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีนกระดุมผ่าหน้า โดยเน้นที่การสวมใส่ที่เรียบง่ายและเป็นเอกลักษณ์

2. สไบเป็นผ้าสไบที่มีลายเดียวกันกับตัวเสื้อ โดยนำเอาผ้าพื้นมาแต่งที่ชายสไบ

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าฝ้ายทอมือซึ่งเป็นสีที่เข้าชุดกันทั้งตัวเสื้อ สไบ และผ้าถุง โดยตัดเย็บเป็นผ้าถุงป้ายในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานและตกแต่งเชิงผ้าถุงด้วยลวดลายผ้าขาวม้า สาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายในการตัดเย็บนั้นเนื่องจากผ้าฝ้ายนั้นดูแลรักษาง่ายและสวมใส่สบาย

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัด ดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าฝ้ายลายลูกแก้วทีมีการทออยู่ในท้องถิ่นมาตัดเย็บเพราะเนื้อผ้านิ่มสวมใส่สบาย นำมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงแขนกระบอกคอจีนทรงสูทเข้ากับสมัยนิยม

2. ผ้าคาดเอวเป็นผ้าขาวม้าสีฟ้าลายตาราง อันสื่อให้เห็นถึงความสดใสและความมีสีสันและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในงานเทศกาล

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าควบหางกระรอกเนื้อฝ้าย สวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยประเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

ภาพประกอบ 405 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 406 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ ประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่ (บูชาแม่พระโพสพ) และของดีอำเภอบ้านไผ่ เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน โดยชาวอีสานมีความเชื่อว่า การเก็บเกี่ยวข้าวขึ้นสู่ยุ้งฉาง มีความผูกพันกันแบบวิถีชุมชนของ คนไทอีสานผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในออกแบบชุดให้ออกมาในโทนสีเหลืองทองอันสื่อให้เห็นถึงสีเหลืองทองของเมล็ดข้าวอันอุดมสมบูรณ์ในประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่

ภาพประกอบ 407 บรรยากาศใจประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่

ส่วนประกอบสำคัญของชุด ผ้าถุงมัดหมี่และผ้าขาวม้าขอนแก่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความวิจิตรพิสดารตระการตาผสมผสานความคิดสร้างสรรค์เป็นรายเฉพาะของผ้าขาวม้าจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นลายมีกงอันเป็นต้นแบบและเป็นลายเก่าแก่ของผ้าเมืองขอนแก่นและทำการทอลักษณะแบบสามตะกอจึงทำให้ผ้าหนาเนื้อแน่น และตัวของผ้าถุงนั้นก็จะใช้ผ้าถุงลายมัดหมี่เอกลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น

ภาพประกอบ 408 ผ้าถุงมัดหมี่และผ้าขาวม้า

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อใช้ผ้าพื้นเนื้อฝ้ายสีเหลืองอันเป็นสีของดอกคูณซึ่งเป็นสีเอกลักษณ์ประจำจังหวัด สาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายนั้นสวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยนำมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนสั้นกระดุมผ่าหน้า

Mahasarakham University

2. สไบเป็นผ้าขาวม้าสีสันตามพื้นถิ่น อันสื่อให้เห็นถึงความสดใสและความมีสีสันและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในงานเทศกาล

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าฝ้ายทอด้วยลายมัดหมี่ ซึ่งเป็นลายที่ทอทั่วไปในทุกอำเภอของจังหวัดขอนแก่นนำมาต่อตีนซิ่นเพื่อเพิ่มความสวยงามให้แก่ผู้สวมใส่

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัดดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าพื้นเนื้อฝ้ายสีเหลืองอันเป็นสีของดอกคูณซึ่งเป็นสีเอกลักษณ์ประจำจังหวัดสาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายนั้นสวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นโดยนำมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อคอกล

2. ผ้าคาดเอว เป็นผ้าขาวม้าสีสันตามพื้นถิ่น อันสื่อให้เห็นถึงความสดใสและความมีสีสันและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในงานเทศกาล

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าควบหางกระรอกเนื้อฝ้าย สวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยประเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

ภาพประกอบ 409 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 410 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานเทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่น

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ พระธาตุขามแก่นเป็นปูชนียสถานสำคัญคู่บ้านคู่เมืองขอนแก่นการมาไหว้พระธาตุขามแก่นหรือมาแก้บน ควรมาในวันพุธ เพราะจะมี “เฒ่าจ้ำ” มาเป็นคนนำกล่าวคำนมัสการองค์พระธาตุขามแก่น และแนะนำพิธีการต่างๆ ตามแบบแผนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดให้สอดคล้องกับพิธีกรรมทางศาสนาโดยเน้นไปทางสีคลุมโทนและสุภาพเพื่อใช้ในงานขบวนแห่ทางด้านศาสนา

ภาพประกอบ 411 พระธาตุขามแก่น

ส่วนประกอบสำคัญของชุด ชุดนั้นจะถูกตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายสีน้ำตาล และสไบนั้นจะห่มด้วยสีครีมเป็นผ้าไหมเปลือก ซึ่งเป็นสีที่บริสุทธิ์ ส่วนในตัวผ้าถุงนั้นจะสวมใส่ผ้าฝ้ายหมี่คั่น หมี่คั่น หมายถึง การทอผ้าที่เป็นลายมัดหมี่สลับกับการทอด้วยเส้นด้ายธรรมดาที่ไม่ได้มัดหมี่สลับกันเป็นระยะตลอดผืน ชนิดของลายหมี่ ลาย

หมี่ที่ใช้ในการทอผ้ามัดหมี่ในภาคอีสาน มีลายแม่แบบหรือลายโครงสร้างหลักมีลายดังต่อไปนี้

1. ลายหมี่ข้อ
2. ลายหมี่โคม
3. ลายหมี่บักจับ
4. ลายหมี่กง
5. ลายหมี่ดอกแก้ว
6. ลายหมี่ไผ่

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 412 ซิ่นฝ้ายลายหมี่คั่น

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อใช้ผ้าพื้นเนื้อฝ้ายสีน้ำตาลทองซึ่งเป็นสีที่เรียบร้อยเหมาะแก่งานในพิธีพุทธศาสนา สาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายนั้นสวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีนกระดุมผ่าหน้า

2. สไบเป็นผ้าสไบสีขาวครีมเนื้อฝ้ายอันแสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของตนชาวขอนแก่นที่มีจิตใจใฝ่ธรรมที่มานมัสการพระธาตุขามแก่น

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าฝ้ายทอด้วยลายมัดหมี่ ซึ่งเป็นลายที่ทอทั่วไปในทุกอำเภอของจังหวัดขอนแก่นนำมาต่อตีนซิ่นเพื่อเพิ่มความสวยงามให้แก่ผู้สวมใส่

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัด ดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าพื้นเนื้อฝ้ายสีน้ำตาลทองซึ่งเป็นสีที่เรียบร้อยเหมาะแก่งานในพิธีพุทธศาสนา สาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายนั้นสวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีน

2. ผ้าคาดเอวเป็นผ้าพื้นสีขาวครีมเนื้อฝ้ายอันแสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของตนชาวขอนแก่นที่มีจิตใจใฝ่ธรรมที่มานมัสการพระธาตุขามแก่น

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าควบหางกระรอกเนื้อฝ้าย สวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยประเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 413 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 414 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานเทศกาลดอกคูณเสียงแคน เทศกาลสงกรานต์บนถนนข้าวเหนียว

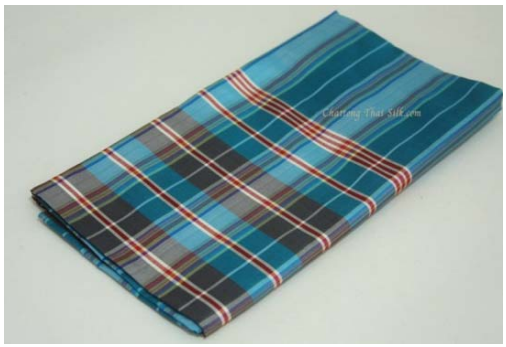
Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ งานเทศกาลดอกคูน เสียงแคน และถนนข้าวเหนียว จะจัดขึ้นในวันที่ วันที่ 5 เมษายน - 15 เมษายน ณ บึงแก่นนคร และถนนศรีจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การประกวดเกวียนบุปผชาติ พิธีรดน้ำผู้สูงอายุ กิจกรรมสงกรานต์ถนนข้าวเหนียว ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกมาแบบชุดในโทนสีฟ้าขาวอันเปรียบดังสายน้ำสาดกระเซ็นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ เพื่อใช้ในงานขบวนแห่เฉลิมฉลองประจำปี

ภาพประกอบ 415 บรรยากาศการรดน้ำดำหัวในเทศกาลดอกคูน เสียงแคน และถนนข้าวเหนียว

ส่วนประกอบสำคัญของชุด ชุดนั้นจะถูกตัดเย็บด้วยผ้าลูกไม้และผ้าฝ้ายสีขาวโดยสื่อให้เห็นถึงความใส่สะอาดของน้ำและในส่วนผ้าขาวม้านั้นใช้โทนสีฟ้าสื่อให้เห็นถึงความชุ่มชื่นของเทศกาลสงกรานต์ ผ้าขาวม้าขอนแก่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีความวิจิตรพิสดารตระการตาผสมผสานความคิดสร้างสรรค์เป็นรายเฉพาะของผ้าขาวม้าจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นลายมีกงอันเป็นต้นแบบและเป็นลายเก่าแก่ของผ้าเมืองขอนแก่นและทำการทอลักษณะแบบสามตะกอจึงทำให้ผ้าหนาเนื้อแน่น

ภาพประกอบ 416 ผ้าขาวม้า

Mahasarakham University

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อใช้ผ้าลูกไม้ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยตัดเย็บในรูปทรงเสื้อแขนย้วย โดยต่อแขนด้วยผ้าชีฟองให้มีความพลิ้วไหว ซึ่งรูปแบบเสื้อตัดได้ถูกตัดเย็บและออกแบบเพื่อนความสวยงาม

2. สไบเป็นผ้าขาวม้าสีสันตามพื้นถิ่น อันสื่อให้เห็นถึงความสดใสและความมีสีสันและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในงานเทศกาล

3. ผ้านุ่ง เป็นผ้าฝ้ายทอด้วยลายมัดหมี่ ซึ่งเป็นลายที่ทอทั่วไปในทุกอำเภอของจังหวัดขอนแก่นนำมาต่อตีนซิ่นเพื่อเพิ่มความสวยงามให้แก่ผู้สวมใส่

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัด ดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าพื้นเนื้อฝ้ายสีขาวครีมซึ่งเป็นสีที่เรียบร้อยเหมาะแก่งานในพิธีพุทธศาสนา สาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายนั้นสวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีน

2. ผ้าคาดเอวเป็นผ้าขาวม้าสีสันตามพื้นถิ่น อันสื่อให้เห็นถึงความสดใสและความมีสีสันและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในงานเทศกาล

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าควบหางกระรอกเนื้อฝ้าย สวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยประเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

ภาพประกอบ 417 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 418 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานศิวะราตรีปูชนียาลัยปราสาทเปือยน้อย

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ เป็นวันบวงสรวงปราสาท เพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ให้คงไว้สืบไป โดยจัดงาน"ศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย" มีกิจกรรมสำคัญ คือ พิธีทำบุญในภาคเช้า สำหรับภาคค่ำเป็นการแสดงแสงสีเสียง ด้านศิลปวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลในการออกแบบชุดโดยให้โทนสีมีความศักดิ์เข้ากับพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์เพื่อใช้ในงานขบวนแห่เกี่ยวกับความเชื่อ

ภาพประกอบ 419 บรรยากาศโดยรอบปราสาทเปลือยน้อย

ส่วนประกอบสำคัญของชุด ชุดจะถูดตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายมัดหมี่สร้างสรรค์ โดยการทอผ้ามัดหมี่นั้นมีการทอเลียนแบบมากมายหลายอย่าง ในที่นี้ผู้วิจัยขอกล่าวถึง ลายจากสัตว์ ความเชื่อที่เกิดจากสัตว์นั้น ชาวบ้านมีความเชื่ออยู่ 2 ประการคือ เชื่อเรื่องความมีอำนาจวาสนา เช่น ลายพญาครุฑ ลายนาค ลายช้าง ลายสิงโต ลายม้า ลายงูหลาม และเชื่อในเรื่องความสวยงาม ได้แก่ ลายนกยูง ลายนก ลายผีเสื้อ ลายพังพอน ลายแมงป่อง ลายไก่ และลายนก ซึ่งแต่ละลายมีความเชื่อแตกต่างกันออกไป

ภาพประกอบ 420 ผ้าฝ้ายมัดหมี่สร้างสรรค์

Mahasarakham University

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. ตัวเสื้อเกาะอกใช้ผ้าฝ้ายโทเรหรือผ้าไหมอิตาลีสีน้ำเงินในการตัดเย็บสาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมอิตาลี่นั้นง่ายต่อการดูแลรักษา โดยเน้นให้เข้ารูปและพอดีตัวกับผู้สวมใส่

2. สไบเป็นผ้าสไบที่มีลายเดียวกันกับตัวผ้านุ่ง โดยนำเอาผ้าฝ้ายมัดหมี่ลายสร้างสรรค์เป็นลายประจำอำเภอชนบทที่มีการทออย่างแพร่หลาย

3. ผ้านุ่งนำเอาผ้าฝ้ายมัดหมี่ลายสร้างสรรค์เป็นลายประจำอำเภอชนบทที่มีการทออย่างแพร่หลายสวมใส่สบายและดูแลรักษาง่าย โดยเลือกผ้าเข้าชุดกันทั้งตัวเสื้อเกาะอก สไบ และผ้าถุงโดยตัดเย็บเป็นผ้าถุงป้ายในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัดดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. ตัวเสื้อเกาะอกใช้ผ้าฝ้ายโทเรหรือผ้าไหมอิตาลีสีน้ำเงินในการตัดเย็บสาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมอิตาลี่นั้นง่ายต่อการดูแลรักษา โดยเน้นให้เข้ารูปและพอดีตัวกับผู้สวมใส่

2. สไบเป็นผ้าสไบที่มีลายเดียวกันกับตัวผ้านุ่ง โดยนำเอาผ้าฝ้ายมัดหมี่ลายสร้างสรรค์เป็นลายประจำอำเภอชนบทที่มีการทออย่างแพร่หลาย

3. ผ้านุ่งนำเอาผ้าฝ้ายมัดหมี่ลายสร้างสรรค์เป็นลายประจำอำเภอชนบทที่มีการทออย่างแพร่หลายสวมใส่สบายและดูแลรักษาง่าย โดยเลือกผ้าเข้าชุดกันทั้งตัวเสื้อเกาะอก สไบ และผ้าถุงโดยตัดเย็บเป็นผ้าถุงป้ายในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัดดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 421 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกาย ประจำจังหวัดสารคาม

งานกาชาดหรืองานประจำปี : งานประเพณีบุญเบิกฟ้า

ภาพประกอบ 422 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานประเพณีบุญเบิกฟ้า

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ ประเพณีบุญเบิกฟ้า เป็นประเพณีของชาวมหาสารคามที่ประกอบขึ้นตามความเชื่อว่า เมื่อถึงวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกๆ ปี ฟ้าจะเริ่มไขประตูฝน โดยจะมีเสียงฟ้าร้องและทิศที่ฟ้าร้องเป็นสัญญาณบ่งบอกตัวกำหนดปริมาณน้ำฝนที่จะตกลงมาหล่อเลี้ยงการเกษตรในปีนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดให้ออกมาในลักษณะชุดผู้ดีอีสาน โดยเน้นโทนสีเหลืองทองอันสื่อให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของข้าวหลังจากการเก็บเกี่ยว เพื่อใช้ในงานกาชาดหรืองานประจำปี

ภาพประกอบ 423 บริเวณพิธีเสี่ยงทายงานประเพณีบุญเบิกฟ้า

ส่วนประกอบที่สำคัญของชุดนั้นก็คือ ผ้าฝ้ายสีเหลืองทองในการตัดเย็บ และผ้าลายสร้อยดอกหมากนำมาตัดเย็บเพื่อให้เป็นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ชื่อลายตามคำเรียกของคนโบราณปัจจุบันชาวบ้านอาจเรียกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น เช่น ลายเกล็ดปลา หรือลายโคมเก้า เกิดจากการนำเอาลายโคมห้ามามัดซ้อนกับลายโคมเก้าและทำการโอบหมี่แลเงาเพื่อให้ลายแน่นขึ้นละเอียดขึ้น ทำให้มีคุณสมบัติพิเศษเป็นจุดเด่นคือเป็นลายเล็กที่มีความละเอียดอย่างยิ่ง เมื่อนำมาประยุกต์สีสันต์ลงไปในการมัดย้อมแต่ละครั้งจะทำให้มองดูสวยงามระยิบระยับจับตามีคุณค่ามากขึ้น

การทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก เส้นไหมที่ใช้จะต้องเส้นเล็กมีความสม่ำเสมอ การทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก ใช้เวลาในการทอมากและขึ้นอยู่กับความละเอียดของลาย เฉพาะการมัดหมี่ใช้ระยะเวลาเวลานาน 4-5 วัน ยิ่งลายละเอียดก็ต้องขยายลำหมี่ให้มากขึ้นเป็น 49 ลำ หรือเป็น 73 ลำ ดอกก็จะมีขนาดเล็กลงไป ส่วนขั้นตอนการทอก็ใช้เวลาพอสมควร

ภาพประกอบ 424 ผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก

Mahasarakham University

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. ตัวเสื้อเกาะอกใช้ผ้าฝ้ายโทเรหรือผ้าไหมอิตาลีสีทองในการตัดเย็บสาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมอิตาลี่นั้นง่ายต่อการดูแลรักษา โดยเน้นให้เข้ารูปและพอดีตัวกับผู้สวมใส่

2. สไบใช้ผ้าพิมพ์ลาสร้อยดอกหมากอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายสร้อยดอกหมากนั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าลายสร้อยดอกหมาก โดยใช้ลายเดียวกันกับผ้านุ่ง

3. ผ้านุ่งใช้ผ้าพิมพ์ลาสร้อยดอกหมากอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายสร้อยดอกหมากนั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าลายสร้อยดอกหมากของจริงโดยเลือกผ้าที่เข้าชุดกันทั้งตัวเสื้อ สไบ และผ้าถุง โดยตัดเย็บเป็นผ้าถุงป้ายยาวในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัดดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. อกใช้ผ้าฝ้ายโทเรหรือผ้าไหมอิตาลีสีทองในการตัดเย็บสาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมอิตาลี่นั้นง่ายต่อการดูแลรักษา นำมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงแขนกระบอกคอจีนทรงสูทเข้ากับสมัยนิยม

2. ผ้าคาดเอวสไบใช้ผ้าพิมพ์ลาสร้อยดอกหมากอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายสร้อยดอกหมากนั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าลายสร้อยดอกหมาก

3. ผ้านุ่งผ้าโสร่งเป็นผ้าฝ้ายโทเรสวมใส่สะดวกระบายอากาศได้ดี ง่ายต่อการซักรีด

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยประเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

ภาพประกอบ 425 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 426 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดบุญข้าวคูณลาน หุ่นฟางลิง ของดีโกสุม

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ มหกรรมข้าวคูณลานแข่งหุ่นฟางลิงและของดีอำเภอโกสุม อำเภอโกสุมพิสัยจึงได้พร้อมใจกันจัดงานมหกรรมข้าวคูณลานแข่งขันหุ่นฟางลิงของอำเภอโกสุมพิสัย เพื่อเป็นการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามและให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันสืบสานประเพณีสร้างบุญสร้างกุศลเสริมสร้างบารมี ให้กับตนเองด้วยการแสดงออก มีน้ำใจและความเอื้อเฟื่อเผื่อแผ่พ่อแม่พี่น้องชาวโกสุมพิสัยและรำลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษที่ก่อตั้งเมืองโกสุมพิสัยขึ้นมา ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดให้อยู่ในรูปแบบชุดผู้ดีอีสานเพื่อร่วมพิธีกรรมให้ออกมาเหมาะสมและควรค่าแก่การสวมใส่ในงานขบวนแห่ในประเพณี

ภาพประกอบ 427 งานมหกรรมข้าวคูณลานแข่งขันหุ่นฟางลิงของอำเภอโกสุมพิสัย

ส่วนประกอบที่สำคัญของชุดนั้นก็คือ สไบอัดกลีบอันเป็นเครื่องนุ่งห่มของสตรีชาวอีสานที่ได้รับอารยะธรรมจากจีน และอีกเอกลักษณ์สำคัญของชาวอำเภอโกสุมคือ การสวมใส่ผ้าลายหมี่คั่น หมี่คั่น หมายถึง การทอผ้าที่เป็นลายมัดหมี่สลับกับการทอด้วยเส้นด้ายธรรมดาที่ไม่ได้มัดหมี่สลับกันเป็นระยะตลอดผืน ชนิดของลายหมี่ ลายหมี่ที่ใช้ในการทอผ้ามัดหมี่ในภาคอีสาน มีลายแม่แบบหรือลายโครงสร้างหลัก มีลายดังต่อไปนี้

1. ลายหมี่ข้อ
2. ลายหมี่โคม
3. ลายหมี่บักจับ
4. ลายหมี่กง
5. ลายหมี่ดอกแก้ว
6. ลายหมี่ไผ่

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 428 ซิ่นฝ้ายลายหมี่คั่น

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. ตัวเสื้อเกาะอกใช้ผ้าฝ้ายโทเรหรือผ้าไหมอิตาลีสีทองในการตัดเย็บสาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมอิตาลี่นั้นง่ายต่อการดูแลรักษา โดยเน้นให้เข้ารูปและพอดีตัวกับผู้สวมใส่

2. สไบเป็นผ้าพื้นหรือผ้าแพรอัดพีทเพื่อความสวยงามโดยห่มเป็นสะพักตร์ทิ้งชาย

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าฝ้ายทอด้วยลายหมี่ขั้น ซึ่งเป็นลายที่ทอทั่วไปในทุกอำเภอของจังหวัดมหาสารคาม นำมาต่อตีนซิ่นเพื่อเพิ่มความสวยงามให้แก่ผู้สวมใส่

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัดดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าฝ้ายสีน้ำเงินอมม่วงครีมทีมีการทออยู่ในท้องถิ่นมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงอย่างน้อยเพื่อให้เข้ากับสมัยนิยม

2. ผ้าคาดเอวเป็นผ้าพื้นสีขาวครีมเนื้อฝ้ายสาเหตุทีเลือกใช้ผ้าฝ้ายนั้นเพร่ายต่อการดูแลรักษา

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าควบหางกระรอกเนื้อฝ้าย สวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยประเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 429 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 430 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานนมัสการพระธาตุนาดูน

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ งานนมัสการพระธาตุนาดูน ณ บริเวณพระธาตุนาดูน จัดงานในช่วงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 หรือวันมาฆบูชา ของทุกปี เพื่อส่งเสริมกิจกรรมเนื่องในวันมาฆบูชา วันสำคัญทางพุทธศาสนา อันเป็นการสืบทอดวิถีปฏิบัติอันดีงามของชาวพุทธให้คงอยู่สืบไป ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดที่สอดคล้องไปในทางพระพุทธศาสนาออกไปในโทนสีเหลืองอันเปรียบเสมือความเลื่อมใส่ศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อใช้ในงานขบวนแห่ทางด้านศาสนา

ภาพประกอบ 431 พระธาตุนาดูน

ส่วนประกอบที่สำคัญของชุดนั้นก็คือ ผ้าสไบขิดมหาสารคาม ผ้าขิดเป็นผ้าที่ทอด้วยการยกเส้นเครือหรือเส้นยืนและต่ำหรือทางพุ่ง โดยใช้ไม้แผ่นแบนบางปาดโค้งให้ปลายแหลมด้านหนึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับสะกิด (เก็บขิด) เส้นเครือหรือเส้นยืนตามรูปลักษณะของลายที่ต้องการในแต่ละแถวแต่ละลายเมื่อเก็บยกได้ตลอดเส้นเครือแล้วก็จะยกไม้เก็บตั้งขึ้น เพื่อพุ่งกระสวยเส้นพุ่งไปขัดกันกับเส้นเครือ จะกระทำในลักษณะนี้จนหมดเส้นเครือ ผ้าขิดที่นิยมทอและเก็บมี 4 แบบ ตามประโยชน์ใช้สอย คือ ขิดตีนซิ่น ขิดหัวซิ่น และขิดหมอน ขิดผ้าเบี่ยง ผ้าขิดนี้จะใช้ได้ทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้าย

ภาพประกอบ 432 ผ้าสไบขิดมหาสารคาม

Mahasarakham University

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อใช้ผ้าฝ้ายโทเรหรือผ้าไหมอิตาลีสีเหลืองในการตัดเย็บสาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมอิตาลี่นั้นง่ายต่อการดูแลรักษา โดยเน้นให้เข้ารูปและพอดีตัวกับผู้สวมใส่

2. สไบเป็นผ้าสไบขิดอีสานสีเหลือง เลือกใช้เป็นผ้าขิดฝ้ายเพื่อนสะดวกในการใช้งานและซักรีด

3. ผ้านุ่งใช้ผ้าพิมพ์ลาสร้อยดอกหมากอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายสร้อยดอกหมากนั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าลายสร้อยดอกหมากของจริง คาดเอวด้วยหัวชิ่นตรมจารีตขิงชาวอีสาน

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัดดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าฝ้ายโทเรหรือผ้าไหมอิตาลีสีเหลืองในการตัดเย็บสาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมอิตาลี่นั้นง่ายต่อการดูแลรักษา โดยตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีนแต่งปลายแขนด้วยหมี่ขั่นเพื่อเพิ่มความสวยงามตามสมัยนิยม

2. ผ้าคาดเอวเป็นผ้าสไบขิดอีสานสีเหลือง แต่ในที่นี้เลือกใช้เป็นผ้าขิดฝ้าย เพื่อนสะดวกในการใช้งานและซักรีด

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าควบหางกระรอกเนื้อฝ้าย สวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยประเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

ภาพประกอบ 433 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 434 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานออนซอนกลองยาวชาววาปีของดีพื้นบ้าน

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ งานออนซอนกลองยาวชาววาปีของดีพื้นบ้าน ได้มีการจัดแข่งประกวดกลองยาว การประกวดขบวนแห่กลองยาว ประกวดธิดากลองยาวจากทุกตำบล การออกร้านแสดงและจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์พื้นเมือง ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรจากทุกตำบลในพื้นที่อำเภอวาปีปทุม ทั้งนี้เพื่อเป็นการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม และการละเล่นพื้นบ้านของชาววาปีปทุม ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และยังเป็นการส่งเสริมสินค้าพื้นเมืองและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของประชาชนในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดโดยมีตัวอย่างการสวมใส่จากการประกวดธิดากลองยาววาปี เพื่อใช้งานขบวนแห่เฉลิมฉลองประจำปี

ภาพประกอบ 435 ตัวอย่างการสวมใส่จากการประกวดธิดากลองยาววาปี

ส่วนประกอบที่สำคัญของชุดนั้นก็คือ การเลือกผ้าลายสร้อยดอกหมากมาตัดเย็บชุดชื่อลายตามคำเรียกของคนโบราณ ปัจจุบันชาวบ้านอาจเรียกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น เช่น ลายเกล็ดปลาหรือลายโคมเก้า เกิดจากการนำเอาลายโคมห้ามามัดซ้อนกับลายโคมเก้าและทำการโอบหมี่แลเงาเพื่อให้ลายแน่นขึ้นละเอียดขึ้น ทำให้มีคุณสมบัติพิเศษเป็นจุดเด่นคือเป็นลายเล็กที่มีความละเอียดอย่างยิ่ง เมื่อนำมาประยุกต์สีสันต์ลงไปในการมัดย้อมแต่ละครั้งจะทำให้มองดูสวยงามระยิบระยับจับตามีคุณค่ามากขึ้นการทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก เส้นไหมที่ใช้จะต้องเส้นเล็กมีความสม่ำเสมอ การทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก ใช้เวลาในการทอมากและขึ้นอยู่กับความละเอียดของลาย เฉพาะการมัดหมี่ใช้ระยะเวลาเวลานาน 4-5

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 436 ผ้าลายสร้อยดอกหมาก

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อใช้ผ้าฝ้ายโทเรหรือผ้าไหมอิตาลีสีเขียวในการตัดเย็บสาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมอิตาลี่นั้นง่ายต่อการดูแลรักษา โดยเน้นให้เข้ารูปและพอดีตัวกับผู้สวมใส่ โดยตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีนกระดุมผ่าหน้า

2. สไบใช้ผ้าพิมพ์ลาสร้อยดอกหมากอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายสร้อยดอกหมากนั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าลายสร้อย

3. ผ้านุ่งใช้ผ้าพิมพ์ลายสร้อยดอกหมากอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายสร้อยดอกหมากนั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าลายสร้อยดอกหมากของจริงโดยเลือกผ้าที่เข้าชุดกันทั้งตัวเสื้อ สไบ และผ้าถุง โดยตัดเย็บเป็นผ้าถุงป้ายยาวในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัดดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าฝ้ายสีขาวครีมทีมีการทออยู่ในท้องถิ่นมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงอย่างน้อยเพื่อให้เข้ากับสมัยนิยม

2. ผ้าคาดเอวผ้าพิมพ์ลายสร้อยดอกหมากอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายสร้อยดอกหมากนั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าลายสร้อยดอกหมาก

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าควบหางกระรอกเนื้อฝ้าย สวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยประเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 437 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 438 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานประเพณีบุญออกพรรษา แข่งขันเรือยาว และไหลเรือไฟท่าขอนยาง

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ ที่บริเวณสนามกลางบ้านท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ชาวบ้านท่าขอนยางร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาสารคามจัดประเพณีไหลเรือไฟ ออกพรรษา ชาวไทญ้อทั้ง 15 หมู่บ้าน เพื่อสืบสานประเพณีที่ดีงาม สำหรับการจัดงานประเพณีไหลเรือไฟไทญ้อเนื่องในวันออกพรรษาในนั้นได้จัดสืบทอดกันมาเป็นประจำทุกปี ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดจากผ้าย้อมครามหรือย้อมมะเกลือของชาวไทญ้อ จึงได้สร้างสรรค์อันเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทญ้อ

ภาพประกอบ 439 ชุดจากผ้าย้อมครามหรือย้อมมะเกลือของชาวไทญ้อ

ส่วนประกอบที่สำคัญของชุดนั้นก็คือผ้าฝ้ายย้อมคราม และผ้ามัดหมี่ย้อมครามการทอผ้าและย้อมผ้าด้วยน้ำคราม แต่เดิมการย้อมผ้าด้วยน้ำคราม หรือเรียกว่า ย้อมหม้อคราม เป็นการย้อมผ้าที่ใช้ในครัวเรือน เพียง 1-2 หม้อ เท่านั้น ต่อมามีคนนิยมใช้ผ้าย้อมครามมากขึ้น จึงเพิ่มจำนวนหม้อคราม เป็น 5-10 ใบ เพื่อทันต่อความต้องการของผู้บริโภค และได้พัฒนาฝีมือในการย้อมครามมาโดยตลอด โดยเฉพาะส่วนผสมของหม้อครามจนมีสูตรสำเร็จเป็นเอกลักษณ์ คือทำให้ผ้าย้อมดำเร็วขึ้นและไม่ตกสี จึงเป็นที่นิยมและต้องการของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก

ภาพประกอบ 440 ผ้าฝ้ายย้อมคราม

Mahasarakham University

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อใช้ผ้าฝ้ายโทเรหรือผ้าไหมอิตาลีสีฟ้าในการตัดเย็บสาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมอิตาลี่นั้นง่ายต่อการดูแลรักษา โดยเน้นให้เข้ารูปและพอดีตัวกับผู้สวมใส่ โดยตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีนกระดุมผ่าหน้า

2. สไบเป็นผ้าขาวม้าสีขาวดำเนื้อฝ้าย อันสื่อให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าญ้อบ้านท่าขอนยางที่โดดเด่นในงานเทศกาล

3. ผ้านุ่งใช้ผ้าพิมพ์ลายย้อมครามอันเป็นผ้าลายประจำชนเผ่าญ้อ สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายผ้าย้อมนั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าย้อมครามของจริง

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัด ดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. ใช้ผ้าฝ้ายโทเรหรือผ้าไหมอิตาลีสีฟ้าในการตัดเย็บสาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมอิตาลี่นั้นง่ายต่อการดูแลรักษา โดยเน้นให้เข้ารูปและพอดีตัวกับผู้สวมใส่ โดยตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีนกระดุมผ่าหน้า นำมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงแขนกระบอกคอจีนทรงสูทเข้ากับสมัยนิยม

2. ผ้าคาดเอวเป็นผ้าขาวม้าสีขาวดำเนื้อฝ้าย อันสื่อให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าญ้อบ้านท่าขอนยางที่โดดเด่นในงานเทศกาล

3. ผ้านุ่งผ้าโสร่งเป็นผ้าฝ้ายโทเรสวมใส่สะดวกระบายอากาศได้ดี ง่ายต่อการซักรีด

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยประเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

ภาพประกอบ 441 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกาย ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

งานกาชาดหรืองานประจำปี : งานมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์

ภาพประกอบ 442 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ งานมหกรรมโปงลาง แพรวาและงานกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นงานประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดที่จัดเป็นประจำทุกปี เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ประชาชนและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยชาวต่างประเทศต่างให้ความสนใจกับงานเทศกาลนี้ โดยในแต่ละปีจะเดินทางมาเที่ยวชมและเลือกซื้อสินค้าพื้นเมืองเลื่องชื่อของจังหวัดไปปีละเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดโดยนำเอาจุดเด่นของการประกวดวงโปงลางภายในงานนั้นก็คือชุดที่นางไหสวมใส่ เพื่อใช้งานกาชาดหรืองานประจำปีของจังหวัด

ภาพประกอบ 443 ชุดที่นางไหสวมใส่

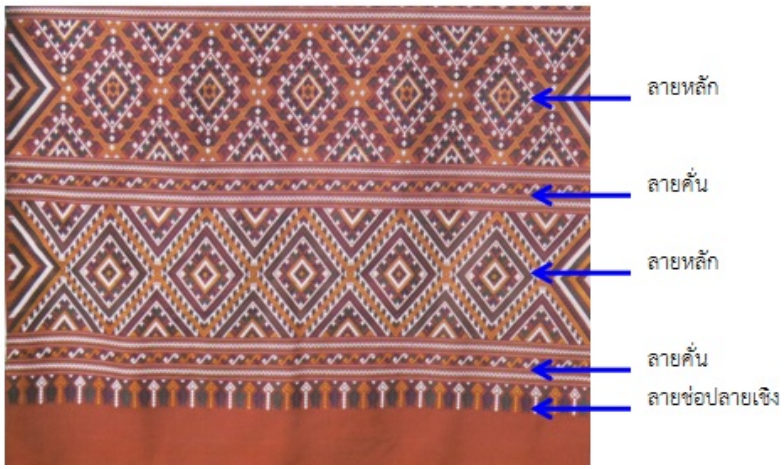
ส่วนประกอบที่สำคัญของชุดนั้นก็คือ ผ้าแพรวาอันเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ และซิ่นมัดหมี่ภูไท ลวดลายของแพรวา ลายหลักมักเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานของลายผ้า ส่วนสีสันบนผ้าแพรวาแต่เดิมนิยมพื้นสีแดงคล้ำย้อมด้วยครั่ง มีลายจกสีเหลือง สีน้ำเงิน สีขาว และสีเขียวเข้มกระจายทั้งผืนผ้าสอดสลับในแต่ละลายแต่ละแถวลวดลายประกอบด้วยตัวลายทั้งหมด 3 ส่วน ดังนี้

1. ลายหลัก คือ ลายที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งปรากฏอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ของลายผ้าในแนวนอน ลายหลักแต่ละลายมีความกว้างของลายสม่ำเสมอกัน คือกว้างประมาณแถวละ 8-12 เซนติเมตร ใน แพรวาผืนหนึ่งๆจะมีลายหลักประมาณ 13 แถว ลายหลักต่างๆ เช่น ลายนาค สี่แขน ลายพันธุ์มหา ลายดอกสา ฯลฯ ส่วนประกอบสำคัญของลายหลัก คือ ลายนอก ลายใน และ ลายเครือ

2. ลายคั่น หรือลายแถบ คือ ลายที่มีขนาดเล็กอยู่ในแนวขวางผืนผ้า ความกว้างของลายประมาณ 4-6 เซนติเมตร ทำหน้าที่เป็นตัวแบ่งลายใหญ่ออกเป็นช่วงสลับกันไป เช่น ลายตาไก่ ลายงูลอย ลายขาเข ฯลฯ

3. ลายช่อปลายเชิง หรือลายเชิงผ้า คือลายที่ปรากฏอยู่ตรงช่วงปลายของผ้าทั้งสองข้าง ทอติดกับลายคั่น ทำหน้าที่เป็นตัวเริ่มและตัวจบของลายผ้า มีความกว้างประมาณ 4-10 เซนติเมตร เช่น ลายช่อขันหมาก ลายดอกบัวน้อย ลายใบบุ่นน้อย ฯลฯ

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 444 ผ้าแพรวา

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. ตัวเสื้อเกาะอกใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวาอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวานั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าแพรวาของจริง โดยเพิ่มลวดลายการตัดเย็บเน้นให้เข้ารูปและพอดีตัวกับผู้สวมใส่

2. สไบไม่มีสไบ เพราะตัดเย็บโดยเป็นแบบสำเร็จติดกับตัวเสื้อเกาะอก โดยเน้นต่อการออกแบบที่ง่าย และสะดวกต่อการสวมใส

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าฝ้ายพิมพ์ลายด้วยลายมัดหมี่ภูไท นั้นเนื่องจากมีราคาถูกหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดและสีเทียบเคียงกับผ้ามัดหมี่ภูไทของจริงโดยตัดเย็บเป็นผ้าถุงป้ายในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัด ดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าฝ้ายสีกรมท่าทีมีการทออยู่ในท้องถิ่นมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงอย่างน้อย โดยนำมาผ้าลายหมี่ขั้นซึ่งเป็นลายที่ทอกันอย่างแพร่หลายในอำเภอคำม่วงมาแต่งช่วงปลายแขน เพื่อให้เข้ากับสมัยนิยม

2. ผ้าคาดเอว ใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวาอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวานั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าแพรวาของจริง

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าควบหางกระรอกเนื้อฝ้าย สวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยประเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 445 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 446 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดบุญคูณคาน

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ "ปราสาทข้าว" ถือเป็นศิลปะที่เกิดจากแรงศรัทธาของชาวบ้าน สร้างขึ้นเพื่อประเพณีบุญบายศรีสู่ขวัญข้าวคูณลาน หรือบุญคูณลาน ตามความเชื่อโบราณ ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ของชาวอีสาน โดยจะประกอบพิธีหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว เพื่อระลึกถึงบุญคุณของพระแม่โพสพและแสดงออกถึงความกตัญญูต่อแผ่นดินที่ให้ผลผลิตเพื่อการยังชีพ และเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและการเพาะปลูก ตลอดจนเพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดโดยอิงนึกชาวนาผู้เปรียบเสมือกระดูกสันหลังของชาติ ผู้ที่ผลิตข้าวให้เรากิน ให้เกิดเป็นชุดที่ใช้ในงานขบวนแห่ในประเพณี

ภาพประกอบ 447 ชาวนาผู้เปรียบเสมือกระดูกสันหลังของชาติ

ส่วนประกอบที่สำคัญของชุดนั้นก็คือผ้าฝ้ายย้อมครามอันเป็นสีธรรมชาติ ผ้าถุงหมัดหมี่ของชาวไทพร้อมด้วยผ้าแพรวาซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ผ้ามัดหมี่ของชาวผู้ไทยใช้ทำผ้าซิ่นผู้หญิงเท่านั้น จึงเรียกว่าซิ่นหมี่ ไม่ใช้ทำอย่างอื่นนอกจากถวายเป็นผ้าหอคัมภีร์ใบลาน ในปัจจุบันผ้ามัดหมี่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายทั้งหญิงและชาย นอกจากทำผ้าซิ่นแล้วยังตัดเสื้อทั้งหญิงและชายลายมัดหมี่ ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้ามัดหมี่มีมากหลายแบบ ซึ่งได้อิทธิพลมาจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวิถีชีวิต และมีการประดิษฐ์ให้สวยงามวิจิตรพิสดารขึ้นเรื่อยๆ ลวดลายต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้ดัดแปลงมาจากลายพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นลายแม่บทหรือลายโครงสร้างหลักก็ได้คือ ลายหมี่ข้อ ลายหมี่โคม ลายหมี่บักจับ ลายหมี่กง ลายหมี่ดอกแก้ว ลายหมี่ลายหมี่ขอ ลายหมี่ไผ่ ลายหมี่ขั้น

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 448 ผ้าถุงหมัดหมี่ภูไท

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. ตัวเสื้อเกาะอกใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวาอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวานั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าแพรวาของจริง โดยเพิ่มลวดลายการตัดเย็บเน้นให้เข้ารูปและพอดีตัวกับผู้สวมใส่

2. สไบไม่มีสไบ เพราะตัดเย็บโดยเป็นแบบสำเร็จติดกับตัวเสื้อเกาะอก โดยเน้นต่อการออกแบบที่ง่าย และสะดวกต่อการสวมใส

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าฝ้ายพิมพ์ลายด้วยลายมัดหมี่ภูไท นั้นเนื่องจากมีราคาถูกหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดและสีเทียบเคียงกับผ้ามัดหมี่ภูไทของจริงโดยตัดเย็บเป็นผ้าถุงป้ายในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัด ดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าฝ้ายสีกรมท่าทีมีการทออยู่ในท้องถิ่นมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงอย่างน้อย โดยนำมาผ้าลายหมี่ขั่นซึ่งเป็นลายที่ทอกันอย่างแพร่หลายในอำเภอคำม่วงมาแต่งช่วงปลายแขน เพื่อให้เข้ากับสมัยนิยม

2. ผ้าคาดเอว ใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวาอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวานั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าแพรวาของจริง

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าควบหางกระรอกเนื้อฝ้าย สวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยประเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 449 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

งานขบวนแห่ทางด้านศาสนา : งานนมัสการพระธาตุยาคู

ภาพประกอบ 450 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานนมัสการพระธาตุยาคู

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ พระธาตุยาคูนี้ชาวบ้านเชื่อกันว่า เป็นเจดีย์ที่บรรจุอัฐิของพระเถระชั้นผู้ใหญ่ ที่ชาวเมืองเคารพนับถือ จึงจัดให้มีเทศกาลบูชาพระธาตุประจำปี ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม เพื่อขอฝนและความสงบร่มเย็นแก่หมู่บ้านผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดโดยสามารถรับรู้ถึงพลังศรัทธาของชาวอำเภอกมลาไสที่ต่างพากันมากราบ โทนสีของชุดนั้นเป็นสีโทนแดงเม็ดมะขาม เพื่อใช้ในงานขบวนแห่ทางด้านศาสนา

ภาพประกอบ 451 พระธาตุยาคู

ส่วนประกอบที่สำคัญของชุดนั้นคือ ผ้าฝ้ายสีขาว ซิ่นหมี่คั่น และส่วนสำคัญที่สุดนั้นก็คือ ผ้าห่มขิด ผ้าตุ้มขิด หรือ ผ้าขิด ถือเป็นงานหัตถศิลป์ที่สำคัญชิ้นหนึ่งในวัฒนธรรมของชาวผู้ไท เป็นผ้าที่สร้างลวดลายด้วยเทคนิคขิด และ จก จากอดีตถึงปัจจุบันนิยมทอด้วยฟืม 12-14 หลบ แล้วจึงนำมาเย็บกลาง (เพลาะกลาง) เพื่อขยายขนาดผ้าให้กว้างใหญ่ขึ้น ในจารีตเดิมมักใช้เป็นผ้าตุ้ม (คลุม) ในเวลาที่อากาศหนาวเย็นซึ่งหากจะใช้ในการนี้มักจะมีมีผ้าฝ้ายสีขาวซ้อนเพื่อความหนาของเนื้อผ้า (หลองผ้าด่อน) นอกจากนั้นแล้วยังนิยมนำมาเป็นผ้าห่อบาตร (ห่อนาค) สำหรับการบรรพชาอุปสมบท และใช้เป็นผ้าตุ้มของเจ้าบ่าวในเวลา "เอ็ดปะฆู" (แต่งงาน) รวมถึงใช้เป็นผ้าสำหรับคลุมศพ (ดอยศพ) เพื่อให้เกียรติสูงสุดแก่ผู้วายชนม์

ภาพประกอบ 452 ผ้าตุ้ม

Mahasarakham University

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อใช้ผ้าพื้นเนื้อฝ้ายสีครามซึ่งเป็นสีที่เรียบร้อยเหมาะแก่งานในพิธีพุทธศาสนา สาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายนั้นสวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีนกระดุมผ่าหน้า

2. สไบใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวาอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวานั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าแพรวาของจริง

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าฝ้ายพิมพ์ลายด้วยลายมัดหมี่ภูไท นั้นเนื่องจากมีราคาถูกหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดและสีเทียบเคียงกับผ้ามัดหมี่ภูไทของจริง

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัด ดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าพื้นเนื้อฝ้ายสีครามซึ่งเป็นสีที่เรียบร้อยเหมาะแก่งานในพิธีพุทธศาสนา สาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายนั้นสวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีนแต่งปลายแขนด้วยหมี่ขั่นเพื่อเพิ่มความสวยงามตามสมัยนิยม

2. ผ้าคาดเอวใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวาอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวานั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าแพรวาของจริง

3. ผ้านุ่งผ้าโสร่งเป็นผ้าฝ้ายโทเรสวมใส่สะดวกระบายอากาศได้ดี ง่ายต่อการซักรีด

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยประเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

ภาพประกอบ 453 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 454 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ งานวิจิตรแพรวา ราชินีแห่งไหม จัดขึ้นเพื่อเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ ที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณรับเอาผ้าไหมแพรวาไว้ในโครงการศิลปาชีพ ทรงให้การสนับสนุนส่งเสริมจนเราสามารถพัฒนาผ้าไหมแพรวา สร้างงาน สร้างรายได้ให้ชาวกาฬสินธุ์มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และผ้าไหมแพรวาเป็นราชินีแห่งไหม ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดโดยการนำเอาชุดการแสดง ฟ้อนแพรวากาฬสินธุ์ มาพัฒนาในการสร้างสรรค์ชุดเพื่อใช้งานขบวนแห่เฉลิมฉลองประจำปี

ภาพประกอบ 455 ฟ้อนแพรวากาฬสินธุ์

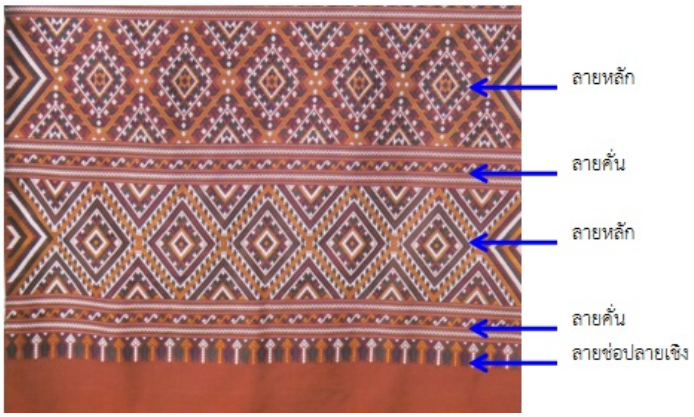
ส่วนประกอบที่สำคัญของชุดนั้นคือ ผ้าฝ้ายย้อมมะเกลือ ผ้าถุงมัดหมี่ภูไท และส่วนที่สำคัญที่สุดนั้นก็คือ ผ้าแพรวาอันเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ และซิ่นมัดหมี่ภูไท ลวดลายของแพรวา ลายหลักมักเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานของลายผ้า ส่วนสีสันบนผ้าแพรวาแต่เดิมนิยมพื้นสีแดงคล้ำย้อมด้วยครั่ง มีลายจกสีเหลือง สีน้ำเงิน สีขาว และสีเขียวเข้มกระจายทั้งผืนผ้าสอดสลับในแต่ละลายแต่ละแถวลวดลายประกอบด้วยตัวลายทั้งหมด 3 ส่วน ดังนี้

1. ลายหลัก คือ ลายที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งปรากฏอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ของลายผ้าในแนวนอน ลายหลักแต่ละลายมีความกว้างของลายสม่ำเสมอกัน คือกว้างประมาณแถวละ 8-12 เซนติเมตร ใน แพรวาผืนหนึ่งๆจะมีลายหลักประมาณ 13 แถว ลายหลักต่างๆ เช่น ลายนาค สี่แขน ลายพันธุ์มหา ลายดอกสา ฯลฯ ส่วนประกอบสำคัญของลายหลัก คือ ลายนอก ลายใน และ ลายเครือ

2. ลายคั่น หรือลายแถบ คือ ลายที่มีขนาดเล็กอยู่ในแนวขวางผืนผ้า ความกว้างของลายประมาณ 4-6 เซนติเมตร ทำหน้าที่เป็นตัวแบ่งลายใหญ่ออกเป็นช่วงสลับกันไป เช่น ลายตาไก่ ลายงูลอย ลายขาเข ฯลฯ

3. ลายช่อปลายเชิง หรือลายเชิงผ้า คือลายที่ปรากฏอยู่ตรงช่วงปลายของผ้าทั้งสองข้าง ทอติดกับลายคั่น ทำหน้าที่เป็นตัวเริ่มและตัวจบของลายผ้า มีความกว้างประมาณ 4-10 เซนติเมตร เช่น ลายช่อขันหมาก ลายดอกบัวน้อย ลายใบบุ่นน้อย ฯลฯ

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 456 ผ้าแพรวา

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. เสื้อใช้ผ้าพื้นเนื้อฝ้ายสีขาวซึ่งเป็นสีที่เรียบร้อยเหมาะแก่งานในพิธีพุทธศาสนา สาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายนั้นสวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีนกระดุมผ่าหน้า

2. สไบเป็นผ้าสไบขิดอีสาน แต่ในที่นี้เลือกใช้เป็นผ้าขิดฝ้าย เพื่อนสะดวกในการใช้งานและซักรีด

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าฝ้ายพิมพ์ลายด้วยลายมัดหมี่ภูไท นั้นเนื่องจากมีราคาถูกหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดและสีเทียบเคียงกับผ้ามัดหมี่ภูไทของจริง

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัดดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าพื้นเนื้อฝ้ายสีขาวซึ่งเป็นสีที่เรียบร้อยเหมาะแก่งานในพิธีพุทธศาสนา สาเหตุที่เลือกผ้าฝ้ายนั้นสวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยตัดเย็บในรูปแบบเสื้อแขนกระบอกคอจีน

2. ผ้าคาดเอวเป็นผ้าสไบขิดอีสานแต่ในที่นี้เลือกใช้เป็นผ้าขิดฝ้าย เพื่อสะดวกในการใช้งานและซักรีด

3. ผ้านุ่ง ผ้าโสร่งเป็นผ้าฝ้ายโทเรสวมใส่สะดวกระบายอากาศได้ดี ง่ายต่อการซักรีด

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยประเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 457 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 458 แผนผังแสดงแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดงานประเพณีบุญบั้งไฟตะไลล้าน

Mahasarakham University

แรงบันดาลใจ ประเพณีวัฒนธรรมผู้ไทบุญบั้งไฟตะไลล้านที่ไม่เหมือนใครมีที่เดียวในโลก เป็นความภาคภูมิใจของชาวบ้านกุดหว้า เป็นภูมิปัญญาของชาวผู้ไทที่สืบทอดกันมาสู่ลูกหลาน แถมยังสร้างชื่อเสียงให้กับชาวกุดหว้ามาโดยตลอด ที่นี่ได้รับการยกย่องว่าเป็นงานบุญบั้งไฟปลอดเหล้าที่มีความปลอดภัยในระดับสูงที่สุดในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดโดยการประยุกต์ให้ทันสมัยเข้าแฟชั่น ณ ปัจจุบันที่มีหลากหลายสไตส์ เพื่อใช้งานขบวนแห่เกี่ยวกับความเชื่อ

ภาพประกอบ 459 ชุดผ้าแพวาโดยการประยุกต์ให้ทันสมัยเข้าแฟชั่น

ส่วนประกอบที่สำคัญของชุดนั้นคือ ผ้าถุงลายมัดหมู่ไท ลายฝ้ายยอมครั่ง และส่วนสำคัญที่สุดคือคือผ้าแพรวาลายล่วงจุดเด่นและความเป็นเอกลักษณ์ของผ้าแพรวาคือลวดลายสีสัน และความมีระเบียบ ความเรียบ ความเงางามของผืนผ้า ในผ้าแพรวาผืนหนึ่งจะมีอยู่ประมาณ 10 หรือ 12 ลาย ใช้เส้นไหมในการทอตั้งแต่ 2-9 สี สอดสลับในแต่ละลายแต่ละแถว ลวดลายที่ปรากฏจะประณีตเรียบเนียนเป็นเนื้อเดียวกันตลอดทั้งผืนผ้า ลักษณะลายผ้าของแพรวาที่ทอในปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

ผ้าแพรวาลายล่วง หมายถึง ผ้าแพรวาที่มีลวดลายเรียบง่าย มีสองสี สีหนึ่งเป็นสีพื้นส่วนอีกสีเป็นลวดลาย

ผ้าแพรวาลายจก หมายถึง ผ้าแพรวาลายล่วงที่มีการเพิ่มความพิเศษโดยการจกเพิ่มดอกเข้าไปในลายล่วงบนผืนผ้า เพื่อแต้มสีสันให้สวยงามยิ่งขึ้นแต่สีจะไม่หลากหลายสดใสเหมือน แพรวาลายเกาะ

ผ้าแพรวาลายเกาะ หมายถึง ผ้าแพรวาที่มีลวดลายและสีสันหลายสีเกาะเกี่ยวพันกันไป ลวดลายที่ใช้ทอแพรวาลายเกาะส่วนใหญ่เป็นลายดอกใหญ่ซึ่งเป็นลายหลักของการทอผ้าแพรวาอาจจะทอไม่ให้ซ้ำลายกันเลยในแต่ละแนวก็ได้

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 460 ผ้าแพรวา

เครื่องแต่งกาย : สุภาพสตรี

1. ตัวเสื้อเกาะอกใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวาอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวานั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าแพรวาของจริง โดยเพิ่มลวดลายการตัดเย็บเน้นดีไซส์ที่เรียบหรูและทันสมัยเน้นตัดเย็บเข้ารูปและพอดีตัวกับผู้สวมใส่

2. สไบไม่มีสไบ เพราะตัดเย็บโดยเป็นแบบสำเร็จติดกับตัวเสื้อเกาะอก โดยเน้นต่อการออกแบบที่ง่าย และสะดวกต่อการสวมใส

3. ผ้านุ่งผ้านุ่งเป็นผ้าฝ้ายพิมพ์ลายด้วยลายมัดหมี่ภูไท นั้นเนื่องจากมีราคาถูกหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดและสีเทียบเคียงกับผ้ามัดหมี่ภูไทของจริงโดยตัดเย็บเป็นผ้าถุงป้ายในรูปแบบชุดผู้ดีอีสาน เพิ่มดี เทลสุ่มข้างหลังของชุด

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงิน ประกอบไปด้วย สร้อย ต่างหูขจร กำไล เข็มขัด ดอกไม้ทัดผมตามฤดูกาล

5. ทรงผม เกล้ามวยสูง

เครื่องแต่งกาย : สุภาพบุรุษ

1. เสื้อใช้ผ้าฝ้ายสีกรมท่าทีมีการทออยู่ในท้องถิ่นมาตัดเย็บในรูปแบบเสื้อทรงอย่างน้อย โดยนำมาผ้าลายหมี่ขั่นซึ่งเป็นลายที่ทอกันอย่างแพร่หลายในอำเภอคำม่วงมาแต่งช่วงปลายแขน เพื่อให้เข้ากับสมัยนิยม

2. ผ้าคาดเอวใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวาอันเป็นผ้าลายประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ สาเหตุที่เลือกใช้ผ้าพิมพ์ลายแพรวานั้นเนื่องจากมีราคาถูกและสีเทียบเคียงกับผ้าแพรวาของจริง

3. ผ้านุ่งเป็นผ้าควบหางกระรอกเนื้อฝ้าย สวมใส่สบายระบายอากาศได้ดี ซึ่งเป็นเป็นผ้าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

4. เครื่องประดับเครื่องประดับเงินอาจเป็นสร้อยประเกือม หรือสร้อยโลหะ

5. ทรงผม หวีเสยตามความนิยม

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 461 ชุดที่ตัดเย็บหลังจากการออกแบบ ด้านหน้า-หลัง

Mahasarakham University

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องพัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์พัฒนาการขบวนแห่เนื่องในงานประเพณีพิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ตลอดจนปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม สำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม การบันทึก ตรวจสอบข้อมูลความครบถ้วนสมบูรณ์ และความถูกต้อง ผู้วิจัยจะใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) หากข้อมูลที่ได้มาไม่ครบถ้วนหรือไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์
2. เพื่อศึกษาการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์
3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

สรุปผล

1. พัฒนาการขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ จังหวัดทั้ง 4 จังหวัดภายใต้ชื่อกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ มีประเพณีอันเป็นประเพณีประจังหวัดและมีชื่อเสียงโดยแต่ละประเพณีแต่ละจังหวัดได้จัดขึ้นนั้นล้วนประกอบไปด้วยขบวนแห่อันวิจิตรตระการตาซึ่งในแต่ละจังหวัดนั้นได้มีบุญประเพณีประจำหวัดและในแต่แต่ละประเพณีนั้นได้มีริ้วขบวนแห่เป็นส่วนประกอบ โดยที่ผู้ร่วมขบวนนั้นได้สวมใส่เสื้อผ้าอันเป็นเอกลักษณ์แต่ละท้องที่ ซึ่งเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงวิถีชีวิตรวมไปถึงอาชีพ

Mahasarakham University

และความเป็นอยู่ของชาวอีสาน โดยผู้วิจัยได้กำหนดการศึกษาบวนแห่ 5 ประเภทงานกาชาดหรืองานประจำปีงานขบวนแห่ในประเพณีงานขบวนแห่ทางด้านศาสนางานขบวนแห่เฉลิมฉลองประจำปีและงานขบวนแห่เกี่ยวกับความเชื่อ

"ร้อย" ตัวย่อแรกในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ คือจังหวัดร้อยเอ็ด จากการจำแนกของงานประเพณีในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้พบว่าในจังหวัดร้อยเอ็ดมีเทศกาล งานประเพณีและขบวนแห่ที่สำคัญดังนี้ ประเพณีบุญผะเหวด ประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอพนมไพร อำเภอปทุมรัตน์ และอำเภอสุวรรณภูมิประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษางานสมมาน้ำคืนเพ็ง เส็งประทีปและประเพณีบุญข้าวจี่

"แก่น" ตัวย่อที่สองในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ คือจังหวัดขอนแก่น จากการจำแนกของงานประเพณีในจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้พบว่าในจังหวัดขอนแก่นมีเทศกาล งานประเพณีและขบวนแห่ที่สำคัญดังนี้ งานเทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยวงานประเพณีบุญกุ้มข้าวใหญ่งานเทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่นงานเทศกาลดอกคูณเสียงแคน เทศกาลสงกรานต์บนถนนข้าวเหนียว และงานศิวะราตรีปูชนียาลัย ปราสาทเปือยน้อย

"สาร" ตัวย่อที่สามในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ คือ มหาสารคาม จากการจำแนกของงานประเพณีในจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้พบว่าในจังหวัดขอนแก่นมีเทศกาล งานประเพณีและขบวนแห่ที่สำคัญดังนี้ งานประเพณีบุญเบิกฟ้าบุญข้าวคูณลาน หุ่นฟางลิง ของดีโกสุมงานนมัสการพระธาตุนาดูน งานออนซอนกลองยาวชาววาปีของดีพื้นบ้าน งานประเพณีบุญออกพรรษา แข่งขันเรือยาวและไหลเรือไฟท่าขอนยาง

"สินธุ์"ตัวย่อที่สามในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ คือ กาฬสินธุ์ จากการจำแนกของงานประเพณีในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้พบว่าในจังหวัดขอนแก่นมีเทศกาล งานประเพณีและขบวนแห่ที่สำคัญดังนี้ งานมหกรรมโปงลาง แพรวากาฬสินธุ์บุญคูณคานงานนมัสการพระธาตุยาคูงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม และงานประเพณีบุญบั้งไฟตะไลล้าน

ทั้ง 5 ประเพณีในแต่ละจังหวัดนั้น นั้นเป็นประเพณีที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษา สัมภาษณ์และได้ข้อมูลจากการเริ่มต้นของประเพณีอันเป็นประเพณีประจำท้องถิ่นจนกลายมาเป็นประเพณีประจำจังหวัด ซึ่งได้เป็นการสืบทอดมาตั้งแต่โบราณในขบวนแห่ในแต่ละประเพณีนั้นผู้ร่วมขบวนต่างสวมใส่เสื้อผ้าที่มีในแต่ละท้องถิ่นยังไม่มีแบบแผนที่กำหนดตายตัวแน่นอน ในแต่ละครัวเรือนนั้นต่างมีอาชีพเสริมจากการเกษตรกรรมนั้นก็คืออาชีพทอผ้า เมื่อถึงในงานบุญประเพณีที่สำคัญก็จะนำผ้าที่ตนทอนั้นออกมาสวมใส่เปรียบเสมือนการโชว์ฝีมือการทอผ้าของตน เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนแปลงไปด้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้นทางหน่วยงานทางราชการก็เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมากขึ้น มีการกำหนดเอกลักษณ์ลายผ้าประจำหวัด ทำให้แต่ละจังหวัดมีเอกลักษณ์ที่ตายตัวและได้นำมาสู่พัฒนาการในการออกแบบเครื่องแต่งชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม อันส่งผลต่อพัฒนาการขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรมของทั้ง 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ทำให้ ณ ปัจจุบันนี้ในแต่ละจังหวัดได้มีการรณรงค์การใส่ผ้าอันเป็นลายเอกลักษณ์ในของแต่ละจังหวัดโดยมีการส่งเสริมทั้งจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และส่วนราชการในทุกภาคส่วน มิเพียงเท่านี้วิทยาลัยนาฏศิลป์และสถานศึกษาต่างๆ ก็มีส่วนสำคัญต่อพัฒนาการขบวนแห่ในแต่ละท้องถิ่น เพราะทางวิทยาลัยนาฏศิลป์ และสถานศึกษาๆ ได้มีการคิด ประดิษฐ์ ชุดการแสดง โดยการลงพื้นที่ของท้องถิ่นนั้น

Mahasarakham University

เพื่อความชัดเจนของข้อมูลเพื่อทำไปสู้กรประดิษฐ์ชุดการแสดง เมื่อการแสดงเหล่านี้ได้ถูกเผยแพร่ในโลกโซเชี่ยวนำไปสู้การเผยแพร่และการส่งเสริมวัฒนธรรมประจำพื้นถิ่นและการแต่งกายที่เอกลักษณ์และมีการพัฒนานำไปสู้รูปแบบที่พัฒนาต่อไปเรื่องบนพื้นฐานของวัฒนธรรมอันดีงาม นอกจากนั้นแล้วยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของทั้ง 4 จังหวัดอีกด้วย

2. พัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบไปด้วย ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ "แหล่งเรียนรู้อู่อารยธรรมใจกลางภาคอีสาน"ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยว ที่มีสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และศาสนา โดยมีกลยุทธ์ที่จะพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง เพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว ประเพณีวัฒนธรรม สินค้าและบริการของกลุ่มจังหวัดให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากขึ้นทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศและเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางตลาดท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงและประชาคมอาเซียน

ประเพณีพิธีกรรม คือ กฎเกณฑ์หรือการควบคุมทางสังคม ที่ทำหน้าที่ชี้นำและควบคุมพฤติกรรมของผู้คนทีเอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน มีรากเหง้าเดียวกัน ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีสัมพันธ์ภาพที่ดีและสมศักดิศรีความเป็นคน ศาสนาดั้งเดิมของชาวไทยคือความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ เมื่อศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์เข้ามาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ จึงผสมกลมกลืนเป็นศาสนา ชาวบ้านทีเมีความเชื่อถือทังผี พราหมณ์ พุทธ ชาวบ้านจะประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อที่ปฏิบัติสืบทอดกนมาโดย เรียกว่าประเพณีการทำบุญ (จิรวัฒน์ พิระสันต์. 2553)

ประเพณีของชาวอีสานมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ที่แบ่งชัดเจนที่สุด คือ เรื่องของภาษา การแต่งกาย รวมถึงโครงสร้างร่างกาย แต่ในด้านของประเพณี พิธีกรรม คนอีสานยังคงมีความคล้ายคลึงกน เพราะมีประเพณีวัฒนธรรมที่ถือสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต คือ ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ซึ่งเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งของชาวอีสานฮีตสิบสอง มาจากคำสองคำได้แก่ฮีต คือคำว่า จารีต ซึ่งหมายถึง ความประพฤติ ธรรมเนียม ประเพณี ความประพฤติที่ดีและ สิบสอง หมายถึง สิบสองเดือน ดังนั้นฮีตสิบสองจึงหมายถึงประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่างๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี เป็นการผสมผสานพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องผีและพิธีกรรมทางการเกษตร เข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา

จังหวัดทั้ง 4 จังหวัดภายใต้ชื่อกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ มีประเพณีอันเป็นประเพณีประจังหวัดและมีชื่อเสียงโดยแต่ละประเพณีแต่ละจังหวัดได้จัดขึ้นนั้นล้วนประกอบไปด้วยขบวนแห่อันวิจิตรตระการตาซึ่งในแต่ละจังหวัดนั้นได้มีบุญประเพณีประจำหวัดและในแต่แต่ละประเพณีนั้นได้มีริ้วขบวนแห่เป็นส่วนประกอบ โดยที่ผู้ร่วมขบวนนั้นได้สวมใส่เสื้อผ้าอันเป็นเอกลักษณ์แต่ละท้องที่ ซึ่งเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงวิถีชีวิตรวมไปถึงอาชีพและความเป็นอยู่ของชาวอีสานในแต่ละจังหวัด ชาวอีสานส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีเวลาว่างจากการทำนา ก็จะจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ไว้ใช้ในครอบครัว หรือใช้ในการประกอบอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ในการดำรงชีพของครอบครัว (มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2543 : 1-2)

Mahasarakham University

ทุกพื้นที่ในภาคอีสานนั้นได้มีการทอผ้าอย่างแพร่หลายโดยเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ในภาคอีสาน จนกลายมาเป็นอาชีพและเป็นหัตกรรมที่ควรค่าแก่การส่งเสริม ทำให้ทุกพื้นที่ได้มีการกำหนดลายผ้าเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัดเกิดขึ้น โดยลายผ้าที่ในแต่ละจังหวัดได้เลือกมาเป็นลายผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัดนั้นเป็นลายผ้าที่ที่ในแต่ละจังหวัดนั้นได้มีการทออย่างแพร่หลายและมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยการศึกษาค้นคว้าจากหลักฐานของการนุ่งห่มของคนในสมัยโบราณโดยปรากฏหลักฐานที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นในพิพิธภัณฑ์และรวมไปถึงรูปถ่ายและการบอกเล่าสืบต่อกันมา นอกจากจะมีการศึกษาค้นคว้าจากประวัติศาสตร์แล้วนั้นสิ่งที่เราได้พบเห็นได้อย่างชัดเจนคือในวิถีชีวิตของประชากรในแต่ละจังหวัดที่ได้มีการสวมใส่ในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงในขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ นั้นหมายถึงเครื่องนุ่งห่มที่ปรากฏในงานประเพณีอันสำคัญในแต่ละทิ้งที่แต่ละจังหวัด โดยในพื้นที่ศึกษานั้นเราได้กำหนดพื้นที่กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบไปด้วย ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ โดยทั้ง 4 จังหวัดนี้มีเอกลักษณ์ลายผ้าประจำจังหวัดอย่างชัดเจน

จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงในเรื่องผ้าไหมลายสาเกต และยังมีประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นประจำจังหวัด คือ ประเพณีบุญผะเหวด และอีกประเพณีหนึ่งที่มีความสำคัญนั้นก็คือ งานสมมาน้ำคืน เพ็งเส็งประทีป ซึ่งเป็นประเพณีประจังหวัดและได้มีการจัดงานที่ยิ่งใหญ่ตระการตา โดยผู้ร่วมขบวนนั้นมีการสวมใส่และแต่งกายด้วยผ้าไหมลายสาเกตอันเป็นลายผ้าประจำจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีการนำของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดได้มีการสนับสนุนและวางนโยบายให้มีการให้คนในจังหวัดร่วมกันแต่งกายด้วยผ้าไหมสาเกต โดยการรณรงค์โดยที่ในทุกๆหน่วยงานในวันศุกร์นั้นมีการสวมใส่ผ้าไทย ทำให้ผ้าลาสาเกตนั้นได้รับวามนิยมอย่างแพร่ ว่าจะเป็นเนื้อฝ้ายหรือเนื้อไหมคนก็นิยมนำไปตัดชุดลำลองไว้ใส่ทำงาน หรือแม้กระทั่งชุดใส่ไปงานสำคัญภายในจังหวัดก็ยังนำผ้าลายสาเกตไปปรับประยุกต์ให้เข้ากับแต่ละโอกาส และความร่วมมือร่วมใจของคนในจังหวัดร้อยเอ็ดจึงทำให้ผ้าสาเกตเป็นที่รู้กันดีและได้มีการสวมใส่กันอย่างแพร่หลาย

จังหวัดขอนแก่นนั้นสิ่งแรกที่ทุกคนจะนึกถึงนั้นก็คืองานเทศกาลไหมเป็นงานที่จังหวัดขอนแก่นได้จัดขึ้นทุกปีเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2522 จนถึงปัจจุบันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมอาชีพการทอผ้าไหมมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์และจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง (ผ้าไหม) และของที่ระลึกอื่นๆ นอกจากนี้ ณ ปัจจุบัน เทศกาลงานไหมนี้โด่งดังต้องจัดเป็นเทศกาลไหมนานชาติโดยมีขบวนแห่อันวิจิตรตระการตา ไม่ว่าจะการประดับรถและขบวนด้วยผ้าอันเป็นผลิตผลที่ชาวขอนแก่นภูมิใจที่จะนำเสนอผ่านลวดลายบนผืนผ้า นอกจากนี้ภายในขบวนนั้นผู้ร่วมขบวนนั้นต่างแต่งกายด้วยผ้าไหมมัดหมี่หลากสีหลายลวดลาย โดยอำเภอชนบทเป็นอำเภอที่มีชื่อเสียงด้านการทอผ้าไหมมัดหมี่ (ทิพาวรรณ ธิพา. 2559 : สัมภาษณ์)

จังหวัดมหาสารคามนั้นเป็นเมืองแห่งการศึกษามีสถานศึกษาหลายแห่งที่ให้ความสำคัญกับผ้าลายประจำจังหวัดมหาสารคาม สร้อยดอกหมาก เป็นชื่อเรียกของผ้าไหมมัดหมี่อันเป็น “ลายผ้า” เอกลักษณ์ (ประจำ) จังหวัดมหาสารคาม โดยกลุ่มแม่บ้านที่สร้างงานศิลปะอันเป็นภูมิปัญญาที่โดดเด่นที่สุดก็คือกลุ่มแม่บ้านจากอำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคามจนกระทั่งปี 2544 ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม นางศิริเลิศ เมฆไพบูลย์ จึงได้จัดประกวดผ้าไหมในบุญเบิกฟ้า (งานกาชาด) ขึ้นและคัดเลือกให้ผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากเป็นลายผ้าเอกลักษณ์ของจังหวัดสืบมาจนปัจจุบัน โดยงานบุญเบิกฟ้านั้นเป็นงานประจังหวัดมหาสารคามที่มีชื่อเสียงทีการจัดงานแบบดั่งเดิมและยังคง

Mahasarakham University

ความสมบูรณ์ของพิธีกรรม ซึ่งเป็นทราบกันดีอยู่แล้วว่างานบุญเบิกฟ้านั้นเป็นงานที่แสดงผลิตผลทางการเกษตร โดยผู้ร่วมขบวนนั้นเป็นนักศึกษาจากสถานศึกษาทั้งหวัดมหาสารคาม โดยผู้ร่วมขบวนนั้นสวมใส่ชุดผู้ดีอีสานที่ตัดเย็บด้วยผาไหมลายสร้อยดอกหมาก อันเป็นลายประจำจังหวัดมหาสารคาม มิเพียงแต่ผู้ร่วมขบวน พ่อเมืองนั้นก็คือผู้ว่าราชการและแขกผู้มีเกียรติในงานนั้นต่างสวมใส่เสื้อผ้าที่ตัดเย็บจากผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก อันแสดงถึงความสมัครสมานสามัคคีของคนภายในจังหวัด นอกจากนี้ขบวนนางรำทั้งขบวนนั้นก็ยังใส่ผ้าถุงลายสร้อยดอกหมากล้วนสวยงามและมากด้วยคุณค่าทางจิตใจ (เกิดศิริ นกน้อย. 2559 : สัมภาษณ์)

จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้วยน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงมีต่อกลุ่มทอผ้าไหมแพรวาบ้านโพน จึงได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้อยู่ในโครงการศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน จนทำให้ผ้าไหมแพรวากลายเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก นับเป็นความภาคภูมิใจของชาวผู้ไทยที่ได้สืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ จนได้รับการยกย่องให้เป็น ราชินีแห่งไหม มาจนถึงวันนี้เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณจังหวัดกาฬสินธุ์จึงได้มีการจัดงานมหกรรมวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหม มีการจัดแสดงแสง สี เสียง อย่างยิ่งใหญ่ เริ่มต้นด้วยการแสดงรำภูไทของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ โดยมีการแต่งการอันเป็นเอกลักษณ์นั้นคือชุดภูไทกาฬสินธุ์โดยมีเอกลักษณ์นั้นคือเบี่ยงสไบแพรวา ไม่ว่าจะมองไปทางไหนภายในงานล้วนแต่สวมใส่ชุดภูไทด้วยความภาคภูมิใจในความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ไฮไลท์ของงานนั้นก็คือการโชว์บรรเลงโปงลาง 100 ลาง รวมทั้งจำหน่ายสินค้าโอทอปผลิตภัณฑ์ชุมชน อาหาร และของดีที่หลากหลายจากทุกอำเภอของจังหวัดกาฬสินธุ์ (ภูวดล ศรีธเรศ. 2559 : สัมภาษณ์)

3. ปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

เอกลักษณ์ลายผ้าประจำจังหวัดของร้อยแก่นสารสินธุ์” ประกอบไปด้วย จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ มิเพียงเท่านี้เรายังได้ทราบถึงโอกาสและเวลาในการนุ่มห่มหรือสวมใส่ผ้าเอกลักษณ์ในแต่ละจังหวัด โดยผู้วิจัยได้ทราบจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในแต่ละประเพณีที่เป็นประเพณีประจำจังหวัดโดยผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 5 ปะเภทนั้นก็คือ 1) งานกาชาดหรืองานประจำปี 2) งานขบวนแห่ในประเพณี 3) งานขบวนแห่ทางด้านศาสนา 4) งานขบวนแห่เฉลิมฉลองประจำปี 5) งานขบวนแห่เกี่ยวกับความเชื่อ

ผู้วิจัยจึงได้แนวทางปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์โดยยึดหลักการออกแบบในการสร้างสรรค์ชุดและมีแรงบันดาลใจในการออกแบบโดยมีแนวคิด 4 ข้อ ดังนี้

1. ทำง่าย นิยามของคำว่า ทำง่ายในปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ คือ ในการออกแบบชุดนั้นผู้วิจัยเลือกใช้วัสดุในการตัดเย็บชุดทีมีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นซึ่งในแต่ละท้องถิ่นนั้นจะมีการทอผ้าอันเป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันอกไป โดยที่ผู้วิจัยเองนั้นจะคำนึงถึงต้นทุนในการผลิต ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้วัสดุทดแทนในการตัดเย็บ เช่น หากต้นแบบเคยใช้วัสดุเป็นผ้าไหมในการตัดเย็บ ผู้วิจัยก็เลือกใช้ผ้าฝ้ายทดแทนเพื่อลดต้นทุนในการผลิต และในปัจจุบันนั้นวิวัฒนาการของอุตสาหกรรมการผลิตผ้าทอมีการพัฒนามากขึ้นจากการที่ผ้าพื้นเมืองเคยใช้กี่ทอผ้าในการผลิต ปัจจุบันนั้นก็มีการใช้เครื่องจักรในการผลิต ทำให้สามารถ

Mahasarakham University

ผลิตออกมาได้จำนวนมากและทำให้ต้นทุนในการผลิตลดลง มิเพียงเท่านี้พัฒนาการการทำผ้าพิมพ์ลายนั้นก็มามีบทบาทในการออกแบบชุดมากเพราะความต้องการใช้ผ้าลายเอกลักษณ์ของในแต่ละจังหวัดมีมากขึ้น เนื่องจากในทุกหน่วยงานทั้งในส่วนภาครัฐภาคเอกชนมีโครงการในการสวมใส่ชุดผ้าไทยในทุกวันศุกร์ ทำให้ความต้องการใช้ผ้าท้องถิ่นมาตัดชุดทั่งเป็นชุดไพรเวทและชุดยูนิฟอร์มจำนวนมากจึงเป็นโอกาสอันดีที่ผู้วิจัยนั้นได้นำผ้าพิมพ์ลายประจำจังหวัดดังกล่าวมาใช้ในการออกแบบชุดมีเพียงการใช้วัสดุทนแทนในการผลิตชุดต้นแบบแล้วนั้น การเลือดใช้ผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่นในการตัดเย็บชุดต้นแบบยังเป็นการช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมการทอผ้าในท้องถิ่นนั้นอีกด้วย

2. ขายถูก นิยามของคำว่า ขายถูก ในปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ นิยามนี้สามารถล้อกันกับนิยามข้างต้นได้นั้นคือ หากเราผู้ผลิตชุดนั้นทำง่ายเราสามสามารถขายได้ในราคาถูก เพราะการทำงานนั้นเราสมารถเลือกใช้วัสดุทดแทนได้ในทุกการตัดเย็บของชุดต้นแบบแล้วนั้นเราก็สามารถที่จำหน่ายหรือผลิตชุดต้นแบบได้ในราคาที่เราสามารถกำหนดได้ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถจับต้องได้ในราคาที่ย่อมเยา อีกทั้งเรายังสามารถเพิ่มจำนวนในการผลิตนำไปสู้อุตสาหกรรมการผลิตชุดต่อไปในอนาคตได้อีกด้วย

3. แพร่หลาย นิยามของคำว่า แพร่หลาย ในปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ นิยามนี้สามารถล้อกันกับนิยามข้างต้นได้นั้นคือ หากเราทำง่ายเราสามสามารถขายได้ถูก เมื่อเราขายถูกแล้วนั้นก็ความนิยมกันอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการเลือกใช้วัสดุทดแทนในการออกแบบและตัดเย็บชุดต้นแบบนั้นโดยการคำนึง ความสะดวกสบายในการสวมใส่ มิเพียงเท่านี้ราคาที่บริโภคชุดนั้นยังราคาย่อมเยาเพราะเกิดจากที่ผู้วิจัยนั้นได้ลดต้นทุนของการผิตชุดต้นแบบแล้ว เป็นที่แน่นอนว่าเป้าหมายของความต้องการชุดต้นแบบนั้นต้องเป็นที่นิยมในท้องตลาด ผู้บริโภคสามารถเขาถึงและตอบสนองความต้องการของการผลิตได้เป็นท่แน่นอน

4. จำหน่ายได้เยอะ นิยามของคำว่า จำหน่ายได้เยอะ ในปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ นิยามนี้สามารถล้อกันกับนิยามข้างต้นได้นั้นคือ หากเราทำง่ายเราสามสามารถขายได้ถูก เมื่อเราขายถูกแล้วนั้นก็ความนิยมกันอย่างแพร่หลาย เมื่อได้รับความนิยมกันอย่างแพร่แล้วนั้นเราก็สามารถจำหน่ายได้เยอะจากแผนการคิดและออกแบบที่เป็นระบบทำให้สิ่งเริ่มต้นของการปฏิบัติการการออกแบบชุดต้นแบบนั้นผู้วิจัยสามารถมองเห็นเป้าหมายได้ชัดเจน อีกทั้งยังเพิ่มประสิทธิภาพและสักภาพในการออกแบบและตัดเย็บที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและคนในจังหวัด จึงนำไปสู่การแสงแรงบันดาลใจของการออกแบบชุดทั้ง 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขออภิปรายผลในประเด็นดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

2. เพื่อศึกษาการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

Mahasarakham University

3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

พัฒนาการขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้เกี่ยวกับพัฒนาการขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์พบว่า 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ได้แก่ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีการจัดประเพณีอันเป็นประเพณีประจำจังหวัดที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างชัดเจน โดยผู้วิจัยได้พบว่าทั้ง 4 จังหวัดนั้นได้มีความหลากหลายทางด้านเทศกาลและงานประเพณี ซึ่งผู้วิจัยนั้นได้จำแนกตามการลงพื้นที่ศึกษาดังนี้ 1) งานกาชาดหรืองานประจำปี 2) งานขบวนแห่ในประเพณี 3) งานขบวนแห่ทางด้านศาสนา 4) งานขบวนแห่เฉลิมฉลองประจำปี 5) งานขบวนแห่เกี่ยวกับความเชื่อจังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีการจัดประเพณีอันเป็นประเพณีประจำจังหวัดที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างชัดเจนตามแคมเปญ “อะเมซิ่ง ไทยแลนด์ (Amazing Thailand)” กลายเป็นนิยามง่ายๆ ที่อธิบายภาพลักษณ์ของสังคมไทยที่ตั้งอยู่บนความทับซ้อนทางความคิด ความเชื่อ และการแสดงออกต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดตั้งแคมเปญนี้ขึ้นอย่างถูกที่ถูกเวลา ด้วยวิกฤตเศรษฐกิจไทยในปี 2540 ที่ล้วนเป็นเหตุให้เศรษฐกิจไทยติดหล่ม สิ่งที่จะนำพาประเทศไทยหลุดพ้นนั้นคือภาคการท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งเป็นความหวังที่จะดึงเอาการจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวมาขยายและต่อลมหายใจเศรษฐกิจไทยให้หมุนเวียนไปได้ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยปี 2555-2560 (ฉบับสมบูรณ์)สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่กิจกรรมการสร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย เพื่อเพิ่มพูนภูมิปัญญา และประยุกต์ใช้ในสังคม โดยได้จำแนกงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเป็น 9 สาขาและ 1 ในจำนวน 9 สาขา คือ สาขาออกแบบเครื่องแต่งกาย (Fashion) การผลักดันให้เกิดองค์กร/สถาบันที่ขับเคลื่อนงานด้านแฟชั่นที่ใช้ภูมิปัญญา การสร้างสรรค์นวัตกรรมที่บ่งบอก ถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย การสร้างทิศทาง กระบวนการ และแบบฉบับที่ชัดเจนที่แสดงถึงการสร้างเอกลักษณ์ของการออกแบบในการ สร้างสรรค์งานแฟชั่นไทยการจัดหา สร้างพื้นที่การเรียนรู้ สร้างสรรค์การแสดงออกทางแฟชั่นร่วมสมัยการผลักดันให้มีมาตรการที่เอื้ออำนวยให้อุตสาหกรรมแฟชั่นไทยแข่งขันได้ในตลาดภายในและต่างประเทศการขับเคลื่อนงานออกแบบที่บูรณาการกับสาขาศิลปะการออกแบบอื่นๆ เช่น กำหนดหัวข้อหลักประจำปีในการ ผลักดันงานออกแบบร่วมกันการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือด้านการออกแบบเครื่องแต่งกาย

ในปี 2541-2542 แคมเปญ “อะเมซิ่ง ไทยแลนด์” จึงดำเนินไปด้วยเป้าหมายที่ชัดเจน คือ การส่งเสริมให้ประเทศไทยอยู่ในแผนที่เดินทางของนักท่องเที่ยวทั่วโลก ด้วยสินค้าท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ ซึ่งเวลาเพียง 2 ปี แคมเปญนี้ก็ได้สร้างความอัศจรรย์ทางตัวเลขได้จริง เห็นได้จากตัวเลขนักท่องเที่ยวต่างชาติของไทยจำนวน7.22 ล้านคน ที่สร้างรายได้ 220,755 ล้านบาทในปี 2540 อันเป็นผลให้จังหวัดทั้ง 4 จังหวัดภายใต้ชื่อกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์มีประเพณีอันเป็นประเพณีประจังหวัดและมีชื่อเสียงโดยแต่ละประเพณีแต่ละจังหวัดได้จัดขึ้นนั้นล้วนประกอบไปด้วยขบวนแห่อันวิจิตรตระการตาซึ่งในแต่ละจังหวัดนั้นได้มีบุญประเพณีประจำหวัดและในแต่แต่ละประเพณีนั้นได้มีริ้วขบวนแห่เป็นส่วนประกอบ โดยที่ผู้ร่วมขบวนนั้นได้สวมใส่เสื้อผ้าอันเป็น

Mahasarakham University

เอกลักษณ์แต่ละท้องที่โดยมีพัฒนาการในการแต่งกายนั้นตั้งแต่ยุคเริ่มต้นในการจัดงานจนพัฒนามาเรื่อย มีการปรับปรุง ประยุกต์ ปรับเปลี่ยน เพื่อให้เกิดความสวยงาม และเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดตน ซึ่งเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงวิถีชีวิตรวมไปถึงอาชีพและความเป็นอยู่ของชาวอีสานในแต่ละจังหวัด (มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2543 : 1-2) ซึ่งในแต่ละจังหวัดนั้นนำโดยผู้ว่าราชการจังหวัดในแต่ละจังหวัดล้วนที่จำนำเสนอของดานในจังหวัดตัวเองผ่านเทศกาลและงานประเพณีอันสำคัญ โดยมีความร่วมมือจากทางภาครัฐในทุกส่วนภายในจังหวัดในการร่วมในวางแผนการโปรโมทของดีภายในจังหวัด มิเพียงเท่านี้ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ และรวมไปถึงพ่อค้าประชาชนนั้นก็มีส่วนสำคัญที่จะผลักดันให้งานประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ซึ่งกล่าวไว้ว่า ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ถูกนำเสนอโดย Brown Steward (นิยพรรณ วรรณศิริ. 2540 : 108-111 ; อ้างอิงมาจาก Steward. 1949) โดยมีแนวคิดว่าระบบสังคมต่างๆ ประกอบด้วยโครงสร้างและกิจกรรมต่างๆโครงสร้างทางสังคม คือแบบแผนที่อยู่ได้นานโดยประชากรมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โครงสร้างจะได้มาจากการกระทำระหว่างกันทางสังคมจากบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ต่างๆ ของพฤติกรรม ทฤษฎีนี้เน้นการทำความเข้าใจกับการคงอยู่และการสืบเนื่องของโครงสร้างและเสถียรภาพทางสังคม ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ที่เกี่ยวกับสังคมว่า ภายในสังคมอยู่กันอย่างมีระบบ ในแต่ละระบบจะมีส่วนหรือระบบย่อยๆทำหน้าที่ต่างๆ (Function) เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมีระเบียบ ซึ่งเชื่อว่าเป็นจุดมุ่งหมายของสังคม หากระบบใดไม่ทำหน้าที่ของตนจะก่อให้เกิดการปรับตัวเอง และเกิดความสมดุลในที่สุด ซึ่งระบบต่างๆที่เป็นอยู่ในสังคมจะมองว่าสมดุลอยู่แล้วสิ่งที่จะทำให้ระบบย่อยต่างๆ ได้มีการปรับตัวเข้าหากันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆเพื่อรักษาสมดุลในระบบ จากกระทำของบุคคลและสังคม ผลการวิจัยสรุประบบย่อยที่ทำหน้าที่ได้อย่างเด่นชัดและเป็นรูปธรรม ดังนี้ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการศึกษา (Education System) ด้านสุขภาพ (Health System) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องพัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

พัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้เกี่ยวกับพัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์อันประกอบไปด้วย 4 จังหวัดนั้นก็คือ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์โดยทั้งสี่จังหวัดนั้นล้วนมีประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ที่แบ่งชัดเจนที่สุดคือ เรื่องของภาษา การแต่งกาย รวมถึงโครงสร้างร่างกาย แต่ในด้านของประเพณี พิธีกรรม ส่วนใหญ่ยังคงมีความคล้ายคลึงกัน เพราะมีประเพณีวัฒนธรรมที่ถือสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต คือ ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ซึ่งเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ฮีตสิบสอง มาจากคำสองคำได้แก่ฮีต คือคำว่า จารีต ซึ่งหมายถึง ความประพฤติ ธรรมเนียม ประเพณี ความประพฤติที่ดีและ สิบสอง หมายถึง สิบสองเดือน ดังนั้นฮีตสิบสองจึงหมายถึงประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่างๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี เป็นการผสมผสานพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องผีและพิธีกรรมทางการเกษตร เข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนาก่อให้เกิดประเพณีอันสำคัญในเทศกาลต่าง รวมไปถึงขบวนแห่อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในแต่ละประเพณี โดยเป็นประเพณีอันเป็นประเพณีประจำท้องถิ่นจนกลายมาเป็นประเพณีประจำจังหวัด ซึ่งได้เป็นการสืบทอดมาตั้งแต่

Mahasarakham University

โบราณในขบวนแห่ในแต่ละประเพณีนั้นผู้ร่วมขบวนต่างสวมใส่เสื้อผ้าที่มีในแต่ละท้องถิ่นยังไม่มีแบบแผนที่กำหนดตายตัวแน่นอน ในแต่ละครัวเรือนนั้นต่างมีอาชีพเสริมจากการเกษตรกรรมนั้นก็คืออาชีพทอผ้า เมื่อถึงในงานบุญประเพณีที่สำคัญก็จะนำผ้าที่ตนทอนั้นออกมาใส่เปรียบเสมือนการโชว์ฝีมือการทอผ้าของตน ในขณะเดียวกันแล้วนั้นผู้กำหนดในการออกแบบเพื่อสวมใส่เครื่องแต่งกายนั้นก็คือ ผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน โดยผู้นำชุมชนหรือปราชญ์เป็นตัวแปรสำคัญนั้นการกำหนดข้อตกลงในการสวมใส่เสื้อผ้าในขบวนแห่ ซึ่งรูปแบบในการสวมใส่นั้นก็แตกต่างก็ออกไปในแต่ละปี ซึ่งการแต่งกายนั้นจะมีการออกแบบให้เข้ากับสภาพสังคม วัฒนธรรม ปะเพณีและเศรษฐกิจในแต่ละปีอย่างไรก็ตามชาวอีสานยังมีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมความเชื่ออยู่ เช่นกัน ผ่านการละเล่น ผ่านการเล่านิทานคติคำกลอน ผญา ซึ่งทำให้เห็นวัฒนธรรมชุมชนที่แตกต่างชัดเจนขึ้นประเพณีล้วนได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่สังคมรับเอาแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิตประเพณีจึงเรียกได้ว่าเป็น วิถีแห่งการดำเนินชีวิตของสังคม โดยเฉพาะศาสนาซึ่งมีอิทธิพลต่อประเพณีไทยมากที่สุด ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีการจัดประเพณีอันเป็นประเพณีประจำจังหวัดที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ (พวงผกา คุโรวาท. 2535 : 541) วิวัฒนาการของมนุษย์ซึ่งรู้จักนำผ้ามาเย็บต่อกันให้สวมใส่ได้ และพัฒนามาเป็นรูปทรงต่างๆ ซึงมีการเปลี่ยนแปลง ดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สภาพดินฟ้าอากาศภาวะทางเศรษฐกิจ การเมืองและเหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติหน้าที ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงไปของโลก เนืองจากการพัฒนาทำให้ประเทศเจริญขึ้นและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกาย ประเทศต่างๆ สามารถรับวัฒนธรรมใหม่ๆจากทั่วโลกได้รวดเร็วขึ้นมีการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ๆเข้ามารู้จักดัดแปลงให้ เข้ากับสภาพวิถีชีวิตของตนเองจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะได้ อีกทั้งยังได้รับอิทธิพลจากผู้นำประเทศทีเป็นแบบอย่างของการแต่งกายหรือคนชั้นสูง ทำให้เกิดออกแบบ ดัดแปลง เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เพื่อให้เหมาะสมกับเป็นเครื่องแสดงลักษณะเฉพาะหรือแอกลักษณ์ของ ประเทศนั้น โดยอาจจะเป็นการนำลักษณะเด่นของเครื่องแต่งกายของแต่ละยุคแต่ละสมัยมา ปรับปรุง ดัดแปลงผสมผสานกับสิงใหม่ เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและความนิยมตามสมัย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ในรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีใจความสำคัญส่วนใหญ่นั้นจะมุ่งเน้นไปที่การให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมและพัฒนาประเพณีอันสำคัญประจำจังหวัดรวมไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวอันมีชื่อเสียง นำไปสู่การเสริมสร้างรายได้ของคนในชุมชนอันนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนั้นๆ ก่อให้เกิดรายได้อันส่งผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นผลพลอยได้ทำให้จังหวัดมีรายได้เข้ามาหมุนเวียนพัฒนาส่วนต่างๆของจังหวัดและทำให้รายได้ด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

ข้อค้นพบในงานวิจัยเกี่ยวกับปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์การสร้างความหมายและเอกลักษณ์ผ้าทอพื้นบ้านของของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ประกอบไปด้วย ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์เป็นการสร้างความหมายในเชิง “สัญญะ” กับการสร้าง “เอกลักษณ์” ของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของทั้ง 4

Mahasarakham University

จังหวัด 1) จังหวัดร้อยเอ็ด ลายผ้าประจังหวัด คือ ผ้าลายสาเกต 2) จังหวัดขอนแก่น ลายผ้าประจังหวัด คือ ลายมัดหมี่สร้างสรรค์ 3) จังหวัดมหาสารคาม ลายผ้าประจังหวัด คือ ลายสร้อยดอกหมาก 4) จังหวัดกาฬสินธุ์ ลายผ้าประจังหวัด คือ ผ้าแพรวา (ลายเฉพาะ) ซึ่งทางจังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ได้ประกาศให้เป็นผ้าลายเอกลักษณ์ซึ่งปี 2544 และส่งเสริมให้เป็นสินค้า OTOP ประจำจังหวัด ความหมายของ “สัญญะ” ของผ้าอันเป็นอัตลักษณ์ประจำจังหวัดทั้ง 4 จังหวัดนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายจากผ้าที่ใช้ในวิถีชีวิตกลายเป็นสินค้าผ้าทอพื้นบ้านเมื่อเราได้ทราบถึงเอกลักษณ์ลายผ้าประจำจังหวัดของร้อยแก่นสารสินธุ์ผู้วิจัยจึงได้แนวทางปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์โดยยึดหลักการออกแบบและมีแรงบันดาลใจในการออกแบบโดยยึดหลักการ “ทำง่าย ขายถูก แพร่หลาย จำหน่ายได้เยอะ” คำนิยามนี้ในปฏิบัติการและออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ นิยามนี้สามารถล้อกันในทั้งสี่ความหมายนั้นคือ หากเราทำง่ายเราสามสามารถขายได้ถูก เมื่อเราขายถูกแล้วนั้นก็ความนิยมกันอย่างแพร่หลาย เมื่อได้รับความนิยมกันอย่างแพร่แล้วนั้นเราก็สามารถจำหน่ายได้เยอะ จากแผนการคิดและออกแบบที่เป็นระบบทำให้การสิ่งเริ่มต้นของการปฏิบัติการการออกแบบชุดต้นแบบนั้นผู้วิจัยสามารถมองเห็นเป้าหมายได้ชัดเจน อีกทั้งยังเพิ่มประสิทธิภาพและสักภาพในการออกแบบและตัดเย็บที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและคนในจังหวัด จึงนำไปสู่การสร้างแรงบันดาลใจของการออกแบบชุดทั้ง 4 จังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ (นฤมล ปราชญ์โยธิน. 2525 : เว็บไซต์) การแต่งกายของมนุษย์ไม่ว่าเป็นชาติไหนจะเริ่มตั้งแต่เมือมนุษย์รู้จักนำหนังสัตว์หรือใบไม้มาใช้เพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่มต่อมารู้จักดัดแปลงนำผ้ามานุ่ง มาห่ม ซึงการนุ่งการห่มก็จะแตกต่างกันออกไปของแต่ละประเทศหรือไม่ก็เป็นการทีมนุษย์รู้จักนำผ้ามาผูกหรือขดแทนการพัน มีการห่ม มีการนำมาพับมาจีบให้เกิดความสวยงาม นำสิงของเช่น กระดูกมาทำเป็นกระดุม รวมทั้งการรู้จักนำผ้ามาเย็บต่อกันให้สวมใส่ได้ และพัฒนามาเป็นรูปทรงต่างๆ ซึงมีการเปลี่ยนแปลง ดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสม กับสภาพแวดล้อม สภาพดินฟ้าอากาศภาวะทางเศรษฐกิจการเมืองและเหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติหน้าที ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงไปของโลก เนืองจากการพัฒนาทำให้ประเทศเจริญขึ้นและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกาย สังคมในยุคโลกาภิวัฒน์ ทำให้คนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมีความ เจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมทีเน้นความเจริญทางด้านวัตถุ มีการติดต่อรับ ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว สังคมมีการแข่งขันกันมากขึ้น การปฏิบัติภารกิจทั้งในบ้านและนอก บ้านมีความจำเป็นต้องรวดเร็ว ผู้หญิงปัจจุบันนี้ต้องออกทำงานนอกบ้าน มีตำแหน่งการงานสูง ต้องเข้าสังคม ดังนั้น แนวโน้มการแต่งกายในอนาคตน่าจะเป็นลักษณะแต่งอย่างไรให้ดูมี รสนิยม บุคลิกดี รวดเร็ว ดูแลรักษาง่าย สวมใส่สบาย พกพาสะดวก ถูกต้องตามกาลเทศะ จากตัวอย่างทีได้นำเสนอเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพราะมีอีก มากมายหลากหลายวิธี เพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปใช้มิเพียงเท่านี้ยังสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลโดยกระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดยุทธศาสตร์ข้อ 3 การนำทุนทางวัฒนธรรม มาพัฒนาสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ถือเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เพื่อให้การดำเนินงานของกระทรวงวัฒนธรรมบรรลุผล และสอดคล้องตามนโยบายของรัฐบาล จึงได้ดำเนินการส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีเนื้อหา ภูมิหลังทางวัฒนธรรมทั่วประเทศเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย

Mahasarakham University

(Cultural Product of Thailand : CPOT) สร้างรายได้ให้ชุมชน และประเทศชาติโดยกรอบแนวคิดการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทยนำวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบประยุกต์ พัฒนา ต่อยอด สร้างสรรค์ให้เป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทยเพื่อสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้ให้กับชุมชน และสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติโดยผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย

ข้อค้นพบใหม่ในพัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณีพิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ มีดังนี้ คือ

1. ปัจจุบันยุคสมัยนั้นเปลี่ยนไปตามกาลเวลา รวมไปถึงค่านิยม การปลูกจิตสำนึกให้รักบ้านเกิดนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อถึงช่วงเวลาเทศกาลหรืองานประเพณีที่สำคัญนับเป็นช่วงเวลาอันดีที่ลูกหลานจะได้กลับบ้านมาเพื่อกลับมาทำความเคารพทั้งบรรพบุรุษที่ล่วงลับ และกลับมาแสดงความเคารพบิดามารดาและญาติผู้ใหญ่ทั้งยังเป็นการสร้างความสมัครสมานสามัคคีให้แก่คนในชุมชน โดยการเริ่มจากสถาบันครอบครัวอันนำไปสู่ความสามัคคีในขาติ

2. ในการวางแผนการจัดงานประเพณีอันเป็นประเพณีประจำท้องถิ่นหรือประจำจังหวัดนั้น ควรมีการวางแผนการัดงานที่รัดกุม ต้องมีการวางแผนครอบคลุมถึงเรื่องบริเวณการจัดงานซึ่งรวมไปถึงสาธารณูปโภคในการจัดงาน ไม่ว่าจะเป็นบริเวณที่จัดให้ร้านค้าได้จัดจำหน่าย ห้องน้ำ ถึงขยะรวมไปถึงการการจราจรเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการสัญจรของผู้มารวมงาน หากมองครอบคลุมถึงจุดนี้แล้วนั้นการจัดงานเทศกาลต่างจะบรรลุจุดมุ่งหมายและประสบความสำเร็จในการจัดงาน

3. ปัจจุบันโลกโซเชี่ยลเข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในการจัดงานประเพณีที่สำคัญสิ่งควรคำนึงเป็นสิ่งแรกนั้นการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ในสมัยนี้ใช่ว่าจะมีเพียง ป้ายโฆษณาตามสถานที่ต่างๆ ใบปลิว หรือแม่กระทั้งแผ่นพับ เพียงเท่านี้คงไม่พอ จะต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มการประชาสัมพันธ์ที่กว้างไกลและคนสามารถเข้าถึงได้ง่ายทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านทางสมาร์ทโฟน

4. ในขณะเดียวกันที่ทางจังหวัดในแต่ละจังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์มีผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัดแล้วนั้น ทางภาครัฐและภาคเอกชนได้มีการส่งเสริมโดยการที่ให้มีการใส่ผ้าไทยในวันศุกร์สุดสัปดาห์ของทุกหน่วยราชการ หากไม่มีการจัดรณรงค์อย่างต่อเนื่อง ภาพที่ใส่ชุดผ้าไทยลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดนั้นก็จะค่อยจางหายไป ทางจังหวัดเองนั้นต้องมีการวางแผนโครงการอย่างต่อเนื่องและมีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการรณรงค์และสนับสนุนการใส่ผ้าไทยให้เป็นโครงการดีๆ นี้สืบต่อไป

5. วิวัฒนาการการทอผ้าปัจจุบันนั้นมีความล้ำสมัยมาก แต่ก่อนมีเพียงใช้แรงงานจากคนทอโดยใช้กี่ แต่ปัจจุบันความต้องการของตลาดนั้นเพิ่มมากขึ้นทำให้อุตสาหกรรมการทอผ้าด้วยเครื่องจักรนั้นเกิดขึ้น มิเพียงเท่านี้วิวัฒนาการของผ้าพิมพ์ลายก็มีความก้าวหน้าล้ำสมัยเทียบเท่าผ้าทอ หากภาครัฐและภาคเอกชนเล็งเห็นความสำคัญนำสิ่งทดแทนนี้มาจัดทำเป็นชุดยูนิฟอร์ม ก็จะสามารถเพิ่มความต้องการของตลาดได้มากขึ้นทำให้เพียงพอต่อผู้บริโภค ทั้งที่จะนำมาตัดเย็บทั้งเป็นชุดใส่ในชีวิตประจำวัน และชุดในงานพิธีอันสำคัญ รวมไปถึงผู้ร่วมในขบวนแห่ในงานประเพณีต่างในในจังหวัดโดยเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในจังหวัดอีกด้วย

Mahasarakham University

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ควรคำนึงถึงความปลอดภัย สถานที่ในการไปสัมภาษณ์ การเดินทางช่วงเก็บข้อมูล ช่วงฤดูกาล ความเหมาะสมและเวลาในการนัดหมายการเข้าสัมภาษณ์ และต้องกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจนในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลไม่พูดนอกประเด็นในการสัมภาษณ์

1.2 ในการเก็บข้อมูล ควรค้นหาผู้ให้ข้อมูลเบื้องต้น เช่น เข้าไปขอความร่วมมือจากหน่วยงานหรือสมาคมหอการค้าเนื้อเชื่อใจกันในเบื้องต้นแต่ละจังหวัด เพื่อช่วยกระชับเวลาในการสร้างความคุ้นเคยและความไว้

1.3 การเข้าไปสัมภาษณ์ควรชี้แจ้งวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน เนื่องจากบางท่านกลัวถูกหลอกกลัวสรรพากร แม้แสดงหนังสือการลงพื้นที่แล้วก็ตาม

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยพัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม ในกลุ่มภาคอีสานจังหวัดนอกเหนือจากกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์เพื่อทราบถึงประเพณีสำคัญจังหวัด ร่วมไปถึงพัฒนาของการออกแบบชุดในขบวนแห่

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยพัฒนาการขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรมในกลุ่มภาคอีสานจังหวัดนอกเหนือจากกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ เพื่อเรียงลำดับวิวัฒนาการของขบวนแห่ตั้งแต่มีการยกระดับให้เป็นประเพณีประจังหวัดจนมาถึงปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

2.3 ควรมีการรักษาไว้ซึ่งประเพณีโบราณที่กำลังจางหายหรือสาปสูนเพื่อเป็นการอนุรักษ์ประเพณีดีอันดีงามที่เก่าแก่โดยการสืบทอดจากบรรพบุรุษ เพื่อความสมบูรณ์ในการจัดพิธีกรรมให้ความครบถ้วนตามโบราณประเพณี

2.4 ควรมีการศึกษาลายผ้าเอกลักษณ์ประจำจำหวัดอื่น เพื่อเป็นการเปรียบเทียบถึงจุดกำเนิดและรวมไปถึงกรรมวิธีการทอ โดยศึกษาร่วมไปถึงโอกาสในการสวมใส่และนำไปสู่ปฏิบัติการในการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม นอกเหนือจากกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

2.5 เมื่อได้มีการศึกษาประเพณีเทศกาลประจำจังหวัดอื่นในภาคอีสานแล้วนั้น ในปฏิบัติการในการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายหากสามารถปรับเปลี่ยนโดยการใช้ผ้าประจำจังหวัดอื่นในการตัดเย็บเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมให้เกิดแนวความคิดสร้างสรรค์แก่จังหวัดอื่นในการพัฒนาการของรูปแบบชุดเครื่องแต่งกายในขบวน

2.6 เมื่อเราได้ชุดต้นแบบจากปฏิบัติการในการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายเนื่องในงานประเพณีพิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์แล้วนั้น สิ่งจะต้องทำต่อไปนั้นก็คือการสำรวจตลาดและผู้บริโภคเพื่อสำรวจการตอบรับของตลาด และนำไปสู้การตัดเย็บในรูปแบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมนำไปสู่การสร้างรายได้ให้แก่คนในจังหวัด

Mahasarakham University

บรรณานุกรม

Mahasarakham University

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. สะท้อนวัฒนธรรมไทย เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.

กรมศิลปากร. การออกแบบเครื่องแต่งกายตามประเพณีตามสมัยประวัติศาสตร์และโบราณคดี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2514.

————. คู่มือแนะนำเอกสารจดหมายเหตุจังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊พ, 2532.

กระทรวงการคลัง. 18 มกราคม 2538 ณ อาคารโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2539. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2539.

กองวัฒนธรรม สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. การแต่งกายไทย. กรุงเทพฯ : อุดมศึกษา, 2530.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.

กีรติ บุญเจือ. สารานุกรมปรัชญา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

เกื้อ วงษ์บุญสิน. ประชากรศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2547.

โกมล สนั่นก้อง. ภูมิปัญญาเกษตรกรรม : ประสบการณ์จากล้านนา. กรุงเทพฯ : เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก, 2539.

คณะกรรมการและคณะทำงานจัดทำเอกสารตำนานผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์. แพรวาราชินีแห่งไหม. กาฬสินธุ์ : คณะกรรมการและคณะทำงานจัดทำเอกสารตำนานผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์, 2552.

————. เสน่ห์แพรวาภูมิปัญญากาฬสินธุ์. กาฬสินธุ์ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2553.

เครือจิต ศรีบุญนาค. การฟ้อนรำของชาวไทยเขมรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2534.

จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์. มหรสพและการละเล่นของหลวง. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2533.

จารุพรรณ ทรัพย์ปรุง. การออกแบบเครื่องแต่งกาย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2543.

จารุวรรณ ธรรมวัตร. ภูมิปัญญาแห่งอีสาน : รวมบทความอีสานคดีศึกษา. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, 2531.

————. วิเคราะห์ ภูมิปัญญาอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2538.

จิตติมา บุญรอด. องค์ประกอบในการออกแบบเสื้อผ้า. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2555.

จิรวัฒน์ พิระสันต์. การพัฒนาชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยแบบมีส่วนร่วมโดยใช้องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2553.

จิราภรณ์ วุฒิพันธุ์. ฟ้อนผู้ไทย. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2535.

Mahasarakham University

ใจมนัส พลอยดี. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวทางธุรกิจชุมชน : เปรียบเทียบระหว่างภาพรวมและภาพย่อย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน : ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ บุ๊ค เซ็นเตอร์, 2544.

ณัฐพล ขันธไชย. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสาธารณสุขมูลฐาน. กรุงเทพฯ : โครงการฝึกอบรมนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ระดับหัวหน้าโครงการ รุ่นที่ 4 สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2527.

ดนุพล ไชยสินธุ์. ชีวิตไทยชุดบูชาพญาแถน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2538.

เต็มศิริ บุญยสิงห์ และเจือ สตะเวทิน. การละครเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2522.

เต็มสิริ บุญยสิงห์. วิชานาฏศิลป์ : การละครเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2514.

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล. การละครไทย. กรุงเทพฯ : อมราการพิมพ์,2529.

ทวีเกียรติ ไชยยงยศ. สุนทรียะทางทัศนศิลป์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โครงการตำรา คณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2538.

ทัศนีย์ บัวระภา. การสังเคราะห์องค์ความรู้การจัดการพิพิธภัณฑ์ผ้าในสถาบันอุดมศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2560.

ทิพวัลย์ มากกุญชร. ปัจจัยสถานภาพส่วนตัวที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเซนต์จอห์น. 2546. <http://library.stjohn.ac.th/> 19 พฤษภาคม 2559.

ฑิตฐิตา นาคเกษม. ไทยศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2550.

ธนพรรณ ธานี. การศึกษาชุมชน. ขอนแก่น : เพ็ญพริ้นติ้ง, 2540.

ธนพันธุ์ เมธาพิทักษ์. ลิเก ละคร โขน หนังของไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนพริ้นติ้งกรุ๊ป, 2531.

ธนาคารกรุงเทพ. นาฏศิลป์และดนตรีไทยศูนย์สังคีตศิลป์. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2531.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. หอแสดงผ้าไทยพื้นบ้านเฉลิมพระเกียรติ : สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2547.

ธนู ศรีจันทร์พันธุ์. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2554.

ธิดาวรรณ ไพรพฤกษ์. พัฒนาการของลิเกกลองยาว บ้านสองห้อง อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2545.

ธีระวัฒน์ เจริญราษฎร์. ธุรกิจชุมชน วิถีทางสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.

น. ณ ปากน้ำ. พจนานุกรมศิลป์. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2530.

นพพงษ์ บุญจิตราดุล. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์, 2529.

นฤมล ปราชญ์โยธิน. ประวัติเครื่องแต่งกาย. 2525. http://www.baanjomyut.com. 25 กรกฎาคม 2559.

Mahasarakham University

นฤมล ณ นคร. ดรสาแบบหลา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
นวลน้อย บุญวงศ์. หลักการออกแบบ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
นักวิจัยสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์จากผ้าไหมมัดหมี่ จังหวัดมหาสารคามการประชุมวิชาการ. พิมพ์ครั้งที่ 13. มหาสารคาม : นักวิจัยสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2560.
นัดรบ มุลาลี. เบิ่งอีสาน. กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2546.
นันท์ทยา ลำดวน. วรรณคดีการละคร. กรุงเทพฯ : โอ เอสพริ้นติ้งเฮ้าส์, 2531.

นันท์รวี ขันผง. ลำซิ่ง : ลำกลอนแนวใหม่ของอีสาน. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2537.
นิธิ เอียวศรีวงศ์. ความหลากหลายของวัฒนธรรมไทย : การท้าทายใหม่ในปัจจุบันและอนาคตของงานวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ฟ, 2525.
นิยพรรณ วรรณศิริ. มนุษย์วิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษย์วิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.
เนาวรัตน์ เทพศิริ. เครื่องแต่งตัวชุดพระและนางของละครรำ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.
เบญจมาศ พลอินทร์ และเศรษฐ พลอินทร์. วรรณคดีการละคร. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2542.
ประพันธ์ แจ้งเอี่ยม. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการทำธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มส่งเสริมกสิกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. อุตรดิตถ์ : สถาบันราชภัฏอุตรดิตถ์, 2546.
ประไพศรี สร้อยคำ. ผ้าไหม : คติความเชื่อเกี่ยวกับการทอและการใช้ผ้าไหม. กรุงเทพฯ : ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย, 2536.
ประภาศรี ศรีประดิษฐ์. ละครเท่งตุ๊กในจังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
ปราณี วงษ์เทศ. “การละเล่นและพิธีกรรมในสังคมไทย,” ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. หน้า 112-116. กรุงเทพฯ : งานดี (เครือมติชน), 2543.
————. สังคมวัฒนธรรมในอุษาคเนย์. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2528.
ปริตรตา เฉลิมเผ่า กออนันตกูล. เบิกโรง : พิจารณานาฏกรรมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2534.
ปิยวดี มากพา. เชิดฉิ่ง : การรำชุดมาตรฐานตัวพระในละครใน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
แปลก สนธิรักษ์. พิธีกรรม และประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2515.
เผ่าทอง ทองเจือ. มรดกร่วมทางวัฒนธรรมนั้นคือมรดกร่วมในเรื่องผ้าในกลุ่มอาเซียน. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2558.

Mahasarakham University

พจนา เอื้องไพบูลย์. การศึกษานอกระบบโรงเรียนในมุมมองธุรกิจ. กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

พรทิพย์ ด่านสมบูรณ์. ละครดึกดำบรรพ์ของเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

พรเทพ วีรพูล. การแสดงหางเครื่องหมอลำหมู่. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2535.

พวงผกา คุโรวาท. คู่มือประวัติเครื่องแต่งกาย. กรุงเทพฯ : เอกลักษณ์ดีไซน์, ม.ป.ป.

————. คู่มือประวัติเครื่องแต่งกาย. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2540.

————. คู่มือประวัติเครื่องแต่งกาย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2535.

พัทยา สายหู. "วัฒนธรรมสัมพันธ์," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วัฒนธรรมศึกษา. หน้า 89-103. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533.

พิเชฐ สายพันธ์. ผลงานชิ้นเอกของอาจารย์คำจอง ทฤษฎีบ้านเมืองศาสตราจารย์คำจองกับการศึกษาชนชาวไทย. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์, 2553.

พาสนา ตัณฑลักษณ์. หลักศิลป์และการออกแบบ. กรุงเทพฯ : เทพพิทักษ์การพิมพ์, 2522.

แพทรีเซีย ชีสแมน. สุนทรีย์แห่งลีลา ผืนผ้าแพรพรรณ. กรุงเทพฯ : พิพิธภัณฑ์ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2553.

ไพฑูรย์ พัฒน์ใหญ่ยิ่ง. สุนทรียศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีและการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์เอกสารและตำรา ฝ่ายกิจการพิเศษ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2541.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. ชนบทไทย : การผันแปรในอนาคตภายหลังการพัฒนา. กรุงเทพฯ : พี เอ ลฟวิ่ง, 2534.

ไพรัตน์ ฤทธิ์ประเสริฐ. กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., 2540.

ไพวรรณ ทิพย์สนเท่ห์. การวิเคราะห์เชิงผลได้ผลเสียเศรษฐกิจชุมชนโครงการโคราชพัฒนา : กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองกก. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2540.

ภัทรินทร์ ชโลกุล. วิธีการแต่งเครื่องละคร. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ภารดี มหาขันธ์. พื้นฐานอารยธรรมไทย. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2532.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. หัตถกรรมของจังหวัดอุดรธานี. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2546.

————. อีสานสถาปัตย์. ขอนแก่น : คลังนานา, 2550.

มหาวิทยาลัยศิลปากร. ผ้าจกเมืองลอง. กรุงเทพฯ : อมรินทร์, 2542.

————. ผ้าทอพื้นเมืองในภาคอีสาน โครงการพัฒนาผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.

————. ลวดลายและสีสันบนผ้าทอพื้นเมือง. กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนาผ้าและผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมืองทั่วประเทศเพื่อส่งเสริมการผลิตและการส่งออก, 2544.

มาลา ฤทธิ์นิ่ม. การออกแบบเสื้อผ้า. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2536.

มุนี พันทวี. ภูมิปัญญาอีสาน. อุบลราชธานี : ศิริธรรมออฟเซ็ท, 2543.

Mahasarakham University

ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

รัตนะ อุทัยผล. แนวคิดเรื่องการออกแบบเสื้อผ้า. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

รัตนา รุจินุกูล. ภูมิศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2537.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์ สังคมวิทยาอังกฤษไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้งติ้งกรุ๊ป, 2524.

เรณู โกศินานนท์. การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2529.

————. รำไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การค้าคุรุสภา, 2535.

วราพร แก้วใส. ลักษณะการแสดงของตัวตลกหมอลำหมู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.

วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. หลักการและแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ : แอ๊ปป้าพริ้นท์ติ้ง, 2548.

วัฒนะ จูฑะวิภาค. การออกแบบ. กรุงเทพฯ : ปรารถนา, 2527.

————. การออกแบบเครื่องประดับ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

วาสนา นันทุปา. ฟ้อนซวยมืออีสาน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.

วิชาภรณ์ แสงมณี และประเสริฐ ลีวานันท์. ประเพณีและกฎหมาย. กรุงเทพฯ : เดือนสยาม, 2525.

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. “วัฒนธรรมพื้นบ้าน : ทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง,” ใน นิเวศน์สัญจร วิถีทองสู่การอนุรักษ์. หน้า 32-37. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2531.

เวียงคำ นันทะวงดวงสี. ซิ่นกับแม่หญิงลาว. เวียงจันทน์ : ปานคำ ไฮ-เท๊ค, 2559.

ศศิวรรณ ดำรงศิริ. ศิลปะบนผ้าไหมมัดหมี่. กรุงเทพฯ : มูลนิธิช่างหัตถศิลป์ไทยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2539.

ศักดา ปั้นเหน่งเพ็ชร์. การศึกษาวิวัฒนาการหุ่นกระบอกไทยสื่อพื้นบ้านในภูมิภาคตะวันตก. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนา, 2535.

ศิริพรณ์ ปีเตอร์. มนุษย์และการออกแบบ = Human and design. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2550.

ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม. สังคม-วัฒนธรรม ในวิถีอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : ด่านสุธาการพิมพ์, 2539.

ศูนย์สังคีตศิลป์. นาฏยาภรณ์. กรุงเทพฯ : ศูนย์สังคีตศิลป์, 2525.

ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์. 2559. <http://www.aseanthai.net/ewt_news.php> 29 มิถุนายน 2559.

เศรษฐสยาม (นามแฝง). ลัทธิบริโภคนิยมกับชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2540.

สดใส พันธุโกมล. สยามพากย์. กรุงเทพฯ : ธเนศวรการพิมพ์, 2517.

สถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. นวัตกรรมลวดลายบนผืนผ้าไหมไทย. กรุงเทพฯ : โครงการรวบรวมองค์ความรู้ไหมไทย ชุดไหมไทยสายใยของ, 2551.

Mahasarakham University

สนิท สมัครการ. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคมไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.

สมชาย นิลอาธิ. วิถีความคิด วิถีชีวิตชาวนาอีสาน. อุบลราชธานี : ศิริธรรมออฟเซ็ท, 2543.

สมพงษ์ ทิมแจ่มใส. ผ้าทอพื้นเมืองในภาคอีสาน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543

สมพิศ สุขวิพัฒน์. ผู้ชนะสิบทิศ : ละครพันทางของเสรีหวังในธรรม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม : แนวความคิด วิธีวิทยา และทฤษฎี. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.

สมศักดิ์ สุขวงษ์. กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม. กรุงเทพฯ : ธนาคารออมสิน, 2552.

สมาคมชาวจังหวัดมหาสารคาม. งานแสดงความยินดีต่อนายอำนวย ปติเส สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดมหาสารคามที่ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ. มหาสารคาม : สมาคมชาวจังหวัดมหาสารคาม, 2547.

สวภา เวชสุรักษ์. หลักนาฏยประดิษฐ์ของท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

สวรรณยา วัยวัฒน์. ละครผู้หญิงของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สายสวรรค์ ขยันยิ่ง. พระราชชายาเจ้าดารารัศมีกับนาฏยศิลป์ล้านนา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. ประวัติเมืองร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2541.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ผ้าไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

สำนักงานเทศบาลเมืองบุรีรัมย์. จังหวัดบุรีรัมย์. บุรีรัมย์ : องค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์, 2542.

สำนักงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม. จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม : องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม, 2536.

สำนักงานเทศบาลเมืองยโสธร. จังหวัดยโสธร. ยโสธร : สำนักงานเทศบาลเมืองยโสธร, 2540.

สำนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. จังหวัดร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด : สำนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด, 2545.

สำนักงานพานิชจังหวัดมหาสารคาม. การพัฒนาตลาดเพื่อส่งเสริมการผลิตผ้าไหมมัดหมี่. กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2541.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์. ภูมิแพรวา. กาฬสินธุ์ : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์, 2559.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี. คู่มือแนะนำเอกสารจดหมายเหตุจังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี, 2532.

สำนักผังเมือง. ผังพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : สำนักผังเมือง, 2536.

Mahasarakham University

สำลี รักสุทธี. ฮีตสิบสองคลองสิบสี่ประเพณีของดีอีสาน. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2544.
สุขสันติ แวงวรรณ. หมอลำกกขาขาว. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
สุนันทา โสรัจจ์. โขน ละคร ฟ้อนรำ และการละเล่นพื้นเมือง. กรุงเทพฯ : พิฆเณศ, 2516.
สุนัย ณ อุบล. ผ้ากับวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวใต้. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2536.
สุปราณี ลักษณะศิโย. "ประวัติเครื่องแต่งกาย," ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาศิลปะอุตสาหกรรม 1. หน้า 1-21. มหาสารคาม : มหาสารคาม, 2537.
สุพัฒน์ นาคเสน. โนรา : รำเพี่ยนพรายเหยียบลูกมะนาว. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
สุมนมาลย์ นิ่มเนติพันธ์. การละครไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2532.
————. การละครไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2541.
————. ละครรำ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
สุมิตร เทพวงศ์. นาฏศิลป์ไทย : นาฏศิลป์สำหรับครูประถมศึกษา - อุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2541.
สุเมธ เมธาวิทยานุกูล. สังกัป พิธีกรรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2532.
สุรพล วิรุฬห์รักษ์. นาฏศิลป์ปริทรรศน์. กรุงเทพฯ : ห้องภาพสุวรรณ, 2543.
สูจิบัตรสืบสานประเพณีเทียนพรรษา 101. ร้อยเอ็ด : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด, 2559.
แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. วัฒนธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
โสภิดา ยงยอด และคณะ. การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบการผลิตผ้าทอแบบครบวงจร : กรณีศึกษาบ้านกุดรังอำเภอกุดรังจังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2547.
อเนก นาวิกมูล. นาฏกรรมชาวสยาม. กรุงเทพฯ : สายธาร, 2545.
อภิศักดิ์ โสมอินทร์. โลกทัศน์อีสาน. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, 2537.
อมรา กล่ำเจริญ. สุนทรียนาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2531.
อรพินธุ์ สพโชคชัย. รายงานผลการศึกษาโครงการศึกษารูปแบบและแนวทางการ ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2537.
อรวรรณ ขมวัฒนา. รายงานการวิจัยรำไทยในศตวรรษที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
อรศิริ ปาณินท์. ภูมิปัญญา พัฒนาการ และความสัมพันธ์ระหว่างกันของเรือนพื้นถิ่นไทย-ไท : คุณลักษณะของสถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนวิจัย (สกว.), 2545.
อารดี อยุทธศร. การพึ่งตนเอง วิถีสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนวัฒนธรรมมารวิชัย อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา, 2541.

Mahasarakham University

อารีย์ เชื้อเมืองพาน. ธุรกิจชุมชนด้านสะสมทุนกับการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนภาคเหนือ : รายงานผลการศึกษา. เชียงใหม่ : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์และสหกรณ์การเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2542.

อุทัย หิรัญโต. สารานุกรมศัพท์สงคมวิทยา-มนุษย์วิทยา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2526.

อุดม หนูทอง. ดนตรีการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้. สงขลา : ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2531.

อุษณีย์ พันธ์จันทรอุไร. ธุรกิจชุมชนทางเลือกใหม่ในการพัฒนาอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาสถานีบริการน้ำมันบางจาก. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.

เอกรัตน์ อุดม. วรรณคดีสมัยกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2544.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. ภูมิปัญญาชาวบ้านกบการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์, 2545.

Anderson, D. Research and Markets: China Silk Knitwear and KnittingProduct Manufacturing Industry. New York : McGraw-Hill, 1970.

Bannister, DenceJaggers. “Native American Dance : A Synergy of Dance,Drama and Religion (Hopi, Dakota, Tiwa Pueblo, Cherokee),” Masters Abstracts International. 39(4) : 952 ; August, 2001.

Bohannan, Paul and and Mark Glazer. High Points in Anthropology. New York : Alfred A. Knopf, 1973.

Chun, Mi Hyun. “Developing a Somatic Teaching Method for Korean Traditional Dance,” Dissertation Abstracts International. 60(11) : 3883-A ; May, 1999.

Crungao, H. Symbolic Interactionism : Perspective and Method. Chicago : The University of Chicago, 1962.

De Bono, Edward. Creative Tools. Hong Kong : The Hong Kong Polytechnic University, 2005.

Ellfeldt, Lois. A Primer for Choreographers. Palo Alto. California : National Press Books, 1971.

F Demeter, L.L. Shackelford, AM Bacon, P. Duringer, K. Westaway. Proceedings of the National. New York : Academy of Sciences, 2004.

“Foundation, Music Education,” Dissertation Abstracts International. 57(5) : 1987-A ; November, 1996.

Ghodeswar, Building. Brand Identity in Competitive Markets : A Conceptual Model. Journal of Product & Brand Management. California : National Press Books, 2008.

Green, Peter. The Documentary Filmmakers Handbook: The Ultimate Gguide to Documentary Film Making / Genevieve Jolliffe ; Andrew Zinnes. New York : Continuum, 1974.

Mahasarakham University

Hyman, Randolph-Daltion. "The Self is the Dancer : A Cross Cultural Conceptualization of Dance Education," Dissertation Abstracts International. 38(6) : 1429-A ; December, 2000.

James, E. Anderson. Public Policy Making. Longman : Publication USA, 1970.

Julian, Edge. The Dance of Shiva and the Linguistics of Relativity. London : Oxford University Press, 1993.

Kasemsan, S. Famous ladies in the Royal Remembrance. California : National Press Books, 1992

Kemmis, and McTaggan. Helping and Prosocial Behavior: Social Beings Core Motives in Social Psychology. Princeton : Wiley & Sons, 2000.

Kenya, Hara. Designing Design. 4th ed. by Kenya Hara. Amazon's Book Store, 2007.

Kim, Sara Jung Hwa. "An Exploratory Study to Incorporate Supplementary Computer Assisted Historical and Theoretical Studies into Applied Music Instruction," Dissertation Abstracts International. 57(2) : 507-A ; August, 1996.

Klinger, Rita. "Matters of Compromise : An Ethnographic Study of Culture- bearers In Elementary Music Education," Dissertation Abstracts International. 57(5) : 1987-A ; November, 1996.

Loring, Lauralee Rose. "Differences in Intentions, Beliefs, and Feelings of Elementary Education Majors Consuming Music Education in the Classroom," Dissertation Abstracts International. 57(4) : 1534-A ; October, 1996.

Marlane, P. Guelden. Reading in Ethnomusicology. New York : Johnson Reprint Corporation, 2005.

Mary, F. Connors. Lao Textile and Traditions. New York : Oxford University Press, 1962.

Mathews, Darid. Element of Strong Civil Society and TeathPublkLife : Kettering Mizrahi, Daryo Diversity and Comedy in Ottoman Istanbul : The Turkish Shadow Puppet Performances. New York : Columbia University, 1996.

McCormick, D. and Schmitz S. Manual for Value Chain Research on Homeworkers in the Garment Industry Institute of Development Studies. England : University of Sussex, 2001.

Mcintyre, R.. Technologies for System-on-textile Intergration. Switzerland : Eidgenoessische Technische Hochschule Zuerich, 2008.

McTaggart, P. The Personality Test. London : Pan Books, 1997.

Mahasarakham University

Myers, E. James. Instructor Manual, Test File. New York : Oxford University Press, 1981.

Nguy Van Huy. Tai Textiles in the Mekong Region, Continuity and Change. Hanoi : Vietnam Museum of Ethnology, 2006.

Paitoon, Mikusol. Social and Cultural History of North Eastern Thailand from 1898-1910 : A Case Study of the Humuang Khamen Padong (ScrinSangkha and Khukhan). Washington D.C. : Washington University, 1984.

Patricia, Cheesman. Social and Cultural History of North-Eastern Thailand from 1868-1910 : A Case Study of the Huamuang Khhamen Padong C Surin. Khuukhan : Washington University, 2004.

Park, J. K. The Sociology of Education : A Systematic Analysis. New Jersey : Upper Saddle River, 1997.

Parimal, Phadke. Classical Dance of India. Washington D.C. : Washington University, 2000.

Parson, Talcott. Societies : Evolutionary and Comparative Perspectives. Englewood, N.J. Rogers, M. Everett. Diffusion of Innovation. New York : The Free Press of Glencoe, 1966.

Patricia, Cheesman. Lao-Tai Textiles: The Textiles ofXamNuea and Muang Phuan. Chiangmai : Studio Naenna, 2004.

Shahriari, Andrew Christopher. Lanna Music and Dance : Image and Identity in Northern Thailand. Kent : Kent State University, 2001.

Sofia, Owen. The Foundation of Social Anthropology. London : Cohen and West, 2004.

Stringer, A. Modernization without Development : Thailand As An Asian Study. New York : Prege, 1999.

Timothy, Charles Lloyd. Lake Erie Fishermen. Washington : The George Washington University, 2000.

Torrance, E. P. Guiding Creative Talent New Jersey : Prentice Hall Rewarding Creative Behavior. Englewood Cliffs, N. J. : Prentice Hall, 1962.

Tooker, Paul Arthur. "A Case Study of a High School Special Education Beginning Band Class," Dissertation Abstracts International. 56(10) : 4313-A ; May, 2001.

Tubthong, T. Bangkok in the Past. Bangkok : Sukkhapabjai, 2001.

Vietnam Museum of Ethnology. Explorations in Southeast Asian Studies A Journal of the Southeast Asian Studies Student Association. Washington : The George Washington University, 2001.

Mahasarakham University

ภาคผนวก

Mahasarakham University

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

Mahasarakham University

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

กรภัสสร กาญจนพันธุ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2559.

กาญจนพงษ์ เพชรทองดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ชุมชนอนุรักษ์ลายบั้งไฟเมืองศรีภูมิ อำเอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2559.

กิติยา ทาธิสาร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559.

กีรวิชญ์ มีสวัสดิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2559.

เกศินี สวัสดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เทศบาลจังหวัดขอนแก่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559.

เกิดศิริ นกน้อย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2559.

คำ พิชัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ศูนย์ทอผ้าจะอยู่ที่บ้านหวายหลึม หมู่ 6 อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2559.

คำซุน แสงสี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 88 หมู่ 8 บ้านกุดหว้า ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2559.

คำสอน สระทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5 หมู่ 6 บ้านโพนสว่าง ตำบล ภูแล้นช้าง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2559.

คำใหม่ โยฆะสิงห์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 27 หมู่ 8 ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2559.

จักราวุธ จงเทพ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนนาโนนมะเขือ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2559.

จารุวัฒน์ บุญเพิ่ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เทศบาลจังหวัดกาฬสินธุ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559.

จุฬาลักษณ์ ศรศักดา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนาชุมชนอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2559.

ชัยนารท มาเพชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2559.

เชิดศักดิ์ ภาวิขำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หัวหน้างานส่งเสริมการพัฒนาการชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2559.

Mahasarakham University

ณกรณ์ ตั้งหลัก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริษัทคำโป้มอีเว้นท์ 456 ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559.

ณัฐกานต์ บุญศิริ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามจังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2559.

ดนัยยา สังเกตการณ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะมนุษยศาสตร์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559.

ทัศนีย์ อาวรณ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนขัติยะวงษา อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2559.

ทิพาวรรณ ธิพา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 256/33 หมู่ 2 อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2559.

ธนภัทร ชินอ่อน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่งานราตรีผ้าไหมแห่งสาเกตนคร โรงแรมเพชรรัตน์การ์เด้น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2559.

ธนันท์ ดิษเจริญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่งานราตรีผ้าไหมแห่งสาเกตนคร โรงแรมเพชรรัตน์การ์เด้น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2559.

ธาณา ศรีหนองโคตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 20 หมู่ 7 ตำบลกุดรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2559.

ธาดา กิจชัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559.

ธีรวัฒน์ สิงหาทิพย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ร้านห้องแต่งหน้าตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2559.

นงนุช อภิมติรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนขัติยะวงษา อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2559.

นนท์วัฒน์ จันทร์หอม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ชมรมลูกหลานเมืองศรูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2559.

นภธร อัครธรสกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนขามแก่นนคร ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559.

นรีชน สวนสำราญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2559.

นฤบดินทร์ สาลีพันธ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2559.

Mahasarakham University

นิภาวรรณ ธิภา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 256/33 หมู่ 2 อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2559.

บัณจง ธนะแพสย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่งานราตรีผ้าไหมแห่งสาเกตนคร โรงแรมเพชรรัตน์การ์เด้น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2559.

บัวทอง ธาตุบุรมย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 281 ตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2559.

ประกอบ สิทธิศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ศูนย์จ์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกอกแก้ว ตำบลเด่นราษฎร์ อำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2559.

ประจวบ จันทร์หมื่น เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ชมรมลูกหลานเมืองศรูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2559.

ประนอม ทองประสาน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองกองแก้ว ตำบลแวงน้อย อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่นเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2559.

ประภัสสร อุราสาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พัฒนาการจังหวัดกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559 และวันที่ 27 สิงหาคม 2559.

พงษ์ชยุทธ โพนะธา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 38 หมู่ 7 บ้านโพนสว่าง ตำบลภูแล้นช้าง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2559.

พรชัย ครองยุติ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2559.

พรพิมล คงตระกูล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559.

พรสวรรค์ พรดอนก่อ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559.

พระครูสาระพินิจ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดศรีทองไพบูลย์ ตำบลรอบเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2559.

พิษณู เข็มพิลา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559.

พิศดา จำพล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 36 หมู่ 7 บ้านโพนสว่าง ตำบลภูแล้นช้าง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2559.

พีรพงศ์ เสนไสย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคามจังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2559.

Mahasarakham University

เพ็ญศรี ตามบุศย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2559.

ภักดี ภักดีพร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชนบทศึกษา อำเอชนบท จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2559.

ภัทรินทร์ อินสวัสดิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกล่าม 461 ตำบลท่าวัด อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2559.

ภูวดล ศรีธเรศ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2559.

ยุทธศิลป์ จุฑาวิตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2559.

รัตติยา โกมินทรชาติ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามจังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2559.

ราชัน เจริญแก่นทราย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ตำบลเกาะแก้ว อำเอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2559.

รุ่งทิวา วารีบ่อ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2559.

วนิดชา ตั้งใจ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคามตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559.

วรพรรณ ธุลีจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559.

วรศักดิ์ วรยศ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น ตังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2559.

วัชรชัย ทองแถม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 336 หมู่ 8 ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2559.

วัชรินทร์ คำมี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ทีบ้านเลขที่ 16 หมู่ 1 ตำบลกุดรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคามเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2559.

วัฒนา ไสยวิจิตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พัฒนาชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2559.

วันทอง ประโพธิ์ทัง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 461 ตำบลท่าวัด อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2559.

วิภารัตน์ ข่วงทิพย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามจังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2559.

Mahasarakham University

วิญญู ผิวรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนชนบทศึกษาอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2559.

วีระพันธ์ เจริญใส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ร้านเฮือนนางงามร้อยเอ็ดเวดดิ้งแอนสตูดิโอ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2559.

ศิราภรณ์ ลินดาพรประเสริฐ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2559.

ศิริภรณ์ กวีสายสุนทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เทศบาลจังหวัดร้อนเอ็ด ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559.

ศุภกร มูลสุวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559.

ศุภวรรณ พงษ์นุ่มกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2559.

สมจิตร บุรีนอก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านกุดรัง หมู่ที่ 1 ตำบลกุดรัง อำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2559.

สมศักดิ์ พนากิจสุวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เทศบาลจังหวัดมหาสารคาม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559.

สมร ศรีสนอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ศูนย์ทอผ้าจะอยู่ที่บ้านหวายหลึม หมู่ 6 อำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2559.

สุภาณี ภูแล่นกี่ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหัวฝาย เลขที่ 46 บ้านหัวฝาย หมู่ 2 ตำบล ปอแดง อำเภอชนบท จังหวัด ขอนแก่น เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2559.

สุภาพร คำยุธา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 177-179 ถนนชัยสุนทร อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2559.

สุวัฒน์ ลีขจร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่งานราตรีผ้าไหมแห่งสาเกตนคร โรงแรมเพชรรัตน์การ์เด้น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2559.

อนุชิต สีโมรส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามจังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2559.

อรุณศรี เมืองทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 109 หมู่ 2 บ้านหนองแวงห้วยทราย ตำบลแวงน้อย อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2559.

Mahasarakham University

อัฉราวรรณ เจตินัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนอนุกูลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2559.

อุทัย สิงห์ทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2559.

อุไร ขานนาม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 171 หมู่ 7 ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2559.

Mahasarakham University

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

Mahasarakham University

แบบสัมภาษณ์
เรื่อง พัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม
กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

คำชี้แจงในการออกแบบสัมภาษณ์

1. การศึกษานี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคตจึงใคร่ขอให้ท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของท่านเพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป
2. แบบสอบถามประกอบด้วย
   ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์
   ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดร้อยเอ็ด
   ตอนที่ 3 ข้อมูลชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่ในจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อนำไปสู่การพัฒนา
   เครื่องแต่งกาย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. ที่อยู่ปัจจุบัน.....
3. อาชีพ..... อายุ ..... ปีการศึกษาสูงสุด.....
4. สถานที่..... บ้าน.....
   ตำบล..... อำเภอ.....
   จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
5. หน่วยงาน.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดร้อยเอ็ด

1. ประวัติความเป็นมาของจังหวัดร้อยเอ็ด

   .....

   .....

   .....

   .....

   .....

   .....

Mahasarakham University

2. ประวัติความเป็นมาของลายผ้าประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. จุดเด่นของลายผ้าและความต้องการของคนในจังหวัดร้อยเอ็ด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ประวัติความเป็นมาขบวนแห่ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. การแต่งกายในขบวนแห่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mahasarakham University

ตอนที่ 3 ข้อมูลชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่ในจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเครื่องแต่งกาย

1. มีความคิดเห็นอย่างไรหากมีการรณรงค์ให้ใส่ผ้าลายประจำจังหวัด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. หากมีการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่คุณเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. คุณมีความคิดเห็นอย่างไรหากมีชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่ในจังหวัดร้อยเอ็ด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. คุณมีแนวทางส่งเสริมการใช้ผ้าประจำจังหวัดอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mahasarakham University

5. คุณมีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือ
นายณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์
นิสิตปริญญาเอก คณะวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วันที่ให้สัมภาษณ์.....

Mahasarakham University

แบบสำภาษณ์
เรื่อง พัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม
กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

คำชี้แจง ในการออกแบบสัมภาษณ์

1. การศึกษานี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคตจึงใคร่ขอให้ท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของท่าน เพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป
2. แบบสอบถามประกอบด้วย
   ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์
   ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดขอนแก่น
   ตอนที่ 3 ข้อมูลชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่ในจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อนำไปสู่การพัฒนา
   เครื่องแต่งกาย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. ที่อยู่ปัจจุบัน.....
3. อาชีพ..... อายุ ..... ปีการศึกษาสูงสุด.....
4. สถานที่..... บ้าน.....
   ตำบล..... อำเภอ.....
   จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
5. หน่วยงาน.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดขอนแก่น

1. ประวัติความเป็นมาของจังหวัดขอนแก่น
   .....
   .....
   .....
   .....
   .....
   .....

Mahasarakham University

2. ประวัติความเป็นมาของลายผ้าประจำจังหวัดขอนแก่น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. จุดเด่นของลายผ้าและความต้องการของคนในจังหวัดขอนแก่น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ประวัติความเป็นมาขบวนแห่ประจำจังหวัดขอนแก่น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. การแต่งกายในขบวนแห่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mahasarakham University

ตอนที่ 3 ข้อมูลชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่ในจังหวัดขอนแก่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเครื่องแต่งกาย

1. มีความคิดเห็นอย่างไรหากมีการรณรงค์ให้ใส่ผ้าลายประจำจังหวัด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. หากมีการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่คุณเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. คุณมีความคิดเห็นอย่างไรหากมีชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่ในจังหวัดขอนแก่น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. คุณมีแนวทางส่งเสริมการใช้ผ้าประจำจังหวัดอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mahasarakham University

5. คุณมีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือ
นายณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์
นิสิตปริญญาเอก คณะวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วันที่ให้สัมภาษณ์.....

Mahasarakham University

แบบสำภาษณ์
เรื่อง พัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม
กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

คำชี้แจง ในการออกแบบสัมภาษณ์

1. การศึกษานี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคตจึงใคร่ขอให้ท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของท่าน เพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป
2. แบบสอบถามประกอบด้วย
   ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์
   ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดมหาสารคาม
   ตอนที่ 3 ข้อมูลชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่ในจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเครื่องแต่งกาย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. ที่อยู่ปัจจุบัน.....
3. อาชีพ..... อายุ ..... ปีการศึกษาสูงสุด.....
4. สถานที่..... บ้าน.....
   ตำบล..... อำเภอ.....
   จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
5. หน่วยงาน.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดมหาสารคาม

1. ประวัติความเป็นมาของจังหวัดมหาสารคาม

   .....
   .....
   .....
   .....
   .....
   .....

Mahasarakham University

2. ประวัติความเป็นมาของลายผ้าประจำจังหวัดมหาสารคาม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. จุดเด่นของลายผ้าและความต้องการของคนในจังหวัดมหาสารคาม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ประวัติความเป็นมาขบวนแห่ประจำจังหวัดมหาสารคาม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. การแต่งกายในขบวนแห่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mahasarakham University

ตอนที่ 3 ข้อมูล**ชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่ในจังหวัดมหาสารคาม**เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเครื่องแต่งกาย

1. มีความคิดเห็นอย่างไรหากมีการรณรงค์ให้ใส่ผ้าลายประจำจังหวัด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. หากมีการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่คุณเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. คุณมีความคิดเห็นอย่างไรหากมีชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่ในจังหวัดมหาสารคาม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. คุณมีแนวทางส่งเสริมการใช้ผ้าประจำจังหวัดอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mahasarakham University

5. คุณมีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือ
นายณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์
นิสิตปริญญาเอก คณะวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วันที่ให้สัมภาษณ์.....

Mahasarakham University

แบบสำภาษณ์
เรื่อง พัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม
กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

คำชี้แจง ในการออกแบบสัมภาษณ์

1. การศึกษานี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคตจึงใคร่ขอให้ท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของท่าน เพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป
2. แบบสอบถามประกอบด้วย
   ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์
   ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดกาฬสินธุ์
   ตอนที่ 3 ข้อมูลชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่ในจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อนำไปสู่การพัฒนา
   เครื่องแต่งกาย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. ที่อยู่ปัจจุบัน.....
3. อาชีพ..... อายุ ..... ปีการศึกษาสูงสุด.....
4. สถานที่..... บ้าน.....
   ตำบล..... อำเภอ.....
   จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
5. หน่วยงาน.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดกาฬสินธุ์

1. ประวัติความเป็นมาของจังหวัดกาฬสินธุ์
   .....
   .....
   .....
   .....
   .....
   .....

Mahasarakham University

2. ประวัติความเป็นมาของลายผ้าประจำจังหวัดขอนแก่น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. จุดเด่นของลายผ้าและความต้องการของคนในจังหวัดขอนแก่น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ประวัติความเป็นมาขบวนแห่ประจำจังหวัดขอนแก่น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. การแต่งกายในขบวนแห่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mahasarakham University

ตอนที่ 3 ข้อมูล**ชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่ในจังหวัดขอนแก่น**เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเครื่องแต่งกาย

1. มีความคิดเห็นอย่างไรหากมีการรณรงค์ให้ใส่ผ้าลายประจำจังหวัด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. หากมีการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่คุณเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. คุณมีความคิดเห็นอย่างไรหากมีชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่ในจังหวัดขอนแก่น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. คุณมีแนวทางส่งเสริมการใช้ผ้าประจำจังหวัดอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

Mahasarakham University

5. คุณมีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือ
นายณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์
นิสิตปริญญาเอก คณะวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วันที่ให้สัมภาษณ์.....

Mahasarakham University

ภาคผนวก ค
แบบสำรวจ

Mahasarakham University

แบบสำรวจ

เรื่อง พัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

คำชี้แจง ในการออกแบบสัมภาษณ์

1. การศึกษานี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคตจึงใคร่ขอให้ท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของท่านเพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป
2. แบบสอบถามประกอบด้วย
   ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์
   ตอนที่ 2ทัศนคติที่มีต่อผ้าไหม
   ตอนที่ 3 ความนิยมการใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมลายสาเกต

ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความตามความเป็นจริงและเหมาะสม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

1. เพศ
   ( ) ชาย ( ) หญิง
2. อาชีพ
   ( ) นักศึกษา
   ( ) ทั่วไป
   ( ) รับราชการ
   ( ) พระสงฆ์
3. ปัจจุบันท่านมีอายุระหว่าง
   ( ) ต่ำกว่า 25 ปี ( ) 26 - 30 ปี
   ( ) 31 - 35 ปี ( ) 36 - 40 ปี
   ( ) 41 ปีขึ้นไป

4. ท่านมีรายได้ต่อเดือน
   ( ) ต่ำกว่า 5,000 บาท
   ( ) 6,000 - 10,000
   ( ) 11,000 - 15,000
   ( ) 16,000 - 20,000
   ( ) 21,000 ขึ้นไป

Mahasarakham University

ตอนที่ 2 ทัศนคติที่มีต่อผ้าไหม

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ท่านชอบผ้าไหม					
2.	ท่านเคยเห็นการผลิตผ้าไหม					
3.	ท่านมีความรู้เรื่องการใช้ผ้าไหม					
4.	ท่านทราบวิธีการผลิตผ้าไหม					
5.	ท่านมีเสื้อผ้าที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหม					
6.	ท่านชอบใช้ของที่ประดิษฐ์ด้วยผ้าไหม					
7.	ผ้าไหมควรได้รับการส่งเสริมการอนุรักษ์					
8.	ผ้าไหมควรผลิตเพื่อชาวบ้านสวมใส่เท่านั้น					
9.	ท่านรู้จักลวดลายที่ใช้ทอผ้าไหมไทย					
10	ท่านทราบวิธีดูแลรักษาผ้าไหม					
11.	ผ้าไหมมีราคาที่เหมาะสมกับวิธีการผลิต					
12.	ผ้าไหมควรพัฒนารูปแบบให้เข้ากับสมัยนิยม					

ตอนที่ 3 ความนิยมการใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมลายสาเกต

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ลวดลายและสีของผ้าไหมลายสาเกตสวยงามน่าใช้					
2.	ประโยชน์การใช้งานของผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมลายสาเกตและการนำไปใช้					
3.	ความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมลายสาเกต					
4.	การผสมผสานระหว่างผ้าลายสาเกตกับผ้าไหมชนิดอื่น ๆ ทำให้เกิดความสวยงาม					
5.	ผ้าไหมลายสาเกตมีเนื้อหนาทนทานต่อการสวมใส่และการใช้งาน					

จงเรียงลำดับความชอบผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมลายสาเกต

( ) ประเภทผลิตภัณฑ์

( ) ประเภทเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย

( ) ประเภทเครื่องใช้ภายในบ้าน

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

Mahasarakham University

แบบสำรวจ

เรื่อง พัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

คำชี้แจง ในการออกแบบสัมภาษณ์

3. การศึกษานี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคตจึงใคร่ขอให้ท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของท่าน เพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป

4. แบบสอบถามประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2ทัศนคติที่มีต่อผ้าไหม

ตอนที่ 3 ความนิยมการใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่

ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความตามความเป็นจริงและเหมาะสม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

5. เพศ

( ) ชาย ( ) หญิง

6. อาชีพ

( ) นักศึกษา

( ) ทั่วไป

( ) รับราชการ

( ) พระสงฆ์

7. ปัจจุบันท่านมีอายุระหว่าง

( ) ต่ำกว่า 25 ปี ( ) 26 - 30 ปี

( ) 31 - 35 ปี ( ) 36 - 40 ปี

( ) 41 ปีขึ้นไป

8. ท่านมีรายได้ต่อเดือน

( ) ต่ำกว่า 5,000 บาท

( ) 6,000 – 10,000

( ) 11,000 – 15,000

( ) 16,000 – 20,000

( ) 21,000 ขึ้นไป

Mahasarakham University

ตอนที่ 2 ทัศนคติที่มีต่อผ้าไหม

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ท่านชอบผ้าไหม					
2.	ท่านเคยเห็นการผลิตผ้าไหม					
3.	ท่านมีความรู้เรื่องการใช้ผ้าไหม					
4.	ท่านทราบวิธีการผลิตผ้าไหม					
5.	ท่านมีเสื้อผ้าที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหม					
6.	ท่านชอบใช้ของที่ประดิษฐ์ด้วยผ้าไหม					
7.	ผ้าไหมควรได้รับการส่งเสริมการอนุรักษ์					
8.	ผ้าไหมควรผลิตเพื่อชาวบ้านสวมใส่เท่านั้น					
9.	ท่านรู้จักลวดลายที่ใช้ทอผ้าไหมไทย					
10	ท่านทราบวิธีดูแลรักษาผ้าไหม					
11.	ผ้าไหมมีราคาที่เหมาะสมกับวิธีการผลิต					
12.	ผ้าไหมควรพัฒนารูปแบบให้เข้ากับสมัยนิยม					

ตอนที่ 3 ความนิยมการใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ลวดลายและสีของผ้าไหมมัดหมี่สวยงามน่าใช้					
2.	ประโยชน์การใช้งานของผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมมัดหมี่และการนำไปใช้					
3.	ความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่					
4.	การผสมผสานระหว่างผ้าไหมมัดหมี่กับผ้าไหมชนิดอื่น ๆ ทำให้เกิดความสวยงาม					
5.	ผ้าไหมมัดหมี่มีเนื้อหนาทนทานต่อการสวมใส่และการใช้งาน					

จงเรียงลำดับความชอบผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมลายสาเกต

( ) ประเภทผลิตภัณฑ์

( ) ประเภทเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย

( ) ประเภทเครื่องใช้ภายในบ้าน

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

Mahasarakham University

แบบสำรวจ

เรื่อง พัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

คำชี้แจง ในการออกแบบสัมภาษณ์

5. การศึกษานี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคตจึงใคร่ขอให้ท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของท่าน เพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป

6. แบบสอบถามประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2ทัศนคติที่มีต่อผ้าไหม

ตอนที่ 3 ความนิยมการใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก

ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความตามความเป็นจริงและเหมาะสม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

9. เพศ

( ) ชาย ( ) หญิง

10. อาชีพ

( ) นักศึกษา

( ) ทั่วไป

( ) รับราชการ

( ) พระสงฆ์

11. ปัจจุบันท่านมีอายุระหว่าง

( ) ต่ำกว่า 25 ปี ( ) 26 - 30 ปี

( ) 31 - 35 ปี ( ) 36 - 40 ปี

( ) 41 ปีขึ้นไป

12. ท่านมีรายได้ต่อเดือน

( ) ต่ำกว่า 5,000 บาท

( ) 6,000 – 10,000

( ) 11,000 – 15,000

( ) 16,000 – 20,000

( ) 21,000 ขึ้นไป

Mahasarakham University

ตอนที่ 2 ทัศนคติที่มีต่อผ้าไหม

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ท่านชอบผ้าไหม					
2.	ท่านเคยเห็นการผลิตผ้าไหม					
3.	ท่านมีความรู้เรื่องการใช้ผ้าไหม					
4.	ท่านทราบวิธีการผลิตผ้าไหม					
5.	ท่านมีเสื้อผ้าที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหม					
6.	ท่านชอบใช้ของที่ประดิษฐ์ด้วยผ้าไหม					
7.	ผ้าไหมควรได้รับการส่งเสริมการอนุรักษ์					
8.	ผ้าไหมควรผลิตเพื่อชาวบ้านสวมใส่เท่านั้น					
9.	ท่านรู้จักลวดลายที่ใช้ทอผ้าไหมไทย					
10	ท่านทราบวิธีดูแลรักษาผ้าไหม					
11.	ผ้าไหมมีราคาที่เหมาะสมกับวิธีการผลิต					
12.	ผ้าไหมควรพัฒนารูปแบบให้เข้ากับสมัยนิยม					

ตอนที่ 3 ความนิยมการใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ลวดลายและสีของผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก สวยงามน่าใช้					
2.	ประโยชน์การใช้งานของผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากและการนำไปใช้					
3.	ความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก					
4.	การผสมผสานระหว่างผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากกับผ้าไหมชนิดอื่น ๆ ทำให้เกิด					
5.	ความสวยงามผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากมีเนื้อหนาทนทานต่อการสวมใส่และการใช้งาน					

จงเรียงลำดับความชอบผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมลายสาเกต

( ) ประเภทผลิตภัณฑ์

( ) ประเภทเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย

( ) ประเภทเครื่องใช้ภายในบ้าน

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

Mahasarakham University

แบบสำรวจ

เรื่อง พัฒนาการการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ในขบวนแห่เนื่องในงานประเพณี พิธีกรรม กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

คำชี้แจง ในการออกแบบสัมภาษณ์

7. การศึกษานี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคตจึงใคร่ขอให้ท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของท่าน เพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป

8. แบบสอบถามประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2ทัศนคติที่มีต่อผ้าไหม

ตอนที่ 3 ความนิยมการใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าแพรวา

ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความตามความเป็นจริงและเหมาะสม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

13. เพศ

( ) ชาย ( ) หญิง

14. อาชีพ

( ) นักศึกษา

( ) ทั่วไป

( ) รับราชการ

( ) พระสงฆ์

15. ปัจจุบันท่านมีอายุระหว่าง

( ) ต่ำกว่า 25 ปี ( ) 26 - 30 ปี

( ) 31 - 35 ปี ( ) 36 - 40 ปี

( ) 41 ปีขึ้นไป

16. ท่านมีรายได้ต่อเดือน

( ) ต่ำกว่า 5,000 บาท

( ) 6,000 – 10,000

( ) 11,000 – 15,000

( ) 16,000 – 20,000

( ) 21,000 ขึ้นไป

Mahasarakham University

ตอนที่ 2 ทัศนคติที่มีต่อผ้าไหม

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ท่านชอบผ้าไหม					
2.	ท่านเคยเห็นการผลิตผ้าไหม					
3.	ท่านมีความรู้เรื่องการใช้ผ้าไหม					
4.	ท่านทราบวิธีการผลิตผ้าไหม					
5.	ท่านมีเสื้อผ้าที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหม					
6.	ท่านชอบใช้ของที่ประดิษฐ์ด้วยผ้าไหม					
7.	ผ้าไหมควรได้รับการส่งเสริมการอนุรักษ์					
8.	ผ้าไหมควรผลิตเพื่อชาวบ้านสวมใส่เท่านั้น					
9.	ท่านรู้จักลวดลายที่ใช้ทอผ้าไหมไทย					
10	ท่านทราบวิธีดูแลรักษาผ้าไหม					
11.	ผ้าไหมมีราคาที่เหมาะสมกับวิธีการผลิต					
12.	ผ้าไหมควรพัฒนารูปแบบให้เข้ากับสมัยนิยม					

ตอนที่ 3 ความนิยมการใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าแพรวา

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ลวดลายและสีของผ้าแพรวา สวยงามน่าใช้					
2.	ประโยชน์การใช้งานของผลิตภัณฑ์จากผ้าแพรวาและการนำไปใช้					
3.	ความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าแพรวา					
4.	การผสมผสานระหว่างผ้าแพรวากับผ้าไหมชนิดอื่น ๆ ทำให้เกิดความสวยงาม					
5.	ผ้าแพรวามีเนื้อหนาทนทานต่อการสวมใส่และการใช้งาน					

จงเรียงลำดับความชอบผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมลายสาเกต

( ) ประเภทผลิตภัณฑ์

( ) ประเภทเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย

( ) ประเภทเครื่องใช้ภายในบ้าน

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

Mahasarakham University

ประวัติย่อของผู้วิจัย

Mahasarakham University

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นายณัฐปกรณ์ อภิมติรัตน์
วันเกิด	วันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2529
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 456/33 หมู่ 1 บ้านลีลาวดี ถนนหน้าป้ายมอใหม่ ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150 โทรศัพท์ 09-3445-2259
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ผู้จัดการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	เลขที่ 456/33 หมู่ 1 บ้านลีลาวดี ถนนหน้าป้ายมอใหม่ ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150 โทรศัพท์ 09-3445-2259

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2545	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอขามเรียง จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2548	ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) วิชาเอกภาษาฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
พ.ศ. 2552	ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
พ.ศ. 2561	ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University